

De la Conf. de Sefca de Spanna. B. B. B. B.

GERARDI, IOANNIS VOSSII
authoris damnat.
DE VOCVM ANALOGIA,

ET ANOMALIA,

LIBER TERTIVS;

five commentariorum

DE ARTE GRAMMATICAE

LIBER QVINCTVS.

CAPVT I.

R. 12. 7 37

Ad VERBVM acceditur, cuius super definitione sententia Iulii Scaligeri, ac Diomedis refellitur. De Personalibus ubi loci agi debeat. Falsum esse definitionem, ex eo petitum, quia habeant ante se non inativum certae personae. Refellitur Diomedis error, existimantis, Impersonalia in TVR semper significare actionem: itera Prisciani, putantis semper intelligi nominativum cognatae significationis: adhaec Iulii Scaligeri, & Nicodemi Frischlini, negantium esse Impersonalia: item Diomedis & Nebrissenfis, qui impersonalia passivae vocis existimaverunt semper per signum universale exponi debere.

Ecce minus invitâ mihi Delia venati videntur Grammatici in Verborum doctrina. Ecce in Verbi definitione, in ipso nempe frontispicio, tanquam cantherius in porta labuntur: quemadmodum supra * satis est ostensum. Nec magnus Caesar Scaliger satis hic acutè vidit. Ut cui cap. I, lib. v de causis L. L. definiatur *nota rei sub tempore*

re. Quæ definitio etiam Participio convenit. Addere debuerat, *sine casu*. Quomodo Diomedis definitur, *pars orationis praecipua sine casu*. Sed ista Diomedis definitio in altero peccat, quia *scilicet* † verbi non tangit, sed potius † *essentia* † *essentia* † est, quod agere, pati, vel esse significat. Vnde definitionem extruere in proclivi est.

Definitioni proximè subjungere Grammatici solent de Qualitate: ubi de Personalibus, & Impersonalibus, agunt. Verùm omnis hæc doctrina tractari demum debet in explicatione de accidente Personæ. Præterea nec verum est, quod dicunt, Personalia esse, quæ ante se obrinent nominativum:

A

nativum:

* lib. 3 de re grammatica cap. 2 § 3.

† essentia
† essentia

nativum : impersonalia, quæ eo desituuntur. Quod si esset, *innominativa*, non *impersonalia*, dici debuissent. Sed *innominativorum* vox inaudita est. Nec injuriâ; quandò impersonalia quoque tum activæ, tum passivæ vocis, crebrò ante se nominativum habent. Plautus Amphitr. act. II, Sc. II :

Istuc facinus, quod tu insimulas, nostro generi non decet.

Et act. III, Sc. IV :

--- *Ornatum capiam, qui potius † decet.*

† al. potis.

Idem *pœnitet* quoque antiquè cum nominativo copulat in Sticho, Act. I, Sc. I :

Et me quidem hæc conditio nunc non pœnitet.

Imò Cicero quoque Tuscul. v : *Sapientis est proprium nihil, quod paenitere possit, facere.* Sic *puget*, & *piget*; quorum illud ad turpe factum, hoc ad damnum refertur. Prius nominativum habet apud Terentium Adelph. Act. I, sc. II :

--- *Quem neque pudet*

Quicquam, nec metuit quemquam.

Alterum Phorm. Act. III, sc. III :

--- *Quare, obsecro,*

Nequid plus minusve faxit, quod nos post piget, Getæ.

Similiter in *libet, liquet, licet*. Cicero lib. II de Oratore : *Si tibi id mihi libebit, non te urgebo.* Idem lib. IV Acad. Quæst. *Si habes, quod liqueat, neque respondes, superbis.* Et Verr. IV : *Non idem mihi licet, quod vis, qui nobili generi nati sunt.* Similiterque Ovidius :

Quod licet, ingratum est; quod non licet, acrius urit.

Idem lib. XII Met.

--- *Nunc tertia vivitur ætas.*

Martialis lib. VI, epigr. XLIII :

Canaque sulfureis nympha natatur aquis.

Et lib. XIII, ep. LIX :

Tota mihi dormitur hyems.

Adde quòd, cum nominativus nullus est, haut differri possunt, casum obliquum recti munia præstare. E. G. *Miseret me tui*, idem est huic, *Ego misereor tui*. Sanè si sic disseram, *Quem* alterius *miseret*, is affectu ducitur : at *me miseret* alterius : affectu igitur ducor : in minori pronunciatò subjectum est *me*; prædicatù verò, *miseret alterius*: non quasi *me* naturâ suâ sit *miseret**, quod non est nomen, sed casus nominis; verùm quia *isodivapmè* † hic nomini recto. Nam planè eadem vis & significatio istius est argumentationis, ac si efferas hoc pacto, *Qui* alterius *miseretur*, is affectu ducitur. Ego alterius *misereor*. Similiter, *Pœnitet me conditiois*, idem est illi Plautino, *Conditio pœnitet me*. Et, *Pudet me horum*, idem est, quod Terentii isthoc, *Hæc pudet*. Imò nec incommodè dicas, intelligi nominativum cognatæ significationis, vel infinitivum pro nominativo positum : ut *pœnitentia pœnitet me*; *miseratio miseret*; *tædium tædet*; *pudor pudet*; *pigere piget*, quasi *pigen-*

* subj. sibi nom.
† idem valit.

tiam dicam. Nam *pigritia*, quod pro eo reponunt, aliud est. Ac tot quidem modis comprobatur, in impersonalibus activis nominativum tacite intelligi.

Par verò ratio impersonalium passivæ vocis, iis absque nominativo usurpatis. Itaque Diomedes lib. I, ut ostendat impersonalia infiniti modi habere significationem agentis, exempli loco adducit, *Igitur, scribitur; hoc est, omnes legunt, omnes scribunt*. Non quidem diffiteor, lapsum in eo Diomedem, tum quod existimet, impersonalia isthæc tantum actionem significare, quasi non dicat Tullius *; *Nihil mihi ab istis noceri potest*; quo differim passio significatur: tum in illo etiam, quod, ut necessarium, addit signum universale *Omne*; quasi, quod quidam voluere, huiusmodi impersonalibus semper significetur generalitas, ac non minus recte dicatur. *Cicero legitur a me*, quàm, *Cicero legitur ab studiosis eloquentiæ*: quo de errore aliquanto post dicemus. Verumtamen hæc non impediunt, quod minus recte doceat eundem, in impersonalibus passivæ vocis intelligi nominativum. Nam in illo Plauti Pseudolo: *Quid agitur? P. statur hic in hunc modum*: & isthoc Persæ: *Quid agitur? vivitur*: quis, nisi Hypsæ cæcior non videt, *statur*, & *vivitur*, idem esse, ac *statum*, & *vivimus*? Itidem illud Maronis Ecl. I, *Istque adeo turbatur agris*: (quam lectionem, & Servius probat, ac jam olim agnovit Quinctilianus lib. I, cap. VIIII) quis aliud esse credat ab illo, *Istque adeo turbamur agris*? quod Io. Pierius se reperisse scribit in antiquissimo codice Romano, & in oblongo, Vaticanis, itemque Mediceo. Imò nec rarò intelligendus nominativus cognatæ significationis, hoc est, qui rem verbi contineat. Martialis lib. II, epigr. XXXI:

Non bene, crede mihi, servo servitur amico.

Nam *servitus* intelligitur, ut indicat illud Plauti Milite:

Nam ego jamdiu apud hunc servitum servio.

Sic, *pugnatur*, cum dico, intelligitur *pugna*. Cicero pro Muræna: *Ex omnibus pugnis, quæ sunt innum. r. abiles, vel acerrima mihi videtur illa, quæ cum Rege commissa est, & summâ contentione pugnatâ*. Eodémque penè modo dixit Sallust. in Jugurth. *Quæ negotia multo magis, quam prælium male pugnatum a suis, regem terrebat.*

Non tamen, (quod Priscianus existimavit, secutus hæc in re Apollonium, ac Theotistum) id in omnibus locum habet. Interdum enim contrà fit. Cicero in Verrem: *Non est ab isto perseveratum*. Nam, *perseveratio est perseveratum*. Latinum non est. Sic cum Tacitus lib. II Annalium ait; *Procursum est ab hoste*; nominativus *cursum* subintelligi nequit; etsi rectè dicamus, *cursum currere*; ut liquet ex isthoc Tullii contra Rull. II: *Cur non eodem cursum hoc tempore, quos L. Cottâ, L. Torquato Coss. cucererent?* Et tamen

in his

in his quoque nominativus potestate inest; cum prioris loci sententia sit, *ille non perseveravit*: posterioris, *Hesles procuraverunt*. Par ratio in hoc Liviano lib. 1: *Romam frequenter migratum est à parentibus raptivum*. Et illo Pliniano lib. v epist. *Legimus postulationi à quibusdam reclamatum est*. Sunt qui & alia ratione ostendere sua conati, in huiusmodi nominativum intelligi. Adjunt enim, per se, & nomen, resolvi posse: quomodo, *procursum est*, significat, *Cursus est factus*: &, *Migratum est*, signat, *Migratio facta est*. Interim diffiteri non possunt, quædam dariuscule isthoc modo resolvi. Atque ex his liquido liquet, impersonalia neutiquam dici, quod non habeant ante se nominativum certæ personæ. Nec iccirco sequendus nobis, vel Iul.

causæ L.L.
cap. 124.

Scaliger †, qui impersonalia putat commentum esse Grammaticorum, ac quomodo irrepperint, multis ostendere conatur: vel Nicodemus Frischlinus, qui, Scaligeris tibiene nixus, nulla esse impersonalia asserit, quodque è Grammaticis expulerit, in præfatione suâ gloriatur. Vera enim, quæ impersonalia dicantur, ratio illa est, quod careant personis. Hinc Phocas disertim scribit: *Sunt verba, quæ in personis deficiunt, & impersonalia dicuntur*. At, inquit vir præstantissimus, si tertiæ sunt personæ, sunt alicujus personæ, ac proinde non *impersonalia*, sed *defectiva* dici debent. Et sanè hanc ejus sententiam confirmare haut leviter videtur, quod quæ infinitivi modi sunt, à veteribus, teste Diomede, tum *insignificativa* dicta sunt, tum *impersonativa*; nempe quia non significant certam personam. At quid aliud significat *impersonativum*, quam *impersonale*? Pro eaple sententiâ adduci possit isthoc Donati: *Sunt quæ in T desinunt, & impersonalia dicuntur: ut pudet, tædet, pœnitet, libet, oportet. Sed hæc & similia, defectiva existimanda sunt*. Vtrique argumento unâ operâ respondemus. Certè *defectiva* vocari posse, non negamus: verum non quia in defectivorum numero sunt, iccirco *impersonalium* nomen iis minus convenit. Neque enim sic vocantur, quia nullam certam significant personam, quomodo verba infinita dicta sunt *impersonativa*: sed quod personis primariis, hoc est primâ secundâque, destituantur. Hoc modo personalia, & impersonalia, agnovit jam olim togatorum doctissimus Varro in IX de L.L. Nam de personalibus quidem hæc scribit: *Quæ verba tempora habent, neque casus, sed habent personis, eorum declinationum species sunt sex. Una, quæ dicitur temporalis, ut legebam, gemebam; lego, meto. Altera, personalium, ut sero, meto; seris, metis. Tertia, rogandi, ut scribone? legisne? legone? Quarta respondendi, ut singo, pingo; singis, pingis. Quinta optandi, ut dicerem, facerem; dicam, faciam. Sexta imperandi, ut cape, rape; capito, rapito. Et hæc quidem de personalibus, sive, ut Varro appellat, verbis quæ tempora habent cum personis. De impersonalibus verò idem continuò hunc in modum: *Item sunt declinationum species quatuor, quæ tempora habent sine personis: in rogando.**

*rogando, ut foditurne? sciturne? & foditurne, severurne? Ab respondendi specie eadem figuræ sunt, extremis syllabis demtis. Optandi species, ut vocetur, ametur; creveretur, amaretur. Imperandi declinatus sine, libet dubitationem; & eorum sine hæc ratio, pariter pugnetur. Videre hîc est, ut Varro impersonalia vocis passivæ appellet declinationum species, seu verba, quæ habent tempora sine personis. Agellius quoque impersonalia agnoscit. Nam lib. xv. cap. xliii: *Vetium*, inquit, sicut pudium, pigium, non personaliter per infinitum modum dictum esse, non a veterioribus tantum videmus; sed a Marco quoque Tullio in *II* de finibus, *Primum*, inquit, Aristippi, Cyrenicorumque omnium; quos non est veritum, in eâ voluptate, quæ maximâ dulcedine sensum moveret, summum bonum ponere.*

Denique nec hoc verum, quod Diomedes, & Antonius Nebriffensis, putarunt, impersonalia passivæ vocis significare generalitatem. Movit eos, quod apud Tullium legamus ad Lentulum: *Ejus orationi vehementer ab omnibus reclamatum est.* Et apud Tacitum lib. *I* Annal. *Accurritur ab universis.* Verum non minus Latinè dici potuit, *reclamatum est a Cicerone, accurritur à Bruto.* Cic. *I* Acad. *Nunciatum est nobis à M. Varione, venisse eum Roma.* Idem ad Balbum lib. *VI* epist. *Nihil est à me infectum temporis causa.* Seneca lib. *III* Controv. *Insanitur à patre.* Plinius in Panegyri. *Paviter à te necessitatibus ejus subventum est.* Suntque id genus sexcenta.

CAPVT III.

De Genere. Latinos ac Græcos, secus ac populi Orientales solent, nescire discrimen sexus in Verbis: eoque ἀνδρως, † Genus nuncupari, quod vel Significatio, vel potius Terminatio, dici debuit. Aliud à Grammaticis per verbum activum intelligi, aliud à Philosophis. Supina verba quæ dicantur Diomedis. Verbum dispefectum in Biforme, & Uniforme: ac utrumque pro terminatione O, vel OR, duplex statuitur.

NEc commodè magis loquuntur Grammatici, cum apud Latinos, aut Græcos, Verbo tribuunt Genus. Nam Genus nihil aliud est, quàm differentia vocis secundum sexum. At Latini, Græcique, non habent in verbis sexus rationem: ut omnino ea aut nullius, aut omnis generis, dici debeant. Neque lateret mihi, quemadmodum de viro dicimus *doctus*, de femina *docta*: ita & Latinæ linguæ auctores in verbo aliam de viro, aliam de femina terminationem excogitare potuisse. Nam cur minùs id quiverint, quàm Hebræi, Syri, Chaldæi, Arabes, & Æthiopes; quorum in lingua non minùs diversitas hæc in verbis, quàm nominibus, invenitur. Verùm philosophi quidem est spectare rerum naturam: at Grammatico in talibus non tam dispiciendum, quid potuerit fieri, quàm factum quid sit.

Constat

Constat autem, *doceo*, ratione utriusque sexus, liberum esse undique & impromiscuum. Ut homini elegantiori non possit satisfacere, quod verborum aliud activi, aliud passivi generis esse dicant; quamquam hac loquendi ratione præter alios usus sit Servius in edit. II Donati. Potius dicere malim, esse verbum activæ, aut passivæ significationis; ut inter alios locutus Asper Junior. Priscianus utraq; utitur appellatione, quum dicat, *significatio sive genus*. Inter se agnoscimus, ne significationis quidem vocem satis aptam videri. Nam late ea nimis patet, cum omnium vocum forma sit significatio. Quare maximè placet nomen Formæ, ut per hanc intelligatur forma accidentalis, quàm Græci *διὰ θεον* in verbis vocant. Possis & dicere, Terminationem; quando hæc in generibus maximè spectatur: ut mox parebit. Et hæc de voce Generis. Videamus porrò de ejus, quod Genus appellant, distributione.

Certè aliud est actio, aut passio Grammatica, aliud Physica: quemadmodum in nominibus, aliud est genus Grammaticum, aliud Physicum, ut suprâ diximus. Nam, ne longè abeamus, *ambulo*, & *curro*, signant actionem: Grammaticis tamen non activa sunt, sed neutra. Item *sio*, *veneo*, *papulo*, & *liceo*, passionem physicam norant: Grammaticè tamen passiva non sunt. Imò ipsum *patior* non passivum est, sed deponens; ac quidem deponens *καταρτησιν*, quum aliud nomen non suppetat. Nam propriè qui *deponens* dici possit, quum significationem activam habuerit nunquam, eoque nec deponere eam potuerit?

Sunt autem quatuor verborum classes. Quædam significant actionem, ut *amo*, *ao*, *volo*, cum compositis *nolo*, *malo*; item *ambulo*, *sequor*, *inquam*: quædam passionem, ut *amor*, *vapulo*: quædam utrumque, ut *tucor*, *dignor*: quædam neutrum, ut *sum*, *sio*, *morior*, *intereo*; itemque, (si sequimur vulgus Grammaticorum, quorum sententiam Cæsar Scaliger solidè refellit †) *vivo*, *curro*, *sio*, *sedeo*: cujusmodi verba Diomedes ait à veteribus appellata fuisse *supina*, quòd nempe velut otiosa resupinæque dormiant, nec actionem, nec passionem significantia. Sed hæc quidem distributio facta est ratione actionis, aut passionis physicæ. At aliter longè Grammatici quadruplex, aut quintuplex, faciunt genus. Nam hi, ut diximus, terminationis habent rationem. Verbum autem, (si paucissima excipias) vel in O definit, vel in OR. Si in O, vel admittit R, vel respuit. Si admittat, verbum Activum vocant, quia plurimum notat actionem: si respuit R, nominant Neutrum. Si in OR terminatur, vel R abjicere valet, quod Passivum vocitant: vel non potest, quod Commune, aut Deponens dicitur.

Ad ambiguitatem tollendam, non malè mihi facere Grammatici videntur, qui distinguunt inter verbum activum, qualia etiam sunt *sio*, & *consolor*; interque

† de causis L. I.
cap. 110.

interque verbum generis activi, ut *amo*; ubi genus Grammaticum intelligunt: item verbum passivum, ut *fit*; & verbum passivi generis, ut *amor*. Sed omnium aptissimè, qui, ut monui, Generis appellatione in totum abstinere: & dicunt, verbum triplicis quidem esse significationis, quia vel agere vel pati, vel esse significat: quadruplicis autem formæ, activæ, passivæ, neutralis, & deponentalis: ubi attenditur, tum quomodo desinat, tum an uno desinat modo. Nam aliis terminatio est biformis; quæ activa, & passiva dicuntur: in aliis uniformis, sive in O tantum, ut in neutris; sive OR tantum, ut communibus, & deponentibus.

CAPVT III.

Aro, bibo, cœno, fudo, spiro, atque huiusmodi, activa esse, non neutra. Imò nulla verè esse neutra, sed absoluta potius, quia actionem notent, licet immanentem. Sylva corum, quæ cum actionem signare soleant transeuntem, etiam sumuntur passivè, vel potius absolute. Et fieri id Græcorum exemplo.

Atque hæc in genere de verborum, tum significatione, tum formâ, seu terminatione sufficiant. At verò nec minus luscitiosi fuerunt Grammatici in digerendis verbis, suæque singulis classi adscribendis. Quod tam significationis, quàm formæ ratione, dictum velim. Ac primò malè quædam activa transitiva, uti *aro*, & *bibo*, ad neutra referunt. Nam quod haut legimus, *aror*, *bibor*, id non factum vocum naturâ, sed rerum defectu. Alioqui quid impediât, quò minus $\epsilon\tau\iota$ $\alpha\rho\rho\omega\sigma\tau\omega\pi\omega\sigma\iota\alpha\iota$ * terram inducamus dicentem, *aror*? aut vinum compellantibus, cur non liceat dicere, *dum biberis*? Præsertim cum *aratus* dixerit Ovidius, item *aque potæ* (pro quo Plinius *aque potatæ*) & Persius, *carnanda olla*.

Imò fortasse nulla sunt verba, quæ verè neutra dixeris, vel saltem non alia, quàm quæ $\upsilon\tau\alpha\rho\epsilon\lambda\iota\upsilon$ † notant. Quod exemplis planius fiet. *Sudo* cum dico, *sudorem* intelligo. Quare & rectum est, *sudare sanguinem*. Et *sanguis* si loqui possit, dicat, *dum sudor*. Nec *sudatus* reformidat Claudianus III in Stiliconem:

--- *Secundâ Tibris ab Arcto*
Vexit Lingonico sudatas vomere messes.

Ac de *sudatus* est apud Optatum Afrum lib. v. Similiter *sto flutum*, vel, *halitum*; *spiro spiritum*, vel *odorem*. Appulejus lib. vi: *Nutricula leni crepitu dulcis agræ divinitus inspirata*. Sic *sto, sedeo, eo, curro*. In quibus intelligitur accusativus cognatæ significationis. Ut integrè sit *sto stationem, sedeo sessionem, eo itionem, curro cursum*. Similia *gaudere gaudium, furere furorem, vivere vitam*. Sanè, nisi *vivo* esset activum; non diceretur *vitam agere*, aut *devere*. Nempe hoc eos decepit, quòd non cogitarunt, non solum actionem

notare,

* per personam
fictionem.

† consuetudinem.

notare, quorum actio est tranſiens, *amo, aro* : ſed etiam ubi ea immanens, ut in illis, quæ proximè diximus. Activa igitur ſunt, etſi non tranſitiva, ſed abſoluta.

Non exiguus verò eorum eſt numerus, quæ cùm activa ſint, paſſivè etiam vel abſolutè accipiuntur. Quæ res quia facit ad ſcriptores veteres meliùs intelligendos, ſylvulam eorum juxta literarum ſeriem digeſſimus.

Abſcondo. Appulejus lib. VII I : *Et nos quidem cuncti pavore deterriti, regum mentis frontis, & arboribus abſcondimus.* Video in Elmenhorſtii editione eſſe *abſcondimur*. Sed Beroaldi illa, atque item Colvii, *abſcondimus*. Et ita veteres membranæ noſtræ.

Accendo huc etiam video referri. Livius lib. II ab V. C. *Ita dimiſſis, quò minus conſules velle credunt, creſcit ardor pugnandi. Accedunt inſuper hoſtes ferocius multo, ut ſtatuſſe non pugnare conſules cognitum eſt.* Εμφατικῶς τῶν ἠρώων hoc iis videtur, quàm *accedunt*. Nempe, eos ſi audimus, mutarunt ſic librarii, quia non viderent, paſſivè hic *accendendi* verbum accipi.

Adglomerò. Virgilius *Æneid.* II :

*Addunt ſe ſocios Rhipheus, & maximus annis
Iphitus, oblatis per lunam, Hypaniſque Dymasque
Et lateri adglomerant noſtro.*

Vbi Servius : *Adglomerant, pro Adglomerantur.*

Æquo. Cicero lib. I *Offic.* *Quamobrem magnopere te hortor, ut Cicero, ut non ſolum orationes meas; ſed hos etiam de philoſophia libros, qui jam illis fere æquarum, ſtudioſè legas.* Ita libri vet. teſte etiam Carolo Langio. Et Dionyſius Lambinus teſtatur, ſe quidem in libris nonnullis invenit additum ſe : ſed inſtantaſter, dum partim habent, ſe jam illis fere æquarunt : partim illis fere æquarunt ſe. Vt ex inſtantaſtia hac veriſimile fiat, ſe ab aliquo eſſe infer-tum : præſertim cùm idem Lambinus adjungat, *libros ſe vet. retrahentiſſe, non ſolum eos, quos olim adhibuerat; ſed etiam alios multo plures, & fortaiſſe meliores : in quibus fere omnibus provocabulum SE non comp.reat.* Quæritur, an eodem modo dicat Hirtius lib. VII II belli Gallici : *Exſtruitur agger in altitudinem pedum IX, collocatur in eo turris decem tabulatorum, non quidem quæ mœnibus æquaret, ſed quæ ſuperare fontis faſtigium poſſet.* Sed fere in omnibus hic MSSis & editis æquantur, vel adæquantur, legas.

Averto, vide verto.

Augeo. VI *augent labores, morbus auxit.* Sic res *auxit*, Catoni in Originum libris, teſte Gellio lib. XVII I, cap. XII. Item Plinio lib. XXXVI, cap. XV : *Balnea ad inſinitum auxere numerum.* Tacitus lib. III Hiſt. *Auxerat potentia.*

Capero. Plaut. Ep. Aët. v, ſc. I : *Quid illic eſt, quod illi caperat frons ſeveritudi-ne ? Pro caperatur, rugiſq; contrahitur ad modù crispantis capriæ frontis.*

Como.

Como. Plautus Stichus Act. v, sc. iv :

Sed amica mea, & tua, dum comat ; dumque se exornat.

Sic MSSi, ut Schoppio monitum. Nec tamen ita constanter est in vett. libb. quorum aliqui *cenat* ; etiam Veneta vetus Saraceni, & Pyladæ.

Nempe sic mutarunt, quia insolens vox esset *comat*, pro *comit*, vel *comitur*. Quemadmodum & apud Terentium Heaut. * *reposuere, Dum moliantur, * ad. 2. sc. 2. dum comuntur*. Vbi prope omnes libri vett. *comantur* ; quod sine dubio ex *comantur*.

Congeminare. Plautus Amphit. Act. II, sc. II :

Tu peperisti Amphitruonem, ego alium peperisti Sositam :

Nunc si pateram patera peperit, omnes congeminavimus.

Converto, vide *Verbo*.

Crucio. Plautus Trucul. Act. II, sc. v :

--- *Vt miseræ mares sollicitæque*

Ex animo sunt, cruciantque.

Ita MSSi, & vett. editt. ubi vulgo *cruciantur*.

Decoquo. Florus prologo hist. Rom. *Quibus* (populus Rom.) *invenitæ Caesarum quasi consenuit, atque decoxit.*

Expedio. Plautus Amphit. Act. I, sc. III :

Nequiter penè expeditavit prima parasitatio. pro *expedita est.*

Gesto. Tranquillus in Domit. cap. XII : *Aretinum Clementem, consularem virum, è familiaribus, & emissarius suis, capitis condemnaturus, in eadem, vel citius in majore gratiâ habuit, quoad novissime simul gestanti, conspecto delatore ejus : Vis, inquit, hunc nequissimum servum cras audiamus ? Gestanti, hoc est, in lectica vel sella gestato à servis : quo de more Mercurialis lib. III de arte gymastica cap. XI.*

Ingemino. Virgilius Æneid. IV :

--- *Nec unquam*

Solvitur in somnos, oculisque, aut pectore noctem

Accipit : ingeminant curæ.

Idem Æneid. V :

Tum verò ingeminat clamor, cunctique sequentem

Instigant studis.

Insinuo similiter accipi, monitum Servio †. Sic sanè Virgilius Æn. II : *† in cœlis*

Tum verò tremefacta novus per pectora cunctis

Insinuat pavor.

Lucretius quoque lib. V :

Et quibus ille modis Divum metus insinuarit

Pectora.

Lavo incertæ esse significationis, nempe nunc activæ, nunc passivæ, ait Donatus Edit. II, & Consentius in Arte. Sed apud Donatum pro *lavo* perperam *lavo* habent codd. etiam editio Putschiana †. *Ἀμὲν ἄλλοις* * *ufurpat* Terent. Heaut. Act. IV, sc. I :

--- *Atque illa si jam laverit, mihi nuncia.*

Livius lib. XLIV : *Lavanti regi dicitur nunciatum, hostes adesse.* Quinctilianus lib. I, cap. VI : *At lavamus, & tondemus, & convivimus ex consuetudine.* Suetonius in Calig. cap. XXIV : *Eadem defunctâ justitium indixit : in quo risisse, lavisse, cœnasse, cum parentibus, aut conjuge, liberisve, capitale fuit.* Similiter Nerone cap. XXXV, Vespas. cap. VIIII, Domit. cap. VII. Martial. lib. IV, epigr. XC :

Pondero, potō, cano, ludo, lavo, cœno, quiesco.

Lenio. Plautus Mil. act. II, sc. VI :

*Nam jam aliquo aufugiam, & me occultabo aliquot dies,
Dum hæc consulescunt turbæ, atque iræ leniunt.*

Maculo passivè sumi, observat Gellius libro duodevigesimo, cap. duodecimo. Atque id probat è Terentii comœdia : ubi vel Terentium Libonem intellige ; vel, quod amicissimo *ἡσυχασταίῳ* Iano Rutgersio † visum fuit, pro Terentio lege *Irventio*, qui nobilis Comicus fuit, etus à Sedigitio † in censione sua insuperhabitus. Comici, inquam, illius loci legi hunc in modum debet : *Pallium face ne maculet.* Nam illud, ut *splendeat*, glossema, puto, fuit. Posteaque cùm librarius à glossemate non distingueret verba auctoris, illa in horum substituit locum.

Moveo. Suetonius in Claudio cap. XXI : *Observavitque sedulo, ut quoties terra in urbe movisset, ferias advocatâ concione prætor indiceret.* Gellius lib. II, cap. XXVIII : *Vbi terram movisse senserunt, nuntiatumve erant, ferias ejus rei causâ edicto imperabant.* Idem lib. IV, cap. VI : *Vt terram movisse nuntiarî solet.* Ibid. *Scriptum legimus, nuntiatum esse Senatui, in sacrario, in regiâ, hastas Martias movisse.* Sic *promoveo.* Macrobius præfat. Saturn. *Moræque omnis impatiens non operior, ut per hæc sola promoveas, quibus ediscendis graviter ipse invigilas.*

Mutuo, pro *mutuor*, poni, sententia est Palmerii, in illo Plauti Truculento Act. I, sc. II :

--- *Næ ut in æstu mutuatamus irâ.*

Sed in Palatinis codd. est *mutuamur*, hoc est *mutamus*, ac *reciprocamus.*

Muto. Lucretius in v : --- *Mutare videtur*

Alterutram in partem filium.

Varro in libris quos ad Marcellum de L. L. fecit : *In priore verbo graves profodiæ, quæ fuerunt, manent : reliquæ mutant.* Citat Gellius lib. XVI, cap. XII, ac *mutant* exponit *mutantur.* Atque addit, similiter ab eo dictum videri in VII rerum Divinarum : *Inter duas filias regum quid mutet, inter Antigonom, & Tulliam, est animum advertere.* Etiam Nigidius apud eundem :

Syllaba

† col. 1756.
* intransitivè,
sive absolutè.

† lib. 4 Var.
Lect. cap. 9.

† apud Gellium
lib. 15, cap. 24.

Syllaba mutat. Sallust. in Jug. * *Mortis metu mutabant.* Ejuſq; imitator Tacitus lib. XII An. *Vannius diuturnitate in superbiam mutans.* Nec Livius refutit lib. XXXIX † : *Mores populi Romani quantum mutaverint.* Tertulliani quoque est lib. de Pallio cap. II : *Mutavit & totius orbis aliquando aquis omnibus (leg. omnis) obſitus.* Eodemque modo loquitur adverſus Valentinianum, & alibi sæpe. Vt mittam Varronem lib. II de R. R. & Appulejum in Floridis. *Quare rectum illud Catulli de Suffeno :*

--- *Tantum abhorret, ac mutat.*

Vbi alii malunt, *mutat.* Par ratio in composito demuto. Appulejus lib. III Florid. *A quâ paullulum demutavit liber, quem Strabonis Emiliani excellentissimus honor flagrat.*

Pasco. Nam *pasceit juventa, & pasceitur juventa,* eadem mente dicitur, ut in Arte suâ ait P. Consentius. Suetonius in Tiberio cap. II : *Claudius Pulcher apud Siciliam, non pascentibus in auspiciando pullis, ac per contemptum religionis mari demersis, ut biberent.* Ita quoque hac voce usus Ovid. IV Metam.

*Mille greges illi, totidemque armenta per herbas
Pascebant.*

Item Martialis lib. IX, epigr. LXXXII.

Pono. Virgil. I Æneid.

*Aurora in roseis fulgebat lutea bigis,
Cum venti posuere, omnisque repente resedu
Flatus. Stadius lib. II Sylv.
Tum rabidi ponunt flatus, maria ipsa vetantur
Obstreperere.*

Præcipito similiter accipi, ait Servius in I Æn. ac multa id veterum loca evincunt. Cicero lib. II de Legg. *Fibrenus statim præcipitat in Livim, & quasi in familiam patritiam venerit, amittit nomen obscurius, Livemque multò gelidiorrem facit.* Estque pro Rab. Post. *Satis est homines imprudentiâ lapsos non erigere: irgere verò jacentes, aut præcipitantes impellere, certè est inhumanum.* Pro P. Sest. *Qui præcipitanti patriæ non subvenirent.* Pro P. Sylla : *Reip. præcipitanti subveni.* Cæsar lib. III de bello civili : *Hyems præcipitaverat.* Suetorius in Iulio cap. LXIV : *Pluribus in scapham præcipitantibus.* Crebrò imprimis sic poetæ. Virgil. Æn. II :

Præcipitat.

--- *Et jam nox humida cælo
Et XI :*

--- *Excussus Acontens*

Præcipitat longè, & vitam dispergit in auræ.

Lucretius lib. IV :

*Cum verò deorsum per fauces præcipitavit,
Nulla voluptas est, dum diditur omnis in artus.*

Et in

* cap. 18. scâ corrupte scribitur in libro mutabantur, minitabantur, cogebantur, urgebantur, motabantur, tenebantur, agitabantur, mutabant. Quæ inconstantia est ex corrupto usque verba mutæ, pro mutor. † cap. 51.

Et in VI : --- Eodem fertur, quò præcipitavit
Iam semel, & partem in vacuum conamina sumfst.
 Præverto, vide Verto.

Pulvero. Plautus : --- Exi tu Dave ,
Age, sparge ; mundum esse hoc vestibulum volo.
Venus ventura est nostra. non hoc pulveret.

Hodie in Plauto non legas. Sed citat Gellius lib. XVI II, cap. XII, at-
 que ait, *pulveret dici, non quod pulvere impleat, sed quod ipsum pulvere plenum sit.*

Quasso. Plautus Afinariâ act. II, sc. III :

Atque hercle ipsum adeò contuor : quassanti capite incedit.

Lambinus quidem *casanti* malebat ; quod est casabundo five demisso.
 Sed aliud voluit Plautus. Nam quassasse caput minantium, atque indi-
 gnantium more significat. Sic Bacch. Act. II, sc. III :

Subducunt lembum capitibus quassantibus.

Quâ de re plura diximus lib. VI Oratoriarum Institut. cap. XI.

Rugo. Plaut. Catinâ Act. II, sc. III :

--- Vide, palliolum ut rugat.

Ac Gellius lib. XVI II, cap. XII adducit hoc ejusdem Comici :

Quid est hoc ? rugat pallium, amictus sum non probe.

Quod hodie in Plautinis comædiis frustra quæras.

Sedo. Cn. Vellius in Annalibus, apud Gellium lib. XVI II, cap. XII :

Postquam tempestas sedavit, Atherba! taurum immolavit.

† *Artis edit. 2.*

* *intransitive.*

*Tondeo in certæ esse significationis, ait Donatus †, atque idem legas a-
 pud P. Consentium. Sanè ἀμὲν τῶν * ait Maro Ecl. I :*

Candidior postquam tondenti barba cadebat.

Nam *candidior* cum *barba* jungendum, ut canities significetur : cui inter-
 pretamento favet, quod postea Tityrum vocat Fortunatum senem. Ne-
 quis Servii, quem Nannius etiam sequitur, auctoritate compulsus, *Candi-
 dior* cum *Libertas* conjungat. *Tondenti* autem non aliter, quàm passivè, sumi
 hic potest. Vti neque in hoc tertio Georg. *Incanaque menta Cynipii tondent
 birci.* id est, tondentur. Livius quoque similiter lib. XXVI.

Turbo. Virgil. Æn. VI :

Et septemgemi turbant trepidi ostia Nilii.

Vbi Servius, *Turbant*, pro *turbantur*. Similiter Lucretius lib. V :

Nec liquidum corpus turbantibus æris auris

Commiscet : finit hæc violentis omnia verti

Turbimibus, finit incertis turbare procellis.

Vbi *turbantibus*, pro *turbatis*, & manifestius *turbare* pro *turbari*. Item in
 VI :

--- *Quare pugnare necesse est*

Dissimiles

Dissimiles inter se res, turbareque mixtas.

Varronis quoque est, *Cum mare turbat.*

Vario. Propertius lib. II, Eleg. v :

Non ita Carpathiæ variant Aquilonibus undæ : pro variantur.

Veho. Cicero de claris Oratoribus : *Adolescentia per medias laudes, quasi quadrigis, vehens.* Et primo de Nat. Deor. *Qualis ille maritimus Triton pingitur, natantibus invehens belluis, i. qui invehitur.* Livius lib. XXI : *Cn. Lentulus cum prætervehens consulem vidisset.* Suetonius Claudio cap. XXVIII : *Lecticâ per urbem vehendi jus.* Sed de gerundio minus mirum. Idem Iul. cap. LXXVIII : *Prætervehenti sibi non adsurrexisse indignatus.*

Verto. Virgilius Ecl. IX : *Hos illi (quod nec bene vertat) mittimus hædos.*

Id ita exponit Servius, *Quæ res in perniciem vertatur ejus.* Ac eâ sic voce sapius Plautus, & Terentius, usi. Etiam Livius lib. II : *Omnis ira belli ad populationem vertit.* Ibidem : *Libertatem aliorum in suam vertisse servitutem inter se querebantur.* Idem in VII : *Postquam ludus in artem paulatim verterat.* Curtius lib. IV : *Ira deinde vertit in rabiem.* Tacitus in sexto Annal. *Adco facinora atque flagitia sua ipsi quoque in supplicium verterant.* Ibidem : *Sim extra domum successor quæreretur, ne memoria Augusti, ne nomen Cæsaris, in ludibrium & contumeliam verteret, metuebat.* Sic dicimus, *Anno vertente, non qui vertit, sed qui vertitur.* Parque ratio in compositis, *Averto, & converto*; non apud Lucretium modò, lib. IV *, ac Silium lib. XV : sed Maronem ipsum, cujus illud * 117.

--- Tum prora avertit, & undis

Dat latus. *Avertit, pro avertitur, positum; ut multis ostendit Servius. Sanè poëticum hoc magis, quàm proram; quod in Romano codice legi, Pierius ait, ut respiciatur ad nominativum procella.* Et ut poetas mittam, Sallustii quoque est in Catilin. *Regium imperium in superbiam dominationemque convertit.* Gellius lib. IV, cap. XVIIII : *Id cum dixisset, avertit, & ire in Capitolium cepit.* Et lib. XIIII, cap. XXIII : *Ac deinde ad eum convertit, qui manubias esse prædam dixerat.* Itidem Iustinus lib. XXXVI : *Res paulatim in disciplinam convertit.* Etiam præverto sic accipi videtur à Plauto Mercat. act. I, sc. II :

Abige abs te lassitudinem, cave pigritie prævertoris.

Scio, in editt. veteribus † esse, *cave pigritie præverti*; vel *prævertit*. Quo-
modo & Petrus Valla legit. Sed prius est in MSSis : sic quoque Camera-
rius edidit. Ut *pigritiæ prævertoris, valeat, à pigritia fueris præversus, five præ-*
ventus. † ad Veneta anni 1518, qua cum Saraceni, Pylicæ & aliorum, portus exit.

Vestio, pro vestior, dixit Florens Tertullianus primore libro de Pallio : Sic & in proximo soror civitas vestiebat. Hoc est, Utica similiter, ac Carthago, vestiebat. Eodemque modo loquitur alibi non femel. Vti & Appulejus

Appulejus Apol. I : *Vro gracili Lare, pauciores habeo, parcius pasco, levius vestio, minus obsono.*

Volvo. Virgilius lib. I Æneid.

Certe hinc Romanos olim volventibus annis

Pollicitus.

Anni volventes qui volvuntur, Græcè ἐνιαυτοὶ ἀεπιλόμενοι. Idè in I Georg.

Tardaquæ Eleusinae matris volventia plaustra.

Sic voluto. Virgil. Æn. III :

--- Genibusque volutans

Hærebam.

Atque hæc de verbis activis passivè acceptis. Sed si accuratè loquendum, quomodo passivè sumuntur, quæ structuram passivorum non recipiunt? Rectè enim dixeris, *Ingeminatur ab iis clamor: terra à ventis movetur: arma Admeti ab Apolline pascebantur: variantur aquæ à ventis.* At non itidem dixeris, *Ingeminat ab iis clamor: terra à ventis movet: arma Admeti ab Apolline pascebant: variant à ventis aquæ.* Potius igitur statuendum, activa verba sumi absolutè. Vel, quod maxime arridet, dicuntur ista per ellipsin accusativi. Vt *ingeminat clamor*, pro *ingeminat se clamor: terra movet*, pro *se movet.* Præit hac in sententia Sospater Charisius. Nam illud Maronis *, *Genibusque volutans Hærebat*, exponit, *volutans se.* Similiter igitur, *volutans hærebas*, integrè sit, *volutans te: volutans hærebam*, integrè fuerit, *volutans me.* Ac par ratio aliorum.

Idem de Græcis dixerò, ubi activa ajunt capi passivè. Vt in verbo ἀναλαμβάνειν, quod propriè est *resumere, recolligere.* Passivè autem capi videtur, cum Galenus, & alii dicunt, ἀναλαμβάνειν ἐκ τῆ νόσου, *ex morbo convalescere*, quasi dicas, *refici è morbo.* Sed potiùs accusativus intelligitur ἐαυτὸν: quomodo Thucydides integrè ait, ἀναλαμβάνειν ἐαυτὸν ἀπὸ τῆς νόσου. Hoc est, *recolligere se ab morbo.* Ac similiter Galenus, ἀναλαβεῖν τὴν ἐξ ἀρχῆς ἕξιν, *resumere habitudinem, sive validitatem priorem.* I egas & apud Appianum, atque alios, ἀναλαμβάνειν τὸ σῶμα, & τὴν ἐαυτοῦ ἰσχύον: hoc est, *resumere corpus, seu vires corporis.* Ex cujusmodi locutione integrà supplendus est accusativus, cum defideratur.

CAPVT IV.

Verba neutra sive absoluta accepta & constructa more eorum, quæ actionem transeuntem signant.

Contrà sunt alia, itidem in **O** exeuntia, quæ cum usitatiùs sumuntur absolutè, interdum etiam capiuntur activè, hoc est, actionem significant transeuntem, eoque transitivorum more construuntur. Horum etiam bonam partem subjunxi. *Abstineo.*

Abstineo. Cicero sæpe, *abstinere manus.* Et Livii est, *abstinere ignem ab aede;* item *ius belli:* item *ignem & vim ab aliquo:* adhæc t, *Romano bello fortuna* † lib. 8.

Alexandrum abstinit: & similia.

Adfuesco, confuesco, infuesco. Virgilius VI Æn.

--- *Nec tanta animis adfuescite bella.*

Lucretius lib. VI :

An tum brachia confuescunt, firmantque lacertos?

Columella lib. VI, cap. II : *Vbi plaustro, aut aratro, iuvenum confuescimus.*

Horat. lib. I, sat. IV :

--- *Insuevit pater optimus hoc me*

Vi facerem.

Annuo. Virgil. XII Æn.

Sin nostrum annuerit nobis victoria Martem.

Horat. lib. IV, od. VI :

Rebus Æneæ potiore ductos

Alite muros.

Cachinno. Appulejus Met. lib. III : *Insuper exitium meum cachinnat.*

Celero. Ut Virgilius, *celerare fugam, gradum, iter, viam.* Similiter *accelero.*

Ut *accelerare iter Cæsari;* *mortem,* Plinio; *magistratum Tacito.* Appulejus quoque lib. II Met. *Ac dum amenti similis accelero vestigium.*

Clamo. Virgil. IV Æn.

Per medios ruit, ac morientem nomine clamat.

Hoc est, *vocat, nominat,* ut Servius exponit.

Etiam Ecl. VI :

His adjungit Hylam nautæ quo fonte relictum

Clamassent, ut litus Hyla Hyla omne sonaret.

Propertius lib. IV, eleg. IX :

Territa vicinas Teia clamat aquas.

Appulejus lib. III Met. *Præcone publico silentium clamante.*

Coço. Cicero Philipp. II : *Vinam, Cn. Pompei, cum Cæsare societatem, aut nunquam coisses, aut nunquam diremisses.* Et lib. II de Nat. Deor. *Pinna verò duabus parvula conchis cum parvâ squillâ quasi societatem coit comparandi cibi.* Similiter loquitur pro Roscio Amer. & pro C. Rabirio perduellionis reo. Ac sæpe sic Vlpianus, Paullus, & jurisconsultorum alii.

Consisto. Lucretius lib. VI :

Et per que possunt vitam consistere tutam,

Omnia jam ferme mortalibus esse parata.

constituere. Atque ait Giffanius, simile esse illud Sallustii Jugurth. *Dein brevi cognitis insidiis paulisper agmē constitit.* Ita libri vett. Vbi in aliis, *constituit.*

Declino.

Declino. Plaut. Aulul. act. IV, sc. VIII :

Nam ego modò declinavi me paulum extra viam.

Quippe provocabulum *me* in omnibus existat MSSis, & vet. edit. Despero. Ut Ciceroni *desperare vitam, salutem, pacem, reditum, honores.*

Duro. III Georg.

Atque hinc atque illinc humeros ad vulnera durant.

At absolute idem Æn. I :

Durate, & vosmet rebus servate secundis.

Ejulo. Appul. lib. III Met. *Hæc identidem mecum replicans, fortunas meas ejulabam.*

Emergo. Cicero de Aruspicum responsis : *Iam ista serpens, quæ tum hic delitescit, tum se emergit.* Cornelius Nepos in vita Attici : *Quibus ex malis ut se emerferat.* Appulejus Apol. II : *Veritas olim interversa nunc se offerre, & velut alio barathro calumniam se emergit.*

Erumpo. Terent. Eunuch. act. III, sc. V :

Iamne erumpere hoc mihi licet gaudium?

Vbi Donatus : *Erumpere quasi activum verbum posuit pro neutrali : ut sit, Licetne mihi erumpere hoc gaudium?* Subjungit deinde : *Aut erumpere, quasi exire : mihi, pro à me.* Sed nihil eò recurrere opus. Nam similiter Cicero ad Att. lib. XVI, ep. III : *Ne in me stomachum erumpant, cum sint irati.* Cælius ad Cic. ep. XIV : *Invidiosa conjunctio non ad occultam recedit obreccitationem, sed ad bellum se erumpit.* Varro in descriptione tempestatis :

Ventique frigido se ab axe eruperant.

Virgil. IV Georg.

Et caput unde altius primum se erumpit Enipeus.

Similiter prorumpo. Maro III Æn.

Interdumque atram prorumpit ad æthera nubem.

Gell. lib. XV, cap. XXI : *Ea cervæ quodam die in fugam se prorupit.*

Illucesco. Plautus Bacch. act. II, sc. III :

Vulcanus, Sol, Luna, Dies, dei quatuor,

Scelestiorem nullum illuxere alterum.

Etiam Camerarii membranæ habent Amphitr. act. I, sc. III :

Nunc te nox, quæ me mansisti, mitto, uti cedas die,

Ut mortaleis illuciferas luce clarâ & candidâ.

In aliis tamen libb. est mortalibus.

Inolesco. Gell. lib. XII, cap. V : *Natura omnium rerum induit nobis inolevitque in ipsis statim principis, quibus nati sumus, amorem nostri, & caritatem.*

Iuro non res modò, ut cum Cicero ait, *jurare morbum*, de eo qui morbo se excusat; item *jurare jusjurandum*: sed & personam, ut *iovenem lapidem jurare*, apud

apud Cic. lib. VII ad famil. epist. XII. & Gell. lib. XI, cap. VI : *Iurare Herculem*. Sed, credo, præpositio *per* hic intelligitur.

Latro. Plautus Pœn. Act. V, sc. IV :

Etiã me meæ latrant canes. ---

Lambinus maluit *allatrant* ; Acidalius , *in me latrant*. Sed aliter MSSi. Et similiter Gellius lib. VII, cap. I de Scipione Africano : *Solum id temporis in Capitolium ingredientem canes semper in alios sævientes, neque latrarent eum, neque incurrent*. Imò apud Horatium quoque lib. II, Sat. I optimi habent codd.

--- *Siquis*

Opprobriũ dignum latraverit, integer ipse.

Vbi in nonnullis *laceraverit*. Græci similiter, ut Herodotus in vita Homeri : Τῶν δὲ κυνῶν μὴ ἐδριόλων ἐὶ δλακέντων δεσπνέειν †. Et Isocrates, τὰς τυ-
χέας δλακτέσι *. Nihil igitur mirum, si passivè dicat Plinius lib. XXI, cap. X : *Hanc habentes negant latrari à canibus*. Et his locis personæ tribuitur. Rei verò, apud Lucretium in II :

Nil aliud sibi naturam latrare ---.

Ennius quoque, ut Festus ait, *latrare pro pascere posuit*.

Manco. Plaut. Epid. Act. III, sc. II :

Dedit mihi ad hanc rem Apocidem. Is apud forum m.uset me.

Terent. Phorm. act. IV, sc. I :

Simul autem non manebat etas virginis

Meam negligentiam.

Ac similiter Maro I Georg. †

† vers. 168.

Migro. Gellius lib. II, cap. XXIX : *Atque ita cassita nidum migroavit.*

Mussito. Appul. Apol. I : *Hunc ille timorem mussitabat.*

Penetro. Plaut. Amphitr. Act. I, sc. I :

--- *Perduelles penetrant se in fugam.*

Trinum. Act. II, sc. II :

Quò illic homo foras se penetravit ex ædibus ?

Et alibi. Ejusque imitatione Gellius lib. V, cap. XIV : *Specum quandam nælus remotam latebrosamque, in eam me penetro, & recondo*. Et lib. XII, cap. X : *Et in Grammaticam sese, atque Dialecticam, literasque antiquiores, altioresque penetraverat.*

Plando. Papinius lib. I Sylv.

Clarique gaudentes plausrunt lumina cygni.

Requiesco. Virgil. Ecl. VIII :

Et mutata suos requierunt flumina cursus.

Propert. lib. II, el. XXII :

Iupiter Alcmenaẽ geminas requieverat Arctos.

Et ejusdem libri el. XXXIV :

Quamvis

Quamvis ille suam lassus requiescat avenam.

Resulto. Appul. lib. v Met. *Ibique deslebant oculos, & plangebant ubera; quoad crebris carum ejulatus saxa cautesque parilem sonum resulerent.*

Ruo. Terent. Adolph. act. II I, sc. II :

Ceteros rucrem, agerem, raperem, tunderem, & prosternerem.

Appul. lib. I Flor. *Et querit quorsus potissimum in prædam supernè sese ruat.*

Similiter irruo, & pruro. Terent. Adolph. act. IV, sc. II :

Obsecro, vide ne illic prorsus se irruat.

Vbi Donatus: Neutrum verbum quasi activum, posuit. Idem Eun. act. II I, sc. v: *Vix elocuta est hoc, foras simul omnes prorunt se.*

Sapio. Plautus Pseud. act. I, sc. v :

Desiste. rectè ego rem meam sapio, Callipho.

Cicero ad Att. lib. XIV: Nam ista quidem Cæsaris liberorum conjuratio facile opprimeretur, si rectè saperet Antonius. Ut Euripides in Medea:

Τί φησ; ; φρονέει μὲν ὀρθῶς, ἢ ἔ μάνη γύναϊ.

Apud Apostolum quoque, τὸ αὐτὸ φρονέει †, φρονέει τὰ τῷ Θεῷ, τὰ τ' σαρκί.

Spiro. Virgil. Georg. II :

--- Spirantes navibus ignem.

I Æn.

Ambrosiaque comæ divinum vertice odorem

Spiravere.

Horatii quoque est lib. IV, od. XII I :

Quæ spirabat amores.

Græci similiter, πνέειν Ἀπλω, Ἐρωτῆ †.

Supersedeo. Gellius lib. II, cap. XXIX : *Cognati, & affines, operam, quam dare rogati sunt, supersedent. Nec durius illo Cornificii in secundo Rhetoricorum ad Herennium: Non sunt visa aliqua supersedenda.*

Trepido. Appulejus lib. VI Met. *Stupore defixi mirantur, ac trepidant divina presagia.*

Vergo, ejusque composita *invergo, devergo, evergo,* utroque modo accipi, Priscianus monet in VII I. Absolutè, ut apud Maronem in XII I :

Quem damnet labor, aut quò vergat pondere rerum.

Et Cicero lib. II de Nat. Deor. Vi omnibus terræ partibus in medium vergentibus nihil interruptatur. Et Tranquillus in Othone: Vergente die jam in-

gressus senatum. Et alibi passim. Activè pro fundere sumitur à Lucr. lib. v †:

Illi imprudentes ipsi sibi sepe venena

Vergebant, nunc dant aliis follertius ipsi.

Sed usitatus id in compositis. Maro VI Æn.

--- Frontique invergit vina sacerdos.

Ovid. VII Met. Fab. II :

Tum superinvergens liquidi carchesia vini,

* Quid ait? recta quidem sapit, nec infans, mulier.
† idem sapere. sapere qua Dei, qua carnis.

‡ Spirare Martem, Amorem.

Alierâque invergens tepidi carchesia Bacchi.

Imò Livius quoque dixit lib. LIII: *Inssit in litore alios alibi medicis intervallis fodere: montes ingentis altitudinis eo spem faciebant magis, quia nullos apertos evergerent rivulos, occultos continere latices, quorum venæ in mare promanantes, undæ miscerentur.* Quibus in locis *invergo* est infundo, *evergo* effundo. Hinc passivum *vergor*. Lucretius lib. II*:

In terras igitur Solis quoque vergitur ardor.

Lucanus lib. I (quem locum etiam Priscianus adducit)

Et polus adversi calidus quo vergitur Austri.

Papinius lib. IV Sylv. ad Marcellum:

--- *Nos facta aliena canendo*

Vergimur in senium.

Vro. Maro VII Æn.

Vrit odoratam nocturna in lumina cœli.

Ac similiter *flagro* usurpasse videntur. Nam *deflagrata domus* dixit Cæsar Strabo apud Prisc. lib. VI.

CAPUT V.

De passivis activè acceptis.

Quemadmodum autem ex verbis in O multa activa usurpantur passivè sive absolutè; multaque passiva accipiuntur activè, sive transitivè: ita ex verbis in OR, multa passiva activè sumuntur, deponentium induendo naturam; multaque item deponentia capiuntur passivè, utcumque activa terminatio O non sit in usu. Prius videbimus de iis, quæ naturæ sunt passiva, sed activè significando deponentia potiùs dici mereantur.

Affector. Varro apud Diomedem in primo: *Affectatus est regnum.*

Bellor. Maro XI Æn.

--- *Pictis bellantur Amazones armis.*

Vbi Servius: *Solent verba pro verbis poni. Vnde nunc passivam declinationem sub passiva posuit significatione.* Paullus Manutius, notis in Cælii epist. IX ad Cic. ait Valerium Maximum similiter dicere *rebellatos pro rebellasse.* Locus est lib. IX, cap. X: *Quod eorum consilio Veliternos Privernatesque rebellatos diceret.* Sed *rebellaturos* est in editione Rob. Stephani: uti & cæ, quæ Stephano Pighio medicinam ac prope vitam debet.

Censeor, pro *censeo.* Ovid. lib. I de Ponto, eleg. III:

Hanc probat, & primo dilectam semper ab ævo

Est inter comites Martia censa suos.

Similiter quoque dicitur Cicero ipse sumere pro Flacco: *Census es mincipia*

cipia Amyntæ : neque huic ullam in eo fecisti injuriam : possidet enim ea mancipia Amyntæ. Et paulò antè : *Census es præterea numeratæ pecunie centum triginta millia*. Vbi *census es* poni ajunt pro *cenfuisisti*. Sed accuratius confideranti mentem Ciceronis, liquebit, *census es*, passivè accipi, ac sermonem esse de homine glorioso, qui ditior, quàm esset, cenferi vellet.

Communicor, pro *communico*. Ut apud Livium lib. IV † : *Nec adversarum rerum querere socios, cum quibus spem integram communicati non sint*.

Copulor, pro *copulo*, teste Prisc. & Non. Plautus Aul. act. I, sc. II :
Adeunt, consistunt, copulantur dexteras.

Erumpor, pro *erumpo*. Ac similiter *prorumpor*, activè. Lucretius in VI :
--- *Post incita cum vis*

*Exagitata foras erumpitur, & simul aram
Dissidens terram, magnam concinnat hiatusum.*

Et eodem : --- *Hinc prorumpitur in mare venti
Vis, & fervorem mirum concinnat in undis.*

Fabricor, pro *fabrico*. Cicero in III de Orat. *Capitolii fastigium illud, & ætervarum ædium, non venustas, sed necessitas ipsa fabricata est*. Plura Nonius.

Fenerator, pro *fencro*, dici, observat quoque Gellius lib. XVI II, cap. XII. Nempe pro do ad usuram, idque cum dandi, & accusandi casu. Nam cum præverbio *ab*, & ablativo, notat fenori do.

Fluctuor, pro *flucluo*. Livius de Philippo Macedoniae rege, lib. XXI II : *Virius populi (Poeni, an Romani) mallet victoriam esse, incertus adhuc viribus, fluctuatus animo fuerat*.

Juratus sum, pro *juravi*. Cicero lib. II de Invent. *Quo in loco judicii demonstrandum est, quid juratus sit, quid sequi debeat*. Et post aliquam multa : *Cum intellexerint, vos ex ingenio ejus, non ex lege, in qua jurati sumus, judicare*. Similiter Gellius lib. VII, cap. XVIII : *Statimque, ut jurati erant, ad Annibalem profecti sunt*. Vnde *juratus*, qui juravit ; *injuratus*, qui non juravit.

Multor, pro *multo*. Suetonius in Augusto : *Neque aut crebrius, aut perfidiosis rebellantes, graviore unquam multatus est penâ*.

Objurgor, pro *objurgo*. M. Cælius ad Ciceronem epist. IX : *Curionem prorsus non mediocriter objurgatus*. Sed P. Manutius suspicatur legendum, *objurgat*. Vti & Passeratius, ac Lambinus.

Munero te, pro *munero*. Gellius lib. XVI II, cap. XII, & Diomedes lib. I. Sic *remunero*, & *remunecor*.

Murmuro, pro *murmuro*. Appulejus tertio Floridorum : *Quidam tarditatem poetæ murmurari, plures defendere*.

Nutrior quoque, pro *nutrio*, dixisse, testis Priscianus in VII II. Nisi *nutrico*, & *nutricor* referendum. Nam illo activè usus est Plautus, hoc Cicero.

Peragror.

Peragror. Vellejus : *Peragratus est regionem, pro peragravit.*

Perlincor, pro *perlino.* Appulejus lib. III Met. *Ab imis unguibus sese totam ad usque summos capillos perlita, multumque cum lucerna secreto collocuta, membra tremulo successu quatit.*

Pignercor, pro *pignero.* Gellius lib. XVII, cap. XII, & Non. Marcellus.

Potestur quoque, pro *potest,* veteres usurpasse, in Anomalis dicitur.

Prævertor, pro *prævertio,* Plaut. Liv. Curt. Tac. Appul. Sed in præterito *præverti* solum.

Punior, pro *punio.* Quod & Quintilianus observat lib. IX, cap. III. Cicero pro Milone: *Cujus tu inimicissimum multo crudelius etiam poenitus es (ita in vet. libb. hæc vox scribitur) quam erat humanitatis meæ postulare.* Pro *punivisti.* Lambinus quoque è tribus codd. MSSis reponit apud Ciceronem lib. I Tuscul. *Quæst. Tenendum est igitur, nihil curandum esse post mortem, cum multi inimicos etiam mortuos poeniuntur.* Et ita legit Nonius. Qui & alium Ciceronis locum adfert. Iis simile hoc Appuleji in VIII : *Punita sum funestum mearum nuptiarum prædonem.*

Quæctur, pro *quæat,* est apud Lucretium : de quo in Anomalis dicam.

Quintor pro *quinto* (quod Plinius, & Fabius, maluere) Varro dixit ad Ciceronem : ut Diomedes ait in primo.

Ruminor, pro *rumino,* (quod Maro prætulit) lectum apud Varronem Tanaquilæ, & Livium Andronicum Ægistho, teste Nonio.

Sacrificor, pro *sacrifico.* Gellius lib. XVII, cap. XII. Atque ita usus Varro lib. II de R. R. Cujus & tria loca Nonius adducit.

Speçtor, pro *speçto.* Ut illo Varronis : *Speçtatus est suem.* Quod malè quidam immutant.

Significor, pro *significo,* posuisse veteres, testis Gellius lib. XVII, cap. XII.

His, quæ diximus, adde *adjutor, converteror, emungor, excalceor, fusticor, focillor, fruticor, gliscor, ignescor, labascor, ludificor, manducor, & commanducor, murmuror, & commurmuror, palpor, & expalpor, præfugior, spoliator, uriner.* Quod veterum locis firmavit Nonius. Eum adi, cap. de contrariis generibus verborum.

CAPVT VI.

De deponentibus passivè acceptis.

Quartus ordo est Deponentium passivè sumtorum. Hujusmodi si non nisi apud cascos illos sic usurpata inveniuntur, jure *Deponentia* dicuntur, quia passivam significationem deposuerint. Sin etiam apud Ciceronem, & alios optimi ævi scriptores, accipiuntur passivè, rectius *Communis* vocantur. Vtrorumque syllabâ texam: in quibus ipsis sequar ferè literarum.

Abominor. Verrius Flaccus, nepotum Augusti præceptor, apud Priscianum : *Scrvitiique eorum abominaretur ab omnibus.* Livius quoque lib. xxxi, cum prodigia varia exposuisset, & in his, de incerto sexu natis, subdit ista : *Ante omnia abominati semimares, jussique in mare extemplo deportari.* Vbi *abominati* αἰδῶν ἰσῶς dixit. Ac similiter Horatius epod. lib. od. xvi :

Parentibusque abominatus Hannibal.

Adipisci passivè usurpant Boethius de Consol. Phil. lib. III, cap. II, & Justinianus Institut. de Legatis, & multò antè (ut Priscianus * docet) C. Fannius, cujus est : *Hæc adipiscuntur.* Hoc est, ὀπίσσω χάνονται. Item Fabius Maximus : *Amitti magis, quam adipisci.*

Admuniculor. Varro apud Priscianum † : *Tribunicio auxilio admuniculati,* hoc est, συνδέτεσ.

Admiror. Canutius apud Priscianum in VIII : *Turpe est propter venustatem vestimentorum admirari, ut propter turpissimè vitam actam contemni.* Vbi *admirari* est θαυμάζειν. Videri hic possit Publius Canutius, vir ingeniosus & in dicendo exercitatus, ut Cicero testis est orat. pro Cluentio, item in Bruto, ubi eum æqualem suum appellat, & suo judicio disertissimum fuisse dicit. Etiam Philipp. III, & apud Vellejum Paterculum, est de Tiberino Canutio, Trib. Pl. qui Antonium, hostem judicatum, orationibus suis laecerabat, Cicerone præeunte : quemadmodum & libertas ista utrique morte ipsa constitit.

Adorior. Aurelius apud Prisc. in VIII : *Ab his Gallos adortos, ex insidiis plurimos necatos.* Vbi *adortos* est ἐπορευθέντας. Fortè est hic P. Aurelius Opi- lius, à Festo sæpius advocatus. Musarum is, sive variæ eruditionis libros scripsit, ut ait Suetonius de claris grammaticis : itè Gellius lib. I, cap. xxv.

Adulor. Cassius apud Prisc. *Adulatique erant ab amicis, & adhortati.* Hoc est, κολακευθέντες & ἀφορραπέντες. In Venetâ veteri, uti & Ascensianâ, ac Basileensi, est, *Adulati ab inimicis.* Sed, *ab amicis,* est in MSo nostro, atque ita à Putschio quoque editum.

Aggredior. Cicero ad Nepotem : *Hoc resistat etiam, ut à te scitis aggredere donis.* *Aggredere*, ἐνδραπέδω, ut Priscianus interpretatur. Similiter Teren- tianus Maurus in præfat.

Aggressus labor arduus,
Nec tractabile pondus est.

Vbi perperam à Nicolao Brissæo editum, *Aggressis.*

Amplector. Petronius : *Animam nostro amplexam in pectore :* ἀμιπλεχθεΐσαν. Lucilius : *Quin amplexetur, qui velit ; ego non sinam me amplectier.* *Amplexetur,* ἀμιπλεκέστω. Et ista citat Priscianus. Similiter *complexor*, de quo postea.

Antefior. Livius, teste Prisc. *Impubes libripens esse non potest, neque ante- stari.* Hoc est, ἀφοδιαμαρτυρηθῆναι.

Arbitror.

Arbitror. Coelius apud Prisc. *Ex scriptis eorum, qui veri arbitrantur.* Hoc est, *ἑταρολόγηται*. Similiter Gellius lib. I, cap. XIIII: *Arbitrata questio.*

Architector. Nepos apud Prisc. *Ædis Martis est in circo Flamio architectata ab Hermodoro Salamino.* *Ἀρχιτεκτατα, ἀρχιτεκτονικός.*

Argumentor. Aufusius: *Omnia argumentata nomina.* *ὑποθετικὰ*, ut exponit Prisc. Sed in veteri Venetâ †, & MSo etiâ nostro pro *Aufusius*, ut in Put-^t an. 1476. schianâ editum, legitur *Aufustius*. Fortasse scripserat Priscianus, *A. Furius*. Sanè Aulus Furius Antias, poeta vetus, memoratur Gellio, & Macrobic.

Aspernor. Cicero ad Nepotem: *Qui habet, ultro appetitur; qui est pauper, aspernatur.* Passivè, *ἔσθρομαι*: ut Priscianus monet.

Affector. Ennius: *Affectari se omnes cupiunt.* *ἀπολαύσκειν*. Alpheus Philologus: *Themistocles, cū a formoso affectaretur.* *ἀπολαύσκειν*. Citat utrumq; Prisc.

Anguror. Lucius Cæsar: *Certeque res angurantur,* *ἠτοιμασθῆναι*. Cujus activum Virgilius in VI I: *Si quid veri mens angurat opto.* Cicero tamen Verrii. IV: *Ex nomine istius, quid iste in provincia facturus esset, perridicule homines angurabantur.* Lucè quoque Priscianus in VII I.

Auxilior. Lucilius: *A me auxiliatus si est.* Quod Prisc. *βοηθεῖν* exponit.

Blandior. Verrius: *Blanditusque labor molli curabitur arte.*

Blanditus, *κολακευθεῖς*, ut ait Prisc.

Calumnior. Staverius de proportionè: *Non esse positiones regule, à quibus interdum analogia calumniatur.* *συκκοφαντεῖται*. In MSo nostro Prisciano, & veteri Venetâ, legas, *Staverius de portione*. Sed de analogia hic sermo, quæ Latinis *proportio*, ut omnino hoc præstet.

Carnificor. Sisenna: *Vitam cum dolore & insigni cruciatu, carnicatus amisit.* *βρασάει*, ut ait Prisc.

Cavillatus passivè Appulejo lib. III Met. *At sic lepido sermone Foridis invicem cavillatus.*

Cohortor, vide *Hortor*.

Comitor. Justin. lib. xxx: *Iam in publico visuntur, jam saluantur, jam comitantur.*

Commentor. Ap. Cæcus apud Priscianum: *Amicum cum vides, obliviscere miserias: inimicus si es commentus nec libens æquæ.* *κοινοῦ*. Sed posteriora verba, quæ absque dubio corrupta, in MSo nostro sunt omissa.

Complector passivè usus Virgilius in Culice. Sed & Cicero pro Roscio Amer. *Quo uno maleficio scelera omnia complexa esse videantur.* Similiter accipi monet Priscianus in illo ejusdem scriptoris: *Cupio eum tam invidiosâ fortunâ complecti.* Nempe ut *complecti* valeat non *comprehendere*, sed *comprehendi*. Vfus quoque sic Scævola L. Si sic stipulatus sim. D. de verborum obligationibus: *Non enim (stipulatio) ad unam vim pertinet. nã sicut & ipsius, & hæc redit caput, ita ipsius vis, vel sepius facta, complectitur.* Hoc est, *comprehenditur.*

Confiteor,

Confiteor, tam activâ, quàm passivâ significatione accipi, ait Priscianus. Sed de passiva exemplum non addit. Sic verò *confessus* usurpat Optatus Afer lib. III.

* apud Prisc.
lib. 8.
† ibid.
‡ ibid.

Consequor, & *consecor*. Orbilius *: *Quæ vix ab hominibus cons. qui possunt.* hoc est, ἀπό τῶν ἀνθρώπων. Varro †: *Vestales incesti compertas ansâ peruntur incognitâ: consecrâ negliguntur.* Vbi *consecrâ* valet *impestrâ*. Laverius ‡: *Vxorem tuam, & meam novercam, à populo lapidibus consecrari video.* Vbi *consecrari* valet *διώζειν*. Sic *exsequi*, & *sectari*, de quibus postea.

* lib. 15, cap.
13.

Consolor quoque (verba sunt Gellii *) in partem alteram, præterquam dici solitum est scriptum invenimus in epistola Q. Metelli (Numidici:) quam cum in exilio esset, ad Cn. & ad L. Domitios dedit. At cum animum, inquit, vestrum erga me video; vehementer consolor: & fides utriusque vestra mihi ante oculos versatur. Etiam Priscianus citat hoc Asinii Pollionis: Sed cum ob ea, quæ speraveram, dolebam, consolabam vobis, quæ timui. Ut vulgatus Scripturæ interpres (qui immeritò nimis sæpe vapulat) reprehendi non debeat, quod Mathæi II. τὸ ἐλάλει τῶν ἐπιπέσειν vertat *consolari*, pro *consolationem accipere*. Vel Boethius, qui similiter usus lib. III de Consolat. philos. cap. III: uti & suppositicius Hegesippus lib. IV, cap. IV.

Conspicor passivè usurpat Plautus Epidico act. I, sc. I:

--- Quia parvem

Præ se convenire non vult, neque *conspicari*, quam id argentum,
Quod debetur pro illa, dimiserit.

Varronus quoque est apud Priscianum: *Paupertas enim hæc tum non ita nutritata, ut nunc conspicatur.* Vbi, *conspicatur*, planè est *δεικνύεται*.

Contestor. P. Aufidius apud Priscianum: *Si quis alio vocitatur nomine, tum eum his contestatur, atque olim vocitabatur.* *Contestatur*, συμμαρτυρεῖται.

Criminor. Cicero contra Rullum: *Criminor defendere res Syllanas.* Appuleji quoque est lib. VII, *Criminatus Asinius.* Similiter Boethius de Consolatione Philosoph. lib. I, cap. IV.

† cap. 44, ex dis-
tinctione Græce-
71.

Demolior, & *immolior*. Curio pater apud Priscianum: *Nisquam demolitur, nisquam exoneratur pecunia.* Livius lib. XXXIX †: *Immolutum, & in edicatum est in loca publica.*

Delargior. C. Gracchus: *Ærarium delargitur populo Romano.* Vbi *delargitur* passivè posuisse, testis Priscianus.

Depeculor. Lucius Cælius: *Vbi senatus intellexit populum depeculari*, hoc est, ἀποσπύζειν, ut exponit Priscianus.

Despicor. Q. Pompejus apud Priscianum: *Me miserum! quem mille femine despiciari ansæ sunt.*

Detestor. Appulejus in Apologiâ: *Neque enim gravius est in cuniculo despici, quam*

quàm in isto honestissimo cœtu detestari. Horatii quoque est lib. I, od. I :
 --- Bellique matribus Detestata ---. Ac similiter Vincentius Lirinensis in
 Commonitorio.

Dignor. Cicero secundo de Invent. *Observantia est, per quam homines ali-
 quâ dignitate antecedentes cultu quodam & honore dignantur.* Et eodem libro :
Qui ob egregiam virtutem tali honore dignati sunt. Idem tertio de Oratore : *Res
 dissimiles inter se, quæ tamen consimili laude dignentur.* Item in Oeconomico :
Homo ex eo numero hominum, qui apud nos hoc nomine dignantur. hoc est, *ἀξιο-
 ται.* Gellius quoque lib. xv, cap. XIIII, dignor passivè capi, probat istoc
 Maronis * : *Conjugio Anchisa Veneris dignatæ superbo.*

Ipseque Gellius lib. XI, cap. II sic loquitur : *Elegans, inquit, dicitur an-
 tiquitus non ob ingenii elegantiam; sed qui nimis lecto amœnoque cultu, vitæque esset.
 Postea Elegans reprehendi quidem desit; sed laude nullâ dignabatur, nisi cujus elegan-
 tia erat moderatissima.*

Dilatior, vide Largior.

Dominari ait Emmanuel Alvarez passivè accipi in istoc ÆN. II :

Vrbs antiqua ruit, multos dominata per annos.

Nempe putavit, simile esse isti ÆN. IIII :

--- Acri quondam regnata Lycærgo.

Quod ante eum etiam scripsere Rob. Stephanus in Thesaurò I. L. &
 Cælius Secundus in Foro Romano. Sed quin *dominata* hic activè sumat-
 ur, dubium non est. Accommodatius igitur exemplum illud veteris poc-
 tæ apud Ciceronem primo de Off. *O domus antiqua, heu, quam dispari do-
 minare domino!* Et hoc Nigidii Figuli apud Priscianum : *Omne pecus indomi-
 tum habet quiddam in se ferum; sed tamen ea natura est, ut curari, & dominari possit.*
 hoc est, *ἀεικέλιος.*

Ementior. C. Memmius apud Prisc. *Quàm stultè conficta, quàm aperte e-
 mentita sunt!* *ἰνεομένεω.* Cicero in Antonium lib. II : *Quem ipse ementitis
 auspicis vitiosum fecerat. Ementitis, ἰνεομένω.*

Enitor. Sulpicius Severus lib. I Hist. Sacræ : *Vovisse traditur, si puer ni-
 ficeretur, sacrandum Domino : ita enim puerum sacerdoti tradidit.*

Execrer. Cato in IV Origin. † *Exules duo lege publicâ execrati, hoc est, ἀεικέλιος.*

Exhorter, vide Horter.

Exorior. Visellius : *Bonæ res per illos à raro initio exorsæ, in te ad summum per-
 venerunt.* Exorsæ, id est, initæ. Porrò Visellius ille, unde hæc adducit Pri-
 scianus, vel puto, est Visellius rhetor, quem non negligentem auctorem
 appellat Quintilianus lib. IX, cap. XII, ubi de sententiarum figuris disputa-
 tat : vel est C. Visellius Varro, Ciceronis consobrinus, qui eum in Bruto
 laudat

laudat, ut oratorem populo quidem non satis vendibilem; sed verbis aptum, & sententiosis crebrum.

Experior. P. Nigidius: *Experienda ratio.* Afinius: *Cujus experta virtus bello Germaniæ traducta ad custodiam Illyrici est.* Attius: *Multa inventa expertaque ex hoc sunt bona.* Quæ tria citat Priscianus. Similiter Cicero pro Balbo: *Cujus igitur aditu virtus dubitationi locum non daret, huic præfens experta, atque per-
specta, obrectatorum voce ledatur?* Statius Achill. lib. I †:

† ref. 187.

--- Solantia curas

Fila movet, leviterque expertas pollice chordas

Dum puero.

Exsequi passivè dixit Emporius Rhetor. Imò & Vlpianus lib. XIX de Jurisdict.

† apud Prisc.
lib. 8.

Fari. Suctonius in VIII Prætorum †: *Fasti dies sunt, in quibus jus fitur, id est dicitur: ut nefasti, in quibus non dicitur.*

Fateor. Cicero Agrariâ II: *Quæ est ista æquitas?* (agros) ceteros, etiam si privati sint, permittere, ut publici judicentur: hunc excipere nominatim, qui publicus esse fateatur? Hoc est, quem publicum esse in confesso sit. Gellius quoque lib. XV, cap. XIIII, ubi de communibus tractat, docet, similiter accipi in legibus XII Tabb. Vt in quibus sit: QVI. SE. SIERIT. ANTE-
STARI. LIBRIPENS. VE. FVERIT. NI. TESTIMO-
NIVM. FARIATVR. IMPROBVS. INTESTABILIS.
QVE. ESTO. Vbi pro *fariatur* (ut quoque est in Stephanicâ) *fateatur*, rescribendum. Nam eo capite agit de communibus, proximèque dixerat, passivè dici, *confessum es, de quo facta confessio est.* Sic enim & hunc locum emendo, cû etiâ in Stephanica sit, *de quo facta confessio est.* Ita verò accipi docet in XII tabb. his verbis: ÆRIS. CONFESSI. REBVS. QVE. IVDICATIS. TRIGINTA. DIES. IVSTI. SVNTO.

Frustror. Fenestella: *Frustratus igitur à spe, devictus in castra se recepit. Frustratus, μὲν αὐτὸς δέε.* Laverius: *Frustramur, irridemur.* Citat Priscianus.

Furor. Appulejus lib. X: *Quotidie furatis clanculò partibus præveniisti querimoniam.*

Hortor. Gellius lib. XV, cap. XIIII: *Dici utraque versus potest, hortor te, & hortor abes te, id est, tu me hortaris.* Ita Tacitus XII Annal. *Memorium, inquit, Politionem, Consulem designatum, ingentibus promissis inducunt sententiam expromere, quâ hortaretur Claudius Octaviam despondere Domitio.* Par ratio in compositis, *adhortor, cohortor, exhortor.* Cassius apud Prisc. *Adulatique erant ab amicis, & adhortati.* Hoc est, ἀπορρητῆρες. Marcus Cato in quinto Orig. * *Exercitum suum præsum, paratum, cohortatum, eduxit foras, atque instruxit.* Etiam apud Tullium de Senectute in plerisque libris est: *Exhortatus est in convivio à scorto.*

† apud Gell.
lib. 15, cap. 13.

à scorto. Vbi alii *exoratus*. Aufonius quoque Perioclâ II. XIV: *Exhortatio- que sermo, ut eum mitteret in soporem, dehinc vigilias ejus uxoris labefactat illecebris.*

Jaculor passivè non temere reperias, nisi in participio, & Latinitate mul- tum collapsâ. Quomodo Victor Vticensis lib. I ait: *Sagittâ in gutture ja- culatus.*

Immoliôr, vide *Molior*.

Interpretor. Paullus L. XII. de reg. Juris: *In testamentis pleniùs voluntates testantium interpretantur.* Quomodo & Hieronymus, atque Augustinus, sæpe loquuntur. Imò Cicero ipse in primo de Divinatione *interpretata* passivè dixit: unde verbum *interpretor* commune esse, colligit quoque Gellius lib. xv, cap. XII I.

Largior iridem utroque versus dici, probat idem Sallustii istos: *Dilargitùs proscriptorum bonis.*

Loqui passivè est apud Cælium ad Ciceronem epist. VIII: *De damnatio- ne ferventer loqui est captum.* Nempe Cælius amat ἀπρὸς αὐτὸν †.

Machinor. De quo Priscianus citat hoc Sallustii in II Histor. *At Lu- cullum Regis curâ machinata fames brevi fugabat.*

Meditor. Terentius Phorm. Act. II, sc. I:

Meditata mihi sunt omnia mea incommoda.

hoc est, μεμνημέναινα. Ac similiter Cicero lib. I Off. Ovidius lib. IX Met. Gellius lib. I, cap. VII. Etiam Appulejus lib. II Met. *Emeduntos stectus.* Et Minutius Felix in Octavio: *Vbi autem magis a sacerdotibus, quàm va- ter aras & delubra, conducuntur supra, tractantur lenocinia, adulterii meditantur?*

Metior. Arnobius libro secundo: *Orbe sit sol amplior, an pedis tenuis latitu- dine metiatur.*

Metor. Horat. lib. II, od. xv:

--- *Nulla decempedis*

Metata privatis opacam

Porticus excipiebat Arcton.

Et lib. II, sat. II: --- *Videas metato in agello*

Cum pecore, & natis, fortem mercede colonum.

Moderor. Epigramma vetus à G. Fabricio editum:

Urbanos fasces gaudens tibi, Roma, parabat,

Consilio fratris nunc moderata tui.

Modulor. Gellius lib. I, cap. xv: *Lingua modestâ, & parcâ, & modulatâ.*

Molior. Appulejus XI Met. *Inter has oblectationes ludicras popularium, quæ passim vagabantur, jam sospitaticis Decæ peculiaris pompa moliebatur.* Similiter compositum *immoliôr*. Livius lib. XXXIX †: *Immoliuum, & in edificatum est in loca publica.*

Nasciscor. Hyginus Fab. I : *Occasione nactâ.* Similiter fab. VIII. Est & Appuleji libro VII : *Nactâ libertate, veris initio, pratis herbentibus, rosas utique reperiturus aliquas.*

Obliviscor. Maro in Bucolicis : *Nunc oblita mihi tot carmina.*

* ref. 51.

Nec aliter accipi debet, cum verus Iuvenalis scholiaſtes in fat. VII * ait : *Mala consuetudo scribendi, quæ oblivisci non poteſt.* Item cum Boethius initio libri IV de philoſoph. inquit : *Eaque ſi ob injuriæ dolorem nuper oblita, non tam præſens ignorata.*

Ordior. Columella lib. I, cap. V : *Cum ex depreſſiore loco fuerint orſa fundamenta.* Diomedes quoque præfat. lib. I : *Ordita lætiſio.*

Oſculor à plerisque Grammaticis exemplum ſtatui generis communis ſolet. At hoc non temere aliter, quàm activè, reperias. Quanto igitur ſatius fuiſſet, accommodatius adferri exemplum. Quale inter cætera eſt dignor. Quod apud Ciceronem, Varronem, atque alios, ſignificatione habes activâ : ut diximus.

Paciſcor. Tacitus lib. II Annal. *Sed Tiberius demoverat Syriæ Creticum Silyanum, per adſinitatem connexum Germanico, quia Silyani filia Neroni, vetuſtiſſimo liberorum ejus, pãta er.it.*

Percontor. Appul. Met. lib. I : *Percontatum pretium.*

Polliceor. Metellus Numidicus, oratione, quâ apud populum C. Manlio tribuno plebis reſpondit : *Nam ut alius plerumque obveniendi magiſtratu obmetum ſtatua polliceantur.* Quod Prifcianus rectè exponit ἐπιτυγελανθῶν.

† ab. 8.

Populor. Cicero initio Divinationis : *Qui nunc populati atque vexati ſæpe ad me venerunt.* Et lib. III in Verrem : *Populati, vexati, atque provinciam.* Sed de hoc minùs mirandum, cum & *populo* in uſu remanſerit, ut inferiùs dicitur.

Potiri hoſtium καὶ δούλων dixit Tryphonius I. in bello. Tit. De captivis & poſtliminio reverſis : *Cætera, quæ in jure ſunt, poſtea quàm poſtliminio redit, pro eo habentur, ac ſi nunquam iſte hoſtium potitus fuiſſet.* Et Papinianus, I. quòd ſi filius, tit. eodem : *Exinde ſui juris videtur fuiſſe, ex quo pater hoſtium potitus eſt.* Quam læctonem meritò tuetur Stewechius adverſus virum magnum, qui ſubſtituit : *Pater hoſtium poteſtati ſubditus eſt.* Stewechium ipſum vide, & Cuiacium ad lib. XLIX Digest. Tit. XV, leg. XI. Et hauſere Iuriſconſulti hoc loquendi genus à Plauto, qui aliquoties ſic loquitur : ut Captivis A&. I, Sc. I, & bis Epidico A&. IV, Sc. I. Ac ſimiliter idem Afin. A&. III, Sc. II ait, *potiri herorum*, pro, *in poteſtatem herorum venire*, ut monet Palmerius : & quod obſervat Janus Guiljelmus, Terentius Phorm. A&. III, Sc. I dixit, *potiri mali*, pro, *à malo opprimi, & in ejus quaſi poteſtatem venire.*

Precor.

Precor. Aufonius Ephemeride :

Deus precandus est mihi ,

Ac filius summi Dei.

Et similiter Prudentius hymno C^{D} 519. in Vincent. dixit, *Ara precanda.*

Quoror passivè inveniri, monet Priscianus in VIII.

Remorari passivè ait Hegesippus lib. II, cap. xv. Sed levis ejus auctoritas nobis.

Reor utroqueversus dici, auctor est Prisc.

Señtor passivè usurpat Varro lib. II de R. R. cap. IX : *Qui vellet se à cane señtari.* Sic *confeñtor*, de quo in *Consequor*.

Solor quoque sic reperiri, idem Priscianus monet. De *consoletor* superiùs jam dictum.

Stipulator tam profertur in activa, quàm passiva significatione : ut Priscianus in VIII ait. Subjungit deinde : IN QVO illud quoque est observandum, quod tam activà significatione, quàm passivà, ablativo conjungitur, *stipulator a te*, pro interrogo te, & interrogor à te, quomodo dicimus, *quero à te*, pro interrogo te, quamvis sit activum. Juvenalis in IV :

Quantum vis stipulare, & protinus accipe quod do,

Vt toties illum pater audiat.

Et subauditur, à me stipulare. Ecce hic est activè. Suetonius autem passivè protulit in IV Prætorum : *Lætoria, quæ vetat minorem annis xxv stipulari.* E^{P} P^{D} D . Livius in xxxiii ab Vrbe conditâ : *Nec alieni momentis animi circummagi stipularique irato Consuli, Tribuno inde plebei.* Plautus Cistellariâ :

Me respondere postulas. injurium est.

Stipulari semper me ultro oportet à viris.

Eum quæstum facio. nihil jures promittere.

Activè dixit idem in Pseudolo † :

Min.e viginti salvoe ac sanae sunt tibi,

Hodie quas abs te est instipularis Pseudolus.

Idem in Rudente * passivè dixit :

Ni dolo malo instipularis sis, nive etiam dum siem

Quinque & viginti natus annos.

Hactenus Priscianus : ut nos quidem totum hunc locum correximus. Et fortasse etiam pro *Cistellaria* legendum *Citellaria*. Nam in Cistellaria frustra quæras. Mendosus etiam videtur locus Livii : quem nec ipsum in eo legi puto. In MSO nostro Prisc. uterque locus desideratur.

Testor verbum commune esse, colligit Gellius ex eo, quòd Cicero in primo de Divinatione *testata* dicat passivè. Ac Priscianus pro eo adfert hoc ejusdem Ciceronis pro Muræna : *Publicis literis restata sunt omnia.* hoc est, M^{A} P^{A} R T U R D E T C .

† act. 4, sc. 6.

* act. 5, sc. 3.

Tueor, & *tutor*, tam passivè, quàm activè sumi, ait Priscianus in VIII. Sic usus est Varro de R. R. lib. III, cap. I: *Quod & in pace à rusticis Romani alebantur, & in bello ab his tuebantur.* Cui, vir eruditus, Emmanuel Alvarus geminum esse censet Senecæ illud epist. XXI: *Infirmiores à validioribus tuebantur.* Sed fallitur, quia *infirmiores* hic est casus inculativus, eoque *tueor* hic activè sumitur, ut sententia sit, priscis seculis principatum eos meritis suis inter homines obtinuisse, qui infirmiores tueretur adversus validiorum injurias. Nihilò rectius idem Alvarus adducit illud Livii lib. XXI: *Melià à Carthaginiensibus tuebatur.* Nam apud eum sic legitur: *Ipse in insulam Meliam, quæ à Carthaginiensibus tenebatur, trajecit.*

Vador etiam passivè accipi, Priscianus auctor est.

Velfificor item, ut probat hoc Juvenalis in IV:

Velfificus Athos.

Veneror similiter sumitur in illo Cæsaris Germanici, ubi de Delroto:

--- *Siquis donum hoc spectabile Nilis*

Divitibus veneratum Indis in sede notarit.

Ventor. Virgilius ÆN. III:

--- *Cursusque dabit venerata sacerdos.*

Quo *veneror* passivè etiam dici, probant Gellius lib. XV, cap. XIII, & Priscianus in VIII.

Venor, tam proferri in activa, quàm passiva significatione, auctor est Priscianus ibidem. Passivà usus Vigiliius lib. I contra Eurychem.

Vereor te, dicimus, & *vereor abs te*, id est, tu me vereris. Testis Gellius lib. XV, cap. XII. Atque huic probando adducit illud Afranii in Consobrinis:

*Hem ista parentum * est vita vilis liberis,*

Vbi malunt metui, quam vereri se à suis.

Addit postea: *Veritum autem sicut pudium, & pigitum, non-personaliter per infinitum modum dictum esse, non à verustioribus modo, sed à M. quoque Tullio in secundo de Finibus: Primum, inquit, Aristippi, Cyrenæorumque omnium, quos non est veritū in ea voluptate, quæ maximâ dulcedine sensum moveret, summū bonum ponere.*

Vliscif. Sallustius Iugurthâ: *Quicquid sine sanguine civium vliscifi nequitur, jure factum sit.* Item Porcius Latro in Catil. *Quid erit, judices, quod ambitetis de liberanda patria, deque vliscifenda crudelissimi sceleris immanitate?* Sic Valerius Flaccus ulius passivè dixit lib. IV Argon.

Vociferor tam passivè, quàm activè sumi, testis Priscianus in VIII.

Vior quoque commune esse, & utroqueversus dici, Gellio traditum lib.

XIII, cap. XIII. Auctoremque laudat Novium in Ligartacâ †, ubi dicat: *Quia supellex multa, quæ non mitur, emitur tamen.* id est, quæ usui non est. Similiter abutor. Q. Hortensius: *Abusus jam ab omnibus locis.* *Abusus, & Cetera.*

* *Lisp. in Var.*
Horunce parentum. *Cesfo* potius *Hem* retinendum: nec elidi, ut sit *senatius*.

† *codd. alii*, Li. XV, cap. XIII. *gatarca, vel Ligartaca.*

ΣΕΥΤΩΝ. Varro : *Vtile utamur potius,quàm ab Rege abutamur.* Vtrumque citat Priscianus.

Ex his cognoscere est, quantopere fallantur, qui nulla putant superesse communia; quasi omnia, cum prius utraqueversum dicerentur, postea tamen alteram exuerint significationem. Quippe ex iis, quæ adduximus, liquet, multa passivè prolata esse à Cicerone, Varrone, Cælio, & cæteris ejus ævi scriptoribus; item illis proximi temporis, Asinio Pollione, Marone, Horatio, Suetonio, atque aliis.

Nunc quia veritatis radiis abunde dispulimus opinionem, de qua nobis hætenus dictum : haut difficile mihi erit, alium eorundem eluere errorem. Putant enim, commune genus diversum esse à deponenti, quum deponentia eadem sint, quæ communia; sed communia sint, quatenus olim utramque habuerunt significationem; deponentia, quæ alteram vel planè, vel penè deposuerunt. Et sanè, si cur communia à deponentibus diversum constituant ordinem, causa est satis gravis, quòd nunc significant actionem, nunc passionem: etiam quæ actionis duntaxat sunt significativa, ut *precor, fateor*, diversi generis erunt ab illis, quæ solum notant passionem, ut *pascor, nascor*. Quare etsi communia, si physicum genus attendamus, deponentium naturam excedant: tamen, ubi Grammaticum genus spectatur, communia sub deponentibus comprehenduntur.

CAPVT VII.

De deponentibus, quæ olim in O, & OR exhibant.

Multa etiam deponentia eadem significatione in O inveniuntur: sed pleraque apud præcos, pauca etiam apud classici. Vtrorumque hunc syllabam subjecimus.

Adulare, pro *adulari*, non modò dixere Attius Peribcæa, & Lucretius lib. v: sed eadè vox in codd. MSS, teste Steph. Pighio, invenitur apud Val. Maximum lib. iv, cap. iiii loco gemino, & Columellam lib. vii, cap. xii.

Alterco, pro *altercor*, ut apud Pacuvium, *altercas*, teste Nonio: & Terentium Andr. † *Scio, cum patre altercasti dndum.*

Assentio, & *assentior*, dici, monitum Gellio lib. xviii, cap. xii. Nonio item, & Diomedii, qui id testibus probant. Sæpe prius est in MSSis, ubi alterum in vulgatis.

Amplecto, pro *amplector*, & *amplexo*, pro *amplexor*. De utroque testis Priscianus, qui citat illud Q. Claudii in ii Annal. *Conseruare suos quisque seruare, amplexare.* Et hoc Ciceronis pro Cluentio: *Autoritatem censorum amplexato.* Ac Nonius adducit hunc senarium Attii Alcmaëone: *Postremo amplexa; fructum, quem Di dant, cape.*

Anciso,

† c. 4, s. 1.

Aucupo, pro *aucupor*, dixisse veteres, testis est Priscianus in VIII. Atque, id ut doceat, Nonius Marcellus congerit loca Titinnii, Plauti, Ennii, Pacuvii, & Attii. Ipsum vide.

Auguro, pro *auguror*, ut est apud Prisc. ibidem. Eique comprobando Nonius allegat Attium, Ennium, Pacuvium; imò & Virgilium, ac geminum Ciceronis locum. Prior est ad Calvum: *Præsentit animus, & augurat quodammodo, quæ futura sit suavitatis*. Alter lib. IV de Rep. *Cui quidem utinam verè, fideliter abundiente* † (Mercerus, quidem certè) *auguraverim*.

† abundiente etiam est in membranis nostris. Vnde in *Aldina*, abundante: *Hat. Iun.* abunde ante. Sed sententia convenit illa correctio Merceri, quam posui.

Auspicio, pro *auspicor*. Prisc. Atque usus Cato apud Festum in *Prohibere*. Testimonia plura ponit Nonius, interque alia Nævii; cuius locum corruptum ita emendat Godsc. Stewechius ad secundum Arnobii librum: *Tum prætor advenit, & auspicat auspicium prosperum*. Arnobii verò, qui & ipse hoc pacto usus, verba sunt, *Spem pretii similis*, sive, ut Stewechius corrigit, *spem præsumitis, & ex acuminibus auspicatis*.

Auxilio, pro *auxilior*. Gracchus adversus Furium: *Quibus ego primis quomodo auxiliem?* Citat Diomedes in primo. Legas & in epistolarum S. Bonifacii, & aliorum, eâ farragine, quam debemus Serrario. Verùm hoc barbaræ ætati scriptoris tribuendum potiùs, quàm veterum imitationi.

Cachinno, Lucretio, quod *cachinnor* Ciceroni.

Cohorto. Quadrigarius Annalium lib. V: *Et dicerent castra capta esse, atque hos cohortarent, uti maturarent*. Citat Nonius.

Comito, pro *comiter*. Ovid. cum alibi, tum lib. II Pont. el. III:

Piritibos; m. Theseus Stygias comitavit ad undas.

Commento, pro *commentor*. Prisc. in VIII.

Commisereo, *commisere*. Vide *Miseret*.

Complecto. Pomponius Fullonibus:

Quis ergo, quando convenit, complectite?

Ati frater, salve. O soror salve mea. Idem Non.

Congredio dixisse, colligit Nonius ex hoc Plauti in Epidico: *Quid si adveniam? Hænt scio, an congregias, si hæc est*. Idem nec *progredio* refugisse veteres, docet hoc Novii Vindemiatoribus: *Quid stas? age, move te in aem, in prius, progredi*. Vbi in membranis nostris pro *in aem*, *mane*: pro *prius*, *primus*. Quare emendo: *Manen? i, primus progredi. Manen, ut viden?*

Consolo, pro *consolor*. Prisc. in VIII. Ac comprobatur Nonius illo Varro nis Oedipothyste: *Per idem tempus Oedipus Athenas exul venire dicebatur, qui consolaretur*. Vix tanti puto, addere, etiam legi in farragine epistolarum S. Bonifacii, & aliorum, à Serrario publicatâ.

Contemplo, pro *contemplor*. Prisc. in VIII. Ac Nonius id adstruit locis Attii, Nævii, Titinnii, Ennii, Plauti.

Convivo, pro *convivor*. Quod probat Nonius hoc Ennii sat. lib. I :

Malo hercle suo magno convivat sine modo. Et isto Pomponii Mundâ :
Si calendis convivant, idibus cœnant foris.

Fortasse tamen Nonius deceptus. Trochaicus quidem fuerit, si rescribas :

Si calendis convivantur, idibus cœnant foris.

Crimino, pro *criminator*. Prisc. in VIII. Ac Nonius citat Ennii illud lib. IV Sat. *Nam is non bene vult tibi, qui falso criminat apud te.* *

* Trochaicus est, hoc passio: Nam non is bene vult tibi, qui falso apud te criminat. Sed nihil mutandum, si sine suis & muton lam-bus ferat.

Cunctor, pro *cunctor*. Vti Nonius uno Attii, gemino Ennii loco demōstrat.
Demolio, pro *demolior*. Ita Alfenus I. C. *demolire, & demolerit*, dixit l. VI de usufr. leg.

Delucto, vide *Lucto*.

Digno, pro *dignor*. Priscianus. Item Diomedes in primo, qui illud Pacuvii citat in Hermiona :

Cum neque me adspicere aequales dignarent me.

Sic apud eum ex Nonio rescribendum: qui & illud Attii Melcagro adducit :

--- *Remanet gloria*

Apud me. exuvias dignavi Atalantæ dare.

Ejulo, pro *ejulor*. Priscianus testis.

Expergisco. Pomponius Agamemnone supposito :

Nequis miretur, cum tam clare tonuerit,

Ut siquis dormitaret, expergisceret. Apud Nonium legas.

Exfecro, pro *exfecror*. Priscianus in VIII. Vfus Afranius Incendio, teste Nonio :

Experimrabant, exsecrabant se, ac suos.

Fruistro, pro *frustror*. Pomponius Majali apud Nonium :

Miseret me eorum, qui sine frustis ventrem frustrarunt suum.

Vfus & Plautus Milite Act. III, sc. III : *Quin ego me frustror.* Quamquam pro *frustro*, ulro legendum censeat Ianus Guilielmus lib. III Verisim. cap. XI. Verum usus quoque Cæsar apud milites de commodis eorum, teste Diomede † : *Non frustrabo vos, milites.* Ex posterioribus usurpat † Nonio & Possidius in vita S. Augustini, cap. XVII.

Fructo Columella, & Plinius : pro quo Cicero *fruticor*.

Horto, pro *horror*. Prisc. in VIII.

Imito. Livius Achille : *Si malos imitabo, tum tu pretium pro noxa debis.*

Varro epitola Latinâ lib. II : *Tuum opus nemo imitare potest.* Vtrumque à Nonio adducitur.

Impertio, & *impertior*, eadem significatione usurpat Cicero.

Insidio, pro *insidiator*. Callistratus L. Capitalium. §. q. de peen. *Igni cremantur plerumque servi, qui salutem dominorum insidiaverint.* Non tamen assentire possum Grammaticorum illis, qui Maronem quoque usum putant

I Æn. cùm ait ,

--- *Inficia Dido* ,*Infideat quantus misere Deus.*

Invenio quidem in Servio P. Danielis, quosdam legere *infidiat*, hoc est, *insidias faciat*. Sed ab *insidio* potius *insidiet* dixisset. Nec si *insidias* significare Virgilius voluisset, alio usus esset quàm *insidendi* verbo, unde *insidie* dicuntur.

Iurgo, jurgor. Cicero lib. IV de Rep. *SI IVRGANT*, inquit lex XII Tabb. *Benevolorum concertatio, non lis inimicorum, jurgium dicitur.* Et ibidem: *Jurgare igitur lex putat inter se vicinos, non litigare.* Adducit Nonius in *Jurgium*.

Lachrymo Terentio, & Ovidio; *lachrymor*, Ciceroni. De utroque & testis Diomedes lib. I.

Leto, pro *letor*. Prisc. in VIII.

Largio, pro *largior*. Ut Priscianus ostendit illo Sallustii in primo Histor. *Igitur venditis proscriptorum bonis, aut dilargitis.* Nonius idem probat locis Lucilii, & Atrii. Ac Catonè Babià similiter ait dixisse: *Pecuniam inlarguo tibi.*

Luctio, pro *luctor*, & *luctio*, pro *luctior*, juxta Prisc. in VI II. Ac evincit hoc Nonius illo Ennii lib. VIII: *Viri validis viribus luctant.* Sive, metri ergo, --- *viri validis cum viribu' luctant.*

Ludifico Plauto; *ludificor* eidem, item Terentio, Ciceroni, Livio. Meminit & Non. ac Prisc.

Luxurio probat Nonius è Tuberone, & Virgilio. Pro quo *luxurior* Columella, & Plinius.

Medico. Virgil. I Georg.

Semina vidi equidem multos medicare ferentes.

At *medicor* nunc activè sumitur, nunc etià passivè; unde *vinum medicatū*.

Mercor, merui; & *mereor, meritus sim*. De priori Plautum, & Turpillium, Nonius laudat auctores. Ac *promerco* similiter dici, docet hoc Plauti Trinummo †: --- *Nam retineri nequeo, quin ea dicam, quæ promerco.*

Minito, pro *minitor*, ut Nonius è Nævio, & Plauto, colligit.

Miro, pro *miror*. Quod idem ostendit hoc Varronis Eumenidibus:

Hospes, quid miras nuntio curare Scapim?

Quid? quasi non curet tantidem Aristoteles.

Et hoc ejusdem:

Aut ambos mira, aut noli mirare de eodem.

Itè illo Pomponii Patruo: *Mirum facies, fatuo si studium mirabis du.*

Vbi, ut fit trochaicus tetrameter catalecticus, post *si*, interponit *istud*; quod librarius neglexit, quia & *si* in *si* præiret, & *stud* in *studium* sequeretur.

Mifero, pro *miseror*. Attius Athamante:

Atque ius de illis merui, ut jure hæc nunquam miserarent m. a.

Sic *mifereo*, & *mifereor*; unde *miseret*, & *miseretur*. Item *miferefeo*, & *comiferefeo*,

miserescere. Virgil. *Æn. II* : --- *Miserescimus ultro*. Ennius *Hæctoris Lytris* :
--- *Per vos, & vestrum imperium, & fidem*

Myrmidonum, commiserescite --- . Citat Nonius.

Modero, pro *moderor*, Attium & Pacuvium posuisse, idem Nonius est auctor. Plauti etiam est *Milite act. IV, sc. v* :

--- *At modicè decet*

Moderare animo.

R. Stephanus similiter ait locutum Sallustium in *Catil.* cum Cæsar dicit : *Vbi hoc exemplum per Senat. decretum Consul gladium eduxerit, quis illi finem statuet, aut quis moderabit ?* Sed in melioribus lib. est *moderabitur* : etiam in MSSis nostris. At usus quoque Vlpianus *L. LXXII. D. De iudiciis : Ordinem edictorum, vel compendium moderare*.

Molio, pro *molior*, juxta Priscianum in *VIII*. Ac similiter compositum *demolio*, quod tergemina hac auctoritate evincit Diomedes lib. *I*. Varro in libro poetico : *Et tamen non demolio vestra*. Idem in quaestionibus Epistolicis : *Demoluit tectum*. Atque hæc exemplo Nævii, cujus illud in *Corollariâ* : *Hæc demolite*.

Moro, pro *moror*. Ut Diomedes ostendit hoc Nævii in *Projecto* † :

--- *Quid moras ? quis imperis*.

Munero, pro *munero*. Ut Nonius docet istoc Turpili Thrasylicæ :
Da ultro, ac munere, quod ab illo absulit †.

Mutuo, non tantum valet mutuum do, sed & sumitur pro *mutuo*, hoc est, mutuum sumo. Quod Nonius planum facit illo Cæcili in *Afoto* :

Ad amicos curret mutuatum, mutuet causâ meâ.

Obsono etiam, & *obsonor*, activè cepere, ut est apud Priscianum in *VIII*.

Opino, pro *opinor*, dixisse similiter, idem inibi tradit. Ac probat id Nonius locis Plauti, Pacuvii, Ennii, Cæcili.

Opitulo. Livius Equo Trojano : *Da mi hæcæ opes, quas peto, quasque precor, corrige, Opitula*. Nonius adducit. Sed ubi vulgò, *quas precor*, versus causa, rescripti *quasque*.

Osculo. Titinnius Ilarubrâ (sive ilâ vel hillâ rubrâ) apud eundem :

Laudor, quod osculor privignæ caput.

Pacisco, Nonio teste, dixit Nævius belli Punici lib. *II* : *Id quoque paciscunt, ut mœnia sint, quæ Lutatium reconciliant*. Idem hoc ejusdem, vel alterius, citat : *Captivos plurimos Sicilienses paciscit, obsides ut reddunt*.

Palpo ait Juvenalis, quod alii *palpor*, etiam Lucilius. Ac similiter *expalpor* activè Plautus *Vidulariâ*, teste Nonio.

Partio, pro *partior*, ut gemino loco monet Nonius, geminoque probat Lucilii loco : item ex Plauto, Attio, Ennio. Sic *impertio*, pro *impertior*, ut diximus.

† Fort. nullus
de illo quer
dicitur, ut
ponit in su
...

Age nunc, quando rhetorica est, responde quod te rogo. Ita legendum. ^{† In lege quia, etiam ad Suis refer.}

Ringo obsoletum, unde *vicinus*. At *ringor* usitatum.

Rixor, pro *rixor*. Ut gemino Varronis loco à Nonio comprobatur.

Rumino. Maro in Bucol. *Ilice sub nigra pallentis ruminat herbis.*

Scruto, pro *scrutor*; *perscruto*, pro *perscrutor*, usurpasse antiquos, docet nos Nonius hoc Plauti in Aulul. * *Postremo hunc jam perscruxerit.* ^{* apud 4, 1, 14.}

Solero, *soleror*, inter ea, quæ utroque modo terminentur, refert Priscianus. Ita enim habet cùm antiquissima Veneta anni MDLXXXVI: tum recentissima à Putschio recensita. In MSO meo hoc monstrum verbi non legitur. Puto, Priscianum scripsisse. *soleo. soleror*: quod inde conjecto, quia præteritum *solui*, & *solutus sum*, invenitur: unde & præsentis confusam fuisse terminationem, verisimile fit.

Sortia, pro *sortior*. Ennius Cresphonte †:

An inter sese sortiunt urbem, atque agros.

† apud Non.

Stipulo non memini legere apud veteres, ut librarii fortè error sit in glossis Cyrilli, ubi exaratum: *Επιρωώ, consulto, interrogo, stipulo.*

Suarvio, pro *suarvior*. Ut *suarvies*, pro *suarvieris*, apud Pomponium Mundà, & Novium Quæstione, auctore Nonio.

Suffrigo, vide *Refrago*.

Testo, pro *testor*. Prisc. in VIII.

Tuto, pro *tutor*. Vñ sic, Nonio teste, Plautus, Nævius, Pomponius, & Pacuvius.

Vago, (de quo Nonius adducit testes, Plautum, Serenum, Pacuvium, Attium, Turpilium, Ennium, Varronem, & Pomponium,) legere quoque est apud Prudentium hymn. VI Cathem.

Liber vagat per auris

Rapido rigore sensus.

Ac autor est Gruterus, eodem usum IC. I. XLIV in fine ad Senatufconsultum Silanum; ubi tamen librarii, *vacat*.

Vesfico, Plinio, & Propertio. Atque inde passivè Iuvenalis sat. X:

Vesficatus Athos.

At activè *vesficor* Cicero.

Venero. Plautus Truculentus: *Dare mihi huc stactam atque ignem, ut venerem Iucinam meam.* Nam *venerem* non nomen, sed verbum esse, & pueri vident. Non dubitavit tamen G. Canterus hac de re caput integrum contextere in sexto Novarum Lect.

Vocifero, pro *vociferor*, est in farragine epistolarum S. Bonifacii, & aliorum, quam bono publico exhibuit Serrarius. Sed condonandum hoc ætati, qua scriptores isti vixere.

Pauca talia cum adduxisset Diomedes in primo, continuo subjungit, *Citius me dies deficit enumerantem exempla*. Sane ὀπιθετικῶτερον ille. Priscianus plura, ut vidimus, promit. Sed quia auctores præterisset, subdit, istorum omnium usus, tam apud Caprū, quam Plinium, & Probū inveniri. Quare utcumque in plerisque non apponat scriptorū verba; fidem tamen meretur, quia olim ea apud Plinium, Probum, & Caprum, invenirentur. Et plerorumque ex iis, ut ostendimus, Nonius Marcellus laudat auctores. Ipsi etiam aliqua, Grammaticis illis intacta, adjecimus. In omnibus verò istis nihil æque attendere opus, quam ut obsoleta ab usitatis dignoscamus.

CAPVT VIII.

DE MODIS. Variæ Indicativi, Imperativi, & Subjunctivi appellationes. Præter hos non esse modos alios: sed comprehendi sub iis Optativum, Potentialem, Concessivum, Modum Tenor, Promissivum, Hortativum, Precativum. Imperativus velius Posulativus dicatur. Infinitivus unde vocetur. Variæ ejus nomina. Non esse modum actus, sed potestatis, quia in modos proprie dictos resolvitur.

Post Generis doctrinam agi solet de Numero, Persona, Modis, & Conjugatione. Sed de Numero universè diximus lib. primo De Analogia, cap. iv. Vbi illam etiam quæstionem discussimus, an verba habeant numerum dualem. Ibidem de Persona actum nobis generatim. In Verbo igitur solum opus tradi discrimen verbi personalis, & impersonalis; modi personativi, & impersonativi. De impersonali verbo actum cap. i. Vbi ostensum, dici impersonalia, non quia omnibus careant personis, ut aliqui contendunt: sed quia, (ut Diomedes ait*) *primam & secundam personam non habent: per tertiam verò tres personæ addito pronomine significantur*. Nec enim dicimus *pudeo, pudet*; sed *me pudet, te pudet, illum pudet*. Vide & Priscianum in xvi r t. Cætera, quæ ad impersonalia pertinent, inferius afferemus in Defectivis.

* lib. i, cap. de Imperson.

† cap. de Personarum et Personarum.

Impersonativus autem modus non est alius, quam infinitivus; qui sic vocatur, quia actus nullius est personæ, etsi in omnes resolvitur personas. Ut, *Gaudeo me, te, illum venisse*: hoc est, quod ego, tu, ille, venerimus. Quod planius fiet, cum de infinitivo inferius dicemus.

Proximum igitur est, ut ad Modum accedam. De quo etsi non possum subscribere Sanctio Brocensi, juxta quem, *Qui fluxere modos, ratione modoque carbant*: tamen nequiquam junioribus, veteribus longe minus, in eo assentior, quod tantam nobis pepererint modorum copiam. Veterum sententiam paucis mihi complexus videtur Diomedes lib. i his verbis: *Modos quinque esse, omnes fere Grammatici consentiunt. Nam qui sex voluerunt, vario*

vario iudicio, alii promissivum, quidam impersonalem conjungunt. Qui septem, utrumque prioribus adjiciunt. Qui amplius, percontativum assument. Qui novem, conjunctivum à subjunctivo separant. Qui decem, etiam adhortativum adscribunt. Hæc Diomedes. Sed si edicta hæc veterum ad rationis trutinam ponderemus, tres tantum modos esse planum fiet. Eorum primus à Varrone lib. III de analogia vocatur rogandi, ac respondendi species: à Quinctiliano lib. I, cap. VI, modus fatendi: à Probo & Donato in II edit. pronuntiatus: à Diomede, finitivus: à Probo, Diomede, Donato, Prisciano, indicativus. Maximè autem placet *τελεμαχέ*, hoc est finitivi seu definitivi appellatio. Illa verò indicativi nimis latè patet. Alter modus est imperativus, qui & mandativus. Tertius vulgo conjunctivus, aut subjunctivus: à Diomede adjunctivus, à nonnullis, Prisciano teste, dubitativus appellatur: dubitativus quidem, quia frequentissimè ei conjunctio dubitativa. Si societur: subjunctivus autem, vel quod subjungitur conjunctioni: vel quod alteri verbo omnimodo subjungitur: vel quod subjungit sibi alterum verbum: quas causas adfert Priscianus in XVIII.

Hiscè tribus modis, si alius adjici debet, is fuerit infinitivus, de quo infra dissertabimus. Cæteri verò, promissivus, impersonalis, percontativus, adhortativus: tum etiam optativus, potentialis, concessivus, & participialis, vix colore ullo defendi possunt. Ac de Optativo quidem primùm videamus, quia cum si everterimus, sponte corruent cæteri. Tantùm eorum nobis memoriam refricemus, quæ de sexto Græcorum, item septimo & octavo Latinorum casu dicebamus lib. I de Analogia, cap. XLV. Quippe cujusmodi argumentis evicimus, casus eos non esse ab aliis diversos: ejus generis quoque argumentis comprobatur, nec Optativum, & Adjunctivum apud Latinos (Græcorum enim dispar ratio est) esse modos diversos: utcumque eos non Augustinus modò Saturnius, sed Cæsar etiam Scaliger, pro diversis habuerint: sic tamen ut contrariam sententiam non refellant, quam tum scripserat nemo. Primus enim eundem esse modum, ostendit Hier. Rufcellus: cujus in sententiam pedibus ivit Nicodemus Frischlinus. Quod addere visum, nequis conqueri possit, nos sua messe fraudare alios, alienosque labores intercipere. Ut igitur, quas rationes è Prisciano de casuum numero supra adducebamus, eas hic quoque ostendamus habere locum, consideranda sunt seu tria, seu quatuor optativi tempora, quæ ipsa nullâ vocis differentia in Adjunctivo reperimus. Nec movet me, quod Donatus existimârit, nos solo præsentis tempore optare. Nam ei obduco Probum, & Sabinum, qui, teste Cleonio, sic volunt declinari optativum per singula tempora, quomodo conjunctivum. Et res ipsa hoc evincit. Nam dicimus, *utinam amem, cum amem; utinam amarem, cum amarem; utinam*

amarem,

amaverim, cum amaverim; utinam amavissem, cum amavissem. Ac similiter in voce passiva, *utinam amarer, cum amarer; utinam amer, cum amer.* Etiam ubi periphrasificus locus, ut *utinam vel cum amatus sim, fuerim, essem, vel fuisset.* Nec de pluraquamperfecto scrupulum quicquam injicere debet: cum recte dicatur *utinam doctiori magistro usus essem: utinam citius nupta fuisset.* Altero etiam argumento pugnemus. Si particula *utinam, cum, si,* aliave addita, aut praterita, diversos efficit modos, etiam indicativus dispesci poterit in modos alios, quia dicimus, *cum amabo, si amabo, &c.* Imò hinc efficiatur, in nominibus quoque diversos esse casus ob diversas præpositiones, *a fratre, cum fratre, coram fratre, sine fratre, &c.* Adde quod in declinando rectius à subjunctivo removeatur CVM, quemadmodum in ablativo melius præpositio AB præteritur. Unus igitur modus est, quo licet etiam optemus, tamen, ut, Prisciano teste, ratione primarii usus casibus sex nomen inditum est (Genitivus certe est, licet significet possessionem, & Dativus, quamvis ablativo notetur, & Accusativus, quamvis indicetur defectio) ita hic quoque modus à potissimâ significatione Adjunctivus, sive Conjunctivus dicitur, quia raro per se implet sententiam, sed ut plurimum verbo *iesurus, seu definitivi modi, quem vulgò Indicativum appellant, adjungatur; ut, cum venerit scribam:* sive, quia ei rem subjungamus; ut, *scribam cum venerit;* ubi scriptio subditur adventui. Neque est, quòd quis Varronem opponat, qui lib. IX de L. L. modum optandi nominat, quia non iccirco pro diverso judicat, ut qui ibidem interrogandi, & respondendi modum ponat, quem nemo hodie fecerit diversum. Aliud si voluerit Varro, negabimus eum hinc acutè satis vidisse.

Multò minus diversæ ab Adjunctivo *epithetis* sive inclinationes ac modi fuerint, potentialis, ac concessivus. Potentialem autem vocant, qui per *possim, debeo, aut volo,* exponitur. Ut apud Terentium, *Diceret, quid feci? Item, Hem, prædiceres.* Similiter: *Ubreus potius passus sim, quam in hac re me delinquer.* Item, *Aufergerim potius, quam viderem.* Itidem Cicero, *Non facile dixerim. Idem, Nec verò reprehenderim.* Apud Virgilium, *Vides & flumina sicca.* Item, *Faces in castris tulisset.* Apud Ovidium, *Quod petis, hinc propiore loco, Romæ, petisses.* Apud Livium, *Injussi tuo nunquam prognoverim.* Apud Senecam, *Maluerim veris offendere, quam placere adulando.* Apud Quintilianum, *Frangas citius, quam corrigas.* Similiter, si dixeris:

Tranquillitate conscientis nihil

Excogites beatiss.

Pro quo Augustinus in libris de civitate Dei, ait: *Tranquillitate conscientis nihil beatius excogitari potest.*

Concessivum vocant qui concessionem continet. Ut apud Ciceronem:

Age,

Age, vestituro Peripateticis, sustinero Epicureos. Item, Egeris, quod volueris; vixeris, ut lubet. Item, Confringat iste consilia Senatoria. Apud Livium, Vos videritis.

Ad adjunctivum modum etiam pertinet ἀδυνατότης: nisi hunc non tam subjunctivo, quam imperativo, subjicere malis, uti facit Servius; qui vult †, imperativum primam quidem singulari destitui, at non item plurali: itemque Iulius Scaliger, qui & ipse refert ad imperativum, sive, ut ipse appellare mavult, postulativum modum.

† interpret. in edit. 2. Donat.

Item, ut bene monet in Arte sua Cledonius, neque à pronunciativo, sive indicativo, diversus est modus promissivus: quamvis Rhemnius Palæmon, *amabo, docebo*, similiaque, nunc futuri temporis, nunc modi promissivi, nunc temporis promissivi esse dicat: ac Phocas scribat, *faxo* aliis temporis futuri tantum dici, aliisque modi promissivi.

At ineptè idem Cledonius alibi promissivi modi nomine insignivit optativum: *Optativus*, inquit, est, *qui & promissivus, quando nobis promittimus, & optamus aliquid evenire.* Neque magis modus hortativus diversus est ab imperativo, quia eadem est utriusque terminatio. Neque item precativum. At, inquit, non imperamus Deo, eoque cum poeta ait †, *Musa mihi causas memora: &*, Pandite nunc Heliconæ Deæ: nō imperativi est, sed precativi * An. 1. An. 7.* modi. Quasi imperativus vocaretur, eò quòd semper illo utamur, quando imperamus; ac non potiùs, quia plurimum imperamus, quando hoc utimur. Interea rectius, fateor, postulativus diceretur: etsi ne quidem semper eo postulemus. Nam non rarò concessio significatur. Ut in Eunucho. Act. III, sc. v: *Vbi nos laverimus, si voles, lavato.* Et Act. v, sc. ix: *Si placuerit, facitote.* Item Phorm. act. IV, sc. III: *Sexcentas mihi scribito dicas, nihil do.* Tangit eam quæstionem Priscianus quoque in XVII.

Atque ex iis quidem, quæ hætenus diximus, tres modos cognovimus: indicativum, imperativum, adjunctivum: qui modi sunt finiti. Proximum est, ut videamus de infinitivo, ut plerique omnes vocant, quem Græci ἀπείρονατον †; Quintilianus *, & Probus *infinitum*; Agellius † *indefinitum* † Apollonius Dyscolus lib. 3. lib. 9, cap. 3. lib. 1, cap. 7. lib. 1, cap. de infinitivo modo.

nonnulli etiam *perpetuum, insignificantivum, & impersonativum* nominant, ut ex Diomede * constat. Neque appellationum ratio obscura esse potest. Nam ut finitum est nomen, tum *philosophus*, tum pluralivus *philosophi*; quippe illo unus, hoc multi significantur: at contra infinitum est *sui*, quia utriusque est numeri; item Græcum δέω, quo & *ille*, & *illi* denotantur: sic finitum verbum est *audio*, ac *facio*; ut quo certus numerus designetur: sic infinita autem sunt *audire, agere*; ut quæ deficiant numeris ac personis, & undique sint indefinita, ac indeterminata. Assentior autem Iul. Scaligero, qui actum modum esse negat, contra quam vulgus non modò *semidictum* putat; verum etiam existimarunt scientissimi, ut cum Aufonio † lo- † epist. 21.

quar. Ratio autem, cur contrā sentiam, solida hæc mihi videtur, quòd numeris destituatur, ac personis. Nam, *Letor venisse*, dixeris de quavis personā, seu de uno, seu pluribus, fiat mentio. Resolvitur quoque in alios modos; ut non nisi horum ratione, hoc est, *ἰσομέτρη**, habeat *ἰσολογίαν †*. E. G. *Letor me venisse*, id est, quòd venerim: aut, *abesse te doleo*, id est, doleo, quia abes. Quintilianus lib. x, cap. i: *Lyricorum Horatius fere solus legi dignus*, id est, ut legatur.

* potestate.
† varietatem.

CAPVT IX.

Eadem olim gerundia, supināque, fuisse appellata: item gerundia, & gerundiva. Contra Diomedem, & alios, variis probatur argumentis, gerundia non esse verba. Item ostenditur, non esse participia. Ac refellitur Saturni opinio, formam ἰσώδην † participii credentis, quòd habeat structuram verbi sui. Reditio domum, obtemperatio legibus, servitus opulenti, vitabundus castra, aliaque verba cum casu Verbi constructa. Gerundia non à participiis, sed ἀμέσως à Verbo venire. Ea etiam passivè accipi, multis probatur exemplis. Esse ea nomina verbalia, servatā verbi structuram, agendi, aut patiendi, significatōna. Proprie non actionem, & passionem; sed agere, & pati, diversarum esse categoriarum nomina. Non omnia gerundia, & activam, & passivam habere significatōnem. Nec gerundia solum, sed etiam gerundiva, interdum accipi passivè.*

† essentialem.

* immediate.

Superfunt gerundia, supināque; de quibus porrò videamus. Ac primò tollenda nominis ἰμωνυμία †. Nam longè aliter veteres gerundii, supinique voce usi, quàm hodie fit. Veteres enim etiam ea gerundii nomine sunt complexi, quæ hodie supina appellantur. Id cognoscere est ex Diomede, qui in ratione inflectendi ait: *Modo participiali, amandi, amando, amandum, amatum, amatu*. Ac mox subjicit: *Sed apud quosdam gerundia sunt, quæ Probus supina appellat*. Et paulò post: *Gerundia vel participialia, legendi, legendo, legendum, lectum, lectu*. Et eodem libro: *Supina, tollendi, tollendo, tollendum, sublatum, sublatu*. Vnde liquidò liquet, eadem olim fuisse gerundia supināque. Verùm vulgò, secuti autorem libelli de arte Grammaticā, qui Donati nomine circumfertur, priora quidem gerundia, posteriora autem supina nominant. Nos quoque retinebimus has appellationes, eo quòd obtruncrunt in vulgò, ac imprimis, quia, uti post ostensuri sumus, certā sunt ratione subnixæ, eo solo excepto, quòd *gerunda* melius, quàm *gerundia* dixissent.

† ambiguitas.

Multi autem certant incerti, num gerundia novum constituent modum. Nam Diomedes ait, quosdam veterum Grammaticorum sextum addidisse modum, quem participialem appellavit: is verò, ut antè vidimus, ea continebat,

tinebat, quæ hodie gerundia, supinâque, dicuntur. Servius quoque in illud Virgiliti *xii Æn.* --- *Exsuperat magis, ægrefciturque medendo: medendo vocat modum gerundi.* Quod & bis facit in illud *Æn. x:*

*Cui Iuno illachrymans: Quid st, quod voce gravaris,
Mente dures?*

Idem Servius in Donatum, *modum gerundivum* appellat: unde etiam liquet, veteres inter *gerundia*, & *gerundivum*, non distinxisse, uti faciunt juniores: ut quibus *gerundium* sit, *studio juv. v. d. Rempubli. can.*; *gerundivum* autem, *studio juv. v. d. Reip.* At contra Priscianus, quamvis modò participialia, modò gerundia, modò supina vocet: idem tamen lib. *viii* negat, ea constituere modum verborum, propterea quod minimè discernant personas, & temporibus careant, sine quibus verbum esse non possit: quòd item casus adsumant, & præpositionibus separatis adjungantur. Hinc lib. *vi* *Exercitationum* vocat *nomina participialia*. Equidem licet nò ignorem, quomodo adversus has Prisciani rationes dissertarint Saturnius, & Alvarus: nunquam tamen quivi ab animo meo impetrare, ut adstipularer illis, qui vel verba, vel participia esse arbitrantur. Nam, ut alia Prisciani argumenta mittam, quo pacto, quæso, quod habet casus, verbum erit? Atqui gerundium casus minimum tres habet. Genitivum, ut cum Cicero ait pro Milone, *Illecebra peccandi*: aut de Senectute, *Studio videndi*: cumque Plinius lib. *xviii*, cap. *xxvii* inquit, *Tempus lavandi*. In cujusmodi constructione illa in *DI* gerundia videri, etiam Cledonius scripsit. Accusativus verò est in hoc Ciceronis pro Lege Manilia: *Hic locus ad agendum amplissimus, ad dicendum ornatissimus est visus.* Et illo Virgiliti *Ecl. ix:*

--- *Et inter agendum*

Occurrere capro, cornu ferit ille, caveto.

Item hoc ejusdem *iii Georg.* --- *Namque ante domandum*

Ingentes tollent animos.

Et istoc Iuriconsulti *xlviii Dig. Lege Julia repetundarum tenentur, qui cum aliquam potestatem haberent, pecuniam ob judicandum, vel non judicandum, decernendumve, acceperint.* Ablativus denique usus Maro *Ecl. viii:*

--- *Cantando rumpitur anguis.*

Vt quoque Ovid. *iii de Ponto, Eleg. vii:*

Cirando quædam fieri majora videmus Vulnera.

Et Fabius lib. *xi*, cap. *ii:* *Sed memoria excolendo, sicut alia omnia, augetur.*

Idem ostendit Plautus Aulul. *Act. iii, Sc. iii:*

Hæc senex, pro vapulando hercle ego abs te mercedem petam.

Cicero lib. *ii de Orat. In quo isti nos jureconsulti impediunt, à discendoque deterrent.* Item ad Att. lib. *ix*, epist. *i:* *Tu quid cogites de transcundo in Epigrammâ, scire sanè velim.* Quintil. lib. *i*, cap. *v:* *Sed ratio rectè scribendi juncta*

cura

* *Ac hujusmodi
infus arena in-
voluta.*

cum loquendo est. καὶ λαμβανόμενα ὅσα *. Neque aded invalida est ratio de præpositionibus, quam videri voluit Alvarus. Græci, inquit, etiam præpositiones addunt infinitivis, quæ nihilominus verba sunt. Non inficior; sed impromiscuè quævis addunt præverbia, quasi tu Latinè dicas, *in amare, ad amare, ex amare*. Ecquid tale in gerundiis? Quintiliani quoque auctoritatem allegant. Is lib. I, cap. IV, de verbis agens, supina in V inter verba numerat; eoque, uti ajunt, multò magis cætera fuerat inter ea relaturus. *Quædam*, inquit Fabius, *simile quiddam patiuntur vocabulis in adverbium transeuntibus: nam ut noctu, & diu, ita & dictu, & factu: sunt enim hæc quoque verba participialia quidem, non tamen qualia dicto, factoque*. Sed primùm, Fabii auctoritas non est nobis Minervæ calculus. Præterea nego, me videre, quomodo hinc exterebrare queant, supina esse verba, quum Fabius ea non ἀπλῶς † appellet verba; sed verba participialia, hoc est, vera participia, vel nomina è participiis facta. Verùm, hinc quoque dejecti, prætendent fortasse magnum Varronis nomen, qui gerundia in DVM disertim verba facit. Nam lib. VII de L. L. *Quæ vocabula*, inquit, *dicuntur, a verbis fiunt: ut à scribendo scriptor, à legendo lector &c.* Sed dixit Varro, à legendo, & scribendo, pro à legere, & scribere: quod mollius illa apud Latinos sonent. Aliter si est, Varronem audiri necesse non sit, qui se non audiat. Ipse enim alibi eo verbū à participio distinguit, quòd hoc præter tempus, quo à nomine differt, habeat casus, quo differt à verbo. Quippe lib. IX de L. L. *Tertia*, inquit, *diviso est, quæ verba declinat à naturâ. Ea dividitur in partes quatuor: in unam primam; videlicet, quæ habet casus, neque tempora habet; ut docilis, facilis: in alteram, quæ tempora habet, neque casus; ut docet, facit: in tertiam, quæ utraque habet; ut docens, faciens: in quartam, quæ neutrum; ut doctè*. Estque hic locus eo magis pensfulatione dignus, quòd non tantum inde cognoscere sit, gerundia neutiquam esse verba, eò quòd casum habeant: verùm etiam

† *signum certū.*

am τικμήσεων † nobis ostendat, quo dignosci queat, utrùm ea nomina sint, an participia, quod hæctenus in medio reliqueramus. Nunc hac quoque de re cum curâ differtabimus. At Varro, *docilis, & facilis*, quæ nomina sunt, casum habere, non tempora: at *docens, & faciens*, quæ participia esse constat, & casum habere, & adsignificare tempus. Et rectè sentire Varronem, argumento est, quòd participia, Prisciano teste, olim vocata sint *verba casualia: verba quidem, quia tempus significant; casualia autem, propter casum*. Atqui gerundia non significant tempus. Quippe *spectandi* per se & naturâ indefinitum est, ac cujusvis temporis verbis jungitur: ut, *eo spectandi gratiâ, vii spectandi gratiâ, ibo spectandi gratiâ*. Gerundia igitur, uti verba non sunt, ita neque participia esse possunt. Quid igitur superest, quàm ut nomina sint? Quibus secus videtur, hi negant, gerundia posse nomina esse, quia

quia regant casum verbi : ut, *speſtandi ludos gratiâ , ad ſpeſtandum ludos , ſpeſtando ludos.* Eſt in hac ſententia Saturnius, qui lib. VII, cap. II hunc in modum ſcribit : *Participia nullâ re evidentius ſeparantur à nomine, quam tranſitivâ verbi conſtructione; quia ratio temporis in eis vacillare poteſt, conſtructio non poteſt.*

Atque idē expendit gerundiorum ac ſupinorum doctrinam ad iſtum canonem, tanquam ad lapidem Lydium. Sed canon iſte æquē eſt incertus, ac quæ inde concludit : ut omnino hoc ſit το ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν †. Longē re-
 † recte id quod in principio eſt.
 ctiùs Varro, qui, ut antè vidimus, tempus perpetuam notam participiū faci-
 cit; at ſtructuræ nullus meminit. Nec ita iudico ob autoritatem maximi
 ejus viri : ſed adductus compulſuſque rationum momentis; quibus non
 ignoro potiùs res ponderandas eſſe, quàm nonnullorum autoritate; præ-
 fertim quando (uti hic uſu venit) & iidem ab aliis, & à ſe diſſident iſtis.
 Nego itaque, & pernego, tranſitivam verborum conſtructionem propriam
 eſſe participiorum notam. Nam neque ſemper convenit participiis, ne-
 que ſolis. Siquidem participia in DVS in recto caſu non admittunt
 ſtructuram verbi. Ac de paſſivis quidem res perſpicua eſt. Neque enim
 dicimus, *Eſt mihi adeundus patrem, vel, Sunt mihi ſpeſtandi ludos.* Rectum ta-
 men, *Adeo patrem : &, Speſto ludos.* Fatemur, inquiunt; ſed cogitandum ne
 quidē dici, *adeo patrem, aut ſpeſtor ludos.* Verùm quid dicent de deponenti-
 bus? Nonne quamvis probum ſit, *ſeſtor Ariſtolem, obliſviſcor injuriam, conſolor
 matrem* : neutiquam tamen dicimus, *Eſt ei ſeſtandus Ariſtolem : eſt tibi obliſvi-
 ſcenda injuriam ; eſt mihi conſolanda matrem.* Non igitur participia paſſiva re-
 gunt caſum verbi. At diſpar gerundiorum ratio. Quippe per gerundium
 optimè, licet uſitatè minùs, dixeris : *Eſt tibi ſeſtandum Ariſtolem ; eſt obliſvi-
 ſcendum injuriam ; eſt conſolandum matrem.* Ita enim Varro loquitur lib. II,
 cap. XVI : *In futurâ dandum potiùs hordeaceos, quàm triticeos panes.* Et lib. III
 de re Ruſticâ : *Acus ſubſternendum gallinis parturientibus.* Nam *acus* incuſa-
 tivi caſus eſt, non rectus. Eodem quoque libro habes : *Eas harras ſubſter-
 nendum paleâ.* Et Maro in undecimo,

--- aut pacem Trojano ab rege petendum.

Imò apud Lucretium id loquendi genus frequens eſt : neque omnino
 illud ignorat Cicero ; ut lib. de Structura vocum oſtendemus.

Sed neque ſola participia caſum verbi regunt ; quum idem conveniat
 nominibus multis à verbo ſuo factis ; quæ iccirco haut minùs, quàm par-
 ticipia, aliquid de naturâ originis retinent. Ejuſmodi ſunt verbalia in IO,
 quæ & ipſa interdum verbi caſum regunt ; ut docet nos Plautus Aſin.
 act. II, ſc. Vbi ego nunc Libanum :

Verbis velitationem fieri compendi volo.

Sed eſt, qui hîc *verbi velitationem* unicâ voce legat, quò ita exprimat

λογομαχία. Quare alia addam certiora. Eiusdem est Amphitry. act. 1, sc. III: *Quid tibi hanc curatio est rem?* Et Alinarià act. v, sc. II: *Quid tibi huc receptio ad te est meum virum?* Et Aulularià act. III, sc. Redi: *Sed quid tibi nos, mendice homo, taciò est?* Et in Truculento Act. II, sc. VI: *Quid tibi hanc aditio est? quid tibi hanc notio est, inquam, amicam meam?* pro hujus amicæ meæ. At, inquit Saturnius, hoc genus dicendi est antiquitati prorsus relictum. Verùm isthoc ut verum sit, quid quæro tuam, Saturni, causam juvet? Neque enim quicquam in subidum magis, quàm ut verbalia isthæc, reservatâ significatione, nomina post facta sint, quum Plautino ævo essent participia. Atqui hoc fatearis necesse est, si, quod ais, sola verbi structura de participii essentia est. Adde quòd isthæc loquendi forma prorsus antiquata non est, quod volebat Saturnius. Nam ut dicimus, *proficisci, aut profectus domum, vel domo*; ita & Latinum est, *profectio domum, vel domo*. Cæsar lib. 1 belli Gall. *Reliqua privata adificia incendunt: frumentum omne, præterquam quod secum portaturi erant, comburunt: ut domum reditionis spe sublata, paratiores ad omnia pericula subeunda essent*. Similiter Cicero primo de legibus: *Quod si justitia est obtemperatio scriptis legibus institutisque popularum*. Ad quem locum optimè in suis ad eum autorem notis Turnebus, esse Græcismum: ut si Græcè dicas, *πειθαρχησι τοῖς ἐγγράφοις νόμοις*: eoque modo à Iosepho dici, *τὸ ἐθέλειον ἡμῶν τοῖς νόμοις ἀπεθεύταν*.

Nec in folis verbalibus in IO hoc genus loquendi invenitur. Nam dixit Cicero in Philippica IV: *Cum capitalem & pestiferum Brundisio M. Antonii reditum timeremus*. Cui simile illud Plauti Amphitry. act. 1, sc. Qui me alter, *Opulento homini hoc magis servitus dura est*. pro servitus, quæ opulento homini servitur. Itaque casum verbi hic tribui nomini, rectè monet idem Turnebus lib. xxx Advers. cap. xxxiv. Imò, quod vel maximè vulgarem jugulat opinionem, quis nescit, verbalia in BVNDVS usitatè regere casum verbi sui? Ita dixit Livius lib. xxv: *Hanno vitabundus castra hostium, consulèsq; loco edito castra posuit*. Ac simile illud Appulejanum III Metam. *Vberim flebam, carnificem imaginabundus*. Et lib. IV: *Multi numero, mirabundus bestiam, consuebant*. Hæc loca adedò torsere, doctissimum alioqui virum, Augustinum Saturnium, ut cap. ultimo lib. octavi hunc in modum scribere sit coactus: *Perplexum illud, prope modum inexplicabile, vitabundus, imaginabundus, mirabundus, & id genus inflexa, eequâ in parte orationis collocanda sint. Si formam intucare, nomina videntur. Sin intrinsecus æstimes, posteriorèmq; structuram perpendas, quidvis potius, quàm nomina. Et paullo post: Itaque satius multo arbitror, suspensam sententiam tenere, quàm temere aliquid auctoritate meâ, quod non probem, desinire*. Nempè in hunc labyrinthum compulit acutissimum virum falsa illa ἐπιθέσις, quâ credidit, transitivam verbi structuram esse unicè unicam

unicam notam, quâ participia à nominibus distinguerentur. Quare hîc quoque locum habet illud oraculum Aristotelis: *Vno absurdo dato, consequuntur alia*. Nos verò, solam temporis adsignificationem cum casu, de participiorum essentiâ esse dicimus: ac priori quidem conditione, quæ temporis adsignificationem requirit, à nomine; posteriori autem, quæ docet inflecti per casus (pressè casus vocem accipio) à verbo differre statui-
mus. Quod igitur gerundia casum verbi regant, id non evincit, ea esse participia. Imò tantum abest, ut participia sint, ut ne quidem à participiis veniant, sed ἀμέσως * descendant à verbo, haut secus ac participia ipsa. Ita
ut censent, ratio non una compellit. Nam & nomina sunt apud Græcos, λειπών †, χαμῆλον †, similiaque; quæ ipsi vocant ἐπιφύματα ἑστῶν. Iis au-
tem respondent Latinorum gerundia, dicendum, scribendum &c. quod cum illis etiam, qui necdum ære lavantur, notissimum sit; nonnihil miror, caput integrum de eo in Variis * suis contexuisse doctissimum Petrum Victo-
rium; magis quoque miraturus, nisi pluscula ejus generis alia in libros istos conjecisset. Altera ratio est, quod participia in ablativo producuntur: at gerundia in O terminata, eam syllabam, haut secus ac verba, habent communem. Quare hæc quidem parte magis ad verbi naturam accedunt, quàm ipsa participia. At si à participiis essent, magis quàm participia, verbi naturam exuissent. Tertiam quoque rationem addo, validam sanè. Participia enim unius sunt significationis, quia vel ab activâ voce oriuntur, ut *amans*; vel passivâ, ut *amatus*. At gerundia, quia ab utraque veniunt voce, utramque significationem gerunt; unde & nonnulli (alii enim aliter, ut ostendam, quum ad supina perventum erit) nomen iis inditum volunt, eosque inter doctissimus Varro. De passivâ significatione non omnes assentiunt. At vel unica vox *fando* scrupulum eximere potuit. Nam crebrò adeò usurpatur in passivâ, ut mirandum sit, hanc rem subterfugisse eorum sive oculos, sive mentes. Plautus Amphitr. Act. II, Sc. Age, i tu: *Necque fando unquam accepit quisquam*. Cic. primo de nat. Deor. *At verò ne fando quidem auditum est, crocodilum, aut ibm, aut selem, violatum ab*

* Ægyptio. Virg. Æn. II:

Fando aliquid si fortè tuas pervenit ad aures.

Ovid. xv Metamorph. fab. XLV:

Fando, aliquem Hippolytum, vestras si contigit aures,

Credulitate patris, scelerat.e & fraude novercæ,

Occubuisse neci.

Quibus locis *fando* significat, *dum dicitur*;

non, *dum dicit*; quomodo accipit Maro † in isthoc:

--- *Quis talia fando*

Temperet à lachrymis?

Sunt verò & alia sexcenta passivè usurpata.

* immediate.

† descendam.
† scribendum.

* lib. 33, cap. 22.

† lib. 2. Æn.

* *sc. Negotii.*ufurpata. Idem Plautus *Poenulo* * :--- *Modus muliebris nullus est,**Neque unquam lavando & fricando fimus**Saturæ* †. id est, dum lavamur, & fricamur. *Lucret. lib. I :**Nam neque conlidi sine inani posse videtur**Quicquam, nec frangi, nec findi in bina secando.**Lib. IV :* --- *Dolorem oculis quæ gignunt insinuando.**Lib. VI :* --- *Qui quasi miserrimur**Dant infringendo graviter.*

Varro *de R. R. lib. II, cap. IX :* *Quam paucissimos reliqueris, tam paucissimi in alendo sunt propter copiam lactis.* Sallustius in *Iugurt.* *Pauca supra repetam, quò, ad cognoscendum, omnia illustria magis, magisque in aperto sint.* Hoc est, ut cognoscantur. *Virgil. II Georg. --- Lentescit habendo.* Idem *III Georg. --- Alitur vitium, vivitque tegendo.* Et eodem, --- *Vitique videndo Femina, II Æn. Egrescitque medendo.* Item *Ecl. VIII :*

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Quem in locum sic Servius : *Cantando, dum ei incantatur. Nam gerundivus modus ab omni verbo similiter procreatur. Vnde modo, CANTANDO, à passivo ait, cum supra activo dixerit : ut, Cantando tu illum ? Tale est illud in Sallustio : Cum ipse ad imperandum Tisidium vocaretur, id est, ut ei imperaretur. Hactenus Servius. Istum verò Sallustii locum in belli Iugurthini historia habemus, ubi de Iugurtha agit à Metello Tisidium vocato, postquam, à Bomilcare persuasus, multa magnaue præfidia tradiderat Romanis. Ac Sallustii verba, à Servio adducta, similiter interpretatur Andreas Alciatus : eum sequitur Scipio Gentilis in *Apolog. Appul.* Eodemque modo Ciceronè & Alphenum ufos volunt. Sed dissentit Duarenus, cui & assentire mavult Rob. Titius Assert. *lib. I, cap. I.* Imò nec locus ipse controversià caret, quando in *vert. Sallustii codd. legimus, Ad imperatorem.* Sed utcunque de Sallustii loco sit, sunt alia satis aperta. *Columella lib. V, cap. VII :* *Quam paucissimos reliqueris, tam optimi in alendo sunt propter copiam lactis.* *Quintilianus lib. XI, cap. II :* *Sed memoria excolendo, sicut alia omnia, augetur.* Propter talia fatentur aliqui de gerundiis in *DO :* sed de illis, quæ in *DI,* vel *DVM,* exeunt, secus esse pretendunt. Atque hoc nomine meritò Valiam reprehendit *Martinus Cueva Cremonensis lib. de Corrupto genere docendi artem Grammaticam* †. Pleraque tamen exempla quæ adducit, parùm firma sunt. Vti alia inter, illud *Tullii in Topicis : Causarum genera duo, unum quod vi sui efficit, ut ignis : alterum quod naturam efficiendi habet, ut as.* Vbi omnino scribendum, *quod naturam efficiendi non habet.* Vti nunc in *melioribus legitur libb. Item illud Tranquilli in Claudio : Harpocratem, cui lecticâ**

† Ita emendat
I. Chaur. Rume-
tus. Quo minus
tamen certi ali-
quid statuere sit,
faciunt numeri
ejus scena obscu-
riores.

† *Cap. de Ge-
rundiis.*

lecticâ per urbem vehendi jus tribuit. Nam *veho* etiam passivè dixerè, ut Tullius de Claris Oratoribus: *Sed in te intuens, Brute, doleo; cuius in adolescentiam, per medias laudes quasi quadrigis vehentem, transversa incurrit misera fortuna Reip.* Sed idoneum planè ejus, quod diximus, exemplum est illud Iustini lib. xvii: *Athenas quoque erudiendi gratiâ missus, quanto doctior majoribus suis, tanto & gratior populo fuit.* Idem in præfat. *Quod ad te, Imperator Antonine, non tam cognoscendi, quam emendandi causa, transmisisti.* Appulejus in Apol. *Themison medicus, a quo mulier ad inspiciendum perducta est.* hoc est, ut inspiceretur. De activâ significatione exemplis superfedeo; cum eâ usurpari ad eò in aperto fit, ut hanc solam habere in vulgus fit persuasum.

Dignum autem animadversione arbitror, quod paulò antè dicebamus, gerundia non à participiis venire, sed verbis. Inde enim lucem fænerat quæstio, quæ multos torfit. Dissertant viri eruditi, cur gerundia, vel solum, vel plurimum sanè, activè accipiantur, quum veniant à participiis passivis, non activis. Nos autem à neutris venire ostendimus: neque aliud ea esse, quàm nomina verbalia, servatâ verbi structurâ, agendi aut patiendo significationiva. Sicuti tamen, aut participia esse, aut à participiis venire, magis fit verisimile, is per me licet se oblectet acumine Scaligeri, qui ait, passionem in iis spectari, *ex parte oppositi, non suppositi.* Lucem accipit id responsum ex Aristotelis † doctrinâ, cui actio, & passio, non differunt aliter, quàm via, quæ Thebis ducit Athenas, & Athenis Thebas. Itaque ei non actio & passio, quæ uno vocabulo signari solent; sed agere, & pati, *ποιεῖν*, & *πάσχειν*, diversas constituunt *ἐν τῷ ὀνόματι*; quod parum attendisse videntur, qui actionem & passionem reponunt inter decem prædicamenta, eoque confiteri coguntur, quædam prædicamenta tantum ratione differre. Atqui *μαρῶδεν* †, & *διδάσκεν* *, differunt re: at *μαρῶδης*, ac *διδάξῃς*, ratione. Itidem *calescere*, & *calescere* quidem, ad diversa pertinent prædicamenta; at *calescitio*, pro consideratione diversâ, ad utrumque refertur.

Sed ut à rectâ viâ aberrarunt, quibus persuasum fuit, gerundia non habere significationem passivam: ita in contrarium peccant, qui docent, omnia gerundia & activè, & passivè posse exponi. Hoc enim locum non habet in verbis, vel actionem solam, vel solam passionem significantibus. Nam, *veni studendi causâ*, tantum activè exponi potest. Contrâ, *non veni vapulandi causâ*, passivam duntaxat interpretationem admittit. At, *veni docendi causâ*, vel, *ut doceam*, significat, vel, *ut docear*. Nec id tantum de activis, passivisque, verum est; sed etiam deponentibus, quia hæc non usquequaque exuerunt significationem passivam; ut inprimis è participiis constat, ad quorum naturam gerundia proximè accedunt. Quare nec mirum, si deponentium gerundia ut plurimum quidem activâ; at interdum quoque passivâ

† lib. xiv. c. 12. cap. 9.

† difere. docti.

passivâ significatione inveniantur. Cic. II de Nat. Deorum : *Quâ pecude, quod erat ad vescendum hominibus apta, nihil genuit natura fecundius.* Vbi *vescendum* est, non quæ hominibus vesceretur, sed quâ homines vescerentur. Idem II de Finib. *Negat tenuissimo vitu, id est contentissimis escis & potionibus, minorem voluptatem percipi, quam rebus exquisitissimis ad epulandum.* hoc est, non quæ ipsæ epulentur, sed quibus homines epulentur. Varro lib. II de R. R. *Equus hujusmodi ad medendum est appositus.* Id est, cui medicina fiat. Sexcentis etiam locis sic *fando* usurpatum videas, de quo superius dicebamus. Sunt igitur gerundia ejus naturæ, cujus sunt verba, unde descendunt.

Nec in gerundiorum modò significatione; sed eorum etiam, quæ vulgò vocant gerundiva, multi eruditissimi homines falluntur; eosque inter Priscianus, Vallensis, Nebriffensis; qui ea passivè tantùm significare, tradiderunt. Atqui, *mi instituendi causâ advēni*, significat, *ut te instituan.* Ita dixit Cicero in Rullum : *Finem feci offerendi mei.* id est, desii offerre me. Et pro Rabirio : *Confiteor, interficiendi Saturnini causâ C. Rabirium arma cepisse.* id est, quò interficeret Rabirium.

C A P V T X.

Gerundia non esse nomina τῆς ἰσότητος, sed τῆς ἀπὸ ἰσότητος, ostenditur.

VERùm cætera etiam exponamus, quæ ad gerundiorum naturam pertinent. Ac primò illud ad rationis trutinam expendendum, quod non pauci tradiderunt. gerundia omnia esse τῆς ἰσότητος : ut quæ non habeant, nisi genitivum, accusativum, & ablativum. De quo longè mihi aliter videtur. Nam, præter hos casus, illis & nominativum, ac dativum quoque, lubens assignem : eoque, cum solo careant vocandi casu, inter ἀπὸ ἰσότητος, iudicio nostro, sibi vindicant locum. De recto, & dativo, inde adstruitur, quòd, uti dicimus, *ocasio audiendi, ad audiendum, & audiendo consequi*; quibus tres minimùm casus habere evincitur : ita quoque dicitur in recto, *Eundem est patri*; & dativo, *Charta scribendo apta.* Sed quod de magnis rebus in Πολιτικο suo ait Plato, idem quoque in Grammaticis locum habet. Νεμπε, χαλεπὸν μὴ ὡς δέ τινος μάλιστ' ὡς μέγιστον ἰσότητος ἐν δέ τινος ἰσότητος τὴν • difficile est, si non ut a re exemplis, aliquid perspicue commonstrare. Quare classicorum age scriptorum hæc testimoniis comprobemus.

Pro nominandi casu, patrono utimur Cicerone, cujus illud ad M. Marium † : *Discessi ab eo bello, in quo aut in aliquas insidias incidendum, aut deveniendum in victoris manus, aut ad Subam confugiendum.* Geminum hoc Livii lib. xxxv : *Boii nocte saltim, qua transseundum erat Romanis, infederunt.* Par ratio omnium

† lib. 7, ep. 3.

omnium locorum, quibus gerundium in DVM ita recipit accusativum, ut nec addatur, nec intelligatur infinitivus ESSE. Nam si ESSE quidem exprimatur, aut tacite animo concipiatur, etiam gerundium fuerit casus accusativi; ut in hoc Maronis * :

Legati responsa ferunt, alia arma Latinis

Quærenda, aut pacem Trojano ab rege petendum.

Et illo Livii lib. xxxviii : *Conclamatum prope ab universo senatu est, perdo-
mandum feroces animos esse.* At rectus est in hoc Plauti Epidico : *Aliqua con-
silia reperivndum est.* Similiterque Lucretius lib. primo :

Æternas quoniam panas in morte timendum.

Et Cicero in Catone : *Tanquam aliquam viam longam confeceris, quam nobis
quoque ingrediendum sit.* Multa hujuscemodi suggerent Augustinus Satur-
nius lib. vii, cap. viii, & Obertus Giffanius Indice Lucretiano in vo-
ce *Gerundis*. Imò, si Saturnium inibi audimus, gerundia hæc usurpantur in
nominativo plurali. Quod fieri censet in isto Lucretii lib. v :

At nisi purgatum sit peccus, quæ prælia nobis,

Atque pericula tunc ingratis insinuandum?

Vbi *insinuandum* poni censet pro *insinuanda*. Sed pericula est
casus infinitivus; quia, ut dicimus, *insinuo*, vel *fugio pericula*, sic *insinuandum*,
vel *fugiendum pericula*. Est igitur rectus, sed singulari numeri.

Nec magis causa est, cur de dativo litem moveat quisquam. Maximo
siquidem suppetit exemplorum copia, quibus id evinci queat. Saturnius
ea ad tres revocabat classes. Aliquando enim ait dativum regi à nomine
adjectivo, aliquando à verbo, aliquando poni absolute. Et rectè sanè,
quamquam exemplorum, quæ adducit, quædam istiusmodi sint, ut scrupu-
lum non penitus evellant. A nomine adjectivo gerundium regi ait apud
Valerium Maximum lib. iiii, cap. vi : *Publ. Scipio, quum in Sicilia augendo exerci-
tum, trajiciendoque in Africam, opportunum quæret gradum, inter molitiones
tantæ rei gymnasiis operam dedit.* Sed hic locus nihil Saturnium jurat. Ita e-
nim in melioribus codd. legitur : *Publius Scipio, cum in Sicilia augendo exerci-
tum, trajiciendoque in Africam, opportunum quærendo gradum, Carthaginiæ ruinam
animo volveret.* Accommodatius suggeret Plinius lib. xv, cap. xviii, ubi,
de variis agens ficorum generibus, inter alia inquit : *Nam Alexandrinæ vic-
sunt vescendo.* Intelligendum aptæ, utiles, vel simile. Et manifestius quo-
que in illo ejusdem lib. xiii, cap. ii; ubi de chartarum generibus tra-
ctat : *Emporetica inutilis scribendo.* Sic Columella lib. i, cap. ix : *Medicisti-
nus qualicumque status potest esse, dummodo perpetiendi labori sit idoneus.* Livius
lib. ii ab V. C. *Vi divites conferrent, qui oneri ferundo essent.* Cornelius Cel-
sus lib. vii, cap. xiii : *Et transcendendum ad medicamentum, quæ puri medendo sunt.*

A verbo regitur idem in hoc Plauti Epidico Act. IV, sc. II :

Ego relictis rebus Epidicum quaerendo operam dabo.

Et Pœnulo act. I, sc. Negotii sibi :

Eæ (ancillæ) nos lavando, eluendo, operam dederunt.

Et illo Ciceronis in Hortensio : *Magna animi contentio adhibenda est explicando Aristotelem.*

Denique absolutè ponitur, idque vel activè, vel passivè. Activè, ut illo Nasonis lib. XV Metam. *Mox apta natando Cræta dat.* Et Pliniano hoc lib. XI, cap. II : *Telum (culici natura) ita reciproca generavit arte, ut fodiendo acuminatum pariter, serbendoque fistulosum esset.* Passivè, ut apud Plautum Truculenti Prologo :

--- *Dat operam, ne sit reliquum*

Postendo atque auferendo, id est, quod postatur, auferaturque. Cui geminum hoc Plinii lib. XIX, cap. XI : *Nullum semen ultra quadratum utile est ferendo.* hoc est, quod feratur.

C A P V T X I.

De Supinis. Vnde hæc nomen acceperint. Supina in VM non esse vel verba, vel participia, sed nomina. Item supina in V esse nomina ablativi casus; unde & adjectivis ablativum exigentibus sæpe junguntur.

ATque hæcenus de gerundiis : reliquum est, ut videamus de supinis. Ea, juxta Probum, ita vocata sunt, quòd nec certum habeant numerum, nec personam, nec significationem : ut quæ ad quamvis referantur personam, & utriusque sint numeri, & tam agentis, quàm patientis, habeant significationem. Quæ si vera est ratio, *μὴ ἴσθηται* : ita dicta erunt, quòd, instar supinorum otiosorumque hominum, omnia habeant confusa permistaque. Aliter autem Priscianus, qui ita dici tradit, quòd nascantur à participiis passivis, quæ *supina* appellata sunt ; quia, infimo loco sita, totum conjugationis ordinem molémque sibi incumbentem veluti suspiciant. Verùm, quum gerundia, non minùs quàm supina, à participiis passivis fiant : liquet, hanc nominis rationem tantùm locum habere, si cum Diomede, aliisque, supinorum quoque nomine gerundia complectamur : non item, si cum Donato, vel quisquis ille autor est, cujus conjugationum exempla sub Donati nomine circumferuntur, gerundium quidem appelles *amandi*, supinum verò, *amatum* ; prout quoque juniores facere solent. Quamobrem, cur ab iis è verbis participialibus alia gerundiorum, alia supinorum nomine sint donata, paucis exponam.

Liquet gerundia, licet participia non sint, similia tamen esse participiis in DVS : item supina, sive nomina, sive verba, sive participia sint (qua de re pòst

re pōst dicturi fumus) quum in TVS definant, aut participia in TVS fore, aut nomina ab iis originem ducentia, aut verba ejusdem ac participia in TVS naturæ. Vtut est, participia in DVS sunt futura: at quousque rem necdum fumus exsecuti, labos nobis incumbit. Itaque *amandi, legendi*, similiæque, quæ ejusdem sunt originis ac participia in DVS, gerundia dixere à *gerendo*, hoc est, administrando. Nam, ut veteres etiam Glossæ testantur, *gerere* antiquis non solùm dicebatur ἡ *ερασεύζων*, hoc est, qui aliquid portat; sed generatim ὁ *ερασεύζων*, seu ὁ *ερασεύζων*, id est, qui aliquid efficit; indeque Plauto * fortasse *gerulifigulus flagitii*, de eo qui & fingit, & gerit sive facit flagitium. At participia in TVS sunt præterita. Re autem gestâ licet nobis esse supinis, atque otiosis. Itaque meritò hinc nomen acceperint supina. Veràmne nominis causam attulerim, an secus, doctiorum arbitratus esto.

In varias autem opiniones scinduntur Grammatici in disceptatione super supinis in VM, & V. Priscianus contendit, ea esse nomina. Valla verba esse pertendit. Augustinus Saturnius judicat, illa in VM esse partes orationis per se, illa in V esse nomina. Saturnio de posterioribus adfentit Frischlinus; at illa in VM participia esse autumat. In tantâ opinionum pugná nobis tacitis esse non licet. Quare & aliorum sententiam expendemus, & adferemus nostram.

Supina in VM ideo Saturnius nomina esse negat, quia regunt casus suorum verborum, ut, *spectatum ludos*: & apud Maronem II Æn.

--- Aut *Græjus servitum matribus ibo*.

Validane hæc ratio sit, nec ne, mox dicemus.

Neutiquam sanè, quod Valla putabat, sunt verba, quum non sint certi modi, aut temporis. At adsignificare tempus, est de verbi essentiâ, ut Aristoteles docet initio libri *ἁπλῶς ἐπισημασμένος* †. Nec supina hæc sunt participia, quia non adsignificant tempus. Nam *spectatum* nullius per se temporis est, quum dicamus, *eo spectatum, ivi spectatum, ibo spectatum*.

Nec, quæ Saturnii sententia erat, constituunt distinctam vocum classem. Sapientis enim est imitari naturam, quæ nihil temere facit, neque multiplicat res frustra. At nihil causæ est, cur augeri debeat numerus classium, sive, ut vocant, partium orationis, quum ea nominibus subjici possint. Nam, quod Saturnius ait, nomina esse non posse, quia regant casum suorum verborum, id nullâ ratione subnixum est; quando & alia sint nomina à verbis deducta, quæ admittant transitivam verbi, unde deducuntur, structuram: quod fusè ostensum nobis, quum de gerundiis disputarem.

Non quidem diffiteor, esse & alia quædam, in quibus supina hæc à reliquis

liquis abeant nominibus. Verùm accidentia rei non mutant essentiam eius: eoque causæ nihil est, cur augeantur iccirco vocum classes.

Dixeris, si nomina sint, fuerint casus alicujus. Non diffiteor: sed puto, esse casus nunc nominativi, ut *perditum est, ventum fuit*: nunc accusativi, ut, *perditum esse, ventum fuisse*. Vnum illud obijci posse video, naturam verbi eo repugnare, quo minus accusativum statuamus, cum dicitur, *Eo spectatum*. Nec enim simile est, ac cum aio, *eo mille passus*. Sed nodus hic exfolvitur, si respondeatur, *ἐλλείπειν* esse, cum dico, *Eo spectatum*, pro *ad spectatum*, hoc est, ad spectationem, quasi dicas, *Eo ad spectationem ludos*. Ut Plautus †, *Quid tibi hanc tætio est?* Et similia, quemadmodum cap. IX ostendimus.

De supinis verò in V res magis etiam aperta est. Nam ea quomodo aliud, quàm nomina verbalia, esse possint, quum ita à verbo veniant, ut haur tempus adsignificent, & (quod de supinis in VM non æquè parebat) liquidò sint certi casus? Sanè ablativos esse, apparet ex illo Plinii lib. VII: *Parvum dicitur, sed immersum æstimatione*: tum eò quòd, ut dicimus, *facto opus est*, ita apud Ciceronem legamus lib. I de Invent. *Non longius, quam factu opus est, in narrando procedetur*. Et apud Terent. Heaut. Act. V, Sc. I: *Sed in dictu opus est, si me vis salvum esse, rem, & filium*: tum autem, quia, ut rectum est, *domum eo, & domo eo*: sic apud Catonem fit de re Rust. cap. V: *Primus cubitu (villicus) surgat, postremus cubitum eat*. Suntque id genus, *ὅσα κίβητος* *. Ac hæc quidem ratio de casibus absque temporis adsignificatione omnium instar esse possit. Sed quo magis error hic conspicuus fiat, non abs re fecerim, si alias quoque rationes adjiciam.

Non leviter sanè nostram sententiam fulcit, quòd supina in V adjectivum admittant instar cæterorum nominum substantivorum. Lucilius: *dicitu honesto*. Plautus Trinummo sc. ultimâ: *Meo datu*, id est, *παρ' ἐμῶν*. Quomodo & dicimus, *meo allegatu, meo concessu*, ac similia. Livius lib. II: *Creatus Sp. Lucretius consul: qui magno natu intra paucos dies moritur*. Quinctilianus lib. VIII, cap. III, quod de Ornatu: *Rebus atrocibus verba etiam ipso audiri acerba magis convenient*. Plinius Secundus lib. XX, cap. V: *Cæpe sativæ olfactu ipso & delacrymatione caliginè medentur*. Agellius lib. XII, cap. IV: *Eos (Ennii) versus frequenti assiduoque memoratu dignos puto*. Et lib. XVII, cap. XI: *Voces mihi visæ neque dictu profatuque ipso tetræ aut insuaves esse*. Præterea admittunt præpositiones ablativum regentes casum: ut apud Fabium lib. XI, cap. III: *Spiritus nec brevis, nec parum durabilis, nec in receptu difficilis*. Eodemque modo ait Naso lib. I de Remedio Amoris:

Queritur, Agisthus quare sit factus adulter.

In promptu causa est; desidius erat.

Insuper inveniuntur horum & alii quidam casus. Nam ut Columella dixit,

* *Quod est, est, 3, sp. Præti.*

* *instar pulveris summa.*

dixit, *Postremus cubitu surgat* : ita apud Plinium lib. xxviii, cap. iv legimus : *Supini cubitus oculis conducunt*, at *proni iussibus* : atque ut Cicero lib. III de Oratore inquit : *Senatus frequens vocatus Drusi in curiam venit* : ita apud Maronem legas xii Æn.

--- Nunc, o nunquam frustrata vocatus

Hæsta meos, nunc tempus adest.

Et quemadmodum Plautus ait :

Excipiam te lepidis vitibus, piscatu probo :

Itidem apud eundem * est :

Post id piscatum hamatitem & saxatitem

Aggredimur.

Sic non solum *nuptu* dicitur, sed & *nuptui*.

Ita Cæsar's est lib. i belli Gallici : *Et sorores suas nuptum in alias civitates collocasse*. At Columella lib. iv, cap. xii dicit, *filiam nuptui collocare*. Pluraque id genus attulimus superiori libro, cap. xlvi.

Quod si non inveniatur idem nomen in casu alio; dispiciendum, an non simile, & ejusdem significationis, in recto, aliove casu usurpetur. Nam, ut Plautus Casinà dixit; *Illorum oratu facium* : ita apud Statum lib. viii Theb. est ;

--- *Hilares des oro precatu*

Nosse tuos ---.

Fateor interim, nonnunquam usu venire, ut nec alium casum inveniamus ejusdem vocis, nec vocabuli huic gemini; quomodo dicimus, *difficiliu elocutu*, & *faciliu lectu*; at *elocutus*, aut *lectus*, non dicimus: quomodo item apud Censorinum † legitur, *à conditu urbis Romæ*: at *conditus Romæ* non invenimus. Verùm quando contingit, ut neutrum habeat locum, quid causæ est, cur, cum pro *μωστωλῶσι* agnoscant *n. uti, permissu, jussu*, ac quædam alia; non itidem supina habeant pro *δρωλῶσι* quarræ declinationis, solum accusativum in V M, & ablativum in V habentibus?

CAPVT XII.

Supina priora naturâ suâ significant motum ad locum. Eadem interdum passivè exponuntur. Et contra supina posteriora etiam activè nonnunquam accipiuntur. Val-la refelliur, qui putabat, non posse ea exponi per nomen verbale.

Nec levis est quæstio de significatione supinorum priorum. Sed de hac ambigere non possit, qui sciat, ea semper jungi verbis motum ad locum significantibus, idque vel occultè, vel manifestè. Occultè, ut in illo Plauti Aululariâ † :

Coctum ego, non vapulatum, dudum conductus fui.

Nam qui coctum conductus erat, idem, ut coctum veniret, erat conductus.

* Plaut. Rud. act 2, sc. Crantibus meo.

† cap. 15.

† Sc. Fla. quidam heru.

ctus. Sic in illo Ter. Hec. dare aliquam nuptum. Hoc est, dare alteri, ut eam domum ducat. Nam ut virgo dicitur nubere, quod est faciem flameo velare: ita dicitur adolescens domum ducere, pro quo vulgò κατ' ἐλλειψιν ducere usurpatur. At manifestus est motus, quum apud Plautum Aulul. legimus: *Te id admonitum aduento*. Et alibi, *Deos atque amicos ut salutatum ad forū*. Item apud Terent. Eunuchus: *Nam hæc est, quam miles à me vi nunc ereptum venit*. Apud Cicronem, *venire admonitum*. Item: *Oratum, obsecratumque venire*. Apud Livium, *venerunt questum*. Item, *misit speculatum*. Apud Catullum carm. x:

Varrus me meus ad suos amores

Visum duxera.

Suntque alia id genus infinita. Negat tamen Saturnius, id perpetuum esse, ac lib. VIIT, cap. VIIT, multa congerit loca, in quibus nullus significetur motus ad locum. Verum, ut puto, poterat hac operâ superfedere. Quod ut pareat, exempla ab eo allata ad duas revocabo classes. Vna erit illorum, in quibus omnino intelligitur verbum substantivum; ut simplex supinum esse non possit. Ita dixit Plautus Cistellariâ:

--- *Eas si adeas,*

Abitum, quàm aditum malis ---.

Vbi *aditum*, & *abitum* esse, dicuntur, ut *amatum esse*: quod est præteritum infinitivi passivi. Sic idem Persâ: *Dum stas, rediitum oportuit*. Pro *rediitum* esse, ab impersonali *reditur*. Terent. Heaut. †

† ad. 3, f. 2.

Aliquot me adiere, ex te auditum qui agebant, hodie filiaro

Meam nubere gnato tuo. ---

Quo loco nihil manifestius: ut omnino hinc Saturnii acumen desiderem. Quid quod his omnibus locis activi infinitivi perfectum usurpari potuit, *abiisse, quàm adiisse te; rediisse te; audiisse se*. Quæ quum manifestè tempus præteritum signent; priora quoque illa ejusdem temporis erunt, solâque differant voce; puta, quod hæc ab activis sint, illa non item.

Altera locorum classis est eorum, in quibus verbum substantivum intelligi nequit, eoque validiùs sententiam nostram concutiunt. Tale est hoc Terentii in Andr. *Vbi ubi erit, inventum tibi curabo & adductum tuum Pamphilum*. Et hoc Plauti Persâ: *Satis jam dictum habeo*. Et illud Ciceronis Philipp. v: *De Cæsare satis hoc tempore dictum habeo*. Sed his in locis arbitrator usurpari participium accusativi casus, non supini. Vnum superaddit locum Saturnius, Cn. Pompeji in epist. ad Luc. Domitium *: *Cohortes, quæ ex Piceno & Camerino venerunt, ad me missum facias*. Qui loquendi modus planè insolens; non tamen Saturnii sententiam firmat, quum eo, contra quàm voluit ille, motus significetur ad locum.

Interdum tamen, fateor, supina exuunt naturam suam; ut quum juncta verbis eo, aut *pergo*, pro verbis ponuntur, unde descendunt. Plautus Catinâ*:

* apud Cic. lib. 8 ad Att. epist. 13.

finâ * :

*Argentum si quis dederit, ut ego suspicor,
Vltro ibit nuptum.*

* Præloz.

Id est, nub et. Sallust. Iugurth. *Ne, ignoscendo malis, bonos perditum eatis.* hoc est, perdati. Tacitus Annal. lib. xv : *Contumelias vltum ibat.* Plinius in Panegyrico : *Ereptum alienas pecunias eunt.* Delectatus quoque hæc loquendi figurâ Agellius. *Qui nunc pergo, nunc eo jungit supino.* Ejus est lib. vii, cap. iiii : *Tum M. Cato exsurgit, optimos fideissimosque socios defensum conferuat, utumque pergit.* Et lib. xiv, cap. vi : *Mecæ noctes, quas instructum ornatumque isti, de uno maxime versu Homeri querunt.* Ac alibi similiter, *Peccatum suum peccatis alienis exentum purgatumque ibat.* Vsurpat & Claudianus lib. ii de laudibus Stiliconis t :

Vi bello Furias vltum, quas pertulit, iret.

Imò in passivâ quoque voce hoc loquendi genus locum habet. Nam M. Catonis est in oratione, quam pro se habuit in C. Cassium : *Contumelia mihi per hujusmodi petulantiam factum itur*, hoc est, fit. Verùm ne hæc quidem tanti sunt, ut me dejiciant de gradu. Siquidem primò in his significatio fuit motus : pòst usu aliam significationem induerunt. E. G. *Factum itur*, propriè est, opera datur, ut fiat : *perditum ire*, propriè est, in eo omnem esse, ut alius perdat. Eadèmq; in aliis ratio est. Quare aliud est de natura supinorum disputare; aliud de usu, vel abusu.

Itidem errant plerique Grammatici, quum priora supina volunt venire ab activis, posteriora à passivis; ideòque priora activè exponi, posteriora passivè. Nam plurimùm quidem illa in VM (si *usulatum*, similiaque exceperimus, quæ in præfenti ipso passionem notent) activè exponuntur: at tamen, ut Saturnius quoque observavit, id perpetuum non est. Locus illustrius est apud Martialem lib. xi, epigram. in Paullam. Verùm, quia vox in eo obscena, hæc apponi non meruit. Vnum tamen Agellii, vel Mutii potiùs, locum adferam. Ita enim Agellius lib. iiii, cap. ii : *Quintum Mutium jurisconsultum dicere solitum legi, non esse usurpatam mulierem, quæ Kalendis Januariis apud virum causâ matrimonii esse capisset, & ante diem quartum Kalendas Januarias sequentes usurpatum isset.* hoc est, usurpata fuisset. Verùm hic loquendi modus planè infrequens est; ut meritò oscitantè damnandus sit Priscianus, qui quum nullam passivæ significationis adferat exemplum, credo quòd occurreret nullum; tamen, omnia albâ lineâ signans, utramque æquè supino huic significationem assignat.

At magis etiam decepti sunt illis in V; quæ actionem quoque significare, autores sunt Diomedes lib. i, & Priscianus lib. octavo. Fateor quidem, non rarè ea rectiùs per passivum exponi, quo pacto *dignus lectu* idem est, quod *legi dignus*: quomodo Quintilianus dixit lib. x : *Lycorum*

H

Horatius

Horatius ferè solus legi dignus. Et, *cognitu utile*, idem est, quod *cognosci utile*: quomodo Val. Maximus ait lib. IV: *Ardua imitatu, ceteram cognosci utilia.* Verùm sexcenta adferri possunt, in quibus id non habeat locum. Nam quomodo passivè exponant illud Plauti Menæchmis: *Obsonatu redeo.* Aut hoc Catonis de re Rust. cap. V: *Primus cubitu surgat, postremus cubitum eat.* Vel illud Taciti lib. XV Annalium: *Cæsar rarus egressu.* Item hoc Statii primo Thebaid.

*Quem tu venatu rediturum in limine primo
Opperiens.*

Addamus his illud Plinii lib. XIV:

Forenses uoxe celeres proventus, vendibiles aspectu, portatu faciles. Nam prima verba solùm activè explicantur, cum eorum sententia sit, forenses uoxe celeriter proveniunt. At duo sequentes ablativi non minùs activè, quàm passivè, possunt exponi; vendibiles sunt, si adspicias, vel si adspiciantur; tales, ut facilè eas portes, vel ut facilè portentur. Scù cur non ipsum Ciceronem ad partes vocamus? Sanè usitatè dicitur, *difficile dictu, difficile cognitu.* Sed Cicero hæc activè extulit. Nam lib. I Tuscul. Quæst. ait: *Hominum quanta sit mens, difficile est existimare.* Item de Perfecto Orat. *Non est difficile cognoscere.*

Neque verum est, quod Valla putabat, supina, quæ vocant, in V, non posse exponi per verbale. Nam, ut Fabius dixit, *Lyricorum Horatius ferè solus legi dignus*: ita ait Agellius lib. XII: *Dignus sane Seneca videatur lectio-
ne.* Imò & Cicero primo Offic. inquit: *In rebus cognitione dignis.* Et ad Dolabeillam: *Oratiunculam pro Dejotaro velim sic legi, ut inopem, nec scriptio-
ne magnopere dignam.* Et hæc de modis. Nunc ad temporum doctrinam transeamus.

C A P V T X I I I.

*In temporum doctrina, etiam florente Roma, hæserit viti præstantes. Cur Egyptii tri-
plex tempus signarint capite leonis, lupi, & canis. Triplex tempus infectum. Fa-
ciem, pro faciam. Triplex tempus factum. Futurum exactum, quod in R O de-
sinit, distinguitur à futuro simplici, sive infecto. Futurum exactum non minùs esse
indicativi, quàm subjunctivi modi. Etiam Græcos hoc tempus habere ostenditur.*

ET si autem non ignoro, quàm multis tempus & oleum perdere videar, qui, prolatis posthabitisque studiis gravioribus, non dubitem hæc Grammaticorum minutias, & ut illi putant, *τετριβισμῶς*, in medium adferre, & è re tenui aliquid, si non gloriæ, saltem fructus publici sperare: tamen, quod bonà cum eorum venià dictum velim, majoris nunc apud me sunt judicia augustæ antiquitatis; quæ existimabat, ab horum notitiâ non multa modò poetarum, aut historicorum loca lucem fœnerare; sed & gra-
vissimas

vissimas Iuris controversias. Hacpropter nec Q. Scævola pater, nec Brutus, Maniliusque, nec Nigidius Figulus, Romano non post Varronem doctissimus, disquire gravabantur, utrum vox, SVRREPTVM ERIT, in postfacta, an antefacta valeat; hoc est, futurine, an præteriti sit temporis, quando in veteri lege Atiniâ legitur; QVOD SVRREPTVM ERIT, EIVS REI ÆTERNA AVTORITAS ESTO. Nec puduit Agellium hac de re caput integrum contexere septimodecimo Atticarum noctium libro. Apud eundem cap. secundo libri duodevicesimi legimus, inter Saturnalicias quæstiones eam fuisse postremam, *scripserim, venerim, legerim, cujus temporis verba sint, præteriti, an futuri, an utriusque.* Quamobrem eos mirari satis non possum, qui hujusmodi sibi à pueris cognitissima fuisse parum prudenter, aut pudenter, adserunt; quum in iis olim hæstitarint viri excellentes, & quidem Romani, suæ sine dubio linguæ scientissimi. Nos verò sciolos istos valere jubeamus, veterumque curatam sequentes diligentiam, Grammaticorum de temporibus edicta non somniculosè ponderemus.

Tempus ex Grammaticorû, ac vulgi sententiâ (aliter enim disputat Philosophus lib. v. *πὸς ἀποδό.*) triplex statui solet: præsens five instans (quomodo id Charisius * passim, itè Diomedes, & alii, appellant) adhæc præteritum, & futurum; quæ tria tempora tricipitis animantis signo indicabant Ægyptii. Quippe apud eos, uti autor est Macrobius primo Saturnalium libro, cap. xx, leonis capite monstrabat præsens tempus, quia conditio ejus inter præteritum futurumque actu præsentis valida fervensque est. Præteritum tempus lupi capite signabatur, quoniam memoria rerum tranfactarum rapitur & aufertur. Canis blandientis effigies futuri temporis designabat eventum, de quo nobis spes, licet incerta, blanditur.

Hæc tria tempora revocamus ad duo, infectum, & perfectum. Infectum est triplex; præsens, ut *facio*; præteritum imperfectum, ut *faciebam*; futurum simplex, ut *faciam*, five, quomodo veteres, Fabio teste, locuti, *faciem*: quo usus Plautus Afin. † *Faciem exceptatâ obtinam.* Sanè ita scripsisse Plautum, non facile, quod est in vulgatis, pignus in omnes fortunas suas dare se paratum scripsit Lipsius. *καὶ τὸς παρέρως.* Perfectum itidem triplex: perfectum simplex, ut *feci*; plusquamperfectum, ut *feceram*; futurum exactum, ut *fecero*. Nam quum dico, interim *fecero, docuero, amavero*, rem significo, quæ nondum est; & eandem considero, quasi fuerit; eoque in hoc tempore, & futuri, & præteriti significatio concurret; unde futurum exactum appellatur: quod qui à futuro simplici non distinxerunt, haut satis cogitarunt, aliud esse, *cum cenabo*; aliud, *cum cenavero*: illud valere *inter cenandum*; hoc, *cenâ peractâ*: parque in similibus ratio est. Præterea iidem Varronis

* lib. 3, cap. de
confutis &c.
† lib. 1 de verb.
declin.

† Añ. 3, Sc. Cur
me referant
nunc.

autoritate refelluntur; qui & ipse secundo, tertioque de Analogiâ, tria agnoscit tempora infecta, *pungo, pungebam, pungam*: & totidem perfecta, *pupugi, pupugeram, pupugero*. Quin hoc vel origo ipsa docuerit Grammaticos nostros. Nam merum futurum est à præsentî; quomodo *pungam* est à *pungo*. At *punxero* non minus est à *punxi*, quàm *punxeram*.

Dicent fortasse, esse loca non pauca, quibus hujusmodi significant futurum infectum. Verùm de locis, quæ adferunt, non laboro; tum quia in iis quoque præteritum tempus occultè adsignificatur; tum quia, ut hoc non esset, nobis nunc de primariâ duntaxat significatione quæstio est.

Itidem falluntur, cùm tempus illud in R O exiens, quod futurum exactum appellamus, in adjunctivi tantùm temporibus reponunt. Quippe non minus indicativi modi esse, vel hæc fidem fecerint. Cic. lib. VII ad Att. epist. xv: *Vicerit enim, si COS. factus erit*. Idem ad Plancum Lib. x, epist. XIII, iterumque XIX: *Qui Antonium oppresserit, is bellum confecerit*. Terent. Andr. Act. IV, sc. Hoccine credibile est:

--- *Atque aliquis dicat, nihil promoveris.*

Multum molestus ceriè ei fuero, atque animo morem gessero.

† *Est infinita ejusmodi.*

Καὶ μύρια ὅσα †.

Porro nec Græci hoc tempore destituuntur: sed hi, ut Latini in voce passivâ solent, circumloquuntur id per participium præteriti passivi, & futurum vocis ἐμί. Dicunt enim τετυφῶς ἔσομαι, νενηκκῶς ἔσομαι, &c. Ita locutus Aristoteles in Topicis: Δείξαντες ὅτι παντὶ ὑπάρχει, Ἐὐὶ τινὶ ὑπάρχει δεδειχότως ἐσόμθα: hoc est, *qui monstravit inesse aliquid omni, & alicui inesse monstraverit*. Quod sicui nihilominus stet sententia, tempus hoc sub ambigüâ significatione in conjunctivo potiùs tradere, quàm in indicativo: mihi quidem tanti hæc res non erit, ut magnopere adversus ejus sim adversaturus sententiam; modò idem hoc saltem agnoscat, tempus isthoc unâ voce comprehendere præteritum, & futurum.

CAPVT XIV.

Quo pacto verbum passivum habere possit imperativum. Ne quidem Latinos carere tempore misso ex præterito, & futuro. Vnius ejusdemque temporis videri, quæ præsens ac futurum imperativi vocitant. Imperativus non minus primâ caret plurali, quam singulari. Tertia singularis nunquam in T, sed in TO semper desinit. Secunda pluralis vel TE, vel TO TE, terminationem habet. Cornelii Frontonis discrimen inter eas rejectum. Lambini in Plauto correctio improbatâ. Secunda pluralis passivæ vocis in MINOR. Antiquitus singularem secundam in MINO exiisse. Pluralia in VNTOTE non sunt Latina, sed inane Grammaticorum commentum. Futurum indicativi pro imperativo positum.

DE Imperativo etiam varia in disceptationem veniunt. Primum, qui fieri possit, ut imperativum habeant passiva, cum passio imperari non possit. Sanè servo si dicam, *amator ab hero*, dicat ille, non sibi hoc imperari debere, ut ametur; quippe qui nihil æquè expetat: sed à domino poscendum, ut amare fidelem servum velit. Verùm non obscure huic argumento occurritur. Nam etsi passio semper pendeat ab agente, eoque, si propriè sumas, absurdè præcipiatur: tamen dispositio ad patiendum pertinet ad agentem, & iccirco meritò mandatur. E. G. *amator ab hero*. hoc est, ita vitam compone, ut ameris. Sic *docetor*, hoc est, ne respue doctorem, sed imbebe ejus verba. *Patiitor injuriis*, hoc est, ne par pari dato redhostimentum: atque ita in aliis.

Sed operosior quæstio confurgit de præterito tempore imperativi passivi. De quo priusquam exponam sententiam meam, egregium adducam Prisciani locum è lib. VIII: *Apud Græcos etiam præteriti temporis sunt imperativa: quamvis ipsa quoque ad futuri temporis sensum pertineant: ut ἀνεῶχε δῆτω πύλην, aperta sit porta. Videtur enim imperare, ut in futuro tempore sit præteritum: nisi dicam, aperi nunc portam, ut crastino sit aperta. Ergo nos quoque possumus in passivis, vel in aliis, passivam declinationem habentibus, nisi præterito tempore imperativi, conjungentes participium præteriti cum verbo imperativo presentis, vel futuri temporis: ut, amatus sit, vel esto, περιλήθητω: doctus sit, vel esto, διδασχθῆτω: clausus sit, vel esto, κλεισθῆτω. Hæc Priscianus: eandemque quæstionem tangit in XVIII. Quibus compulsi, ita planè judicamus, Latinos quidem non habere vocem simplicem, uti Græci: sed si passiva non omnino carent præterito, nec imperativum destitui hujusmodi futuro. Nam cur illud Bassi lib. I Ἀρδελορ. † Νῦν γε μόθῃ κορέσασθε, transferre non liceat, Nunc verò labore satiati ^{† nisi ἀρδην.} estote: vel, quando pro imperativo etiam subjunctivo sæpe utimur) *satiati sitis*. Item cum Aristoteles in Prædicamentorum ait libro: Περὶ μὲν τῆς εὐίας*

ἰσῆς, τοῦ αὐτοῦ εἰρηθεῖο. Nonne hoc valet, *De substantia hæc dicta sunt.* vel, *hæc dicta sint.* Quomodo Varronis ipsius est lib. IV de L. L. *Quod ad temporum vocabula Latina attinet, hætenus sit satis dictum.* Ciceronis item lib. IV de Finibus : *Sed primum positum sit, nosmet ipsos commendatos esse nobis ; primamque ex natura hanc habere appetitionem, ut conservemus nosmet ipsos.* Livii quoque est lib. VII : *Hæc dicta sint patribus.* Fabii est lib. I, cap. I : *De pueris, inter quos educabitur ille huic spei destinatus, idem, quod de nutricibus, dictum sit.* Quare si εἰρηθεῖο, & εἰρηθεῖο, Græcis sint præteriti temporis, etiam ejus temporis erint hæc circumlocutione prolata, *posita sint, vel sunt; dicta sint, vel sunt.* Itidem cur dicere non liceat, *cibus intra horam coctus esto : hi vicini sunt, ante adventum meum : priusquam reveneris tribunus, chlamyde indutus esto : ante Nonas proximas omnes parati sunt :* similiaque. Nec enim dici potest, *indutus, paratus,* cæteraque, hic esse nomina, cum tempus præteritum adsignificent. Et cur in indicativo passivo, itemque subjunctivo, dicamus, circumscribi præterita perfecta, & plusquamperfecta, per participium, & verbum substantivum : at in imperativis idem fieri negemus, quum rarò quidem usum eorum exigat necessitas : neutiquam tamen, vel vocis, vel rei repugnet natura ?

Quamobrem aut nusquam eorum, ubi periphrasi opus, in temporum doctrina ratio habenda ; aut, contra quam Grammatici tradiderunt, tria sint imperativi passivi tempora : è quibus tertium hoc, quod adjecimus, magis differt à duobus aliis, quam ipsa inter se. Nam etiam *ama,* & *amato,* itemque *amare,* & *amator,* eo distinguant, quòd illis imperemus, aut rogemus, ut aliquid statim præstetur : his autem quippiam præscribamus, ut successu temporis fiat : tamen usus docet, promiscuè usurpari ; adeò quidem, ut eadem quoque in oratione diversæ hæ terminationes habeant locum. Virgil. Ecl. IX :

*Et potum pastas age, Tityre, & inter agendum
Occurrere capro, cornu ferit ille, caveto.*

M. Cicero epist. ad Appium : *Vale, & in censura, si jam es censor, ut spero, de proavo multum cogitato tuo.* Q. Cicero comment. de pet. consl. *Cura, ut tui cupidi sint, elaborato, appetito, &c.* Quare & videri possint ejusdem esse temporis, *cave,* & *caveto ; punge,* & *pungito.* Nobis quidem, quòd hæc magis pensiculamus, tantò impensius se hæc probat sententia. Nam & dixit Plautus Mercat. Act. II, Sc. II :

DE M. Lyfimache, salve. LYS. Euge, & tu Lyfimache, salveto.

Idem Pœn. Act. V, Sc. II :

AGAR. Mi patruæ, salve. POEN. & tu salveto, Agarastocles.

Quibus in locis, si *salve* præsentis sit temporis, consequitur, Lyfimacho, & Agarastocle, salutem in præsentibus optantibus, Demiphontem, & Pœnum, optare

optare eandem in futurum : quod mihi quidem ineptum ac ridiculum videtur. Scio, Diomedem aliud sentire, qui agnoscit quidem, promiscuè usurpari *amo*, & *amato* : sed vocat hoc abuti personis futuri temporis, pro præsentis. Aliquid diceret, si rarus esset usus iste promiscuus. Atqui, ut bene observat Martinus Cueva Carmonensis *, multa sunt loca, ubi non post aliquod tempus, sed jam nunc, aliquid fieri postulemus. Cicero pro Roscio Amerino : *Etenim querere ita debetis : ubi multa avare, multa audacter, multa improbe, multa perfidiose facta videtis, ibi scelus quoque aliquod latere inter illa tot flagitia putatote.* Act. III in Verr. *Homines scitote esse quosdam.* Virgil. x Æn. *Nunc conjugis esto Quisque suæ, tectique memor.*

* Lib. de corrupto genere docens de sermonem Latium.

De tertia quoque singulari, ac primâ plurali, secus sentimus, quam vulgus facit. Nam *caveat, pun gat, amet ; caveamus, pun gamus, amemus* ; non magis imperativi modi esse possunt ; quàm si ei, qui impediatur, quò minus possis amare, docere, legere, audire, dicas, *amem, doceam, legam, audiam* ; quæ nunquam imperativi modi esse fatentur ipsi. Quare utraque subjunctivi modi dici debent. Nempe primam pluralem non magis agnoscit imperativus, quàm singularem. Nam sani hominis non est, *amem, & amemus ; doceam, & doceamus* ; modis integris separare. Tertia verò singularis non est *amet, sed amato* ; non *doceat, sed doceto*. Maro v Æn.

Omnibus hic erit unus honos, tres præmia primi

Accipient, flavâque caput nectentur olivâ.

Primus equum phaleris insignem victor habets.

Tertius Argolicâ hac galeâ contentus abito.

At secunda pluralis est duplex, *amate, & amatote ; videte, & videtote*. Cornelius Fronto, libello de vocabulorum proprietate, inter *videte, & videtote*, hoc statuit discriminis, quòd illud imperet, hoc mandet : quo innuit, illud esse præsentis, hoc futuri temporis. Verùm quia hanc sententiam sola tueret veterum aliquot Grammaticorum autoritas ; nondum aliud mihi persuadere possum, quàm ea unius esse temporis.

Immeritò verò ab aliquibus de posteriori terminatione dubitatur. Nam dixit Ennius Annali I :

Alternum scitote diem concorditer ambo.

Cicero pro Roscio Amerino : *Verum id, quod adhuc est suspiciosum, nisi perspicuum res ipsa fecerit, hunc ad finem culpæ judicator.* Et eadem : *Deinde, si vultis, etiam tum, cum verisimile erit aliquem commississe, in suspitione latratote.* Ovidius lib. ix Met. fab. VIII :

Lac facitote bibat, nostrâque sub arbore ludat ;

Cumque loqui poterit, matrem facitote salutat.

Sed crebra imprimis apud Plautum. Vt Sticho Act. I, Sc. Qui manet :

net : *Siquis me quaeret, inde vocatote aliqui.* Idem Rudente Act. III, Sc. Vtrùm tu leno, usurpat, *respondetote, itote, & antiquum, amplectitote.* Et scenâ ultimâ Act. v, *venitote, cœnatote.* Eiusdem est Epidico Act. II, sc. Tacete :

--- *Si placebit, utitor*

Consilium. si non placebit, reperitote rectius.

Vbi utitor Periphanem respicit, cujus res agebatur : *reperitote* autem, & Periphanem, & Apœcidem. Quare frustra est Lambinus, quum pro utitor legere jubet *utimior.*

Et si autem *utimior* hic, ut metrum quoque indicat, locum non habet : non tamen tantopere infaniendum, ut damnemus, tanquam minùs Latinum, viri docti exemplo, qui *amaminor, doceminor,* similiaque, barbara esse ait. Nam alia suppetunt Plauti loca, quibus hæc Latina esse evincamus. Vnum alterumque apponam. Pseudolo Act. III, sc. Forum coquinum :

Si quò hic gradietur, pariter progredimior.

Epidico act. v, sc. Satin' ille homo, idem usurpat *arbitraminor.* Facta sunt hujusmodi ab antiquis singularibus, *progredimino, arbitramino, &c.* Ita Cato dixit *præfamino,* & apud Festum est *famino.* Quin in priori Plauti loco Turnebus, & Lambinus, è Camerarii manuearatis legunt *progredimino.* Sed *progredimior* retinendum esse, putat nobiscum Valens Acidalius. At non displicet correctio Amplissimi, nec exiguo literarum damno denati, Iani Rutgerii nostri : qui in eruditis ad Horatium notis verba Legis XII Tabb. sic emendat : **SI IN IVS VOCATIO FVAT, ATTESTAMINO.** Qui locus in vulgatis Porphyronis codd. corruptissimè legitur.

Tertia plurali est non *ament, doceant, &c.* (nam hæc quoque subjunctivi sunt modi) sed *amanto, docento, &c.* Eodémque pacto in passivâ voce tantum *amantor, & docentor* legitur. Horatius in epist. ad Pisones :

Non satis est pulchra esse poemata : dulcia suntu,

Et, quocumque volent, animum auditoris agunt.

At *amantote, faciuntote, aguntote,* similiaque, sunt Grammaticorum commenta, quum nusquam vel in antiquis reperiantur legibus; in quibus, *sumto, parento, habento, non suntote, parentote, aut habentote* legimus. Cicero lib. III de Legibus : *IVSTA imperia suntu, iisque civis modestè ac sine recusatione parento.* Ibidem : *REGIO imperio duo suntu, eique præeundo, judicando, consulendo, prætores, iudices, consules appellantor. militia summum jus habento. nemini parento. ollis salus populi suprema lex esto.*

Quod autem de *amet, & ament,* ac similibus, dixi, idem in voce passivâ locum habet, quia *ametur, & amentur, doceatur, & doceantur,* subjunctivi sunt modi; quum non magis notent imperium, quàm *amer, aut docear.* Neque est, quod

est, quòd quis veterum recentiorumque auctoritatem mihi opponat : nam rationibus putari oportet ; quibus si vincar, primus ero , qui propria cædam vineta. At enim dicas, non minùs imperium notare *amet*, quàm *amato*; & *ament*, quàm *amanto*; itémque *amictar*, quàm *arnator*; & *amentur*, quàm *amantor*. Fateor : verum non dispiciendum , quid fiat interdum ; verum quæ princeps sit significatio, quæ contrà secundaria; qualis est, quum conjunctivus induit imperativi significationem ; ut in illo Martialis lib. v. epigram. de Erotio :

*Mollia nec rigidus cespes tegat ossa : nec illi
Terra gravis fueris : non fuit illa tibi.*

At quis dixerit, *tegar*, & *fuerit* propriam esse imperativi terminationem ? Donatus in illud Terentii * : *Si certum est facere, facias : factus, inquit, pro facio. Et alibi †, Quiescas, inquit, positum, pro qui. sic : est deest volo, aut facio.*

Adde quòd, si ea nos ratio movere debet, ut talia imperativi modi cre-
dantur; sanè futura indicativi, imperativo quoque accenseri possunt; quia *valebis*, & *salvebis*, idem sunt, quod *vale*, & *salve*. Equidem sæpe ita locuti veteres. Multorum locorum instar sit illud Columellæ lib. xii, cap. xxxvi : *Id missum conjicies in amphoram novam, & implebis ad summum : tum a-
ijcies ramos voris marini, &c.* Quod si hæc imperativo accensere auti non fuerunt ; profectò nec illa debuerunt, quum par sit amborum ratio. Hæctenus de Imperativo.

CAPVT XV.

De temporibus Subjunctivi. Terminatio *EM*, vel *AM*, nunc præsentis est, nunc futuri. Terminatio *REM* triplici temporì accommodata est. Terminatio *RO* semper notat futurum exactum : sed illa in *RIAM*, nunc simpliciter præteriti, nunc futuri exacti significativa est. Præter vulgares, due olim subjunctivæ terminationes erant ; in *IM*, & *SSO*. Excantasso, levasso, abjurasso, liceffo, jusso, supereffo. Festus, & apud eum Ennius, ac Attius, emendantur.

IN temporibus Subjunctivi (sub quo Optativum comprehendi dicebamus) primò se offert terminatio in *EM*, vel *ER*; *AM*, vel *AR*: ut, *amem*, *amer*; *diligam*, *diligar*. Hæc nunc præsentis est temporis, nunc futuri. Nam præsens est, *Cum te amem*, vel, *diligam fratris germani loco*: item, *Cum à te nunc amer*, vel, *diligar quàm maximè*. At futurum fuerit, *Si æque in posterum amer*: *si futuris in annis æque diligar*, *si cras veniant*, & similia. Quare futurum est in illo Ciceronis ad Att. lib. vii, epist. ii : *Est mihi præcipua causa manendi : de qua utinam aliquando tecum loquar*. Et similiter statuo de illo Ovidii epist. Hypsipyles ad Iafonem :

*Credula res amor est : utinam temeraria dicar
Criminibus falsis infimulisse virum.*

* *lib. 1, cap. de* Linacer * putat, esse præfens modi Potentialis: sed addit, hoc sæpe futu-
Mo. lo. ro esse æquale. Atque hoc etiam ait contingere in illo Terentii †, *Di illum*
† *Enn. act. 2,* *perdant.* Et ‡, *Di te cradicent.* Item isto Ciceronis ad Ait. * *Atque utinam ipse*
§. 3. *Varro incumbat in causam.* Mihi non incommodè dici videtur, hæc esse
† *And. act. 4,* præfentis; sed ejusmodi, quod admittam habeat futuri significationem.
§. 5.
* *lib. 8, epist. 2.*

Similiter terminatio in R E M, & R E R, tum præfentis temporis est, tum præteriti imperfecti, tum futuri. Præfentis est, *Vinam Titius studia magis amaret.* Præteritum verò, *Cum studia magis amaret, quam nunc facit.* Futurum est, *Operam dedisses, quam debebas: magis te amarem posthac, & fortasse paucis diebus darem, quod desiderium expleret.* Quæritur, quo tempore Terentius utatur in isto †: *Vini istuc verbum ex animo ac verè diceres.* Præteriti imperfecti esse, ait Linacer ‡. Sed qui attenderit ad dicentis sententiã, præfens potius statuat. Quo in tempore etiam dicit Cicero ad Cæcinam lib. VI * : *Nolo enim, hunc de me optimè meritum, existimare, ea me suavisse Pompejo, quibus ille si parvisset, esset hic quidem clarus in toga, & princeps: sed tantas opes, quantas nunc habet, non haberet.* Vbi habere non alius temporis est, quàm habet.

Sed præcipua controversia est de tempore in R I M, & R O. Nam R I M vulgò præteriti, R O futuri esse dicunt. Ac metuo, ne si aliquem è trivio audias, sibilo excipiat, hoc qui ignoret. Nimirum hanc sapientiam necdum didicerant veteres illi doctique Romani, quos, uti ex Agellio suprâ audiimus, non puduit disceptare, utrùm illa in R I M præteriti sint temporis, an potius futuri.

Vt verò omnis hæc controversia meliùs intelligatur, distinctè aliqua considerare oportet. Primùm illud, ut, quæ in R O desinunt, nunquam de præterito usurpentur. Quis enim dicit, *Si heri fuero Romæ, pro fuerim.* Alterum est, ne quidem signari eo unquam futurum infectum. Nam aliud est, *Cum Romam perreptabo:* aliud, *Cum Romam perrepta vero:* quia illic consideratur res simpliciter, ut futura: hic infimul, ut peracta. Quare liquet, illa in R O habere significationem ex præterito futuro coalitam: & eapropter à Varrone vocatur futurum exactum, ut superius dicebamus. Dispar verò ratio est illorum, quæ in R I M desinunt. Nam est cum hæc designant simpliciter rem omnino præteritam: est item cum eandem habent significationem ac futura exacta. Quod ita esse ex eo colligimus, quia non Latine minus dicatur, *Si Romæ cras fuerim,* quàm, *Si fuerim heri.*

* *act. 1, sc. 2.*

† *act. 3, sc. 2.*

Item ‡ :

Ea lege atque ordine, ut si te inde exererim, ego pro te molam.

--- *Certe si rescriberim.*

Eunucho * : *Si id fecerim.*

Ejusdem est Heautontim. †

Vbi si paullulum modo quid tete fugerit, ego perierim.

Plautus Pseudolo † :

--- Si tu argentum attuleris, cum illo perdidderim fidem.

Ibidem : *Quis igitur argentum reddet, si dederim tibi?* &c similia passim occurrunt.

Ex his alia etiam quaestio lucem capit, an RIS, & RITIS, modalo discrepent, cum praeteritum significant, à RIS & RITIS futuri. De qua satis diximus lib. II Artis Grammaticae, cap. XXI, & XXXI.

Praeter vulgares terminationes subjunctivi duae fuere aliae apud antiquos: una praesentis in IM, qualia *edim, duim*, atque alia: ut dicemus, cum in Heteroclitorum doctrina de *Ausim, & Faxim*, agemus. Altera est futuri exacti in ASSO exeuntis: ut in Legg. XII Tabb. SI QVIS ALIENAS FRUGES EXCANTASSIT, KAPITAL ESTOD. Vnde Seneca lib. IV Nat. Quaest. cap. VII: *Et apud nos in XII Tabulis caveatur, nequis alienas fruges excantassit.* Eonii quoque est apud Ciceronem * :

O Tite, siquid ego adjuro, cur amve levasso.

* de Senec.

Multa hujusmodi sunt apud Plautum: ut Persa Act. IV, Sc. Cui homini :

--- Nequis mihi in jure abjurassit.

Et Rudente Act. III, Sc. Vtrum tum leno :

--- Tetigerit

Invitas, ni istunc istis invitassitis :

quo ex loco quoque est cognoscere, in pluralis primâ & secundâ personâ rectè corripitur penultimam. Idem Stichus Act. I, sc. Famem fuisse :

Ni vere perierit, si coenassit domi.

Et scenâ, Quisnam obsecro :

Praeter hac si me irritassis.

Idem eadem Comœdiâ Act. IV, sic scenam inchoat :

Ita me Di bene ament, meisque mihi bene servassim jilius.

Et sc. penultimâ :

Agedum Stiche, iter demutassit, poculo multabitur.

Mostellariâ Act. I, Sc. Iam pridem ecastor, legere est enicasso, liberasso, servasso :

Ego si bonam famam mihi servasso, fut ero dives.

Casinâ act. V, sc. ult. amasso, & occasso. Videtur quoque hujus formae esse licesso, pro licuero. Afinariâ Act. III, sc. Cur me rentatas :

Na iste hercle ab istâ non pedem discedat, si licessit.

Simileque apud eum non semel, item Catonem, & Cic. de Leg. prohibessit pro prohibuerit.

Nec dissimile esse censent apud Maronem †, *Cetera qua jussu: pro jussuero: † Act. II.*

& in ver. 467.

& in lege antiquâ apud Ciceronem de Legg. *Prodigia, portenta ad Hetruscos & harrispices, si senatus jussit, deferunt.* Vbi *jussit*, pro *jusserit*, poni, rectè monet ad eum locum Turnebus. Sed hoc dissimile est. Nam *jusso* pro *jussero* mera syncope est. At in prioribus præterea R in S mutatum est. Vt, *expugnauero, expugnâro, expugnâsso; leu. uero, leuâro, leuâsso; licuero, licâro, licessô; occæpero, occæpro, occæpsô.* Cujusmodi antiquissimi simplici S: (nec enim illi geminabant consonas:) postea secuti geminato sibilo extulerunt. Magis simile est *superessô*. Et si enim in cunctis Festi codd. nunc *superescit* per tertiam literam legere sit: tamen planè censeo, *superessit* scribi debere. Nam à *supero* quidem erit *superesco*, ut ab *aggrauo, aggravesco*: sed *superescit* non habet significationem inchoativorum: eoque potius censeo, ut pro *licuero*, post V extritum, R in S S mutato, dicimus *licessô*: ita & pro *si-perero*, R in S S conuerso, *superessô* dixisse veteres. Et iuvat, quòd non alibi inuenias hoc verbi, quàm in uno istoc tempore. Vti apud Ennium:

Dum quidem unus homo Romanus togâ superessit.

Ita locum hunc puto legi debere. Vti & istum Attii in Chrysippe, quem idem adducit: --- *Qui superessit hinc,*

Spartam atque Amyclas trado ---.

Sanè MSSi. & codex Ald. ac eo antiquior Mediolanensis, habent, *Qui huic superescit.* Sunt qui reponant; *Quin huic si superescit, Spartam atque Amyclas trado.* Sed nulli hic numeri, nisi scribas, ut ex jambico sit:

--- *Quin, si superescit, huic Spartam, atque Amyclas trado ---.*

Quod non improbo: nisi quod *superessit* malo, quàm *superescit*, uti dixi.

C A P V T X V I.

In Infinitivo non est eadem vox præsentis, ac præteriti imperfecti. In eodem duplex futurum malè à Grammaticis confundi. Futurum hoc esse omnis generis, ac numeri.

Ac par fortasse ratio præteriti passivi. Etiam tempus hoc de præterito jam per verbum FORE. Saturnii error, credentis FORE esse præsentis. Futura futuris rellè jungi: imò & præteritis tum actiue vocis, tum passivæ.

Superest infinitivus: cujus triplex item tempus; præsens, præteritum, & futurum. Sed præteritum imperfectum malè putarunt voce idem esse ac præsens. Nam pro *gaudeo, quòd amas*, rectè dicitur, *gaudeo te amare.* At pro illo, *gaudeo quòd jam tum amabas*, non item dicere liceat, *gaudeo te jam tum amare*; sed *amâsse*. Quare *amare* quidem est præsens: sed *amâsso*, non tantum præteritum, perfectum, & plusquamperfectum, sed etiam imperfectum comprehendit. Video objici à nonnullis, quòd sæpe, per enallagen, prima infinitivi vox pro indicativi imperfecto accipiatur: ut illo

Maronis:

† circumloquimini.

Maronis * :

Tum pius Aeneas humeris abscindere vestem.

* 5. d. n.

Vbi *abscindere* poni ajunt pro *abscindebat*. Sed falluntur. Neque enim est enallage, sed ellipsis, quia intelligitur *cæpit* : quod in libro de structura plenius ostendemus.

Altera difficultas occurrit in temporibus, quæ circumloquimur per SVM, vel EO. Tale est futurum activum; quod duplex hîc non minus se offert, quàm in Indicativo passivo. Nam ut istic aliud est futurum simplex, quale *amabor*: aliud, quod Varro vocat exactum, ut *amatus ero, vel fuero* : ita hic in voce activâ, aliud est futurum simplex sive infectum, quale *amaturum esse*, id est, quod amabit : aliud verò futurum exactum, ut *amaturum fuisse*, id est, quod amavisset. Cicero in Verrem : *Dico illum hæc venditurum non fuisse*. Quod sanè aliud est, quàm *venditurum esse*. Idem in eundem : *Vt perspicuum sit omnibus, nunquam Lampfacenos in eum locum progressuros fuisse*. Idem Tuscul. III : *Theophrastus moriens accusasse naturam dicitur, quod corvus & cornicibus vitam diuturnam, quarum id nihil interesset; hominibus, quorum maxime interfussit, tam exiguam vitam dedisset : quorum si ceteris potuisset esse longinquior, futurum fuisse, ut omnibus perfectis artibus, omni doctrinâ hominum vita erudiretur*. Cæsar lib. III belli civilis : *Existimabant plerique, futurum fuisse, ut oppidum amitteretur*. Plinius in Panegyri. *Non putassemus, istud te facturum fuisse, nisi recessisses*. Mirus Grammaticorum stupor, cùm hæc confundunt.

Futura in RVM antiquis haut fuere certi generis, aut numeri : quemadmodum de infinitivo tradunt Gellius lib. I, cap. VII, Priscianus lib. IX, extremo cap. de prima Conjugat. Augustinus Saturn. lib. IV, cap. X, Carrio lib. II Antiquarum Lect. cap. I, &c. Exemplis aliquamultis id confirmabimus. C. Gracchus : *Credo ego inimicos meos hoc diturum*. Valerius Antias : *Aruisopes dixerunt, omnia ex sententia processurum*. Lucilius apud Prisc. lib. IX, sic ad Penelopam conversus ait : *Nupturum te nupta negas, quod vivere Ulysses Speras*. Cato in V Originum : *Illi polliciti sese futurum omnia*. Quadrigarius : *Hostium copias ibi occupatis futurum*. Idem : *Est quod speremus Deos bonis benefacturum*. Sylla in XXI rerum suarum : *Ad summum perniciem Remp. perventurum esse*. Ita rectè est in MSO Prisciano meo ; pro quo antiqua Veneta, & nupera Putschii, habet *perventuram*, contra Priscianum mentem, qui disertim participii neutri fecerat mentionem. Laberius : *Non putavi hoc eam facturum*. Ac denique Tullius ipse Verr. V : *Hanc sibi rem sperant præsidio futurum*.

Neque id tantùm verum videtur in futuris activis ; sed etiam præteritis passivis. Plautus Amphitr. Prologo :

Iustiam rem, & facilem, esse oratum à vobis volo.

Ita libb. vett. ac probat hanc quoque lectionem Ianus Guilielmus lib,

lib. I. Quæst. Plautin. cap. I.

* De corrupto
re: dicitur
Græcè.

Augustinus Saturnius, ac Martinus Cueva Cremonensis*, adferunt & illud Gellii lib. I, cap. v: *Elegans illa vestis; & molles tuniculæ, Demostheni ab amicis probro datum.* Verùm in castigatioribus codd. legitur: κομῆν ἢ ἡλάνην ἢ μάλα ἀνὰ χιτῶνίσκος ab amicis adversariisque probro data.

Ad futurum infinitivi redeamus: quod non tantùm circumloquimur per verbum esse, vel fuisse: sed etiam per fore, ut *amaturum fore*: ceteri id neget Valla lib. I, cap. xxvi. Quasi non Ciceronis ipsius sit ad Att. lib. v, epist. ult. *Deinde addis, siquid fecus, te ad me fore venturum.* Scio, Labinum reponere, *fortasse venturum*: sed libris invitis. Adferunt & hoc pro Milone: *Vivo P. Clodio, nihil vos horum visuros fore.* Quomodo & Nizolius citat: sed in melioribus codd. est, *visuros fuisse.* Item adferunt è Livii lib. viii de bello Punico II: *Acturum se ait per populum aperte fore.* Locus est in verbis P. Scipionis, proximè ante orationem Fabii M. Sed meliores libri habent, *aperte ferret.* At accommodatius veriusque est hoc Livii extremo lib. vi ab V. C. *Deorum immortalium causâ libenter facturos fore.* Itidem Gellii ait lib. xii, cap. xi, *ignoraturi forent.* Nec video, cur addere non liceat Porcium Latronem; non eum, cujus de eloquentia Plinius lib. xx, cap. xiv, & Fabius lib. x, cap. v: sed sub ejus tamen nomine declamatorem antiquum, cujus ista: *Lucem nescio quâ de domo Corneliâ quondam prodituram fore, quæ gloriâ nominis sui Romanum imperium complexura sit, & illustratura.* Idem: *Putare matronas Urbis, ac liberos nostros, observatam pudicitiam supplices ac congratulantes universos ad genua vestra obversaturos fore.* Ibidem: *Credite item vim universam flagitiose juvenentis, hodierno Catilina supplicio simul consiciendam fore.* Dicit quis pro Laurentio, hæc nomina potius esse, quàm participia: aut cum Augustino Saturnio † hinc colligat, *fore præsentis*, non futuri esse temporis. Verùm fugit utrumque ratio, quum nihil prohibeat, quo minus futura copulentur futuris. Cicero I de Invent. *Altera est, in quâ rerum earum, de quibus crimus dicituri, breviter expositio ponitur distributa.* Pro Fonteio: *Ita vero, se ibi bellum facere conabuntur, excitandus nobis erit ab inferis C. Marius.* Imò & futura miscentur præteritis, ut cum in Philipp. ait: *Dixit aliam sententiam se dicturum fuisse, &c.* Et II de Divinat. *An tu censēs ullam animum tam deliram futuram fuisse, ut somniis crederet, nisi ista casu nonnunquam forte, temere concurrerent?* Idem Bruto lib. xi, epist. viii: *De reliquis rebus a te jam expectare literas debemus, quid ipse agas, quid noster Hirtius, quid Casar meus: quos spero brevi tempore societate victoriæ tecum copulatos fore.*

† lib. 4, cap. 14.

CAPVT XVII.

Circumlocutio per supinum, & verbum ire, non est futuri, sed presentis temporis, Futura antiqua in aslere, ut impetrassere, expugnassere, & unde ea fiunt. Abjugassere. Circumlocutionem per IRI contra esse futuri, non presentis. Saturnii in hoc eror. Esse futura hae omnis & generis, & numeri. Etiam praeteritum circumloquuntur veteres per verbum EO, atque adeo etiam modos finitos.

Vidimus de periphrasi eà, quae fit per verbum substantivum: nunc accedamus ad alteram, quae fit per verbum eo. Vbi primum quaeritur, *perditum*, & *prohibitum ire*, similiàque, num praesentis, an futuri sint temporis. Futuri esse docent Donatus, Diomedes, caeterique veteres Grammatici: praesentis esse vult Saturnius lib. iv, cap. x. Pro Saturnio facit Agellius ipse lib. x, cap. xiv, ubi illud M. Catonis, *Contumelia mihi factura iur*, exponit, *itur ad contumeliam faciendam*, hoc est, opera datur, quod fiat contumelia. Eandem verò esse rationem infinitivi, ostendunt hae veterum testimonia. Plautus Cistellaria * :

Qui magis potueris mihi bono em ire habitum,
Nescio. hoc est, habere honorem.

Idem Bacch. †

Vi istuc delictum desistis tantopere ire oppugnatum. id est, oppugnare.

Idem Poenulo † :

Siccine oportet ire amicos homini amanti operam daturum?

hoc est, operam dare.

Idem Persa * :

--- Neque enim decet

Sine meo periculo ire aliena ereptum boni.

Quem locum imitatur Plinius in Panegyrico: *Ereptum*, inquit, *alienis pecuniis eunt? Perdent, quas habent.* Similiter Cicero lib. xiv, epist. i ad Terent. *Per fortunas miseris nostras, vide ne puerum perditum emimus.* Sic enim legendum, ut rectè emendat Andr. Schottus Nodorum Ciceron. lib. III, cap. II. Vbi vulgati ineptè *perditum perdes.* *Perditum ire*, pro *perdere*, etiam dixere Plautus Aulul. Terent. And. Sallust. in Catil. & Aurelius Victor. Horatius lib. I, od. II :

Vidimus flavum Tiberim, retortis

Littore Etrusco violenter undis,

Ire dejectum monumenta Regis,

Templique Vestæ.

Agellius lib. xiv, cap. vi: *Homo nobis familiaris. Adjutum*, inquit, *ornatumque volo ire noctes tuas.* id est, adjuvare, ornareque. Nec tamen dissimulare

* Ad. I, §. 2. ubi
est a. tona.

† Ad. I, §. 2. ubi
est a. tona.

† Ad. I, §. 2. ubi
est a. tona.

* Ad. I, §. 2.

mulare possum, in hujusmodi circumlocutione etiam inesse notionem futuri. Nam cum dico, *ire cœnatum*, in eundo quidem significatio est præferta: cœnatio autem intelligitur futura. Cumque dico, *ire perditum*, indicio quid fiat, & quid futurum. Nempe hoc agi, ut perditio alicujus consequatur. Ac illud movit Grammaticos, ut istiusmodi facerent futura. Sed ex iis, quæ dixi, abunde liquet, principalem significationem esse præsentis.

Cave autem imponant testimonia, quibus nonnulli probare sunt adnixi, hujusmodi potius futuri esse temporis. Nam ea in melioribus codd. longè aliter concipiuntur. Adferunt è Cic. lib. 11 de Invent. *Si illud concedatur, illud non concessum ire oportet.* Verùm *oportet* non est apud Ciceronem: Citant item è Plinii lib. 11, epist. v ad Lupercum: *Quæ absolutiora mihi videbantur, nõ fuit alieni judicio tuo traditum ire.* Atque ita vetus Parisina à Phil. Beroaldo recensita. Sed quod Pliniũ nunc est *tradi*; quomodo & jam olim excusum in Aldinã; quamquam in eã corruptè legitur, *judicio tuo his tradi.*

Errant quoque Saturnius, & alii, quum unum esse Plauti locum in *Milite* * autumant, quo istiusmodi futura defendi queant. Quippe apud Comicum hunc in melioribus libris est; *Credo te facile impetrassere*; non autem *impetraturum ire*. Est verò *impetrassere* idem, quod *impetraturum esse*. Ita quoque usurpat in Aululariã Act. 1v, sc. *Dixi tibi mater*:

Et istud confido à fratre me impetrassere.

Nam sententia est, colloquar cum avunculo Megadoro de te, & amicã tuã, Eulchionis filiã: ac quandoquidem ea à te vitiata est, spero me impetraturum ab eo, ut tu eam ducas uxorem. Summus vir inavult *impetrassere*. Sed id hîc locum vix habet, quia illa in *sco*, uti dictum, significant inchoationem; ut *labasco* est *lubi incipio*: eadẽque in *amasco, biasco*, atque aliis, ratio est. Idem Plautus Cafinã Act. 1, sc. Omnibus rebus ego: --- *Atque me hoc credo impetrassere.* Quemadmodum autem his locis *impetrassere* usurpatur, pro *impetraturum ire*; sic Captivis Act. 1, sc. *Advorte animum sis, reconciliassere* legimus, pro *reconciliaturum esse*:

Habe modo bonum animum. nam illum confido domum

In his diebus me reconciliassere.

1. AB. 1, sc. Qui
me alter est.

Et *expugnassere*, pro *expugnaturum esse*, dixit idem Plautus Amphitryone t:

Si quæ asportassent redderent, se exercitum extemplo domum

Reduciturum, abituros Argos Argivos, pacem atque otium

Dare illis. sicut aliter sicut animati, neque dent, quæ petat:

Sepe igitur summo vi virisque eorum oppidum expugnassere.

Nec obscurum est, unde hujusmodi futura descendant. Nam (quod etiam Turnebus monet lib. 1v Adversar. cap. xv,) uti Græcis à τὸ ἐστὶν

τὸ ἐστὶν,

τὸ δὲ ἴσθι, ita Latinis expugnassere, impetrassere, reconciliassere, veniunt ab expugnassere, impetrassere, reconciliassere: quæ antiqua esse subiunctivi futura, superiori capite ostendimus. Sic quoque ab abjugassere, pro abjugavero, puto dixisse abjugassere. Gloss. vet. ab H. Steph. editæ: Abjugassere, ἀποζυγῶσαι.

Esti autem *amatum*, *expugnatum ire*, cæteraque ejus generis, sint presentis temporis: non tamen existimandum, *amatum*, & *expugnatum ire*, presentis quoque esse. Nam ea futuri esse, hæc abunde loca innuunt. Cic. lib. I de Invent. *Majores nostri, si quod obesset, scripsissent, quum esset intellectum, repudiatum ire legem intelligebant.* Idem ab Atticum lib. VII, epist. I: *Dederam equidem L. Sausenio literas: sed, ut philosophi ambularent, has tibi reddidum ire putabam prius.* Idem lib. IX, epist. XI: *Metuo, ne vexetur Epirus: sed quem in locum Græciæ non directum ire putas?* Ad eundem lib. X, epist. II: *Quod scribis, te ipsum putare, me attractum ire, si de pace agatur.* Livius lib. XXIX: *In eam spem erecta crevit, ut in Africa eo anno debellatum ire.* Falsus hac in re Augustinus Saturnius, qui lib. IV, cap. X docet, hujusmodi nonnumquam esse temporis presentis.

Porro, quod dicebamus, de futuris activis, quæ per esse, vel fieri circumloquimur, eadem voce invariata, jungi cujusvis generis ac numeri nominibus: idem longè etiam usitatus in hujusmodi participiis passivis. Ita Cicero dixit lib. primo de Divinat. *Vaticinatus est, madefactum in minoribus diebus Græciam sanguine.* Terentius Prolog. Heecyr.

--- *Quum interea rumor venit,*

Datum ire gladii, toves---

Quintilianus lib. IV, cap. II: *Reus parricidii damnatum ire videtur.* Plautus Rudente †: *Mi isthæc videtur præda prædatum irer.*

Quemadmodum item labuntur Grammatici fallium adferentes futurum, quod per IRE circumloquamur: ita excutiant iidem, dum unicum duntaxat præteritum esse autumant. Siquidem non minùs rectè dici, *amatum irisse*, quàm *amatum ire*; fidem fecerit hoc Taciti lib. XI II Annal. *Tradunt plerique scriptores, crebris ante exitium diebus illisum esse pueritiam Britannicæ Nerone.* pro *iruisse*.

Imò extra quoque infinitivum hæc circumlocutio locum habet. Plautus Cisteil. Act. I, Sc. Quum ego antehac: --- *Eum depressum*, hoc est, deprimunt nos. Cassigna Act. III, sc. Vide fur: --- *Si eum creptum, illico scandunt.* Terent. And. Act. I, sc. I: --- *Cur te is peroratum?* Idem Heaut. Act. II, sc. III: --- *In meâ vitâ tu tibi laudem is questum, feculus?* Livius lib. II belli Maced. *Neu pertinaciâ suâ gentem universam perditum irer.* M. Cato apud Gellium lib. X, cap. XIV: *In hac contumeliâ, quæ mihi factum irer.*

*Variantes veterum sententiæ DE NUMERO CONIUGATIONVM,
& earum characteristica. Plauti locus adversus Emmanuelem Alvarum expo-
situs.*

Hinc recta transeo ad conjugationes. Quas vetustiores statuere nu-
mero tres. In iis Comminianus, disertissimus Grammaticus, ut eum
vocat Charisius; qui & hæc è Comminiano exscripsit: *Conjugationes, quas
Græci συζυγίας appellant, sunt apud nos tres; Prima, Secunda, Tertia. Hæc digno-
scentur in verbis activis, & neutralibus, sic. Primæ conjugationis verba, indicantur
modi, temporis præsentis, personâ secundâ, AS literis productis terminantur: ut amo,
am. is; canto, cant. as. Secundæ conjugationis verba ES literis productis terminan-
tur: ut video, vid. es; moneo, mon. es. Tertiæ conjugationis verba IS literis, interdum
productis, interdum correptis terminantur. Correptæ, ut lego, leg. is; produciunt, ut audio,
aud. is. Hanc Comminiani sententiam amplectuntur etiam Diomedes, &
Donatus. Nobilis nostri ævi Grammaticus, Emmanuel Alvarus, autumat,
hinc lucem capere locum Plauti Mercatore †:*

1. A. 2. f. 2.

DE MIPHO. Hodie ire in ludum occæpi literarium,

Lyfimache: ternas scio jam. LYS. quid, ternas? DEM. Amo.

Censet enim senem intelligere ternas conjugationes: quarum paradig-
mata sint *Ano, Docco, Lego*. Sed mihi dubium non est, quin ternæ literæ,
A, M, & O, intelligantur. Nam pueritia Romana, cui lingua Latina
erat vernacula, non conjugationibus discendis occupabatur: sed dunta-
taxat legere scribereque discerebat: cujusmodi veterum fuisse *γραμματικὸν*,
libro rei grammaticæ primo ostensum à nobis abunde fuit. Illud etiam
Emmanueli adversatur, quod ternas quidem literas uno die puer in ludo
discat; ternas conjugatione. tam brevi spatio discere non possit.

Ex tribus verò Comminiani, Diomedis, & Prisciani conjugationibus,
tertiam in duas dispescunt Charisius, & Priscianus: quos nunc sequimur
vulgò.

Etiam in eo est diversitas aliqua, quod plerique omnes nunc malunt
penultimam infinitivi facere characteristicam conjugationum: idque quia
terminationes indicativi AS, ES, IS, tantum sint activorum, & neutro-
rum; non passivorum, & deponentium. Neque non animadverterunt
hoc veteres: sed putarunt, A longum infinitivi non posse notam statui
primæ declinationis, quia *do*, A corripit in infinitivis, *dare*, & *dari*,
five, ut veteres dixere, *dasi*, teste Festo. Nempe ut *afena* posuere, pro *ave-
na*; *Lafes*, pro *Laves*; *Papisi*, pro *Papirii*. Itidem in compositis corripitur,
ut *cir-*

ut *circumdari, pessumdari*. Hæc cum alii viderent, conjugationes maluerunt distinguere ex imperativo : qui *A* habet in prima; ut *ama, amare, & amator* : *E* longum in secunda; ut *doce, docere, & doceptor* : *E* breve in tertia; ut *lege, legere, & legitor* : *I* in quarta; ut *audi, audire, & auditor*. Estque canon is perpetuus in imperativis integris : sed in syncopen passis nunc locum non habet; uti sunt, *dic, duc, fac, fer*. Apud veteres autem salva erat regula; quia dicebant, *dica, duce, face, fere* : ut Diomedes ait in primo. Vnde & Maro antiquitatis, ut ibidem legas, *amantissimus*, lib. *xi* ait :

Tu Voluse, armari Volcorum edice maniplos.

Sed in his, quos sequare, non magni refert. Veniamus ad alia majoris momenti : uti est præteritorum, & supinorum doctrina : ubi multa sanè occurrunt maximi usus ad sermonem Latinum : nec pauca, in quibus castiganda nobis sit Grammaticorum non ignobilium incertia. Id quo pareat, primo loco dicam de compositis ex iis, quæ præteritum habent geminatum. Satius enim judico, semel hoc labore defungi, quam ut in huiusmodi compositis eandem doctrinam ad nauseam reponamus.

CAPVT XIX.

De præteritis & supinis eorum, quæ geminationem præterito admittunt. Multissima resertur. Prisciani lapsus. Attotonse, cresse, cesse, consumse, &c. Præmemordi, præmorli. Capri discrimen inter repupugi, & repunxi. Geminatione in præteritis profuxit ab augmento Græcorum. Memordi, spepondi. Cæcidi pro cecidi male scribi. Sescidi, scescidi, vel sciscidi.

NEgant præteritum ullum primitivi geminationem retinere, præterquam in *do, sto, disco, posco*. At & malè addunt *do, & sto*; in quibus nullam geminationem cernere est: & malè prætereunt composita à *curro* : non omnia fortasse; nam *accurro, circumcurro, discuro, incurro, occurro, recurro, succurro*, nondum reperi cum geminatione præteriti : attamen *decurro, excurro, præcurro, procurro, concurro*; quæ interdum geminant primam. Plautus Stich. Act. *ii*, sc. Quisnam obsecro :

--- Sed ego huc citus

Præcurri, ut nunciarem nuncium exoptabilem

Cato contra C. Pisonem : *Video hac tempestate concurrisse omnes adversarios.* Hirtius lib. *viii* de bello Gal. *Cum omnes regiones Gallie Cæsar percucurrisset.* Livius lib. *i* : *Quum plures igni, quim ferro, armati excucurrissent.* Idem lib. *xx*, apud Priscianum lib. *x* : *Esi ferocius procucurrisset.* Ita editti omnes, & MSus noster. Plinius lib. *iii*, epist. ad Cannium : *Cujus radio ad mortem irrevocabili constantia decucurrit.* Curtius lib. *vi*, cap. *xiv* : *Eodem temporis*

temporis momento ad Philotam decucurriffe. Suetonius in Nerone cap. xi : *Nō-
rissimus eques Romanus elephanto super sedens per catadromum decucurrit.* Et in
Galbā cap. xviii : *Quumque exterritus luce primā ad expiandum somnium prae-
missis, qui rem divinam appararent, Trisculam excucurrisset, nihil invenit prae-
ter tepidam in arā favillam.* Tacitus lib. ii Annalium : *Resituit aram, honorique
patris princeps ipse cum legionibus decucurrit.* It. dem decucurrerint usurpat Ter-
tullianus lib. de velandis virginibus, cap. ix. *Quemadmodum & apud
eundem lib. i ad uxorem legere est : Oportebat legi adimplende causas prae-
cucurriffe.* Alia quoque aliquot loca nobis intacta adfert Carro lib. i ii
Antiq. lect. cap. v. Hæc sanè, quæ adduximus, abunde errorem detegunt
Leonardi Malaspinae, qui castigat. in lib. i ad Att. epist. xvi i i i putat pro
concurruerunt necessariò vel *cucurrerunt*, vel *concurrerunt*, legi debere; quia,
ut ait, in *curro*, adjectā præpositione, cesset geminatio syllabæ: ac solūm
duo sint, quæ admissā præpositione iterent, *disco*, & *posco*. Estque is error
eo spissior, quod præter *curro*, & alia sint, quæ geminationem admittant.
Nam *detondeo* quoque *detondi*, & *detotondi*, facit, juxta Priscianum in ix :
ubi hoc Varronis in Magno talento citat. *Detotonderat forcipibus viticarpise-
ris.* Idem adfert illud Ennianum in Annal.

Et detotondū agros letos, atque oppida cepit.

Sed pravo malè talo carmen id fultum est, nisi legamus *detondit*: vel,
quod verius, *Deque totondit*, *ἔξ τεμνῶν*, ut apud Lucilium, *Deque petigo*, pro
Et depetigo. In vet. nostribus membranarum copulā omiſſa scriptum est, *De-
totondit agros*. Sed sic quoque claudicat, Quod emendationem superiori-
firmat. Ac Ioannes Livineius (ut Carro monuit loco ante citato) in *æz-
coſia*, quæ in Ventidium Bassum exstat, censet legi debere :

Vbi iste post Sabinus ante Quintio

Ridente dicit attondise forcipe.

Vbi *attondise* *ἔξ συρκαλιῶν* positum pro *attondiffe*. In vulgatis scripturæ
erat :

Ridente dicit attondiffe forcipe.

Vnde Scaliger conjectabat, *attondiffe*. Sed Livineji illud magis placet.
Sic *cesse*, pro *cessisse*; *eresse*, pro *crevisse*; *consumise*, pro *consumisse*; Lucretius di-
xit; Terentius *produxit*, pro *produxisse*; *promisse*, pro *promisisse*; Catullus, simi-
liaque alii. Est & apud Plautum *despondisse* in Triummo * :

* Sc. *legemado*
in *fluic.*

--- dixisti nostrum herilem filium

Lesbonicum suam sororem despondisse?

Et in Truculento Act. iv, Sc. Egone tibi :

--- Dinarchus, cui illam prius desponderas.

† lib. 7, cap. 9.

Etiam *præmemordi* dixit, Gellio † teste, qui illud citat ex Aulul. *Ut ad-
memordi hominem.* Pro quo eundem in Trigeminis *præmersi* dixisse, idem
observat

observat ex his verbis : *Ni fugissem, medium credo per amovissem.*

Grammaticorum quoque *ἀντιρροπία* illud arguit, quod ipsi agnoscunt alibi, *repungo* facere *repupugi*, & *repunxi*. Imò Caper quoque, ut Priscianus docet lib. decimo, voluit *repupugi* esse vicissim *punxi*, *repunxi* verò referri ad rationes. Non inficior, vanum esse commentum, quod de discrimine adducit, ac cujus fides meritò sit penes autorem : interea tamen hinc evincitur, veteres utrumque ei præteritum tribuisse.

Non dubitandum autem, quin hujusmodi præteritorum geminatio facta sit exemplo Græcorum. Nam olim quoque per E dicebant *memordi* & *spepondi* nempe quâ formâ dicunt Græci, *μνήσθημι*, & *σπεπώδημι*. Quin, ut Gellius docet lib. VII, cap. IX, Tullius ipse, & C. Cæsar, dixerunt *memordi*, *pepugi*, *spepondi*, nequis id ab antiquissimis tantum factitatum putet. Quare non librarii culpa, sed antiquitatis vestigium est, quod hodieque apud Maronem XI ÆN. *memordit* per E legitur in antiquis aliquot codd. ut observavit Pierius. Imò & multa ejusce generis in usu remanserunt; ut *sefelli*, à *fallo*; *peperi*, à *pavio*; *tetigi*, à *tango*; *cecidit*, à *cado*; & *cececi*, à *cedo*. Ita enim hanc vocem scribendam ratio dicitur; non *cececi*, quoniam *cececi* dicatur pro *cececi*, & in i converso, quemadmodum fit in *occido*. Hanc rem illud quoque liquidò comprobatur, quòd prima in *cececi* corripitur. Juvenalis *
lat. 111 : *Ebrius, ac petulans, qui nullum forte cecidit,*

Dat pœnæ.

Seneca Herc. Fur. †

--- Adverso Lycis

Terram cecidit ore.

Ita est in MSSis. At male *cececi* mutant in *petivit*. Idem eadem tragœdiâ † :

Tibi hunc dicatum maximi conjux Iovis

Gregem cecidi.

Etiam toto sæculi habuit; quo utitur Plautus Rudente *, & alibi : & *sefido*, vel *sefeci*, fecit, Gellio † teste; qui adfert illud L. Attii in Sotadicorum libro primo : *Non ergo aquila ita mi prædicant sefecerat petius.* Quem locum etiam Priscianus citat in decimo : sed *seficerat* per tertiam vocalem perperam apud eum legitur vulgo. Qui & Afranium, & Nævium, & Ennium, similiter docet locutos. Atque Obertus Giffanius † apud Plautum Pseudolo † legendum censet :

Nam ego cicilendrum quando in, utina sefeci.

De præteritorum geminatione ad rei necessitudinem satis egimus.

De verbis primæ geminationem nescientibus. Increpui in objurgandi significatione. Adjuvatum quidem, at non item adjuvarunt dicitur. A juvo præteritum iui, vel jui, priori brevi. Potaturus, & poturus. Præstaturus. Cōstaturus. Artire, impetrire, abstit, similiaque I pro A recipiunt. A Prisciano semel. iterumque, recessum. Intonaturus. Sonaturus. Verbalia primæ, A in antepenultima fere amant, csi supina in ITVM sint usitata. Valla notatus.

VEnio nunc ad præterita supinaque aliorum, quæ geminationem nesciunt: ubi errorum plus est ferè*,

* Plautus Truculentio Act. pr. Sc. Non omnia aiata increpo.

Quam olim mæscarum est, cum caletur maxime.

Potissimos proponere contentus ero.

Increpo pro *objurgo* volunt facere *increpavi*, *increpatum*. At veteres eâ quoque in significatione semper *increpui*, & *increpitum*, dicunt. Hoc quidam agnoscunt nobiscum: sed parum rectè tuentur. Nam adferunt illud Plauti Amphitry. Act. v, sc. Spes atque opes:

--- Totus timeo, ita me increpuit Iupiter.

Nam de sono tonitrus hic locus accipi debet, ut vel indicat versus, qui paullo antecesserat:

Sreptus, crepitus, sonitus, tonitrus, ut subito, ut properè, ut valde tonuit!

At firmiora, quæ subdam. Plinius lib. III, epist. IX ad Minutianum: Summo die Salvius Liberalis reliquos legatos graviter increpuit. Suetonius Vespas. cap. VIII: Adolescentulum flagrantem unguento, nutu aspernatus, voce etiam gravissimâ increpuit, Mallet ullum aboluisse. Livius lib. II belli Macedonici: Multis probris increpitum. Similiter Sulpitius Severus, sermonis puritate nulli ecclesiasticorum scriptorum secundus, lib. I Histor. sacræ: Multis tamen increpitis, Levit. us ad se congregavit. Item: Multum a se increpiti, egregie exorati. Ita enim legendus is locus, non exhorati: quod & Sigonius observavit. Idem tamen Sulpitius nec increpavi refugit. Nam ejus est eodem libro: Quamquam plerumque eos pater increpasse refertur. De Heli, ac filii, sermo est. A *discrepo* quoque Horatius † dixit *discrepuit*; sed *discrepavit* usitatus est.

† Art. Post.

Intum tantum in compositione inveniri viderur. ut *adjuvum*. Dixit tamen Sallustius in Jugurthâ: *Ratus id quod res monebat, frequentiam negotiatorum & commentum juvatum exercitum*. Ac similiter *adjuvatum* legimus. Petronius Arbitr: *Adjuvatos nos divinam providentiam vel periculo nostro*. In præterito tamen dicere non ausim *juvavit*; quod apud Manilium est, Theodosiani, non Augusti avi poetam. *Adjuvavunt* tamen, pro *adjuverunt*, hodie in mul-

in multorum scriptis legas; etiam eorum, qui in literis sunt primi nominis. Fortasse autem atqui in carmine etiam *ivi* dixerunt, pro *iuvi*. Id comprobari videtur hoc Catulli de coma Beronices:

Non, ita me Divi, vera gemunt, iverint.

Nisi cum Scaligero malis *juverint*, ut reservet quantitatem presentis. Quamquam *iverint* prober quoque Acidalius; qui apud Plautum iudem legit Mostellariâ Act. III, Sc. II:

*Melius anno hoc mihi non fuit domi;
Nec quando esca una bene me iverit magis.*

Peto in supino *potatum*, & *πυρροντω, ποτιον* facit. Illo utitur Terentius Phorm. * *Nam potaturus apud me est.* At hoc semel iterumque usurpat Maro in Bucolicis, & IV Georg. Ita enim legit Priscianus,

Quoque modo potis gauderent intra siberis.

Pro quo in Longobardico codice *positis* legitur, ut tradit Pierius. Lucani itidem est lib. V:

*Strymona sic gelidum, brumâ pellem, relinquant
Potur.e te, Nile, grues.*

Necuit dixit Ennius, cuius est:

Hos pestis necuit; pars occidit illi duellis.

Quod & apud Priscianum in IX.

Necium in supino non legitur; præterquam in compositis, ut *intermedius* apud Ciceronem Philippicâ XIV, & Plautum Amphitr. Item *enectus* I Tuscul. & alibi, pro quo *enecatius* legimus apud Plinium lib. XVIII, cap. XIII. Quomodo autem *necatius*, vel *enectus*, aut *neci datus*, distinguant Grammatici ab *occiso*, vide apud Festum in *Neci datus*, & *Occisus*. Sed discrimen id non observatur.

Dimicuisse, pro *dimicasse*, dixit Ovidius lib. II Amor. eleg. XIII:

Hac tibi sit pugna dimicuisse satis.

Sed *dimicavi* longè est usitatus. *Emicui* tamen malim. Sanè Fabius lib. I, cap. VI, culpatur eos, qui *emicavit* mallent, quam *emicuit*.

Composita à *sto* rarius in præterito habent A. Tale est *restaverit* apud Propertium †. *Id quoque præstaverit*, apud Ammianum lib. XXXI. Itidem *præstaverit* est in Institut. Iustin. *Præstasse* in plerisque MSSis Vegetii lib. I, cap. I. At in supino sæpius habent A longum; rarius I breve. Ut apud Brutum in epist. apud Priscianum lib. IX: *Occiso C. Casare, postquam mare transierat, præstatum est.* Idem ad Ciceronem, lib. XI, ep. ad fam. *Virumque me præstaturum spero.* Et Cicero epist. XIX, lib. XIV ad Att. *Puto, si quid in homine pudoris est, præstaturum enim, ne pro se quodammodo dependatur.* Livius lib. XXV I I, in sermone Mafauissæ ad Scipionem: *Id se minus præstare in Hispaniâ,*

nia, aliena atque ignota terra, potuisse. In qua autem genitus educatusque in spem paterni regni esset, facile præstaturum. Ita quoque Aldi, & Afulani editio habet. Vitruvius lib. I, cap. I, cap. I : *De artis vero potestate, quæque insunt in ea ratiocinationes, polliceor, uti spero, his voluminibus, non modo ædificantibus, sed etiam omnibus sapientibus, cum maxima auctoritate me sine dubio præstaturum.* M. Seneca anteloquio lib. I Controversiarum : *Ipse quoque multum præstaturus videor, quibus oblitio imminet.* Item Tertullianus lib. de penitentiâ extremo, capite septimo : *Antè enim quam debeatur, repromittit, quo semper is, qui est præstaturus, ostenditur.* Et lib. de fugâ in persecutione cap. XI I : *Non aliud vendit, ut quam quod præstaturus est pro mo tuo.* At Cicero ad Cæcinam lib. VI, ep. VI I I dixit : *Se præstituros, nihil ex eo te offensionis habiturum.* Quamquam & hic nonnulli codd. præstaturus. Item Brutus Ciceroni, in libro epistolarum ad Brutum : *Vt nos dabitem, quin se præstiturus fuerit acerrimum propugnatores communis libertatis.* Quod verò in præsto vidimus, id in consilio quoque, ac similibus, locum habet. Lucanus lib. II :

Constatur a fides superum.

Martialis lib. X, epigram. XLI :

*Constatur a sui Megalensis purpura centum
Asilibus.*

Plinius lib. XII, cap. XXI I : *Exstatu a cinnamum duabus gemmis.* Quintilianus lib. II, cap. XII I : *Viduo quosdam in ipso statim limine obstaturos natis.* Frontinus lib. I, cap. VI : *Fugientibus instaturos victores.* Similitaque reperias in Pandectis compluria. At Æmilius Porcina Orator in oratione, Ut lex Æmilia abrogeetur, apud Priscianum lib. IX, ait : *Tempore adstiturum, atque peccurum, me abesse.*

Fortassè autem hæc diversitas ex eo orta est, quòd veteres, quomodo agebant, *artire*, pro *artare*, & *impetrare*, pro *impetrare*; ita & dixerint *præstare*, *obstare*, *adstare*, pro *præstare*, *obstare*, *adstare*. Quod qui censent, ii apud Plautum *Asin. Act. II, sc.* Quid hoc est negotii? è schedis Langii legere malunt : *It. in. iucundia obstat oculis* : pro *obst. at.* Vbi in vulgatis est *obstitit*. Itidem in illo Ovid. XI *Metam.* Et quæ pars admonet, *abst. at.* pro *abst. at.* non pro *abstitit*, ut censet Priscianus. Sententiam quoque suam probatum eunt compositis *obstitus, vestibulum, prostibulum*. Sed fortiora hæc essent, nisi tanta esset eorum seges, ubi in compositis A in I convertatur, nec causla hæc possit adferri.

E compositis a *plico*, quatuor hæc, *applico, implico, complico, explico*, duplex habent præteritum, ac duplex supinum. Ut nihil causla videatur, cur Bongarsius apud Iustinum lib. XI pro *applicito* rescribere jubeat *applicato*. At *duplico, triplico, multiplico, replico, & supplico*, tantum *avi, & aum*, faciunt,

non

non *ui*, & *itum*. Priora illa quatuor scribit Priscianus, in AVI quidem desinentia inveniri; at hoc rarum esse: interim & *applicavi* dici posse, Pacuvii, Ciceronis, & Varronis loco ostendit. Verum mihi in hanc rem inquirenti, videtur Cicero sæpius isthæc efferre per AVI, quàm per VI: atque idem quoque visum Malaspinae in lib. ix ad Att. epist. vii. Ita epist. vi, lib. x ad Att. *Meas cogitationes omnes applicavi tibi superioribus literis*. Et alibi sæpe. Non dubium tamen, quin contrarium interdum, non tam *avdolosus*, quàm numeri causâ, fiat: ut in Manilianæ loco, quem Gellius expendit lib. i, cap. vi. Quod verò Priscianus ait, cum nomine composita facere AVI; cum præpositione juncta, utroque modo, ac sæpius per VI, efferri; id non videtur locum habere in *replico*. Nam *replicis* fit legitur apud Plinium in epist. ac *replicat* à *cervice* apud alterum Plin. lib. xxxiv, cap. viii. At *replicus*, & *replicium*, vix puto inveniri. Nisi quod *replicet*, pro *replicet*, fit apud Statium lib. iv Silv. carm. ix. Adde, id quàm verum sit, liquet ex *supplicio*, quòd quum sit à præverbio *sub*, tamen tantum *supplicio* facit. Neque est, quòd tergiverferet quisquam, quasi *supplicio* non tam compositum sit à *plico*, quàm derivatum à *supplex*. Nam *supplex* non minus à *plicare* est, quàm *duplex*, & *multiplex*, à quibus *duplico*, & *multiplico*; quæ ipsi, & meritò quidem, reponunt inter composita à *plico*.

Multò autem plurima posteriores in supino tantum per *itum* declinant, quæ olim quoque per *atum* inflectebantur. Indicio sunt participia recta, quæ apud veteres legimus. Horat. lib. Epodon. od. ii:

Hæc ems Eois intonata fluitibus.

Et lib. i, sat. iv: *Magna sonaturum, des nominis hujus honorem.*

Nempè à *sonari*, quo Tertullianus utitur lib. ad Scapulam cap. iii: *Et pristina tonitrua quid sonaverint, sciunt qui obdormerunt*. Ac similiter, *classicima personavit*, apud Appulejum legas v Met. Et ut Horatius *intonavit*; ita Paulinus in epistolis, de extremo agens judicio:

Cum prima signum suscitandis mortuis *Cælo tuba intonaverit.*

Etiã verbale *tonatio* est apud Senecam lib. ii Nat. Quæst.

Mico nunc *micio* tantum facit: uti *emico*, *emiciat*. Sed olim fuit *micio*, & *emiciavi*. Imò posteriùs usurpat Solinus cap. lxxvi. Verum haut temere imitandum. Sanè Quintilianus, ut antea dixi, reprehendit eos, qui *emiciavit* potiùs, quàm *emiciuit* dicerent. Supinum autem, si illud habeat, fuerit *emicitum*: unde *emiciturus* apud Senecam consolatione ad Albinam. De *dimico* video me jam egisse.

Seco non minus *secavi* *secatum*, quàm *secui*, & *scitum* fecit. Columella enim est lib. iv, cap. ix: *Supra quam ramum secaturus es*. Quo exemplo, *præsecata gula*, legas apud Appulejum i Met.

Frico etiam non modo *fricui*, *frictum*, habuit, unde *frictus*, & *frictio*, ac *perfrictio* : sed & *fricavi*, *fricatum*. Tullius ad Att. lib. XII : *Quæ res forsitan sit refricatura dolorem meum*. Catulli * quoque est *defricatus*; uti & Plinii †; apud quem itidem legas *infricatus*, & *perfricatus*. Hinc *fricatio* apud Columellam lib. VI, cap. XII, eundemque Plinium lib. XXXVII, cap. IV : *Vebemens enim fricatio spissat, lenis mollit*.

Domo similiter se habet. Vnde Florus : *Copias ejus domaverunt*. Tibullus † quoque *domator*, pro *domiter*. Et Tertulliano de Pallio, *edomator primus vocis*, dicitur ἐφωαστός.

Veto etiam huc referendum. Sanè Statii * est *vetans*. Imò *vetavi*, pro *vetui*, est apud Persium †. Etsi in libris aliis pro *vetavit* est *notavit*.

Cubo quoque hujus generis est. Vnde *cubasse*, apud Quintilianum. *Incubavere* †, & *incubatio* * *ovis noxia*, apud Pliniū. *Supercubavit* apud Appulejū †. Imò apud Tullium lib. de Senectute est *accubatio* : nisi *accubitionem* scribendum putes. Ita quidem jam olim legit Nonius Marcellus. Et *incubatio* eodem modo est apud Plinium lib. X, cap. XXIV. Ut perpetuum non sit, quod scribit Valla lib. I, cap. II, verbalia primæ habere vocalem primam ante IO, non tertiam. Quomodo *vetatio* dicimus, non *vetitio*; *domatio*, non *domitio*; *juvatio*, non *juvitio*. A *seco* verò & *secatio* est, & *sectio* sapius apud Celsum. A *frico*, & *fricatio* est, & *frictio*, etsi neget Valla. Sed posteriori usus Celsus lib. III, cap. IX : ut de Plinio taceam. Ac similiter *perfrictio* dicitur. Quin Priscianus lib. X, ait omnia verba primæ conjugationis, quorum præteritum exir in *ui* vocalibus divisis, tertii apud vetustissimos fuisse ordinis. Certè *lavere*, pro *lavare*, nec Maro † refugit, nec Horatius *. A *lavere* igitur est *lavi*: at à *lavatum* Ovidius † dixit *lavaturus*. Ex *lavatum* vel *lavium*, quod à *lavi*, ἡ λανίον est *lautum*; unde *lotum*; ut *corus*, & *plastrum*, dixere, pro *carus*, & *plastrum*; à *plando* item *explodo*. Itidem usurpasse *sonere*, & *resonere*, cum Nonius docet ex Accio, Afranio, Ennio, Pacuvio, Lucretio; tum à Prisciano quoque lib. IX probatur gemino Ennii, & uno Accii loco; itemque hoc Lucretii lib. III :

Caligare oculos, sonere aureis, succidere artus.

Pluraque hujus generis inferiùs adferemus.

* *carin. 40*, in *Egnatium*.

† *lib. 28, cap. 12*.

† *lib. 4*.

* *3 Theb.*

† *sat. 5*.

† *Plin. lib. 11, cap. 16*.

* *lib. 10, c. 56*, ut *incubatus*, *cap. 54, ejus libri*.

† *6 Met.*

† *3 En. vers. 662*.

* *od. 4, lib. 2*.

† *3 Esq.*

CAPVT XXI.

De *Neutropassivis prima secundaque conjugationis*. Cœno, prandeoque, tantum cœnavi facere, & prandi; non cœnatus, & pransus sum. *Præterita antiqua*, ausi, gavisi, solui. In *Prisciano conjectura*. Iuratus est, pro juravi. Verba transgressiva, ac mixta quæ.

ANtequam à prima declinatione manum tollamus, periculatè discutendum est nobis, rectenè Grammatici cœno dicant habere geminum præteritum, cœnavi, & cœnatus sum. Et quia par ratio vocis prandeo, eadem de hoc operà dicemus. Mihi quidem verisimile fit, tantum dici prandi, & cœnavi: pransus autem, & cœnatus, Latinissimi quidem sunt, verùm aliud significant: nempe locum habent, cum aliquem prandio cœnæque confectâ fecisse quid narramus. Itaque dicam, prandi, aut cœnavi apud te; non autem pransus, aut cœnatus sum. At rectum sit, pransus, vel cœnatus, te accedam. Sententiam nostram confirmat hic Tullii locus lib. 1 de Divinatione: *Qui ut cœnati quiescerent*. Et ille epist. xvi, lib. 11 ad Atticum: *Cœnato mihi, & jam dormitumi, pridie Kal. Majas epistola est illa reddita*. Atque alius pro Deiotaro: *Et quæ illa munera in spexisset cœnatus*. Est & Horatii lib. 1 Serm. sat. x:

— *Amet scripsisse ducentos*

Ante cibum versus, totidem cœnatus.

Sallustii itidem est in Iugurthâ: *Consilium adprobat, ac statim milites cœnatos esse, in castris, ignesque creberrimos fieri; deinde primâ vigiliâ silentio egredi jubet*. Idem confirmat impersonale passivum cœnatur: à quo venit cœnatum est. Cornelius Nepos in vitâ Attici: *Neque unquam sine aliquâ lectione apud eum cœnatum est*.

De pransus, multorum locorum instar sit istoc Tulliano de penu*: *Adde* pro Mœne* inficiam pransi, poti, ofcitantis ducis. Prandi verò, ut & cœnavi, in præterito multò usitatissima sunt. Plautus Pœnulo: *Calidum prandiū prandisti*. Cic. ad Att. lib. v, ep. 1: *Sed prandimus in Arcano*. Ad Qu. Fr. lib. 11, ep. viii: *Eo die cœnavi apud Crassipidem*. In Vatiniû: *Onis in funere familiari cœnavit cum togâ pullâ?* Vnus, quod sciam, est Varronis locus, qui scrupulum injiciat. Nam is lib. viii de L. . ad Ciceronem apud Agellium lib. 11, cap. xxv: *Quæque*, inquit, à cœno, & prandeo, & potio: & cœnatus sum, & pransus, & potus sum, dicamus: & ab adstringor tamen, & exn: rgeor, & livoor, adstringi, & extersi, & lavi, dicimus. Verùm commode factum, quòd Varro adjecit verbum potio. Absque eo esset, fortasse hæreremus. Nunc res expedita videtur. Nam si potio in præterito habeat, potus sum, idem fuerit ac potavi. At id, puto, nunquam dixerint: etsi ἀπαλότως ita dici potuerit, cum in supino potum dicatur. & potatum.

tatum. Quare neque est, quod de cæteris hunc locum molestè urgeant. Adde quod Priscianus lib. ix disertim semel, & iterum, scribit, *prandeo* facere *prandi*: at alterum præteritum nullus ponit. Quin lib. viii enumerans ea, quæ, cum in O desinant, præteritâ tamen more passivorum formantur: *prandeo*, & *cæno*, nullus inter ea agnoscit. *Inveniuntur* inquit, *etiam in O desinentia*: sed non multa, in quibus præteritum perfectum per participium solet demonstrari. quæ neutropassiva artium scriptores nominant. Sumi autem hæc S O. L A: *gaudeo gavisus sum*, *audeo ausus sum*, *soleo solutus sum*, *fido fisis sum*, *suo factus sum*: quorum tamen antiquissimi solebant etiam præteritum perfectum proficere hoc modo *gaudeo gavisus*, *audeo ausus*, *soleo solui*, *fido fisis*: sed nunc his non utimur. Quod verò ea ipsa quoque, instar aliorum verborum in O desinentium, præterita olim formasse dicit, id lib. ix idem his testimoniis comprobatur. Cato Censorius in oratione pro L. Antonio, sive, ut in MSO nostro legitur, Autronio: *Beneficium potius idem iussisti adesse in diem. ex die non ausi recusare*. Livius in Odyssæa: *Quoniam autem tibi paucus gavisus*. L. Cassius Hemina in ii Annali: *Idque admiratum* (ita V. C. habet pro *admiratum*, ex veteri ἰσχυρὰ ἐθαυροῦ) *esse gavisus*. Similiter *soleo*, & *solui*, & *solutus sum*, facit: ut Nonius probat illo Cælii Annali lib. vii: *Duos & septuaginta licitorum domum deportavisse facer*, qui duobus hostium ante soluerim ferri. Eodem usum Sallustium, auctor est Priscianus in ix, his verbis: *Obsoleo non est a soleo, quod solutus sum. vel solui secundum Sallustium facit perfectum; qui in ii Histor. ponit: Neque subsidus, uti soluerat, compositis: sed ab obs & oleo, sicut obscænus ab obs & canenao &c. Sed in Venerâ antiquâ anni cix id lxxvi abest compositis*. In MSO nostro est *compositum*. Vt fortasse legi debeat: *Neque subsidus uti soluerat: sed compositum ab obs & oleo*. Etiam aliud est verbum primæ, quod inter neutropassiva sibi deposcit locum, *juro, juravi*, & *juratus sum*. Plautus Persa Act. i i i, Sc. ii: *Qui mihi juratus est, sese hodie argentum dare*. Et apud Turpiliū in nobili comœdiâ, cui nomen erat Demetrius, meretrix juveni consulenti respondet, *Non sum juratus*: pro, *Non juravi*; ut Diomedes testatur in secundo. Cicero ii Verr. *Malo ei jurato suo, quam injurato aliorum tabellis committere*. Maro ii Georg.

Aut conjurato descendens Dacus ab Istro.

Sed veteres etiam *juror* dixisse, observatum jam aliis: unde *jurantur* apud Lucanum, & *jurabere* apud Statum. Atque hæc de neutropassivis primæ secundæque declinationis: cujusmodi à Diomede *transgressiva*, ab aliis *mixta* appellantur.

CAPVT XXII.

De verbis reliquis *secunda*: ac *primum* de iis, quæ in BEO, vel CEO, vel DEO exeunt. Habui, pro habui. A sorbeo Lucanus, & iuniores, sorpsi fecere, pro quo antiquiores sorbui dixerunt: unde alterum illud a Probo, Capro, Felice, damnatum ut novum. Miltum, an mixtum, dicendum. Præteritum acui nunc ab acuo est, nunc ab aceo seu aceo. Sic licitus nunc est a licet, nunc a liquo. Item licuit nunc a licet, nunc a liquo.

Occasione vocis cerno, cui geminum erat *prindeo*, ad *audeo*, *gaudeo*, aliaque verba *secunda*, me delapsum fuisse cerno: nec ejusce rei penitet, quando, quæ in *primâ* nobis relicta, haut tanti esse videntur, ut retro cursum legam. Quare, iis superfectis, rectâ conferam me ad reliqua *secundæ* declinationis verba. In iis servabimus hunc ordinem, ut incipiam ab illis, quæ B ante EO habent, hinc quæ C, & ita deinceps.

Obsoletum est *habui*, seu *habuui*, ab *habeo*. Sanè in illo Plauti Atin. Act. III, Sc. 14: Equidem hercle nullum perdidit, quia nunquam ullum habui. Cæmæriarius, ne claudicat versus, *habui* legit, ut *posui*. Lambinus *habuui* præferit. Etiam Plauti est eadem Afin. ria, Act. IV, Sc. 1:

*Si forte pære velle habere dixerit,
Tot reddat spurcas, quot puras habuverit.*

Sorbeo sorbui facit, teste Diomede; qui adfert illud è Ciceronis Tuscul. II: Sanguinem omnem sorbui. Respicit autem fenarium istum,

Iam decolorem sanguinem omnem exsorbuat.

Qui ex Sophoclis Trachiniis expressus. Videtur verò Diomedes pro *exsorbuat* legisse *sorbuit*. Eodem præterito usus Plinius lib. XXI, cap. XVII. Crebrum autem est in compositione; ut apud Ciceronem pro Muræna, *Difficultatem exsorbuat*: & Philipp. II, *Sanguinem civilem exsorbuat*. Idem in Bruto dixit *absorbuit*. Quod etiam apud Plinium est lib. IX, cap. XXXV. Videntur & *sorbuit* dixisse: unde verbale *sorbuit*. Sed *sorbuit* pro eo est apud Plinium. Quomodo & *sorpsi*, pro *sorbui*, dixit Lucanus lib. IV:

Absorpsit penitus rupes, & tota ferarum.

Sed Valerius Probus, de syllabis in BEO finitis agens, *sorpsi* barbarissimum esse ait. Meminit ejusdem alibi, cum tractans de BO syllabâ exeuntibus, BO, inquit, *terminatur tertio correptæ PSI, ut nubo nupsi, aut BVI, ut sorbo sorbui, quamvis & sorpsi lectum est*. Sed ut *sorpsi* à *sorbo* sit, tamen *sorbui* non est nisi à *sorbo*. Interim cum Probo *sorbui* malim. Nam & *Capit*, non *sorbo*, inquit, sed *sorbui*: sic & *absorbui*, non *absorpsi*, ut Lucanus. Similiter *sorpsi*, ut recentis nimium ævi, damnat Velius Longus lib.

lib. de Orthographiâ : *Mihi verò placet, ut in Latino sermone antiquitatis religio servetur, ut potius Sorbus, secundùm auctoritatem eruditissimorum & eloquentium virorum, dicamus, quàm Sorpsi; cum recens hæc declinatio sordidi sermonis virus ceperit.*

C E O.

Acui non tantùm venit ab acuo, quod tertiæ est; sed & ab acefco, five primogenio ejus aceo, quod hujus est ordinis, ut à Sidonio usurpatur lib. v. i. i. epist. vi. Itaque acui legere est pro acidum fuit, five factum. Vlpianus l. i. x. §. ultimo D. de contrah. emtion. Si modo vinum acuit: item, Vinum non acuit. Pomponius l. i. xxxv. de legatis i. i. i. Si coacerit vinum. Peracuit eodem modo legere est apud Plautum Aululariâ Act. i. i. i. Sc. Illinc hinc abiit: & inacuit est apud Appulejum lib. v. Met. Si tibi inacuit nostra contumelia.

* 11 Phil.

† 13 Met.

*Arceo negant habere præteritum. Atqui arcuit est apud Tullium *, & Ovidium †. A supino arcium est arcus, pro arcitus, & frequentativum arcitare. Composita quoque ejus coerceo, & exerceo, ni & itum faciunt, ut notum.*

Misceo in supino mistum facere ajunt, & mixtum. Sed Pierius ad i. Æn. scribit, se in omnibus antiquis codd. uno consensu invenisse mixtus per X. Rodolphus tamen Agricola mistum probabat. Et videri possit, mixtus esse corruptum ex mistus, fere uti ex Ulysses fecere Ulyxes. Nisi magis placet, ἀναλόγως miscitum dici debuisse: ex miscitum autem, per syncope literarum ei, esse mistum: at eliso solo I, & trajectis S C, esse mixtum. Nam X valet C S.

A licet venire licuit, & licitum est, satis constat. Sed utrumque aliunde etiam venit: licitus quidem à liceor deponenti. Cicero quinquã Verrinã: Herbitenses cum viderent, si ad Æschionem pretium redisset, se ad arbitrium libidinosisimæ mulieris spoliatum iri, liciti sunt usque eò, quoad efficere posse arbitrabantur. Licui verò etiam perfectum est à liqueo: quod licui facere, rectè ex Ovidio ostendit Priscianus. Ejus est Met. iv, fab. v:

Protinus imbutum celesti nectare corpus

Delicuit.

Et hoc in vi i ejusce operis, fab. xiv:

— Flendo

Delicuit, stagnumque suo de nomine fecit.

De luceo, & mulceo, in lugeo, & mulgeo, dicemus.

D E O.

Ab ardeo, arduerint, legitur in veteri inscriptione Gruterianæ collectio- nis pag. cxxi. Sed imitandum non est.

Frendeo ajunt in supino facere fressum: unde faba fressa, teste Festo. Et fanè, si ἀναλόγως spectes, non minus à frendeo possit esse fressum, quàm à se- deo est sessum.

Srrideo ἀναλόγως habeat stridui: quod, ut probum, Priscianus agnoscit. Sed tantùm stridi legimus, fortasse à strido: quando hoc verbum etiam in tertiâ invenitur. Dicemus de hoc in tertiâ,

CAPVT XXIII.

De verbis secundæ exesantibus in GEO, vel LEO. Frigi nunc est à frigo, nunc à frigeo. Item luxi à luceo, vel à lugeo. Mulsi à mulceo, & mulgeo. Muli, permulctus. Supinum mulsum rejicitur. Levi à leo, vel lino. Oletum facere quid. Virectum. Obfoletis, & exoletis, unde nomen videtur. Adoluit de ætate.

Frigi non tantum est à frigo, sed etiam frigeo; de quo etfi Diomedem, GEO; & Phocam, laudare testes possim; tamen, cum tam multa peccent etiam eruditissimi Grammatici, autoritate me tueri malo Cornelii Celsi, cujus illud lib. I, cap. III: *At ei, qui perfrigit, opus est balneo primum involuto sedere, donec infuset, tum ungi* &c. Vbi perfrigit est, quod Belgæ similiter dicunt *vercout*. Nempe ut dicimus *refrigit*; quod apud Catonem, Terent. Cic. Ovid. Plin. &c.

Item *luxi* tum à lugeo est, tum à luceo: idque tum in simplici, tum in compositis. Hinc Agræcius: *Eluxit, qui luctum deponit: illuxit, cum lumen apparuit*. A luceo quoque est *pollucere*, quasi *pollucere*, quod splendor epuli pelluceat. Hoc similiter facit *polluxi*, *polluctum*: unde *polluctus* apud Macrob. lib. III Sat. cap. XVI.

Mulserè à mulgeo est apud Maronem in III Georgicon, & Plinium lib. X, cap. XL. *Mulxi* verò, quod ei præteritum Diomedes tribuit, id Priscianus in IX, putat differentię causâ esse prolatum, quia *mulceo* quoque *mulsi* facit. Fortasse *mulxi* positum pro *mulsi*, quomodo pro *mixtus* (quod Priscianus quoque probat) in veteribus libris, ac Virgilio Carpenfi, & antiquis lapidibus, legitur *mixtus*. Contrâ factum in *admixus*, *commixus*, *inmixus*, *obmixus*; uti scripsere veteres. Juniores per S extulere; quemadmodum & suâ ætate hæc scribi solita, afferunt Diomedes lib. primo, & Servius in illud Virgilii *:

*Cymothoë simul, & Triton admixus, acuto
Detrudunt naves scopulo.*

Supinum *mulctum* non tantum è derivatis *mulctus*, *mulctra*, & *mulctralis*, comprobatur: sed & composito *permulctus*. Nam apud Sallustium lib. IV Histor. teste Prisciano, legitur, *verbis permulcti*. Ajunt & *mulsum* facere. Itaque dicere juxta eos liceat, *rustica ut mulsum*. Ego non aliter, quam *mulctum* extulerim. Nec, quod Perottus credidit, *diviæda mulsum* dicitur, quia mulcet ac delinit, sed à melle id nomen factum.

Levi quoque tum à leo venit, à cujus supino mors *letum* vocatur, quia *let*, LEO, hoc est, delet, omnia: tum à *lipo*, unde Horatius *:

— *Græcâ*

* lib. pr. Carmâ
non ead. XX.

— Græcâ quod ego ipse restâ

Conditum levi.

id est, signavi. Cui contrarium relevi, id

est, resignavi, aperui : ut apud Terent. †

Relevi dolia omnia, omnes serias.

Oleo nunc tantum olui, & olitum facit. At antiquitus etiam olevi dixisse, existimantur. Sed parum forte est argumentum, cum hoc inde probat Priscianus, quia apud Persium legamus. *faxit oletum*. Nam *oletum* omnino non à supino venit, sed à præfenti. Fefellit, & Priscianum, & alios plurimos, quod putarunt, *oletum* significare merendam Cyprii bovis, cum locum notet male olentem; ut indicat, quod cum Persius † dixisset,

— Veto quisquam faxit olevis :

pōst subdit,

— Eueri, sacer est locus, extra

Meite.

Adde quod idem indicat terminatio in ETVM : quæ loci est index, ut *viretum*, sive *virectum*. Nam & hanc vocem agnoscunt Grammatici, & vi Æn. pro *amena vireta*, in antiquis exemplaribus legitur *virecta*; teste Pierio. Idem confirmant *dumetum*, *quercetum*, *pomctum* (quod apud Charisium) *salictum*, & *carectum*, quæ duo ἔξ ὑπερβολῆς facta ex *salicetum*, & *caricetum*. Ab oleo quoque deducit Priscianus *exoleo*, & *obsoleo*: indeque *exoletus*, & *obsoletus*, dici ait. Verba ejus iterum adponam è lib. IX: *Obsoleo quoque obsolevi facit. Non est enim a soleo, quod solutus sum, vel solui, sicut dicitur Sallustium, facit, qui in secundo Histor. ponit: Neque subsidis, uti soluerat, compositis †: sed ab obs, & oleo; sicut obsænis ab obs, & canendo, vel carno, vel ἄπο τοῦ νόου, unde & inquino.* Et paullo post: *Exoleo quoque exolevi, unde exoletus, exoleia, exoletum. Plantus*

† vide superius cap. 21.

† forte, reliquit in Medico :

Domi reliqui † exoletam virginem.

* lib. de Orthogr. cap. 10.

Idem scribunt Festus in *Exoletus*, Cællius apud Cassiodorum *, ac Beda de Orthographia. Sed non est hoc ita apertum, quam putarunt. Nam quid si contra statuamus, hæc esse non ab oleo, sed à soleo? Nempe ut propriè *obsoleta* dicantur, quibus uti solemus, nec utimur amplius, quia jam nitorem suum amiserint. *Exsoleti* verò sint, quibuscum nemo solet, hoc est, consuecit; quomodo apud Comicum legimus in Cistellaria † :

† act. pr. Sc. Cum ego antehac.

Virus cum suis prædicant nos solere.

At, inquit, Priscianus, ab oleo esse argumento sit, quod hoc in supino *oletum* facit: *soleo* autem faciat *solitum*, non *soletum*. Verum fortasse hic quoque dormitat bonus ille Grammaticorum, ut ajunt, Homerus. Nam si non dubitat ex Persianâ *oleti* voce colligere oleo olim *oletu* in supino fecisse: quantum justius ex vocibus *obsoletus*, & *exsoletus*, collegerit quispiam, *soleo* in supino fecisse *soletum*; etsi jam sit *obsoletum*? Certè hodie quoque tantum dicimus *valitum*, neque *valetum* usquam legi puto: at utroque usos veteres, indicium

indiciū facit, quòd *valitudo* seu *valetudo*, apud Horatium ipsum, E longum † habet, ut sit à *valetum*; junioribus I breve †, ut sit à *valutum*.

Adoleo, cūm de sacrificiis dicitur, *adolui*, & *adolutum*, facere ajunt: cūm de ætate, *adolevi*, & *adoletum*. Sed Priscianus in IX agnoscit, Varronem dixisse lib. III Rhetoricorum: *Postquam adoluerit hæc juvenis*. Addit & de sacrificio locum Attii Cassii in secundo ad Tiberium, ubi *adoluerit* legatur. Sed Diomedes in secundo eum hoc pacto citat: *Sic est contra Agrippius maximum sacrificium, ubi integrum asserem adoleverum*.

† lib. 2, sat. 2.
 & lib. 1, st. 4.
 A. i. m.

CAPVT XXIV.

De verbis secunde in *NEO*, *QVEO*, *REO*, *SEO*, *TEO*, *VEO*. Corippus emendatus. Tentum supinum à teneo, vel tendo. Absenti in loco qui. Tentum, verbum Ithyphallicum, unde dictum. Nec castus est participium à careo, nec mæstus à mœreo. Censire, censitor, censitus, recensitus. Passus male à pateo deducit Priscianus. Faba fressa que. Catum non est supinum. Cavitus, cavitio. Fervi, & ferbui, dici; sed à verbis diversis. Connivi, & connixi. Priscianus emendatus. A Iesepho Scaligero recessum super Ninnio Crasso. Doliturus, nociturus, alique participia à neutris, que existimantur carere supino.

Etiam tentum est vel à tenco, vel à tendo. A priori in jure abstenti dicuntur, qui auctoritate tutoris revocantur ab adeunda hæreditate. Vñ Scævola, Papinianus, Ulpianus. Ab altero dixit Maro in VII: *Tellus extenta*. Indèque & rōi addidit tentum Catullo*, itemque Horatio †.

Etsi maneo habeat *mansi*, tamen in compositis est *eminui*, *imminui*, *prominui*. Nisi hæc malis dici à *minus*, sive altitudine ædificiorum: quæ quorundam opinio. Sed prius omnino simplicius, veriusque.

Neui à *neo* dixerunt Ovidius, Silius, alii. *Netum* usurpat Corippus, Africanus Grammaticus, lib. I de laudibus Iustini Augusti:

Iustinianorum series ubi tota laborum

Neto auro insignita fuit, gemmisque corusca.

Ita legi is locus debet: ubi vulgò *Neto auro* editum est.

Torqueo, *torsi*, *tortum*: unde *tortilis*, & *tortor*, & composita *intortum*, *vectorum*, *contortum*, *extortum*, *detortum*, *disortum*, *contortor*, *extertor*. Veteres tamen & *torsum* dixerunt. Vnde Cato II Orig. *Marsus hostem occidit prius, quam Pelignus*. propterea *Marrucini* vocantur, de *Marsio* detorsum nomen. Auctor Priscianus in IX.

Liqueo facit *licui*: ut *deliqueo*, *delicui*; *colliqueo*, *collicui*. Ovid, IV Met.

Protinus imbutum caelesti nectare corpus

M

Delicuit,

* Carm. 87,
 † lib. 1, st. 4.
 ed. 12.

Delicuit, terramque suo madefecit odore.

† apud Nonium
in Liquidum.
Sed MSus noster
pro, ut cista, ha-
bet, ut ista, &
pro collicif-
set, conl q' if-
set.

36 En. v. 724.

Varro lib. III Rer. Divin. † L. Scipio, cum aurum haberet in cista viminea, fulmine ita est ictus, ut cista esset integra, aurum collicuisset. Coniugationem autem differunt *liquo, liqueo, & liquor*. *Liquo* primæ est, unde *liquamen*: ac notat, liquidum reddo. *Liqueo* secundæ est, ac signat, liquidum esse, diffuere: ut apud poetam †, *Camposque liquentes*. Vnde *μεταφορὰν liquere* dicuntur, quæ clara sunt. *Liquor* tertiæ est; ut apud Maronem *Æn. III*:

— *Huic atro liquuntur sanguine guttæ.* Festus: *Liquitur, labitur, fluit.*

Mæreo, juxta Priscianum lib. VI II, caret præterito. At *maestus* nomen est; non participium, uti putarunt. Sæpius autem in istiusmodi peccatum. Nam, ut diximus, & *castrum* nomen est, non supinum à *caveo*. Neque *fessus*, & *desessus*, magis sunt à *fatiscor*, & *desetiscor*, quàm *lassus* à *lacio*.

A *cæreo* est *cæritum*; unde *cæriturus* apud Senecã lib. I de benef. & Iuven. fat. VI. At *castrum*, ut Prisc. quoque docet lib. X, nomen est, quemadmodum *lassus*. Imò Servius existimasse videtur, *castrum* esse à *quatio*; credo quia C, K, Q, sunt eadẽ essentiã litera, ut suo loco * diximus. Verba Servii sunt in illud II *Æn.* — *Nunc castrum lumine lugent.* *Castrum, privatum, vacuum*: & *castrum est, quasi quassum, & nihil continens.* Nam & *vas quassum, quod humorem in se non continet*: & *est vacuum, unde & retia casses, qui multum in se vacui habeant.*

Censco supino facere *ensum*, indicant verbalia *ensus, censor, censura, & censi*, atque *adensu* apud Festum. Item quòd *recensio Senatu* dixit Suetonius in Vespas. Nec obstat, quòd pro *censor* etiam *censitor* legamus apud Vlpianum L. Forma § illam æquitatem ff de censibus, & Pomponium in L. Ergo § alluvio ff de acquirendo rerum dominio. Nam *censitor* est ab antiquo *ensire*, pro *ensere*; unde & *recensitus*, penultimã productã, dixit Claudianus lib. II in Entrop. †

Et Prudentius *de si 5: 9.* *Prisca recensitis evoluit secula fastis.*
Cùmque recensitis constaret partibus ille.

Vfus & Suetonius in Iulio.

Pateo supino caret, ut innuit Phocas, cùm negat habere participium in R V S. Nam *passum*, quod ei tribuit Priscianus lib. IX, venit à *pando*: ut †, *Crinibus Iliades passis*. Estque in hac quoque sententiã, cùm Diomedes lib. primo, tum Gellius lib. XV, cap. XV. Factum igitur est *passum* ex *pansum*; ut *fressum*, unde, quemadmodum antea quoque dictum, *saba fressa*; pro *frensum*, & *frensã*, à *frendo*, quod est *frango*. Glossæ Philox. *Defrensã, ἀρρα Deξ-δξισα*. Interim non negamus, à *pando* rectè etiam dici *pansum*: quod infra variis auctorum locis adstruemus.

Caveo etiam *cavum* in supino facere, inde colligit Frischlinus, quia *cavus* dicimus pro cauto ac prudenti. Cui iccirco minus assentimus, quoniam *savus* nunquam participium est. Verùm igitur supinum est *cavum*, quod *μεταφορὰν*

μεταφορὰν

* lib. I, art. 1
Grammaticæ;
c. 29.

† En. v. 724.

† 3: 9.

συκοπιῶν factum ex *cavitum*. Nam sic olim dixere. Hinc *cavitio*. Festus : *Cavitionem dicebant, quam modo cautionem*. Scaliger quoque legit apud Plautum Pseudolo, act. II, sc. III :

Nam ipsa mihi opportunitas non potuit opportunius

Advenire, quam hæc cavita est mihi opportunè epistola.

In vulgatis pro *cavita* est *cavata*. Vnde alii *allata*, alii aliud fabricant.

De *ferveo* ita Adamantius Martyrius apud Cassiodorum * : *Ferveo, etsi in præterito perfecto fervi facit per V, cui etiam ego magis adfentior, fervui tamen per B mutam scribentur*. Adamantio subscribit Priscianus in IX, ubi ait, à *ferveo* esse *fervi* ; unde *deservisset* apud Plinium in epistolis. Et fortasse supino olim *fersum* : ut à *video, visum* : unde, quod *fervefactâ* aquâ ejicitur, *deservus* dicitur. Glossæ Philox. *Deservus, δὲ τὸ φερμα*. At est à *ferveo* *fervui*, unde Horatius in primo serm. *Velatumque stola mea cum conferbui ira.*

Sic *deservuit* apud Cat. cap. xcvr, Terent. Adel. act. I, sc. II, Cic. pro Cælio, nec non Cluentio, & Gellium.

Languo non destitui præterito, indicat hoc Claudiani in I de raptu : — *Animusque relanguit atrox.*

Conniveo, connivi, & connixi facit, Prisciano teste in IX : qui gemino id testimonio probat. Prius est Nimii Cassii in xxiii Iliad.

Nam non connivi oculos ego deinde sopore.

Alterum est Turpilii in Paraterusa : *Dum ego connixi somno, hic sibi prospexit vigilans virginem*. Sed qui in vulg. editt. etiam Putschianâ, vocatur Nimmus Cassius, is in Venetâ anni MDCCCCLXXI, appellatur Nummius Crassus : in Manuscripto nostro optimæ notæ, Ninnius Crassus. Et sanè ejusce Crassi etiam mentio fit apud Nonium in Fite : ubi citat illud ex xlii Iliad. *Nunc socii, nunc site viri*. Ios. Scaliger Conjectaneis in Varronem, tum apud Priscianum, tum Nonium, legit Cn. Matius, quia is Iliada Homeri vertit. Sed sanè plures Iliada scribere nihil prohibet. Quare nos, veterum codicum autoritatem secuti, ut Nimii Crassi nomen respuimus, ita Nunnii sive Ninnii Crassi planè probamus. Præterito *connixi* Plautus quoque fortæan usus est. Nam Menæchmis act. IV, Sc. III ita emendant :

Quia connivi, ut me defrudes, ad eam rem affectus viam.

Pro quo in vulgatis *commisi*. Appulejus etiam, ut ex manuscriptis codd. paret, *conniverat* dixit. Vide Gasp. Schoppium in Suspectis lib. IV, epist. IV, & lib. V, epist. primâ.

Postremo illud loco addamus, neutra multa, quæ supino carere ajunt, participia habere. Livius lib. IX belli Macedonici : *Ignominia sua quam doliturum censeret*. Ovid. IX Met. fab. IV :

— *Siquis tamen Hercule, siquis*

Fortè Deo doliturus erit.

Idem XI Met. fab. III :

Annuit optatis, nocitur, ique munera solvit
Liber. Et fab. seq.

— *Nocitur, ique, ut ante,*

Rursus erant domino solidae præcordia mentis.

Item lib. XIII :

Des mihi sacrificos, calitur, ique ignibus aras.

Virgilii est XI Æn. *Haut placitura refer.* Statii est VI Theb. --- *Nudus jaciture sepulchro. Paritum esse conditioni* legimus apud Scævolum, & Iulianum ICC.

De impersonalibus secundæ dicemus in doctrina de Defectivis.

C A P V T X X V.

De verbis tertiæ in BO, vel CO, exeuntibus. Carbsi, per B. Opstiti, per P. Non esse hic sonum τē ψ. Labfus, prolabfus, labfare per B. Scribsi. Scaberat. Scabo, vel scabeo. Nubere cum aliqua. Novus nuptus. Lambio, vel lambio. Glossæ Philoxeni emendantur. Vt veteres distinguant parsi, & peperi. Tertium præteritum parciui. Supinum parsum, & parcitum. Conquexi. Conquiniscere quid. Agnitus, & agnotus; agniturus, & agnoturus; ignosciturus, & ignoturus. Disciturus. Senectus adjectivè sumtum. Fessus, & defessus, non videri participia. Apiscor, unde aptus. Pacuvius apud Nonium emendatur. Depeciscor, & depectus. Expergitus, & experrectus, ut distinguant veteres.

Diximus de verbis, quæ secundæ sunt inclinationis: videamus porro de illis, quæ ad tertiam pertinent.

Quæ in BO, & PO, delinunt, non raro immutant characteristicam præsentis. Ita scribo facit scripsi, B converso in P. Contrà P in B mutat *carpo*. Nam *carbsi* scribendum, docet Scaurus. Facile enim hæ literæ commutantur: unde & ab *obfisto, opstiti*, fecere veteres; ac hodie quoque aliqui hanc non injuriâ revocant *επιστογραφίας*: qui tamen in eo falluntur, quod putent, hæc esse sonum literæ ψ. Nam cum sit compositum ab OB, P ad priorem syllabam pertinebit. Porro in veteribus MSS, ac monumentis, non raro quoque remanent characteristicæ præsentis. Ita Pierius in vett. codd. *labfus* legi ait in III Georg. & *elabfus* I Georg. Idque ex Probi præscripto, qui *illabfus, prolabfus, labfantem*, per B scribere jubet. A scribo quoq; scribsi est in optimo illo Vaticano Terentii t codice:

† Anar. aſt. I, ſ. 1.

Tute ipse his rebus sinem præscribsi, pater.

Scabo facere scabi, probat Priscianus illo Lucillii:

Scaberat

Scaberat ut porcus contrivis arbore costis.

Scaliger verò ad Varronem de R. R. vult esse a *scabeo*; sed *ἀρρυσίω*; *, * *antiquæ*. quia veteres præterita formarent à præsentibus characteristica servatà: quomodo *neglegi*, pro *neglexi*, est apud Æmiliū Macrum: *attrivi*, pro *attrivi*, apud Tibullum, & alia apud alios, de quibus infra.

Nubo facit *nupsi*, & *nupta sum*. Cicero lib. xv ad Fam. ep. III: *Quocum esset nupta regis Armeniorum soror*. Quæ loquendi forma obiter observanda, quia femina dicatur cum marito nupta, licet sola nupsisset, hoc est, velata fuerit. Locuti tamen & eodem modo Plautus, Terentiusque. Vide Albericum Gentilem de nuptiis lib. II, cap. III. *Novum nuptum* quoque legere est apud Plautum Casinà Act. v, Sc. I. Sed sermo est de Chalino, qui sub femine specie ducebatur. A *glubo* esse *gluptum*, pro *glubitum*, indicat Plauti hoc in Pœnulo †, *deglupta mœnu*.

† ad 5, 9, 7.

Lambo lambi facit, teste Prisciano. Atque ita Lucilius lib. xxii:

Incundasque puer quas † lamberat ore placentis.

† ad. quæ.

Et Calpurnius eclog. x:

--- *Nullò lamberunt ore liquores.*

Sed Adamantius Martyr apud Cassiodorū de Orthographia cap. viii, agnoscit quoque *lambio*, *lambivi*. Et ita posterioribus seculis dixisse, arguit vetus interpres Iudicum cap. vii, vers. 5, 6, 7; ubi reperias, *lambuerunt lambuerunt, lambuerunt*; etiam in editione operis regii. In veteri Dictionario legas: *Invenitur Iud. vii, Lambuerunt, quod secundum artem deberet dici lambuerunt: quod antiquitati, vel auctoritati, attribuimus: vel forte litera corrupta est vitio scriptorum*. Subjicit deinde Lucilii locum antea à nobis citatum. Sed nihil hic librarii erratum esse, arguit, tum quòd constanter ita omnes libri habent: tum etiam Adamantii autoritas, quam adduximus. Nec tamen juniores hac parte nobis imitandi. Si pinum *lambitum* plerique grammaticorum agnoscunt: sed auctoritatem requiro.

Parco parceri facere, existimare aliquis possit, compulsus autoritate C. O. glossarum Philoxeni. Nam in iis legas, *Parceri, parceri, parceri*. Vbi pendè est, ut legam *parcui*: quo Nævius usus in Quadrigeminis, Nonio teste. Sed interpretatio Græca satis docet, pro *parceri* legendum esse, *parco tibi*. Vera igitur præterita sunt *parsi*, & *peperci*; quæ inter ponit discrimen Cornelius Fronto. *Parci*, inquit, *semel: peperci* s. *pinus*. At discrimen id vanum est, ut pleraque alia in isthoc differentiarum libello. Donatus ad Hec. Act. II, sc. I, distinguit hoc pacto. *Parco*, inquit, *pro confervo. parsi* fecit: *pro veniam do, peperci*. Sed rectè hoc quoque discrimen negat Servius. *Parci* fecit est apud Gellium lib. v, cap. xiv. A *parcui* est *supinum, parcitum*. Pinus lib. xxx, cap. iv: *Italie parcitum est vetere interdico Parrum, ut diximas*. Pro quo tamen

ramen quidem emendant: *Italia parci vetere interdicto Patrum diximus*. A *par-*
cium quidem factum *parcitas*, quo utitur Seneca primo de Clementiâ: *Ci-*
vitatis mores magis corrigit parcitas animadversionum. A *parsum* verò *parsumus* di-
 xit Varro apud Prisc. & Livius lib. xxv.

* apud Priscian. *Conquimisco* apud veteres fecit *conquexi*, teste Capro *. Pomponius Ate-
 lanarius Vaccâ five Marfupio :

--- simul introveni, accessi ad patrem, prenda manu ,
 In terrâ ut cubabat nudâ. Ad eum ut conquexi, interim
 Mulieres conspiciunt.

Est autem *conquimiscere*, se cernuum inflectere, quod faciunt alvum exone-
 raturi; ac venit à *conquindre*, hoc est, cunire. Qua de re Priscianus, Fe-
 stus, & nos in Originum libris.

Ab *agnosco* usitatus est *agnitus*: sed *agnotus* dixit Pacuvius; *agnoturus* Sal-
 lustius in II Historiarum, teste Prisciano. Ab *ignosco*, *ignosciturus*, est apud
 Pisonem II Annalium. Sanè à *nosctum* est *nosctro*, apud Catul. Liv. alios.
Ignoturus, verò dixere Cic. in Catil. & Cato lib. v Originum.

Disciturus est apud Appulejum, in Phædone. Priscianum vide.

Sic expositum caput, apud Sen. Quasi à *supino positum*.

Senesco, *senii*, *senectum*, facit, unde *senectus*, cum substantivè, tum adjecti-
 vè pro *senilis*: ut *etas senecta*, Plauto Amphitr. † *membris senectis*, apud Lu-
 cretium lib. III; *senecto corpore*, apud Sallustium IV Hist.

A *fatisco*, & *deserisco*, cenfet Priscianus, venire, *fessus*, & *desessus* sum. Sed
 Diomedes mavult ea esse nomina. Qui Priscianum sequuntur, hi, & par-
 ticipia esse, & nomina, contendunt. Nos sequimur Diomedem.

Simplici apiscor (à quo *adipiscor*, & *indipiscor*) usus quoque Tacitus lib.
 v Annal: *Nihil abnuentem, dum dominationis apisceretur*. Ibidem: *Iunius Gul-*
lio censuerat, ut prætoriani, actis stipendiis, jus apiscerentur in quatuordecim ordinibus
 § lib. I, cap. 24. *sedendis*. Præteritum *aptus sum* est in epitaphio Plauti apud Agellium † :

Postquam est mortem aptus Plautus, comœdia luger.

Malè enim Alciatus defendit *captus*, ut alibi diximus. Nonius Marcel-
 lus etiam alios laudat auctores: eosquæ inter Pacuvium in Hermiona, ex
 quo citat :

Quod ego, in acie celebri objectans vitam, bellendo aptus sum.

Ita in fragmentis vet. poet. edidit Stephanus, cum in Mediolanensi an-
 tiquâ legeretur *celebro*, prout & Hadr. Iun. edidit. Est verò *celebro* corrup-
 tum ex *cerebro*, uti habet vetus Veneta Pincii. *Cerebro* autem, unius literæ
 adjectione, depravatum ex *crebro*: prout hunc locum ante seculum & am-
 plius citavit Iunianus Majus: estque ea genuina lectio. In Aldinâ verò,
 cum *celebro acie*, viderent *σδρον* esse, & *cerebro* non habere hic locum sci-
 rent,

rent, utroque extrito editum est, *Quod ego in acie objectans vitam bellando apertus sum.* Sed hoc est nodum fecare, non solvere. Vera igitur lectio est, *Quod ego in acie crebro objectans vitam bellando apertus sum.* Est trochaicus quadratus catalecticus.

Depacificor facit *depactus*; pro quo tamen nonnulli malant *depeficor*, & *depectus* sum. Apud Vlpianum quidem aliqua exemplaria habent *depactus*, alia *depectus*. Apud Ciceronem lib. II de Invent. est *depactus*: *Depactus est cum eo, ut arma, & impedimenta, relinqueret.*

Ab *experigifcor* tum est *experigitus* (quod Festus agnoscit) tum *experrectus*. Hæc duo ita distinguuntur, ut *experigitus* dicatur, qui somno fatiatus sponte vigilat; unde Lucilius: --- Ergo

E somno pueros cum mane experigitu clamo.

Experrectus autem sit à quiete impeditus: atque ita Sallustius, *Interdum somno experrectus, arrectis armis, tumultum facere.* Ita distinguit Diomedes; cujus hæc de re locum emendat Gaspar Schoppius lib. IV suspect. lect. epist. II.

CAPVT XXVI.

De verbis tertiæ terminatis in DO. Pansum, pro passum, *probum videri*; est Gellius, Serviusque, ita locutos esse veteres, negitent. Obtusus, pro obrusus. Mandi, an mandui, *dicendum.* Descendidi. Pendi, pro pependi. Peditus, vel peditum. Tendi, pro tetendi. In Propertio vetus lectio defensa. Tentum ab tendo, uti ostentum ab ostendo. Ostenturus, pro ostensurus. Diomedis locus emendatur. Accedisse, pro accessisse. Consistisse, pro constitisse. Antiquos in præteritis retinere interdum consonam præsentis, quæ vulgo mutatur. Cudi, non cusi. Comesus, & comestus. Rudivi. Pomponius apud Nonium correctus. Absconditum, & absconsus. Absconsè adverbium. Concredui. Occaso sole. Recasurus, incasurus. Stridi, non fridui. Sidi à fido. Prisciani, & Decembrii error. Subfedi, *subium, sitne à subido, an subfedeo.* Vasi à vado.

Pansum, à pando, crebrum est Ecclesiasticis. Tertullianus adversus gentes cap. XLVII: *Dispositioni æternitatis aulæ vice oppansa est.* Et alibi apud eum legas: *Expansos ungulæ fodiant, cruces suspendant.* Similiter dixit Minutius Felix in Octavio: *Signum planè naturaliter visimus in navi, cum velis tumenibus vehitur, cum expansis palmis labitur.* Vfus quoque Prudentius in Psychomachia:

Cornibus oppansis, & summâ fronte coruscum.

Et Cathemer. hymno ult.

Pansis in altum brachii.

Item præfat. lib. primo contra Symmachum :

Vix panso poterat currere carbaso.

Sed in controversiam venit, an ita loquantur antiqui. Scribit Agellius lib. xv, cap. xv, ab eo quod est Pando, Passum veteres dixisse, non Pansum; & cum præpositione Expassum, non Expansum. Similiter Servius in illud I Æn.

--- Crimbus

Iliades passis :

Participium, inquit, est ab eo, quod est Pandor. ideo autem non facit Pansus, quia plerumque N, quod in prima verbi positione invenitur, in præteriti participia nõ est: de qua re euphonia iudicat. ut ab eo, quod est Tundor, & Tunsis facit; ut, *Tunse* * pectora palmis: & *Tusis*; ut. Non t̄ obtusa adeo gestamus pectora Pæni. Sciendum tamen est, licet alia euphoniæ causâ varientur, vel in generibus, vel in numeris: *Nactus* tamen, & *Passus*, N penitus nunquam accipere. Sed non deest, quod tam Gellio, quam Servio, obduci possit. Nam dixit Lucretius lib. I :

* I Æn.
I lib.

*Denique fluctifrago suspense in litore vestes
Vevescunt: eadem dispanse in sole ferescunt.*

Ita exaratus is locus in aliorum, nostrisque membranis. Multaque id genus apud alios scriptores in MSSis leguntur. Et fanè nihil prohibet, a pando esse pansum, cum à scando dicamus scansum. Imò .. pando, & pansum est, & passum; ut à tundo, & tunsum est, & tusum; quemadmodum testatur Priscianus; cui adtipulator Giffanius indice Lucretiano in voce dispanseus. Iis, quæ de tunsum adfert, adde, quod obtunso ore exaratum Casinà v, Sc. I, de eo cui messis pugnorum in os ingesta: quodque obtunsis sensibus legimus apud Tertullianum lib. I adversus Marcionem; prout quidem in Parisiensi B. Rhenani edit. excusum est. Id eò magis observandum, quia in Virgilio optimo illo codice Romano, ubi N plerumque videtur redundare, (unde & in eo legitur obtunsius usus) hunc tamen versum Pierius testatur ita concipi :

Cum graviter tusis gemit area frugibus: ?

non, uti in aliis legitur, *tunsis*. Præteritum hujus vocis producitur ab Ennio; è cujus Annalibus à Prisciano profertur hic locus :

Contudit crudelis hyems.

At Maro corripit VII I Æn.

--- Et lapsa ancilia cælo

Extuderat.

Mando quidam mandui, quidam mandidi facere, putarunt, Prisciano teste. Sed mandè probat ipse illo Livii in Odyss.

Cum socios nostros mandisset impius Cyclops.

A scando est scandi, scansum. Veteres tamen à descendendo descendidi dixisse, pro descendendi, auctor est Gellius lib. VII I, cap. IX.

Pendo

turum. Citat utrumque Prisc. in ix. Indeque genitū, factumve contra naturam, *ostentum* dici, observat. Plura etiam addam ex Diomede. Sed locus est corruptus. In Putfchianā quidē legitur: *Publius Rutilius de vita sua: Vni una ostentata est*. Emendo, *ostenta est*. Nā *ostentata* sit ab *ostento*, non *ostendo*. Sequitur postea: Item pro Lucio Cærucio ad populum ex hoc derivavit participium: *Quod ego me spero ostenturum*. Vides citari ea verba ex Rutilio pro L. Cærucio ad populum: quæ Priscianus adducit ex Catone pro L. Cæsare ad populum. Prisciani locum integrum esse, fidem fecere nobis membranæ nostræ vet. optimæ sanè notæ, & antiquæ editt. à nobis consultæ, quæ hic conspirant. At apud Diomedem editio, quam Cæsarius exhibuit, sic habet: *Ideo P. Lucius Cælius ad populum ex hoc derivavit participium*. Vnde Diomedem sic corrigo: *Inde Cato pro Lucio Cæsare*. Ita probè convenient Diomedes & Priscianus. Pergit deinde Diomedes, ac similem locum Livii adducit: *Item pro Figulo ostentā promissione*. Et Varronis lib. I: R. R. *Lacus optimus vino sit, & obtentus Soli*.

‡ Ex Pomponii libro 3. Scilicet consularium.

Cedo, cessi, facit. In Pandectis † tamen, *accedisse* scriptum est, pro *accessisse*: quomodo & in iisdem est *consistisse*, pro *constitisse*; cuiusmodi damnare non ausim. Nam veteres & præterita sæpe præsentium modo inflectebant; & præsentia nonnunquam præsentium more efferebant: de quorum utroque notata quædam Scipioni Gentili lib. I Παρέρρ. cap. xxxiii, & Aufonio Popmæ de Vsu antiqui Sermonis, cap. xii.

Itaque nec mirum, si dubitarint olim Grammatici, utrum *cudo* faciat *cudi*, an *cusi*. Nam, ut ait Priscianus lib. x, *secundum Diomedem, Charisium, Phocam, cusi*; secundum alios *cudi*: & videtur etiam Virgilius sic protulisse in I *Æn.*

Ac primum silici scintillam excudit Achates, Suscepitque ignem foliis.

*Excudi enim, tam præsens, quam præteritum, potest intelligi: sed quia Suscepit subiunxit, melius præteritum intelligitur. Idque etiam Servius in commentariis Æneidos comprobat his verbis: Excudit autem, feriendus ejecit, quia cudere est ferire. Hætenus Priscianus. Verum de Phoca quidem, si vulgari libello, nomen ejus præferente, stare licet, falli videtur Priscianus, cum in eo disertim legatur: Pauca præterea, eandem clausulam habent novissimi litera præsentis temporis in I *conversa*; ico, *ici*; *solvo, solvi*; *cudo, cudi*; *volvo, volvi*. Diomedes quoque lib. primo, cum dixisset, *cudo, cusi*, mox se revocans ait, *vel potius cudi, ut ejus compositum*:*

Ac primum silici scintillam excudit Achates.

Interea diffiteri non possum, Maronis locum neutiquam cogere pervicaces, quia, ut alibi ostendimus, conjunctio etiam diversos jungat modos. Quocirca operæ pretium fuerit, illustriori testimonio terminationem isthanc comprobare. Id autem esto Columellæ, qui lib. III, cap. ix de re rust. ait: *Excusos pullos subducendum ex singulis nidis, & subjiendum ei,*

cap. II, ait: *Cum subfedit cupiditas*. Nam alii à *subfideo*, alii à *subfido* deducunt. Priscianus censet, *fido* in compositione præteritum mutuari à *fideo*. Quod etiam Diomedes docuerat lib. I, his verbis: *Sedeo, cum sit secundæ conjugationis, accepta præpositione mutatur in terciã. Et facit, confido, assido, subsido. Quippe cum Virgilius dicat*, Considerare in ignes. Et Terentius †, Assido, concurrunt servi.*

* Virg.
† Terent. act. I, sc. 1.

Vasit, & vasum, vix extra compositionem invenias apud quemquam, præter priscos illos. Dixit tamen Tertullianus lib. de pallio, cap. III: Eâ tempestate Osiridis, quâ ad illum ex Libya Hammon vasit ovium dros. Ac apud Martialem lib. XII, epigr. v, legitur in Aldinã:

Arctatus labor est, & breve vasit opus.

Pro quo in aliis, rasit.

CAPVT XXVII.

De verbis, in GO, vel GVO, desinentibus. Ringo non videri Latinum. Prisciani super eo error, & Decembrii. Mingere, vel esse barbarum, vel obsoletum. Camerarii ἀπάφνωσιν ἀπαφνωσίν. Angor nec anctus, nec anxus, nec anxius, facere in participio. Fictus, & infictus, pro fixus, & infixus. Clanxit, non clanguit. Neglègi, & intellègi, pro neglexi, & intellexi. Ninxi. Ninguis. Vngui, pro unxi. Fligo, flictus. Pegi, pro panxi, a pango. At pepigi à pago, hoc est pacifcor. Compactum nunc a compingo, nunc a compacifcor dicitur.

G O.

Ringo & Priscianus agnoscit lib. x; quem sequitur Grammaticorum vulgus. Nusquam tamen id hodie legere est; sed *ringor*, quod deponens est; ut & compositum ejus *subringor*. Terent. Phorm. act. II, Sc. II:

Dum tibi sit, quod placeat; ille ringitur, tu rideas.

Quo tamen loco *ringit* corruptè legit, ac *ringo* dici, antè sesquiseculum probatum ibat Angelus Decembrius lib. IV de politia literaria parte XLVII. Cicero epist. v, lib. IV ad Att. *Erimus ubiores, si & ille libenter accipiet, & hi subringentur*. Sidonius Carm. XXIII, quod Narbo inferbitur:

Mulium ringitur otiosa virtus.

Glossæ Philoxeni: *Ringitur, ἀπαφνωσίν, ἀπαφνωσίν*. Olim habuisse præteritum, indicat verbale *ringit*.

Etiã verò & veteres Grammatici *mingo* agnoscant, pro eo tamen *meio* poni debuit: quo usus Persius sat. I, & Martialis, cum alibi †, tum lib. III, epigr. LXXVIII:

Minxisti corrente semel, Pauline, cavinã:

Meiere vis iterum, jam Palinurus eris.

Cujus carminis elegantiam cognoscet, qui respexerit etymon Palinuri. Neque enim arbitror, verum esse, quod Turnebus censet in Adversariorum libris †, respexisse poetam ad obitum Palinuri: quasi sententia sit, in lotio suo, quod Græci *επον* vocant, submersum iri, uti in undis periit Palinurus Virgilianus*. Porro distichon hoc citat quoque Camerarius in argumento Curculionis Plautinæ. Sed, memoriæ lapsu, pro *mesere* posuit barbarum *mingere*: nisi culpam hancce in typographum conferre malimus. Supino *minctum* usus C. Titius, Lucilianæ vir ætatis, oratione eâ, quâ legem Fauniam suavit: *Iudex testes poscit. ipse it minctum*. Ita est in Stephani- cã, & Raphelengianâ. At in Aldinâ est *miñtum*, quomodo Plautus *commissilis* dixit.

Ab *ango* Priscianus format supinum *anctum*, Diomedes verò *anctum*. Pro Prisciano sunt glossæ vet. ubi legas: *Ancti, ἀναγκαστικῆς, ἀγγυλιανῆς*. Sed neutrum apud classicos invenire potuimus. Imò nec illud loquet, an *anctum* in præterito faciat *anctus*, quod scribit Diomedes. Nam videtur hoc esse nomen. Interim non dubium, quin ab *anctum* sit *anctus*, & *anctus*.

Lingo in supino facit *linctum*. Plinius lib. xxxv, cap. xv: *Sulphur prodest & sulphureosis linctum*. Et lib. xxxvi, cap. xvii: *Assius lapis prodest & phlegmaticis linctus*.

Frigo in supino habet & *frisum*; quo usus Corn. Celsus †: & *frictum*; † lib. 2, cap. 19. unde Horatio † *frictum cicer*; *fricta nuges*, apud Plautum Pœn. † est de pur. eliam

Figo in supino *fiçtum* habet, & *fixum*: ut scribit Diomedes lib. primo; ubi laudat illud Scauri de vita sua: *Sagittis confictus*. Idem Ciceronis, Varronis, aliorumque autoritate comprobatur Obertus Giffanius in Indice, voce *fiçtus*. Iacobus quoque Cujacius, ac Scipio Gentilis*, observant, *Callistratum* † eodem modo dixisse: *Si quando navis, vel inficta, vel fricta, intra finis agri cuiusque fuerit. Inficta pro infixa*.

Clango, clancz habet: etsi *clanguit* dicat vetus S.S. interpres Num. cap. x.

Neglego olim *neglegi* fecit. Ita Æmilius Macer, in xvi Annal. teste Diomede, & Prisciano: *Omnem nostrum neglexerit autoritatem*. M. quoque Antonius, quem antiquas voces affectasse, è Suetonio † constat, ita locutus † Ang. cap. 86. videtur in epistolâ apud Ciceronem Philipp. xiiii: *Theopompum, nudum, expulsam à Trebonio, confugere Alexandriam neglegissis*. Ita è manuscripto cod. emendat Ianus Guiljelmus lib. ii Verif. cap. xi. Estque huic simile *intellegerit*, pro *intellegerit*; quo non semel usus Vlpianus.

A ningo, ninxi, dixit Accius in Andromeda:

Cum ninxerit cælestium molem mihi.

Atque inde Priscianus esse vult *nix*; ut à *duxi, dux*; à *rexi, rex*. Sed *nix* est ex *nivis*, pro quo veteres dixere *ninguis*: quo Lucillium esse usum, testatur Charifius in primo.

Pango tantum *panxi* habere, scribit Charisius: sed *ungui* etiam facere, Nisus, Papirianus, & Probus, putarunt, teste Prisciano in ix.

Stinguo penè exolevit. Gloss. Cyr. *σενβω*, *stinguo*. Onomast. *Stinguo*; *σενβω*. Verus poeta, Cn. nempe Martius vates, apud Livium lib. xxv:

Nam is Dius vestros perduelles stinguet ad unum.

Ut quidem Scaliger legendum conjectat ad Varr. Apud Livium est: *Nam is avus exstinguet perduelles vestros*. Unde malim ego, ut merus spondiacus sit: *Namque oillus dius stinguet perduelles ves. ros.*

Eodem *stinguendi* verbo etiam Lucretium usum constat. Vti & Tullium in Arateis, quemadmodum Priscianus ostendit in x. Fortasse autem hoc verbum in elementalibus libellis a grammaticis poni non debuit: sed ejus in locum substitui oportuit compositum *restinguo*, *exstinguo*, aut *prestinguo*; nempe eà ratione, quâ ipsi *affligo* ponunt, non item *stigo*; quo tamen usus Lucretius lib. II:

— *Nam cita superne*

Obvia cum fluxere, sit ut diversa repente

Dissiliam.

Livium quoque Andronicum, & Attium, usos, docebit Nonius Marcellus. Indèque verbale *fluxu*. Virgil. lib. ix: *Dant sonitu fluxu galeæ.*

Hanc enim lectionem agnoscit quoque Servius; ut movere nos haut debeat, quòd in quibusdam codd. legatur *adfluxu*: quod ex glossemate irrepsit. Sed & usus Silius lib. ix: *— Galea horrida fluxu*

Adverse ardescit galeæ.

Itemque Ausonius epist. xxv:

Cymbala dant fluxu sonitum.

Vide de hac voce, quid adversum Titum notarit Yvo Villiomarus, sive Scaliger lib. vi Locor. Controv. in cap. ix.

Peygo, & *surgo*, primam simplicis *rego* in præfenti perdunt, quam in perfectio supinoque retinent.

Ineptè docent, *pango* in præterito facere *pepigi*, & *panxi*, cum tantum habeat *panxi*; quo utitur Columella lib. xi, cap. ii: *Olearum*, inquit, *aleam oportet, cum panxeris, fumo & cinere mistis obtinere*. Olim pro eo dixisse, *pegi*, ut *frango*, *siegi*, tum indicant composita, *impegi*, *compegi*; tum testatum facit hoc Pacuvii apud Priscianum: *— Tonsum pegi Levo in litore.*

* *P. 35. Apolo.*
Vlus quoque Cicero, ut testatur Turnebus in Apologetico *. Ejus est primo de legibus: *Requiri placere terminos, quos Socrates pegerit*. Vbi *pegerit* nihil aliud est, quam *panxerit*. At *pepigerit* aliud fuerit. Nam significat, *passus foret*. Quare *pepigi* non à *pango* est, sed à *pago*; pro quo posteriores dixere *pacifcor*. Visum hac de re adscribere illustrem Quinctiliani locum è lib. primo, cap. vi: *Prima quoque aliquando positio ex obliquis invenitur, ut memoriam*

repeto,

epeto, convictos à me, qui reprehenderant, quòd hoc verbo usus essem *Pepigi*. Nam id quidem dixisse summos auctores confitebantur; rationem tamen negabam permittere, quia prima positio *Pepiscor* cum haberet naturam patiendi, faceret tempore præterito *Pæsius sum*. Nos, præter auctoritatem oratorum, atque historicorum, analogia quoque dictum tuebamur. Nam cum in XII Tab. legeremus: Ni ita pagunt, inveniebamus simile huic *Cadunt*: inde primæ positio, etiamsi vetustitate exoleret, apparet *Pago*, ut *Cado*: unde non erat dubium sic *Pepigi* nos dicere, ut *Cecidi*. Fabii causam juvat Priscianus lib. x; ubi citat illud Ciceronis e lib. II ad Herennium: *Pacta sunt, quæ legibus observanda sunt*: hoc modo rem ubi pagunt, oratione pagunt. *Supinum* idem habet ac *pango*. Nam à *compingo* quidem Cic. lib. de finib. dixit: *Quod enim in operibus manu factis, tamque compactum & cõmentatum inveniri potest?* At à *compago*, vel *compaciscor*, dixit Plautus *Captivis**: *Exemplo rem de compacto geris*: & Livius lib. VI: *Vt multo verifimilius sit, compacto eam rem, & communi fraude patritiorum astam.*

Deo degi facit, cum sit ab *ago*. Apud Symmachum tamen lib. I, epist. xxxi sic Aufonius: *Cum in comitatu degimus ambo a vo dispari*. Sed in vet. codd. est *degimus*. Atque ita in ipso Aufonio legitur.

Diomedes à vergo format *verxi*: sed sine auctore.

CAPVT XXVIII.

De verbis in LO. *Alitum*, & *altum*, ab *alo*: sed illud præferri, ἐπιπολις, utinam de ergo. *Pfalli*, *Pulsi*, *Excelleo*, *Plaustrum perculi*, *paræmia*. *Erasmus notatus*. *Velli*, & *vulsi*; *revelli*, & *revulsi*.

A molo est *molitum*. Cæsar lib. I de bello Gall. *Trium mensium molitâ LO cibaria sibi quemque domo efferre jubent*.

Alo quoque *alitum* facere, iudicio est hoc Valerii Maximi lib. v, cap. IV: *Quid tam iniustratum, quid tam inauditum, quam matrem matris uberibus alitum?* Ex eo autem ἄσος κούβητος factum *altum*. Sallustius apud Diomedem: *Arpini altus*. Sed *alutus* præfert Diomedes, ad ambiguitatem vitandam. Unde & *alimentum*.

A psallo est *psalli*. Bassus lib. II Lyricorum apud Priscianum:

Calliope princeps sapienti psallerat ore.

A pello etiam *pulsi* videntur dixisse. Vlpianus quidem lib. LXX ad Edictum †: *Marcellus autem ait, si quis jus habens pecoris ad aquam appellendi, plera pecora adpulserit*. Scio in vulgatis esse *appulerit*, vel *adpulerit*. Sed in Florentinis pandectis liquidò exaratum *adpulserit*. Quod retinet quoque Scipio Gentilis lib. I Περὶ ῥητῶν, cap. XXXIII.

Dubitare videntur Grammatici veteres, num *exculi*, an *excellui*, an *excellivi*,

† Top. I. c. 18.
de aqua quoti-
diana & aqua.

livi, dicendum fit. Probus quidē *excellivi* præfert. Sed Priscianus lib. x, duo priora: at ita ut sint à verbis diversis. Vult enim, tum *excello* dici, tum *excello*: ac *excello* quoque rectum esse, probat illo Plauti P[ro]d. A. C. II, sc. III: *Vi quisque fortunâ utitur ita præcellet*. Et manifestius hoc Ciceronis primâ epist. ad Filium: *Quare effice, ut excelleas*. Ac docet Diomedes, similiter loquitur Æmilius Macrum in secundo Ornithogonias: *Cum laude exceller omnes*. *Excello* autem, uti *antecello*, apud Ciceronem, & alios, passim usurpatur. Sit omnium initar est locus Lucretii*, ut qui infinitivum ejus esserat penultimâ correptâ: *Omnibus ornatum voluisti excellere dictis*.

Itaque censet Priscianus, ab *excello* quidem esse *excellui*, ut à *calco* est *calui*: at ab *excello* esse *exculi*, ut à *percello*, *perculi*. Gloss. *Perculit, καλεσθαι, περιπατεσθαι*. *Percussim, ἀποσπείρον*. Habemus apud Maronem v. Æn.

Perculit, & fulvâ moribundam extendit arenâ:

& apud Plautum Epid. A. C. IV, Sc. II: *Perii, plaustrum perculi*. Vbi maximus Desiderius †, atque itē Cælius Rhodiginus ‡, libris quibusdâ decepti, perperam legunt, *ausstrum perculi*. Est enim adagium rusticorum, qui, ut Festus, ac Donatus †, docent, plaustrum perculisse dicuntur, cum negotium aliquod everterunt, & perturbarunt. Ajunt & dici *perculsi*, unde fit *perculsum*. Ac Terentium laudat Andr. I, sc. I. Sed ibi in melioribus libris est *percussit*: uti in omnibus MSSis Palatinis. Objeçant quoque Horatium lib. I, od. VII, Ciceronem pro Mil. & Lucanum lib. II. Sed Rivius ubique mavult *percussit*. Eademque Lambini mens, comment. in Horatium*,

Vello, Charisio, Priscianoque testibus, & *velli* facit, & *vulsi*. *Vulsi*, & *vulserum*, sæpe est apud Lucanum. At prius prætulit Cicero. Ejus est epist. xx, lib. v ad Att. *Ibi morati biduum perillustres fuimus, honorificisque verbis omnis injurias revellimus superiores*. Et epist. xv, lib. viii: *Quæ me convellerunt de pristino statu*. Apud eundem de suppliciiis est: *Revellistis, atque in profundam abjecistis*. Ovidius in Metam. & *vulsi* usurpat. Ait enim lib. viii:

A situs situs, & ab arvis arva revolvi.

At paullo post legas:

Continuam diduxit humum, pariterque revellit

In totidem mediis, quot cernis Echinadas, unâs.

Similitérque dixit Maro IV Æn.

--- Et quos Sidoniâ vix urbe revelli,

Rursus agam pelago.

Fortasse autem & altero usus est.

Nam primo Æn. in vulgatis quidem exaratum:

Nec parvis Æneo cineres, manesce revelli.

Sed in oblongo codice, quem delicias suas Pomponius Lætus vocare solet, *revulsi* legi ait Pierius: quod tamen improbat Servius.

* lib. I, v. 27.

† in Clitad.

‡ lib. I, v. 7.

† in Em. aff. 2, sc. 3.

* lib. I, od. 7. Qui Lambinus tamen, Ciceronis se non adducens, percussit revellit vult in istud esse justum: postea lib. 2, for. 2: Atque alligit humo.

CAPVT XXIX.

De verbis *tertia desinentibus in NO.* Geno. Cenforinus *cujus, & quando vixerit.* Genii, *unde dicantur.* Recano, *pro recino.* Recanui, occanui, concanui, à cano. Premi, *pro preffi.* Imperfectum pro plusquamperfecto Subjunctivi. Lium, delitor. Varro *correctus, apud Nonium.* Lino, lni, livi, aut levi *facit.* Posivi, reposivi, deposivi. Crevi, *pro vidi, aut constitui.* Cretum, *pro statutum.* Cretio. Sii, fivi, *vel fini.*

Gigno præterito caret: sed mutuatur *genii à geno*, quod non refugiant N O. Paulus & Vlpianus I. C. ut probat Scipio Gentilis in Παιρησις *, * *liv. 1, cap. 27.* uti de altero horum Radulphus Fornerius †, sed post Gentilem, imò uterque post Scaligerum ‡. Vsi quoque, Lucretius non uno loco, Varro lib. 1 de R. R. cap. XL, & lib. 11, cap. 11, Severus in Ætna, Appulejus lib. de Deo Socratis, multique alii. Vnum tantum adducam, Cenforinum, scriptorem Romanum, (Romam enim suam, ac Q. Cærellii, ad quem scribit, communem patriam facit *) & fat antiquum, ut qui se scribente agi dicat † annum à conditu Romæ nongentesimum, nonagesimum primum ‡. Ejus, quem dixi, scriptoris hæc sunt verba cap. tertio aureoli libelli de die natali: *Hic sive quod ut genamur curet, sive quod una genitur nobiscum, sive etiam quod nos genitos suscipit, ac tuetur, certe a genendo genus appellatur.* Ita enim in MSS codd. legere est, quorum scripturam repræsentavit Carrio: ne quis moretur, vel editionem Eliæ Vineti, in qua & gignendo, & gignitur corruptè editum est: vel autoritatem Antonii Delrio, qui initio commentarii in Senecæ Medeam, hunc locum adducens, pro *genamur* legit *generemur*, ac *gignitur* retinet cum Vineto.

Cano cum *cecini* habeat, in composito erit *occini*, quod probat Diomedes. Sed alii malunt *occinni*. Ejus præsens est *occino*, vel *occano*. Nam veteres simplicis vocalem retinebant. Tacitus lib. 11 Annalium: *Tum Sentius occanere cornua, tubasque, jussit.* Similiter *recano* dicebant, *pro recino*. Itaque vett. MSSi apud Maronem in Culice habent:

Et recanente lyrâ.

Vbi vulgares, *recinente*. Itidem aliquantò post in vett. codd. legitur:

— *Calamo recanente palustrî.*

Porro *cano* olim etiam *canni* fecit: item compositum ejus *occano, occanui*. Verba sunt Servii ad 11 Georg. *Sic etiam ab eo, quod est cano, non cecini, sed canni dicebant.* Sallustius: *Cornua occanerunt.* Idem testatur his verbis Priscianus lib. x: *Quidam & occano occanni protulerunt, ut Sallustius in pr. Histor. Metelli cornicines occanère.* Itaque dubitat Petrus Colvius, an apud Appulejum

lejum primo Floridorum *concanuisse* sit legendam, ubi in vulgatis quidem est *certavisse*, at in nostris etiam membranarum *concanisse*. Sunt & alia id genus, quæ apud antiquos in præterito reservarint consonantem præsentis, contra quam nunc fit. Nam Ennius, atque alii, *confsiti*, pro *confiti*, dixerunt. *Premi*, pro *pressi*, usurpat Cato cap. lxxv. *Atterui*, pro *attrivi*, Tibullus, & fortasse *atueritis* pro *attritis* Tacitus: de quibus postea dicemus. Ac, hujusmodi exemplis adductus, vir eximius putabat, Plautum Milite 1, 1, quo loco *transmitteres* legitur in vulgatis, *transmitteris* scripsisse, pro *transmiseris*. Sed eos hic sequimur, qui *transmitteres* retinent, & pro *transmises* poni ajunt; eâ nempe ratione, qua, capse scenâ, *occidetes* ponitur pro *occidisses*: quod cum non attenderet Duza, *occideris* scribendum, pro *occideres*, credidit. *Lino, lutum*, facit. Virgil. iv Georg.

— Et paribus lita corpora guttis.

Martialis lib. x, epigr. lxxvii:

Deque coloris nunquam lita mater Etruscis.

Cicero epist. 1 ad Calvum: *Tuli molestè, quod literæ delitæ sunt à te redduæ.*

Et iv Verr. *Tabulæ sunt in medio, quæ se corruptas, atque interlitæ esse, clamant.*

Attrius in Atreio:

Epularum victor, scelerum fratris delitor.

† lib. 12, cap. 50.
* in declaratione
tunc cacti.
† Heaut. act. 3,
sc. 1.

De præterito ejus non convenit. Apud Columellam † *livi* legitur: *Noctis dolia, vel sciris, crassa gummi liverunt.* Apud Quintilianum * *lini*: *Marii, inquit, tui crurore parietum linisti.* Apud Varronem *linii*: *Cum, inquit, obliterit vasa.* Tamen nullum vulgè ex hisce præteritis probant: sed *levi*. Vnde *re-levi* apud Terentium †. Sed alii malunt esse à *releo*, quod ejusdem erit originis ac *deleo*. Sanè apud Diomedem difertim scribitur: *Deleor, delitus, & deletus.* Cicero ad *Alium*: *Ceris deletis.* Varro in *Prætoriana*: *Delitæ literæ.* Calvus ad uxorem: *Prima epistola videtur in via delitæ.* Similiter ab *oblino*, sive *obleo*, est *oblevi*. Varro *Mysteriis* apud Nonium in *Portitores*: *Æs defraudasse carponem, bonam luto oblevisse, tum portitores era indaxere.* Vbi pro *bonam* legendum *obham*. Canterus enim *Novarum Lectionum* lib. vi, cap. vi, haut rectè *carponem* emendat. At *linivi*, vel *linii, linitum*, sunt à *linio*; quod est quarta.

Pono olim fecit *posvi*: quod è Plauti *Vidulariâ*, & Appulejo in primo *Hermag.* probat *Priscianus*. Adde Plautum *Asin. Act. 111, Sc. 1*: *Quis pol si reposvi remum.* Et *Curcul. Act. 1v, Sc. 111*:

*Nunc nisi tu mihi properè properes dare jam triginta minas,
Quas ego apud te deposvi, vitam propera ponere.*

Item *Calina act. 1v, sc. 1v*: *Pene exposvi cubito.* Catullus*:

*O Latonia, maximi
Magna progenies Iovis,*

Quam

*Quam mater prope Deliam
Deposuit olivam.*

Hinc *deposisse*, pro *deposuisse*, *ἀποθεῖναι* † dixit Maro in *parcedia* :
Tuâ in paludæ deposisse sarcinas.

Sic cum Scaligero lego. Alioquin enim non sint jambi meri.

Cerno tum tantum *crevi*, & *cretum*, facere ajunt, quando de hereditate sermo est. Sed contrarium evincit Priscianus illo Titianii in Geminis : *Simum: ut pueras has noctu suspirare crevi.* id est, vidi. Et isto Plauti Cistell. Act. I, Sc. I : *Cum ego antehac te amavi, & mihi amicum esse crevi.* Quem locum Varro etiam profert lib. VI, de L. L. ubi hæc eâ de voce apponit : *Crevi*, inquit, *valer constitui.* Itaque heres *cum constituit se heredem esse, dicitur cernere, & cum id fecit, crevisse.* Idem Plautus eadem comœdiâ Act. II, Sc. I :

Sain' tibi istuc in corde cretum est ?

Ita cum locum legit Ios. Scaliger, pro quo in vulgatis *cretum*, forte ex glossâ. Nam idem significant *cretum*, & *decretum*, quod constitutum, aut certum. Hinc Sallustius Orat. ad Cæs. *Equidem mihi decretum est. nihil tamen ex alio reperiri posse, quod non cogitanti tibi in promtu sit.* Est & in usu verbale *creto* : quo quid in hereditatibus significetur, docebunt Vlpianus Tit. XXI I, Iudorum lib. V, cap. XXIV, & Alciatus lib. III Distinctionum, cap. VII.

Sino usitatus *sevi*, vel *sii*, interdum & *simi* facit. *Si*, sive, ut in aliis legitur libris, *sevi*, usurpant Varro lib. VI Epist. quæstionum, & Terentius in Adelphis †. *Sim* vero idem Varro apud Priscianum, tum & Publius Rutilius, & Scaurus de vitâ suâ : quorum verba adfert Diomedes, sed corruptè totus is locus legitur in editionibus, quæ Putschianâ priores. Hæc enim codicum antiquorum fide veram lectionem indicat, ut & Gaspar Schoppius lib. III suspect. lect. epist. III.

† Act. I, Sc. 2.
ubi fit qd in
dico dicitur,
quod dicitur
exp edit in vivo
in dicit, et mi
Tarsifina veteri
acti 1477 : et
tom MSS in
fuit. In dicitur
etiam MSS
pro fuit qd fit
nit. It & dicitur
acti 1477.
vers. 17.

CAPVT XXX.

De verbis excumbibus in P. O. Clepere. Clepsi. Scelerus, pro scelestus. *Plunto* medicina. Terui, pro trivi : teritum, pro tritum. Serui. Differo, deserro, inferui, quid proprie noceat. Desitus, & desertus, pro infesto sive inferto. Verri. Versa templa, hoc est, *σεβαστεῖα*. Versus unde dicantur. Verritum. Converritor. Curri. Furui, sequioris ævi vox.

CArpo, juxta Terentium Scaurum, facit *carbysi*, contra quam fit in *scribo*. *bo*, quod *scripsi* habet. Illic P in B ; hic B in P abit. Sed hæc ratio scribendi non observatur in vet. libb. ubi & *scribji*, & *carbysi*, legitur. Diximus de hoc supra, cum de *Scribo* ageremus.

Clepo clepsi facit. Neque enim assentio iis, qui utrumque aut barbarum censent,

centent, aut sanè obsoletum. Nam Senecæ est in Medea Act. II, sc. I :

Levis est dolor, qui capere consilium potest,

Et clepere sese.

Et in Hercule furente Act. III, sc. II :

Tunc ipse rictus, & Cleonium caput

Opponit, ac se tegmine ingenti clepit.

Quibus locis clepere est tegere sive abscondere : quomodo & idem Seneca fur vi accipit in Agamemnone Act. V, sc. II :

Germane, vultus vestie furabor tuos.

Clepsi verò est apud Manlium lib. primo :

--- *Quis enim condentibus illis*

Clepsisset furto mundum, quo cuncta reguntur ?

Antiquè pro eo clepi dicebatur. Sanè vet. libb. apud Cic. II de Legg. habent : *Sacrum si quare commendatum, qui cleperit, rapitque, parricida esto.* Atque eam lectionem probat Turnebus in Comment. & Scaliger in lib. II. Varronis de R. R. cap. IX. Vulgati habent *clepsit, rapitque.*

A tero est terui, & trivi, juxta Appulejum; quemadmodum scribit Charifius in tertio †. Sed fortasse pro terui, terni legendum. Quo usus Plautus Pseud. Act. III, Sc. II :

Teritur sinapis scelera cum illis, qui terunt :

Prinsquam truerunt, oculi ut exstillent facit.

In vulgatis pro scelera est scelerata, & pro truerunt, triverunt. Sed scelera, pro scelerata, & versus requirit, & Servius Danielis * hoc loco agnoscit. Truerunt verò, pro triverunt, Plautum hic scripsisse, Priscianus auctor est lib. VI.

Vbi tamen triverunt in Helia Putschii editione † legitur : sed truerunt reperit in antiquis, uti Venetâ anni MDCCCLXXVI. Et similiter dixit Tibullus lib. I, eleg. IV : *Aut operi insuetas ateruisse manus.* Ita & princeps editio ‡. Apud Tacitum quoque primo Historiarum in optimo illo Vaticano, teste Lipsio, scriptum est, *Mox ateritis opibus :* pro quo vulgati habent, *atritis.* Longè tamen trivi præfert Velius Longus, cum scribit : *Item terui, & trivi, non adscribo huic disputationi, sed consuetudini, sed novæ, & veteri adnotationi. Num & Virgilius, secutus antiquos, cum possit dicere (terui,) non impediende metro; maluit dicere *.* Nec se poeniteat calamo trivisse labellam : & †, *Hinc radios trivere rotis.*

Quemadmodum autem à tero fuit terui : sic à sero non serui tantum, sed & serui dixerè. Vfus hoc Ennius in præceptis, Prisciano teste. Atque hoc remansit in compositis, quando translata sumuntur : ut *inferni, asserui, conserui, deserui, disserui, exserui* &c. Nam propriè deserere est, à fatione decedere ; inserere, semina inpergere ; disserere, semina in diversas arcolas spargere, & sic in cæteris. Varro lib. I de R. R. cap. XXI I : *In recentibus pomariis, desitis feminibus, in ordinemque arbusculus positis, primis annis, antequam radices longius procedere*

† cap. de tertio ordine.

* In illud 9 En. Necte tua funera mater.

‡ pag. 682.

‡ anni 1481, Regii Lepidi procurator.

* Ed. 2.

‡ 2 Georg.

dere possint, alii conferunt hortos, alii quid aliud. Vbi Scaliger desita femina interpretatur malleolos in agro furculario depositos. At pro eodē desertus dixit Tibullus * :

Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris,
Seu vetus in irivio florida ferta lapis.

* lib. I, el. I.

Vbi desertus est in terram depositus, seu solo insertus. Fortasse tamen verius dixeris, olim duplex fuisse sero: unum ab εἶρω, hoc est, ordino: alterum à αἰρω, seu αἰρω, id est sero, & extrito: ac priori significatione fecisse serui, fertum: posteriori autem, serui fatum. Sanè consuevi, in serui, habent significationem seminaandi: at inserui, conserui, ordinandi.

Verro, inquit Priscianus, *versū facit secundum Servium; secundum Charisium, verri, quod & usus comprobat.* Licinius Maceo pro Thufcis: *Quos oportuit amissa restituere, hisce etiam reliquias auerterunt.* Publius †: *Cellas seruorum conuerri.* Sulpin pinum ejus est *versum*: unde apud Catonem, *Conuersa villa.* Apud Cic. Verr. III: *Etenim quam tu domum, quam urbem adiisti, quod fanum denique, quod non eversum atque exersum reliqueris?* Fortasse & apud Maronem I Æn.

† in Muro Martone, pro quo MS. non est, Muntone.

Et versa pulvis inscribitur hasta.

Nam, si credimus Diomedem, *melius est tractā intelligere, quam inversā.* At apertius apud Diomedem Seneca è deperdito dialogo de superstit. *versa* † *templi.* E Plauto quoque idem Diomedes citat, *versa, sparsa.* Ac putat Acidalius, signari locum Pseudoli Act. I, Sc. II, ubi in vulgatis legitur:

Versa, praeserga, strata, lauta, coctique omnia uti sint.*

Nam legendum esse,

Versa, sparsa, tersa, strata, lauta, coctique omnia ut sint.

Quam emendationem pluribus rationibus idem Acidalius comprobat. Porrò quia non à *vertendo* tentum, sed à *verrendo* etiam in supino *versum* dicimus: hinc eruditus interpret Mat. XII *σκαρπηρέων* translulit *versum*: ubi vulgatus habet *scopis mundatum.* Eapse de causa, si codicibus editis fidem habemus, Iulius Scaliger lib. II de re Poetica, cap. v, more suo à Grammaticorum vulgo dissentiens, *versui* nomen esse autumat à *verrendo*, hoc est sulcando, scalpendo, & tollendo aliquid è ceræ, in qua scribebant, superficie, ita ut depresso relinqueretur. Quæ verba attentius consideranti paret rationem potius adferri, cur à *vertendo* sit, quàm *verrendo*. Nam *verere* est sulcare, more agricolarum, qui in arando terram vertunt, ut loquitur Maro †, ac sulcum faciunt. Quare omnino est à *vertendo*: ac licet nonnulli doctissimi viri, auctoritate Scaligeri compulsi, à *verrendo* deducere malint: tamen eorum magis mihi iudicium probatur, qui apud Scaligerum, tyrothetarum culpā, *verere*, pro *vertere*, irrepuisse coniectant. Fortasse & *verritum* pro *versum* dixere. Nam verbale *converritor* est apud Appulejum in Apologia: *Converritorem pridiana reliquie.*

† Diabolorum e sui meminit & Fabius libro de Superstitione.

Tertullianus in Apolog. & Augustinus lib. 6 de Civ. Dei.

* MSSi, praeserga.

† I Georg.

Curri in præterito usurpat Tertullianus lib. de fuga in persecutione cap. XI: *Pedibus stetit, curristi nummis*. De compositis ejus diximus, cum ea expendere, quæ præteritum geminant.

Furo, pro quo male apud Nebriffensem est *furio*, præterito caret. *Furui* tamen inde flectit Servius. Imò & Sedulius dixit lib. I operis paschalis:

Nec minus & Darii furuerunt iussa tyranni.

Neque dubitavit eopse modo loqui Philelphus, epistolâ ad Antonium Panormitam: ubi Lucretium ait, hausto poculo amatorio, *feruisse*. *Furo* in primâ est insolens. Eo tamen usus Varro, teste Prisciano, qui inflectere jubet, *furis, furit*. Atque usus quoque Aratus lib. II:

Cui pelagus, tellusque furunt.

CAPVT XXXI.

De verbis in SO, vel TO. *Lacessivi, lacessii, & lacessi, similiaque.* Depsi, perdepfi. Pinfum, pinsum, pistum. Pinfere, pifere, piniire. Pexui, vel pexi; pexum, peditum, pedum, unde impectare. Fluctum, neclum, connectus. Complexus, a complecto. Sterti, & stertui. Mestui. Nexui, & nexi. Statum a sisto. Abstit, pro abstitit. *Discrimen, quod inter enisus, & enixus, ponunt, non observatur.*

S O.

C *Apeffo, arecesso, lacesso, similiaque, male quidam spoliunt præteritis supinisque, cum in illis habeant IVI, in his ITVM. Quod plurimum evincitur exemplis. Cic. pro domo sua: Nos te, Antoni, nullè lacessivimus injuriâ. Et in Pitonem: Responsione me inimicâ homo promississimus lacessivit. Idem lib. IV de Repub. apud Augustinum lib. II de Civ. Dei: Aeschines, civis Atheniensis, vir eloquentissimus, cum adolescens tragœdiâ assitavisset, Remp. capeffivit. Tacitus quinctodecimo Annal. At Flavius Scevrius, & Ascanius Quinctilianus, utroque Senatorii ordinis, contra sanam suâ principum tantis facinoris capeffivere. Ibidem: Igitur dioreffus castells Vannius funditur praetio, quamquam rebus aduersis laudatus, quod & pugnam manu capeffivit, & corpore aduerso vulnera excepit. Supinum quoque, & participium hinc deductum, ab eodem usurpatur. Ut IV Histor. Nos quamquam toties lacessiti, jure vicere id solum vobis addidimus, quo pacem tueremur. Idem lib. VI Annal. Meliora capeffivum Maconis duce. Dixitque eodem modo Cic. VI Verr. Antequam audissent, ei negotium facessitum. Et Claudianus lib. de bello Getico*:*

* ref. 290.

*Sæpe lacessitam, sed non impune, futemur
Ausoniam.*

Quibus refellitur Vegetionis & Alexandri somnium, scribentium *capeffivum, & lacessivum, dici debere. Et hæc eadem integra. Interdum verò in præteritis*

præteritis V $\epsilon\zeta\sigma\upsilon\mu\epsilon\tau\omega$ ejicitur. Certè Priscianus quoque autor est, Verrinâ primâ, in quibusdam libris, legi : *Ipse profecto met.ære incipies, no innocenti periculum facessieris.* Dixitque eopse modo Livius lib. x ab V. C. *Per biduum lacessiere hostem.* Et Tacitus lib. xii Annal. *Pugnam manu cepessit, & corpore adverso vulnera excepit.* Hinc alterius quoque literæ abjectione *lacessisset* est apud Comicum in Phormione † :

Victus si potest non lacessisset prior.

Estque isthæc $\sigma\upsilon\zeta\upsilon\mu\epsilon\tau\omega$ multò usitatissima in *incesso*. Columella lib. xii : *Pluvio incesserunt.* Livius lib. lxx ab V. C. *Ingens metus incesserat patres.* Tacitus lib. lxx Annal. *Quoties valetudo adversa flammam Divem incesisset.* Idem lib. xv : *Quia rumor incesserat, pontem cessurum oneri, dolo fabricantium.* Et lib. lxx Histor. *Marium Celsum variis criminibus incesserant :* Et lib. lxx Histor. *Fuere qui uxorem L. Vellii Triariam incesserint.* Occurrit & ea syncope in *cepesso*, & *faceppo*. Tacitus lib. xliii Annal. *Iulius quidam Montanus senatori orationis ; sed qui nondum honorem cepessisset.* Et lib. iv Histor. *Ignorantia Clavii Rufi orsus, qui perinde dives & eloquentia clarus, nulli unquam sub Nerone periculum facessisset.* Hæc eo fusiùs adferre visum, quia multi è Grammaticis, inter præterita integra, & $\sigma\upsilon\zeta\upsilon\mu\epsilon\tau\omega$ passâ, non satis distinxerunt.

Depso, etfi ad nequitias transferatur, naturâ tamen suâ verbum est honestum. Atque ita usus Porcius Caro cap. xc. Præteritum ejus *depsoi*. Vnde L. Pomponius *, Atellanarum poeta, in Nuptiis :

--- Partem inspini, conclusi, condepsoi.

Et Catullus † similiter *perdepsoi*.

Pisso *pinssi* facit : quod Probus illo Pomponii ostendit :

Neque molis molui, neque † pilis pinssi.

At triplex habet supinum, *pinssitum*, & $\epsilon\zeta\sigma\upsilon\mu\epsilon\tau\omega$, tum *pinssim*, tum *pinssum*. Columella lib. xii, cap. xxvii : *Item bene pinssitum, nec plus uncie pendere addito.* Sic, *pinssitum panicem*, apud eundem extremo cap. ix, lib. lxx : &, *pinssum hordeum*, cum alibi, tum lib. viii, cap. iv. *Pinssim* dixit Vitruvius lib. vii, cap. i : *Id non minus pinssum * altissimam crassitudinem sit doctissimus.* *Pissum* est apud Plinium lib. xvi, cap. x : *Si pissæ ferantur.* Indeque *pistor*, & *pistrinum*. Veteres autem, Diomede teste, pro *pinso* etiam dixere *piso* absque N, quâ de re post Turnebum, & Scaligerum, pluribus agit Gaspar Schoppius lib. i Suspect. lect. epist. xvi. Adi & Casaubonum ad illud Persii sat. i :

O Iane, à tergo quem nulli ciconia pinssi.

Olim hoc verbum quartæ fuit. Vnde Ennius apud Varronem lib. iv de l. l. — *Cubiti pinssibant humum.*

Plerique, ut inquit Priscianus, *pinssi* à *pecto* protrulerunt. Charisius, *pinssi*. *Me-*
c. viii

† Præter.

* apud Nonium in Condepsoere.

† Catull. 75.

‡ Festus sub *horidum*, notat *pinssi* : ut sit *panissem* *pinssi*.

* Ita & Florus in *lib. lxxii*.

*cenat in Octavia : Pexisti capillum naturæ muneribus gratum. Asper tamen, pectivi. Hæc ille. Supinum est pexum, vel pectitum. Columella lib. x : Verum ubi jam puro discrimine pectita tellus. Idem lib. xii, cap. iiii : Preparatæ sunt, & pectitæ lanæ. Et, credo, quia pectitum dicitur, etiam pectivi dici putavit Asper. Equidem ita loqui non ausim. Fortasse autem in supino & pectum dixere; unde *impectare*, prout in vet. codd. legi, scripsit Victorius, apud Varronem lib. iiii, cap. xvi : Itaque *impectantes à se ejiciunt fucos*. Sanè & *fluctum* in usu olim pro *fluxum*, & *nectum* pro *nexum*; unde *connectus* apud Lucretium lib. ii :*

Exiguis intervallis connecta resultant.

Atque inde & lib. iiii comparativus *connectius*, pro *conjunctius*.

Plecto plexui format, saltem in significatione implicandi. Ita quidem Hieronymus in libro Iudicum cap. xvi : *Si septem crines capitis mei licio plexueris, & clavum his circumligatum terræ fixeris, infirmus ero*. Priscianus ait *plexui* facere, sed antiquè. Adfert autem hoc Lævii in vi Erotopægnion :

Andromacha perdudum, manu

Lasivulâ, ac tenellâ,

Capiti meo, trepidans, libens,

Insolita plexit munera.

Prout eos versus digessit, ac correxit

† anni 1476.

et ædævo Grotius. In vulgatis, ac MSo etiam nostro, & veteri Venetâ *, est *insolito munere* : sed sententia, & metrum, suadent prius.

Complexus non tantum venit à *complector*, sed & à *complecto*. Ita usus Plautus Amphitr. act. pr. sc. primâ :

Qui complexus cum Alcumenâ, cubat amans, animo obsequens.

Fallitur Lambinus, cum eam subintelligit. Nam *complexus* conjungi debet cum duabus seqq. vocibus. Eodem modo voce *complexus*, & *implexus*, Lucretium uti, ostendit Duza in Centurionatu. In glossis Philoxeni legas, *Plectibile*, & *plectile* : quæ exponuntur, *αδελφικος*, *αδελφικός*.

Sterto, juxta aliquos *stertit* facit. Sed *destertuit* est apud Persiû sat. vi. Nec Priscianus, aut Valerius Probus, præteritum aliud, quam *stertui* agnoscunt.

Meto messui habet : etsi eo tempore deficere credat Diomedes. Quæ & sententia est Charisii. Nam præterito ait dici, *messim feci*. Ad circumlocutionem autem non recurreret, si ex se præteritum gignere putaret. Atqui Catonis † est apud Priscianum * : *In campo Tyburti, ubi hordeum demessuit*. Supinum est *messum*; unde *messus*, *messis*, *messio*.

‡ lib. 7. Orig.
* lib. 10.

Necto nexi habere constat. An *nexui* quoque faciat, dubitatur. Priscianus quidem *nexui* agnoscit, sed à *nexo* : ac sententiam suam probat illo Maronis in quinto :

Et paribus palmis amborum inmixuit armis.

Verum id non evincit, quod Priscianus existimavit, quia dicere possumus cum Diomede, *necto* habere geminum præteritum, *nexui*, & *nexi*; priori usum

usum Maronem; posteriori usurpari à Lucilio lib. quinto :

--- *Hic solus vigilavit opinor,*

Et cum id mi visus facere est, tum retia nexit.

Similiter Mæcenas apud Diomedem : --- *Nexisti retia læto.*

Sisto facere stui, M. Catonis loco ostendit Agellius lib. II, cap. XIV.

Vsurpat hoc præteritum Vlpianus* quoque; ut & supinum *statum*, Cum. in-
quit, *quis iudicio sisti promiserit, neque adiecit poenam. si statum † non esset. Idē †*
Non videri in eadem causa statum. Item Paullus Iurisc. *Ita stipulatus sum, te sisti*
certo in loco, si non stiteris. Item, *Licet unus status non sit.* Et, *Omnes status non esse.*
Indèque *Stator* Iupiter. Cui ædem Romulus vovit in pugna cum Sabinis,
cùm sui fugerent. Vti & Samnitico bello fecit M. Atilius Regulus con-
sul. anno Urbis cccclix. Nempe nomen Statori ex eo, quia fœdam sistere
fugam. Vide Livium lib. I, & X. Pro *absistit* per syncopen *absistit* dixit
Ovid. XI Meram.

Alcyones lacrymas, & quæ pars admonet absti †.

Viro docto magis placet, *absistit à p̄x̄m̄t̄ōs*; dici, pro *absistat*: ut *obstire* pro *ob-*
stare. Sed mihi id parum fit verisimile. Ab *existo* supinum est *existitum*, un-
de *existiturus* est apud Vlpianum: *Si diu incertum, hæres existiturus, nec ne sit.*

Nitor nifus sum facit, & *nixus*. Vtrumque legitur in codd. antiquis: sed
nifus probat Valerius Probus; qui *nifus* à *nitor* nihil scribendi modo differ-
re vult à proprio *Nifus*. Ita apud Tacitum I Annal. *Seque inferre munito-*
ribus nisi. Et aliquantò p̄d̄t: *Enisæque legiones.* Et lib. III: *Latonam partu-*
 gravidam, & oleæ, quæ tum etiam maneat, admisum, edidisse ea numina. Vbi *admisum*
de partu legimus. At de alio conatu *enixus* dixit Sallustius in Jugur. *Ab*
adolescencia tua se enixum, ut ab optimo quoque probaretur. Vnde liquet, falli
Grammaticos, qui *enixus* de partu; *enifus* de alio quovis conatu, dici sem-
per, putant. Cautiùs Diomedes, qui agnoscit, confundi ea à veteribus:
sed addit, *Nifus* melius dici à *nitendo*: ut *Enifsa* sit *viribus conatus*, *Enixsa* ad *partum*
referatur.

† Sic vet. lib.
& Puff. lib. 9.
ubi videtur perpe-
ram absistit: eti-
am in MSa no-
stro, & Venet.
veteri an. 1486,
item Atlanta.

De verbis tertiæ in O purum. Parui an dicatur pro peperii. Manilii versus aliter, quam à Scaligero factum, digesti. Allicui, & pellicui. Salsum, & salitum. Sapui, sapiui, sapii; resipui, resipivi, resipii. Quassi. Complutus. Pluvi, pro pluui. Luvit, pro luit. Annuit, pro annuit. Rutum, unde ruta cæsa, & dirutus. Ruitum, unde ruiturus, & diruitus. Fluctum, vetus supinum. Defrutum quid, & unde dictum. Defrui. Fretus non est à fruor; sed fruitus, & fructus. Perfructus. Circa fructus *ετροπος aberratum à Varrone, Isidoro, Angelo Caninio.* Fructurus.

Venio ad verba desinentia in O purum: ex quibus verba in IO hoc habent singulare, quodd cum verba alia O mutant in IS, ut *lego, legis; carpō, carpis; ruo, ruus*: hæc IO in IS convertant; ut *facio, facis*, non *faciis; capio, capis*, non *capis*.

Pario olim, non *peperi* tantum, sed etiam *parii* fecit, quia verbum hoc olim quartæ erat: unde *parire*, apud Ennium. Itaque, si Scaligero credimus in Conjectaneis, Manilii versus, qui apud Varronem leguntur in VI de L. L. sic debent digeri: *Deli gemellos creta Titano Deos*
Latona parit casto complexu Iovis.

Sed in cunctis Varronis codicibus *geminos*, non *gemellos*; *parit* item, non *parit*, legitur. Præterea pro *creta*, creata est in Aldinâ, & hac antiquiore Mediolanensi, quæ curâ Baptistæ Pii prodit anno MDX. Quare versus eos sic potius legendos censeo:

Deli geminos creata Titano Deos
*Parit Latona * casto complexu Iovis.*

Allicui, & pellicui, quæ Priscianus adfert pro *allexi, & pellexi*, jam exoleverunt. Prius illud Varroni in Conjectaneis restituit Iosephus Scaliger.

Salio salsum habuit. At *salitum* est à *salio*; de quo dicemus in verbis diversæ conjugationis.

Sapio, iuxta Asperum †, habet *sapivi, & sapii*; iuxta item Charisium † *sapii, vel sapivi*. Probo * *sapii* placet. *Sapivi* Nævius dixit in Virgine prægnante: *Quando ego plus sapivi, qui fullonem compressi Quinquatribus.* Quem locum sic lego, & distinguo, ut sit ex trochaicis tetrametris catalecticis:

--- Quanto ego

Plus sapivi, qui fullonem compressi Quinquatribus!

Similiter in composito *resipivi* est apud Cic. epist. v, lib. IV ad Ant. *Vix aliquando te autore resipivi.* Ita enim in Bosianâ, aliisque emendationibus libris, legitur; pro quo in quibusdam est *resipui*. *Sapii* est apud Martialem lib. IX,

* Quamquam nec damno, Latona parit: prius versus resipivo, ut emendavimus.

† Lib. 2. Prisc. lib. 9, atque ed. ant., Diomedem rium approbare. † lib. 2, cap. de ratio ordine. Vbi & Caper utramque dicitur protulisse.

* Prisc. lib. 9, inque MSO ne pro post illud de Probo additur, Et nos illum debemus sequi.

lib. IX, ep. VI : *Nubere vis Prisco, non miror Paula ; sapisti.*

Sapui est apud Plautum Rudente Act. IV, sc. I :

Pol magis sapuisset †, si dormivisset domi.

Vnde *respui* apud Afranium in Brudufinus :

Equidem nunc respui, postquam pectus est letiua onustum.

Verisimile verò est, *sapio* olim fuisse quartæ, indeque esse, quòd *sapivi* olim fecit, & *respio*, *respiro*. Quod etiam confirmat Diomedes, cum *respio* ait esse quartæ, ejusque imperfonativum modum esse *respire*. A *respiro* est *respiisse*, inde *respiisse*, apud Terent. Heaut. act. IV, sc. VIII †.

Quasi non legimus ; teste Charifio, ac Prisciano. In supino tamen *quassum* fuisse, arguit, quòd dicimus *quassæ rates*, & frequentativum *quasso*.

Sternuo est apud Columellâ lib. VIII, uti & Propertium. *Sternuisse* apud Plinium lib. VII, cap. VI. A supino *sternutum* est frequentativum *sternuo*. V O.

Metuo, *metui*, nunc quidem destituitur supino ; sed olim fecit *metutum*. Lucretius lib. V :

Nam cupide conculcatur nimis ante metutum.

Congruo supino deficit : sed præteritum est *congrui*. Terent. Eunuchus * : * *congrui*.

--- *Nam in me plane Di potestatem suam*

Omnem ostendere, cui tam subito tot congruorum commoda.

Similiter igitur *ingruo* facit *ingruui*, supino autem carct. Eiusdem enim originis sunt, si *congruere*, ut Festus ait, significet propriè, convenire instar gruum, quæ se non segregant : *ingruere* autem, more gruum invadere. Priori ergo propriè usus sit Solinus, cum cap. XV ait : *Concoris cum omniuum (gruum) pro fatigatis, adeo ut siquæ defecerint, congruati univèrse, lassæque sustollant, usque dum vires oïo recuperentur*. Sed de etymo horum verborum accuratiùs in Originum libris differemas.

Videntur & dixisse *delibuo*, *delibui*, *delibutum*. Vnde remansit *delibutus*. Gloss. vet. *ελαιω, βέρηχω, delibuo*. Fuerit *delibuo*, à *libuo* ; hoc à *λεβω*, quod est *libo*, stillo, fundo.

A *pluo* sive *compluo*, *complutus* dixit Solinus †, pro *pluvia* madefactus. Vul- † cap. 15 : gate præteritum est *plui*. At *pluvi* antiquū est, quasi à *pluvio*. Plautus prologo Menæchorum : *Nam rus ut ibat forte, ut multum pluerit.*

Imò Prisciani ætate etiam legere erat apud Livium in XI ab V. C. & in XXI. Item in XXI : *Lapidibus pluuisse*. Et in XXIII : *Sanguine pluvit*. Hodie in Livio est, *pluisse* & *pluit*.

Sic *lavit* à *luo* dixit Lucilius sat. lib. III :

Tantalus, qui poenas ob dicta nefantia lavit.

Et *annuvit*, quasi ab *annuvio*, est apud Ennium lib. II :

Annuvit sese tecum decernere ferro :

quamquam Obertus Giffanius, in indice Lucretiano, *Annuit* (prout apud Priscia-

Priscianum legitur) probat; ut sit versus acephalos, quales non pauci inveniuntur apud antiquos, ut idem inibi fusè ostendit.

A *rivo est rivi, rivum*. Vnde *riva cæsa*. *Rivivus* tamen est apud Lucanum lib. II. Similiter à *dirvo* dicimus *dirvius*, pro quo *dirvius* legitur in antiquâ inscriptione † Romæ in S. Marci :

SILVANO SACRVM. C. VETTENIVS
NICON ET C. VETTENIVS AVSPI-
CALIS ÆDICVLAM DIRVITAM
A NOVO REFECERVNT ET
D. D.

Ac similiter *eruvivus* dicitur, etsi supinum sit *erutum*.

Fluo videtur olim non tantùm *fluxum* fecisse, sed & *fluctum*. Siquidem verbalia ab eo sunt *fluctus*, & *fluxus*.

Fruxor, juxta Perottum, triplex præteritum habet; *fruitus*, *fretus*, *frutus*. Atque à postremo hoc deducit *defrutum*: quomodo vocatur *mustum* ex duabus partibus ad tertiam decoctum. Sed *frutus* non dicitur. Est verò *defrutum* ex *defrutum*: quia ex eo omnis musti fructus percipitur. Nam, ut Festus ait, *Defrui dicebant antiqui, ut deamare, deperire significantes omnem fructum percipere*. At longè etiam minus *fretus* facit, cum id aliud signet; nempe eum, qui aliquo confidit. Vera autem hujus verbi præterita sunt, *fruitus*, & *fructus sum*. Novius * Atellanâ, quæ Parcus inscribitur :

Quod magnopere quesierunt, id fruisi non queunt :

Qui non parsit, apud se fruitus est.

Sed quia in quibusdam libris *frunisci*, & *frunitus*, legitur, altero quoque autore opus est. Is est Vipianus l. XXI. D. Quibus modis usus fructus vel usus amittitur: *Licet*, inquit, *propriarius mihi pensionem solverit, tamen usum fructum amitti: quia non meo nomine, sed suo, fructus est emtor*. Idem ad Sabinum dixit *fruitivus*: ut testatur Priscianus in IX. *Fructus* verò usurpat Lucretius lib. III:

Sin ea, quæ fructus cumque es, periere profusa.

† Inscript. Græcæ. pag. 986. num. 7.

Hoc est, quæcunq; fruitus sive fructus es, & τρῆσις. Itè Verus inscriptio †: c. *Nævius*, & *Dromo*, & *Næviva*, & *Philumena*, dum licuit, suaviter fructi sunt annos LV.

† Ibid. pag. 204.

Item in æneâ tabulâ †, continente decretum inter Genuates & Veituvios: *Quod ante K. Ianuar. primas Langenses fructi sunt eruntque veitigal, invitei dare nei debent.*

Idem indicat verbale *fructus*, & participium *perfructus*; quo & ipso utitur Lucretius eodem libro :

Omnia perfructus vitæ præmia marces.

Vfus & Cicero in Hortensio apud Priscianum lib. x: *Summâ amœnitate perfructus est.* Manifestè igitur falsus est, cum Varro, qui lib. iv de L. L. *fructum* dictum putat à *ferendo*: tum Isidorus lib. xvii, cap. vi, ubi à *frumine* esse ait: tum Angelus Caninius in Hellenismi Alphabeto, ubi suspicatur, esse à Syriaco *fer*, sive *fir*; pro quo Chaldæi *feri*. *Fructurus*, pro *fruiturus*, dixit Appulejus, eandemque vocem Panegyrici scriptori restituit Stewechius ad Appulejum. Et hæc de verbis tertiæ.

CAPVT XXXIII.

Verba quartæ, olim dicta tertiæ productæ. Amicui, & anixi, ab amicire. Salui, & salii. Obediturus. Sepitum, & septum, a sepio. Veneor, & vendor, pro veneo. Venum non est *supinum*, sed nomen. Veno exercere. Veno posita. Venui producere. Haurii, & haufi. Raucui, vel rausi. Sancivi, & fanxi. Sepesitum, & sepulum.

Pervenimus ad quartam verborum declinationem, quã multi veterum sub tertiâ complectuntur, ac tertiam productam appellant. Constat id, cum ex Donati methodo; tum Valerio Probo, Diomede, Victorino, Prisciano, & Phocâ. Id qui ignorat, multa ab antiquis optimè dicta temerario iudicio damnabit: uti, quod Priscianus scribit, veteres in gerundiis verborum tertiæ conjugationis mutare E in V, dicereque *faciundum, gerundum*, atque ita in aliis. Neque enim eo excludit Priscianus verba quartæ, sed sub tertiâ comprehendit. Idem iudicandum de illo Diomedis loco lib. i: *Secunda forma in I puram litteram desinit: ut, alo, alui; arguo, argui, &c. & quod quidam exterminant, amicio, amicui: ut Brutus in laudatione Appii Claudii: Que te toga prætexta amicit? Sed Varro in Cynorbetore: Celerius mater amixit.* Nam amicio quartæ esse, indicio est istud Horat. lib. ii epist. *Et piper, & quicquid chartis amicitur inepris.*

Item Ovid. iii de Ponto, elegiâ viii, & quinto Metam.

Satio, pro sale conspergo, habet *salvi, salitum*. At pro salto, *salii* facit; ut *resilio, resiliui, & resiliui*: quemadmodum Priscianus in x ostendit è Marone, Ovidio, Luciano, Statio, & Quadrigario. De simplici verò *salii*, argumento est Maronis * illud: --- *Vinctos saliere per utres.* Sed Diomedes, partim

* 2 Georg.

vers. 382.

† An. 2.

‡ pro Malore,

* lib. 1.

ronem *salii* per I, secundum artem, scripisse. Posterioribus autem *seculis salio*, ejusque composita, per V scribi solita esse, plusculis MSSorum codicum testimoniis probat Obertus Giffanius in indice Lucretiano, voce *Dissilui*.

Obedio non caret supino. Livius lib. IV: *Virimque obeditum Dictatori est*. Hinc Plinius lib. XVI: *Ramo oleæ quam maxime obedituro*.

Farcio in supino factum facit, pro *farcitum* †, uti hoc è *farcitum*. Vnde in usu est verbale *farcimen*.

† proit in melioribus libris exaratum apud Cic. lib. 5 in Terr.

A sepio est *sepsi*, *septum*. Apud Livium tamen *sepiissent* est lib. XLIV. Vt *sepiavit*, apud B. Hieronymum in Ies. cap. v.

Singultio in supino fecisse *singultum*, pro *singultitum*, suspicari licet ex verbali *singultus*.

Ferio, *ferri*, *facere*, ait Charisius. Diomedes verò, & Priscianus, negant habere præteritum. Et idem voluit Varro in VIII de L. L. cum à *ferro* ait esse *percussit*. Nam nisi eo tempore destitueretur, non mutaretur aliunde. Solus igitur Charisii auctoritate excusari videtur Baptista Mantuanus, cum ait: *Glans ignita manum feruit*. At in supino non habere *feritum*, certum est. Eoque nec à *ferior*, dicitur *feritus sum*: ut Charisius quoque agnoscit. Nam ait, à *ferior* esse *ictus sum*: nempe non propriè, sed quia ab *icere* hoc mutud accipiat. Eoque sequendus non est, vel Servius, qui in VII Æn. non refugit, *feriturum*: vel Petrarca, cum in VIII Africa ait:

Pax populis, ducibusque placet, foedusque feritum.

Venéo in præterito *veni* habet. Cato †: *Cui olea venierit*. Pro eo etiam *venor* dici, docet Diomedes * illo Plauti: *Egone illi venear?* Sed hoc scire magis attinet, quam imitari. Quippe usitatum pro eo est *vendor*. Quod idem Diomedes probat illo Titiani lib. primo de Agricultura: *Patrem familias vendacem magis, quam emacem, expedit esse. Nam id melius emitur, quam venditur*. Et hoc Ciceronis XIII Causarum: *Re vendit à iterum emt à*. At non rectè *venéo* supino donant. Adferunt Sallustii illud in Jugurthà: *Quippe cui omnia venum ire in animo hæserat*. Et hoc Labeonis I. C. apud Agellium lib. IV, cap. II: *Sues femine, si steriles essent, & venum issent*. Vbi *venum issent*, pro *venditæ essent*, eo modo dici ajunt, quomodo legimus *ire perditum*, *obsecratum*, *admonitum*, *purgatum*, quæ supina sunt. Verùm dispar ratio est in *venum*: quod nomen esse, vel hic indicat Taciti locus lib. XIII Annal. *Militibus immunitas servaretur, nisi in iis, quæ veno exerceret*. Et ille lib. XIV: *Posita veno irritamenta luxus*. Imò ipsum *venéo* factum ex *venum*, & *eo*. At supina fiunt à verbis, non verba à supinis. De *venni* idem, quod de *veno*, dicendum puto.

Vfus illo Appulejus lib. IX Metam. *Alterà die productum me venni subjiciunt*.

Havvio non tantum *havsi*, sed & *havvi* facit. Varro, apud Priscianum †, ad Ci-

† de R. R. cap. 144. lib. 1.

† lib. 10, cap. de præterito & conjug.

ad Ciceronem lib. xxiv: *Cum inde haurierint*. Itaque non mirum, apud Appulejum aliquoties † *inveniri hauritum*, pro *hauristum*, vel *haursum*: ab illo *hauriturus* dixit Iuvenicus: sed ab *haursum*, *hauriturus* maluit Maro iv Æn. † Me. lib. 26. 3, 4.

Dubitari possit, num *raucio rausi* faciat, an *raucui*. Nam in vulgaris Ciceronis exemplaribus primo de Oratore hodie legitur: *Itaque nos rausos sepe attentissime audiri video: tenet enim res ipsa, atque cunctis: at Æsopum se paululum irruerit, explodi*. Priscianus verò *irrauserit* legit: quem & sequitur Lambinus. Sanè *Rausum* facere, ostendit illud Lucilii in xix:

Rausuro Tragicus qui carmina perdit Oreste.

Sancio nunc *sanxi* ex se gignit: sed olim *sancivi* quoque, vel *sanxi* dixerit: unde apud Priscianum ait Pomponius Secundus ad Thraseam: *Sanciverat jus utile civitati*.

Sepelio in supino *sepelium* facit. Cato in Thermis †: *Mortuus est, sepelitus*: † apud Prisc. lib. 9, extrema.

est. Hinc *sepulchrum* & *sepulchrum*.

Mettior mensus sum facit. Apud Curtium * tamen legi dicunt: *Stipendium metitum est*. Atque id præteritū quoque usurpat Iul. Scaliger, cum in Exercit. adversus Cardanum: tū lib. de causis L. l. cap. xci. Imò, ut ajunt, apud Cic. lib. ii de Nat. Deor. est *demetita signa*: & *demetiti cursus*. Sed in melioribus libris, imò & antiquissima omnium editione, legitur *demetita*.

Operior operitus sum facit apud Terentium Phorm. Act. iii, Sc. ii: *Si non tum dedero, unam præterea horam ne operitus sis*. Sed *operitus* pro eo dixit Plautus Mostellaria †: *Seni non otium erat, id sum operitus*. † Act. iii, Sc. 2.

Comperio, & *comperior*, in præsentī eadem significatione dicitur, utcumque distinguat Diomedes *. Vfus posteriori Sallustius, & alii. Sed præteritum tantum est *comperi*. Iubet Diomedes †, etiam distinguere inter integrum *comperi*, à *comperio*, hoc est, compertum habeo: & *comperi* & *comperio* ex *comperii*, à *comperio*, hoc est, unà pereo. Sed nondum hoc verbi reperi eà pereundi significatione. Porro locus iste corruptè vulgò legitur, hoc pacto: *Comperio, comperii. Comperio, comperii. pro, Comperio, comperi. Comperio, comperi*. Nam subicitur, etſi vox eadem sit, accentu tamen distingui, quia *comperi*, id est, rescivi, habet acutum: *comperii*, pro, unà perii, unde *comperieram*, circumflexo in ultimâ signetur. *Comperitus sum*, passivè sumitur; non activè, ut *comperior*. Tertullianus tamen adversus Hermogenem cap. xxviii: *Vnde ergo comperitus est Hermogenes, informem & confusum illum (materiam) fuisse?* Et lib. iv adversus Marcionem: *Quo die (David) ipse comperitus est veniam, jejuniū dico*.

At *punio* etiam apud Tullium *puniti*, & *punitus sum*, facit. Vt in Miloniana: *Cujus tu inimicissimum multo crudelius punitus es*. Quâ de verbi figura etiam Fabius lib. xix, cap. iiii. Ac similiter Appulejus lib. viii: *Puniti sum*

sum nefarium mearum nuptiarum prædonem. Et hæc de præteritis supinisque quartæ classis.

C A P V T X X X I V.

De archaismo, cum imperfecti in conjugatione quartâ, quod desinit in I B A M, pro I E B A M; ut custodibam: tum imprimis futuri in tertiâ, & quartâ: in quartâ quidem pro I A M habentis I B O; ut expedibo: in tertiâ autem pro A M facientis I B O, vel E B O; ut reddibo, exfugebo. Scquioris verò avi scriptores in eodem tempore pro E B O contra dixerunt A M; ut indulgeam, pro indulgebo.

Illud præterea in quartâ conjugatione observandum, verba ejus in imperfecto olim per I B A M solere efferri, citra vocalem E. Terentius Eunuch. act. I, sc. II: --- *Et signa cætera*

Neque scibat, neque per ætatem etiam potuerat.

Et Phorm. Act. III, Sc. II:

Nam hic me hujusmodi scibat esse: ego hunc esse aliter credidi.

Catullus de nuptiis Pelei, & Thetidis:

Velleræ virginæ custodibant calathiscæ.

Virgil. VI Æn. *Lēibat dictis animum.*

Et VIII: *Tum mihi prima genas vēsibat flore juventa.*

Eodemque modo idem *nutribant, & polibant, dixit. Item Propertius lib.*

IV, eleg. XII: *Atque hinuli pellis totos operibat amantes.*

Multa imprimis talia legere est apud Plautum, & Lucretium.

Præterea futura quartæ, Nonio teste, olim in I B O desiere. Quomodo Charisius lib. III, cap. De defectivis, à *ferio, & ferior, format feribo, & feribor.* Nempe veterum exemplo. Nam sic *expedibo* est apud Plautum Truculento Act. I, Sc. Ad fores. Eâdem scenâ legere est:

Redi verò actutum: ego interim te apud vos opperibor.

Et Act. II, sc. Ne expecteris: --- *Verum jam scibo magis.*

Et Act. IV, Sc. Lepidè efficiam:

--- *Ego edepol jam tua probra aperibo omnia.*

Et Milite glorioso Act. primo, sc. primâ:

Et assentandum est, quicquid hic mentitur.

Perfâ Act. II, Sc. Satin' hæc:

Nunquam caestor hodie scibis, priusquam ex te audivero.

In eâdem Act. II, Sc. Paratum jam:

Subnixis alis me inferam, atque amicibor gloriose.

Et Epidico Act. I, Sc. II: --- *Aliquâ reperibitur.*

Item

Item Trinummo, Scenâ Sta illico :

--- *Dormibo placide in tabernaculo.*

Pœnibitur, pro *punitur*, legere est in inscriptione antiquâ.

Nec tantum illa quartæ futurum per BO antiquè fecere ; sed & in verbis tertiæ idem habuit locum. Plautus enim *reddibo* dixit , pro *reddam*.

Locus est Epidico act. primo, sc. primâ :

— *Operam mihi da, opera reddibitur tibi.*

Et Casinâ act. I, sc. I :

— *Nunquam edepoi jejuniun*

Jejunum est æque, atque ego vuri reddibo te.

Nisi adfentiri potius placet Gaspari Schoppio , qui lib. IV Suspect., Lect. epist. XIII, & hisce locis, & apud Nonium, *reddebo* mavult : quomodo *sidebo* dixere, pro *fidam*, & *sigebo*, pro *sigam*, similiaque : de quibus capite sequenti agemus.

Quemadmodum autem antiqui futura verborum tertiæ, & quartæ, quæ in AM desinunt, per BO efferebant : ita contra posterioris ævi scriptores verba secundæ, quæ in BO exeunt, interdum extulere per AM. Ita, ut Savaroni quoque observatum, Symmachus lib. I, epist. XC, dixit : *Studium, quod scribendis orationibus exhibeam* : pro, *exhibebo*. Item Sidonius lib. IV, epist. XII : *Taceam vestros*. Et eodem lib. epist. XXIV : *Quod & annum solutioni spatium prorogabo, & superpositam medietatem, quæ per usure nomen accrevit, indulgeam*. Similiter lib. VII, epist. XIV : *De cætero, si vos à me videri Christi munere datur, ita gaudeam, tanquam cui de te nec minor subtracta sint.*

Et Carm. v* :

--- *mortem mandare valebo*

¶ v. f. 277.

Infantis ? taceam nostrî.

Et post eodem :

--- *Iam jam studeam pensare priuinis.*

Priscianus in Periegesi, vel quisquis ille Dionysii interpres :

Si placet Evropes quoque me tibi dicere formam,

Hanc taceam.

Gregorius Turonensis lib. I, cap. XXVII histor. *Cumque mihi v. s. illud fors dederit, quæ Papa poscit, adimpleam*. Fortasse & idem factum in conjugatione primâ. Sidonius Carm. XIII :

Quod si contuleris tuo pœtæ,

Mandem perpetuis legenda fastis.

pro *mandabo*. Sed hæc sequioris sunt ævi. Redeamus ad ea, quæ in usu erant, vel fuerant, priusquam illuvies gentium nativum Romani sermonis decus corrupisset.

Verba pro diversa significatione conjugationis diversa. Item verba eadem significatione habentia geminam inclinandi formam. *Densere. Lavere. Sonere. Conniveri. Respondere. Ferrere. Quintilianus notatus. Fulgere. Oleri. Ridere. Cavere. Sugere. Irascor, vivebo, dicebo. Priscianus forte emendatus. Cupire, parere, unde aperire, & operire. Sallere, & fallere. Moriri. Potitur, & potitur; oritur, & oritur.*

PLurima verba geminam habent conjugationem: idque vel in eadem significatione, vel in diversa. In diversa sunt ista, apud Priscianum in VIII:

*mando, ἐπέλλομαι, mandis; mando, μάσδουμι, mandis;
fundo, ἐμελίω, fundis; fundo, ἐρξω, fundis;
obsco, ἀεκέλλω τὸν μοχλόν, obscras; obsco, ἀεπεύω, obscris;
appello, ἀποκαρτέω, appellas; appello, ἀφεσάζω, appellis;
volo, πέσμαι, volas; volo, βέλομαι, vis;
consternor, κατὰπλάττομαι, consternaris; consternor, κατὰσπώννυμαι, constérneris.*

Similéque est *pando, pandere, νύσσω; pando, pandere, τῆλυμι.*

His vulgò, idque Charisio præeunte, accensent, *lego, legas; & lego, legis; dico, dicas; & dico, dicis.* Sed rectè hæc Priscianus separat; quia, cum quantitas prioris syllabæ sit dispar; nec dici potest, idem esse utrobique verbum. Nam utrunque nos similiter efferamus; veteres tamen pronuntiatione ipsâ distinguebant.

Quæ in eadem significatione geminam conjugationem habent, in quatuor classes dividuntur. Quædam enim sunt primæ, & secundæ: ut *denso, densas; & denso, denses.* Hoc usus Maro in x:

Postremi addensent acies.

Et I Georg.

— Et Iupiter humidus austris

Denset, erant quæ rara modo, & quæ densi, relaxat.

At prius usurpavit Ennius in VIII Annali:

Densantur campis horrentia tela virorum.

Et Lucanus in IX:

Densanturque globus, quantum pede prima relato

Adstrinxit gyros acies.

Quædam sunt primæ, & tertiæ. Ut, *lavo, lavas; & lavo, lavis.* Quomodo veteres dixisse, compluribus locis ostendunt Diomedes, & Nonius. His adde hoc Plauti in Truculento Act. II, sc. III:

Pisces ego, credo, qui, usque dum vivunt, lavant,

Minus diu lavere, quam hæc lavat Phronesium.

Et Ho-

Et Horatii illud Od. IV, lib. II :

Qui rore puro Castaliae lavit

Crines solutos.

Nam si *lavit* præteritum hic foret, penultimam produceret. Itidem *sonare*, & *sonere*; *resonare*, & *resonere*, dixerunt: ut Nonius, & Priscianus, probant ex Attio, Afranio, Ennio, Pacuvio, & Livcretio. Item *nexo*, *nexas*; & *nexo*, *nexis*. Virgil. in V :

Nexantem nodis, seque in sua membra plicantem,

Livius in Odyssæa, apud Prisc. in IX :

Nexebunt multa inter sese flexu nodorum dubio.

Apud Diomedem lib. I. *Nexabant* corruptè editur in Putschiana: quod parebit Priscianum, & Diomedem, conferenti. Attius in Deiphobo, ibidè :

Nos continuo ferrum eripimus, omnibus manicis neximus.

Quod si Priscianum audimus in VII, quædam etiam sunt primæ, & quartæ: ut, *uno, unas*; & *unio, mis*. Sed hæc, non minus, quam priora, adstruenda erant veterum autoritate.

Quædam sunt secundæ, & tertiæ. Ut *convivere*, & *convivere*. Calvus apud Prisc. in IX :

Cum grævis ingenti convivere pupula somno.

Quem versum in fragmentis Calvi ponere neglexit Rob. Stephanus †.

Perfius sat. VI :

Vix nisi convives; oleum, artocreasque, popello

Largior.

† in fragmentis poetarum Lucianorum, qui non est.

Sic *respondere*, & *respondere*. Producit Maro Ecl. VII :

Et cantare pares, & respondere parati.

Corripit Manilius in quinto :

Sic etiam magno quædam respondere mundo

Hæc natura facit.

Itaque & postremâ in imperativo corripit Martialis lib. III, epigr. IV :

Si, quando veniet? dicet: responde, Pœtur

Exierat: veniet, cum citharædus erit.

Item *fervere*, & *fervere*. Sed, quod mirum, Quintilianus lib. primo, cap. VI, notat Lucilium, quod *feruit*, verbo tertii ordinis, fuerit usus. Ait enim, *feruo* Latinis inauditum esse. At eo, præter Lucilium, usi Terentius, Virgilius, Propertius. Maronis quidem est III Georg.

Omnia tam pariter vento, nimbisque, videbis

Fervere.

Et VIII Æn.

— *Instructo Marte videres*

Fervere Leucaten, aurisque effulgere fluctus.

Itidem *stridare* tertiæ apud eundem est VIII Æn.

— *Stridumque cavernis*

Stricturæ chalybum.

Fulgere in tertiâ usurpat VI ÆN.

*Ille autem, paribus quas fulgere cernis in armis,
Concordes animæ nunc.*

Olere quoque tertiæ fuit; sed argumentum, quo id comprobatur Prisciana,

* Act. 1, sc. 1.
i. c. 10.

*nas, validum satis non est. Nam adfert illud Plauti Mostellariâ **

Non omnes possunt olere unguenta exotica.

Qui locus nihil magnopere efficit; quando, ut locis amplius sexcentis evincere est, ceticus etiam in Iambico apud Comicos locum habet. Nihil fortius argumentum est, quo probatur, *olere* in supino fecisse *oliturum*, & *olatum*: ut supra § ostensum.

2. cap. 23.

Ridere olim etiam tertiæ fuit. Vnde, apud Diomedem, Marcus Brutus De patientia: Irridunt horum lachrymas.

Gemina sunt *fridère*, & *fridere*; *excellere*, & *excillere*; *fulgère*, & *fulgere*; *tuor*, *tuëris*, & *tuor*, *tuëris*: quorum exempla adfert Priscianus lib. VIII, & IX. Similiter *scatère*, & *scatere*; ut ostendit Giffanius in Indice Lucretiano. Item *cavere*, & *cavère*: unde & apud Tibullum † legit Io. Scaliger:

† lib. 1, eleg. 4.

Hæc mihi, quæ cavere Titio, Deus edidit ore.

Vbi etiam princeps editio †: *Quæ caverem*. Nec damnare ausim.

‡ Devenata
Ergo Lepidus
m. 1481.

Item *tergere*, & *tergere*; *fugere*, & *fugere*: ut Rudente Act. IV, Sc. Heus mane: *Ni hunc amittis, exugebo, quicquid humoris tibi est.*

Et illud Epid. Act. II, Sc. II: --- *Iam ego me convertam in hirudinem,*

Atque eorum exugebo sanguinem, senati qui columen cluent.

Quamquam Nonius legerit, *exsorbebo*. Est & in glossis vet. *Iriscor*, *iriscor*. Quid, quod non refugerint, *dicere*, & *dicere*; *vivere*, & *vivere*? Quod Nonius ostendit isto Novii Depaticis: *Primum quod dicebo, recte: secundum quod dicebo, eo melius.* Et ex iisdem: *Tibi cum vivebo, fidelis ero.*

Quædam sunt secundæ, & quartæ: ut, *cico*, *cics*; & *cio*, *is*. Maro in I:

Bella cient, primâ que vetant consistere terrâ.

Et in II: *Ære ciere viros, Martemque accendere cantu.*

At in quartâ usus Statius in IV Theb. --- *Sans exit in arma*

Antiquam Tyrynthæ Deus.

Lucanus in II:

Nunc irbes excite feras, date gentibus arma.

Livius in XIII: *Adversus interfectores Cæsi Cæsaris, ulcoribus manum compans, concibat.* Citat Priscianus in IX. Puto autem esse, non ex XII Livii libro, ut vulgo legitur, etiam in MSO nostro: sed ex CXIX, ubi de bello adversus Iulii Cæsaris interfectores fermo fuit, ut epitome Livii ostendit. Ibidem Priscianus addit hoc Lucretii: *Aurâ cimus adortus.* Prout habet Putschiana editio. In Venetâ antiquâ est, *Avarum cimus adortus.* Sed in MSO nostro est, *Avarum cimus ad ortus.* Neutrum placet. Sed legendum:

— *Terrâ cimus ad ortus.*

Plan

Planè enim respexit hunc locum :

— *Fecundas vertentes vomere glebas,*

Terræque salum subigentes cinnis ad ortus.

Quæ legere est apud Lucretium tum primo, tum quinto libro : & quod mirandum, utrobique, versu ducentesimo undecimo ac duodecimo.

Quædam denique sunt tertiæ, & quartæ : ut *cupere*, & *cupre*. Lucretius lib. I :

— *Constringere ut aræli.*

Natura primus portarum claustra cupiret.

Sic *parere*, & *parre*. Ennius* :

Ova parere solet genus pemis condecoratum.

Indè que fortassis † est, quod *reperio*, & *comperio*; imò & *aperio*, & *operio*, sint quartæ. Nam illud cum *ab*, hoc cum *ob* compositum est : sed extrita in utroque consonâ.

Sic *sallere*, & *sallire*. *Sallere* dixit Lucilius in VIII :

Sallere murænis, mercem in frigida viâ ferre.

Varro lib. IV de L. L. (qui Charilio, ac Diomedî, quinquens ad Cicero-nem vocatur) *Succidia ab succibus concidendis. nam ad pecus primum occidere ceperum domini, et ut seroarent. sallere.* Idem antiquitatum Humanarum lib. XV : *Mortuus salunt.* Sallustius lib. III Histor. *Parte consonâ, reliqua cadaverum ad diuturnitatem usus sallerent.* Indè que supinum, *salsum*. Mummius apud Prisc. in X : *Istæc sum multo sile salsturus.* At *sallire* usurpat Sisenna apud eundem : *Sic in eam paludem multi piscium salicendorum causâ a navibus semionustis commeant.* Ita legendum, pro eo quod in Putsehanâ, *piscium salicendorum causâ a navibus semionustis*. Christophorus Colerus, notis in Sallustii fragmenta, vocem *semionustis* præterit, tanquam reiculam & aliunde infer-tam. Sed *semionustis*, ut dixi, referibendum : quomodo liquidè est in Vene-tâ vetustâ*. Nec placet, quod idem Colerus pro *in eam paludem* (ubi in eâdem Venetâ, *meam*, sed *perperam*) legit, *in Gelam paludem*. Nempe quia Plinius, lib. XXXI, cap. VII, juxta Gelam dicat nasci salem. Sed Gela fluvii, non paludis nomen est. A *sallio* est supinum *sallitum*. Nævius : *Sallitum istæc mittam salem.* Cornelius Severus in VIII de statu suo : *Ad quem salliti pumitiones adferebantur.* Citat Priscianus utrumque. Idem Severus, apud Diomedem in primo : *Disfraxilos, atque salitos.* Et, apud eandem, Fabianus Causlarum III : *Cum caro sallita, est diuturnior.* Nec tamen cum eo contenderim, qui *sallita* malit. Nam & *sallire* dicitur, & *salire*. Celsus lib. II, cap. XVII : *Item pisces omnes, qui salem non patiuntur, solidiorè saliantur.* Indè que *salitor*, τὰ ἐξ ὕλης, ut exponunt glossæ.

Similiter declinarunt *mорий*, & *gr. idior*. Ennius † Annali XIV :

Nunc est illa dies cum gloria maxima sese

* apud Lucr.
Diam d. Virg.
nunc est illa
die que me
patitur
solidiorè
saliantur
† an. 1776.

* an. 1776.

† an. 1776.

Nobis ostendat, si vivimus, sive morimur.

Terentius Eun. Act. III, sc. I: *Risu omnes, qui aderant, emoriri.* Pacuvius apud Festum in Manticulatum:

Aggreditur astu regem: manticulandum est hic mihi.

Verfus est trochaicus, ut tertia syllaba sit porrecta.

Potior quoque nunc tertiæ est, ut apud Maronem in III Æn.

--- Polydorum obruncat, & auro

Vi potitur: nunc quartæ, ut apud Lucilium:

Deficit alma Ceres, nec plebes pane potitur.

Et Nævium (nisi potius legendum *Lævium* apud Priscianum, quod veram puto) lib. II Iliados:

Eccuno penetrat penitus, thalamoque potitur.

At in infinitivo semper est quartæ: ut apud Ciceronem, *rerum potiri*, tertio Invektivarum, & alibi non semel. Sic *oriri solem* dicimus, non *ori*; et si in indicativo usitatus sit *oriris*. Sed remansit is infinitivus ab antiquo ejus verbi usu, quem nos docet Priscianus illo Lucilii III Sat.

Conturbare animam potis est, quicumque adovitur.

Plura istius generis adducere hic possumus: sed pleraque eorum invidiamus, cum de conjugationibus singulis ageremus. Quædam etiam videtur esse apud Aufonium Popmam lib. I de usu ferm. antiqui, cap. XII.

C A P V T X X X V I.

De verbo sum, & composito possum. Declinationem verbi sum prius addiscendam, quam conjugationum quatuor paradigmata. Esum, & sum; item sunt, ero, eram, est, unde formentur. Efcit, pro erit. Obescit. Superescit. In Tullio, Lucretio, Gellio genuina defenditur scriptura. Astius emendatus. Ens. Fui, & fivi. Fuo. Enni patria. Potis, vel potc est. Potestur. Non eo usum Maronem. Poteratur. Possetur.

Priusquam verò manum tollamus de hac Declinationum tabulâ; appendenda est nobis mantissa de Anomalis, & Defectivis. Ac primò illuc in considerationem venit, ut multa maximè censcantur *ἀνωμαλία*, quibus vel nulla inest *ἀνωμαλία*, vel minimè tanta, quàm putarunt. Nam, ut à verbo *sum* ordiamur, (à quo in Scholis etiam rectè conjugationes pueritia auspicaretur, quandoquidem in passivis præterita perfecta, & plusquamperfecta, per participium, & verbum S V M, circumloquimur) id quidem anomalum esse agnoscimus, ac qui propter Aristarchum, Aristophanem Grammaticum, Pindarionem, & alios veterum, *ἀνωμαλίαν* tollentes, inficias hoc ire ausit, næ ille se Argum, cæteros talpas putet, cum solum hoc

hoc verbum in VM definit. Verumtamen non propterea in tantum recedit ab ἀναλογία, quam vulgi fert opinio. Nam, ut disertim scribit Varro, in secundo de Analogia, aari qui dixere *esum, es, est; esumus, esis, esunt*. Ac Cicero in III de Legg. *esunto* posuit, pro *esunt*. Ita enim corrigendum cenfeo: non *esunto*; quomodo in quibusdam legitur editionibus. Est verò *esum* fortasse ab ἔσομαι; unde *esom*, abjectâ diptihongo, ac mutatâ paulillum significatione, quam Græcum illud futurî habet: in Latino verò est instantis. Quod si hoc minùs placet, sanè non repugnem, quo minùs factum dicatur ab εἶμι. Scio, summos viros, Cæsarem Scaligerum, & Angelum Caninium, quia id scripserint, à sciolis rideri. Nempe immane quantum inter sonum amborum interesse ajunt. Sed sciant, oculatiores eam hic affinitatem perspicere, quam illi non vident. Quemadmodum enim à μέλι fit *mel*; ab ἔδω, ab: similiter hic omittitur vocalis τὸ εἶμι: ac velut ab ἔπω est *sepio* (unde ἔπει, *insepe*, ut vetus poeta vertit) ita hic S præponitur: E verò abit in V; ut à βράβησις, *Brundisium*. Tria verò istæ etiam concurrunt in *sunt* à Dorico ἔπι, pro εἶσι. Sanè hæc ostendunt, sententiam istam non esse absurdam. Nec tamen displicet, quod antea dicebamus, venire ab ἔσομαι. Quid mirum enim, præsens venire à futuro, quando ab eodem est imperfectum *eram*? Nam ab ἔπω, unde ἔσομαι est *ero*, converso S, in R: ut, *Valerî, Livi, Papirî*, priùs fuere, *Vallî, Ensi, Papij*. Ab *ero* verò esse *eram*, satis puto manifestum. A præsentî enim potiùs *fabam*, vel *ebam*, diceretur. Quarat aliquis, cur non, ut à *doces* est *docet*, sic ab *es* in tertia dicamus *et*. Nempe, ut Priscianus ait, factum id, qui differret à conjunctione ET. Opinor tamen, aliam subesse causam. Putà, quòd sit à Græco ἔς, abjectâ vocali ultimâ. Quod nisi pro certo haberem, dicerem, ut fert ἡ συνωνίμω est *exserit*: ita *esum* in tertia fecisse *est*, & per syncopen *est*. Ab *esum* olim quoque in futuro *esit* dixere, pro *erit*; unde apud Ciceronem II de Legibus è XII Tab. QVOI. AVRO. DENTES. VINCTI. ESCVNT. Vbi in libris vulgatis, *Cui avro dentes juncti essent*. Meliùs alii, *Auro dentes vincti*. Quomodo dicuntur, qui Luciano ἰδὲ τῶν ἄσθῶν ἐνεδύμενοι: nempe dentes eburni atque exentiles. Pro *essent* autem rectè Giffanius, ac Lambinus, reposuere *escunt*. Ve in isdem est Tab. XII apud Gellium lib. xx, cap. I: SI. MORBUS. ÆVLTAS. VE. VITIVM. ESCIT. Est & Lucetii lib. I:

Ergo verum inter sanam, minimamque, quid est.

Quomodo etiam legitur in membranâ nostrâ. Nec sanè *est* hic habet locum, quia sic prior æquè corripere, ac in *erit*. Eoque his non accesserim, qui apud Tullium, & Gellium, *esunt*, & *est*, non *escunt*, & *escit*, legere jubent. non quasi *est*, pro *erit*, minùs dixerint; sed quia istis in locis alterum

rum propius abeat à MSSis. Imò etiam Festus liquidò : *Escit,erit. Idem :*

* in 6. *Ana-*
trum, ut Her.
Colonna conje-
ctat.

*Obescit, obeerit, vel aderit. Item : Superescit, supererit. Ennius * :*

Dum quidem unus homo Romanus' rogatus superescit.

Prout is locus rectè legitur in vetusto codice Farnesiano : ubi alii tamen non ineptè reponunt, *Romà tota superescit.* Subdit deinde Festus illud Attii Chryippo : *Quin hinc superescit, Spartam atque Amyclas trado.* Ut est in iisdem Farnesii schedis. Sed legendum puto :

— *Qui superescit hinc,*

Spartam atque Amyclas trado — .

Aliqui malant *superescit* : ut simile sit, ac *prohibescit*, pro *prohibuerit*, *levassit*, pro *levaverit*. Verum sunt ista futuri conjunctivi, sive, ut Varro appellat, prateriti infecti : in quo *fuero* dicitur, non *ero*, sive *esce* : quæ sunt *à* *scire* futura, & ad indicandi modum pertinent ; ubi *à* *scire* iste non habet locum.

Participium fuit *ens*, idque *à* *videre*. Nam ut à *neo*, *neus* ; à *fleo*, *fleus* ; sic à *eo*, unde *epud*, *ens*. Ac apud Appulejum in Colvii codice erat, *Ens latè facie*, quod Bartho placet Adversariorum lib. xxxv, cap. xiv. Quicquid de eo est, superest illud in compositis *presens*, *absens*.

At *sui* est à *suo* ; quo usus Plautus Bacch. Act. I, Sc. Iam dudum Pistoclere ; & Trinummo, Act. I, Sc. Multas res ; & Truculento, Act. IV, Sc. Neque gnatu' est. Imò & apud Terentium legas Hec. Act. IV, Sc. I II, Ac Maronem ipsum, cujus illud x Æn.

Tros Rutulusve fuit, nullo discrimine agitur.

Veteres pro *sui* etiam *sui* dixere. Ennius :

Nos sumus Romanei, qui fuimus ante Rudeinei.

Ait Ennius, se domo quidem Rudiatem esse (quod etiam de eo testatur Mela †, Silius Italicus ‡, atque Aufonius *) sed factum esse civem Romanum. Ab eodem *suo* Diomedes statuit esse *forem*, & *fore* : cui adfentior, ut integrum sit *fuere*, & *fuere*. Neque est, quod *sim* in IM terminari, non AM, aut EM, quisquam miretur. Nam est ex *siem*. Cicero in Oratore : *Siet*, inquit, *plenum* est : *si*, *imminuitur*.

Et hæc de verbo substantivo : è quo intelligere quoque est causam, cur *possum* similiter declinetur. Dicitur enim quasi *potis sum* : quo utitur Plautus Curculione Act. v, Sc. III :

Animadvertite, si potissimum hoc inter vos componere.

Et Milite Act. III, Sc. I :

Tute homo, & alteri sapienter potis es consulere, & tibi.

Et alibi sæpe. Imitatus quoque Arnobius lib. II : *Ergone, inquit aliquis, sine Dei voluntate quicquam potis est fieri ? Vbi & videmus, potis est adjungi nominibus*

† lib. 2, cap. 4.

‡ lib. 12.

* in Memo. Gellii.

vi.

minibus neutris ; pro quo alibi *pote est* mavult ; ut eodem libro : *Sed quantum fieri pote est*. Interdum quoque absolutè ponitur *potis est*, pro *pote* ; ut eodem libro : *Qui fieri potis est, ut alii prestare id, quod ipsi sunt, vident, &c.* A *possum* antiqui quoque dixere *potestur*. Plautus Merc. Sc. Tandem impetravit :

*Demum igitur, cum senex sis, tunc in orium
Te colloces, dum potestur.*

Et Lucretius lib. III :

--- Laticem peritumsum congerere in vas.

Quod tamen expleri nulla ratione potestur.

Pacuvius Chryse, apud Nonium :

Siqua potestur investigari via.

Et Ennius, apud Diomedem : *Nec retr. ubi potestur imperius*. Falluntur, qui eo & Maronem usum putant. Nam cum prima in *electro* producatur, omnino legendum *, --- *Liquido ve potest electro* : non *potestur*, ne sit amphimacer. Sane Angelus Politianus, Miscell. cap. LXXI, in optimo exemplari Vaticano *potest* reperiisse se, disertim scribit. Ac Pierius, quamquam agnoscat, in codd. aliquot antiquis *potestur* legi : in Romano tamen, longè omnium vetustissimo, ac aliquot antiquitatis venerandæ, *potest* legi ait ; atque id magis probat. Quod si omnino, ob multorum ad eò codicum consensum, *potestur* apud eum legere placet : potius esse verum dixerim lagarum (ut appellant veteres Grammatici ;) quàm ut primam in *electrum* corripì censeam : cæsi hoc Germano Valenti Pimponcio placeat ; atque item Nicolao Erythraeo in Indice Virgiliano ; ubi hanc sententiam comprobare conatur istoc versu in Ciri : *Coralio fragili, & lachrymoso movit electro.*

Cum in melioribus libris sit :

Non me deliciis commovit regia dives

Coralio fragili, ac electro lacrymoso.

In aliis verò legatur hoc pacto :

Non me deliciis commovit regia dives,

Dives coralio fragili, ac lacrymoso electro.

Vt cunq; autem de Marone est, alios verbum *potestur* usurpare constat, quos antè laudabam. Ac similiter *poteratur* dixit Cælius lib. I Annal. apud Nonium : item Scaurus lib. III de vita sua, apud Diomedem lib. I. Imò veteres nec *possetur* refugisse, probat Nonius illo Quadrigari lib. I Annalium : *Cum non possetur decerni, utrius putaretur victoris esse.*

De anomalis. Volo cum compestris, Nolo, & Malo; item de Fero, & Edo. Nolo. Tali modo venit, & tolero. Tollisse. Ferre gradum. Tetuli. *Atollere* componitur. *Seruit* vel *Seruita* Cornelio Scauro diversus. Attollo, sustollit, contollo, protollo. *Salsipennis* latum quo pulso à tollo originem coeperit. Scites. Stloens. Es, comes; est, comest. Excit. Comesse, Estur. Comessus. Edim, Daim, & perduim, unde dicantur.

Reliqua nunc anomala perfequamur: quorum alia tertiam magis declinationem sequuntur, alia quartam. Tertiam istæc, volo, fero, edo; quod de postremo horum satis est evidens. De prioribus verò cognoscere est ex integris. Nam vis, volt, voltis, per syncopen facta sunt, ex volis, volis, voltis. Causam *conuentionis* quidam eruere conati, sed infelicitè. Vis enim potius, quam volis, dici ajunt, ut differat à dativo plurali volis. Sed hoc si alicujus momenti fuit; neque à volo volis dicere debuerant, quò & hoc differret ab accusativo volis. Quid, quòd & ipsum vis non minus nomen est, quam volis? *Velim* autem non mirum est dici, cum O, & E, facile commutentur. Oim sanè, ut ab edo est edim, ita à volo dixere volim; quemadmodum scribit Priscianus lib. ix. Quin apud Ciceronem quoque ea vox in antiquis invenitur codd. ut ostendit Obertus Giffanius Conlectaneis in Lucretium, voce *Pervolit*. Nolo itidem *avayizos* magis olim declinatum. Icilijus apud Diomedem lib. primo: *Voltis? emta est. noltis? non emta est.* A malo etiam *mauolim*, & *mauollem*, & *mauolam*, legitur apud Plautum Amph. & Aflu.

Itidem *fers*, *fert*, *fertis*, sunt ex *feris*, *ferit*, *feritis*: ac per syncopen ideo effèrri, scribit Priscianus lib. ix, ne putentur esse à *ferio*.

Tuli verò est à *tollo*, vel potius *tolo*, seu *tulo*, quomodo antiqui efferebant. Sanè Diomedes lib. i adducit ex Nævii Tabellariâ: --- *Docero ad nos nullam attulat*. Et ex Plauti Rudente: *Anlus abstulus*. Aliquanto etiam pòst citat idem ex Pacuvii Medo: *Custodite hunc vos, ne quis vim attulat, neve attigat*.

† in Attollere.

Vt quidem in Putschianâ expressum. Sed apud Nonium †, etiam in nostris membranis, sic legitur:

Custodite istum vos, ne eum qui attollat, neve qui attigat.

Puto, ut sit trochaicus tetrameter catalecticis, ac qui pro *quis* sumatur; sic legi oportere:

Custodite istum vos, ne eum quis attollat (vel, attulat) neve attigat.

A *tollo* fuerit *tollit*: unde *tollisse* dixit Vlpianus; ut observat Scaliger ad Varr. lib. i de R. 2. cap. ult. Sed olim pro eo *retuli* dictum, quati à *tolo*, unde

unde *tolero*. Nam à *tollo ἀναλόγως* esset *tetullus*, ut à *fallo, fefelli*. Glossæ Benedi-
dicti : *Tetullit, ἑταύριεν*. Vfus Attius Andromeda :

Donec tu auxilium, Perseu, tetulisti mihi.

Et Cæcilius Hypobolimæo † :

--- *Ærumnam paviter tetulisti meam.*

Sive, ut è *μαραχῆτος* Merula * nofter legit :

--- *Ærumnam, pater,*

Tetulisti meam.

Nempe ut ei respondeant ista Cæcili apud Festum † :

Hic tibi, tu stolidè, ille ut tibi fiet pater ?

Plauti item est Rudente act. IV, sc. I :

--- *Hodie me his misericordis*

Tetulisse auxilium.

Et Menæchmis act. IV, sc. II : --- *Conditiones*

Tetuli tortas, confragosus.

Terentius quoque Andriæ act. IV, sc. V :

Nam pol. si id scissem, nunquam huc tetulissem pedem.

Nec scenici solum poetæ sic locuti, sed etiam Catullus. Charisius enim
citat ex carmine ejus de vere, quod deperit (nam in Pervigilio non ex-
stat is locus) *Conciturum tetuli gradum*. Vnde rectè Pierius colligit contra
nonnullos, Latine etiam dici, *ferre gradum*. Quid nunc epicos dicam ?
Ennii enim est lib. I Annal.

Illa dia nepos, quæ ærumnas tetulisti !

Lucretii lib. VI :

Vt tempestates pluvia graviore coortu

Sunt, ubi forte ita se tetulerunt femina æquarum.

Suevii quoque est apud Macrobius lib. III Saturnal. cap. XXVIII :

--- *Cam rege potenti,*

Nomine Alexandro magno, fera prælia bello

In Persus tetulere suo.

Ita enim legendum, ubi vulgè *retulere*.

Suevii vero hujus meminit idem Macrobius quoque lib. II Saturn.
cap. XV, & lib. VI, cap. I, & V. Qui Severum, Ennæ auctorem, credunt,
valde decipiuntur. Nam dictio ejus scriptoris longè alia est ; ac versuum,
quos Macrobius adducit. Quibusdam placet, *Sævium* legi debere, ut in-
telligatur Sævius Nicanor, de quo Tranquillus in illustribus Grammati-
cis. Atqui, ut idem foret, cur non potius Tranquillum è pluribus Macro-
bii locis corrigamus, quàm Macrobius ex uno Tranquilli ? Sed ad *tetu-*
redeo. Quod & in prosa inveniri, indicat illud Arnobii lib. IV : *Ab Hip-*
pocoontis liberis ipsum Sosibius Herculem cruciatum tetulisse pronunciat, & illat vul-
neris.

DE ANALOGIA

132

acris, & doloris. In compositis geminatio hujus præteriti omittitur. Vt *attuli*, ab *attollo*; *absuli*, ab *abstollo*: pro quibus & *attulo*, & *absulio*, dixere, ut antea monitum nobis. *Sustuli* itidem à *sustollo*; quod Plautus usurpat Mil. Glor. Act. I, Sc. Nisi quidem ego, & Catullus carm. de nuptiis Pelei & Thetidos: *Candidaque intortis sustollant vela rudentes.*

Item Cælius Aurelianus lib. I *ῥογίων*, cap. IV: *Erit igitur sustollendus ægrotans subjectione manuum ex utraque alarum parte.* Vtitur quoque lib. II, cap. I, atque alibi. *Contuli* est à *contollo*; quod apud Plautum legas Bacch. Act. III, Sc. Reddidi patri. Et Aulul. Sc. ult. *Protuli* est à *protollo*; quod apud eundem reperias Caf. Act. I, Sc. Sine modo.

Imò, quod mirandum magis, nec supinum *latum* aliunde est, quàm à *tollo*, sive *tolo*. Nam dixere primò, non solum, *tolo*, *tetuli*, vel *tuli*, *tulitum*, seu *tolitum*: sed etiam in primà, *tolavi*, *tolatum*. Quomodo à derivato ejus *tolero* est *toleravi*, *toleratum*. A *tolatum* per syncopen est *tlatum*, & per ἀφαίρεσιν *latum*: quomodo *lines*, & *locus* nunc est, quod prius *stlites*, & *stlocus*. Nisi malis, simili aphæresi *latum*, pro *tlatum*, dici à Dorico τλάων, pro τλήων, quod ferri potest Nempe à τλάω, quod contractum ex τάλᾳω. Hesychius: Τλάω, ὑπομένω. Sic *laton* fuerit Græcum τλάτωρ, quod Doricum pro τλήτωρ ab eodem τλήω. Et sanè ipsum *tolo*, vel *tulo* ex τάλᾳω factum videtur: ut quod & ipsum notet *fero*, *suffero*, *perpetior*.

Ab *edo* veteres *edis*, & *edit*, proferebant. Quod probat Diomedes hoc Catonis ad Filium, vel de Oratore: *Lepus multum somni adfert, qui illum edit.* Et hoc Virgillii †: *Nec te tantus edit tacitam dolor.*

Vbi tamen nunc vulgò *edat*, etiam in optimis *edit*. nec aliter MSSi nostri: sed potior nobis Diomedes, antiquitatis causâ.

Ex *edis* verò contractum *es*; unde *comes*, pro *comedis*, dixit Plautus Mostell. Act. I, Sc. I. Itidem ex *edit* fecere est; quo Maro usus in IV Æn. Sic *comest*, pro *comedit*. Tullius Hortensio *: *Se ad extremum pollicetur prolium, qui se ipse comest.* Varro Margopoli, sive Ἐδὲ ἀρχῆς †:

Naturâ humanis omnia sunt paria.

Qui pote plus, urget: pisces ut sæpe minutos;

Magnus comest; ut aves enecat accipiter.

Plautus Trinummus, Sc. Multas res finitum: --- Non fat

Id est mali, nisi amplius etiam, quod ebibit, quod comest.

Et *exest*. Lucretius lib. III:

Quem volucres lacerant, atque exest anxius angor.

Sic *comessem*, pro *comedissem*. Catullus epigr. xxx:

Ducenies comesseset, aut trecenties.

Ac Tullius pro Sestio: *Vsq̄ue eò fuit popularis, ut bona solus comesseset.*

Esse,

† 12 Æn. vers. 801.

* apud Nonium in Comest. † Ibid.

Esse, pro *edere*, est apud Tullium lib. II de orat. *Catulus forum alios, aje-*
bat, esse oportebat. Et lib. II de Natura Deorum: *Claudius mergi pullos in a-*
quam jussit, ut biberent, quia esse nolent. Crebrum verò Plauto: ut Trinummo
 Act. II, sc. I: *Est dulce, esse, & bibere.* Nec capiendum aliter Curcul.
 Act. I, sc. I: *Qui e nuce nucleum esse vult, frangat nucem.*

Imò Mostellariâ act. IV, sc. II legas:

— *Nunquam hic triduum in unum desitum est esse, & bibi.*

Nisi, ex Lambini conjecturâ, malis *essi*. Nam passivè sumitur. *Comesse*
se, pro *comedere*, apud eundem est Bacch. act. IV, sc. I:

Comesse panem tres pedes latum potes.

Imò Cicero ipse similiter pro Flacco: *Quid atinuit relinquere hanc urbem:*
quasi bona comesse Romæ non liceret.

Ab *es*, adjecto *ur*, fit *estur*, haut secus atque à *potest* est *potestur*; à *poterat*,
poteratur: atque, ut magis vulgata dem, ab *edit*, *editur*; ab *amat*, *amatur*, &c.
 Plautus Mostell. act. pr. Sc. Iampridem:

Iam ista quidem absumpta res erit, dies noctesque estur.

Neque id refugit Ovidius lib. I de Ponto, cl. I:

Estur, ut occulta vitata trepedine navis,

Æquoreos scopulos ut cavat unda salis.

Sic in participio *comesto*, pro *comeso*. Sallustius, *Comesto patrimonio*. Pro
 quo *comeso*, apud Diomedem, usus Valgius: ut suprà diximus.

Edim, pro *edam* dici, probat Marcellus tergemino testimonio. Simili-
 ter verò Horatius lib. epod. od. III:

Edit cicutis allium nocentius.

Plautus Aulul. act. I II, sc. Redi, quò fugis:

— *Quid tu, malum, curus,*

Virum crudum, an coctum edim, nisi tu mihi es intor?

Idem Trinummo, Sc. Quo illic homo:

De mendico male meretur, qui ei dat quod edit, aut quod bibit.

Nam & illud, quod dat, perdit, & illi producit vitium ad miseriam.

Et Menæchmis act. primo, scenâ primâ:

Dum tu illi quod edit, & quod potes, præbeas.

Simile est *duint*, pro *dent*, & *perduint*, pro *perdant*, apud Comicos. Nam,
 ut antea quoque monitum nobis, ex Græco δῶω, unde δίδωμι, fuit Latinum
duo, O in V abeunte; ut in Κύρος, *Cyrus*. A *duo* vero fuit *duim*, & à *per-*
duo, *perduim*.

De anomalis aliis, *Eo, Queo, Fio, & hinc conflatis.* Exiet, & præteriet, pro exhibit, & præteribit. Morte obitâ. Multis interitis. Quirem, quitus sum, queuntur, nequitur. Fi, fite, firi, fitur, fiebantur, fitum est. *Enni locus numeris redditus.* Fio à *φύω*. Parvifaciatur, satisfacitur, facitur. *Defectiva, quia aliunde suppletur defectus, interdum dicuntur habere præteritum, quod mutuantur.*

Vidimus de anomalis magis sequentibus tertiam. Agendum nunc de istis, quæ propius accedunt ad quartam. Cujusmodi sunt, *Eo, & compositum ejus Veneo*: item *Queo*, cum composito *Nequeo*; adhæc *Fio*. *Eo* in futuro retinuit *Ibo*, ex veteri declinandi more, quo futura quartæ sic definebant, ut *servibo, dormibo*. In compositis tamen id perpetuum non est. Nam Tibulli est lib. I, eleg. IV:

At si tardus eris, errabis, transiet ætas.

Eodemque modo veteris interpretis Matth. II, 6: *Ex te enim exiet dux, qui piscat populum meum Israël.* Atque ita etiam citat Tertullianus adversus Iudeos. Est & scriptoris de limit. constituit. *Celerius domus extirpabitur, gensque omnis ejus interiet.* Similiâque præteriet, vel præteribit; iniet, vel imibit.

Composita ab eo, quæ activè significant, etiam passivè declinantur. Cicero ad Q. Fratrem lib. I, ep. II: *Cum neque prætores adiri possent.* Columella lib. I: *Pericula adveniunt*: apud Juvenal. * *Subeuntur prospera castra.* Apud Maronem †, *Morte obitâ.* Antiqui etiam sic declinant neutrum *interco*; ut apud Claudium Quadrigarium ‡: *Interius multus*: hoc est, cum multi interissent, Græcè, *περὶ τὸν ἀναπεσέντων.*

A *venum, & eo*, (ut Priscianus agnoscit in IX.) conflatum est *venco*; ut à *vennum, & do*, est *vendo*, pro *venundo*. Claudianus in Eutropium:

— *Venumque redibat,*

Dum vendi potuit.

Quare ridiculi sunt, qui censent, *vennum* esse supinum à *venco*. Sed de eo fati diximus in verbis quartæ.

Queo etiam maximè sequitur quartam. Plautus Milite Act. IV, Sc. Hæcra ecum: — *Si non quibo impetrare.*

Estque apud eundem in argumento Militis Gloriosi:

Licere ut quiret convenire amantibus.

Et in prologo Mercatoris:

Trahere, exhaustire me quod quirem ab se domo.

quomodo & apud Sencam in Thebaide * legitur:

* Sat. 16, vers. 2.

† 10 An.
vers 641.
‡ apud Prisc.
lib. 9.

* Sc. primâ.

Vinam quidem rescindere has quivem vices.

Passivum quoque ejus est in usu. Neque id tamen rectè probatum eunt ex tertio Ciceronis de Legg. quandoquidem, ut ante nos alii observarunt, pro *quitur* illic, *quit illud*, legi debet. Verba ipsa Tullii apponam, prout ea emendabat Hier. Ferrarius*: *Cujus impunitatem amittit hac lege. ^{*} Quis illud? ^{*} Quit, pro quid; ut at, pro ad; sit, pro sed, scribebant veteres; quemadmodum codices, & monumenta antiqua, ostendunt. Sed ut de Tulliano istoc frustra fuerunt, qui inde passivum *quitur* comprobant: ita alia suppetunt, quæ eorum sententiam validè firment. Quale hoc Attii, ut quidem numeris cenfeo reddi oportere:*

--- *Nam neque*

Prelio, neque amicitia, neque vi impelli, neque prece sum quitus †.

Et hoc ejusdem: *Vnde omnia perdisis, ac percipi queruntur.* Et illud Cæcili: *Si non faciri quitur.* Citat ista Diomedes †. Quibus adde, quod & apud Lucretium legitur lib. 1 † *queatur*; apud Appulejum in Apol. *quitus est*; apud Terent. Hec. Act. IV, Sc. 1: --- *Forma in tenetris nasci non quita est.* item Gell. lib. xx, cap. 1: *Quoniam scivitia ista panno contentum non quita est.* Imò & nequeor rectè dicitur: ut nequeor comprehendendi, cognoscei &c. Probat id Festus è Pacuvio, Plauti Saturione, & Catone in primo Originum. Quibus adde illud Plauti Rudente Act. IV, Sc. IV: *Vt nequitur comprimus!* Hoc est, quàm difficile est comprimere Gripum. Appulejus in Apol. *Sola virginitas, cum semel accepta est, reddi nequitur.* Priscianus in translatione Dionysii *nequitur* sic: *Hic nasci lapidem, qui tacto accensus ab igni Exstingui nequitur.*

Quo loco penultimam corripimus videmus, quasi foret verbum tertiar.

A *sio* antiqui in præterito dixerunt *sii*, si audimus Priscianus in VIII. In Imperativo facit *si, site*. Plautus Curcul. Act. 1, Sc. 1:

P. H. *Sequere hac, Palinure, me ad fores, si mi obsequens.*

P. A. *Ita fugiam.* P. H. *Agite, bibite, festivo.e fores, potate, sic mihi volentes propitio.*

Præius usurpat quoque Persa Act. 1, Sc. Age: *Fi benignus, subveni.* Et Horat. lib. II, Sat. v: *Fi cognitor ipse.* Posterius nec reformidavit Nunnus, sive Ninnius Crassus, lib. XVI Iliados: *Socii, nunc site viri.* Sive, si malis,

Nunc socii, nunc site viri. —

Iosephus Scaliger, Conjectancis in Varronem, censet esse Cn. Mattii; qui Cæsaris Dictatoris amicus fuit, atque Iliada transfudit: vertissimè que eum hinc illud Homericum, *Ανεπες ἐσθ' φίλοι **. Sed sententiam istam alibi excussimus.

Nec mirandum, fieri syllabà excedere thema *sio*, contrà quàm fit in *audiri*,

* Emend. in Cic. Philipp.

† In volentibus quitus tum. Sed vocatur ut sit, qui est etiam in notatibus etiam. † lib. I, cap. de diversis verbis non pistione. † vers. 1043.

* Viri que conici. † cap. 24. Ius buri.

diri, sanciri, atque aliis. Nam prius dixere *firi*, sive, ut veteres scribebant, *fieri*, aut *ferrei*. Quæ de re actum libro secundo de arte Grammatica, cap. XIIII : ubi etiam exposuimus, quomodo Donatus dicat, primam in *Fieri* produci, in istoc Ennii : *Cum memini fieri me parvum* ---

Nempe vel *συνεκφώνησιν* esse, à longi, & e brevis, in I longum : vel Ennium *διουλλαλέως* *firi* scripsisse. Quod verius puto. Sed Ennii locum, quod nunc modò in mentem venit, possis sic digerere :

--- *Memini cum*

Me fieri parvum.

Vel sic potius : --- *Memini me*

Cum fieri parvum.

Prius illud propius accedit ad scripturam istam : *Minime nomine fieri parvum*. Prout legitur apud Donatum in Adelph. act. I, sc. II. Nimirum ut ex nomine fiat, *quom me*, sive *cum me*. Posterius minùs abit ab scriptura, quæ est apud eundem in Andr. act. II, sc. V. Est ea hujusmodi : *Memini me tum fieri parvum* : sive, ut est in quibusdam MSSis, ac veteri nostrâ Tarvisinâ † : *Memini me quum fieri parvum*. Vbi non video, quod mutationis egeat : nisi quod pro *parvum*, legendum *parvum*. Quare nihil opus sit, quom trajici in locum principem, libris omnibus invitis.

† anni 1477.

Fior planè obsoletum. Adducit Priscianus ex M. Catone Censorio in Thermum : *Postquam diutius fitur*. Et ex eodem de L. Veturio : *Græco ritu fiebantur Saturnalia*. Nonius * quoque citat ex Livii Odyssæa : *Fir, quoque fitum est*.

* in Fite.

At *factus sum*, non est præteritum à *fito*; uti Diomedes lib. I scribit ; sed à *facior* : pro quo nunc quidem *fito* dicitur, à Græco *ποιέω*; unde & *fito*, *fui*, *facturus* ; sed olim *facior* etiam in usu fuisse, multa ostendunt. Primum composita usitata, *afficior*, *perficior*, & similia. Deinde alia, quæ nunc in usu esse defierunt. Nam Titinnius in Quinto, *parvifaciatur* dixit, Nonio, & Prisciano, testantibus. Ac Varronis in Cynico, apud eundem Priscianum, sunt ista : *Si me hercule pergunt, & Deorum curâ non satisfacitur Reip.* Denique & ipsum *facior* posuit Nigidius Figulus commentatione Grammaticæ lib. XIX, apud Nonium † : *Id quod dico hujusmodi est : ποιέω, facit ; ποιέται, factur ; ποιέω, facere.*

† in Facitur.
Duo postrema
verba, *facit*, *facere*, que in
plurisque lib.
desunt, in nostro
etiam MSSo. sed
corrupte, *con-*
pareit.

Est igitur *fito* reponendum inter defectiva præterito carentia : uti & *reminiscor*, & *medeor*. Quamquam Diomedes utrumque etiam horum inter anomala referat : atque illud dicat in præterito habere *recordatus sum*; hoc vero *medicatus sum*. Quibus sanè, si verba solum spectes, nihil dici potuit in subidum magis. Ac ratio par, cum Phocæ ait, *ferio* facere *perculsi*. Sed profectò melius eos sensisse, quam loquebantur, indicant isthæc ipsius
Phocæ :

Phocæ : Deponentia hæc, *vescor, fruor, medeor, liquor, reminiscor*, quæ in præterito sic profertur; *pastus sum, potius sum, medicatus sum, liquefactus sum, recordatus sum*: quæ ab alio præfenti veniunt, sed ad supplementum declinationis defectivis accommodantur. Interim cautiùs loqui debuiffe, nemo inficiabitur: atque hoc imprimis liquet in *fruor*, quod non *potius sum* facit, sed *fruitus*, & *fructus sum*, ut supra ostensum. Adde quod significatio horum sæpe est diversa: ut illo, *Frui* * ingenio suo: &, *frui* † præsentibus. Vbi *potiri* non habeat locum.

* Ter. Heaut.
act. 2, sc. 4.
† Cic. I de Fin.

CAPVT XXXIX.

De defectivis præfentis. Odi, Memini, Cæpi. Odio, pro odi. Odibant, oditur. Ollus sum, pro odi. Perofus, & exofus aliquem. Meno *priscum*. Mentum. Menifens. Dememini. Cæpio, cæperet, cæpiam. *Fluvii Capri error*. Cæpi, fæci. *Cur Novi Defectivum statuatur, cum Nofco dicamus*. Nômus, pro Novimus. *Ioannes Cæsarius notatus*.

AB anomalis transeamus ad defectiva. In his multa inveniuntur iis usurpata temporibus, quibus illa deficere persuasum est Grammaticorum vulgo. Eaque res facit, ut non pauca, tam in externis, quam Ecclesiasticis scriptoribus, librariorum inciticia corruperit. Nam, ut eruditissimus Ioannes à Wouweren observat, Petronius ab odio dixit *odientes*: ubi vulgò legitur *audientes*, quod locum istic habere non potest. Ac similiter Appulejus *ædi epulæ*. *Orationis varic species sunt: ut sunt imperandi, narrandi, mandandi, succensendi, oprandi, monendi, irascendi, odiendi*. Verus autem utriusque instrumenti sacri interpres crebrò admodum usurpat. Ejus sunt, *odiet, odient, odvri, odvrit, odite, odientes*, &c. Etiam Goldastus in MSø S. Valeriani libro, qui de bono disciplinæ inferibitur, sic legi monuit: *Laudo quidem in te conscientiam castitatis, sed odio conloquium meretricis*. Et agnoscit idem verbum Nestor Novariensis; qui & veteris interpretis hæc adducit ex Parabolarum cap. I: *Uique quo parvuli diligitis infantiam, & stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupient, & imprudentes odibunt scientiam*? Legitur & passivum. Ut apud eundem Siracidæ cap. xx, v. viii. Ac similiter Tertullianus adversus gentes: *Oditur itaque in hominibus innocens etiam nomen innocuum*. Et iterum: *At enim secta oditur in nomine utique sui autoris*. Imò clarissimus, affinitatèque dum viveret conjunctissimus, Ianus Gruterus*, hanc vocem restituit quoque * p. 575: Senecæ ex veteri exemplari H. Stephani, & altero Colonienfi. Verba e jusce philosophi sunt: *Neceffe est aut imiteris, aut odvris*. Etiam ut à *ædit* est *ædit*, & *peræsum* est; à *soleo, solui*, & *solvus sum*: ita & *odi*, & *ofus sum*, dixere optimi Latine linguæ scriptores. Vbi Plautus Amphitr. †

† Act. 3, Sc.
D. iura neque.

--- *Ita ingenium memio est*:

Inimicos semper ofa sum obtulerit.

Gellius

Gellius lib. IV, cap. VIII: *Hunc Fabricius non probabat, neque amico utebatur, osisque eum morum causa fuit.* Indéque composita, *perosus, exosus*: ut, *Populum Romanum perosus*, apud Suetonium in Tiberio, cap. XXI, epistolâ Augusti ad Tiber. Item, *Patrios mores exosus es*, Curtio lib. VIII. Et, *Plebs consulum nomen, hanc secus quam regum, perosa erat*, apud Livium lib. VIII ab V. C. Similiter, *Diis exosus*, Gellio lib. II, cap. XVIIII: *Exosa parentes*, apud Val. Flaccum lib. V.

Memini est præteritum ab antiquo *meno*; ut *cæpi* ab obsoleto *cæpio*, de quo infra dicam; & *odi* à prisco *odio*, de quo antè vidimus. A *meno* fit *memini* per reduplicationem, more Græcorum; cuius generis etiam sunt *femelli*, à *fallo*; *pepigi*, à *pango*; *memordi* (sic enim veteres dixere) à *mordeo*. *Meno* autem olim in usu fuisse, multis antiquæ istius vocis vestigiis comperimus. Nam unde aliter deducas verbale *mentio*, quàm ab inusitato hujus verbi supino, quod est *mentum*? Imò unde alioqui fuerit verbale *mentum*, quo pro *commento* veteres usos esse, docebit Festus? Nec video, unde *memiscor* esse possit, nisi à *meno*. Nam ut ab *apere*, *apiscor*; à *pacere*, *paciscor*; sic à *menere*, *meniscor*; unde composita vulgò obtinent *comminiscor*, & *reminiscor*. Nec *moneo* aliunde, quàm à *meno*, converso E in O; quomodo à *benus* est *bonus*; à *ferriceps*, *forceps*, à *dermio*, *dormio*; ab *bemo*, *homo* &c. *Meno* verò propriè est in animo habeo, à *μένω*, quod Græcis ἀπαλώς interdum animum affectumque notat; unde ἐμνήσθην*, & εὐμνήσθην†. Nec tamen *meno* tantùm; sed & *memino*, dixisse veteres, certis, ut credam, adducor conjecturis. *Meminiens* quippe ab eo invenitur. Livius Erotopægniôn IV: *Meminiens Varro corde volutat*. Citat Priscianus lib. XI, cap. de temporibus & naturis participiorum. Hoc de participio ita Donatus art. II, & Sergius: *Ab eo, quod est Memini, artis nullum participium reperitur. Si ad usum, verum est; si ad auctoritatem, falsum: nam invenimus in Plauto Meminiens*. Imò & utitur Aufonius in tumulo Minervii Rhetoris:

Vrois adhuc, ævi, quod superest, meminiens.

Sidonius verò Apollinaris mirificè eo delectatus videtur. Nam lib. II, epist. X, ait: *Sisque oppido meminiens*. Lib. IV, epist. III: *Aliquantisper mei meminiens*. Et ejusdem libri, epist. XII: *Naturæ meminiens, & professionis oblitus*. Et lib. VI, epist. III: *Mei meminiens non sum*: quæ ipsa quoque verba legere est lib. VII, epist. VI. Addo obiter, esse quibus videatur, veteres quoque dixisse, *dememini*, pro, non memini. Martial. lib. II, epigr. LIX:

Frangere toros, pete vina, rosas cape, tingere nardo.

Ipse jubet mortis dememinisse Deus.

Ac ita quidem habet antiqua Calderini, itemque Aldina editio I. Sed rectum est, quod in aliis legitur, *Te dememinisse*.

Cœpi olim quoque integrum fuit. Cæcilius Peribœa :

--- *Aëre obscuro hercle desinam*

Manè cœpiam.

Plautus Truculento A&T. 11, Sc. Ha ha ha :

Dum habeat, tum amet ; ubi nihil habeat, alium questum cœpiat.

E. Menæchmis A&T. v, Sc. Ædepol ne hic :

Neque ego infans, neque ego pugnax, neque lites cœpio.

Cato quoque *cœpiam* dixit, teste Festo. Ac Terentius Adelph. A&T. 111.

Sc. IV :

--- *Non sex totis mensibus*

Præius ofsecissem, quam ille quicquam caperet ?

Ab eo in usu est præteritum *cœpius*. Cicero Bruto, sive de claris Oratoribus : *Mortensius igitur, cum admodum adolescens orsus esset in foro dicere, celeriter ad majores causas adhiberi cœpius est.* Atque eodem libro, de M. Pisonè : *Is cum satis florisset adolescens, minor haberi est cœpius postea.* Spilius autem est error Capri, qui libello de elegantia putat, *cœpi*, per OE, scribi, ab *incipio* ; *cœpi* per Æ, à *cæpio*. Nam cum à *cæpio* venit, *cœpi* exarandum nudâ vocali : & ut omnino tum per Æ scriberetur, (nempe, ne pereat A præsentis, quomodo & F Æ C I, in Longobardico Virgilio codice reperisse se, ait Pierius) attamen illud dubium esse nequit, cum *cæpi* per OE scribitur, non ab *incipio* esse, sed à *cæpio* : quod veteres usurpasse ostendimus.

Tribus istis, de quibus vidimus, à Diomede, & aliis, *Novi* additur. Neque fugit eos, *novi* esse à *nosco* : sed eo respexere, quod *novi* significationem habeat præsentis. Monet Diomedes, pro *novimus*, *νῶν νομῖς*, dici *nomus*. Ut apud Ennium Hectoris Lustris :

Nos quiescere æquum est, nomus ambo Vlysem ---.

Sed in illâ Diomedis editione, quam Cæfarius recensuit, & hæc, & innumera alia, ab eo planè sunt interpolata, corruptaque.

CAPVT XL.

De defectivis aïis, fari, inquam, aïo, infit, cedo. Effor. Fans. Inquam *præius* imperfectum notabat tempus. Inquitis. Ai, aibat, aierunt, aiat. Infit *unde*. Defit. Germanus Valens notatus. *Vnde sit, quod præsto, pro coram, aut cedo, pro dic, ussuspetur, è Rod. Agricola ostensum. Ab eo recessum super Terentii loco. Sermones cædere. ὁ Κέπης unde Græcis dicitur.*

A Tribus his confero me ad quinque ista ejusdem, uti creditur, significationis, *fari, inquam, aïo, infit, cedo.* De primo ita Diomedes : *Fari, fatur. Raro For invenitur. Verum in compositione, ut apud Caium, reperimus Effor.* Cui

Cui simile est, quòd *Addor*, & *reddor*, dicimus; *dor* non dicimus: etsi *daris*, & *darur*, non minùs in usu sint, quàm *faris*, *fatúr*. *Fans* est apud Plautum *Perfa* Act. II, sc. I:

Cuculus, si in ludum iret, potuisset jam fieri, ut probè literas sciret, cum interim tu meum ingenium fans non didicisti, atque infans.

Inquo, ut *Phocas*, *Diomedes*, & alii artium scriptores, putarunt, in usu non est. Eos conatur refellere *Priscianus*, autoritate ipsius *Ciceronis* in secundo de *Oratore*, ubi dicat: *Aucupari verba oportebit, inquo*. Gravis sententia id requirit: ut *Lambino*, ac cæteris, adsentiam, qui corrupto *Priscianum* codice usum arbitrantur. Validius fortasse illud *Catulli*, epigram. x:

— *Volo ad Serapim*

Ferri mane. mane, inquo, puellæ.

Quomodo *Muretus* quoque edidit. Veterem editionem, quæ *Regii Lepidi* procurata anno c10 cccclxxx1, nihil moror, ubi legas:

Deferri mane, tum inquam puellæ.

Metro enim hæc planè repugnant. Sed *Achilles Staius Lusitanus* emendat:

Deferri: mane, inquo puellæ.

Nec multum abit *Scaliger*. Solùm pro *inquo, inqui* reponit. Nempe & illi, *inquo*, parùm visum *Catullo* convenire. Cæterùm, *inquam*, utcumque nunc præsentis sit, tamen aut valde me iudicium fallit, aut primò præteriti fuit imperfecti. Puto enim ex *inquebam*, *ἐν συζηκω*, factum esse. *Inquimus* est apud *Horatium* lib. I, sat. III:

Communi sensu plane caret, inquimus.

Atque ad eam formam *inquitus* apud *Arnobium* legimus libro I: *Sed antiquiora, inquitus, nostra sunt*. Item lib. II: *Non credimus, inquitus, vera esse, quæ dicit*. Et trecentis aliis in locis. *Inquebant*, & *inquisti*, sunt ipsius *Ciceronis*. Vti & *inques, inquiet*. *Inque* est apud *Plautum Pseudolo*, Sc. si te damnosis, & *Terent. Heaut. Act. IV, Sc. VII*. Idem *Plautus inquito* usurpat *Trinummio*, Sc. Quindecim dies.

Aio an imperativum haberet, nonnulli olim dubitarunt, *Diomedes* teste in primo: qui eos refutat istoc *Nævii*:

An nata est sponsa prægnans? vel ai, vel nega.

Qui locus absque dubio est ex poetæ ejus *Virgine prægnante*. *Aibant*, pro *aiebant*, ἀϊβάντες extulit *Attius* in *Ione*:

— *Quibusnam te aibant ortum locis?*

Nempe ut ab *aio* est *ais*, sic ab eodem est *aibam*, pro *aibam*, vel, ut postea dixere, *aiebam*. Perfectum habere negat *Priscianus* in decimo. *Probus* agnoscit *ai*. Et apud *Tertullianum* legimus lib. de *Fuga in Persecutione*:

DE ANALOGIA

142

latur. *A cedite* ἢ συνηκονῶ est *cette*. Plautus Mercat. Act. v, Sc. ult. *Cette dextras nunc jam*. Nam *cette* est *date*, à *cedo*, ut ex Nonio discimus : qui & quatuor similes locos adducit. *Quorum duos apponam*. Vnus est Ennii è *Medea* :

— *Salvete optima corpora :*

Cette manus vestras, measque accipite — .

* *vers. 1069.*

Vbi *cette* est *date*. Nam expressit illud ex Euripidis *Medea* * :

— Δότ', ὦ τέκνα,

Δότ', ἀπαύσαθε μιντε δεξιῶν χεῖρα † .

† *Date, à liberi, Date, salutate, matri dextram manum.*

* *Noti in fragmenta Lat. Pœt. p. 121.*

Vnde & verisimilis est Henrici Stephani conjectura *, pro *corpora legentis pignora*. Alter locus est *Nævii*; sed qui in *Aldinâ*, & hac antiquiori editione *Mediolanensi*, itemque apud *Iunianum Majum*, legatur corruptissimè. Nempe hoc pacto, *Pro industria ne te regem prognatum patrem Lycurgum cette*. Vbi præclarè, nec multùm abeuntibus vet. membranis nostris, emendat *Hadrianus Iunius* :

Proin Dryante regem prognatum patre

Lycurgum cette.

Pacuvii, & *Attii* similes locos, apud ipsum *Nonium* vide.

C A P V T X L I .

De Faxo, Ausim, Forem, & Quæso. *Faxo quo pacto à facio fluxerit*. *Axo*. *Adaxim*. *Axites*, *axitiosi*. *Iniexo*. *Perduaxint*. *Faxim unde*, & *Axim*. *Levasso*, *impetrasso*, & *unde formentur*. *Faxitis*. *Ausim*, *ex auferim*. *Ausi*, *pro ausus sum*. *Respexis*. *Quæso quare pro posco*, & *invoco*, *sumatur*. *Quæse*, *quæsit*, *quæserè*.

Sequuntur è *Defectivis Faxo, Ausim, Forem, Quæso*. Ac primùm, *Faxo* unde formarint, disquiramus. In mentem venit, *Latinos* hac in parte fecutos esse morem declinandi *Græcorum* : qui dicunt, ἄνω, ἄνω : ὠλένω, ὠλένω : τίρω, vel τέρω, τέρω. Similiter ergo *Latini*, *facio*, *facto*, *faxo* : *ago*, ἄτο, ἄτο; unde *adaxint* apud *Plautum* † . Vbi tamen *MSSi* aliqui *adaxint* † : quod *Pylades Brixianus* non improbat, quia *X* sæpe abeat in *SS* : ut quod *Pylades Brixianus* non improbat, quia *X* sæpe abeat in *SS* : ut quod *Pylades Brixianus* non improbat, quia *X* sæpe abeat in *SS* : ut quod *Pylades Brixianus* non improbat, quia *X* sæpe abeat in *SS* : ut

† *Anul. act. 1, f. 1.*
* *id & editio Veneta anni 1518.*

† *Astrabo, sive Ctesellaria, lib. 5 de L.L.*

mulieres, sive Dii, dicebantur una agentes. *Axitiosos* dixit *Plautus* † apud *Varronem* * : *Axitiose annonam caram è vili concinnant viris*. *Plaut. Perf. Act. 1, sc. 11 :*

Vbi

*Vbi quadruplator quempiam injexit manum ,
Tantidem ille illi rursus injiciat manum.*

Dicat fortasse aliquis, *faxo, axo, injexo*, potius esse temporis futuro-præteriti, quod subjunctivi futurum vocant: nempe ut *axo* sit *egero*, prout exponit Festus; *faxo*, sit *fecero*; *injexo*, *injecero*. Sed sic quoque non abeunt Latini à Græcis, quando eadem his vox est futuri Indicativi, & Subjunctivi. Quippe qui in subjunctivo utantur aoristo pro futuro: unde τὸ ἔω est *verberabo*, *verberaverim*, vel *verberavero*. Videntur autem Latini hanc terminationem in solis usurpasse frequentativis. Nam, uti dicebamus, *faxo* est à *factare*; unde *faclitare*, & *aflectare*. *Injexo* item ab *injecltare*. *Axo* ab *actare*, unde *actitare*. In aliis tamen etiam habuerit locum, si vera est lectio apud Plautum Mostell. Act. I, Sc. Habeo Neptune t. Vbi legimus *perduaxim*. t. 1. 1. 1.

Quod si rectum est; uti pro *jacltabo, actabo, factabo*, dixere *jaxo, axo, faxo*: sic ab antiquo *perduo*, pro *perdo*, fuerit *perduabo*, instar simplicis *dabo*; pro *perduabo* autem dixerint *perduaxo*. Sed profectò non minùs mihi, quàm Turnebo, ac Lambino, suspecta hæc scriptura est: præsertim cùm in Camerarii libris fuerit non *perduaxim*, sed *axim*, indè que alià manu, *faxim*.

Aliter etiam ἀναλογίαν in *faxo*, & similibus; investigabamus. Veteres in præteritis sæpe retinebant vocalem præsentis, ubi posteriores mutarunt. Sic *canuere*, pro *cecinerè*, dixit Sallustius; *aterruisse*, pro *attrivisse*, Tibullus; & alii alia. Ab *ago* ergo similiter fuit *agi*; à *facio*, *faci*; unde *agero*, & *facero*, pro *egero*, & *fecero*; ex his autem E extrito, & R in S abeunte, *facso*, seu *faxo*; *acso*, seu *axo*. Eademque mutatio fuit in *injecero*, unde *injecso*, seu *injexo*. Nam X valet CS.

Veniamus ad terminationem hujus verbi IM, *faxim*. Quod similiter est ex *facirim*, pro *fecerim*. Sanè significatio convenit. Ut apud Comicum*, *Tibi lubens bene faxim*. Itidem ex *agerim* factum *acsim*, seu *axim*. * *Adelpi. act. 5, f. 5.*
Attius Peribœa: *Ut quæ egi, ago, vel axim, verruncent bene.*

Vbi Nonius *axim* exponit *egerim*. Plautus Aulul. Act. I, Sc. I:

Vtinam me Divi adaxint ad suspendium.

Pro *aderim*. R verò in S mutari in hujusmodi præteritis perfectis, ac præterito-futuris; discimus ex *impetrasso*, *levasso*, & similibus. Nam ex *levavero*, & *impetravero*, sint *levaveso*, & *impetraveso*; unde, extritâ syllabâ, & ad compensationem ejus geminatâ consonâ, *levasso*, *impetrasso*. A *faxo*, vel *faxim*, *faxis* est apud Plaut. Afin. & Mil. imò & Horat. lib. II, sat. III, & VI. *Faxit* item Rudente, & Legg. XII Tabb. FORTOM FAXIT: *faximus* truculento, *Quod cum celamus, faximus conscios*. *Faxitis*, in carmine antiquo devotionis urbium atque exercituum. *Faxem*, pro *fecissem*, est apud Plautum Pseud. Act. I, Sc. V:

Pistrinum

Pistrinum in mundo scibam, si id faxem, mihi. Sic & vet. editt. †

Quemadmodum autem *faxim*, pro *fecerim*: ita *ausim*, pro *auferim*, hoc est *ausus fuerim*, usurpatur. Nempe ut à *soleo* est *solui*, & *solutus sum*: sic ab *audeo* fuit *ausi*, & *ausus sum*. Itaque, Prisciano teste, Cato Cenforius pro L. Antonio, sive, ut MS noster habet, Autronio dixit, *Non ausi recusare*: cujus rei etiam superius meminimus. Ab *auferim*, *auferis*, *auferit*, & *συζωντις* facta sunt, *ausim*, *ausis*, *ausit*: quomodo & *respexis*, pro *respexeris*, dixit Plautus Mostell. Act. II, Sc. II: *Cave respexis*. De *faxo*, seu *faxim*, & *ausim*, satis verborum fecimus.

Superfunt *forem*, & *quæso*. Ex his *forem*, quemadmodum etiam Diomedes testatur, & *συζωντις* factum ex *fuerem*, ut *fore* ex *fuerè*: muta ab antiquo *fuo*; de quo supra abunde diximus. Nunc tantum apponam verba Prisciani extremo libro VII I: *Reperiuntur tamen & alia verba, quæ in usu deficiunt personis: ut cedo, fodes, salve, furis, age, insit, foret: quamvis & insio, & furo, apud Varonem inveniuntur; & forem, apud Ter. in Hecyra †:*

Nam si utrumvis horum, mulier, unquam tibi visus forem.

*Fore quaque dicitur, ex quo confore. Ter. And. * compositum protulit, Et id spero confore.* Vnde liquet, veterum iudicio *forem* esse insolens, uti *furo*, & *insio*.

Quæso, si vera est suspicio nostra, ex veteri lingua remansit, quâ S pro R usurpabant: ut *asa*, pro *ara*; *asena*, pro *arena*; *Ausesti*, pro *Aurelii*, similiæque. Sanè Ennius dixit in secundo Annal.

--- *Nautisque mari quæsentibus vitam.*

Idem Cresphonte:

Duxit me uxorem sibi liberum quæsendum gratiâ.

Et Andromedâ:

Liberum quæsendum causâ familiæ matrem suæ.

Sed his locis *quæserè* ἀπαλῶς notat *quærere*; ut notavit Festus Pompejus. Quia autem qui pōscit, aliquid requirit, hinc *quæserè* etiam pro *expōscere*, vel *invocare*, accipitur. Nempe quâ ratione Belgis *versocken*, quod est *quæserè* seu *poscere*, dicitur à *socken*, hoc est, *quæro*. Ita, ut ad Manilium notavit Scaliger, usus eo poeta hic, cum ait, *Quæsivere Deos*, id est *invocarunt*. Idem: *In Ponto quæsitus rector Olympi*. *Quæserè*, pro *poscere* vel *rogare*, est apud Plautum Bacch. Act. II, Sc. II:

Mirum est, me, ut redeam, te opere tanto quæserè.

Quæsit est apud Lucretium lib. v:

Non Divum pacem votis adit, ac prece quæsit

Ventorum pavidus pases, animâsq; secundas.

Etiam Plautus, si Colvium audimus, scripsit Menæchmis Act. v, Sc. Ni-
mis stultè:

*I, Decio, quæse meum patrem, tecum simul
Vt veniat ad me.*

Ac dixit eodem modo Appulejus iv Meram. *Multis nos affatibus, multisque precibus quæsens adhortatur.* Ita enim legi debere, non modo Colvius † censuit; sed & Iustus Lipsius *, itemque Ianus Guiljelmus; quem vide in Plautinis Quæst. ad Trinumum, cap. iv.

† notis in Appul.
* esse Colvius
ibidem.

CAPVT XLII.

De impersonalibus, non deficere ea in tertiâ plurali. Decent. Oportent. Oportebant. Pudent. Pœnitebunt. Pacisvius correctus. Eandem ab impersonalibus passivæ vocis in usu esse. Error vetus, solum ea Indicativum habere, refellitur. Oporteto, oportuerint, deceant, pertæduissent. Impersonalia olim etiam primam, secundamque personam, habebant: ut Pudeo, pudes; Pœniteo, pœnites &c.

INter defectiva quoque impersonalia numerantur à Phoca. Item Donato in editione secundâ; uti & ejus interprete Sergio: *Hoc ipsum, inquit, verbum impersonale defectivum est: sublatis enim duabus personis, primâ, & secundâ; tertiâ utique superest.* Vnde etiam cognoscimus, cur impersonalia dicantur. Nec tamen deficiunt tam multis, quàm vulgò putant. Spissus fanè est iste multorum error, cum existimant, penitus destitui tertiâ plurali; quâ tories usi veteres: præsertim in *Decet*, & impersonalibus patheticis. Horat. lib. i i i, od. xv: — *Nec citharæ decent.* Lib. i, epist. vii: *Parvum parva decent.* Et in Arte: — *Tristia mœstum*

Vultum verba decent.

Ovid. lib. i de Rem. Am.

Lude: decent annos mollia regna tuos.

Et i Amor. *Nec dominam nota dedecere comæ.*

Plinius lib. v, epist. vii i, de discrimine orationis, & historiæ: *Hanc scipius ossa muscoli, nervi: illam tori quidam, & quasi jubeæ decent.* Quandoque autem idem etiam videas in *Oportet*. Terentius Andr. Act. i i i, sc. ii:

Adhuc, Archilis, quæ adsolent, quæque oportent,

Signa ad salutem esse omnia huic esse video.

Ita est in optimis quibusque MSSis. Itidem Heaut. act. i i i, sc. ii:

— *Hæc facta ab illo oportebant, Syre.*

Idem dicebamus crebrum esse in patheticis. Plaut. Epid. Act. ii, sc. i:

Plerique homines, quos cum nihî refert, pudent.

Ita quidem jam olim legit Ninivita Ioannes. Ac deinceps etiam in Spicilegio emendabat Palmerius:

DE ANALOGIA

Ubi pudendum est, ibi eos deserit pudor,

Cum usu sit, ut pudeant.

Sed utrobique, & *pudet*, & *pudeat*, in MSSis, & antiquis codd. inveni-
tur. Quare validius illud Terentii Andr. Act. IV, sc. I :

— *Attamen, ubi fides,*

Roges; nil pudent. —

Et hoc Lucani lib. VIII * : — *Semper metuet, quem secula pudebunt.*

Similiter *pœnitebunt* dixit Pacuvius Armorum iudicio † : *Prologo nunc pœ-
nitebunt liberi liberi grato ex loco.* Prout is locus exaratus in MSo nostro, &
ex suis codd. à præstantissimo Mercero expressus. Eum, sanè corruptissim-
um, Hugo Grotius, præcipuum æternumque cum Erasmo Bataviæ suæ
decus, sic felicissimè restituit : *Pol nunc pœnitebunt, si vult liber ignaro loco.*
Quippe, ut in Castigationibus etiam veterum tragicorum dicebamus, expressit
Pacuvius illud Sophoclis Ajace :

Μελλόν δὲ χάρον ἐνδ' ἀν ἀστὴν νίχσο.

Et ibo, solum donec inveni am locum.

Nec obscurior res in impersonalibus passivæ vocis. Cic. I de off. *Quo
in genere etiam multa in repub. peccantur.* I de Orat. *Attamen ista, quæ abs te
breuiter de arte decursa sunt, audire cupimus.* Ovid. Epist. Medæ ad Iasonem :

Non mihi grata dies : noctes vigilanter amare.

Tacitus lib. I Hist. *Naque enim hic, ut in cæteris gentibus, quæ regnantur, cætera
dominorum domus.* Idem de moribus Germ. *Exceptis dumtaxat iis gentibus, quæ
regnantur.* Et eodem : *Trans Lygios Gothones regnantur.* Martialis lib. IV,
epigr. xxx : *Sacris piscibus hæc natantur undæ.*

Nec minùs falsi, qui crediderunt, impersonalia tantùm inflecti in indi-
cativo : quamquam vetus admodum sit hæc opinio. Siquidem Diomedes
autor est, impersonalia à quibusdam vocata esse *modum impersonalem*, quòd
unius tantùm modi esse existimarent. Atque adeò Diomedes ipse, quem
impersonalia declinat, non progreditur ultra indicativum. Sed his oppo-
nimus, cum Varronem, qui, ut supra vidimus, omnes modos tribuit im-
personalibus : tum optimos quosque scriptores, qui & modos cæteros u-
surpant. Ita O P O R T E T O non femel fuit in Legg. Numæ Pompilii : si fides Scaligero ad Festum in *Occisum* : item in *Opima spolia* * . Cæcili
quoque est apud Priscianum in VII I : *Morbosum factum, ut ea, quæ oportuerint,
facta non sint.* Cicero I Off. *Nec velle experiri, quam se aliena deceant.* Gellius
lib. I, cap. I I : *Has ille inanes cum flaret glorias, jamque omnes finem cuperent, ver-
bisque ejus defatigati pertædissent.* Nam pertædeo, unde deducit Saturnius †,
nisi quam legi arbitror : utcumque hinc, priscis in usu fuisse, verisimile fiat.
Ac similiter in voce passivâ. Cicero III Off. *Cum male pugnatum apud*

Caracium

* In *scædis* Far-
nensi, & Pom-
poni Latini, est
oportet, &
oporteat. Ac
retinet Ant.
Augustinus,
Steph. Pighius,
Clarus Sylvius.
Sed oportet
eum Scaligero
legit quoque Li-
psius.
† lib. 6, cap. 8,

Caudium esset. Cæsar III belli Gall. *Cum jam horis amplius sex continenter pugnaretur.* Ovid. III de Arte:

Ponite jam gladios hebetes, pugnetur acutis.

Infinitivum habes apud Terent. Hec. *

Trepidari sentio, cursari rursum profum —.

Et Cicer. ad Att. lib. XI, epist. XIV: *Hic maneri diutius non potest.* Idem pro Quinctio: *Septingenta milia passuum vis esse decursa biduo?*

De impersonalibus verò activis eo minus mirandam, quia primò fuere integra: unde adhuc in primâ, & secundâ personâ inveniuntur. Ita, apud Ennium, Hecuba anus, ereptam lugens Polyxenam:

Miserere mei anus! — date ferrum, qui me astuta privaveris.

Cui geminum hoc Virg. lib. VIII: — *Arcadii quæso miserescite regis.*

Veteres quoque Plauti edit. habent Menæchmis Act. v, sc. IX:

Adolescens, quæso loquere tuum mihi nomen, nisi piges.

Quomodo & in Thesaurò suo citat Rob. Stephanus. Sed in Camerariana, & optimâ quaque, est *piget.* Nec validius illud Epid. act. II, sc. I: *Pudes, quod pudendum fiet.* Prout legit Palmerius, ut vocis *pudes* prior syllaba ad priorem, posterior ad posteriorem pertineat versum: quod parum mihi fit verisimile. At probum illud Casinâ, Act. v, Sc. II: *Ita nunc pudco, atque ita nunc pæveo.* Item Papinii est x Theb.

Si non dedecui tua jussa —.

Pæniteo quoque, pro *pænitet me*, dixisse prisci videntur. Nam apud Iustinum legimus lib. XI: *Primi pænitere cæperunt.* Quod non à *pænitet* est, sed quasi à *pæniteo*. Alioqui diceret, *Primos pænitere cepit.* Sic Appulejus v Met. *Tum meminervis meæ servæ monitionis, quum cæperis serò pænitere.* Pro, *Cum cæperit te serò pænitere.*

Tædet, vel *pertædet*, habet *pertæsum* est: at *libet*, licet, *piget*, *pudet*, *placet*, geminum habent præteritum; *libuisti*, & *libitum* est; *miseruit*, & *miseritum*, & interdum *miseritum* &c. Exempla passim obvia. Plinius lib. xxxvi, cap. xv, dixit *puditum*; uti & Plautus Casinâ act. v, sc. II, & Appulejus lib. II Florid. *Enim non pigebit me commemorare, quod illum non pudum est ostentare.* Imò Sallustius non reformidavit *pæniturum*, teste Fabio lib. IX, cap. III. Si Ramum audimus, *pertæsum* est, *puditum* est, & familia, fuerint *supinum*. Nam similiter, Grammat. lib. II, cap. II, *pugnatum* est, *supinum* facit in *um*. Sed planè fallitur. Nam *supinis* utimur in significatione futuri: ut *eo pugnatum*, hoc est, ut pugnem. At cum dico *pugnatum* est, manifesta est præteriti significatio.

Quæritur an, ut à passivis, ita à deponentibus, impersonalia oriuntur. Vt si *adipiscitur*, dicas, velut *amatur*. Sed deponentia deposuerunt significationem

tionem passivam, eoque nec passivè impersonalibus eorum scriptores utuntur, nisi multò rarissimè. Ut cùm Varro, quia *progredior* olim commune fuit, in IV de L. L. non dubitat dicere: *Dicitur peregrinus* (ager,) à *pergendo*, id est, *progrediendo*. *Eo enim ex agro primum progrediebatur*. Simileque illud Appuleji lib. IV Met. *Mœretur, fletur, lamentatur*. Hactenus de Conjugatione. Deinceps de Specie, ac Figurâ agendum.

C A P V T X L I I I.

De verbi Specie, ac sigillatim de Inchoativis. Vnde ea formentur. Certisso an dicantur. Nonius emendatus. Tremisco rectum esse, etsi tremesco dicere jubeat Picinius. Luciscit, pro Lucescit, veteribus libb. approbati. Inchoativa an rectè dicantur, ac non potius Continuativa debeant appellari. An habeant prateritum. Quo indicio cognoscatur, utrum prateritum sit ab inchoativo, an primigenio. Solvitur argumentum, quo veteres suffulti inchoativa praterito spoliaverunt.

Verborum alia esse primigenia, alia derivata, dictum nobis, cùm de generalibus vocum affectionibus ageremus. Ac quemadmodum in nominibus varia sunt derivatorum genera, ita etiam in verbis. In his principem sibi locum vindicant illa in seo exeuntia. Quorum alia à verbis veniunt, alia à nominibus. A verbis, ut *calesco, horresco, storeco, sordesco, squalleco, splendesco*. Etiam *glabresco*, à *glabreo*. Utroque usus Columella †. *Indesco* apud Prudentium Apotheosi, & *minesco*, Aufonio Ephemeride. Item *anesco*, & *acesco*. Nam *anet*, & *acet*, agnoscit etiam Flavius Caper ‡.

A nominibus derivantur duplicia: alia à substantivis; alia ab adjectivis. Substantivis, ut *viresco*, apud Ennium Annalium lib. VII: *lutesco, noctesco, viresco*, in illis Furii Antiatis apud Gellium lib. XVI II, cap. XI:

Sanguine diluitur tellus. cava terra lutescit.

Omnia noctescunt tenebris caliginis atra.

Inrescunt animi. virescunt vulnere vires.

Ac quâ formâ *noctescere* finxit Furius, eâ *crepusculascere* commentus Siodonius Apollinaris lib. VII I, epist. III, ubi *crepusculascentem horam* pro primo dixit diluculo. Similia *repuerasco, irasco, sylvesco, nivesco*: quod apud Tertullianum de Pallio.

Ab adjectivis, ut *dulcesco, ditesco*, & huic geminum *opulesco*, apud Furium Antiatem, teste Gellio*: *Quo magis in patriis possint opulescere campis.*

* lib. 18, cap. 11.

† in Longifeco.

‡ c.

Longifeco, Nonio † testante, Ennio Annal. xv II. *Pulesco*, apud Sere-num Sammon, cap. x. Nisi horum aliqua malis esse, non à nominibus, seu substantivis, seu adjectivis; sed à verbis inusitatis.

Certisco, hoc est, certus fio, ut Nonius interpretatur, illud adferens Pa-cuvii

cuvii Chryse : *Atque eccos, unde certifcent*. Sic enim legendum, etsi in nostro etiam MSo pro *atque*, sit *aquæ*; pro *certifcent*, *certifcent*. Vel verum est, quod dixi, vel Nonius, corrupto codice utens, pro *certi sint*, legit *certifcent*.

Quæ veniunt à verbis, formantur ab secundâ personâ indicativi præsentis, addito CO: ut in primâ declinandi formâ, à *labo*, *labas*, *labasco*; in secundâ, à *caleo*, *cales*, *calesco*; in tertiâ, à *tremo*, *tremis*, *tremisco*; in quartâ, ab *obdormio*, *obdormis*, *obdormisco*. Quod eo monere operæ duxi, quia hac parte fallitur doctissimus Pierius in xi *Æn.* ubi scribere non veretur, *zvarob, us tremesco* dici, quoniam dicamus *parvesco*, *calesco*, *ardesco*. Quasi hæc non veniant à verbis secundæ: *tremisco* sit à verbo tertiæ. Sin parùm referre putavit, quam conjugationem primitivum sequatur, eadem fateatur, dici debere, *obdormesco*, pro *obdormisco*; *labesco*, pro *labasco*; *invresco*, pro *integroasco*; quod est apud Terentium Andr. * *Hoc malum integrascit*.

Tamen in verbis primæ, A interdum abit in E. Hujusmodi erit *superescit*, si standum vulgatis Festi codd. ubi scribitur, *superescit* poni, pro *supererit*. Nam videtur *superesco* esse à *supero*; quod ejusdem est significationis verbum; ut apud Maronem †:

— *Superatne, & vescitur aurâ*

Æthereâ?

Sed hoc argumentum planè, puto, imbelles; quando in *superescit* non est significatio inchoativorum: eoque apud Festum *superescit* potius legi debere, antea ostendimus. Accommodatius exemplum est, quod ab *ingravo* dicimus *ingravesco*, si codices vulgati non fallunt. Etiam ante seculum, & amplius, quæsitum fuit, *flammafcit*, an *flammescit*, scribendum sit in Ambrosii hymno, ubi canitur:

Os, lingua, mens, sensus, vigor,

Confessionem personent.

Flammafcit igne charitas.

Super quâ lectione jam olim à Petro Schotto doctissimus Rodolphus Agricola per epistolam consultus fuit.

Imò & in iis, quæ à secunda veniunt, E quandoque in I mutatur. Vt *Lucifcit*, pro *lucescit*. Sanè Petrus Bembo, in dialogo suo de fabulis Terentii, in optimo illo Comici hujus codice, ac Politiano ipsi tantopere laudato, liquido ita scriptum fuisse, ait:

Lucifcit † hoc jam: cur cesso pultare ostium?

Vt quidem ibi editum, cum scribi debeat:

Lucifcit hoc jam: cesso pultare ostium.

Etiam Petrus Victorius in Cicronis codice Mediceo, quem cæteris præferbat, locum illum in epistola ad Catonem ita scriptum invenit: *Ex-*
pedito

† Heaut. act. 3. ;
sc. 1.

D E A N A L O G I A

150

pedito exercitu ita noctu iter feci, ut ad III Idus Octobr. cum lucisceret, in Amanum ascendrem. Imò idem Castigat. in lib. iv, epist. ad Att. difertim ait, *Luciscit per I, non Lucefcit, semper in antiquis libris scriptum se observasse.*

Valla, lib. i, cap. xxii, negat, verba in SCO rectè dici *inchoativa*. Certè in illo Maronis* de Turno, salubria Latini regis consilia aspernante, *ægresciturque medendo: cùmque idem † ait de Didone,*

Expleri mentem nequit, ardesciturque tuendo: neque significatur,

Turnum, cùm medicinã facere ejus morbo tentaret Latinus, cœpisse ægrotare; sed ægrum magis factum: neque poeta vult, Didonem ardere cœpisse intuyendo; sed amorem sumfisse incrementum. Compluria id genus apud Vallenfem vide, quæ idem adstruant. Quare rectius *continuativa* dici videntur. Augustinus tamen Saturnius, lib. iv, cap. xvi, existimat, non malè *inchoativa* appellari: cujus sententiæ etiam subscribit Nicodemus Frischlinus. Movet eos, quòd inchoationem cum incremento significant. Nam *calesco* denotat, calorem inchoatum in me magis magisque augeri. Ac par aliorum ratio videtur.

Malè autem negatur à Charifio, Servio, Diomede, atque aliis, inchoativa habere præteritum. Nam etsi à *caleo, palleo, horreo*, sunt *calui, pallui, horru*; atque à *calesco, pallefco, horrefco*, dici debebat, *calescui, pallefcui, horrefcui*: tamen, cùm linguæ Latinæ auctoribus non fuerit visum *avalogiv* sequi; minimè eò quòd inchoativorum præterita voce eadem sint, ac verborum, unde veniunt; carere illa præteritis putari debet: sed contrà præteritum ea habere existimandum, quia præterita istæc nunc neutrorum, nunc inchoativorum, habent significationem. E. G. *caleo* est, calidus sum; *calesco*, calidus fio. Itaque cùm *incalui* dico, pro *calidus factus sum*, erit ab *incalesco*. At si *calui* usurpes, pro *calidus fuit*, erit à *caleo*: ut, *Calui* priusquam ad ignem accesseram. Itidem si dicam, *Semper Titio magis genæ rubuerunt, quam Sempronio*: *rubuere* est à *rubeo*, quia significo *rubras fuisse*. At in illo †, *Erubuit, sulva res* est: *erubuit* est ab *erubefco*, quia notat factum esse *rubicundum*. Sic *peraruit* à *peraresco* signat factum esse *aridum*. Varro lib. i de r. r. *Quoad perarescat, furcillis versari; cùm peraruit de his manipulos fieri*. Vbi præteritum verbo jungitur principali: ut & in illo Catonis lib. de r. r. cap. cxxviii: *Quatriduum fraccescat; ubi bene fracuerit, rutro concidito*. Et apud Lactantium lib. v, cap. xix: *Decet eos suscipere defensionem Deorum suorum; ne, si nostra invulnerim, ut quoidie invalescunt, cum delubris suis deserantur*.

Objectant Charifius, & Diomedes, cùm ista sibi mutud adversentur, ut quid inchoet, & simul perfectum sit: fieri minimè posse, ut quod inchoativum est verbum, id tempus habeat præteritum. At levius plura hoc est argumentum. Nam ipsum verbum *inchoo* præteritum perfectum habet.

Præterea

12 A. u.
101 f. 46.
† I A. u.
101 f. 137.

7 A. d. f. 4.
101 f. 5.

Præterea non significatur verbis in SCO mera inchoatio; sed etiam continuatio, ut perfectum tempus significare mirum non sit. Cum enim, ut philosophi docent, motus omnis fiat successivè; erit in eo initium, medium, finis: atque aliud longè erit perfecta esse, quæ initii sunt, aliud jam rem incrementum cœpisse, aliud rem totam esse absolutam perfectamque. Iam verò, qui inchoasse se ait, hoc solum vult, esse perfectam, quæ initii sunt. Qui verò dicit, *tam cito macruisti, aut pinguisi?* non tantum de eo, quod initii est, quærit: sed sententia est, *tam cito macer, aut pinguis factus es?* ut ipse agnoscit Valla.

CAPVT XLIV.

De iis, quæ frequentativa appellant. Gellius correctus. Syriados scriptor notatus. Verba in TO, nunc frequentem actionem signare; nunc significationem intendere; nunc accipi pro verbo, unde veniunt; nunc diminutionem notare; nunc studium ac voluntatem. Postremi generis esse capto, vendito, dormito, ostento, munito. Verba in SO non esse inchoativa, quod Valla putavit. Nec omnia esse desiderativa, quod Saturnio visum. Prenso quid proprie. De iis, quæ S ante SO habent. Facefso, & petifso, studium notare, contra quam Servius, & Festus, tradunt. Incipifso. Errare, qui omnia in ISSO vocant imitativa. Pitifso, unde. De verbis in XO. Verba in CO potius idem ac primitivum, vel ejus imminutionem, quam frequentem actionem, significare.

Frequentativa, sive iterativa (utraque appellatio apud Charisium est, ac Diomedem) desinere dicuntur in TO, SO, XO, & CO. Excuntia in TO multa colligit Gellius lib. IX, cap. VI. Inter alia hæc duo adfert: *Monco, monitus, monito: pendeo, pensus, pensito.* Atqui *monito* non dicitur: nec *pensito* est à *pendeo*. Corripo igitur, *Moveo, motus, motito: pendo, pensus, pensito.*

Quædam ex his totidem sunt syllabarum, ac verbum principale, & ejus supinum: ut *trabo, tractum, tracto; adjuvo, adjutum, adjuto*: quædam æqualia verbo principali, at non supino; ut *hæreo, hæsum, hæsito*; quædam supino, at non verbo principali; ut *vendo, venditum, vendito*: quædam utrumque syllabâ exsuperant, ut *ungo, unctum, unctito*. Sunt & quæ geminum habeant frequentativum, quorum unum ab altero syllabâ exceditur: ut *gero, gestum, gestito, gestivo*; *capio, captum, capio, captito*. Ac Petrus Angelius Bargæus simile putavit, *fluo, fluctum, flucto, fluctito*. Sic enim scripsit in primo Syriados:

— *V' conditus abeo*

Pertenui, in summo primùm fluctaverat amre.

Verùm non *flucto*, sed *fluctito*, in usu est.

Etſi verò hujusmodi verba frequentem dicant actionem notare : ut *clamo* est frequenter clamo ; *agito* , ſæpius ago : nonnunquam tamen veriùs ſunt ἀνὸς ἡμῶν * . Velut cum Maro ait *1 ÆN.*

* ſignificanti
invenimus.

Ter circum Iliacos rapta verat Hectora muros.

Niſi malis , ἀπὸς ſumi pro primigenio : quomodo illa in *T O* ſæpe accipiuntur. Vnde apud Plautum Bacch. *Itat ad eam frequens.* Et Plin. lib. *11 : Sæpius factitatum.* Et lib. *xxv, cap. v : Sæpius ſumſi averunt.* Item *xxxv, cap. x : Frequenter in officinam ventitanti.* Et Agell. lib. *xi : Sæpius lectitarentur.* Eſt etiam cum illa potiùs diminutionem, quam frequentem actionem ſignant : ut in *Eſito, Cenito.* Poſſis & *dormito* huc referre, ut ſit leviter dormio. Vel exponendum , *cupio dormire.* Saltem non ſignificat, frequenter dormire. Idem de multis aliis dictum velim. Nec enim *venditare* eſt crebrò vendere, ſed velle vendere. Plinius lib. *1, epiſt. xxiv : Tranquillus, contubernalis meus, vult emere agellum, quem venditare amicus meus dicitur.* In eadem nobiſcum ſententia eſt Turnebus lib. *xxv Adverſ. cap. xv.* Locum apponam, propter ſummam viri auctoritatem. *Verba, inquit, ſunt multa, quæ à Grammaticis literariſ formæ cenſentur frequentativa, & ejus plane ſpeciem præ ſe ferunt : quæ tamen ſiquis propius inſpiciat, & quo iis modo auctores utantur, attendat ; animadvertet, deſiderativa potiùs eſſe. Eorum pauca commemorabo : ſed quæ ſtudioſis exemplo erunt, ut alia ejuſdem generis exquirant.* Ac paullo poſt : *CAPITO non eſt frequenter capio, ſed capere deſidero : ut, capto cenam, capto benevolentiam.* *VENDITO non eſt frequenter vendo, ſed vendere cupio.* Cicero †, *Atque ei ſeſe, cui totus venierat, etiam vobis inſpectantibus venditaret.* id eſt, ſe ei vendere vellet. Proinde apud Plautum in *Sticho* ‡, *Lingua venditaria ea eſt, non quæ vendit, ſed vendere cupit ; qualem ſuam dicit paraſitus, qui auſonem faciebat, & vendere cupiebat.* *DORMITO non eſt ſæpe dormio, ſed dormire expeto.* Plinius * : *Te dormire ajebas, menſa ſublata eſt, cubitum hinc abimus.* Sic in ſancto Evangelio †, quod ἐνός ἐξ αυ Græce ſcriptum eſt, dormitarum, reddidit interpres elegantèr, quod qui dormire cupiunt, caput tenere non poſſunt. *OSTENTO non eſt frequenter oſtendo, ſed oſtendere in re aliqua volo.* *MVNITO, pro munire cupio, pro Roſc. Amer.* Denique multa eſſe alia ſcio, quæ referri poſſunt : ſed ſatis eſt eam ſpeciem tanquam digito indicâſſe, ſtudioſiſque ſpecimen demonſtrâſſe. Hactenus Turnebus.

† de Aruſp. reſp.

‡ Sc. Famem
ſuiſſe ſuſpicor.

* Amphib. Sc.
Satin parva res.
† Mat. 25.

‡ Sub 1 Eleg. 2.

Venio nunc ad verba in *S O* : de quibus litem Grammaticis intentat Laurentius †. Negat illa eſſe frequentativa : quando *viſo* nõ ſignificat, frequenter video ; ſed, in eo omnis ſum, ut videam. Conatum igitur ſignificat. Vnde colligit, rectiùs dici *inchoativa*. Sed ſi *viſo* eſt, eo ad videndum, quomodo erit inchoativum ? Nam qui hoc agit, ut videat, is nondum videt. Quare hac quidem parte perſpicuus eſt error Vallæ. Nec tamen
iccirco

iccirco assentimus Saturnio, qui verba in SO censet esse desiderativa. Ut enim *viso* sit desiderativum; alia tamen sunt, quæ omnino sint frequentativa. Sanè *pulso* est sæpius *pello*: ut cum dico, *pulsare ostium*. Et *verso* est frequenter *verto*. Quomodo Horatius in Arte ait:

— Vos exemplaria Græca

Nocturnâ versate manu, versate diurnâ.

Prenso tamen & ipsum est desiderativum, si audimus maximum Turnebum, qui de eo sic scribit, loco, quem antea signavimus: *PRENSO non est prendo frequenter, sed prendere cupio. Nam qui suffragium alicujus mereri studebat, & qui suffragium captabat, prensare dicebatur. quod erat tanquam hominem eum, cujus suffragium captabat, prendere velle. Itaque qui se adiri à candidato viderat, dicebat, Iste me prensat, id est, prendere cupit. Mihi hoc de verbo paullo aliter videtur. Nam candidati, blandiendi causâ, sæpius manum eorum prehendebant, quorum suffragia roarent.*

Quæritur, utrum verba in SSO frequentativis, an desiderativis, sint accensenda. Servius quidem *faceffo* frequentativum esse annotavit ad illud IV Georg.

Haut mora: continuo matris precepta faceffit.

Est, inquit, Faceffit frequentativum, pro principali Facit. Aut certe ideo Faceffit, quia plures hostias immolavit. Verùm alia mens Nonii Marcelli: uti & Donati in Phorm. Act. IV, Sc. III. Uterque enim faceffo simpliciter exponit facio. Meo tamen judicio faceffo plus significat verbo principali. Ut in illo è Marone jam adducto. Vbi faceffit idè est, ac studiosè facit, ac exequitur. Quod indicant illa verba, Haut mora; & Continuo. Similiter cum dico, Faceffe hinc, sententia est, Fac omni studio, ne hic te deprehendat quisquam.

Quod si Festum audimus, etiam *petisso* sit frequentativum. Sic enim scribit: *Petisso antiqui dicebant pro petere, eâ formâ verbi, quâ sunt lucefere, & incessere. Sed ut mihi videtur, eo significabant, sæpius petere; ni petissant, sæpius petant.* Mihi contrâ, consideranti usum veterum, magis placet, & hoc verbum primò intendere significationem; ut *petisso* sive *petisso* sit ardentè peto: secundò autem idem significare ac primigenium: ut *petisso* sit *peto*. Lucret. lib. V:

--- Humorem, curamque petissens.

Cicero lib. II de Consulatu suo:

Præcipites cæli partes obitusque perisset.

Item:

Mentèque divinâ cælum, terrasque petissit.

Nec refugit in prosa. Ut lib. II Tusc. Quæst. *Qui hanc gloriam petissunt, nullum fugiunt laborem.* Sic *appetisso*, & *experisso*. Attius Armorum iudicio apud Festum: *Cur vetera tam ex alto appetissis dissidia Agamemnon? Plautus Mil. Act. IV, Sc. I:*

Quæ te amat, tuamque experissit pulcrâ pulchritudinem.

Et Sc. cujus initium, Hera eccum :

Vt ejus mihi sit copia, quem amo, quemque expetisso.

Sic incipisso. Idem Mil. Act. 1, Sc. III :

Nunc sic rationem incipissam, ita hanc institutam fallaciam.

Vfus eodem Capt. Act. II, Sc. I, ubi clarissimus Meursius observat, in vet. codd. legi *incipesso* per E, ad instar verbi *lacecco*. Atque ex his constare arbitror, illa in *isso*, vel *ἀνίσσιν* à * esse, vel primigeniorum loco usurpari. Eadem liquet, falli, qui imitatorum hanc propriam esse terminationem putant. Nam solum imitatio significatur illis, quæ à nominibus veniunt : ut *Atticisso*, *Sicelisso*, *patrisso*. At locum ea non habet in iis, quæ veniunt à verbis : ut in *vibrisso*, à *vibro*. Vel quæ à Græcis profecta sunt : ut, *comissor*, quod est à *κωμάω* ; & *pitrisso*, quod Priscianus lib. 1 deducit à *πίσι* ; & à *Festto*, juxta Giffanii t emendationem, exponitur, *sæpius bibo*.

* *augentia significationem.*

† *Ind. Lucretia.*

Tertia erat terminatio in XO. Vt *nexo*, quod frequentativum à *necto* esse, etiam testatur Priscianus in nono. Sic *amplexor*. Caper de verbis dubiis : *Amplexor semel. Amplexor sæpius*. Item *taxo* à *tango*, sive *tango*. Sane *taxare pressius crebriusque esse, quam tangere*, etiam Gellius ait lib. II, cap. VI. Atque idem scribit, *vexo* esse *gravius & violentius*, quàm *vebo*. Quamquam ea interpretatio non tam frequentativum esse arguat, quàm significationem augere.

‡ *augens significationem.*

* *significationem*

ἀπομι. u. n. s.

At contra quarta terminatio CO non tam *ἀνίσσιν* † videtur, quàm *μεταίνη* *. Liquet hoc ex *albico*, *candico*, *nigrico*. Nam aut nihil est discriminis inter *nigrantem*, & *nigricantem* colorem, aut eo differunt, quod *nigricans* minus sit, quàm *nigrans*. Itidem *albico* sit, parum albo; *candico*, parum candeo. Fortasse nec *fodicare* differt à verbo principali. Nonio quidem *ἀποτίσ* exponitur *fodere* : item in veteri onomastico, *ὀρύττω*. Et cura dicitur animum *fodicare*, non solum quæ sæpius quasi fodit : sed simpliciter, quæ simulat ac pungit. *Vellicare* similiter proprium eorum, quæ vellendo extremis corporis partibus molestiam exhibent. Vnde *κτῆ μετὰ ποσὶν* sumitur pro criminari. Nec puto naturam vocis id omnino exigere, ut sæpius quis vellat, aut criminetur. *Frondico* quoque, quod est apud Eutychem lib. 1, haut aliud videtur notare, quàm quod Maroni est *frondeo*. *Claudicare* itidem *ἀπαλω* signat *claudere*, sive *claudire*, quod est claudum esse. Onomasticum, *Claudeo*, *χλωδέω*. Gloss. Isidori : *Claudire*, *claudicare*. Quod si aliud sit *claudico*, quàm *claudico* ; existimem, *claudico* valere, leviter *claudere*, hoc est aliquantum *claudus* sum ; non autem idem ac frequenter *χλωδέω*.

CAPVT XLV.

De *Desideratiuis*, *Meditatiuis*, & *Diminutiuis*. Verba in *RIO* potius *desiderium*; verba in *SSO* insuper *studium* significare, & *apparatum*. *Moriturio*. Vnde verba in *RIO* formentur. Poni interdum pro *primitiuis*. *Scaturio*, & *ligurio*, non esse *desideratiua*. *Martiali lux*. Verba in *LO* *diminutiua* esse. *Sorbillo* quid, *conscribillo*, *haustillo*. Super *modulo penultima* in *talibus recessum* à *Turnebo*.

Accedamus ad ea, quæ vel *Desideratiua*, vel *Mediatiua* appellant. Huiusmodi sunt definitia in *RIO*, quæ differunt à verbis in *SSO*, quod hæc adfectum tantum; illa tum adfectum, tum effectum notent. Nam *canaturio* non significat *cano*; sed *cânare cupio*. At *faceffo* est facere *desidero*, ac jam ago. Itaque (contrà quàm *Saturio* visum *lib. iv, cap. xix*) verba in *RIO* *Desideratiua* rectiùs vocentur; verba autem in *SSO*, *Mediatiua*. Nam *desiderare* tantum adfectus est: ut in *esurio*, *nupturio*, *cacaturio*, *moriturio* (quo *Ciceronem* de philosophis usum esse, ait *B. Augustinus* in *Grammaticis* *) ac par ratio est similium: quippe quæ, ut dixi, nihil aliud, quàm adfectum notent. At *petisso*, *faceffo*, aliæque id genus, non tantum signant adfectum, sed & *studium* atque *apparatum*: unde iure iis competit nomen *Mediatiuorum*, quia *meditari*, ut ipse agnoscit *Saturnius*, est *moliri*, & *apparare*. Itaque *Livius*, cum dixisset *lib. xl: Eugam ad Romanos Demetrius meditabatur*: potest sese interpretans ait: *Eugam per Pæoniã præparat.* Ac *Tacitus* similiter *Annal. lib. iv: Neque Seianus in Drusum forabat, ut non in eum semina futuri exitii meditaretur.* id est, *moliretur*.

Formantur verba in *RIO*, vel, ut vulgò dicunt, à *supino*, sive, quod eodem recidit, à participii passivi præterito: ut à *nupta*, sive à *nuptus*, aut *nupta*, *nupturio*: vel, ut mavult *Iul. Scaliger* †, à participio activo in *VRVS*: ut à *nupturus*, sive *nuptura*, *nupturio*. Sed potius accedimus receptæ sententiæ, eo quòd *V* in *caturis*, & similibus, corripitur: contrà quàm fit in *cænaturis*, & talibus. Vnde & cognoscimus, *scaturio* non esse *desideratiuum*, cum penultima in *scaturis* producat: idemque iudicium de *ligurio*: quod potius per geminum *RR*, *ligurio*, scribitur: ut observat *Muretus* annot. in *Terent*.

Quod verò de frequentativis dicebamus, ea interdum poni pro primitivis, idem hic quoque locum habet. *Plaut. Aulul. † Vbi cri: hæc defossit, occæpit scalpuri* * *ibi unguibus*. id est, *scalpere*. Ac similiter capio illud *Martialis lib. iiii, epigr. xciiii*:

Gaudes ducentas nupturiæ post mortes.

V 2

Vbi debet.

* cap. de desideratiuis.

† cap. 123 de causis. l. 1.

† Aulul. 3, § 4.

* In omnibus libris est ibi scalpuriæ, contra naturam versus trochæi, quasi sibi scalpuriæ ibi. de præterito eadem sententia pro me iustus, legitur me: & pro illi mercedem, mercedem illi. Alioquin in locis versus claudicat: qui trochæus est onerarius, et alii fluxus esse debet.

* proprii.

Vbi *nuptuire* dixit pro *nuptum ire*. Nam *νυψιως** capi vix possit, cum in voce *gaudes* desiderii sive affectus vis inest. Vel hæc vera est sententia, vel legendum, *Audes* pro *gaudes*. Et sanè *Audes* in vet. libris reperias hoc loco. At non probo clarissimi viri sententiam, qui legere jubet:

Gaudes ducentas nuptum ire post mortes.

Nec enim, puto, quod Ennii seculo licuit, id fecisset Martialis, ut M, vocali sequente, non elideret. Neque effugere est, si dicatur, *nuptumire* vel *nuptuire* vocem esse unicam: eoque nihil impedire, quo minùs secunda syllaba permaneat integra. Nec enim ex ullo poetarum simile exemplum adduci potest.

Superfunt diminutiva, quæ in LO definunt. Terent. Adolph. Act. iv, sc. II:

Et cyathos sorbillans paulatim hunc producam diem.

Fallitur vir doctus, qui *sorbillans* ponit *potum continuans*. Est enim *haustillatim*, & minutim *sorbere*. Sic *cantillo* parùm, vel submissâ voce cano. Item *conscribillo*, leviter aut minutis notis conscribo. Varro Marci-pore: *Astrologi non sunt, qui conscribillarunt pingentes calum*. Idem Columnâ Herculis, *αἰεὶ δὲ ζῆς: Itaque eas in ceram inscribillaavi Hercules athlis*. Sic Mercero rescribenti adsentio, quia & in membranis nostris pro *conscribillaavi* reperiam *inceravi*: & pro *athletæ*, *adlis*. Catullus †:

Ne lanæum latuscolum, natesque mollicellas,

Inusta turpiter tibi flagella conscribillent.

† Corin. 25.

‡ fol. 155, edit. Ald.

Hausstillare quoque dixit, recentior quidem ille, sed elegantissimus tamen scriptor, Iovianus Pontanus in *Ægidio* †: *Agite, optimi viri, hausstillate penuli nostri, non Rhetica illa Virgilii, aut Horatii Cæcuba pocula; sed nostratia hæc, tum Sorbinia, tum Montonica*. Doctissimus Turnebus lib. xxv, cap. XXI, suspicatur, verba istiusmodi unico L scribi debere: idque quia legere sit apud Plautum Pœn. Act. I, Sc. II: *Hem mihi jam video propter te vici-tan-dum sorbilo*. Versus est trochaicus, ut penultimam corripit sit necesse. Sed summo viro adversatur Catulli versus ille, quem adducebamus. Nec è Plautino illo certi quid exterebrare licet, quando versum istum variè ad- eò emendant viri docti.

CAPVT XLVI.

Varie derivatorum terminationes : NO, ut *expleno*, *natino*, *redino*, *prodino*, *fuffarcino*, *lurcinor*, *pagino*, *tricino*, *evaginar*, *sentino*, *carinor*, *negino*, *feu neguno*, *stano*, *aliaque*. CINOR, ut *lenocinor*, *vaticinor*. GO, ut *jurgo*, *mergo*, *spargo*, *clarigo* &c. RO, ut *tolero*, *blatero*, *lambero*, *anhero*. CVLO, ut *penficulo*, *fifficulo* &c. VLO, ut *uftulo*, *poftulo*.

PRæter terminationes derivatorum hætenus expofitas, alia quoque funt : fed quibus exeuntia non habeant proprium nomen, quo à derivatis aliis diftinguantur. Aliquas ex terminationibus iftis adjiciam. Non parum enim earum notitia prodeft ad veram originem verbi indagandam, five illud à nomine, five à verbo derivetur.

Hujusmodi eft NO : ut *expleo*, *expleno*. *Festus* : *Explenunt*, *expiunt*. *Nato*, *natino*, pro *fluctuo*, & *negotior* ; apud *Ifidorum* in *gloffis*. Indeque *natinatio*, *negotinatio*, de quo *Festus*. Apud eundem legas : *Redimunt*, *redeunt*. Similiâque *prodeo*, *prodino* : *fuffarcio*, *fuffarcino*, à quo *fuffarcinatus* : *lurcor*, *lurcinor*, unde *collurcinatio* *Appulejo* : *pago*, *pagino*, à quo *pagina*. Etiam à *trico*, *tricino* : ab *evagor*, *evaginar* : à *sentio*, *sentino*, apud *Cæcilium* : à *carere*, *carinare*, apud *Ennium*. Scio illud à *sentina*, hoc à *carina* navis, deducere *Festum Pompejum* : ac *Iofephum* quoque *Scaligerum* putare, ob fecundam porrectam non poffe ex *hexametro* effe illud *Ennii* :

--- *Neque me decet hæc carinantibus edere chartis.*

Verùm magis placent, quæ de iis ad *Solinum* notavit *Salmafius*, non *Gallia* fuæ duntaxat, fed jam & hujus *Batavia* ingens decus, atque adeò totius *Reip.* literariæ prætidium. Qui & à *laco*, five *λακός* (unde *λακος*, & *λακία*) *lacino* deducit, indeque *lacinia*. Sanè in *vet. libb.* *lacino* eft, quod ufitatius *lacino*, adfcito N : quomodo à *frago*, & *pago*, funt *frango*, & *pango*. A *nego* quoque fuit *negino*, feu *neguno* : pro quo in vulgatis *Festi* *codd.* *neguno*, fed *αναλογία* adverfante. Vfus *Cn. Martius* *vates* : cujus verba fic corrigit *Scaliger* : *Quamvis endoitium duonum, negunare*. Hoc eft, quamvis initium bonum, *negate*.

A *fto* quoque, five *stare*, eft *stano* ; unde *destino*, *præftino*, *obftino* : à quo *obftinatus*. Et quid fi à *separo* dicamus fuiffe *separino* ; atque inde, vocis compendio, *sperno* ? Quid item fi ftatuamus à *vereor* fuiffe *verinor*, indeque effe *verior* ? item à *nugor* fuiffe *nuginor* : proque eo dici *nuginor* ? Sed de iftis fatis.

Vicina eft terminatio CINO, vel CINOR : ut *leno*, *lenocinor* : *vates*, *vaticinor* : nec enim *Perottus* audiendus, qui à fatis canendis originem arceffit,

* seminatio.

† seminat.

‡ nati.

Multa etiam GO adsumunt. Ita à *lute* est *lūigo* : à *fumus* *fumigo* : à *iure*, *jurgo* : à *mari*, *mergo*, utrobique i *eliso* : à *σπορά* * , vel *εσπαρον* † , *spargo* : à *fu-*
stis, *fustigo* : ab *humus*, *inhumigo*, apud Livium Andronicum ; ubi *humus* adje-

ctivum, pro *humido*. Sic *clarus*, *clarigo* ; *mitis*, *mitigo*. Credo & à *πῖρ* ‡ , *ringor* :

Quædam etiam in RO exeunt, adscito R ante O verbi, unde de-
 scendunt. Sic à *tolo*, (unde *retuli*, & *tuli*) est *tolero* : à *blatit* est *blateras* : à *lam-*
bo quoque *lambero* ; quod Festus quidem exponit, *laniare*, *scindere* ; sed vi-
 detur primò idem notasse ac *lambere* ; ac possis sic accipere in illo Lucili
 lib. XXI I :

Incundasque prier quas lamberat ore plucentas.

* cap. 25 hujus
libri.

Sed Priscianus, ut superius * dicebamus, eo ostendit, *lambo* in præterito
 facere *lambi*. Si ipse Lucilius exstaret, certius aliquid diceremus. At la-
 cessendi significatione habes apud Plautum Pseudolo Act. II, sc. IV. Fa-
 cile etiam maximo Salmasio credo, ab *ango* dixisse *angero* : indeque silentii
 Deam præsidem dici *Angeronam* ; non quasi *angenoram*, ab angendo ore, ut
 Scaliger conjectabat.

Sunt & quædam desinentia in CVLO, præeunte I : quæ à supino
 veniunt, vel participio passivo : ut, *pendo*, *pensum*, vel *pensus*, *pensiculo* : *mitto*,
missum, *missiculo* : *findo*, *fissum*, *fissiculo*. Interdum & à præsentis : ut à *pando*,
pandicular. Nisi cum Festo malis à *pandus*, quod à *pando*.

Sunt & quæ V habeant ante LO, & similiter à supino sive partici-
 pio passivo deriventur. Ut ab *uro*, *ustus*, *ustulo* : à *posco* : *posciturum*, & , com-
 pendii causâ olim, *postum*, unde *postulo*. Fortasse & à *cedo*, *cesum*, *exsulo*, &
 per syncopen *calo*.

Atque ex his non difficile erit statuere de cæteris. Nunc à specie trans-
 eo ad figuram.

CAPVT XLVII.

*De figura verborum. Quibuscum verba componantur. Simplicia multorum exoleve-
 runt. Composita non semper retinent simplicium genus, vel conjugationem. Nec vi-
 rò pro simplicibus sumuntur.*

VT nominum, ita verborum, alia sunt simplicia, alia composita, sive
 ex uno, sive ex pluribus verbis. Ac conflantur hæc, vel cum nomine,
 ut *adeficio*, *belligero* : vel cum verbo, ut *calefacio*, quasi *calere facio* ; *patefacio*,
 hoc est, *facio*, ut pateat : vel cum adverbio, ut *suago*, *malo* : vel cum præ-
 positione, ut *perficio*, *antecello*.

Sæpe verò simplicia non sunt in usu. Ut *leo*, unde *deleo*, juxta Priscia-
 num. Nisi à *ἐλεῖν* †. Vel ex *de*, & *oleo*, quod olim *eleo*, ab *ἐλαῖον* *. Item
pedio.

† *nocce*,
* *oleum*.

pedio. Vnde *impedio*, ἐμποδίζω; uti *impedimentum*, ἐμπόδιον, ἐμποδομίς. Eadem ratio in *expedio*; item *præpedio*, apud Plaut. Terent. Cic. & *compedio*, quo usus Varro, apud Nonium †. Nisi hæc potius ab *impes*, *expes*, *præpes*, *compes*, † in Flexab. Puta à genitivis: ut *compes*, *compedis*, *compedio*. Similiter *fendo*. A quo *defendo*, *offendo*, *infectus*. Glossæ Ifidori: *Fensus*, *iratus*. Par ratio in *specio*. Vnde derivatum *speculo*: composita, *inspicio*, *conspicio*, & similia: nomina item derivata, *species*, *specimen*, *speculum*. Similiter *livisco*. A quo *oblivisco*, ut Cællius ait apud Cassiodorum. Tamen non displicet, esse ab *oblino*; cuius præteritum fuisse *oblivi*, indicant *oblivio*, & *oblivium*, atque adjectivum *oblivius*. Nempe veteres eadem significatione *leo*, & *lino*, dixere: ut nihil mirum sit, si *oblivi* à *leo* dicamus, quod olim *oblivi*, à *lino*. Huc refero quoque *plio*. Festus: *Plentur antiqui etiam sine præpositionibus dicebant*. Respicit quòd cum præpositione efferantur *impleo*, *compleo*, *expleo*, *repleo*; nec non *depleo*; quod apud Papinium *, & Manilium †. Notum quoque de *lacio*, ex quo * † *lacio*, † *lacio*. conflata *allicio*, *illicio*. Adderem *fligo*; unde *affligo*. Sed simplici usi non solum Livius Andronicus, & Attius; Nonio teste: sed etiam Lucretius lib. II. Atque inde *stictus* apud Virgil. IX Æn. Vbi Servius *stictum* ait poni pro *afflictus*. Huc etiam referunt *pernoctio*, & *suffragor*. Nec enim *noctio*, & *fragor*, dicimus. Sed puto hæc potius esse denominativa à *pernox*, & *suffrago*. Nisi malis *suffrago* esse à *fragare*; unde *refragare*, & *refragari*. Quam sententiam firmat illud Nonii: *Refragabant*, pro *suffragabant*. Quibus subjicit Sisennæ locum, ubi *suffragaverunt* dicat. Nimirum *refrago*, & *suffrago*, sunt à *frago*, unde *frango*: quomodo *refrago* sit *refringo*; *suffrago* *suffringo*. *Frango* autem veteres dixisse, ostendit præteritum *fregi*; & derivatum *fragilis*.

Quorundam verò simplicia, non quidem Latinis, attamen Græcis sunt usitata. Ita à *ἰδύω*, est *induo*, Græcè *ἐνδύω*: & *exuo*, quod *ἐκδύω*. Atque à *ἔελλω* sunt *antecello*, *excello*, *præcello*; quemadmodum & verbale *cellis*. Nam à *cello*, *cellis*: ut ab *excello*, *excellis*. Similiter à *comperio* † sunt *comperior*, & *ex-* † *tronto*, *experior*. *perior*. Id enim non paullò est verisimilius, quàm ut sint à *perio*. Sed de his, & aliis id genus multis, plenius in Originum libris agemus.

Ac plurimum quidem composita retinent simplicium genus, & conjugationem: quomodo, ut *amare*, ita *redamare*; atque ut *currere*, ita *succurrere*, dicitur. Sunt tamen non pauca, ubi contrà fiat. Sic genera variant *sacro*, & *exsecror*. Nec à *sentio* solum *assentio*, sed *assentior* etiam dicimus. Conjugatio autem diversa est in *ædificare*, & *magnificare*, à *facere*: item in non paucis à *do* compositis; ut *abdere*, *tradere*, *condere*, atque aliis. Item à *cubo* venientibus, quando M assumunt: ut *recumbere*, *discumbere*, ac similibus. Quædam etiam & genus, & conjugationem, variant: ut à *facio* sunt *indificare*, *mellificare*, *grauificare*, *velificare*. A *specere*, *conspicari*, *inspicari*. A *spernere*, *aspernari*.

asfernari. A sternere, consternari, & exsternari. A gerere, morigerari. A ferre, vociferari.

Nec rarò videas composita sumi pro simplicibus : ut *mitto*, pro *omitto* : *terno*, pro *conterno*. Atque hoc imprimis apud antiquissimos habet locum. Vti in legibus vetustis apud Tullium lib. 11 de Legg. scriptum est, **APPARENTO**, pro **PARENTO**; & **ADSCISCERE**, pro **SCISCERE**. Suntque multæ hujus notæ apud alios.

Atque hæc potissima sunt, quæ de Verbo in mentem venerunt. Sunt quædam in istis, quæ cùm carptim tantùm ac vellicatim dixerimus, fufius exponi potuissent. Sed eo consilio pepercimus verbis, quòd ista ab aliis fufius exponantur. Nonnullos etiam errores taciti, idque prudentes, præterimus. Nempe metus erat, ne fastidium gigneremus, si minutias omnes sectaremur. Et Augiæ stabulum egerere sese studeat, qui adnitatur omnes expurgare errores. **Quare** anchoras tollo, & remis velisque tendo ad reliquas vocum classes.

FINIS LIBRI QVINCTI.

GERARDI IOANNIS VOSSII
DE VOCVM ANALOGIA,
ET ANOMALIA,
LIBER QVARTVS;

sive commentariorum

DE ARTE GRAMMATICA
LIBER SEXTVS;

qui est

DE SEX RELIQVIS VOCVM
CLASSIBVS.

CAPVT I.

DE PRONOMINE. Pronomen, & Provocabulum, rectè pro eodem sumi, etsi distinxerit Varro. Dissertatum, quatenus & Pronomen Nominis, & Nomen Pronominis sit nota. Item num de Verbo prius, an Pronominis, agere debeat Grammaticus.

Esiduæ sunt nobis sex vocum classes, Pronomen, Participium, Adverbium, Præpositio, Coniunctio, & Interjectio; in quibus non ita multa sunt, quæ, expositis jam duabus classibus primariis, considerationem magnopere mereantur: eoque uniuersas libro hoc sexto, uno quasi fasce, complecti visum fuit.

Ab appellatione ipsa Pronominis initium fiat. Que duplex apud veteres invenitur; sed ab eadem causâ promanans. Nam quia plurimum idem sunt *nomen*, & *vocabulum*; etiam *pronomen*, & *provocabulum*, idem erunt. Varroni tamen secus videtur. Nam cum *nomen*, & *vocabulum*, ita distinxisset, quod illud uni, quod illud proprii subeat vicem, hoc pro communi sumatur. Sanè de *nominis*, & *vocabuli* usu, quæ non incommodè sic distingui fatemur, nolimus contendere cum doctissimo Varrone: sed quod ait,

aspernari. A sternere, consternari, & exsternari. A gerere, morigerari. A ferre, vociferari.

Nec rarò videas composita sumi pro simplicibus : ut *mitto*, pro *omitto* : *temno*, pro *contemno*. Atque hoc imprimis apud antiquissimos habet locum. Vti in legibus vetustis apud Tullium lib. II de Legg. scriptum est, **APPARENTO**, pro **PARENTO**; & **ADSCISCERE**, pro **SCISCERE**. Suntque multæ hujus notæ apud alios.

Atque hæc potissima sunt, quæ de Verbo in mentem venerunt. Sunt quædam in istis, quæ cum carptim tantum ac vellicatim dixerimus, fufius exponi potuissent. Sed eo consilio pepercimus verbis, quod ista ab aliis fufius exponantur. Nonnullos etiam errores taciti, idque prudentes, præterimus. Nempe metus erat, ne fastidium gigneremus, si minutias omnes sectaremur. Et Angiæ stabulum egerere sese studeat, qui adnitatur omnes expurgare errores. **Quare** anchoras tollo, & remis velisque tendo ad reliquas vocum classes.

FINIS LIBRI QVINCTI.

GERARDI IOANNIS VOSSII
DE VOCVM ANALOGIA,
ET ANOMALIA,
LIBER QVARTVS;

sive commentariorum

DE ARTE GRAMMATICA
LIBER SEXTVS;

qui est

DE SEX RELIQUIS VOCVM
CLASSIBVS.

CAPVT I.

DE PRONOMINE. Pronomen, & Provocabulum, rectè pro eodem
sumi, csi distinxerit Varro. Dissertatum, quatenus & Pronomen Nominis, & No-
men Pronominis sit nota. Item num de Verbo prius, an Pronomine, agere debeat
Grammaticus.

Residua sunt nobis sex vocum classes, Pronomen, Parti-
cipium, Adverbium, Præpositio, Coniunctio, & Interje-
ctio; in quibus non ita multa sunt, quæ, expositis jam
duabus classibus primariis, considerationem magnopere
mereantur: eoque uniuersas libro hoc sexto, uno quasi
fasce, complecti visum fuit.

Ab appellatione ipsa Pronominis initium fiat. Quæ duplex apud vete-
res invenitur; sed ab eadem causâ promanans. Nam quia plurimum idem
sunt *nomen*, & *vocabulum*; etiam *pronomen*, & *provocabulum*, idem erunt. Var-
roni tamen secus videtur. Nam cum *nomen*, & *vocabulum*, ita distinxisset,
quòd illud uni, hoc multis conveniat: etiam *pronomen*, & *provocabulum*, eo
differre putavit, quòd illud proprii subeat vicem, hoc pro communi su-
matur. Sanè de *nominis*, & *vocabuli* usu, quæ non incommodè sic distin-
gui fatemur, nolumus contendere cum doctissimo Varrone: sed quod ait,
pronomina

pronomina finita pro propriis, infinita pro vocabulis accipi; eoque illa re-
 tius *pronomina*, hæc *provocabula* dici; id verò verum esse pernegamus. Siqui-
 dem & finita accipiuntur pro communibus, sive, ut vulgò loquuntur, ap-
 pellativis: & infinita vicissim sumuntur priorum loco. Prioris exem-
 plum fuerit: *Satius est in corvos incidere, quam in adulatores; cùm illi mortuos si-
 lum comedant, hi etiam vivos.* Posterioris exemplum habemus in illo Ma-
 ronis*: --- *Cotam, quem quæritis, adsum*

Troius Aneas.

Altera quoque de ipso *pronominis* vocabulo, ac *provocabuli* nomine, disce-
 ptatio oritur. Queritur enim, utrùm pronomen nominis nota sit, an verò
 nomen *pronominis*; aded ut pronomen debuerit potius nominis nomine
 nuncupari. Hanc rem eò lubentius ad iudicii examen perpendemus, quòd
 eadem inde cognoscere liceat, utrùm nominis, an *pronominis* doctrina
 debeat præcedere. Ac mihi quidem suum nimis præcipitasse iudicium
 videntur, qui uno verbo de re totà *ἔπλωε* statui posse crediderunt. Quip-
 pe non una *nominum* omnium, *pronominum*que, ratio est. Longè aliter
 enim de *pronomine* gentili, aut possessivo; aliter iudicandum est de de-
 monstrativo. In iis, quæ vel gentem, vel possessionem, signant, pronomen
 est nomine posterius, ac nominis proinde nota. Nam cùm *meus* dico,
 constare nequit, quem dicam, nisi ex eo, quod antecessit; filius puta, pater,
 famulus: neque aliter perspicitur potest, si *nostras* dixerò, num agricolam di-
 cam, an militem, an jurisconsultum, an mercatorem. Quare huiusmodi
pronomina nihil certi significant, nisi ex iis, quæ antecesserunt. Quod si
 est, huiusmodi *provocabula* erunt priora *nominibus*. Nam nemo igno-
 rat, prius esse subiectum accidentibus. In demonstrativis verò *provoca-
 bulis* dispar ratio est. Siquidem res, vel sunt absentes, vel præsentis; eæ-
 demque, vel nomine sunt donatæ, vel donandæ. Si spectentur, ut nomine
 donandæ; priora erunt *pronomina*, ac proinde nomina sint eorum nota.
 Quippe, antequam nomina rebus essent imposita, hunc in eorum consulti-
 tare solent. Quid nominis huic, quid illi item rei inderemus? quod isti, at-
 que isti rei nomen facimus? post placuit, ut huic *arboris*, illi *equi*, isti *vestis*,
 alii aliud nomen inderetur. Hæc sic se habere, argumento est evidentissi-
 mo, quod hodièque *pronomine* demonstrativo utamur, quoties nomen rei
 præsentis, aut nullum est, aut nobis ignotum est, aut non succurrit. At a-
 liter longè hac de re iudicandum est, si res considerentur, quatenus jam
 donatæ sunt nomine; quomodo in Grammaticis considerari solent. Et ta-
 men ne sic quidem uno de omnibus modo iudicium ferri debet. Consi-
 derantur enim res, vel ut præsentis, vel ut absentes. In præsentibus cer-
 tum magis individuum significant *pronomina* demonstrativa, quàm no-
 mina.

mina. Si enim Alexander Macedo dicat, *Ego Clitum occidi*, certiùs cognoscitur, quis interemerit, quàm si dicatur, *Alexander Clitum interemit*. Quippe plures sunt Alexandri. Quare hæc considerantibus paret, nomen potius pronominis istiusmodi notam esse, quàm contrà. Non eadem verò in rebus absentibus ratio est. Nam in his vix usus ullus pronominis demonstrativi esse potest: ac proinde priùs erit nomen, quando, cum pronomine destituimur, nomen necessaria est pronuntiati pars: ac necessarium prius est eo, quod necessarium non est.

Quæstionem hanc excipit altera de ordine. Nam nomini proximè docterinam pronominis subjiciunt Palæmon, Probus, Diomedes, Donatus, alii. At Priscianus priùs tractat de verbo, quàm pronomen; atque id facit approbante magno censore, Julio Scaligero; qui ejusmodi argumento sententiam suam fulcit. Cùm, inquit, nomen, & verbum, constituunt enunciationem; pronomen necessaria orationis pars esse non potest. Vbi autem est rei nota, haut opus fuerit notà nominis. Pro Diomede verò hæc ratio adfertur: quandoquidem, quod alicui subjicitur, ac subfermitur, prius est illo, quod de eo prædicatur; certè & pronomen fore prius verbo. Nec flaccidus tibicen sententiæ huic est Aristoteles; qui cùm lib. 2. de interpretatione de nomine agit, antequam de verbo tractat; etiam pronomen sub nomine comprehendit, cùm ei Aristotelica nominis competat definitio. Quod autem opponit Scaliger, pronomen haut esse necessariam enunciationis partem, id non usquequaque verum est. Nam antè ostendebamus, siue res considerentur, ut donandæ nomine; priorem fuisse usum pronominis, quàm nominis: siue spectentur, ut nomen ractæ, modò consideremus eandem, ut præsentem, certiùs pronomina demonstrativa indicare rem, quàm nomina. Quæ profectò si sunt, extra controversiam poni debet, neque Nomen, neque Pronomen, necessariam esse orationis partem, sed nunc Nomen, nunc Pronomen, necessariò adhiberi. In hoc argumentorum conflictu ita judicium est meum, saltem dignitatis ratione priorem Verbo, quàm Pronomini, locum deberi. Nam res in Grammaticis considerantur, ut nomine donatæ: còque Pronomen ferè Nominis nota est. At quod vicarium est, non adfurgit ad dignitatem principis; quale Verbum non minùs est, quàm Nomen; cujus vice Pronomen fungitur, uti nomen ipsum arguit.

De Pronominum Significatione, Numero, & Persona. Pronominum significatio quin-
 Eluplex. Interrogativa nominibus adscripta ad pronomina pertinere; contra quam
 Priscianus putavit. Gentilia etiam dici, quæ notant aliquem esse sectæ ejusdem.
 Cur Romani non, uti nostrates, & vestrates, ita etiam dixerint suates. To-
 tus relativum & Quotus. Quintuplici, quæ vulgo adfertur, significacionum
 classi addendam esse sextam, Distributivam, & Partitivam. Idem pronomen pro
 risis, aut respectu diverso, diversam ad classem pertinere. Discrimen, quod inter
 Pronomina pleraque ab iis statuuntur, qui De vocum differentiis scripsere, non
 raro negligi ab antiquis. Pronomina omnia utrumque numerum habent. Personæ
 definitio. Univerſa pronomina, Ego, & Tu, exceptis, omnis sunt personæ; non ter-
 tiæ solius.

DE interrogativis dubitant multi, utrum ea hujus sint classis. Stoici
 illa, propter relationem, Articulo subjiciebant: ut testatur Priscia-
 nus in XVI I. Sed ipse ea Nomiini subdit. Mihi sic videtur, duas esse clas-
 ses principes, Nomen, & Verbum: omnem item interrogationem ad al-
 terutram earum referri. Nam de Nominis quæro, quis, uter, quibus, quantus,
 quot, quotus: de Verbo autem, ubi, unde, quò, quæ, quando, quoties, qualiter,
 cur, quare. Quemadmodum igitur hæc, quæ Verbo inserviunt, Adverbio-
 rum ad classem pertinent: ita illa, quæ de Nominis interrogant, Prono-
 mina esse arbitramur. Eoque supervacua est quæstio illa à Prisciano † pro-
 posita: *Queritur, inquit, quamobrem cum nominativa interrogaciones pronominis
 soleant fieri, non etiam verbales fiant per verba.* Nam nec nominativæ per No-
 mina, sed per Pronomina fiunt: uti verbales non per Verba, sed Adverbia.

Gentilia non rectè definiunt, quòd patriam, aut gentem, significant. Est
 enim cum signent sectam; ut optimè ostendit Valla in secundo Elegantia-
 rum, cap. III. Mirum verò, cur homines Romani, cum nostras, & vestras,
 dicerent, non etiam finxerint suas. Vti si dicas, *Romani captivos suas An-
 nibali tradendos censuerunt.* Simplicissimè, puto, & verissimè dicemus, id
 propterea omissum, quòd sæpe exigeret usus voces nostras, & vestras;
 multo autem rarissimè opus esset vocabulo suas; eoque tanti non esset, ut
 nova vox induceretur. Sed subtilissimus Cæsar Scaliger * alteram etiam
 rationem adtexit, imperandi libidinea: quod, uti in totum, vel summi viri
 causâ, rejicere non lubet, ita non video, ut solidi quicquam crepet. Quip-
 pe si eos dicere suas gravarentur, qui degerent extra imperium Roma-
 num, adde etiam, si lubet, socios populi Romani: at saltem suas dixis-
 sent cives suos.

* de causâ L.L.
 cap. 130.

Ista etiam ad Significationem Pronominum quæstio pertinet : utrum Pronomina illa , quæ eo quod Nomina esse putarent , nullo hic loco habuerunt (cuiusmodi esse longè plurima libro artis Grammaticæ tertio * ostensum fuit) accenseri possint quinctuplici Significationum classi , quam consentientibus Grammaticis , attulimus : an verò , adaucto Pronominum numero , etiam opus sit , constituere novas significationum classes . Super hac quæstione eorum me sententiæ aggrego , quibus placet , quædam novorum horumce , ut ita dicam , civium , rectè referri ad interrogativorum tribum ; ut , *uter , quantus , qualis , quot , quotus* : quædam item non malè relativis accenseri ; uti ea , quæ vel substantiam referunt ; ut , *alius , alter , ceterus , reliquus* : vel accidentis relationem habent ; ut , *quidam , quantum , quot , quotus* ; quando extra interrogationem ponuntur . Vt in illo Lucretii , lib. vi t :

* *Sive de analogia primo , cap. 2.*

Nec tota pars homo terræi quotæ totius unius :

quomodo verum cum ex manuscripto nostro codice lib. II rei Grammaticæ , cap. xvii , emendavimus . Vbi & Manilius similiter loqui videbamus . Sed , præter ista , sunt alia , quibus classis propria debeatur . Nempe distributiva , & partitiva : cuiusmodi sunt , *omnis , quisque , nemo , nullus , quidam , aliquis , uter , alter , neuter , ambo , uterque* , & his similia . Ac propter huiusmodi , quinctuplici omnino significationum classi sexta annumerari debet .

Sunt interim ex istis , quæ pro diverso vel usu , vel respectu , ad diversas pertineant classes . Nam ex partitivis , *uter , & alter* , prius quidem etiam interrogativum , posterius autem quoque relativum est . Quod eo in his minus mirari convenit , quando idem usu venit in quinque classibus vulgaris . Nam *hic , ille , ipse* , nunc demonstrativa , nunc relativa sunt : & *cujus* tum interrogativum , tum possessivum est : imò & genitivi , *hujus , illius , ipsius , istius , ejus , cuius* , etiam demonstrativa , & relativa sunt , tamen etiam possessionem significant .

Nimià verò religione se obstringunt , qui anxie adè observant , quæ commenti , an commentati , sunt Grammatici de provocabulorum differentis . Vix enim dici potest , quàm multa apud veteres legere sit , in quibus discrimen , quod adferunt , negligatur . Est tamen , ubi eorum laudem curiosam industriam : in iis dico , quæ pertinent ad proprietatem vocabulorum . Huiusmodi fuerit discrimen , quod inter *Hic , Iste , Ille , Is* , Cornelius Fronto statuit lib. de sermone Latino : *Hunc , & Istum* , inquit , *in proximo notant : Illum , ostendit quidem longè stantem , sed in conspectu : Eum , absentem refert* . A quo haut longè abeunt , qui *hic* ad primam , *illic* ad secundam , *illic* ad tertiam personam referri docent . Atque id discrimen tuetur quoque Augustinus Saturnius , cum in pronominebus , tum adverbis exinde derivatis . Idem tamen agnoscit , non perpetuò id discrimen obser-

observari : eoque nec nobis huic rei immorari visum. Ipsum, sis, potius adi lib. II, cap. IV.

Itidem nec discrimen illud perpetuum est, quod ponunt inter *quis*, & *qui* : uti Attii, & Virgilio loco, evincit Charisius. Etiam Pierius, ad Ecl. II, auctor est, promiscuè legi in vet. libris; *Nec quis sim quæris, Alexi*; &, *Nec qui sim*.

Neque semper observatur differentia, quâ *omnis*, & *quisque*, ab *merque* separant : aut quâ *alter*, & *alius*, distinguunt. Nam *omnis*, & *quisque*, de duobus interdum dicuntur. Terentius Phorm. Act. II, Sc. I :

Ecce autem, similia omnia, omnes congruunt.

Unum cognovis, omnes noris. PH. hanc ita st.

D. Hic in noxiâ st, ille ad defendendam causam adest.

De Antiphone, ac Phædrâ, loquitur Demipho. Quo exemplo & Agellius lib. XVI, cap. IX : *Susque deque fero, aut susque deque habeo* (his enim omnibus modis dicitur) *verbum est scriptum plurisariam*. Quinctilianus lib. VII, cap. V : *Illâ quoque pendet ex jure, an cum duo fures pecuniam abstulerunt, separatim quadruplum quisque, an duplum, debeat*. Et lib. X, cap. I : *Macer, & Lucutus, legendi quidem; sed non, ut phrasim eloquentiæ faciant. Elegantes in suâ quisque materiâ; sed alter humilis, alter difficilis*. Similiter Cajus I. C. * usurpat.

* I. Si servus
inter. ff. De
verb. obligat.

Itidem *aliquis* quoque de duobus invenitur, contra quam docuit Agricola. Plautus prologo Captivorum :

Captus fuit in pugna Hegionis filius :

Alium quadruplum fugiens servus vendidit.

Cæsar lib. III belli civilis : *Duas leges promulgavit; unam quâ mercedes habitariarum annuatim conductoribus donavit, aliam tabularum novarum*. Crebrò ita locutus Appulejus. Et contra *alter*, pro *alius*, usurpat Phædrus fab. XVI II.

Ajunt quoque, *uter*, & *quis*, differre, quòd illud de duobus, hoc de multis usurpetur : eoque *uter* exigere comparativum, *quis* superlativum. Hinc dicit ere Quinctil. lib. VII, cap. V : *Ex duobus uter dignior, ex pleribus quis dignissimus*. Verùm discrimen id non semper observatur. Nam *uter* superlativo jungit Cicero lib. II de Invent. *Quamquam præstat honestas incolumitati; tamen utri potissimum consulendum sit, deliberetur. Potissimum dixit, non potius*.

Qui autem rectè de duobus usurpari, ostendit hoc Livii lib. XXVI : *Duo celeberrimi duces, quis eorum prior vicisset*. Et istud Hirtii, vel Balbi potius, aut Oppii, lib. de bello Hispanico : *Inter duos fit contentio, quis prior portem occuparet*. Etsi quoque *uter* de duobus tantùm dicatur; adverbium tamen, quod ab eo venit, de multis quandoque interrogat. Cicero in Verrem : *Vtrum impudentius a sociis abstulit, an turpius meretraci dedit, an improbius populo Romano ademit, an audacius tabulas publicas commisitavit?*

Pariter negligi solet discrimen inter *aliquis*, & *quidam*: etſi non diffitear, ſi proprietatem ſpectes, tò *quiddam* ſignificare rem certam: *aliquid* verò incertum quid; quaſi dicas, *aliud quid*. Vnde Plaut. Curcul. Act. II, Sc. III:

PH. *Iam edes aliquid*. CV. *Nolo hercle aliquid; certum, quam aliquid, marvolo.*

Vide & Saturnium lib. v, cap. xxxv.

Sed hæc fortaffe, quia ſignificationem reſpiciunt, ad Exegeticen potius, quam Methodicem, pertinent.

A Significatione nunc accedamus ad Numerum, & Perſonam: quorum utraq; Pronomini accedit. Ac ratione Numeri quidem hoc diſtat Pronomen à Nomine, quòd illud, contrà quàm in Nomine fit, nunquam numero alterutro deſtituitur. Perſona, non quidem, ut communis eſt Pronomini, & Verbo; ſed quatenus huius eſt loci propria, reſcè deſinitur à Thoma Aquinate, proprietate, ſecundum quam Pronomen ſignificat ſuo modo loquendi de ſe, ut de ſe; ad alium, ut ad alium; de alio, ut de alio. De ſe, ut de ſe, velut *ego*. Ad alium, ut ad alium, velut *tu*. De alio, ut de alio, quomodo Pronomina cætera plurimum accipi ſolent. Plurimum inquam. Nam ex ſe promiſcua, atque omnis perſonæ ſunt. Ita *ille* primæ eſt perſonæ, cum Maro dicit, *Ille ego**: item *noſter*, cum Plautus ait, *Noſter ſum*: ſimiliter *ipſe*, cum dicitur, *Ego ipſe*. At idem eſt ſecundæ, cum dicimus, *Tu ipſe*. Sic *tuus*, ſi dicas, *Tua es*: ac par ratio in aliis. Quod parum conſideravit Grammaticorum vulgus; uti nec Braſſicanus, qui, *Ille ego*, figuratè dici putavit.

CAPVT III.

Reſoluitur Grammaticorum error, qui Pronomina omnia, tribus ſolum, ut Prifcianus voluit, ſive quatuor, ut alii malunt, exceptis, vocativo carere tradiderunt. Chariſſi lapſus contrarius, etiam Ego donantis Vocativo. Partiturva quoque, & diſtributiua, vocativum habere oſtenditur.

MEtuo, ne jam dudum iis, qui omnia ſolo ſermonis uſu metiuntur, ſpinofas atque inutiles videar quaſtiunculas conſectari. Quare etſi non temere ab his diſſentiam: ramen, quia illa, quæ hoc de genere ſuperſunt, præſertim quæ ad Reciprocorum naturam pertinent, ſeculo jam ab aliis ſunt excuſſa, nihil, puto, peccabo, ſi, iis ſuperſeſſis, conferam me ad genus, caſum, & declinationem provocabulorum; quorum notitiam adeò neceſſariam eſſe conſitentur ipſi, ut prope in talibus ſolis Grammaticam eſſe artem poſitam exiſtiment. Auſpicabimur autem à caſu. Ac quia in eo penè

penè omnes sumus, ut runcinemus, cùm vulgarium, tum etiam primi subfellii Grammaticorum errores; quos inter etiam est ille de Vocativo Pronominum: age de isto nunc litem intendamus penulatis illis magistris. Quoruscunque enim eorum non illuviem verborum consecrari contendant, qui libertum ita compellarit, *O tue nunc?* aut ad libertam scripserit, *O tua nunc virgo?* At nihil est causæ, cur minus patrono ita loqui fas sit: quàm si antè dixisset, *O mi Sofia;* aut, *o mea Syra.* Quamquam hic si quis dissentiat, manum non verterim. De aliis quibusdam non æquè me facilem sentiant. Nam eum, qui Latine sese scriptitare studeat, negant hic, vel ille, vel ipse, in vocandi casu usurpaturum. At error iste Ætneo est scarabæo grandior. Nam ipsius est Maronis XII Æn.

Esse nunc, Sol, testis, & hæc mihi terra precanti.

Itidem Tullii est pro Flacco: *O nox illa, quæ penè æternas huic Urbi tenbras attulisti.* Et hoc Tibulli*:

Tu mihi libertas illa paterna vale.

* lib. 2, el. 4.

† in lib.

Ovidius † quoque dixit:

Ipse meas æther accipe summe preces.

Quare hæc in parte Bonæ Menti litare debuerunt viri cætera haut indocti, qui ut minus errarunt, quàm Trypho, quem Priscianus lib. xvi r soli TV vocativum tribuisse scribit: ita eo interim nomine penè dicam pastoritè digni sunt fittulà, quòd omnia, quatuor exceptis, vocativo docuere destituit. Estque hæc ipsius Prisciani sententia, cùm scribit: *Et sciendum est, quòd vocativum non habet aliud pronomen, nisi secundæ personæ primitivum, o tu, o vos: & primæ possessivum, quando ad secundam transit personam. Nam possessio est, quæ vocatur ab ipso possessore, ad quem loquitur prima persona: ut Terentius in Eunuchò †, Mea tu. Idem in Andrià †: O noster Chremes.* Hactenus Priscianus, qui, parùm consideratè, omittit nostras: quòd ipsum quoque à prima venit persona, neque tamen possessivum, sed gentile est. Quare minus miramur, si in cæteris idem sæpius aberret. Nam rariùs quidem, obscuriùsque, attamen præter sui (quòd etiam recto caret) penè omnia vocativum habent: adeò ut Charisius propius abfuerit à veritate, cùm ne Ego quidem, in quo tamen valde eum fugit ratio, hunc habere casum prodidit.

Itidem iratos me veterum Romanorum manes habiturum multi autument, si partitivis, & distributivis (quæ & ipsa esse pronomina, non semel diximus) casum hunc tribuam. At ea hunc habere, haut mihi

Difficile est ratione docere, & vincere verbis.*

Neque tamen cum Frischlino id probatum ibo isthoc Plauti †: *Quisquis es, adolescens.* Nam quisquis esse nominandi casum, liquet ex simili loquendi genere: ut cùm dico, *Quomodoque de me meritus es, adolescens.* Nec fortasse

* Lucret. lib. 5.

† Pseud.

† Act. 4, sc. 3.
* Act. 4, sc. 2.

fortasse validum magis illud Maronis, quod idem affert è IV Æn,

Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor.

Nam iridem dixerò,

Exoriare aliquis Pœnorum accensus amore.

Accommodatius verò istud Terentii Adelphis * : *Aperite aliquis acinum ostium.* * *Act. 4. sc. 1.* Eidem probando est illud Virgiliti primo Georg.

Dique, Deæque omnes, studium quibus arva tueri.

Et Ovidii hoc : *Quilibet huc, dicit, confuge : tutus eris.*

Et ista, puto, sufficient ad jugulandum errorem vulgariū.

CAPVT IV.

De declinatione pronominum, Ego, Tu, Sui. Pro mei, & tui olim dixerè mis, & tis; unde d. tui mihi, & tibi. Nos, & Vos, unde veniant. Nostri, & vestri, an nostrum, & vestrum, ab eo dicatur, quod est ego, & tu. Flavius Caper emendat. Vestrorum, pro vestrum. Meum, tuum, nostrum, in genitivo plurali. Cur Sui destituatur casu recto. Et ejus defectum suppleant Latini. Sui, sibi, se, unde deriventur.

A Casuum doctrina ad Declinationem transeo : quæ in Pronomine est triplex. Quædam enim longissimè abeunt ad *analogia* nominum; ut, ego, tu, sui. Quædam propius abunt : ut, ille, iste, hic, is, quis, qui. Quædam planè sequuntur, vel secundam, vel tertiam. Secundam, ut, meus, tuus, noster, vester &c. Tertiam, ut, cujus, nostras, vestras. De primis nunc videamus.

Ego, & tu, in patrio casu olim mis, & tis, habuisse, pro mei, & tui; agnoscunt Donatus, Servius, Priscianus. Vfus priori Plautus Trinummo, Sc. Salsipotentii. Alterum idem usurpat Milite, Act. IV, Sc. 11 :

— *Lamentari*

Ait illam miseram, cruciari, & lachrymantem se afflictere :

Quia tis eget, quia te careat : ob eam rem huc ad te missa est.

Item Pseudolo, vel Agellio teste lib. xx, cap. vi. Scio, Emmanueli Alvarez impensius placere, mis, & tis, apud Plautum esse dativos plurales. pro meis, & tuis : idque eo magis, quia & Diomedes illa omiserit ; & sis (quod veterum nemo genitivum fecit) eodem modo legatur pro suis. Verum mihi secus videtur, eo quod TIS nullo modo pro tuis accipi possit in illo Plauti adducto ab Agellio :

Si ex te tacente fieri possem certior,

Here, quæ miserie te tam miserie macerem :

Duum labori ego hominum parvissem lubens.

Mei te rogandi, & tis respondendi mihi.

Y

† Pseudolo:
Act. 1. Sc. 1.

Ita

* lib. 20, cap. 6. Ita legendi hi versus, & in numeros redigendi apud Agellium *. Te-
merarii sunt, qui pro *tis* substituunt *tui*. Neque aliter exponi potest *mis* in
illo Enniano, in secundo Annalium :

Ingens cura mis cum concordibus aequiperare,
quomodo apud Priscianum etiam in membranis nostris invenimus ; sive,
prout Valla citat,

Ingens cura mis est concordibus aequiperare.
Quare nihil causæ est, cur cum Alvarez immutemus, legamúsque,
Ingens cura meis est concordibus : ut S, per $\epsilon\kappa\theta\lambda\iota\psi\omega$, elida-
tur : quod verè eliditur in *mis*, si Prisciani scripturam sequamur, quasi *mi*
scriptum esset. Quod nec Scaliger attendit, cum pro *mis cum concordibus*,
reponeret, *mibi concordibus*.

A genitivo *mis* non tantùm *mius* olim dixere pro *meus*, (de quo postea
agemus) sed hodiè que in usu est *mibi*. Et similiter à *tis* est *tibi*. Fallun-
tur, qui contrà malunt, *mis*, & *mibi*, deducere à *mius*: quod non magis, quàm
possessiva alia, primigenium esse potest. Quare falluntur, cum dicunt,
vocativum MI factum esse ex *mie*. Quemadmodum nec verum est, quod
Priscianus scribere non dubitavit, *mi ex mee* contractum esse. Nam si da-
tivum *mibi*, aut *mi*, non habet à *mius*, vel *meus* : quid causæ erit, cur vo-
candi casum ab alterutro mutuari credamus ?

Mirantur quidam, quâ ratione ab *ego* in plurativo sit *nos*, *nostri*, *nobis* : à
tu, *vos*, *vestri*, *vobis*. Sed *nostri*, & *nostrum*, ac *nobis*, à *nos* venire, satis est a-
pertum. Vti & illud, à *vos* esse *vestri*, & *vostrum*, & *vobis*. Quare de solo
nominativo dispiciendum. Descendit autem *nos* à Græco $\nu\omicron\varsigma$, adjectione li-
teræ S. Vti à *nos* $\nu\omicron\varsigma$ $\mu\epsilon\lambda\acute{\alpha}\delta\epsilon\sigma\tau\omega$ factum Germanicum *ons*. *Vos* quoque à
 $\sigma\phi\omega$ venit, itidem per literarum trajectionem.

Illud præterea de provocabulis *Ego*, & *Tu*, anquisitione indignum non
est, utrùm in genitivo plurali dicendum sit *nostri*, an *nostrum* ; *vestri*, an *ve-*
* lib. 20, cap. 6. *strum*. Sulpicius Apollinaris, ut ex Agellio † constat, malebat, *miserere no-*
strum, quàm *nostri* : etsi eo pacto locutos esse fateatur L. Syllam, Teren-
tium, Afranium, & Laberium. Apollinaris sententiam etiam probat Fla-
vius Caper lib. de Orthographia. Verba ejus in postrema editione He-
liæ Putschii sic concipiuntur : *Hilarus*, *hilarum* facit ; *Hilaris*, *hilarum*. Sic *No-*
stri, *nostrorum*, *nostrum*, venit à *nos* : sicut *Vestri*, *vestrorum*, venit à *vos*. Sed locus
hoc pacto corrigendus : Sic *Nostri*, *nostrorum* ; *Nostrum* venit à *nos* : sicut *Ve-*
stri, *vestrorum* ; *Vestrum* venit à *vos*. Imò Diomedes quoque (cujus editio-
nes varias consulimus) ab *ego*, *nostrum* ; à *tu*, *vestrum*, declinat : *nostri* ve-
rò, & *vestri* omittit. Nos utrumque probamus, quia Ciceroni utrumque
in usu est : ut in provocabulorum constructione ostendemus. Nunc hoc
tantum

tantum dicam, *nostri*, & *vestri*, facta esse ex *nostrum*, & *vestrum*; quæ usurpata Graccho Sempronio, aliisque antiquis: indeque factum, ut altera illa *nostri*, & *vestri*, (quibus tamen & Cicero usus) Apollinaris damnarit, tanquam nova, minusque proba. *Nostrum* autem, & *vestrum*, καὶ συκοπιῶν facta videri queant ex *nostrorum*, & *vestrorum*. Id confirmat hic Plauti locus Mostell.*

*Veriam illuc esse maxima pars vestrorum intelligit,
Quibus anus domi uxores sunt, quæ eos dote meruerunt.*

Vbi *vestrorum*, pro *vestrum*, positum esse, rectè censuit Apollinaris apud Agellium †. *Vestrum* autem, pro *vestrorum*, dixere; uti *meum tuum nostrum*, † lib. 20, cap. 6. pro *meorum, tuorum, nostrorum*. Quod Priscianus in VII probat his Plauti locis. In Trinummo ‡:

Vi rem patriam, & gloriam majorum facerim meum.

In Pcenulo*:

Ecquid meministi tuum parentum nomina.

Idem in Menæchmis †: *Avertit prædam ab hostibus nostrum salute socium.* † lib. 1, sc. 2. Nempe quasi Æolum hæc more, qui Ionum genitivos in *éav*, ut ἡμέων, & similes, in *ῶν* contrahunt.

Sed de duobus pronominiibus primæ secundæque personæ satis multa. Nunc transeamus ad S VI. Quod cur Nominativo careat, iusta ratio est. Nam, ut Prisciani verbis utar, *nec iuris apud Græcos habet nominativum, quia ipse in se agere, qui patitur, per hoc pronomen ostenditur: nec eget recto casu, quem verbum habet in se.* Quod si nominativo casu exprimere lubeat, id quod in obliquis per *sui* dictum erat: operam suam commodabit provocabulum *ipse*. Cæsar libro primo belli Gallici: *Divitiacus Cæsarem complexus obsecrare cepit, ne quid gravius in fratrem statueret: propterea quod ipse gratiâ plurimum domi, ille minimum posset.* Nam poterat dixisse: *plurimum se domi, illum minimum posse.* Est autem à Græcò *ὄν*, ut ab accusativo *ῶν*, Se dicitur. Spiritus asper in S mutatur, ut aliàs sæpe. *Sibi* autem est à *σβiv*, converso Φ in B: quomodo pro $\Phi\rho\upsilon\zeta$ et veteres dixere *Bruges*, teste Tullio in Oratore ad Brutum.

CAPVT V.

De declinatione pronominum ille, ipse, iste, hic, & is. Ollus, olle, oloc. Ipfus. Cur veteres non dixerint ipsud, ut illud. Alium corpus. Alis, alid, aliuta. Hic unde derivatum, & quâ ratione ex se formet obliquos suos. Hæc in plurali feminino, pro hæc. Im, pro eum: ibus, & in feminino eabus, pro iis.

Sequuntur pronomina, quæ minus recedunt à nominum declinatione. Suijufmodi, ex omnium consensu, sunt, *Ille, Ipse, Iste, Hic, Is, Quis, Qui*. Pro

* Alf. 1, Sc.
Iam pridem
exstor.

† Alf. 3, sc. 2.

* Alf. 5, sc. 2.

Pro *ille* veteres dixerunt *Ollus*, vel *Olle*. Vnde *Olli* apud Enn. Plaut. Lucret. atque etiam Maronem, cujus antiquus pluralis est *oloe*, pro *olli*, sive *illi*. Vt in lege Regia: SI PARENTIS PVER VERBERIT, AST OLOE PLORASSINT. *Ipsus*, pro *ipse*, Comicum est. *Ipsud* barbarum esse, disertim scribit Diomedes lib. primo; ut locus corruptus esse videatur, quo id legitur in novantiqâ *Quercoli* comœdiâ. Invenitur quoque in farragine epistolarum Bonifacii, aliorumque ab Nic. Serario editarum. Sed nostrum non est in sermonis castimoniâ hos morari scriptores, qui vitio, non tam suo, quàm seculi, barbare sunt locuti. Porro nec ratio desit, cur non æquè dicamus *ipsud*, atque *illud*. Quippe *ipsum* est ab *ipsum*, quo Comici utantur. Prisciano tamen è plumbo, aut vitro, esse argumentum hoc videtur. *Illud*, inquit, quæ quibusdam visa est ratio, non ad id forma videtur; ideo in VM facere neutrum, quia in VS desinit masculinum. Nam *Alius*, cum in VS terminetur, neutrum tamen *Aliud* facit. Verùm rectè Rhemnius Palamon, Diomedes, aliique, quos Priscianus signat, eam adferunt rationem, quia sufficit, ut pleraque in VS desinentia VM faciant in neutro. Adde quòd iusta causa est, cur *alius* non faciat *alium* (quâ tamen ratione, *alium* corpus, legere est in antiquâ hominis Christiani inscriptione quæ Mediolani est in æde Divi Victoris *) sed pro eo malit *aliud*, contra quàm faciunt cætera in VS. In causa enim est, quòd olim dixerint *alis*, & in neutro *alid*. Posteriori usus Lucilius lib. ix, teste Charisio: item Lucretius lib. I, III, V. Prius usurpat Catullus, carmine de comâ Berenices:

*Anne bonum oblita s facinus, quo regium adepta s
Conjugium? quod non fortior aut sit alis?*

Est igitur *aliud* per *encliticon* unius vocalis factum ex *alid*, quod ab *alis*; à quo adverbium *aliter*, ut à *fortis*, *fortiter*. Nam ab *alius* *aliè* diceretur; pro quo antiqui maluerunt *aluta*: ut in legibus Numæ Regis: *Siquis aluta favit, ipsos Iovi sacer esto*. Ac Plautino quoque Rudentis prologo hanc vocem restituendam putabat Ianus Guiljelmus Verisimil. lib. II, cap. ultimo.

Nec tanta est *anomalia* in *Hic*, quàm videtur. Nam ut *fac* est ex *face*, ita *hic* est ab *hicc*; pro quo nunc, geminatâ consonâ, *hicc* malimus. *Hicc* autem est ex antiquo *his* (quod ex *ds*) & *ce*: ut ab *is*, & *ipse*, *ipse*, unde femininum *capsè*, de quo postea. Vt verò ab *Is* est *ejus*, *ei*, *cum*, *eo*: ita ab *his* esset *huius*, *hui*, *hum*, *ho*: sed pro *hui*, & *hum*, & *ho*, adjecto *ce*, fuit, *huice*, *humce*, *hoce*: unde, abjectâ vocali, factum, *huic*, *hunc*, *hoc*. Sic in pluralivo erat *he*, etiam in neutro. Nempe, ut à *quis* dicimus *quæ*, tum in feminino, tum in neutro. Sed pro *he*, addito *ce*, fecere *hæce*, unde *hæc*. Quod in neutro remansit in usu, ut differret à feminino *hæc*. Sed olim etiam in muliebri genere *hæce*, &, per apocopen, *hæc* dixerunt. Plautus Mostell. Act. I, Sc. III:

Perire

* Inscriptionum
a Græterio collectarum pag.
1056. num. 1.

Periere hæc oppidò ædes. Ea est vera lectio, ut Camerarius monuit. Terent. Eun. Act. III; Sc. v: --- Continuo hæc adornant, ut lauet.

Vbi sic Donatus: *Hæc pluraliter, pro hæc: ut in Phormione*, Hæc illæ erant* * A7.5.f.9.

itiones. Similiter de hoc Comici loco Iunius Philargyrus in illud Maronis

III Georg. *Hæc quoque non curâ nobis leuiore tuenda.* Ac scribit Calpurnius,

similiter accipi Heautont. Act. IV, Sc. VII:

Minas quidem jam decem habet à me filius

Quas pro alimentis esse nunc duco datas.

Hæc ornamentis consequentur alteræ.

Porro hæc talenta dotis apposcent duo.

Sed causam non video, cur adfentiam. Nec tanti nobis Calpurnius, qui à multis pro Donato citari solet, quia, quod Donato deear, supplet. Atqui Donatus B. Hieronymi præceptor fuit; ut ante annos vixerit prope mille trecentos: Calpurnius ante annos centum quinquaginta, æqualis Angeli Politiani, discipulus Omniboni; ut ipse de se ait epistola ad Marcum Aurelium, quæ editioni Terentii Tarvisinæ † subjungitur.

† anni 1477.

Ab ea feminino antiqui in genitivo fecere *e.e.*, pro *ejus*. Ab *is* item in accusativo *IM*, idque ἀναλόγως, uti à *sitis sitim*. Festus: *Im ponebant pro eum, à nominativo IS.* Glossæ Philoxeni: *Im, ἀδῶν, εἰς ἀδῶν.* Macrobius lib. I Saturn. cap. IV, citat è legibus XI I Tabb. *SEI IM OCCISIT.* Atque addit: *Notandum quòd ad eo, quod est Is, non Eum casu accusativo, sed Im dixerunt.* Lucilium quoque usum non dubito lib. IX. Sed locus est corruptus, cui varii medicam adferre manum conati. Verum proximè ad MSos, ac nostras etiam membranas, accedit emendatio Iosinæ Mereeri:

Arripio, & rostrum, labeasque, osque serio, atque im

Percutio, dentesque aduersos discutio omnes.

Locus est apud Nonium in *Rostrum*. Atque apud eundem, in *Mendicariæ*, est illud Plauti *Vidulariâ*:

Malim moriri meos, quam mendicariæ.

Boni im miserantur; illum irrident mali.

Ita eleganter restituit Lipsius *Antiq. Lect.* lib. I, cap. ult. At planè audiri non debent, qui & apud Terentium legunt *Phormione* Act. V, sc. ult.

Im faxo tali immistum, ut hic nunc est, infortunio.

Vbi in optimo illo codice Bembino, & nostris MSSis, & nostris MSSis, ac veteri editione Tarvisina †, utique plurimis in locis optimæ notæ, legitur hunc in modum:

Faxo tali sit mactatus, atque hic est infortunio.

Quo pacto vel *S* in *mactatus* elidi debeat, vel versus claudicabit. In aliis libris est,

Faxo tali cum mactatum, atque hic est infortunio.

Quæ vera est scriptura: ut ostendit Donatus, qui cum in locum sic no-

tavit:

tavit : *Pro, is sit mactatus*. Sic locum hunc emendo, ac suppleo : ubi vulgò duntaxat, etiam in veteri, quam dixi, Tarvisinâ, & quam Lindenbrugius collatis edidit MSSis : *Pro eo, quod est Eum* * . Sententiam nostram firmat, quòd subjiciat Donatus : *Sic frequenter veteres. Ennius* :

Omnes corde patrem præbent, animoque benigno

Circumfusum † .

* *Alii tamen, Circumfunduntur.*

Nempe hoc velle videtur Donatus : ut Ennius ait, *præbere animo circumfusum* ; sic Comicum dicere, *facere mactatum*.

Sed ad IS redeamus : à quo in dativo & ablativo plurali etiam *ibus* dictum pro *iis*. Plautus Milite Glorioso act. I, sc. Curate, ut splendor :

— *Ibus dinumerem stipendium.*

Et Rudentis prologo :

— *Navis confracta est ibus.*

Et Truculento act. I, sc. II :

Ibi est ibus pugnae & virtuti, de prædonibus prædam capere.

Eidem in Captivorum prologo, tum autem Varroni *ἄξι ἐγκωμίον*, vocem hanc restituit Ianus Guiljelmus quæst. Plaut. in Capt. cap. I. Tinninum quoque, & Pomponium, similiter esse locutos, ex Nonio Marcello discimus. In feminino item pro *iis*, *eabus* dixere. Ut Priscianus in VI ostendit illo Cassii Heminæ in IV, sive, ut in eius libris est, in III Ananialium : *Scriba Pontificius, qui cum eabus* (de Vestalibus sermo est) *stuprum fecerat.*

Porro quid si dicamus, videri *is* olim in casu patrio fecisse *itis* ? Valde id fateori incertum : nec qui sic locutus sit, valeo adferre. Attamen, ut à *tu* est *is*, & in nominibus à *Charis*, *Charitis* : sic ab *is* potuit esse *itis*, corruptâ priori. Sanè ab *itis* videtur esse *item*, indeque *itidem*, quasi & *item*, vel *ita item*. Imò ut ab *ἴτε* est *ἴτεως*, sic ab *itis* fuerit *ita*. Verùm hæc, ut incerta, in medio relinquamus.

C A P V T V I.

De declinatione pronominum *Quis*, & *Qui*. *Quomodo ex se* cuius, & cui *gignant*. *Quo*ius pro cuius. *Quoi*, pro cui, nec *Maro*, nec *Cicero ipse* refugerunt. *Ques*, pro qui ; & *quescunque*, pro quicumque. *Ablativus* qui, pro qua. *Villus*, alius, *similiaque*, olim secundum casum per I, tertium per O, inque feminino utrumque per *E* terminabant. *Altero*, pro alteri.

Maxima etiam ἀνομαλία in eo quibusdam esse videtur, quòd *Quis*, & *qui*, in obliquis *cujus*, & *cui*, faciant, per C. Atqui eadem est litera C, & Q: uti ostensum, cum de literis ageremus *. Adde quòd veteres in genitivo dixere *quojus*. Ut si legas apud Plautum Pseudolo, Act. I, Sc. Ex-

* lib. I artu Grammaticæ, cap. 18.

Sc. Exite, agite :

--- *Quojus amatores oliv**Dunamin domi habent maximam.*

Itidem in dativo quoque scripsere *Qui*, per *Q*: posteriores verò *C* prætulerunt, ut differret à nominativo *Qui*: aut si qui mallent *Q* referre, *Quoi* scribebant, per diphthongum. Auctor mihi hujusce rei Fabius lib. I, cap. VI I. Ejus verba sunt: *Illud nunc melius, quod C V I tribus, quas posui, liceris enotamus: in quo pueris nobis, ad pinguem sane sonum, Quoi utebantur, tantum ut ab illo Qui distingueretur.* Donatus quoque in Andr. sc. primà ad isthæc verba: — *Restat Chremes,*

Qui mihi exorandus est:

scribit hunc in modum: *legitur & Expurgandus. Si expurgandus, lege Cui, non Qui: quia Cui per Q veteres scripsere. Quoi legas in veteri inscriptione Romana †, QVOI FATVM GRAVE.* Ac usurpat quoq; Plautus, cum alibi, tum in prologo Mercatoris, & Pseudolo Act. I, Sc. Si de damnosis. Item Lucretius lib. I, II, & III, & Catull. Epigr. primo, atque ad eò Maro ipse. Nec tamen huc refero illud in Bucol. * — *Quoi non risere p-*

† *Inscript. Græc. ser. pag. 842. num. 2.*

remes. Nam qui jam olim legit Quinctilianus lib. IX, cap. III. Qua de re fatis dictum nobis in Institutionibus Oratoris †. Potius igitur mone-

† *lib. 4, cap. 1. scil. 14.*

bo, in plerisque codd. (ut scribit quoq; Pierius) similiter legi III Georg. *Quoi non dictus Hylas puer?* Et alibi non semel. Imò & Tullius scripsit epist. VI I, lib. VII ad Att. *Quoi tu (video enim quid sentias) me comitem putas debere esse.* Et epist. IX: *Quoi tali in re libenter me ad pedes abjecissem.* Et epist. ult. lib. XI: *Quoi siquâ re consulere aliquid possum.* Leonardus quoque Malaspina refert, se lib. VII ad Att. epist. XII I, invenisse penè in omnibus libris suis: *Quoi ne Picena quidem nota fuerint.* Itidem lib. VII I semel iterumque *quojus*, pro *cujus*, legere est in castigatioribus codd. Nec dubium, quin aliis quoque in locis crebrò ita scripserit Tullius: sed, ut antè conquesti sumus, librariorum audacia imperita scripturam eam nobis immutavit.

Etiam in plurali nominativo veteres, teste Charisio †, tum *qui* dixere, † *lib. 1.* tum *ques*. Pacuvius Medo:

--- *Ques sunt isti? ignoti, nescio ques ignobiles.** *et. II.*

Cato lib. II Orig. *Quescunque Romæ regnavissent.* Et Plautus: *Ques ignobiles.* Citat ista Charisius lib. I. Ac Priscianus lib. XII I addit, similiter Attriù in Neoptolemo dicere: *Sed quescâ.* Imò in codd. aliquot antiquis Virgili, *quescunque*, pro *quascunque*, invenisse se refert Pierius ad Æn. XII I. Sed Virgilium usum non arbitror. A *ques* remansit dativus, & ablativus, quibus: nimirum ut à *puppis* est *puppibus*. Charisius lib. I: *Vocem QVES tametsi novitas abdicavit, declinatio ejusdem tamen manet. Nam QVIBVS crebrò dicimus.*

DE ANALOGIA

176

cinus. At tertius sextusque casus *quis* est à *qui*, ut à *docti*, *doctis*. Nisi eos casus malis formare à tertio sextoque singulari. Sunt in hac sententia Rhemnius Palæmon, & Servius, interpretatione in secundam editionem Donati. Uterque volunt, quemadmodum à *docto* est *doctis*, ita & à *quo* esse *quis*: ut apud Maronem †, *Quis ante ora patrum*: ut item à *puppi* est *puppibus*, ita & *quibus* esse à *qui*: quo usus Plautus Amphitr. act. 1, Sc. *Qui* me alter:

Post ob virtutem hero Amphitruoni pater a donata aurea est,

Qui Perela potitave rex solitus est.

Legitur & apud eundem Aulul. Act. 11, Sc. Tace nunc jam:

— *Si qui mi vales,*

Domo abs te afferto.

Vbi in MSSis quidem, & editt. antiquis, *Si quid* legitur. Sed nisi *qui* reponas, versus talo pravo incesserit. Et *qui* edidit Camerarius. Rectè que Lambinus *qui* interpretatur, *qua* re. Si hoc de loco est dubium, at sanus ille Curcul. act. 14, sc. I tu præ virgo:

— *Quibus suis nihil est, nisi una lingua,*

Qui abjurant, siquid creditum est.

In compositis usitatus est. Plautus Afinariâ act. 1, Sc. Vnumquodque istorum:

Nam neque scilum usquam, neque pictum, neque scriptum in poematis,

Vbi lena beneorat cum quiquam amante, quæ frugi esse volt.

Terentius Adolph. Act. 11, sc. 111:

Abs quivus homine, cura est opus, beneficium accipere gaudeas.

Vfus quoque Maro, cum in xi ait, *Quicum partiri curas*. Etsi nec ignorem, *quacum* in antiquis aliquot codd. inveniri.

Extra verò compositionem *qui* in usu esse desit, quia nunc non dicimus, à *qui* nanciscè, teste Servio. Excipe, cum intelligitur *modo*. Nam cum aio, *Qui fieri potest?* planè est ablativus, ac intelligitur *modo*: ut dicimus integre, *quomodo*. Multò minùs *qua* in nominativo singulari extra compositionem usurpare liceat: eoque haut rectè Donatus inflectit, *quis*, *vel qui*; *qua*, *vel qua*; *quod*, *vel quid*. Certè & Diomedes *qua* prætermittit; etsi *qui* in ablativo ponat: quod & Priscianus in xv facit; ubi de adverbis in I disputat.

Quæcunque verò pronomina, & hoc, & superiori capite, expendimus, in eo omnia conveniunt, quòd genitivum in IVS, dativum in I faciunt. Solum *Hic* in dandi casu recedere videtur. Sed, ut antea monitum nobis, primùm fuit *hui*, unde *huic*, ex quo *huic*. Similiter verò per IVS, & I, inclinantur, *illius*, *uter*, *alter*, *alius*, & quædam alia. Quid mirum? cum & ipsa pronomina sint, ut non semel diximus. Olim tamen alteram etiam termi-

terminationem habuerunt : quia dicebatur, *nullus, uli, ullo* ; item *alius, alii, alio* ; atque ita in cæteris. Sic M. Cato, *alii modi*, (quod & apud C. Licinium) item *illi modi* : & *isti modi*, apud eundem. Titinius, *uni collegii*. Afranius, *ipsi vestimenta*, pro, *ipsius*. Plautus, *coloris ulli*. Terentius, *nulli consilii*. Loca integra non appono, quia id Priscianus facit, gemino libri vi loco*. Similéque hoc Severi in Ætna : — *Nec corporis ulli*. Crebrò item sic Appulejus. Vt lib. vii : *Caput pessimo isto asino demere*. Lib. viii : *Vno potiundi studio postponens omnia*. Lib. ix : *Inbiansque toto filie patrimonio imminebat*. Lib. xi : *Principi magno, senatuique, & equiti, totoque populo Romano renunciat*. Quibus Godscalcus Stewecheius tuetur genuinam Vlpiani lectionem, quæ est in Pandectis Florent. L. Inuitus. clvi. ff. de divers. reg. juris : *Cum quis in alii locum successerit, non est eorum ei nocere hoc, quod aduersus eum nocuit, in cuius locum successit*. Est & in veteri inscriptione, fortasse tamen ab impenita manu :

DATE TER. FRUCTVM VT
TERRA REDDERE POSSIT
AB ALTERO SPERES
ALTERO QVOD FECERIS

Atque ista quidem in masculinis, & neutris. Par autem ratio in femininis : quemadmodum ostensum nobis lib. ii de Analog. cap. iii. Mirum verò apud Priscianum in vi, bis idem comprobari, priorique loco corruptè legi loca auctorum omnia, quæ de genere sunt feminino. Vt hoc † Cæcili in v : *Nullius alius rei, nisi amicitia eorum causis*. Et Afranii il-

† Editum: *Nullius alius rei, nisi amicitia eorum causis*.
694.

Ado ut te futias caperet toti familie.

Et M. Catonis Orig. lib. ii : *Qui tantisper nulli rei fies, dum nihil agas*. Nam post aliquot paginas †, ubi ea repetuntur, editum est, *alix rei, totæ familie, nullæ rei*. Quæ absque dubio vera est scriptura. Nec Prisciani hic ulla culpa, sed librariorum, & qui edidere. Locutus eodem modo dicitur Cornificius ad Herennium lib. iv : *Non res tota totæ rei necesse est similis sit*. Sed aliter MSSi, & prælo excusi. Sed sic locutus videtur ejusdem ætatis scriptor Cornelius Nepos in Eumene : *Præfuit etiam alteræ equitum alæ*. Idem in Timolonte : *Orium totæ insule conciliavit*. Ita iis in locis quidam MSSi. Similiter postea Gellius lib. ix, cap. iv : *Nulli aliæ causæ obnoxia*. Sic constanter MSSi, & editi omnes.

† col. 17, editi.
Gustav.

CAPVT VII.

De eorum pronominum declinatione, quæ secundam nominum sequuntur. Vocativus singularis meus, pro mi; & mi fortasse, pro meum; item vocativus pluralis mi, pro mei. Sis, pro suis, vel eis; ut sam, pro eam. Duzæ correllio Plantina improbat. Vti & Canteri sententia de Maronis loco. De pronominum compositorum declinatione. Eccum, eccam, similiæque, non esse *μενός* &c. cum legamus in recto, eccca, & eccista. Alteriusfuturus. Falli, qui alteruter in dativo, accusativo, vel ablativo, tantum posteriori ex parte putant declinari.

Diximus de istis, quæ mixtam declinationem habent. Aliquid etiam de illis addamus, quæ sequuntur secundam. Vti est *Μεος*; cuius vocativus, tum singularis, tum pluralis, patitur *αὐτομαδίαν*. Sed singularis apud posterioris ævi scriptores; pluralis apud antiquos. Nam pro *Μι* (quod non ex *me*, ut Priscianus * putabat, sed ex *me*, ab antiquo *mius*, contractum est; ut rectè censent Diomedes †, & Caper ‡) labascente Romani sermonis puritate *meus* dixere. Ita locutus est vetus bibliorum interpret †. Quod culpant aliqui: defendit autem Ioannes Filescacus lib. 1 Selectorum, cap. xiv. Sane locutus eodem modo vetus interpres B. Irenæi lib. primo adversus hæreses cap. primo: & Tertullianus, qui bis libro adversus Praxeam adfert verba isthæc: *Deus meus, ad quid me dereliquisti?* Eodèmodo modo Optatus lib. iv*: *Oramus, & cum non vultis, ut dicat unusquisque vestrum, Pater meus, qui in calis es.* Victor Vicensis lib. i †: *Cære, Domine meus: vides universos sanctos, quomodo pergunt & festinant hilares ad coronas?* Salvianus epist. viii ad Eucherium: *Vale, Dominus, & dulcis meus.* Crebrum quoque hoc sermonis genus Sidonio: ut lib. i, epist. ix: *Eia, inquit, Solis meus.* Lib. iv, epist. x: *Erumpo in salutationem licet feram, domine meus.* Lib. v, epist. xvii: *Es, Mariphi meus.* Et in Narbone:

Marcelline meus, perire legum.

Itaque non est, quòd miremur, hæc apud Charisium legentes, lib. primo Instit. *Securus artis Grammaticæ libris addit, quod vocativus singularis generis masculini multos desidentes etiam nunc generat, o mi, au, o meus, facere debet.* Quod ipsum è Donati † in Ter. commentariis cognoscere. Nos interim cum veteribus illis inculpatæ Latinitatis auctoribus *mi* dicemus, non *meus*. Neque enim illi unquam dixissent, *Domine meus*; sed *Domine mi*. Et si per Enallagen casus, sive antiprosin, in vocandi casu non refugerent, *Dominius meus*: nempe eà ratione, quâ apud Livium * in vocativo est, *populus Albanus*: apud Horatium †, *Pompilius sanguis*: apud Persium ‡, *patricius sanguis*: de quibus in secundâ Nominum diximus. Ita legimus apud Plautum

* lib. 3, de
3 d. c. n.
† lib. 1 de Pro-
nomine.
‡ lib. de Ortis-
magis.
† ff. de ag. res.
& p. 7. res.
1, sine h. b. r.
p. 78: item in
sat. 3, 12, & 20,
20: lereu. 5,
45.
* penè in
libri.
† in media libri.

† in And. 17, 5,
f. 2. & Adul.
act. 3, f. 2.

* lib. 1.
† in Arte,
1 sat. 1.

tum Afinar. Act. III, Sc. III :

Da meus ocellus, da mea rosa, da anime mi.

Casina Act. I, Sc. I :

Sine tuos ocellos deosculer, voluptas mea.

Sine amabo red' amari, meus festus dies ;

Meus pullus, passer, mea columba, mi lepus.

Perla Act. v, Sc. I :

Sed amabo, oculus meus, quia lectis nos alectum commendamus ?

Quibus geminum illud Maronis Æn. VI :

Projice tela manu, sanguis meus.

Et imprimis illud Augusti ad Cajum nepotem , apud Gellium lib. xv. cap. vii : *Ave, mi Cai, meus ocellus jucundissimus.* Sanè si *mi* dixisset, etiam maluisset, *ocelle jucundissime* : nunc ut *meus*, ita quoque *ocellus* prætulit. Ac Plautus similiter, vel *mi ocule*, vel *meus oculus*, uti & *meus pullus* ait : non, *meus ocule*, vel *pulle* : quomodo tamen, *Domine meus*, *Victorem*, *Salvianum*, *Sidoniumque*, dicentes audivimus.

Videamus deinceps de plurativo : in quo *Mi* itidem vocandi casu dicebant : ut apud Plautum Cistell. Act. iv, Sc. I I : *Mi homines*. Petronius : *mi hospites*. Puto autem, *mi* contractum hic esse ex *mei*. Cujusmodi compendium in obliquis a *suis* usitatus est. Ut *sis*, pro *suis*. Fuere olim, qui, ut *mis*, & *tis*, usi veteres pro *mei*, & *tui* ; ita *sis* statuerent accipi pro genitivo *sui*. Verùm assentio Prisciano, qui ait *sis* numquam esse genitivum ; sed semper poni pro *suis*. In eo tamen nobilem hunc Grammaticum falli pato, quòd scribit, veteres *mis* quidem, & *tis* usurpasse ; at *sis* eò averfatos, ne confunderetur cum *sis* verbo. Nam hæc justa si ratio foret, nec *sis* pro *suis* dicendum esset. At dixit Ennius * :

Postquam lumina sis oculis bonus Ancus reliquit.

* apud Hesychum, lib. 17.

Nec est, quòd de veritate hujus scripturæ ambigamus. Nam & *fos* eodem modo usurpat idem, teste Festo. Versus Ennii est Annalium primo :

Virgines nam sibi quisque domi Romanus habet sis.

Vel potius, *Virgines nam sibi quisque domum Romanus rapit sis.*

Vt describat Sabinarum raptum, de qua Ennium egisse constat in primo Annalium. Eoque & *rapit*, quàm *habet*, Merula malebat. *Virgines* autem *δουλλδεως* efferendum, & *παισιον*, ne sit creticus primà fede : et si non ignorem, Giffanium in Lucretiano indice contendere, etiam creticum locum habere in hexametro. Quod si *rapit* placeat, puto quoque non *domi*, verùm *domum*, rescribi oportere. Nec enim domi raptæ, sed cum certamen spectarent ludorum equestrium : unde eas Romanus quisque domum suam rapuit.

‡ apud Calpurnium Pisoneum lib. 1.

Quod verò de *fos* monuimus, idem in similibus habuit locum. Ita *sis*, pro *suus*, dixit Nævius †: *Sic Pœni contremiscunt artibus: magni metus tumultus peccata possidet*. Audiamus & Cornutum, ut vulgò inscribitur, qui potius, ex M^Si fide, Helenius Acro dicendus. Is in Perſii satyram primam ait: *Sis, pro suis, apud antiquos ponebatur; & Sos, pro suos; Sas, pro suas, detractâ V syllabi*. Subjungit deinde, *Lumina sis oculis relinquere*. Vbi sine dubio Enniam illud respexit. Alias verò agnoscimus, *sam, & sos*, exponi debere, eam, & eos. Enn. I Ann. 1. *Constitit inde loci propter fos dia Dearum*.

Et lib. III: *Circum fos que sunt magna gentes opulente.*
Item lib. VIII: *Dum censerent terrere minus, hortantur ei fos.*
Præterea in XI: *Contendunt Grajos: Græcos memorare solent fos.*

Quæ Festo debemus: ac putabat Duza, Plautum Afîn. act. IV, sc. I, *foram* itidem dixisse, pro *corum*. Sed rectum est *corum*, quod in vulgatis legitur. Error, ut clarissimus Gruterus sagaciter observavit, ortus est ex eo, quòd E, & F, similes sint; unde pro *corum* scriptum *forum*. Pro *forum* autem *forum* unde irrepserit, videt quisvis. Nihilò rectius existimabat Canterus, lib. VI Novarum Lect. cap. xxxv I I I, Maronem sua *ἡ σωρηφάμοισι* unâ extulisse syllabâ, versu istoc:

Sivata jacent passim sua quæque sub arbore poma.

Nam, ut alibi diximus, *sua* hic omnino nominandi casu prolatum.

Extremum aliquid addamus de declinatione compositorum. Qualia sunt *istic, & illic*. Ea non declinantur, nisi casibus in C desinentibus: ut *istic, istic, istoc* vel *istuc, istunc, istanc* &c. Quæ cum *en*, vel *ecce*, componuntur, usitate accusandi casum habent; ut, *eccum, eccam, eccos, eccas, ellum, ellam, ellos, ellas*; similiterque *eccillum, & eccillum*, apud Plautum legimus. Falli tamen, qui nominativo ajunt carere, docebit Plautus, qui *ecca, & ecclilla*, usurpat in nominativo: illud Menæchmis Act. I, Sc. Ni mala, ubi ait, — *Hercle ab se eccca exit*. posterius hoc Stichò Act. IV, Sc. Ita me di bene ament.

Aleteruter non tantum apud scriptores præcos *alteriusfuturi* facit: sed & Ciceronem, è cujus Protagorâ Priscianus hæc citat verba: *Quæ igitur potest esse indignitas voluntatis ad molestiam, nisi in magnitudine, aut in longitudine alteriusfuturi, postea?* Sed & Leonardus Malaspina se apud eundem in compluribus MSS epist. I, lib. X ad Att. reperisse ait: *Non alteriusfuturi partis*. Cave autem verum putes, quod vulgò ajunt, *alteruter*, in *alteruturi*, & *alteruturi*, & similibus, ab alterâ tantum parte declinari. Nam integrum est *alterius utrius*, & eliso S, veterum more, *alterius utrius*; ex quo *εὐφωvίας* ergo fecere *alterutrium*. Itidem ex *alterutrum*, κατ' ἐκθλίσιν, est *alterutrum*. Et sic in aliis. Nunc de genere pronominum agamus.

CAPVT VIII.

De genere pronominum. Ego, tu, sui, male credi adiectiva. Mi, pro mea, vel meum. Non videri sic locutum Tibullum, etsi id visum Scaligero. At veterem interpretem videri eo usum, licet mutarint iuniores. Quis, pro qui. Et quisquis, pro quæcunque. Prisciani, vel librarii error. Ecqui, & aliqui, pro ecquis, & aliquis. Ecqua, pro ecquæ, immeritò improbari. Cuiæ vox. Cuiate, vestrate, nostrate, non videri Latina, contra quam docuit Donatus. Cuiatis, nostratis, vestratis, in casu nominandi.

Pronomina penè omnia sunt adiectiva; quæ iccirco, omnis esse generis, consequitur. Sed præter ista quædam sunt substantiva. Ex quibus, *Ego, tu, sui*, adiectivorum instar omnis sunt generis. Nec desunt, qui inde ipsa etiam adiectiva esse collegerint. In quo planè falsi sunt. Significant enim rem per se subsistentem. Ut in istis; *Ego dixi; tu ades; sui carissè fecit*. Vnum inter pronomina substantivum est, & neutrum; nempe *Quid*.

Olim verò quædam alius quoque generis erant, quàm hodie usurpantur. Nam *Mi*, non utriusque tantùm numeri erat, quod supra ostendimus: sed etiam omnis generis. Sanè Appulejus epigramma Platonicum sic vertit apolog. 1:

*Astra vides. Vtinam fiam, mi sidus, Olympus,
Ut multis sic te luminibus videam.*

Apud eundem IV Metam. puella à latronibus capta anui subiratæ, & vivicomburium minanti, ait hoc pacto: *Parce, mi parens*. Ac paullo post sic anus virginem compellat: *Bono animo esto, mi herilis, nec vanis somniorum figmentis terreare*. Integrè sit, *mi filia herilis*. Item libro VIII, *Umbra*, inquit, *miserè trucidati Tlepolemi quietem pudicam interpellat uxoris: Mi conjux, quod tibi profus ab alio dici non licebat &c.* Vides, ut hic quoque Tlepolemus Charitæ conjugii, *mi*, pro mea, dicat. Quare metuo, ne fallatur Sotipater, cùm sic scribit*: *Nec aliud significat in masculino MI, quàm in feminino ME A*. * lib. 1, cap. 25 Denique in omnibus fere comædiis MI ad masculinum dicitur: ad femininum Pronomine. nunquam. Si enim nunquam sic veteres essent locuti: credo nec ausus fuisset ita loqui Appulejus; quem antiquitatis verba sedulo adedò sublegisse, nemo ignorat. Et credebat propterea Iosephus Scaliger, Tibullum ei prævisse istoc lib. 1, eleg. VI:

Vive diu, mi dulcis anus.

Sed, si Scaligeri editionem excepero, cæteræ, etiam vetusta Regiensis †, † an. 1481, habent:

Vive diu mihi, dulcis anus. —

Sanè dativi illi, *mibi, tibi, sibi*, τῷ ἐμοὶ, τῷ σοὶ, τῷ αὐτῷ †: ut alibi ostendimus. † redundant.

Nec

Nec Tibullianum est, dicere, *mi anus* : imò neque cuiusquam illius seculi. Vel si quis sic loqueretur, is Varro potius, aut alius antiquarius, foret; non cultissimus Tibullus. Sed Appuleji seculo, ac deinceps, complures non refugisse, certissimum est. Quomodo Alexander Severus ad Mammæam, *Mi mater*. Etiam B. Hieronymus epistolâ, quâ Paullam solatur super obitu filiaë Blefillæ : *Testor*, inquit, *mi Paulla, Iesum, quem Blefilla nunc sequitur*. Quare nolim damnare lectionem antiquam, quæ est in historia Ruth cap. 1, vers. xi : *Revertimini filiaë mi*. Quam scripturam retinuit editio Complutensis, item Stephanica anni c10 10 LVII, ut cæteras optimæ notæ taceant. Et si non diffitear, in MSo nostro esse *mæ*, etiam Venerâ Iuntarum, quæ cum notis Isidori Clarii anno prodit c10 10 LV. Atque adeò Romanâ * quoque, à Sixto V recognitâ.

* an. 1603.

† *Att. 2, sc. 1.*

Quis olim in feminino quoque usurpatum. Plautus Aulul. †
 M E G. *Da mihi optima femina marum*. E V N. *Vbi ea est? Quis ea*
Esi nan optima? Quisquam, pro quemam. Ac postea :
Dic mihi quæso, quis ea est, quam vis ducere uxorem?

Item Vulgariâ, prope iisdem verbis :

Dic mihi, si audes, quis ea est, quam vis ducere uxorem?

Citat Priscianus in XIII. Ambigo, utrum Priscianus errarit memoriâ ; an Plautus utrobique eundem prope usurpavit versum. Idem Truculento Act. 1, sc. 1 :

Sed hæc quis mulier? Astaphium est ancillula.

Vulgò, *quis mulier est?* Sed metri ratio verbum est recusat. Idem Sticho Act. 1, sc. Tamen fuisse :

--- *Quis hæc est, quæ adversum it mihi?*

Eoque Scaliger apud Varronem lib. 1 de R. R. cap. XVIII legit, *Quis itio ad priorem dominum*. Vbi editum, *Requisito ad priorem dominum*. Atque idem apud Varronem lib. VI de L. L. legit, gemino in loco : O L L A V E T E R A R B O R , Q V I S Q V I S E S T. Utrobique vulgò pro *quisquis* est, *quicquid*. *Quisquis* autem feminino etiam genere dixisse veteres, ostendit Nonius ex Livio Andronico, Cæcilio, Pacuvio, & Ennio. Ac Donatus similiter *quisquam* usurpari ait, ad illud Terentii Eun. act. II, sc. III :

Quandoquidem illorum neque quisquam te novit, neque scit, qui sis.

Vbi sic Grammaticus, quem dixi : *Quisquam multis exemplis probatur etiam feminino genere veteres protulisse : ita ut in numeris, & generibus, hæc pronomina infinita sint*. Idem Comicus eâpse comediâ ait act. IV, sc. IV :

--- *Hunc oculis suis*

Nostrarum nunquam quisquam videt, Phœdria.

Quem versum Priscianus adducit lib. XIII, cap. de secunda Pronominum

minum declinatione. Continuo autem præmiserat: *Quis etiam communis esse generis, putaverunt vetustissimi, sicut apud Græcos, ὅςτις. Atqui ὅςτις in feminino facit ἄτις. Quare lubens pro eo τὶς rescribam: unde quis venire est verisimile: uti τὶς à Chaldæo ܩܝܐ, qui.*

Fortasse aliquis huc referat, quod Paullus* dicat: *Verbum hoc, S.I. QVIS, tam masculos, quam feminas complectitur.* Sed in jure id tantummodo locum habet, ubi maris, & feminæ functio est: ut in factione testamenti. Eoque nihil necesse sit in testamentis, qui quæcque, ille illi, dicere, quia sub virili sequior sexus comprehenditur. Vide similem locum Vlpian. LVI. §. 1. De juridict.

* L. I. D. de
ver. signif.

Quæstio est inter Grammaticos, utrùm à quis venientia, & execuntia in IS, ut siquis, aliquis, æquis, nequis, tantum in IS desinant: an ut quis, & qui dicimus, sic composita hæc utroque modo terminentur, æquis, ecquis, aliquis, aliqui; & ita in aliis. Vtroque modo exire, fidem fecerit Plautus Stich. 1, Sc. Famem fuisse:

Qui cenâ poscit? ecqui poscit prandio?

Vbi qui, pro quis: ecqui, pro ecquis. Cicero pro Sulla: *Atque illud etiam ad dam, nequi forte incipiat improbus.* Ibidem: *Providi primum, nequi posset tantum, aut de republica, aut de alicujus periculo meminisse.* In vet. quoque codd. legere est lib. VII, epist. 1 ad Marium: *Si te dolor aliqui corporis, aut infirmitas valetudinis tuæ tenuit.* Et apud Cælium ad Cicer. epist. VII: *Ne hunc risum meum metus aliqui perturbet.* Et eadem: *Cum qua sit aliqui deprehensus.* Gellius lib. XI, cap. XIII: *Dicatque mihi quæso aliqui vestrum.* Paullus lib. II Sentent. *Siqui debitum quocunque modo confessus fuerit.* Utitur quoque Appulejus lib. I, & VI Miles. ac Tertulliani est de Anima: *Aliqui Chryssippi adstantor.* Multa hujus generis in antiquis sunt codicibus, quæ imperiti librarii mutarunt: quemadmodum inter alios testantur Petrus Victorius Castigat. in Cælii epistolas ad Ciceronem, & Obertus Victorius Ind. Lucret. voce QVI.

Composita à quis in feminino pro Æ simplicis, accipiunt A: ut siquis, siqua, non siqua: aliquis, aliqua, non aliqua. Sed ecquis facit ecqua. Virgil. III Æn.

Ecqua jam puero est amisse cura parentis?

Tamen nec ecqua damnare audeamus, et si id faciant non pauci. Nempe, ad ita sentiendum, compellimur autoritate cum MSSorum, tum excusorum melioris fidei codicum; quos in hoc manu exaratos esse secutos, minimè dubitandum. Sanè apud Ciceronem in Lucullo, ab Aldo quidem, Pauloque Manutio, editum est: *Quid si in ejusmodi cerâ centum sigilla hoc annulo, impressero, ecqua poterit in agnoscendo esse distinctio?* Item lib. 1 in Verrem: *Statim negotium*

negotium dat illis suis comitibus nequissimis, turpissimisque hominibus, ut videant, *ecqua virgo sit, aut mulier digna, quamobrem iste Lampfaci diutius commoraretur.* Sed utrobique à Roberto Stephano, item à Sebastiano Gryphio, ac denique à Dionysio Lambino, *ecqua* per A est excusum. Etiam in Vaticano codice locus iste primæ Verrinæ *ecqua*, non *ecquæ*, habet. Ac Muretus quoque in eople loco Manutiani exemplaris, quod dono ipsius Paulli acceperat, ex *ecquæ*, deleto E, fecit *ecqua*: uti, qui codicem eum vidit, Marianus Benedictus * testatur. Imò & epist. VIII, lib. VII ad Att. *Quod queris, ecquæ spes pacificationis sit*: Lambinus *ecqua* rescripsit, cum priùs *ecquæ* legi soletet.

* *Responsa ad Orlandum Pessitam pro Emanuele Aluteri p. 34, c. 35.*

† *Att. 2, s. v. ingrate certum p.*

‡ *Att. 5, s. c. 2.*

Etiam inter adjectiva, quæ sub tribus terminationibus trium sunt generum, est *Cujus, cuja, cujum*. Bæotum fanè, vel, si malis, Oscum, aut Volscum, non Romanum fuisse, oportuit, qui in Marone, ut in vitâ ejus scribit Donatus, vel alius, reprehendit *Cujum pecus*. Nam Plauti est *Curcul*. † — *quojam vocem audio?*

Et Mercatore † :

Nescio cuja vox ad aurem mihi advolarit.

Suntque sexcenta hujuscemodi apud eum scriptorem.

Donatus dicendum docet, *Cujate, nostrate, vestrate mancipium*; pro, *cujas, nostras, vestras*. At nulla est ratio, cur existimemus, aliter hæc in neutro genere definire, quàm nomina in *as*; in quibus hoc *Arpinas, hoc Sarsinas* dici, antè ostendimus. Sed quod in nominibus eos fecellit, idem hic induxit in errorem. Nam *cujatis, nostratis, vestratis*, olim dixere Cassius Helmina apud Priscianum lib. VII: *Hos libros si quis nostratis sapiens*. Ennius * :

* *apud Cic. pro Balbo.*

‡ *Sive, ut alii malunt, Quis qui fiet, cujati fiet.*

* *Att. 2, s. c. Ene obsorari.*
† *apud Noniam in Cujis.*

Hostem qui feriet, mihi erit Carthaginensis,

Quisquis erit, cujatis erit †.

Plautus Menæchmis * :

Rogant cujatis sit, quid ei nomen fiet.

Attius Epigono † :

Qui neque, cujatis esset, unquam potuimus

Multa rogitantes scire.

Verùm ex his neitiquam consequitur, in neutro dicendum esse *cujate*, aut *nostrate*. Nam cum terminationem AT IS in AS converterent, simul quoque mutarunt genus; ita ut è communibus duùm generum, omnis generis esse cœperint.

GERARDI IOANNIS VOSSII
DE SERMONIS
CONSTRUCTIONE
LIBER;

qui est commentariorum

DE ARTE GRAMMATICA
LIBER SEPTIMVS.

CAPVT I.

*Syntaxis obiectum, oratio. Orationis definitio. In Charifio coniectura. Orationis
ἐτυμολογία vera, contra Diomedem, & Alcuinum, adfertur. Definitio Diomedis,
& Prisciani, refellitur. Chrysippi Stoici geminum opus ἐξ ἑστραζέως, sed diale-
cticam. Ratio vetus tradendi Latinam structuræ doctrinam. Constructionis des-
criptio in analogam, & figuratam; analogæ in convenientiam, & regimen; convenien-
tiæ in proprie, & improprie dictam.*

Novas iterum ad lineas revertimur. Postquam enim de literis, syllabis, vocibus, egimus; de oratione dissertandum est nobis. Hæc Charitio initio lib. II sic definitur: *Oratio est ore missa, & per dictiones ordinata pronuntiatio, ut oris ratio.* Est ea, ut ex Diomede constat, Scauri definitio; nisi quod illic tria postrema verba non habentur. Et meritò sanè, quando non ad definitionem, sed ἐτυμολογίαν, pertinent. Planè que verisimile fit, ea apud Charisium ex margine irreplisse. Verùm neque definitio, neque ἐτυμολογία, placet. Nam antiquum verbum est *orare*, pro *ore proferre*. Vnde *Orator*; ut Græcis *πίττωρ ἢ πῆω, κατ' ἀποκρίπην* facto ex *ἔπειω*; quod idem est ac *εἶπω*, sive *dico*. Ab *orare* igitur *oratio* est; non quasi *oris ratio*, quod Diomedes, & Alcuinus, scripserunt: ut neque ab *ὀαείζω*, quo *Homerus* * utitur pro *sermocinatio*. Quam alteram ἐτυμολογίαν apud eundem * *Il. 2. 20. & in
lymus.* Diomedem inuenias. Vera autem orationis definitio petenda est ex *Aristotelis* lib. *ἑξ ἑρμηνείας*. Ex quo etiam discimus, mutilam esse definitionem istam quorundam apud Diomedem: *Oratio est compositio dictionum con-
summans sententiam, remque perfectam significans*: sive, ut apud *Priscianum* est,

DE CONSTRUCTIONE

oratio dictionem congruam sententiam perfectamque demonstrans. Nam, secundum hanc definitionem, oratio non erunt, si dicam, *scripta philosophorum*, aut *præcepta Grammaticæ*, aut *loqui & scribere*; similiaque quæ non significant sententiam perfectam, verum animum auditoris relinquunt suspensum. At esse eas veras orationes, argumento est, quod sint plures voces conjunctæ, earumque structuræ ratio explicetur in *συνάξεις*, quæ circa orationem ver-

ταίεσσι *συνθέσεως*, sive *συνάξεως* varii olim scripsere: at non pauci eorum de Rhetoricâ potius, vel Dialecticâ structurâ, quàm Grammaticâ, egerunt. Sanè Rhetoricum est opus Dionysii Halicarnassensis, quod *περὶ συνθέσεως ὀνομάτων* * inscribitur. Chrysisippus Stoicus, ut Laërtius in Indice ejus librorum testatur, fecit *περὶ τῆς συντάξεως τῶν λεγομένων δ*, *περὶ τῆς συντάξεως ἑσχαίων τῶν λεγομένων ἀφῶς*, Φίλιππων γ. De structura eorum quæ dicuntur, libros IV. De structura & elementis eorū, quæ dicuntur, ad Philippū libros III. Sed cum Justinodi fuerint argumenti, hæc verba Dionysii docent libro memorato: *ὡς δὲ Χρυσίππος κατὰ λέλοιπε συνάξεις διτλάς, ὀπιγραφεὺν ἔχειας, ἀλλὰ διαλεκτικῶν, ἢ λόγῳ μερῶν, ἢ ῥηθρικῶν θεωρίαν ἔχειας, ἀλλὰ διαλεκτικῶν, ὡς ἴσταν οἱ τὰς σεί-
ελας ἀνεγνωότες, ὑπὲρ ἀξιωματῶν συνάξεως, ἀπιδῶν τε ἑψευδῶν, ἢ δυνατῶν, καὶ ἀδυνατῶν, ἐνδεχημένων τε, ἑ μεταπισκίβων, ἑ ἀμφιβόλων, ἢ ἄλλων τιῶν τοιού-
τεσπων, ἑδεμίαν οὐτε ρησίαν οὐτ' ὠφέλιαν τοῖς περικλιτοῖς λόγοις συμβαλλομένην, οἱ γὰρ ἰδονῶν, ἢ κάλλος ἑρμηνείας, ὧν δεῖ σολῶς τῶν σύνθεσιν.* *Ceminum vero illud de structura opus a Chrysippo relictum, quorum utrumque de partium orationis collo-
catione inscribitur, non rhetoricam, sed dialecticam considerationem habet: ut sciunt, qui eos libros legere: nempe ubi agitur de compositione enunciatorum, verarum ἑ
falsarum, possibilium, ἑ impossibilium, contingenium, ἑ migrantium, ἑ ambigua-
rum, aliarumque ejusmodi, quæ nullum usum sermoni adferunt civili, nec elocutioni
prestant voluptatem, aut elegantiam, ad quæ collocatio præcipue debet collimare.* At verè opus Grammaticum est, quod *περὶ συνάξεως* quatuor libris reliquit Apollonius Alexandrinus, cognomento *δύσκολος*, sive Difficilis, summus artis Grammaticæ scriptor: ut eum Priscianus appellat. Qui & in orationis structurâ lib. XVII, & XVIII, ejus maximè vestigiis insitit; ut ipse agnoscit. Idem è Græcis postea fecit Theodorus Gaza libro IV Grammaticæ. Et ex Latinis junioribus, Thomas Linæer, Anglus.

Quâ ratione autem veteres Romani docere hanc Grammatices partem soleant: cognoscere est ex iis, quæ de idiomatis scribit Sospater libro ultimo, & Diomedes lib. primo. Nobis certè, quibus non est lingua vernacula, aliquantò aliam *συνάξεως* docendæ incundam esse rationem, lubens agnosco: ceteri interim tantam canonum exceptionumque molem, quâ pueritiæ ingenia hodie obrundunt, neutiquam necessariam, imò noxiam

maxi-

* De structura
verborum.

maximopere esse sentio. Quod utinam intelligerent, qui pueritiam in huius artis præceptis formandam aut firmandam susceperunt. Nam per eos haut alia ratione Grammaticam licet discere, quam discendis tot supervacuis, quæ paullo post ventis tradantur. Atque utinam hac solum parte peccaretur. Nunc illi etiam, qui non exiguâ curâ omnia in docentium potius, quam discendum, gratiam persequi sese studuerunt, immane quantum falsorum canonum coacervarunt: & tamen in tantâ commentorum commentariorumque mole plurima quoque momenti maximi nec digito attigerunt. Quæ cum ita sint, operæ me facturum existimo, si ea hoc loco persequar, quæ magnâ ex parte, vel assecuti non sunt, vel saltem non persecuti. Ordinem autem à structurâ analogâ, sive regulari, hoc est, eâ, quæ sequitur nativam loquendi formam, regulisque artis maximè communibus consentanea est. Cui opponitur consecutio figurata, sive irregularis; quæ quidem consuetudini convenit rectè loquentium: à nativâ tamen ac primogeniâ loquendi formâ recedit; uti & à simplicissimis maximeque communibus artis regulis. Ita ut, si eam conferas cum nativâ & simplicissimâ locutione, aliquid comperias vel superesse, vel deesse, vel transponi, vel immutari.

Porro utraque structura, vel concordia est, vel regimen. Concordia vel est propriè, vel impropiè sic dicta. Propriè dicta est, quando convenitur in aliquo tertio. Ita *Ancas adsum*, convenientia est propriè dicta: quia & *Ancas*, & *adsum*, est singulare. *Literæ, quas dedisti*, est convenientia generis, & numeri; quia & *lueræ*, & *quas*, sunt generis muliebris, ac numeri pluralis. Etiam *boni mores*, est convenientia horum, ac in super casus. Impropiè Concordia dicitur, quando non est aliquod tertium, in quo partes conveniant. Eaque in particulis locum habet. E. G. *Vi, pro postquam*, sive *ex quo*, non subiectivum adsciscit, sed indicativum. Ovid. v Trist. eleg. xi:

Vi sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister.

Non potest dici, *ut*, & *sumus*, convenire in tertio, puta modo indicativo: nam particulae sunt modi expertes. Non igitur est concordia propriè dicta. Nec regimen potest vocari. Nam quomodo particulae ea in se potestas, ut modum præscribat verbo, cum verbi ea sit dignitas, ut ne à nomine quidem regatur, nedum à particula? Discors tamen sermo fuerit, si dicamus: *Vi fuisse in Ponto*. Concors, *Vi sumus*; vel etiâ, *ut faimus*: quomodo Cicero ad Att. lib. vii, ep. xv: *Vi ab urbe discessi, nullum adhuc intermissi diem, quin aliquid ad te litterularum darem*. Quare & hæc Concordia vocetur: utcumque non tam propriè, quàm illa duarum partium declinabilium.

CAPVT II.

Appositionem videri ἰλλείψως genus. Terra Gallia, Hispania, Arabia. Appositio alia ἑρμηνευτικὴ, alia ἑγκάστατος. Rete jaculum, taberna diverforium, pallium peristroma, nugæ ambages. Falli, qui arbitrantur, in Appositione alterum nomen semper proprium esse. Homo servus, homo histrio, mulier meretrix, nemo conviva, nemo homo, & similia. Adjectiva substantivæ, substantiva adjectivæ usurpata. Latex Lyæus, longum inane, heroës sensus, generosum honestum. Eridani amnis. Medorum hostes, pro hostes Medii.

IN Convenientiâ propriè dictâ primùm eam spectabimus, quæ est nominis cum nomine: in hac, priori loco eam, quæ est substantivi cum substantivo. Vulgò πρόσθετον, sive Appositionem, vocant. Eit ἑστὸ ἑλλείψως genus, ubi intelligitur participium verbi substantivi, aut vocativi. Vt, *Anna soror, valet, Anna eius soror, sive Græcè, ἡ ἄ, quæ es. Vrbs Athenæ, integre sit, Vrbs, quæ est, vel dicitur Athenæ.* Substantiva sic sociata necesse est casu convenire: de genere, aut numero, nihil necesse. Nam, ut dicimus, *Leo rex quadrupedum;* sic, *Aquila rex avium.* Vt, *Stella Capra Olenia;* sic, *stella cometes, stella Arcturus, aut Sirius, vel Canopus.* Vt, *sidus plastrum;* sic *sidus Perseus, vel Andromeda.* Vt, *tempus magister multorum;* sic *usus, vel dies magister.* Vt *urbs Roma, vel Stagira;* sic *urbs Sulmo, urbs Lugdunum, urbs Philippi, urbs Athenæ, urbs Bactra.*

Queritur, utrum ad πρόσθετον quoque pertineant, *terra Gallia, regio Thessalia.* Quomodo Appulejus dixit in *Mec.* Et morem Thessaliæ regionis, in stat solitudinis, & scopuli, edulium caritate deduci. Ac terra Gallia, Hispania, Græcia, passim apud Gellium legas: idque Plauti exemplo, cuius est in Trinummo, *Arabia terra.* Nec refugere aut Cæsar, aut Livius. Illius est lib. 1 de bello Gallico: *Eam rem non minus ex usi terræ Gallie, quam populi Rom. accidisse.* Huius est lib. xxxix: *Siquis eorum, qui tum extra terram Italianam essent, nominaretur.* Sunt qui hic malint statuere ἐναλλαξί substantivi pro adjectivo. Nam, inquit, *terra Gallia* ponitur, pro *Gallica;* *Thessalia*, pro *Thessalica.* Sed si *Gallia,* & *Thessalia,* esse substantiva agnoscunt: cur hic magis ἐναλλαξί statuant, quàm eùm dico, *urbs Roma?* Sin verè substantiva non sunt, jam nec Appositio erit. Et sanè alibi * ostendimus, potiùs esse adjectiva: sed quorum masculina, & neutra, exoleverint in plurimis; nec tamen in omnibus. Nam à *Babylone*, est *Babylonius;* unde *Babylonis.* A *Lacedæmon*, est *Lacedæmonius;* unde *Lacedæmonia.* A *Pherx* est *Phergius;* unde *Phergia.* A *Thrax*, *Thracius;* unde *Thracia.* A *Iuda* patriarchâ, *Judæus;* unde *Iudæa.* Nempe *terra.* Atque ita in aliis quibusdam.

Est

* lib. 1 de Analegna cap. 12.

Est verò duplex Appositio; una simplex, quæ unius est vocis, & ἐπιρρητική
 * à nonnullis vocatur : altera ἐναλλάξ, cum quasi oratio adtexitur
 illustrandi causâ. Prioris generis sunt, quæ hæcenus diximus. Similè que,
rete jaculum : quod apud Plautum Afin. & Trucul. utrobique act. I, sc. I.
 Et alibi †, *tabernam diversorium*. Vlpiani est *, *pallium peristroma*. In Sergii
 Polensis epitaphio legitur, *nugæ ambages*, pro *nugaces ambages*, aut *nugæ am-*
bugiosæ. Et Palmerius, *acus erorum*, legit apud Plautum Calina I, I. Alce-
 rius exemplum est illud Horatii lib. IV Carm. od. VIII :

*Donarem tripodas, præmia fortium
 Graiorum.*

Et hoc Claudiani lib. II de laudibus Stiliconis, in descriptione ævi † : † vers. 450.
 — *Stabant rutili, grex aureus, anni.* Ita enim is locus legi debet.

Ex quibus omnibus falli etiam liquet, qui in Appositione putant, alte-
 ræ rationem semper propriam esse.

Ad Appositionem quoque referunt ista, *homo servus, homo histrio*, & simi-
 lia. Cicero lib. II de Orat. *Cum mihi ardere oculi hominis histriosis viderentur.*
 Plautus Mil. Act. II, sc. VI : — *Hominem servum suos Domitos habere oportet*
oculos, & manus, Orationemque. Et Mercat. IV, I : *Mulier meretrix.* Item
 hoc Gellii lib. III, cap. x : *homo fabulator.* Idemque statuunt de aliis ver-
 balibus in TOR, & TRI X, exeuntibus. Vt apud Cic. pro lege Ma-
 nilia : *Bellum in Africâ maximum confecit, victorem exercitum deportavit.* Et
 apud Maronem, *victor equus, fatis auctoribus.* Verùm hæc ad naturam adje-
 ctivorum proximè accedunt.

Etiam sunt alia, quæ, etsi utrumque videatur substantivum, tamen hujus
 loci non sint. Vt apud Plaut. Afin. IV, I : *Vocet convivam neminem, tum votes.*
 Sic *nemo homo*, crebrò legas apud eundem. Nec refugere vel Terentius †, † Em. 2, 5.
 vel Cicero *. Verùm hic *nemo* ponitur pro *nullus*. Nec enim rarum est, ut
 vel substantiva pro adjectivis, vel adjectiva pro substantivis, ponantur.
 Prioris generis est illud Maronis † : † Em. 1.

Regales inter mensas, laticemque Lyæum :

hoc est, Lyæum, sive Bacchicum. Item cum Persius sat. I, ait, *Heroas*
sensus, hoc est, heroicis. Posterioris generis est istud Maronis XII ÆN.

Ante leves jaculo longum per inare secutus.

Et Pers. sat. II :

— *Incoctum generoso pectus honesto.*

Interdum verò alterum substantivorum effertur gignendi casu. In quo
 Græcos imitantur. Ac obtinet hoc sermonis genus etiam in sermone
 Belgico. Sic enim dicimus non solum, *de stad Amsterdam, urbs Amstelo-*
dammum : sed etiam, *de stad van Amsterdam, urbs Amstelodami.* Ita Cicero
 in V ad Att. libro, ep. XVI II : *In oppido Antiochiæ. Qui & alibi †, Arbor † pro Ficus.*
 fici.

⁶ *fici.* Imprimis verò hoc sermonis genus à poetis frequentatur. Ita Ma-
ro* dixit :

Plurimus Eridani per sylvam voluitur annis.

* 6 *Ann.*
‡ *lib. 3, et. 8.*

Propertii quoque est † :

--- Medorum pugnaces ire per hostes.

Pro annis Eridanus, hostes Medos.

CAPVT III.

Adjectivum se accommodare accidentibus substantivi, non contrà. Plura adjectiva circa conjunctionem interdum uni substantivo jungi : etsi aliter Servius putarit. Ellipsis videti, quoties duobus vel pluribus singularibus, sociatur adjectivum, aut verbum plurale. Idem fieri, si substantivorum alterum in ablativo ponatur cum prepositione. Collectiva, ac partitiva, singulo numero vim habent pluralivi. Ambo duo per pleonasmum. Synthetis vocem fuisse ignotam olim Grammaticis : ac rectius Synecfin dici potuisse.

NVnc videamus de convenientia adjectivi cum substantivo. Sic enim dicere malo, quam convenientiam substantivi cum adjectivo : non quasi non ambo inter se conveniant ; sed quia adjectivi est accommodare se substantivo ; utpote digniori. Nec quia *substantivo* dico, eò existimandum, uni substantivo unum semper adjectivum convenire. Interdum enim plura ei adjectiva, ac sine copula quidem, junguntur. Scio, hoc Servium negare, ad illud Maronis Ecl. **III** :

Lentæ quibus torno facili superaddita vitis.

Vbi Donatus legebat *facilis*. Sed Servii sententiam jam varii discusse-
re : inque alijs eam refellit Obertus Giffanius in Ind. Lucret. Tit. *Epitheta geminata*. Locis ab eo productis multa addere possemus. Quale inter cætera isthoc ex *Alinar. Act. II, Sc. I* :

Atque ad ingenium vetus versutum te recipis tuum.

Et hoc Catulli Carm. **LVI** ad Camerium :

Nec Rhesi urve citæ quadrige.

Quod etiam uli venit in adjectivis substantivè positis. Ut, *ruta cæsa facta teita, passia conventa*. Quamquam Marius Corradus in quarto de **L. L.** * cenfeat ea in vocem unam conflari.

* p. 141.

Atque hic quidem plura adjectiva uni sociantur substantivo. Sæpe autem contrà unum adjectivum pluribus substantivis responderet. Sed in substantivis copula vel exprimitur, vel intelligitur. Nec adjectivum semper numero cum substantivis convenit. Nam non tantum dicitur, *pater, & Chremes reversus* : sed etiam, *Pater †, & Chremes, reversi*. Ac similiter etiam cum verbo, *Revertitur pater, & Chremes* : vel, *Pater, & Chremes, revertuntur*.

† Supple. prof.
Larent. Plurim.

Cujus

Cujus causa est, quod duo numeri singuli pro plurativo censeantur in structura. Num autem hoc fieri credamus propter ἰσοδυναμίαν †? Tandem enim valet, *Castor, & Pollux*, ac *Tyndaridae fratres*, vel *Dioscuri*. Tandem item, *Prætor urbanus*, & *peregrinus*: ac *ambo prætores*. Quid mirum igitur, si dixerō, *Castor, & Pollux, alternis orientes & occidentes*: vel, *Prætor urbanus, & peregrinus, jus dicentes*. An potius cum aliis, & in his Grosippo, si ve Scoppio, ἐλλειψιν statuemus? Ut integrè sit, duo illi, *Castor, & Pollux*, si ve, duo, qui sunt *Castor, & Pollux*: item duo illi, quorum unus urbanus, alter peregrinus prætor. Sanè sententia hæc à vero non abhorret. Siquidem ἐλλειψις, quam dicebamus, sic quandoque ab optimis scriptoribus suppletur. Fidem fecerit vel unicus Plautus: qui ante plurale verbum (par autem adjectivi pluralis, ac verbi ratio est) *duo hi*, vel *ambo*, vel utrumque etiam, præmittit. Ut Amphitr. Act. III, sc. III:

Iam hi ambo, servus & hera, frustra sunt duo.

Vbi superfluo ac redundanti utitur oratione, cum dicit: *Iam hi ambo duo sunt frustra*. Integer & proprius sermo sit: *Iam hi ambo*, vel, *Iam hi duo sunt frustra*. Sed ἐλλειψις foret: *Servus, & hera, sunt frustra*. Similiter Epidico Act. v, sc. I:

Quem Apelles, atque Zeuxis, duo pingent pigmentis ulmeis.

ἐλλειψις esset, *Apelles, atque Zeuxis, pingent, aut pingentes*. Nunc integrè ait, *Duo pingent*. Nempè *Apelles, atque Zeuxis*. Vbi intelligitur Græcum ἐν τρις, si ve, qui sunt. Quasi dicas, *Duo pingent, qui sunt, Apelles, atque Zeuxis*.

Nec hoc solum habet locum in duobus: sed etiam cum intelligitur, *hi tres, hi quatuor*, ac ita deinceps. Citra hanc ἐλλειψιν dixit Plautus Bacchidibus Act. II, sc. III:

Vulcanus, Sol, Luna, Dies, dei quatuor,

Sceleratorem nullum illuxere alterum.

Vnde liquet, potuisse similiter participio dici, *illucescentes alterum*: vel nomine, *illuminatores alterius*.

Eadem ratio, cum substantivum alterum priori in auferendi casu cum præpositione adiungitur. Quod poetis usitatus. Cum adjectivo quidem plurali, apud Ovidium lib. II Met. Fab. I:

Fors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone siccat.

Quod integrè sit, duos illos fluvios Ismarios, Hebrum cum Strymonem, si ve Hebrum & Strymonem.

Cum verbo plurali similiter Maroni I Æn.

Cana Fides, & Vesta, Remo cum fratre Quirinus

Intra dabunt.

Pro, duo illi, *Remus & Quirinus.*

Interdum & oratores sic loquuntur. Cic. lib. I Tullul. Quæst. Di-
ca. archum

D E C O N S T R U C T I O N E

8
ca. archum verò cum Aristoxeno aequali & condiscipulo suo, doctos sanè homines, omittamus.

Quandoque etiam pro plurali censetur nomen, vel collectivum; ut, *omnis populus, civitas, pars, manus* &c. vel partitivum; ut, *quisque, uterque, aliquis, alter, neuter, & similia.* Itaque & illa plurali junguntur, tum nomini, tum verbo. Horat. lib. epod. od. xvi :

Eamus omnis execrata civitas.

Vbi, *Omnis civitas execrata*, tantundem valet, ac, *omnes cives execrati.* Idem lib. i, sat. v : --- *Missi magnis de rebus uterque*

Legati.

Nihil refert, *ambo*, an *uterque* dicas. Sic Ovidius

lib. ii de Remedio Amoris :

Utraque formosa Paridi potnere videri.

Poterat dixisse *amba.*

Ac ne poetas solum adducam, Sallustii est in Catil. *Alius alium cum-
 tantes expectatis.* Livius similiter lib. ii : *Missi confectum honoratissimus quis-
 que ex paribus.* Tacitus : *Tem intimus quisque libertorum vincti, abreptique.*
 Item : *Eo suffragio turbidissimus quisque delicti.* Gellius lib. i, cap. xxiii :
*Ad Senium postera die matrumfamilias caterva lachrymantes atque obsecrantes
 erant.* Ignoto veteribus Grammaticis nomine *σύνθεσις* vulgò appellant. Id
 Latinis foret *compositio.* Rectius autem *σύνθεσις*, hoc est, *intelligentia*, vocaretur.
 Est enim structura congrua non ratione ejus, quod dicitur, sed quod
 intelligitur.

C A P V T I V.

*Triples Zeugmatis appellatio, pro suo diverso adjectivi. Syllepsis. Poëtica magis est,
 quando sociantur nominativus, & ablativus cum prepositione. Femininum potius
 est neutro. Familix erecti ciendæ, vel ciscendæ. Quandoque adjectivum pri-
 viter cum propiore & digniore convenit. Nonnunquam utem cum neutro : ut cum
 adjectivum neutrum subditur masculinis, vel femininis : praesertim si res signent
 maximas. Cum utro conveniat adjectivum, si substantiva diversi generis per Ap-
 positionem jungantur. Item num superlativa, & partitiva, genus sequantur geni-
 vi, quem superlativus, aut partitivum requit ; an verò ejus nominis, quod subjecti
 munus obit.*

HActenus in substantivi, & adjectivi dissenfu non aliud, quàm nume-
 rum, spectavimus. Nunc videamus de generis consensu, ac dissenfu.
 Quæ res plus difficultatis habet. Ac primum dispiciemus de genere adje-
 ctivi, quando pluribus substantivis diversi generis subjicitur. Estque ea do-
 ctrina bipartita. Primum enim videndum de genere adjectivi substantivis
 additi

additi conjunctione connexis, sive ea copula exprimatur; ut cum dico, *locus, & tempus*; sive intelligatur, ut, *locus, tempus*. Hæc ipsa doctrina est trimembris. Trifariam enim adjectivam à substantivorum alteratro, vel etiam plurium aliquo, discordat. Primum id fit Zeugmate: deinde Syllepfi: denique Ellipfi istiusmodi, ubi nec cum propiore, nec cum digniore, fit consensus.

Ζεύμα Prisciano *Conjunctio*, vel *Adjunctio*, Julio Scaligero *Injunctio* dicitur. Fit hoc, cum nomen adjectivum diversis additum substantivis convenit cum propiore. Estque vel generis, vel numeri. Generis, ut illo Horatii*: * *lib. 2 = 2. 33 **

Et genus, & virtus, nisi cum re, vilior aliquid est.

Et Terentii †,

Vitam, aut hic furdus, aut hæc muta facta sit.

Numeri *Ζεύμα* est in illo Maronis ‡:

— *Sociis, & rege recepto.*

Pro situ autem nominis adjectivi (uti & verbi in Zeugmate verborum, de quo suo loco dicemus) dicitur vel *σρωτόζευμα*, sive *ζεύμα* ἢ ἡρμῆμα: vel *μεσίζευμα*, sive *σζεύμα*; ἢ *ζεύμα τῶ μέσῳ*: vel *ὑποζεύμα*, ἢ *ὑπερζεύμα*, ἢ *ζεύμα τῶ ἐπομένῳ*.

Altera figura est *ἄλληλις*, quæ Prisciano in xviii, præceptio dicitur. Ad verbum fit *comprehensio, conceptio*. Imò & Papiæ definitur, *in dissimilibus clausulis per unum verbum conglutinata conceptio*. Nempe minus hic, & ignobilius, comprehenditur sub majori, ac nobiliori. Quippe in eo adjectivum cum digniori convenit. Ut illo Ovidii lib. ii de Arte:

Mulciberis capti Marsque Venusque dolis.

Et i Fast.

Iane fac æternos pacem, pacisque ministros.

Nam genus masculinum est dignius feminino. Vnde fit, ut *uter, alter*, familiarique, de femina quoque dicantur, cum de viro feminaque est sermo. Maro Ecl. iii:

Bisque die numerant arbo pecus, alter & hædos.

Ad quem locum sic Servius: *ALTER de noverca. Nec nos moveat, quod ALTER dixit de femina. Nam & in subauditione ponantur ea, quæ non possumus dicere, & scimus: quia quoties hæc duo genera junguntur, masculinum præponderat feminino. Syllepsin hoc implicitam appellant. Quale etiam fit, si de marito & uxore dixeris, *Uterque beatus*. Sed nunc de explicita loquimur. Qualis fuerit, *Maritus, & uxor, beati*.*

Cæterum antea vidimus, non solum, *Mars, & Venus*, pro plurali censeri: sed etiam, *Mars cum Venere*. Itaque non tantum dixere, *Mars, & Venus, capti*; verum etiam, *Mars cum Venere*, vel, *Venus cum Marte capti*. Ovid. lib. iv Fast.

Ilia cum Lauso de Numitore sciti.

Imò similiter Iustinus extremo lib. XIV : *Filium Alexandri cum matre in arcem Amphipoli: nam custodiendos mittit.* Quod integrè sit, duos illos, Alexandri filium, & matrem, custodiendos mittit.

Similiter femininum genus dignius est neutro. Eoque dicend. im. *Vxor & mancipium salva. Ancilla & iumentum reperta.* Nempe ut in isto, *Femina & pecora ducendus habebat.* Sic Lucanus lib. I :

— *Hinc leges, & plebiscitu coactæ.*

Sive divisim, ut Claudio Salmatio visum ;

--- *Hinc leges, & plebis sentu coactæ.*

* n. C. C. C. C.

Leges, inquit, & scita plebis vi coactæ. Ac censet idem maximus vir, huic geminum esse illud, *Familie ereti ciende, vel ciscende.* *Familie* enim nomine notari homines, sive famulorum turbam, quæ potior pars hereditatis. *Eretam* dici pecunias, ac cætera bona. Istitis, à *cio*, vel frequentativo *cisco*, hoc est, *divido*, subdi adjectivum *cienda*, sive *ciscenda*, id est, *dividenda* : quod cum *familie* conveniat genere, non cum *ereti*, quia femininum dignius est, ut dicebamus.

Fortasse & simile hoc Ovidii lib. XI Met.

lanque mare in vectæ flumen populare relinquunt.

Nisi ad lyram, & linguam, poeta respexit : quia proximè antecessit : *Sibile nescio quid queritur lyra, sibile lingua.*

Murmuræ exanimis.

Sed potius cenfeo, attendisse id, quod præmisit :

--- *Caput, Hebre, lyramque*

Excipis.

Nam utanque sola lingua sibile quid sonaret : non tamen sola, sed caput integrum, mare est in vectum. Eoque *in vectas* non ad linguam, & lyram ; sed caput, & lyram, verisimilius refertur.

Aliquis etiam hujus loci esse dixerit illud Gellii lib. IX, cap. III : *Vna utique arina (Philippi) toti Græciæ cavendam metnendamque inclytæ illæ Demosthenis orationes concionæsq; vocificant.* Sic quidem etiam adducit Augustinus Saturnius lib. X, cap. IV, ac *præposterum zengma* appellat. Sed in optimis libris nunc legas in neutro, *cavenda, metnenda, que.*

Quod si masculinum feminino, hoc autem neutro est dignius : longè magis virile dignitate exsuperat neutrum. Vt, *Servus, & iumentum mortui. Fatum, Deusque adversus.* Sic Virgilius ÆN. VII :

— *Cæsoque reportant,*

Almonem præterum, sedæstique ora Galefi.

Quamquam hic altera etiam ratio est : quia *ora Galefi* dixit poeta *ovvexedovvov*, pro Galeo ipso. Vt synthetis sit : quia in animo erat, Almonem, & Galeum cæsos,

Est verò, ubi idem sit propius digniusque. Masculinum quidem illo Ciceronis Catil. IV : *Videò, P. C. in me omnium vestrum ora, atque oculos, esse conversos.* Et Somnio Scipionis : *Concilia, coctusque jure socii.* Femininum autem hoc ejusdem lib. I ad Att. ep. XIV : *Nobis inter nos, nostra, sive incommoda, sive vitia, sive injurias, esse tolerandas.* Atque hæc de zeugmate, & syllepfi : in quorum utroque est elliptis. Nam cum dicitur, *Locus*, tempus** En. a. 7. *constitutum est* ; integrè sit, *locus constitutus, tempus constitutum.* Adjectivum igitur, quod semel tantum exprimitur, iterum animo concipitur. In syllepfi item hac, *Pater †, & mater mortui* ; sic supplendum videtur, *Duo illi, pater † & mater, mortui.* † Tr. En. a. 1. f. 1.

Venio nunc ad ea, ubi elliptis quidem statui possit ; sed in genere adjectivi, nec ad propius, nec ad dignius, attenditur : ut cum masculino, & feminino, neutrum subjicitur. Lucretius lib. III † :

*Sic anima, atque animus, quærens integræ, recens in
Corpus enim.*

Livius quoque lib. V, in oratione Camilli ad Ardeates : *Genis est, cui natura corpora, animosque, magna magis, quam firma dederit.* Videtur autem eo neutrum subjicere, quia respiciatur ad illud, quod deest. Nam integrè sit, *duo illa, anima, & animus : utraque hæc, corpora, & animo.* Atque hic principes animalis partes referuntur : quæ non possunt inanimis accenseri.

Similiter neutrum quandoque subjicitur, cum substantivorum unum est animatum, alterum inanimatum. Cicero de Senectute : *C. Divilus, rediens à cæna, delectabatur crebro funali, & tibicine : quæ sibi nullo exemplo privatus sumferat.*

Imprimis autem neutrum genus amant scriptores, cum utrumque substantivum verè rei est inanimæ. Virgil. Ecl. I II :

— *Cum Daphnidis arcum*

Fregisti, & calamos : quæ tu, perverse Menalca,

Et cum vidisti puero donata, dolebas.

Livius similiter : *Murus, & porta, de caelo tacta erant.* Quod integrè erit, duo illa *murus, & porta.* Atque ita in aliis.

Inanimatorum autem nomine Grammatici, qui crassius philosophari solent, etiam accidentia sive affectiones comprehendunt. Livius lib. V : *Labor, voluptasque, dissimilima natura, societate quadam inter se naturali sunt innexa.* Sallust. in Catil. *Hinc ab adolescentia, bella intestina, cædes, rapinae, discordia civilis, grata fuere.*

Vidimus hæcenus de genere adjectivi, quando additur pluribus substantivis copulâ sociatis, sive ea copula expressa sit, sive animo solum concipiatur. Nunc dicamus de eo, quando copula hujusmodi non habet locutionem. Quod fit bifariam. Nam vel substantivorum unum alteri per appositionem

12
nem sociatur : vel in genitivo positum partitivè accipitur.

De priori quæritur hoc loco , quando in Appositione junguntur substantiva diverſi generis , cum utro ſubſtantivo adjectivum debeat convenire. Exempli gratiâ , dicendamne ſit , *Tullia , deliciæ meæ , mortua ;* an *mortua*. Apud optimos ſcriptores , cum alterum eſt hominis proprium , adjectivum potiùs reſpondet proprio. Cicero pro Cornelio Balbo : *Cum , duo fulmina noſtri imperii , ſubito in Hiſpania , Cn. & P. Scipiones , exſtincti occidiſſent.*

Atque idem locum habet , ſi appellativum ſit , quo animal ſignificetur. Catullus Carm. II :

Paſſer , deliciæ meæ puellæ ;
Quicum ludere , quem ſinus tenere ,
Quoi primum digitum dare adpetenti ,
Et acres ſolet incitare morſus .

Vbi relativum videt maſculinum , ac ſingulare. Nominum autem adjectivorum par ratio eſt , ac pronominis relativi. Vt igitur dixeris , *Dicæarchus , deliciæ meæ , mortuus* : ita quoque , *Filiolus , deliciæ meæ* , vel , *paſſerculus , deliciæ filioli , mortuus eſt.*

Quod ſi ſubſtantivum ſit proprium urbis , potiùs adjectivum cum appellativo , quàm cum proprio , conſentiet. Plinius lib. II , cap. LII : *Volſinii , oppidum Tuſcorum opulentiſſimum , totum concrematum eſt fulmine.* Idem lib. III , cap. V : *Præterea auctor eſt Antias , oppidum Latinorum Apollas captum à L. Tarquinio Rege.* Nec tamen id perpetuum videtur. Eſt enim Juſtini lib. IX : *Ad cujus emolumentum egregie pertinere ratus , ſi Byzantium , nobilem & mariſſimam urbem , receptaculum terræ à marique ſuis copias futurum , in poteſtatem redegiſſet.* Si urbem reſpexiſſet , dixiſſet , *receptaculum futuram.* Diſpar interim hic ratio eſt , ac in illis Plinii : quia in Juſtini verbis alterum etiam ſubſtantivum accedit. Nam , inquit , *Byzantium urbs receptaculum futurum.* At prius foret ſimile iſti , *Byzantium urbs capta.*

In ludorum quoque nominibus proprio videas potiùs , quàm appellativo , concordare. Livius lib. IX belli Macedonici : *Ludi Tauritia per bidentium ſacri religionis cauſâ.*

Superſt dicamus de ſuperlativis , & partitivis. Vbi quæſtio eſt , an genus petere debeamus ex ſubſtantivo , de quo fermo eſt , an ex genitivo partitivè poſito. E. G. utrùm dici conveniat , *Leo animalium fortiſſimus* ; an , *Leo animalium fortiſſimum.* Vtroque autem modo loquuntur antiqui. Poſteriorius , ut de eo prius dicam , defenditur hoc Pliniano lib. IX , cap. VIIII : *Velociſſimum omnium animalium , non ſolum marinorum , eſt delphinus , octior volucre , actor telo.* Eſt & ejuſdem lib. X , cap. XXVII : *Veneris capræ & coturnices pingueſcunt , placidiſſima animalium.* Et lib. VIII , cap. XXXII : *Cervis quoque eſt*
ſua

sua malignitas, quamquam placidissimo animalium. Verùm est hic gemina ellipsis. Vna apertior, ejus nempe substantivi, quod in genitivo ponitur. Quomodo animal intelligitur, cum dico, *fortissimum animalium*: atque hoc è genitivo animalium cognoscitur. Altera est occultior, quia deest, e numero: ac genitivus animalium regitur à substantivo numeri intellecto. Istoc igitur è Plinio sic suppleveris: *Capræ & coturrices animalia è numero animalium placidissima.*

Alterum verò loquendi genus multò est frequentius. Cicero lib. II de Natura Deorum: *Indus, qui est omnium fluminum maximus, non aqua solum agros latificat, sed eos etiam conservit.* Plinius lib. VIII, cap. XXXIII: *Solus animalium (chamaeleo) nec cibo, nec potu, alitur; nec alio, quam acris alimento.* Et ejusdem lib. cap. XLV: *Boves animalium soli & retro ambulantes pascuntur.* Idem lib. XVIII, cap. I: *Hordeum frugum omnium mollissimum est.* His in locis nulla est nominativi ellipsis; sed solum tectior illa nominis numerus cum præpositione. Integrè enim fuerit: *Indus maximus è numero fluminum. Hordeum mollissimum è numero frugum.* Et ita in aliis. Nempe, ut Cicero, *Ex numero defertorum*, in primo ait de Oratore. Et sanè ipsi, qui propriam volunt locutionem esse, exponunt ejusmodi genitivos per *ex*. Ut, *sapientum octavus*, interpretantur, *ex sapientibus*. Rectè, quando & sæpe sic loquuntur scriptores. Ut Cicero in secundo de Oratore: *Acerimum autem ex omnibus sensibus esse sensum videndi.* Sed non sic causa intelligitur, cur hujusmodi etiam per genitivum efferantur. Ea autem elucebit, si integrè sic extuleris: *Ex numero sensuum sensus videndi est acerimum.* Quod concisa oratione erit: *Sensus, vel visio, vel videndi sensus est acerimum sensuum.*

C A P V T V.

Substantivo duum generum adjectiva sociata prius utrius, hinc generis alterius. Servitia, cujus: pro, quorum. In quibus Syntbesis maxime habeat locum. Triste lupus, varium femina, similiæque, non tam per enallagen generis dici, quam per ellipsin substantivi negotium, aut quiddam, aut similis.

EXpositis iis, ubi duobus diversi generis substantivis adjectivum vel solum alterutrius, vel neutrius etiam generis, subjicitur: ad ea nunc venio, ubi uni substantivo unum adjungitur adjectivum genere diverso. Quod trifariam fit. Primum, cum substantivum unum duorum est generum: ac prius quidem uno genere accipitur; mox verò diverso genere dicitur repeti debet. Ut, si dicam, *Dies initio letus, mox infelicissima.* Poëta quidem videntur hoc interdum sibi permisisse. Nam Ovidii est XIII Met. Fab. VIII, ubi Cyclops sic Galatæam compellat:

Hoc pecus omne mecum : multæ quoque valibus errant :
Multas sylvæ tegit : multæ stabulantur in antris.

Prius *pecus* neutro usurpat, cujus genitivus *pecoris* : postea non *pecora*, sed *pecudes* respexit. Quod alibi, etiam ubi *pecus* non antecessit, intelligitur. Vt *iv* Fast. in precibus ad Palem :

Pelle procul morbos : valeant hominesque, gregesque ,
Et valeant vigiles, provida turba, canes.
Neve minus multas redigam, quam manè fuerunt :
Neve gemam referens velle, : raptâ lupo.

Cum *multas* ait, *pecudes* intellige. Nisi *oves* malis.

Idem Ovidius eopse libro Factorum, ubi agit de Cerere raptam Proserpinam quaerente, prius *specus* jungit masculino ; mox femininum subdit. Sic enim canit :

Est specus exesi structura primicis asper ,
Non homini facilis, non advennda feræ.

Nempe est in talibus *ἄλλοις* vocis alio genere supplendæ. Quomodo *ἄλλοις* vocis alio numero repetendæ est apud Sallustium in Catil. *Servitia repudiabam, cujus initio ad eum magnæ copæ concurrerant.* Scio, Priscianum, cujus, interpretari, cujus rei. Sed statuas simplicius, cum *servitia* dixisset, postea, *cujus*, pro, cujus *servitii*, posuisse : inque causa esse, quia, ut *dies*, & *specus*, duorum sunt generum : ita *servitium* significatione sit utriusque numeri. Sanè in eadem Catilinariâ legas plurativè, *servitia concitare*. hoc est, *servos*. At Ciceronis est Verrinâ *vii* : *Captum esse in Sicilia moveri aliquos locis servitium.* Vbi *servitium* singulo numero pro *servis* dixit. Sallustius igitur, cum *servitia* dixisset, mox *servitii* in animo habuit, quia & *servitia*, & *servitium*, idem omnino, nempe multitudinem servorum, significarent. Sed hoc quidem propriè numeri discordiam spectat. Ad eam, quæ generis est, redeamus.

Altera generis disconvenientia est, cum in substantivo expresso aliud substantivum animò attenditur ; atque huic potiùs adjectivum accommodatur. Synthefin vocant: de qua antea quidem diximus, quatenus in collectivis, & distributivis, quæ singuli sunt numeri, plurativi vis consideratur : nunc autem particulatim de eo agimus, ob diversitatem generis. Ita usurpat Livius lib. *x* : *Maxima pars ab equitibus in flumen acti.* Propriè fuerit, *Homines*, vel *milites*, maximâ ex parte in flumen acti.

Similiter cum numerus numerans, (ut loquuntur) ponitur pro numero. Curtius lib. *iv* : *Duo millia crucibus adfixi.* In animo erat, *homines bis mille.* Item cum per metonymiam affectio accipitur pro subiecto. Terent. Eunuchus * :

* act. 2, sc. 3.

Ut illum Di Deaque seruium perdant, qui me remoratus est.

Scivium, pro senec. Itidem cum in individuo ad speciem, sive in specie ad genus attenditur. Ut apud Maronem †, *Centuuro magna, puta mori.* Apud † *Æn. 5.* Terentium *, *Eunuchum suam, nempe fabulam.* * *Prot. Euv.*

Reliquum est tertium discordiæ genus, quo substantivo virili, aut muliebri, additur genitius neutrius adjectivum. Ut *Ecl. 111 :*

Triste lupus stabulis. Et ibidem :

Dulce satis humor. Et *Ecl. v :*

Tale iunum carmen nobis, divine poeta,

Quale sopor fessis in gramine — .

Et *IV Æn.* --- *Varium & mutabile semper*

Femina.

Vocant quidam ἐναλλαγή generis. Sed, si rem ad vivum refecemas, nulla hic ἐναλλαγή est, sed ἑλλειψις. Sic enim loquuntur Latini more Græcorum, quibus intelligitur ρηήμα. Ut in illo Homericō † :

Ὀὐκ ἀγαθὸν πολυκρατείν.

Quasi dicas, *Non bonum est multorum dominatus.*

Integrè sit : Ὀὐκ ἀγαθὸν ρηήμα ἔστι πολυκρατείν. Q. D. *Non est bonum negotium multorum dominatus.* Par ratio in isto Demosthenis : Πειρῶν ἐ συνοφάτης, *Improbum est sycophantes.* Item hoc eisdem : Ἀπισον τοῖς πολλοῖς ἢ τυραννίς. *Insidium rebus publicis est tyrannis.* Latinis verò similiter posse intelligi negotium, liquidum erit ex iis, quæ capite proximo de hujus vocis ellipsi afferemus. Quamquam & suppleri defectum possis pronomine quid, quiddam, vel aliquid : quæ vel vera sunt substantiva, vel eorum naturam penitus induerunt. Itaque illud, *Triste lupus stabulis,* possis sic integrè efferre : *Triste quid lupus.* Item hoc, *Varium & mutabile semper femina,* hunc in modum suppleveris : *Varium, & mutabile quiddam.* Sic supplet Seneca ipse libro de beata vita : *Alcum, inquit, quiddam est virtus, excelsum, & regale.*

C A P V T V I.

Exemplis illustribus comprobatur, substantivum per ellipsin desiderari, ubi adjectivum genere neutro substantivè poni dicitur.

EXposui, quàm variè, uno pluribusve substantivis expressis, adjectivum vel revera discordet, vel discordare saltem videatur. Nunc ostendam, ut sæpe nullum exprimat substantivum ; & tamen concordia sit adjectivi cum substantivo : nempe cum eo, quod per ellipsin reticetur ; cujus generi se adjectivum æquè accommodat, ac si exprimeretur. Præcipua talis ellipsis apponam exempla, idque juxta seriem literarum.

Es intelligitur, cum dico, *ratio*, vel *tabulae accepti*, & *expensi*. *Supple* *eris*. Sic, *parvi facio*. Item, *non sum solvendo*: nempe *eri*. De *meo*, vel de *tuo*: videlicet *ere*.

Annis desideratur in *torrens*, *confluens*, *profluens*: imò & in *fluvius*, cum natura sua sit adiectivum, ut *pluvius*. Itaque ut *pluvia* dicitur, ita & olim *fluvia*. Utrobique intelligitur *aqua*. *Sifenna* Historiarum lib. xv*: *Quod oppidum tumulo, excelsu in loco, propter mare, parvis moenibus inter duas fluvias, intra Vestivium collocatum*. Et eodem: *Transgressus fluviam, qua secundum Herculaneum ad mare pertinebat*.

* abud Nonium
to Elavius.

Anguis deficit in *serpens*; unde, uti *anguis* est utriusque generis, ita & *serpens*. Sed si ponatur in feminino, etiam *bestia* intelligere possis.

Aqua deest in *profluens*. Ut apud magistrum Herennianum lib. i: *Qui parentem necasse iudicatus erit, is obvolutus & ligatus culco, debeatur in profluentem*. Integre legas lib. iii ad Quintum fratrem, ep. i: *Ego locum aestate umbriforem vidi nunquam: permixtis locis aquam profluentem, & eam uberem*. Etiam *aqua*, ut dixi, intelligitur, in *pluvia*: & ut puto, par ratio est in *piscina*. Eademque ellipsis est apud Græcos: qui dicunt, *θερμὸν λείδω*, *calida lavari*. Ut Larinè intelligitur *aquâ*, sic Græcè *ὕδατι*, vel speciatim *λεπτοῦ*, *lavacro*. Similique, *ψυχρὸν πίνειν*, *frigidam bibere*: puta *ὕδατος*, *aquam*, vel speciatim Græcis *πίνω*, *portionem*.

Arts, vel *scientia*, vel *facultas*, in *Grammatica*, *Rhetorica*, *Musica*. Nempe ut Græcis *τέχνη*, *ars*: *διόναμος*, *facultas*, vel simile. Puto quoque, idem habere locum in *fabrica*, & *Medicina*. Quod integre fortassis extulit Plinius lib. xviii, cap. vii: *Vnum laudibus ejus dicavit volumen Hippocrates, clarissimus medicinae scientiæ*. Ut editum in veteri Parmensi †. Sed in aliis est *scientiâ*.

† an. 1476.

Arvum in *novale*. Maro Ecl. i:

Impius hæc tam culta novalia miles habebit?

Possis & *rus* intelligere; quomodo Servius Ecl. i, *novalia* exponit *novis rura*. Item *sola*, vel singulo numero, *solum*: quod Columella expressit præfat. lib. vi, cap. i: *Cum ille quam maxime subacto & puro solo gaudeat; hic novalia, graminofoque*. At idem Maro i Georg.

— *Tonsas cessare novales*.

Putaterra. Quod additur in glossis Cyrilli: *Νέαισις*, *novalis*, *novalis terra*. Ac in Dig. lib. L. tit. xvi, leg. xxx legas: *Novalis est terra præscissa †, que anno cessavit*.

† at præcisa,
vel præcilla.

Avi in *volucris*, atque etiam *præpes*, & *ales*.

Bestia in *animans*, *quadrupes*, *fera*.

Bucula, in *Burra*. Festus: *Burrum dicebant antiqui, quod nunc dicimus rufum: unde rustici burram appellant buculam, que rostrum habet rufum. Pari modo rubens cibo ac potione ex prandio burrus appellatur*.

Canis.

Canis, in *Molossus*. Virg. Georg. III :
Veloces Spartæ catulos, acremque Molossium,
Pasce sero pingui.

Seneca in Hippolyto † :

Teneant acres lora Molossos.

Substantivum exprimitur à Marone in Culice :

Illum Scylla rapax canibus succincta Molossis.

Caro, in *agnina, bubula, caprina, ferina, ovilla, suilla*. Virgil. I Æn.

Implentur veteris Bacchi, pinguisque ferinx.

Castra, in *stativa*. Nisi *loca malis* intelligere, ut in *hyberna*. De quo postea

Caelum, vel *tempus*, in *serenum*, & *nubilum*. Plinius lib. XI, cap. XXI :
Aranei sereno non texunt, nullo texunt.

Corona, in *civica, laurea, muralis, obsidionalis*. Item in *serta*. Vti in *sertum*,
coronamentum, quo post Catonem usus non uno loco Plinius.

Consilium, in *arcanum, secretum, propositum*.

Culmea, in *tectum*, cum pro summo domus sumitur. Expressit Maro
 XI Æn. — *Tecta domorum Culmina corvellunt.*

Culpa, in *noxia*. Nam *noxius* est adjectivum, ut *noxius conjurationis*, apud Tac.
 V Annal. Nempe à *noxa*, quod à *nocendo*, ac *damnum* sive *nocumentum* signat.

Dentes, in *molares*, teste Prisc. in v.

Dies, in *natalis*. Ecl. III : — *Mens est natalis, Iola.*

Et similiter in *prima*, & *novissima*. Ovidio I Fast.

Bruma novi prima est, veterisque novissima Solis.

Sic Græci, τῆ ἀποπέρας *, τῆ ὑσέρας †, sive τῆ ἐπιέρας ‡ : quasi dicas,
 priori, & posterâ.

Dii, in *superi, inferi*. Item in *manes*, pro *mani*, id est, boni ; ut *porci sacres*,
 pro *sacri* *. A *manis*, remansit *immanis*, & ablativus *mane*.

Domus, in *regia*, & *basilica*.

Equus, in *ferus, cornipes, sonipes, quadrupes*. Vt *equulus* ; in *burrichus* ; quod
 ex ἀρπύγες, id est, *rufus*. Et fortasse *equulus*, vel *equus*, similiter intelligitur
 in *mannis*. Nam videtur naturâ adjectivum à *város*, id est, *pumilus*, N in
 M converso.

Fibula, in *prætexta, togata, palliata*. Quomodo Ennius, Pacuvius, Attius,
 dicuntur docuisse prætextas : sed Afranius, & Titinnius, togatas ; puta
fibulas.

Factum, exprimitur quidem isto Plauti *Afinariâ* act. II, sc. IV :

Nqn hercle te provideram, quæso, ne vitio vertas.

Ita iracundia obsitit oculis. M E R C. *Non mirum factum est.*

At reticetur hoc *Menæchmis* Act. II, sc. III :

C

Animule

† act. I, sc. I.

* *pridie.*

† *post-titio.*

‡ *Act. c. 21.*

* *Varro lib. I de*

R. R. cap. I.

Plaut. Menæch.

act. 2, sc. 2, &

Rud. act. 4, sc. 6.

Animule mi, mihi mira videntur,

Hic te stare foris.

Exprimitur quoque Rudente Act. II, Sc. III:

— *Pol hant miranda facta dicis,*

Si deos decepit, & homines, lenonum more fecit.

Pro quo citra ἄλλω hanc dicit Pseudolo act. IV, sc. VII:

Mibi quoque edepol jam dudum ille Syrus cor perfrigefacit,

Symbolum qui hoc accepit. Mira sunt. Pseudolus est.

Febris, in tertiana, quartana, quotidiana. Ut Græcis τερταίος, supple περταίος.
 Suetonius in Julio: *Quamquam morbo quartanae aggravante.*

Festa, in Agonalia, Saturnalia, Terminalia, & similibus. Ac interdum & substantivum apponitur. Horat. Epod. od. II: Vel agna festus caesa Terminalibus. Possis & sacra intelligere: ut postea dicam.

Finis, in hætenus, quatenus. Nam integrè sit, hac fine tenus.

Frater, in germanus, patruelis, uterinus.

Framenta, in fata; uti fruges, in satæ.

Funera, in justa, suprema, sollempnia.

Furus, in rudens: quomodo dicitur, quia rudit ventorum procellis.

*Homo, in adolescens, amicus, familiaris, juvenis, liber, maritus, nuncius, rivalis, servus, socius, tabellarius. Similiter homines supple in ceteri, mortales, majores, minores, magnates, optimates, Germani, Britanni, Galli. Sic, Mortui non mordent. Ut Græcis, νεκροί: puta νεκροφάγοι. Homines quoque, vel potius specialius quid (ut domestici, amici, ministri, vel simile) intelligitur illo Ciceronis ad Valerium lib. I, epist. ult. *Tanquam Ulysses cognosces tuorum neminem.* Et hoc Plinius ad Pompejum Celere[m] lib. I, epist. IV: *Hoc tamen differt, quod sollicitus, & intentus, tui me, quam mei, recipiunt.**

Hora, in quarta, prima, sexta.

Horologium, in solarium.

Iaculis, in hoc Maronis IX Æn. Missilibus certant.

Iure, vel iudicio, in falso, & merito.

Lapis, in molaris, teste Prisciano in quinto.

Liber, in annalis, & diurnus. Sic annales, puta libri: pugillares, supple libelli.

Quod & intelligendum in duplices, triplices, eborei.

Lingones, cum ajo, duri bidentes. Nisi rastro potius, de quo mox.

Lineas, cum quis dicitur ad incitas redactus: ut Appulejus loquitur lib. III Met. Nam in ludo XII scruporum, redacti ad lineas ultimas, non poterant calculos amplius ciere, hoc est, movere: unde & calculi dicebantur inciti, quasi immobiles: teste Isidoro lib. XVII, cap. LXVII. Lucilius sat. III, ac XV, apud Noniū †, pro eo dixit, ad incita: ubi loca intelligitur.*

Littera,

Litera, in vocalis, consonans, semiconsonans, muta, liquida, duplex.

Literas apud Plautum Mercatore † : Hodie in ludum occæpi ire literarium : † act. 2, sc. 2.
ternas jam scio. Intelligit tres has literas, A, M, O : unde verbum *Amo* conflat. Sed hic *literarum* vox cognoscitur ex eo, quod proxime de ludo literario antecessit. Est verò cum *literarum* nomen pro epistola sumtum penitus reticetur. Vt ad Att. lib. xv, ep. XXI I : *Acceperam autem satis celeriter Iconi per publicanorum tabellarios à Lentuli triumpho datas. In his illud confirmas &c.* Et alibi : *Triduo abs te nullas acceperam.*

Locus, in æstiva, hiberna, rosaria, pomaria, supera, infera, secretæ. Sic, de proximo : ab humili in summum. Item in his, *primo, secundo, tertio, quarto, postremo.* Similèque, *in medio, supple loco.* Nisi *spatio malis, de quo postea.*

Manus, in dextra, sinistra. Vt Græcis, τῆ δεξιᾶ, τῆ ἀριστερᾶ, scilicet χειρὶ. Ἀντλεῖν ἀμφότεραι *, puta χειρὶ †.

Mare, in profundum, altum, tranquillum, cœrulum. Vt I Æn.

--- Terris jactatus, & alto.

Æn. IV : --- Torquent spumas, & cœrula verrunt. Sic cum dicitur, *In tranquillo quicquid posse esse gubernatorem.* Vnde κτῆ ματαθορον Terent. Eun. Act. v, sc. ult.

Meo fratri gaudeo amorem esse omnem in tranquillo.

Vbi Donatus, *Bene in tranquillo, quia mari, & tempestatibus, amicæ mobilitas & instabilitas comparatur.*

Mensis, in Ianuarius, Aprilis, September, vel Septembris, & similibus. Vt *Kalendis Ianuarii.* Nam esse adjectivum, indicat, quod dicimus quoque, *Kalendis Ianuariis.* Sic *Nonis Februarius, Idibus Martius.*

Milites in hastati, cetrati, sagittarii, triarii.

Modo, in perpetuo, certo, secreto, & similibus. Itaque Plautus Mostell. act. III, sc. I, non solum dicit, *Metuo, ne perpetuo perierim : sed etiam, Perii in perpetuum modum.* Par ratio in his, *ex composito, de compacto, & similibus.* Sic, *Qui fieri potest? Pro, quo modo.* Nam *qui est quo ; ut quicum, cum quo.*

Morem, vel animum, in istoc Terentii Eunucho † :

† act. 5, sc. 8.

--- Non cognosco vestrum tam superbum. ---

Et hoc Andr. *

--- Pol, Crito, antiquum obtines.

* act. 4, sc. 5.

Quamquam & *ingenium* intelligere possis. Vt omnino apud Plautum opus Mostellariâ † :

† act. 3, sc. 2.

Antiquam hoc obtines tuum, tardus ut fies.

Navis, in Liburnica. Item, *biremis, triremis.* Vt Græcè in πεντήκωντος, puta act. 2.

Similis ratio in πενήντα ὀνότος, *quingenta habens remos, πορτίς, oneraria, & aliis.*

Negotium, significatione, ut vocant, transcendentali, pro eo, quod Græcis ἔργον, Latinis aliter res dicitur, crebrò admodum intelligitur in adjectivis neutris, quæ substantivè poni dicuntur. Eam rem video accuratè

fatis

fatis expositam à Pascafio Grofippo in Mercurio bilingui. Quem, cùm noftra jam prælo excudi cœpta eflent, inuifum antea, fponde nobifcum communicauit, ut alibi ꝑ quoque diximus, præftantiffimus & amiciffimus David de-Willem, cujus confiliis bono publico utitur magnus Araufonienfium princeps. Habes autem ejus uocis ἄλλοθεν in illo Ouidii * :

Omnia funt hominum tenus pendentia filo.

Τὰ πάντα ἀλλοθεν πένονται : puta, χήματα. *Omnia hominum negotia.* Sic in hoc Terentii Adelph. Act. III, fc. IV : *Vinam hoc fit modo defunctum.* Quo loco Donatus : *Hoc, id est, negotium, id est raptus virginis.* Sic illo Ciceronis, in IV contra Verrem : *Fecerunt, ut ego istum accusarem : à quo mea longiffime ratio, voluntasque abhorrebat.* Vbi ita Alconius annotauit : *A quo, à qua re, à quo negotio ; accusationis scilicet.* Nec foli fic Grammatici veteres fupplent : fed ipfi etiam fcriptores classici addunt fæpius. Vt Horatius lib. II, Sat. IV :

— *Aliena negotia curo,*

Excelfus propriis.

Quod ἄλλοθεν extulit Terentius Heautont. Act. I, fc. I :

Chreme, tantumne ab re tua est oti tibi,

Aliena ut cures, eaque nihil quæ ad te attinent ?

Sic latari fæuo, bono. Vt Attius :

--- *Et te ut triplici letarem bono.*

At idem Horatius lib. III, od. XXIX :

Fortuna fæuo leta negotio.

Sic Plautus Trinummo Act. IV, fc. II :

Viden egeftas, quid negoti dat homini mifero mali ?

Pro quo uifitatiùs diceretur, quid mali det homini. Ciceronis quoque efl ad Att. lib. V, ep. XII : *Negotium magnum efl navigare, atque id menfe Quintili.* At omiffo fubftantiuo ait pro Plancio : *Decentare mihi ferro magnum fuit.* Et Tufc. Qu. lib. I : *Quos enumerare magnum efl. ita funt multi.* Pro quo & magnum quid legas : ut lib. II ad Att. *Magnum quid, & multæ cogitationis, atque otii.* Hæc eo quoque firmantur, quod promifcûe funi uideamus, rem, & negotium. Vt conficere rem, & negotium. Priori modò loquitur Cicero oratione poft reditum in Senatu : *Qui cùm fuam rem non minus strenuè, quam poftea publicam, confeciffet.* Pofteriori autem ad Att. lib. XVI, ep. XVII : *Vt totum hoc negotium, ita agas, ita trahes, ita conficias.* Sic dicimus, *Timeo, quid rei fit.* At Plautus Cafinâ act. III, fc. V : *Timeo hoc negotium, quid efl ?* Idem Sticho act. V, fc. III :

Inter illud tamen negotium meis curavi amicis,

Sticho, & conferuo Sagarino meo, cœna cocta ut efferet.

At idem Ciftell. act. IV, fc. II :

Sed inter rem agendam istam heræ huic respondi, quod rogabat.

Etiam Plautus Bacch. act. iv, sc. iv :

Cum amicâ suâ uterque accubitum eatis. ita negotium est.

Item Milite act. ii, sc. vi :

Transcurrere curriculo ad nos. ita negotium est.

At Menæchus is ait act. v, sc. i :

I Decio, quære meum patrem, tecum simul

Ut veniat ad me : ita rem esse dicit.

Item Terentius Eun. act. i, sc. i :

— *Sed ita erat res : faciendum fuit.*

Denique Plauti est Truculento, sc. ult.

Fiat. ut rem gnatam video, hoc accipiendum est, quod datur.

Vbi rem gnatam dixit, pro natam. At Scipio Africanus *, apud Festum

Pompejum † : *Ut negotium natum erat.* Atque his quidem, & similibus, com-

pulsus, cum Grosippo, sive veriùs Scoppio, existimo, sæpe in adjectivis

neutro genere positis intelligi *negotium*, hoc est, *ἔργον*, sive *rem*. Itaque

huc etiam respici statuo in his ablativis, *tanto, quanto, aliquanto, hoc, eo, quo,*

multo, paulo, nimio. Ut *multo doctior*, idem sit, ac *multo negotio doctior*. hoc est,

multà re, vel multis partibus doctior. Etiam, cum poetæ ajunt, *dulce ridet,*

torvum videt : integrè sit, *dulce negotium*, id est, dulcem rem, sive dulcem ri-

sum ridet. *Torvum negotium*, id est, torvam rem, torvam visionem videt.

Scio, dici, nomen pro adverbio poni; *dulce*, pro *dulciter*; *torvum*, pro *torviter*.

Et, si mentem loquentium spectes, rectè. Sed non aliunde, quàm eo, quod

dixi, causam videmus, ob quam nominis pro adverbio usus esse cœperit.

Nec minùs *negotia* intelligo in illis, *Servata vicarum, abdita rerum*, & similibus.

Cui tamen durius videtur, in istis *negotia* intelligi, is sanè dicat Hellenis-

mum esse, ac quasi Græcorum more respici *ἔργον*, & *ἔργον*. Nam quoniam

Græcis *ἔργον* sit *res*, & in neutris adjectivis intelligi solet, ambigit nemo.

Nomen, pro causa, sæpe intelligitur. Ut Aululariâ Act. ii, sc. ii :

— *Eo me silutat blandius.*

Quod tantundem est, ac *eo nomine*. Quomodo Cicero ad Att. *Ego eo*

nomine sem Dyrrachii, ut quàm celerrimè, quid agas, audiam. Et in Verrem lib. i,

seu Præturâ urbanâ : *Hoc uno nomine absolvit.* Idem Plautus Amphitryone

act. iii, sc. ii :

Et id huc reverti, uti me purgarem tibi.

Integrè sit, *Ob id nomen.*

Nummus intelligitur in *quinarius, denarius*. Varro lib. iv de l. l. *Denarius*,

quod denos æris valebat. Item in *sestertius*, quia dicitur, quasi *semitertius*.

Similèque, *donari centenis æris*.

Nux in *avellana, pinea, persica, castanea*.

* in *Ter. act. 3.*
sc. 5.
 † *Plant. Mil.*
act. 4, sc. 6.

*Oculis intellige in Limis adficere : ut monitum Donato * . Ac quando- que † additur.*

Officium, ut illo Terentii Andr. act. iv, sc. i :

Tuum est, siquid præter spem evenit, mihi ignoscere.

At integrè idem dixerat act. i, sc. i :

Nunc tuum est officium, has bene ut assumules nuptias.

Opera, in muliebre genere, cum dico, Eadem feceris.

Opus, ut in hoc Propertii lib. iv, eleg. xi :

Vincere cum Vejosis posse laboris erat.

Integrè Ovidius lib. ii de Arte :

Casus inest illic, hic erit artis opus.

Quamquam & negotium, & factum, & similia, intelligere possis. At plu- rativus hujus vocis, qui est *opera*, intelligendus in istis, *Bucolica, Georgica, Rhe- torica, Astrologica, Meteorologica, & ejus monetæ aliis.*

Oratio, supple in prosa, seu prosa: quod valet recta, cui opponitur versa. Sic prorsus limies, de quo Festus. Et prosa, pexa tunica, πρὸς ἑμὰς τῶν, ut est in glossis.

‡ ad *famil.*
lib. 10, ep. 32.

Ordines, cum dicitur, in quatuordecim. Afinius Pollio ad Ciceronem ‡ : Herennium Gallum in quatuordecim sessum deduxit. Sic legendum. Suetonius in Augusto cap. xl : Cum plerique equitum, attrito bellis civilibus patrimonio, spe- cularè ludos è quatuordecim non auderent. Citra hanc ἐλλειψιν Cicero Philippicâ ii : Illud tamen audacia tue, quod sedisti in quatuordecim ordinibus, cum esset lege Rosciâ decotribus certus locus constitutus; quamvis quis fortunæ vitio, non suo, deco- nisset. Juvenalis sat. xiv :

Ergo aliquid nostris de moribus, effice summam

Bis septem ordinibus, quam lex dignatur Othonis.

Ac similiter Plinius lib. xxxiii, cap. ii, & Suetonius in Augusto cap. xiv. Possis & in xiv intelligere *gradus, sedes, vel subsellia*: juxta hoc Mar- tialis lib. v, epigr. xxviii :

Bis septena tibi non sunt subsellia tanti.

Epitome Livii lib. xcix : *L. Roscius, Tribunus plebis, legem tulit, ut equitibus Romani, in theatro quatuordecim gradus proximi assignarentur. Aufonius in lu- do Sapientum : Interpretare tu, qui orchestre proximus Gradibus propinquis in quatuordecim sedes. Itaque Seneca expressit lib. iiii de Benef. cap. ix : Be- neficium vocas, dedisse potentis populi civitatem, in quatuordecim gradus deduxisse, & defendisse capitis reum. Nisi, cum Oplopœo, delere malis vocem gradus. Vt hic ea vox, vel subsellia, vel potius ordines, intelligatur. Sed, ut puto, nihil coegit Senecam magis, quam alios, ἐλλειψιν ὧν loqui.*

Ostium, intellige in posticum.

Oves, in bidentes, factæ. Ideo bidens muliebre. At virile idem, si jungatur cum verre. Pomponius apud Nonium : Mars, tibi voceo facturum, si unquam redierit, Bidenti verre.

Pars in antica, postica; decima, quadragesima. Ac similiter Græcis, ἐξ ἑνός, ἢ ἡμισείας, puta μέρους, vel μετέδου, q. d. ex aqua, ex semissi, puta parte. Sed Latini pro eo potius, ex aquo, & ex semisse, dicunt. Lucianus: Τὸ ἡμίτερον ὄν, supple μέρος: dimidia tui, nempe pars. Sic, Pro virili, puta parte. Prima, secunda, postrema ferre: nempe partes. Terent. Adelph. act. v, sc. iv: Non posteriores feram. Quintilianus lib. x, cap. i: Quamvis ei secundas fere Grammaticorum consensus deserat.

Pecunia, cum dicitur, lex, vel crimina, vel poenæ repetundarum: item infamulari, vel postulari, vel reum agi repetundarum: vel de repetundis. Nec raro tamen substantivum adjungitur. Ut apud Ciceronem pro Cluentio: Tenebre lege pecuniarum repetundarum. Et eadem: Rationem repetere de pecuniis repetundis. Item Verr. vi: Ferre legem de pecuniis repetundis. Quod etiam est lib. i r de Offic. Ac similiter Calvus apud Quintilianum: Non ergo magis pecuniarum repetundarum, quam majestatis; neque majestatis magis, quam Plautia legis.*

* lib. 9, cap. 7.

Pellis, ut leonina, vel vulpina, induere. Sic Græcis, λεωνίη, leonina; ἀλώπηκος, vulpina; ἀρκυρία, ursina; κύναια, hirculina; ἀγριανή, agnina: puta δερμα, pellis.

Porcus, in majalis. Est enim χοίρος τομαίος †: ut in Oenomaïco exponitur. † porcus est. Prædium, ut in suburbanum, Tusculanum, Pompejanum, & similibus. Plinius lib. i, epist. iv: Quantum copiarum in Otriculario, in Narniensi, in Cervulano, in Perusino tuo.

† porcus est.

Pretium, cum dico, magno emere: vel, non parvo stare.

Puer, vel puella, in infans, à puerulo, & exoletus, h. e. qui olescere sive crescere desiit. Quamquam & altera est nominis ratio, de qua alibi †.

† lib. 5, de adoptio, cap. 2.

Raster, vel rastrum, (ut antiqui pro rastrum dixere, unde plurale rastrum, & rastra) intelligi videtur in bidens, tridens, quadridens. Glossæ Cyrilli: Διδυλλας, raster, rastrum, videns. Vbi bidens rescribendum esse, fati liquet.

Ratio, deest in expensa, impensa, summa.

Res, fortasse in hac formula, Satin salve? Integre est in veteri proverbio, apud Festum: Salva res est, dum saltat senex. Nec semel apud Terentium †. Sed malim adverbio, Satin salve: id est, integre: idque ob Donati † auctoritatem, & quia salve* extra etiam hanc formulam legas.*

* Plant. Trinor. sc. ult. Terent. Eur. alt. 5, sc. 6. Liv. lib. 1, 10, sc. 40, Sall. est. apud Donat. in Ter. Eun. Asin. in Grat. Alt.

Reliquæ, intellige in parietine. Ut apud Ciceronem lib. xiii, ep. i, ad Memmiam: Ut nescio quid illud Epicuri parietinarum sibi concederes. Nempe à paries est parietinus, ut ab aries, arietinus, apud Columellam, Plinium, Capellam, alios: ac oraculum Iovis Ammonis, quia is cum arietinis cornibus fingeretur, arietinum propterea dicitur.

† Hec. alt. 2, sc. 2. Ad. alt. 4, sc. 5. † in Eun. alt. 5, sc. 6. * Plant. Trinor. act. 1, sc. 1. Appul. 1 Met.

Sacra in Bacchanalia, Liberalia, Compitalia, Terminalia, & similibus.

Securis, in bipennis. Ac interdum substantivum exprimitur. Varro Parmenone, apud Nonium: Ferens ferream humero bipennem scirem. Pro quo similiter

4
 fimiliter *ferrum bipenne* dixit Maro Æn. xi :

--- Ferro sonat alta bipenni

12 Æn.

Fraxinus. — Vbi sic Servius : *Ad epitheton transfuit nomen proprium. Nam bipennis per se plenum est, & securum significat. Ut, --- Crebrisque bipennibus instant.* Sed hæc sententia eo refellitur, quod *hic, & hæc bipennis, & hoc bipenne,* dicatur à binis pennis, hoc est, pinnis : nempe quia (ut Servius ipse ait in xi Æn.) *ex utraque parte habeat aciem quasi duas pinnas, quas veteres dicebant pennas. Ut & refert xi Æn. Ergo securus bipennis, ut ægion si-mos,* quæ uno verbo *πίλεκus*, teste Hesychio, & veteri Homeri scholiaste. Priscianus in quinto geminam adfert causam, cur *bipennis* sit femininum : unam, quia intelligatur *securus* : alteram, quia sit à *penna*. Sed posterior nullius est momenti : cum à *penna* etiam *pennatus, penniger,* & similia, dicantur.

Sermo, vel rumor, in nuncius, cum de re dicitur nunciata. At *homo*, cum de persona nunciante.

Servus, in *ostiarus, vicarius, mediastinus, atricenis.*

Sinus, in *Puteolanus, Tareninus.*

Sol, in *Oriens, Occidens.* Sic, *die crastini, die quinti, die perendini* ; de quibus Gellius lib. x, cap. xxv. Vbi integrè sit, *solis crastini, quinti &c.*

Solum, ut illo Suetonii in Tiberio : *Judicesque, aut è plano, aut è questoris tribunali, admonebat. Plano, puta solo.* Nam *plani* nomine intelligenda soli planities, ubi populus staret. Sic, *De plano interloqui, L. i. ff. De constitut. Princip.* Et alibi sæpe apud vet. I. C.

Spatium, ut, *medio campi, diei*, & similibus. Sic, *in medio relinquere*, Cic. pro Cælio : *in medium proferre*, II Verr. *de medio tollere*, pro Roscio Amer. Virgil. III Georg.

In medio mihi Cæsar erit.

Stabulum intelligitur in *bubile, equile, suile.*

Stipendia, vel *æra*, cum dico, *quadringenta annua.* Sic Iuvenalis sat. vi : *Sunt quæ tortoribus annua præsent.*

3 Georg.
 5 Verr.
 2 Æn.

Stridor in *fibulis.* Nam *fibulus* valet *fibilans* ; unde apud Maronem, *colla**, & *ora fibula †.*

Suprum, vel *flagitium*, deest in *incestum.* Nam adjectivum hoc æquè est, ac *castus*, unde conflatur.

Tabellæ deest in *pugillares, duplices, triplices*, & similibus. At in neutro *pugillari* dicit Catullus, subaudiendo *schedia*, vel simile.

Taberna subaudiendum in *texturina, tonstrina, surina, fabrica, medicina.* Plautus Amph. act. iv, sc. i : *In medicinis, in tonstrinis, apud omnes edes sacras.* Varro lib. vi i de l. l. *Taberna, ubi venit vinum, a vino vinaria, a creta, cretaria, ab unguento*

guento unguentaria dicitur : ἀναλογικῶς si essent vocabula ; ubi caro venit, carnaria ; ubi pelles, pellaria ; ubi calcei, calcearia, dicerentur : non lamina, pellefina, sutrina. Charisius lib. I : Pistrinum in neutro dicitur : sed Lucilius in XVI, feminino extulit : Media è pistrina : ad tabernam referens. Sententia est, eo Lucilium pistrina dicere in feminino, quia respiciat taberna. Similiter Donatus in Adel. act. IV, sc. II : Veteres absolute dicebant pistrinam, ut sutrinam, & medicinam, ad tabernam referentes. Ex his satis liquet, sutrina, pistrina, textrina, medicina, & similia, naturam suam esse adjectiva. Nec ἀναλογία repugnat. Nam ut ab adulter, adulterinus ; à Macer, Macerinus, & per syncopen Macrinus : sic à pistor, pistor, sutror ; pistorinus, textorinus, satorinus ; & per syncopen pistrinus, textorinus, sutrinus. Item ut à vicus, vicinus ; à libertus, libertinus : sic à medicus, medicinus. Atque hæc etiam firmant, quod dicebam *, fortasse apud Plinium retinendum, * 17.6. medicinam scientiam. Nec impedit aliquid, quo minus adjectivè capiamus apud Hyginum illud fab. CLXXIV : Nequis servus artem medicinam disceret. Et si vulgo Appositionem statuant.

Tibula in Duodecim. Cicero lib. II de Legg. Dicebamus pueri Duodecim. Festus quoque : Vagulatio in L. XII significat questio cum convicio. Vbi in illa etiam Scaligeri est, in lege XII Tab. Sed Tabularum abest ab schedis MSSis Pomponii Latini. Nec dubium, quin è glossemate irrepperit. Tempus deest in istis, Ex quo, ex eo, ex illo. Virgil. II Æn.

Ex illo fluere, ac retro sublapsa referri.

Sic tertio, quarto, septimo, consule. Extremo, quod integrè, extremo tempore, Nepoti in Datame, & Eumene. Optato advenis, pro, tempore optato. Item, breves sentias, sero sapiunt Phryges. Etiam mane, pro mane tempore. Nam ablativus est ab inusitato manis, unde immanis. Ut simile sit illi Græcorum : τοπίας περιμένειν, supple ὥρας. hoc est, tempore matutino. Atque in his intelligitur auferendi casus. At genitivus in isto †, --- Non ignota futuri.

† 4 c. 17.

Accusativus in hoc Plauti Epidico † :

† Act. 4, sc. 2.

— Qui illam, ut primum vidi, nunquam vidi postea.

Ac Ciceronis ad Licinium lib. V, ep. VI II : Ut primum forum attingi. Vbi quoque prepositio ad intelligitur, ut apud Græcos in talibus κατὰ. Eoque integrè sit, Ad primum tempus. Sic, tertium consul. Postremum ad me venit. Itidem in illis, hoc noctis, id atavis. Sed exprimitur ad in adhuc : quod integrè sit, ad hoc tempus. Nam veteres huc, & hoc, dixere. Etiam in hoc III Georg.

— Hosti

Ante expectatum positus sit in agmine castris.

Pro, ante tempus expectatum.

Itidem in plurali, antehac, posthac. Hac enim pro hæc, ut in hæcenus. Etiam in postea, & præterea, vel tempora, vel negotia, possis intelligere.

Terra, vel regio, in continentis. Quod integrè extulit Varro in primo de gente populi Romani: In terra continentis. Citat Charifius. Similiter in patria: ut Græcè εἰς πατριδα*, εἰς πατριδα†, puta ἰνὸν ‡.

* in patriam.
† in hostidem.
‡ terram.

Toga, in prætexta: de toga, quæ purpurâ prætexeretur. Integrè Livius lib. xxxiv: Liberi nostri prætextis purpurâ togis utuntur.

Tribus, in ablativis, quibus proprium nomen urbanæ, rusticæve tribus indicatur. Cicero lib. ii contra Verrem: C. Verrem Romiliâ. Vbi sic Ascinius: C. Verrem nomen est proprium. Romiliâ nomen est tribus, ablativi casus, ut sit, ex Romiliâ. Subjicit postea, sic alibi dicere Ciceronem: L. Claudium Palatinâ. Nempe citra ellipsin fuerit, Ex tribu Palatinâ. Idem Cic. Philipp. ix: Serv. Sulpicius Q. F. Lemoniâ Rufus. Hoc est, ex tribu Lemoniâ. Plucula ejusmodi jungit Cœlius ad Cicer. epist. viii: Pridie Kal. Oct. in æde Apollinis adfuerunt, L. Villius L. F. Pom. Annalis, C. Septimius T. F. Quirinâ, C. Luccejus C. F. Pup. Hirrus, C. Scribonius C. F. Pop. Cerio, L. Atejus L. F. An. Capito, M. Oppius, M. F. Terentinâ. Vbi videmus, nomen tribus nunc integrè exprimi; ut Quirinâ, Terentinâ: nunc prioribus solum literis; ut Pom. pro Pomptinâ, Pup. pro Pupiniâ, An. pro Amiensis. Ac posterius in vet. lapp. prope perpetuum est: ubi legas, FAL. pro FALERINA, MÆC. pro MÆCIA, VOL. pro VOLTINIA, VET. pro VETVRIA: atque ita in tribus aliis.

* Isid. lib. 19, cap. 22.
† Capitul. in Perim.

* l. i. quo quemque habitu in urbe esse oporteat, in Cod. Theod. nempe lib. 14, tit. 10.

Tunica, in Dalmatica, quia tunica hæc à Dalmatis*. Similiter chirodota †, puta tunica, χειροδότης χιτῶν, tunica manuleata, sive habens χειροδότης, id est, manicas. Contrarium colobus*, κολοβός, nempe tunica. Nam tunica erat sine manicis: ut Isidorus indicat lib. xix Orig. cap. xxxi.

Vada, in brevibus, quæ Græcis similiter βραχέα, à βραχύς, vel βραχέα, à βράχης. Virgil. i Æn. --- Tres Eurus ab alto

In brevibus, & Syrtis, urget, (miserabile visu)

Illuditque vadis, atque aggere cingit arenæ.

Vbi Servius: Brevia vadosa dicitur, per quæ pedibus possumus vadere. Sanè sunt brevina vadosa. Sed sic generale loca intelligas. At cum vada naturâ sit substantivum, brevina adjectivum: non brevina in vadis, sed vada in brevibus, animo rectius concipimus.

Vasa, supple in fictilia, vitrea, crystallina. Itidem in atramentarium, & salinum, puta vas.

Ventus deest in Favonius, Subsolanus, Africus. Sic Græcis ἐρνείας, q. d. annoversarii, puta ἀνεμοί, venti, flatus. Item ἑσπέριας, q. d. reciproci flatus, è mari in terram revertentes.

Verba, in istis, Pansis te volo. Quid opus est multis? Homeri illud. Vt Græcis, Ομηρικῶν ἐκείνο, nempe, ἔπος, verbum.

Vestes,

Vestes, in *sericæ*, *Cœ*, *undulatæ*, *bombycinæ*, *burrae*. Ut in veteri epigrammate :
Nobilis horribili jungatur purpura burrae.

Nam, ut eximius Salmasius ad Vopiscum optimè notavit, *burris* nunc valet *rufus*, à *οὐρρός* : nunc *hispidus*, à *βερρός* : unde *vestis burra*, quæ villosa, *hispidaque*, &c, ut hîc dicitur, *horribilis*. Isidorus in Gloss. *Reburris*, *hispidus*.

Vestimenta itidem in *galbana*, *pexa*, *rasa*, *scutulata*. Sic Matth. c. xi : *Οἱ τὰ μαλακὰ φορῶντες*, *mollia gestantes*, nempe *ἱμάτια*, *vestimenta*, sive *ἑσθῆματα*, *indumenta*. Ioann. c. xx : *Ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθεζομένους*. *Angelos candidis amictos*.

Via, in his, *qua*, *hac*, *illac*, *istac*, *ea*, *recta*. Ter. Phorm. * *Postridie ad animum* * c. 1. f. 2
rectâ pergit. Cicero ad Att. lib. vi, ep. viii : *Rectâ venit ad me*. Similiter Græci, ut illo Synesii : *Ὡς ἢ παρεχώρει ταύτην, ἑτέραν ἐπέπεισε*. *Vi hac non successit, ad aliam se convertit*. *Ταύτην*, puta *ὁδὸν* : & *ἑτέραν*, nempe *ὁδόν*. Latine *hac via*, &c, *aliam viam*. Interdum autem & integrè loquuntur scriptores. Cicero orat. i in Catilinam : *Si mihi inimico, ut prædicas, tuo conflare vis invidiam, rectâ viâ perge in exilium*.

Vinum supple in *mustum*, *merum*, *Falernum*, *Massicum* &c.

Vir, vel *uxor*, in *conjux*, *maritus*, *marita*. Vti *viri*, vel *feminæ*, cùm dico, *optimates*, *primates*, *magnates*. Sunt enim naturâ adjectiva. *Conjux*, ex *conjugis*, *σύνζυγος*. Quemadmodum apertè hoc usus Solinus cap. xxx. Sic *optimus*, (si rectus ille invenitur) ex *optimaris*. Cyrilli Glossæ : *Ἀεῖσι*, *optimates*.

Virga in *rudis* : ut, *rude donatus, rudem accipere, vel mereri*.

Viscera in *intestina*, & *interanea*. Nam etî *viscerum* appellatio latius patet : præcipuè tamen ea his tributa. Nisi *ilia* malis intelligere, quod proprium magis : quippe ex Græco *εἰλεός*.

Viceus, in *aqualis*.

Usuræ, in *centesima*, *beses*, *semisses*, sive *semissales*, *dextantes*, *quincunces*, & ita in aliis. Sic *tertiam centesimæ* ait Paullus l. xvi in fin. D. de usuris. Hoc est, *usuræ centesimæ*, *ἑκατῆς τοῦκ*, ut dicitur Constantin. lib. i in Epitom. Tit. vii.

CAPVT VII.

De substantiuis genitiuum regentibus. Quam variè genitiuus sumatur. Res volupratum, aut cibi; pro voluptatibus, ac cibo. Abietis arbores. Parthorum equites, pro Parthis. Argenti crater, aut talentum. Vir opinionis, aut gloria. Genitiui vel active, vel passive, vel utroque modo, accepti. Vulnus Vlyffis, quod accepit, vel inflixit. Dotis logi, pro dos logorum, & alia, ubi nomen regens, & reatum, casus suos commutat. Ελλειξ quinotuplex substantiui regentis genitiuum. Acuta belli, inaniam famæ, ac, quæcunque eius monet, & ut Ελλειξ dici. Sophia Septimæ, pluriusque; ubi filia, vel uxor, vel feruus, aut simile, intelligitur. Libertatis, pro libertatis causâ, & alia id genus. Ad Apollinis, in Veneris, à Vestæ, ex Apollodori, & his affinia. Genitiui falso crediti à nomine regi, cum à nomine regantur, quod intelligitur.

EX multis, quæ de Convenientia occurrebant, exposuimus ea, in quibus etiam quæ non indoctis hæreret folet. Ad Regimen casuum nunc accedo. Ac primum de Nominem videndum.

In hoc prius considerabimus substantiuum. Cujus regimen vel verum, vel apparens, ac falsò creditum. De vero, tum uniuersè tractandum, tum particulatim de verbalibus.

In vero substantiuorem regimine, ut generatim attenditur, princeps est canon de rectione genitiui. Estque huiusmodi. Omnis genitiuus regitur à substantiuo vel expresso, vel suppresso. Si exprimat substantiuum, constructio est analogà, siue regularis. Si suppressatur, est anomala, siue irregularis.

Genitiuus, quem regi diximus, variè significat. Interdum enim, quod est essentialè, notat: ut genus, aut speciem; materiam, aut formam; totum materiale, vel partem. Interdum designat, quod non est de eorū t; atamen essentialè est coniunctum: ut si subiectum sit, vel affectio inherens, vel causâ efficiens, aut finalis. Interdum est res disjuncta, ut objectum, vel relatum, vel aliud eijusmodi. Hæc exemplis illustrabimus. Ac primum, quibus essentialè aliquid denotatur: ut inter alia sunt species, materia, totum, ut vocant, quantitatum, & pars materialis.

Species significatur isto Plauti Amphitryone act. II, sc. I:

Satum parua res est voluptatum in vitâ,

Atque in etate agundâ,

Præ quam quod molestum est.

Sententia est, parum esse homini voluptatum, si cum molestiis conferas. Res igitur voluptatum, pro ipsis voluptatibus. Genitiuus speciem signat; quia

res sub se voluptatem omnem comprehendit. Similiter Phædrus fab. LXV :
Hæc cum tentaret, si qua res esset cibi,
Limam momordit.

Hoc est, si quis foret cibus. Planèque hoc loquendi genus petitum à Græcis : apud quos Aristophanes similiter, principio Nubium, τὸ πρῶτον τῶν ἠδῶν *, q. d. *res noctium*, pro ipsis noctibus, posuit. Ac pluribus id firmarem exemplis, nisi abunde ab aliis præstitum scirem.

Huc etiam refer, quæ aliò qui per Appositionem eodem casu efferuntur. Ut apud Ciceronem, *oppidum Antiochiæ, & arbor fici*, pro, *oppidum Antiochiæ, & arbor ficus* : de quibus antè ÷ dictum. Ac Livius similiter : *Lucus frequentis silvæ, & proceris abietis arboribus septus*. Pro, *abietibus arboribus* : sive, *arboribus, quæ abietes sunt*. Adduximus quoque antea ÷ ex Propertio, *Medorum hostes, ÷ illas*, pro, *hostibus Medis*. Cui geminum hoc ejusdem poetæ lib. II, el. X :

Iam nequit Euphrates equitem post terga tueri

Parthorum.

Nam eques pro equitibus. Equites autem Parthorum, pro, *equitibus Parthis*, sive, equestri exercitu Parthico.

Malucra significatur illo Plauti Pseudolo Act. I, sc. III :

Nimis miser sum ; nummum nusquam reperire argenti queo.

Ac Persius similiter, sat. II, crateras argenti. Imò & Maro v Æn.

— *Argenti, aurique talenta.*

Simile etiam, *aceruus lapidum*.

Totum integrale significat, cum dicimus, *Cornua bouum, jecur anseris, vertex montis, conclave ædium*. Etiam in affectionibus : ut hoc Publii Syri :

Pars beneficii est, quod petitur, si cuiò neges.

Pars exprimitur hoc pacto : *Vir magni nasi* : herba exigua radice. Et hæc omnia essentiam respiciunt. De conjunctis videamus.

Subiectum notat genitivus in his, *Facundia Ulyssis* : officium, vel munus, pastoris, aut regis. Sic *felicitas rerum, benevolentia hominum, vulnus capitis, incommodum militis*. Cæsar lib. II de bello Civili : *Felicitas rerum gestarum exercitus benevolentiam imperatoribus, & res adversæ odia conciliant*. Ibidem : *At non uti corporis vulnera, ita exercitus incommoda sunt regenda, ut spem adversarius atqueamus*.

Adjunctum recipiens significatur in illis : *Puer optimæ indolis, boni ingenii, egregiæ formæ, eximie spei. Vir moris antiqui, excelsi animi, summæ prudentiæ, magnæ auctoritatis*. Item, *homo proceræ staturæ, magnæ audaciæ, nullius fidei*. Cicerone lib. IX, epist. ult. *Non multi cibi hospitem accipies, sed multi joci*. Hoc est, factum magis, quàm voracem. Sine adjectivo rarius reperias. Hoc est, tamen declamatoris antici, Ciceronis nomine in Sallustium edità, legas : *Velim mihi respondeat, numquid id, quos protulit, antè fuerint, aut opinionis, aut gloriæ*.

gloriæ, quàm eos res gestæ suæ, & vita innocentissimè acta commendavit.

Causam efficientem explicant, *Ilias Homeri, oratio Demosthenis, Venus Praxitelis, opes virtutis, vel artis.*

Causæ finalis est, *apparatus triumphis*; quia triumphis gratiâ fit apparatus. *Portio soporis*, quia præbatur, ut quis soporetur. Vbi etiam notatur effectum. Nam sopor finis est, quatenus animo proponitur: effectus, ubi consecuti sumus, quod nobis proposuimus.

Hæc de conjunctis. Sequuntur disjuncta, sive externa: ut sunt objectum, correlatum, possessior, circumstantia loci, & temporis, quodve in tempore est, aut loco.

Objecti genitivus est, *deliberatio studiorum*, quæ de studiis suscipitur: *cognitio belli*, quæ circa bellum versatur.

Correlati, ut *mater Socratis, pupillus Periclis, auditor Aristotelis, inimicus Clodii, servus Pompeji*. Hujus etiam loci sunt, *canticum canticorum, rex regum, ars ar-tium*. Nam excellentiam significant, ac quasi principatum: quæ sunt cæ-

τῶν ἀρχῶν τῆς

possessorem indicant, pecus Admeti, domus Crassi, horti Sallustii, codex fratris. Tempus verò, spatium horæ, iter bidui.

Quod in tempore est, tempus belli, vel induciarum. Hora cænæ, vel somni.

Locum, sive continens, incolæ hujus urbis, vinum majoris cadi.

Locatum, seu contentum, cadus vel amphora vini, sinum lactis, aula, sive ob-la auri.

In hujusmodi structurâ, quando actio vel passio significatur, gignendi casus nunc activè solùm accipitur, nunc solùm passivè, nunc utroque modo. Activè solùm, ut *Providentia Dei*, hoc est, qua providet rebus omnibus; *regnum Dei*, hoc est, quo ipse nos verbo & spiritu regit. Passivè solùm, ut *timor Dei*; hoc est, quo timetur; *cultus Dei*, hoc est, quo colitur. Nec enim natura Dei finit, ut aliter illa sumantur. Vtroque autem modo accipi possunt, *amor, vel odium Dei*; hoc est, quo amat suos, odit improbos; vel quo pii amant Deum, impii eundem odio prosequuntur. Sic, *metus Pompeji*, quo metuit, vel quo metuitur; quomodo Sallustio *metus Punicus*, (pro quo *Pœnorum* quoque dici potuit) is vocatur, quo Pœni metuunt, vel metuuntur. Ac ne putemus, id solùm habere locum in affectibus: similiter vocatur *vulnus alicujus*, quod ipse dedit, vel quod accepit: ut apud Maronem *Æn. II*: — *Pelias & vulnere rardus Vlyssi.*

Hoc est, quod Vlysses Pelix inflixerat. Vide Gellium lib. IX, cap. XII.

Scitè autem scriptores classici nomen regens casu recti, & rectum regentis casu efferunt. Plautus *Perf. Act. III, Sc. I*:

Dabuntur datis tibi inde sexcenti logi.

Logi dotis, pro, Dos logorum. Quod imitatus Appulejus in Apologia ait: *Trecentis millibus dotis fuit contenta.* Pro, *dote trecentorum millium nummorum.* Idem Plautus Pœnulo: *Trecentos nummos praesidii*, pro *praesidium trecentorum nummorum.* Nec refugit Cæsar lib. 1 de bello Gall. *Sex dies ad eam rem conficiendam spatii postulant.* Pro, *spatium sex dierum.* Aliâque hujusmodi.

Abunde de iis vidimus, ubi substantivum regens exprimitur. Venio ad ea, ubi reticetur. Quod quinque imprimis modis fit. Primum cum adjectivum poni dicitur substantivè. Vbi substantivum, *negorium, χεῖμα*, vel aliud specialius, intelligi, satis antea ostendimus. Fit hoc numero vel singulari, vel pluralivo. Singulo, ut apud Livium, *ultimum dimicationis, ultimum seditionis.* Vbi genitivus regitur à substantivo *tempus*, quod supprimitur. Pluralivo, ut apud Maronem *, *telluris opera*; apud Horatium †, *amara curarum*; item ‡, *acuta belli*, pro strategematis. Quæ quomodo supplenda sint, nihil attinet repetere. Hoc loquendi genus mirè amant Lucretius, Tacitus, Appulejus. Singulorum unum apponam locum. Lucretius lib. 1:

Nubibus ut tenebris faciat, cælique serena

Concuriat sonitu.

Tacitus lib. 11 Annal. *Neque suspiciones*

imbecilles, aut inania famæ pertimescenda. Appul. lib. 1 Met. *Postquam arduis montium, & lubrica vallium, & rosida cespitum, & glebosa camporum emensi.*

Alter modus est, cum reticetur nomen relativum: ut *filius, uxor, pellex.* Cicero lib. 1x, epist. x: *Cum Sophia Septimicæ. puta filia.* Ac similiter Maro VI Æn. *Deiphobe Glauci.* At idem III Æn. *Hectoris Andromache.* puta, quondam uxor. Item Tacitus in IV Annal. *Per Apicatan Sciam proditus.* Nempe uxorem. Quomodo & Plinius lib. xxvi II, cap. xii: *Poppæa hoc Neronis principis instituit.* Pro quo integrè lib. xxxi II, cap. xi: *Poppæa conjux Neronis principis.* Quod autem Servius ait, hoc loquendi genus tantummodo obtinere in parentibus, & maritis, id perpetuum non est. Nam Plauti est Curcul. Act. II, sc. I: *Estne hic Palinurus Phædromi?* Nimirum, *servus.* Ac similiter Terent. Act. II, sc. II: *Fortè hujus (Charini) video Byrrhiam.*

Tertius modus est, cum reticetur ablativus, *caussa, vel ratione*: ut Græcis *ἰνεα*, vel *χάειν*. Plautus Rudente Act. v, sc. III:

Iusjurandum rei servandæ, non perdendæ, conditum est.

Cicero lib. II de Oratore: *Cum ille se custodiæ diceret in castris remansisse.* Apertiusque non uno loco Sallustius. Sic enim is loqui amat. Ut in Catilin. *Post ubi regum imperium, quod initio conservandæ libertatis, atque augendæ Reip. fuerat.* Idem in Jugurth. *Quæ postea gloriosa modò, nec belli patranda, cognovit.* Scio, *copiam* in vulgatis apponi. Sed non agnovit Priscianus, ut liquet ex XIX. Idem Sall. lib. I Histor. tum orat. L. Philippi, tum illà M. Æmilii: *Omnia retinendæ dominationis honesta æstimat.* Livii quoque est:

Ea pro-

* 6 A.
† lib. 4, ed. 12.
‡ lib. 4, ed. 4.

DE CONSTRUCTIONE

³⁴
*Et prodendi imperii Romani, tradendæ Annibali victoriæ esse. Item Taciti lib. iv Annal. Magis usurpandi juris, quam quia unius culpa foret. Vbi falsi, qui causa interficiunt. Rectè etiam in Pandectis Florentinis sic Vlpiani verba leguntur: Siquis evitandis criminis id egit, ut Reip. causa abesset. Sed plurimus scriptorum locis covis, aut simile, inculcarunt nobis librarii. Quod Andreas Scottus ꝛ etiam factum arbitratur istoc Sallustii Iugurth. Prætere-
 ire sagittarii, ꝛ cohors reliqua cum velitaribus armis, nineris properandi causâ.*

Observationum
 Humanarum
 lib. 3, cap. 13.

Quartus modus est, quando genitivus additur præpositioni locali. Ut cum AD jungitur genitivo, intellecto accusativo eadem. Huiusmodi sunt, *ad Iovis, Apollinis, Opis, Vestæ, Dianæ, &c.* Cicero ad Att. lib. vi, ep. ii: *Eâ statua, quæ ad Opis aperte posita in excelso est.* Pro Claudio: *Sicut in statuâ inauratis, quas ad Iuturnæ posuit.* Itidem pro Mil. *Ad Castoris.* Philipp. ii: *Ad Opis.* Cælius ad Cic. * *Ad Apollinis.* Livius lib. i, *Ad Muriæ*: item, *Ad Iovis Statoris.* Et trecenta id genus. Similiter, cum præpositione IN. Plautus Poen. act. i, sc. ii, *in Veneris* dixit. Vbi eadem addidere: sed contra vet. libb. fidem. Idem fit, cum genitivus jungitur præpositioni A, intellecto ead. Cicero lib. xiv, ep. ii: *Ad me P. Valerius, homo officiosus, scripsit, quemadmodum à Vestæ ad tabulam Valeriam ductus esses.* Nec putandum, solum id fieri intelligendo eadem, vel ead. Nam familia, per Viarum, puta fundum. *Ex vicini,* nempe agro. Imò & Tullii est, *Ex Apollodori* puta *Chronicis.* Vlpiani autem, *Ex feminini sexus descendentes.* Videlicet stirpe.

lib. 8, ep. 4.

Quintus modus est, cum genitivus additur verbo, qui non à verbo regatur, sed nomine substantivo. Ut, *est regis, vel pastoris.* Nempe *munus, officium, opus, negotium.* *Æstimare litis,* scilicet causâ, apud Cælium ad Cic. ep. viii. Etsi Manutius antiquè *litis,* pro *litis,* scribi putet. *Absesse bidui,* puta *vivere,* apud Cic. ad Att. & Cæf. lib. vi de bello Gall. *Accusare furris,* scilicet crimine. *Est Romæ; pro, in oppido Romæ.* Aliaq; id genus, ut in Verbo dicitur.

CAPVT VIII.

Verbalia regum casum verbi sui. Domuitio, vel domum itio. Supina non esse verba, sed nomina quartæ declinationis: eoque aliorum instar verbalium regere casum verbi sui. At, præter verbalia, nullum substantivum regere alium casum, quam genitivum. Eoque ablativum causæ, instrumenti, ꝛ medi, proprie non regere a nomine; sed præpositione per ellipsin præteritâ. Eam præpositionem quandoque exprimi. Fas, ꝛ nefas, naturâ suâ videri adjectiva. Unde ea dicantur: nem res inde veniat. Ab Alvaro recessum. Opus nec adjectivum est, nec necesse notat. Opus impensæ, opus lectionis. De Fabii loco quesitum. Opus, ꝛ necesse, ut differant. Hæc res est opus: sed, hanc rem esse opus. Prioris simile,

simile, Opus est loqui : *posterioris*, Opus esse loqui. *Ab nomine usus*, hoc est usio, *dici*, Vfus est vires, & viribus.

Vidimus, quibus modis substantivum unum alteri jungatur in casu patrio. Sunt verò substantiva quædam, quæ diversam sequantur structuram. Ut verbalia, quæ interdum adsciscunt casum verbi sui. Cicero in Topicis : *Abalienatio est ejus rei, quæ mancipi est, aut traditio alteri nexu, aut in jure cessio*. Ut, *tradere alteri* dicimus : ita hic vides, *traditio alteri*. Idem lib. I de Divinat. *Rhodiotorum classi propinquum reditum ac domum itionem dari*. Nisi *domuitionem* placet; quo Nonius usum docet Pacuvium, ac Lucilium. Imò apud Cornificium quoque in IV ad Herenn. versus ille adducitur :

Iam domuitionem reges Atride parant.

Et apud Appulejum id vocis habes Met. lib. III, IV, X. Sed utcumque id est, *domuitio* saltem prius fuerit *domum itio*. Similiter Asconius Pedianus in II contra Verrem : *Dux res consequantur damnationem : altera redditio iis, ad quos pertinebat (in quo vel simpli, vel dupli, vel quadrupli ratio ducebatur) altera exilii*. Ut *reddo ei*, sic *redditio ei*. Nec Cæsar hoc loquendi genus ignorat. Imprimis autem Plauto in deliciis est : *cujus sunt, hanc adiuto, & notio, ac tationos*, & similia. Vide, quæ ex eo, & aliis, adduximus lib. III de Analogia cap. IX. Ac fortasse etiam hujus erit loci illud Mil. Glor. Act. II, sc. II :

Curre in obsidium perduelleis, nostris præsidium para.

Nam *perduellium* dicendum erat. Sed videtur *perduelles* posuisse, quia dicimus, *obsidere perduelles*. Aut assentiendum Camerario, qui pro *curre* legit *coge*; idque assentiente Lambino; sed dissentientibus Lipsio, & Douzâ, qui *curre* approbant. Vel, quo nihil puto simplicius, *perduellis* singulo numero posuerit, pro *perduellium*. Quasi dixisset, *in obsidium hostis, sive populi hostilis*.

Ad verbalia substantiva etiam pertinent supina. Sunt enim nomina quartæ declinationis : quorum alia omnes, vel penè omnes casus habent; alia solum accusativum, & ablativum, vel præterea etiam nominativum. *Supina* autem à Grammaticis tum dicuntur, cum in accusativo junguntur verbis motum ad locum, vel aperte, vel occultius, significantibus : vel cum in ablativo adduntur nominibus adjectivis, aut verbis. Itaque, etsi naturâ suâ alios etiam casus habent : tamen vulgò iis casibus non habentur pro supinis. Ita supinum iis non est Taciti hoc in III Annal. *Non sine irrisu audientium*. Multo que minùs Plinii * illud, *Irrisui esse*. At supina iis cen- * lib. 22, cap. 5 sentur, *venit irrisum*; & , *dignum irrisu*. Totâ autem hac de re sententiam nostram exposuimus lib. III de Analogia cap. XI. Vbi illud quoque monebamus, supina in VM verbis jungi *ἐλλειπτικῶς*. Sic *venit irrisum, valet, ob, vel, propter irrisum, sive irrisionem*. Et Plautinum hoc †, *Conductus † Anal. act. 5; coctum : sc. 3.*

† *lib. 29, cap. 9.* *coctum* : idem notat ac si dicas, *ad coctum*, five, ut Plinius † loquitur, *ad coctionem faciendam*. Et quid aliud, *Grex it pastum*, quam *ad pastum*? Quomodo Varro in III de R. R. cap. XVI ait : *Non omnis tempestas apes ad pastum prodire longius patitur*.

Nihil igitur mirum, si, ut verbalia in *io*, aliâque nonnulla : sic etiam *supina* in *VM*, casum regant verbi sui. Ut cum dicitur, *spectatum ludos*. Nam similiter Plautus diceret, *Quid tibi ludos spectatio est?* Nempe ut in *Amphitryone* * ait : *Quid tibi hanc curatio est rem?* Cui simile fuerit, si in *supino* dicas : *Quid venisti curatum hanc rem?*

Hæc de vero regimine substantivi. Nunc expendamus, quid statuere conveniat de eo, quod tradunt, substantiva regere ablativum, qui partem significet. Ut cum Terentius † ait : *Virginem sparsò ore, adunco naso*. Aut Virgilius † : *Sunt mihi bis septem præstanti corpore nymphae*.
 Item *, *Victorem Buten immani corpore*.

† *Neaut. ell. 5, f. nit.*
 † *1 Æn.*
 * *5 Æn.*

Et Plinius lib. VII, cap. II, de Choromandis : *Gentem hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis*.

† *Æt. 1, f. 1.*
 † *Act. 3, f. 3.*

Adhæc si signetur causa, modus, adjunctum, vel circumstantia. Terent. Andriâ † : *Mulier egregiâ formâ, atque atate integrâ*. Item Adelphi. † --- *Homo antiquâ virtute, ac fide*. Livius lib. XXXVI : *Mulier magno natu*. Quod ipsum etiam fit sine adjectivo. Terent. Adelphi Act. I, sc. II :

Naturâ tu illi pater es, consiliis ego.

Cæsar lib. III de bello Civili : *Ibi casu rex erat Ptolomæus, puer atate*. Hirtius de bello Alex. *Eunuchus, nomine Phœtinus*.

Sed, extra verbalia, nullum substantivum regit alium casum, quam genitivum. In iis vero omnibus, ubi ablativus apponitur, κατ' ἐλλειψιν præpositio desideratur. *Virgo adunco naso*, integrè fuisset, *cum adunco naso*. *Gens dentibus caninis*, pro, *cum dentibus*. *Mulier atate integrâ*, pro, *in atate integrâ*. *Eunuchus, nomine Phœtinus*, pro, *ex nomine*. Hæc ita esse, partim eo evincitur, quod in idiotismo Belgicæ linguæ, & aliarum, hæc præpositiones addantur : partim quòd Latini ipsi quandoque præverbium expriment. Sane Terentii esse dicebamus, *homo antiquâ virtute ac fide*. At Plautus ait *Trinummo Act. IV, sc. IV* :

Qualine amico mea commendavi bona?

CAL. *Probo, & fideli, & fido, & cum magnâ fide*.

Sic Cicero lib. I ad Att. ep. X : *Consul ipse parvo animo, & pravo, facie magis, quam facietis, ridiculus*. Cui contrarium, *vir pulcro magnoque animo*. At Ennii est : *Optima cum pulcris animis Romana juvenentis*.

Ac Terentii quoque Phorm. Act. III, sc. I :

Enimvero, Antipho, multis locis cum istoc animo es vituperandus.

Vbi Donatus, *Cum istoc animo, pro hujus animi.* Quod idem ac, *hoc animo.* Nam dicitur, *vir hujus animi*, & *hoc animo*: pro quo Terentius citra ellipsin, *cum hoc animo.* Subjungit deinde Donatus Ennii locum, quem antea adduximus. Itidem pro illo, *Nomine Miccotrogus*, integrè, *ex nominæ*, habes apud Plautum Stich, act. II, sc. I:

Nunc Miccotrogus nominæ ex vero vocer.

Atque hæc planiora erunt ex iis, quæ in Verbo de ablativis causæ, vel modi, dicemus.

Quatuor præterea substantiva regere ajunt ablativum; *fas*, *nefas*, *opus*, *usus*. Vt apud Ciceronem lib. v Tuscul. Qu. *Sed hoc fas est dictis.* Et Ovidio III Fast. *Ecce nefas visu.* Item Terent. Andr. Act. I, sc. I:

Nihil istac opus est arte.

Et ejusmodi pervulgata. De voce *usus* arguere ajunt Plautum Afin. act. I, sc. I:

Viginti jam usu st filto argenti minis.

Et Persa Act. II, sc. Paratum jam:

Non usus facto est mihi nunc hunc intro sequi.

Ac ne solos ita Comicos locutos putemus, etiam Maronis est in VIII:

*Arma acri facienda viro; nunc viribus usus,
Nunc manibus rapidis, omni nunc arte magistrâ.*

Sed nihil hæc, similiaque, vulgarem sententiam jurant. Nam ut prius de *fas*, & *nefas*, dicam, ea origine suâ sunt adjectiva. Vti enim dixere *singularis*, & *singularius*; ita, ut censeo, à *fari* fuit *farius*, & *farius*. Ex *farius* contractum *fas*; ex *nefarius*, *nefas*. A *farius* autem est *nefarius*. *Fas* igitur idem ac *fundum*, vel *fari dignum*. *Nefas*, *nefarium*, *nefandum*, indignum *fari*, sive dici, magisque indignum fieri. Nam dici, & fieri, quodammodo sunt *ἀντισπίπτουσι* * : unde & *res ex refts*, *πίπτει*, ab *πέω*, id est, *dico*. Et Hebræis דָּבַר, *dis-* * *recipit a.*

bar, & *verbum*, & *rem*, notat. *Fas* igitur, quod dicere, vel facere liceat. Nempe *ἔσται* & *ἔσται*: sive, ut in vet. glossis exponitur, *ἔσται*: *nefas*, à *ἔσται*. Vnde & Servius in I Georg. ea interpretatur *licitum*, & *illicitum*. Quare *fas*, & *nefas dictu*, similia sunt, ac *licitum*, aut *illicitum*; *honestum*, aut *turpe dictu*. Vt ea ad substantivorum structuram minimè pertineant. Accedit, quod non est sermo is proprius ac naturalis. Dicuntur enim hæc *ἄλλοτρίως*: quia intelligitur præpositio IN: ut planius fiet ex iis, quæ postea trademus de ablativis sociatis nomini adjectivo.

Accedo ad *opus*: quod, quando adjectivum est, ablativum regere, etiam à doctissimo Alvaro traditum est. Atqui *opus* non magis est adjectivum, quàm *usus* quartæ declinationis; quod non minùs ablativo jungitur. Veterum, inquit, *opus* valet *neesse*, sive *necessum*, quæ adjectiva sunt. Veteres enim

36
enim dixere, hic & hæc *necessis*; unde neutrum, hoc *neceffe*: item, hic, & hoc *necessus*; unde hoc *necessum*; quod idem ac *necessarium*. Equidem fatemur, *neceffe*, & *necessum*, esse adjectiva. Sed etfi opus μετέωρον possis exponere *neceffe*: si tamen vocis naturam spectemus; non *neceffe*, verum *operam*, vel *negotium*, notat. Vnde & adjectivo jungitur. Vt apud Horat. lib. I, od. VII:

Sunt quibus unum opus est, intactæ Palladis arcem

Carmine perpetuo celebrare.

Item, aliorum more substantivorum, genitivum regit. Quod etfi verissimum, malè tamen aliqui firmatum eunt illo Ciceronis lib. II de Divinatione. Si mures corroferint aliquid, quorum est opus. Vbi integrè locus habet, quorum est opus hoc unum, monstrum putemus. Atque hic itidem adjectivum videmus addi. Magis firmum validumque hoc Cn. Plancii ad Cols. Præt. &c. lib. X, epist. VIII: *Sed aliquantum nobis temporis, & magni laboris, & multa impensa opus fuit; ut, quæ Reip. bonisque omnibus polliceremur, exitu præstaremus.* Nam temporis quidem ab aliquantum pendet: verum laboris, & impense, aliunde reguntur; cum Latine non dicatur, aliquantum magni laboris, aut aliquantum magne impense. Ac fortasse etiam similiter Quintilianus lib. XII, cap. III: *Sed etiam si nosse, quid quisque senserit, volet, lectionis opus est.* Scio, lectione maluisse Vallam, & Ascensium: atque ita editum non ab Ascensio modò, sed etiam Rob. Stephano. Verum credibilius est, sciolum aliquem ex lectionis fecisse lectione, quàm ut pervulgatum sermonis genus in insolens mutaret. Sanè lectionis editum ab Aldo, Vascofano, Gryphio: & similiter MSus noster membranaceus, bonæ notæ: qui olim fuit magni illius, Ioachimi Camerarii, Germaniæ suæ Phœnicis; nobisque ex avitâ paternâque suâ bibliothecâ donatus ab nobilissimo, & doctrinâ pariter ac prudentiâ summo viro, Ludovico Camerario, Lud. F. Ioach. N. Serenissimi Suecorum regis apud fœderatos Belgicæ Ordines legato. Porro lectionis opus dixerit Fabius, ut Plancus, *Opus multa impensa.* Et sanè, si non anticipatâ opinione, verum proprietate vocis, rem æstimemus: simile fuerit, ac Maronis illud in VI, *Hoc virtutis opus*: vel illud Nafonis in II de Arte: *Hic erit artis opus.* Græcis ea sint, ἐργον ἀλλήλων δαπάνης, ἀπέτης, τέχνης. Atque ex his causam videre licet, cur opus genitivum regat.

Ab eadem causâ est, quòd crebrò fungatur nominativi consequentis, sive, ut vulgò mente dicunt, à tergo recti. Ita Plautus Aulul. Sc. Prælagibat: *Siquid opus est, impera.* Idem Curcul. Act. II, Sc. II:

Calpurne, quid stas? quia depromuntur mihi,

Quis opus sunt?

Terent. Heaut. Act. IV, Sc. VII:

Ei illam ajunt velle uxorem, ut, cum desponderim,

Dei, qui aurum ac vestem, atque alia, quæ opus sient, comparet.

Et Phorm. Act. III, Sc. III:

Quantum est tibi opus argenti? eloquere. —

Cicero lib. II, epist. VI ad Famil. *Dux nobis, & auctor opus est, & eorum ventorum, quos proposui, moderator quidam, & quasi gubernator.* Idem Act. I in Verrem: *Quis, dum hic, quæ opus essent, compararent, causans interea ante eum diceret?* Seneca epist. xcv, citat illa Catonis: *Emas, non quod opus est, sed quod necesse est.* Item: *Quod non opus est, esse carum est.* Vbi necesse dicitur, quo carere non possis: opus autem, quod usui quidem, sed tamen necessarium non est. Quomodo & distinxit Cicero in extremo longæ illius epistolæ ad Lentulum libro I: *Legem curiatam consuli ferri opus esse; necesse non esse.* Porro ex his apparet, rectè dici, *Hæc res mihi opus est*: hoc est, res hæc opera mea est, sive, hæc in re operam pono.

Nec tantum in casu nominativo convenit cum nominativo antecedente; sed etiam est casus accusativi præcedente accusativo: quati dicam, *hanc rem esse operam*, hoc est, in hæc re operam poni. Nam quia rectè dicitur, *nummi sunt mihi opus*; ideo nec Cicero dubitavit dicere lib. VI ad Att. epist. ult. *Dices, nummos mihi opus esse ad apparatus triumphi.* Et lib. XV, epist. XX: *Equidem video, mihi quoque opus esse vaticum.* Et ad famil. lib. VI I, epist. XXXII: *Sulpicii tibi operam intelligo ex tuis literis multum opus fuisse.* Item in melioribus codd. legitur apud Iustinum lib. XI, quo loco nodi Gordii fabulam exponit: *Oraacula responderunt, regem discordis opus esse.* Pro, rege in istis discordis esse opus. Dixerint aliqui, in locis accusativum regi ab opus: ac similiter Plautum dicere Truculento*: *Uero opus est cibum.* Sed * act. 5, sc. 1. Lambinus hic *cibum* malebat. Mihi, propter MSSorum, & editorum auctoritatem, *cibum* placet retinere. Sed suspicor, *cibum* esse nominativum antiquum pro *cibus*. Quomodo dixere, *baculus, baculum; barbitus, barbitum; finus, finum*; aliaque id genus, adducta nobis lib. I de Analogia cap. xxxvi. Atque, ut *apparetis* † reget accusativum; nunquam tamen sic locuti essent Cicero, vel Iustinus. Quod verò in allatis eorum locis accusativum videmus; id non fit, quoniam eum casum regat: imò neque propterea, quòd adjectiva cum substantivis debeant consentire (quam Alvaes rationem adfert) sed quia verbum substantivum aut utrumque nominativum habet, aut utrumque accusativum: quomodo dicimus, *ira furor est*; & in accusativo, *iram esse furem*.

Pro nominativo hujusmodi, vel etiam accusativo, interdum est infinitivus. Vt cum Cicero ait lib. VII ad Att. ep. VIII: *Quid opus est de Dionysio tam valde affirmare?* Et in hoc Terentii And. †

Sed nunc per opus est, aut hunc cum ipsa, aut me aliquid de illa, ad versus hunc loqui.

Vbi infinitivus nominativi loco est. Accusativi verò vicem supplebit ; si dixeris : *Negat fuisse opus affirmare*. Item, *Puto, peropus esse loqui*.

Ex hisce omnibus colligimus , *opus* planè esse substantivum ; nec quicquam compellere, ut pro *nece*esse unquam poni dicamus. Ac tum quoque, cum ablativo jungi videtur ; exponi posse per *opera*, vel *labor*. Exempli causâ, *Opus est arte*, vel *libris*; valet, *opera*, sive *labor*. aut *negotium est arte*, vel *libris*. Quod *ἐλλειψιὸν* est, pro, *in arte, in libris*. Quasi dicas, *opera, & occupatio omnis est in arte, in libris*.

Quodque de *opus* diximus, idem fortasse in *Vsus* locum habet. Nam quid impedit, quo minus Plautinum istud, *Vsus filio xx minis argenti*; exponas, *Labor & opera* requiritur, ut acquiratur xx minæ argenti. Sic Maronis illud, *Viribus usus*; valet, *Nunc labor & opera* omnis in viribus comparandis.

Sed de voce *usus* nolo pertendere. Nec mihi obstiterit, quòd antea negabam, extra verbalia ullum à substantivo casum regi, præterquam genitivum. Nam & *usus* verbale est ab *utor*. Diciturque *usus*, & *usio*; *abusus*. & *abusio*: ut *itus*, & *itio*; *reditus*, & *reditio*. Quemadmodum igitur legas, *reditio domo*, & *reditio domum*; uti, *redire domo*, & *domum*: sic quia dicimus *mor viribus*, vel *vires*; rectum quoque erit *usus viribus*, vel *vires*. De ablativo res satis est aperta. De accusativo nobis fidem fecerit hoc Plauti Pseudolo* :

* Act. 5, sc. 1. *Vsus*
dicit non *usio*.

Ad eam rem usus est hominem astutum, doctum, scitum, & callidum.

Nam, qui *usus* hic participium esse credat, næ cum planè fugiat ratio.

C A P V T I X.

Adjectiva verbalia casum etiam regunt verbi sui : sæpe illa in bundus, raro alia. Medentes, pro medici. Studentes. Participia in NS nomina sæpe fieri, semper autem, si genitivum regant.

TRanseo ad adjectiva : ubi primum de iis videbimus, quæ verè casum regunt; deinde, quæ regere existimantur.

Verbalia adjectiva regunt quandoque casum Verbi sui. Plautus Mil. Act. III, sc. I :

Qui nisi adulterio studiosus, rei nullæ aliæ est improbus.

Quamquam alii ablativum esse malint, similèque illi Enniano :

— *Studiosum robore belli.*

Quod integrè sit, *in robore belli* : hoc est, *cujus studia versarentur in iis, quæ ad belli robur pertinerent*. Similiter igitur, *studiosus adulterio*, ponatur, pro *in adulterio*. Sed magis fit verisimile, ut *studere adulterio* dicitur, ita dixisse

dixisse *studiosus adulterio*. Nec aliter Iustinus lib. IX : *Rex armorum, quam convivorum apparibus studiosior*. Sed quicquid de eo, nihil sanè apertius Ovidii illo I Met.

Cumque sit ignis aquæ pugnax.

Aquæ pugnax ait, ut Virgilius* :

— *Placidone etiam pugnabis amori?*

Interim agnoscimus, raram esse hujusmodi structuram; præterquam in verbalibus, quæ exeunt in *bundus*. Hæc enim crebrò regunt verbi sui casum. Ut, *populabundus agros*. *Vitabundus hostium castra*. Nempe ad modum, quo dicimus, *agros populari, castra vitare*.

Ad verbalia etiã pertinent adjectiva in NS, eorumque comparativi & superlativi. Hæc regunt genitivum. Ut, *abstinens vini, tolerans injuriæ*. Ovid, t I Met. lib. 10.

Non illo melior quisquam, nec amantior æqui

Vir fuit, aut illa metuentior Ætulla Deorum.

Virgil. II Æn. — *Invisissimus unus*

Qui fuit in Tencriis, & servantissimus æqui.

* sic MSSi alii. qu. Alu. reverentior, etiam MSsio noster, & vetus Vetus a. 1486, & Al. dms.

Sic, *patiens, patientior, patientissimus, medicæ, algoris, vigiliæ*.

Nec dubitandum, quin hujusmodi in NS ex participiis vera fiant nomina. Vti in illo Lucretii lib. I, & IV :

Sed veluti pueris absinthia tetra medentes

Cum dare conantur.

Vbi clarè *medentes* ait, pro *medici*. Quemadmodum & Ovidius XV Met.

— *Nihil artes posse medentum.*

Cujus generis multa possunt adferri. Nec sanè aliunde est, quod *studentes* vulgò audias, pro *studiosis*, sive *scholasticis*. Et ita iam olim Isidorus in Glossis : *Pappas pædagogus, qui sequitur studentes*. Planèque hic sermo à Græcis profectus. *Qui ó eĩdós* dicunt, pro *eĩdímwot*; ói ópovētes, pro ópónwot, atque ita in aliis. Et Latinis quid aliud *appetens vini*, quàm *appetitor*; *amans virginis*, quàm *amator*? Dixeris, his in OR non significari tempus : contra fieri illis in NS. Sed aliter est. Nam sæpe illa in NS, tempus amittunt. Imò id semper fit, cum genitivo junguntur. Sanè *fugitans lites* est, qui eas fugit. Ut planè hic participium sit, quia tempus significatur. At non item, cum ajo, *fugitans litium*; quomodo de eo loquimur, cujus mos ac ingenium tale, ut fugere eas soleat. Sic *patiens inedia*, qui nunc patitur. *Patens inediæ*, qui pati idoneus, sive naturâ, sive consuetudine, vel aliter.

Multò minùs ambigere liceat de illis, quæ composita sunt cum præpositione suo verbo ignotâ. Ut, *intolerans, impatiens, insolens*. Tacitus primo Annal. *Multitudo laborum intolerans*. Ovid. Trist. lib. III, el. II : --- *Impatiens antè laboris eram*. Cicero ad Att. lib. II, ep. II : *Amicus ille noster insolens infamiae, semper in laude versatus*.

CAPVT X.

De adiectivorum illis, quæ falso dicuntur regere genitivum, cum genitivus potius regatur ab substantivo intellecto. *Ve in parivire acceptis: qualia, Nigræ lanarum: idonei Græcorum. Parque in comparativis ratio, & superlativis. Val-la obiter refellitur. Item Alvarus. Ellipsis partitivi unus. Genitivus, quem verbalia, aliæque adjectiva, regere traduntur, regitur à substantivo causâ, vel ratione. Servii lapsus. Lætus frugum, liber legum, invictus laboris, delicti manifestus, impiger militiæ, pervicax iræ, potentiæ anxius, fatigationis faucius, maleficii infamis, animi infirmus, iudicii rectus, & similia eadem. Distingui in talibus oportere, inter ea, quæ solum poetis, vel historicis; quæque etiam oratoribus sint concessa.*

Dictum de vero adjectivi regimine. Sequitur falsum. Quando nempe adjectivo additur casus, qui non regatur ab adjectivo; sed vel à nomine substantivo, quod per elliptin intelligitur; vel à præpositione, quæ similiter reticetur. Prius de genitivo videamus.

Adjectiva partitivè posita regere dicuntur genitivum, cum genitivus ille aliunde regatur, ut liquet, si suppleatur, quod deest. Plinius lib. VIII, cap. xxxviii: *Nigræ lanarum nullum colorem bibunt.* Quod integrè sit: *Ex numero lanarum, lanæ nigræ nullum bibunt colorem.* Lanarum igitur non regitur à nigræ: sed à numero; quod brevitatis, & elegantiæ causâ reticetur. Similiter in illo Gellii lib. v, cap. xx: *Nos neque solæcismum, neque barbarismum, apud Græcorum idoneos adhuc invenimus.* Integrè esset; *Apud scriptores idoneos ex numero Græcorum scriptorum.* Itaque videas, Græcos interdum ante huiusmodi genitivos exprimere præpositionem *ex*.

Quod verò de positivo vidimus, idem in gradibus aliis locum habet. Comparativus est; cum idem Plinius ait lib. xxxvii, cap. ii: *Diligentiores eorum Electridas insulas in mari Adriatico esse dixerunt.* Et cap. viii: *Callaidum pulchriores oleo, unguento & mero, calorem deperdunt.* Quibus quoque locis confirmatur, comparativum rectè de pluribus dici; quod plenius infra contra Vallensè ostendemus. Superlativo similiter Lucanus ait lib. ii:

— *Minimas rerum discordia turbat.*

Et Tranquillus in Vespasiano cap. viii: *In asperissimis insularum avehi.* Imò idem quoque usu venit substantivis: quomodo loqui amat Plinius; ut lib. ix, cap. l: *Piscium lupus, & trichias, bis anno parit: hoc est, ex piscibus.* Et lib. x, cap. vi: *Volucrum animal parit vespertilio tantum: hoc est, inter volucres.* Autumat Alvarez, in locis huiusmodi intelligi posse partitivum *solus*, à quo genitivus regatur. Verùm id verisimile non est, nedum verum. Alioqui enim Plinius non addidisset tantum.

Illud

† *Idem, Enang. cap. 8, vers. 46, & I Cor. cap. 15, v. 6.*

Illud interea negari minimè debet, interdum κατ' ἔλλειψιν intelligi ipsam partitivum. Vt in illo Horatii lib. III, od. XIII :

Fies nobilium tu quoque fontium.

Hoc est, unus è nobilibus fontibus. Quomodo & Græci loquuntur. Vt Strabo lib. VIII : Ερμιόνη δ' ἔστι τῆς ἐν ἀσήμεν πόλεως. *Hermione est non obscurarum urbium.* Pro μία πόλεως, una urbium.

Hæc de partitivè usurpatis. Venio ad secundum canonem, quo genitivum regere dicuntur verbalia, multaque adjectiva, significantia animi affectum : ut desiderium, metum, curam. Sed canon ille non uno nomine peccat. Nec enim genitivus, qui addi adjectivis hujusmodi solet, regitur ab adjectivo, sed aliunde. Præterea multa sunt adjectiva quæ similiter construuntur, nec tamen affectum notant; sed notitiam; vel ignorantiam; crimen aut contrarium; & multa alia : ut postea patebit. Canon verò sic potius concipi debuit.

Adjectiva multa, & in his etiam verbalia, junguntur genitivo per elliptin nominis substantivi, *caussa*, vel *gratia*, vel *ratione* : idque Græcorum more, quibus genitivus adjectivo additus similiter regitur ab intellecto ἐνεκα*, vel χεω†. Hujusmodi, Servii quidem iudicio, est Maronis illud Ecl. I :

— *Rapidum veniens Oaxem.*

Vbi *cretae* nomen commune esse putat, ac *rapidum cretae* interpretatur, *turulentum*, quod rapiat cretam. At id Latinum non est. Ac vel hoc præcipuè argumento Servii sententiam impugnare poterat Politianus †.

Sed ut in eo deceptus sit nobilis Grammaticus, exemplorum tamen abunde est; quæ si coacervare velim, vastum sit ingredicendum mare. Paucis ero contentus. Tale hoc Maronis I ÆN.

Lucus in urbe fuit mediâ letissimus umbræ.

Vbi Servius monet, vel *umbrâ* legi debere, ut sit quem casum septimum vocant : aut *umbræ*, secundum Probum, ut simile sit isti Sallustii : *Frugum pabulique letus ager* : quod Servius ait esse dictum ad imitationem Græcorum; qui, itidem ajunt, ευτυχής τῆς ὕβνου*. Similiter in XII :

Præterea regina tui fidissima dextrâ

Occidit ipsa sua.

Hoc est, fidissima ratione tui. Lucanus lib. VI :

— *Felix, ac libera legum*

Roma fores.

Id est, ratione legum, sive, quod ad leges. Crebrum id sermonis genus Tacito. Vt Annal. I : *Antiquam duramque militiam revocabat, invidiosus operis ac laboris.* Pro, *invidiosus ratione operis*: hoc est, quod ad opus ac laborem attinet. Sic lib. II Ann. *Cur in uxore delicti manifesta ultionem legis omisisset.* Et

* ἐνεκα
† gratia.

† Mis. lib. cap.
37.

* Felix laborum.

42
 libro Annal. III : *Impiger militiæ. Et Annali IV : Ferox scelerum. Item : At Agrippina pernicax iuæ, & morbo corporis implicata. Posteaque: Annum suapte naturâ potentia anxiam. Item: Sui non anxius. Et Annal. VI : Magis ac magis trepidus admirationis, & metus. Item : Gallo exprobrabat quod scientiæ ceremoniarumque vetus apud senatum infrequentem egisset. Vbi vetus valet gnarus. Similia sunt apud Livium, Gellium, alios; imprimis Appulejum. Ejus sunt ista. Lib. II Met. *Mihi verò, fatigationis besternæ etiam nunc saucio, da veniam. Lib. III : Quod aliqui publicitus maleficæ disciplinæ perinfames sumus, arreptam inclementer increpat. Lib. IV : Tandem postumæ spei fatigati. Item : Sed Psyche virgo vidua domi residens, desiet desertam suam solitudinem, ægra corporis, animi saucia. Lib. V : Psyche & corporis, & animi aliquin infirma. Lib. XI : Quibus, & cæteris benevolis præceptis summatim Deæ, recreatus animi, ad receptaculum sacerdotis contendo. Et lib. I Florid. *Eo igitur omnium metu factum, solus Alexander ut ubique imaginum summus esset. Hoc est, ut imaginibus vinceret alios. Sed ista oratori esse imitanda, nemo sanus dixerit. Imò ne quidem albâ signabit lineâ, quæcunque legerit apud Sallustium, Livium, Tacitum; ut mittam, quæ apud solos poetas inveniuntur. Quocirca graviter plerique peccant Grammatici, dum non discernunt, quæ adjectiva oratores; quæ item historici, aut poëtæ, gignendi casui adjungant. Sanè integer animi magis poëtarum, aut historicorum est, quam oratorum; qui dicent, integer animo. Scio, à Budæo adferri è secundo Ciceronis de Invent. *Hoc autem ipsum genus erit eo firmitus, si eo ipso in genere, quo arguetur, integer animi fuisse demonstrabitur. Verùm in editione Roberti Stephani, & aliis optimis codd. pro animi editum est antea. Nec oratori imitandum illud Senecæ lib. de vitâ beatâ, *Tamida lucis: aut, *Indicis rectus. Senecæ enim dictio proximè ad historicorum phrasin accedit. Itidem poëtarum, & historicorum, magis sunt : *Fessus belli, *inglorius militiæ, *tenuis opum, *ambiguus consilii, multaque id genus. At contrâ sunt alia plurima, quæ tutò imitabitur Orator. Tale est hoc Ciceronis ad Att. lib. II, ep. XXI : *Tam insuetus contumeliæ. Columella lib. II, cap. II : *Callidissimi rusticarum rerum genera terreni tria esse dixerunt, *campestre, *collinum, *montanum. Quintilianus lib. IV, cap. II : *Index quam primum certus esse sententiæ cepit. Idem lib. VI II, cap. III, sive de Ornatu : *In quod sæpe incidit etiam Cicero, *securus tam parvæ observationis. Plinius Veronensis lib. XXV, cap. II : *Medicina peculiariter curiosus. Tacitus lib. II Annal. *Dum vetera extollimus, recentium incuriosi. Et lib. III Hist. *Summi discriminis incuriosus.*********************

C A P V T X I.

Ad falsum genitivi regimen referuntur adjectiva amicitiae, proprietatis, similitudinis, aequalitatis. Par ejus. Non esse perpetuum, quod ajunt, similis genitivo additum referri ad mores. Idem falso statui, adjectiva mensura, vel copia & inopiae, regere genitivum. Expers unguentis, de unguentato. Quo pacto genitivo jungantur, contentus, dignus, alienus, diversus.

Habemus de iis, quæ solùm regere genitivum, Grammaticorum est. opinio. Sed sunt alia, quæ præter genitivum creduntur regere, vel dativum, vel accusativum, vel ablativum. De quibus nunc dicam. Ac primum de illis, quæ putantur regimen habere genitivi, & dativi. Ut sunt, quæ amicitiam, proprietatem, similitudinem, vel his contrarium signant. Ut, *Ciceronis*, vel *Ciceroni amicus*, vel *inimicus*. *Propria ejus*, & *ei*. *Communia omnium*, & *omnibus*. *Similis Socratis*, & *Socrati*. Ac de dativo quidem non est, quòd ad ellipsin recurratur. Nativa enim ea locutio est, ut dicam capite proximo. Vbi eadem ostendam, propriè hoc regimen vocari non posse. Nunc autem genitivo insistendum: qui, extra verbalia, nunquam regitur ab adjectivo, nisi suam prius exuerit naturam; ut tùm veriùs sit substantivum. Quando igitur genitivum videmus jungi illis antè memoratis: altertrum statuere convenit; vel ea naturam exuere adjectivorum, ut veriùs pertineant ad canona de substantivo regente alterum substantivum in casu patrio; vel si ea videantur naturam retinere adjectivi, regi genitivum non ab adjectivo, sed ab substantivo intellecto; quod est *causâ*, vel *ratione*.

Ita substantivè hæc sumi videmus: *Amicus, cognatus, propinquus, affinis ejus*. Nam eodem modo hæc dicuntur, ac *frater ejus*. Et hoc quidem locum quoque habet in illo *Ciceronis*, *Plato veritatis amicissimus*. Idemque judicium esto de illo *Ciceronis* in IV de Fin. *Conferam autem avunculum tuum cum C. Graccho, ejus fere æquali*. Et illo in *Pisonianâ*: *Cujus paucos pares hæc civitas tulit*. Vbi tamen *Lambinus cui* mavult. Nihil verò controversiæ de *Lucretiano* hoc lib. II:

Quem metuis, par ejus erat.

Errant quoque, cum adjectiva similitudinem significantia genitivum regere ajunt, quoties forma significatur; dativum, cum mores: ut nempè aliud sit, *patri similis*; aliud, *patri similis*. Nam contrà ad mores pertinet hoc *Terentii* in *Eunucho* act. III, sc. II:

Quid tibi ego multa dicam? domini similis es.

Et isthoc *Ciceronis Philipp.* II: *Antonius saturavit se sanguine dissimili-*

morum sui civium. Imò &, si nonnullis codicibus credendum, contra eodem in loco, de forma agens, utroque in casu dixit Cicero lib. 1 de Nat. Deorum: *Est enim vis tanta naturæ, ut homo nemo velit, nisi homini similis esse. Et quidem formica formicæ. Sed tamen cuius hominis?* Verum in illâ Roberti Stephani, & aliis melioris notæ, utrobique nunc *hominis* legitur.

Proximum est, in ea inquiramus, quæ apud vulgus se jactant regimine tum genitivi, tum accusativi. Ut sunt, quæ mensuram significant. Dicimus enim, *longa sex pedum*, vel *pedes*, imò & *pedibus*. *Crassus sex digitorum, sex digitos, & sex digitis.* Sed accusativi, & ablativi causam suo loco adferemus. Nunc de genitivo solum videndum. Ut illo Columellæ lib. XI, cap. II: *Medicæ singulos cyathos serere oportet in areolis longis pedum denum.* Eodemque modo lib. secundo dixerat: *Areas longas pedum denum, longas pedum quinquaginta facito.* Vbi genitivus non regitur ab adjectivo, ut putarunt: sed à substantivo, sive generatim significante spacium, aut mensuram: sive speciem mensuræ, ut longitudinem, latitudinem, vel crassitiem. Ita in illo, *Areole longæ pedum denum*: intelligitur, *mensurâ, spatio, vel longitudine.* Similiter illo Plinii: *Pyramides quinque in imo latæ pedum septuaginta quinam; altæ centum quinquagenum.* Vbi similiter, vel generatim supplendum *mensurâ*, aut *spatio*: vel speciatim, priori loco *latitudine*, posteriori *altitudine.* Ablativus autem hic unde regatur, postmodo dicendum erit.

Deinceps se offerunt, quæ vulgò gloriantur de regimine genitivi, & ablativi. Vtrumque enim tribuitur adjectivis copiarum, & inopiarum. Nec inficias ire licet, utrique casui conjungi solere. Nam, ut à copiarum verbis ordiamur, Virgilius est, tum, *Dives pecoris*: tum, *Dives agris.* Taciti est, *Pecunie opulentus*: Plauti, *Auro opulentus.* Ovidii est, *Res est solliciti plena timoris amor*: Ciceronis, *Plenus corporis, & externis bonis.* Eiusdem est, *Vrbs honorum referta*: &, *Gracia referta sceleratissimorum hominum*: at idem quoque dixit, *Literis refertus omni officio, diligentia, suavitate.* Virgilius est, *Lactis abundans*: Ciceronis autem, *Timens, & rerum copia, & sententiarum varietate, abundantissimus.* Taciti est, *Provincia annonæ fecunda*: Plauti verò, *Auror & melle, & felle, est fecundissimus.* Terentii est, *Omnium rerum satur*: Ovidii, *Ambrosiæ succo saturos.* Plauti est, *Aulam onustam auri*: Ciceronis, *Onustus cibo, & vino.* Martialis est, *Macte animi*: uti Silii, *Macte virtus*: Virgilius, *Macte novâ virtute puer.* Nam *mactus* quoque inter copiarum nomina merito reponi, vel ετυμον ostendit, cum dicatur, quasi *magis auctus*: teste Servio, in IV, & IX Æn. ac Prisc. lib. V.

Similis est ratio in adjectivis inopiarum. Ciceronis est, *Inops amicorum*: &, *Inops verbis.* Eiusdem est, *Inanissimus prudentiæ*: uti Ovidii, *Sanguinis atque animæ corpus inane fuit*: Ciceronis iterum, *Nulla abs te per hos dies epistola inanis*

inanis aliqua re utili. & suavi, venerat. Terentii est, *Tempus vacuum laboris*: Ciceronis, *Molestus, & negotiis vacuum*. Plauti est, *Auxilii orbis*: Plinii, *Luminibus orbis*; & *Altero lumine orbis*. Ovidii est, — *Nudus arboris Othrys erat*: Ciceronis, *Vrbs nuda praesidio*. Statii est, *Sanguis augur casta futuri*: h. e. mendax: Virgilii, *Nunc cassum lumine lugent*. Ovidii, ac Silii est, *Viduis teli*: Horatii, *Viduis pharetra*. Maronis est, *Immunis belli*; uti Ovidii, *Immunis mali*: at Livii, *Immunis militia*; Senecæ, *Immunis metu*. Taciti est, *Captus animi*: Ciceronis, *Captus membris*; Virgilii, *Capti oculis*. Virgilii est, *Trunca pedum*: Ovidii, *Truncas pedibus*. Lucretii est, *Jejunus vini*: & alibi, *Succo jejuna*. Silii, *Extorris regni*: Livii, *Extorrem urbe*: imò Silii ipsius, *Extorrem regno, patriaque*. Quin expers quoque utroque modo invenitur. Nam Cicero * inquit: *Antonium omnium eruditionis expertem*. Ac Horatius †:

Vis consilii expertem mole vni suâ.

* initio libri
2 de Oratore,
† lib. 3, ed. 4.

At Plauti est Amphitr. Act. II, sc. II:

Eo more expertem te factam adveniens offendi domi.

Idem Afin. Act. I, sc. I:

Dono te ob istuc dictum, ut expertis sis metu.

Et Persa Act. IV, sc. III:

— *Ea res me domo expertem facit.*

Lucret. lib. VI: *Lumina somno expertia*. Imò huc quoque Muretus referebat illud Catulli †: — *Omnibus expertis Vnguentis*. Sed vel *expers* notat hoc loco *adpersus*, nec à *pars* descendit, verùm *exspingo*: vel, ut à *pars* sit, præpositio hic habeat vim augendæ significationis. Vtrumque summos viros adfertores habet: illud Scaligerum, hoc Casaubonum.

† Carm. de Corna
Berentis.

Quamquam autem hæc abunde doceant, duplicem esse talium structuram: non eò existimandum, nihil referre, utrùm hoc, an illo pacto loquamur. In aliquibus enim tutius priori; in aliis, posteriori modo rectius utimur. Ita, ut Quintilianus * auctor est, Cicero potius *plenus* jungit *genitivi* casui, quam *auferendi*. Etiam *pauper* malim *lociare genitivo*: quomodo Horatius ait †:

— *Pauper agræstium*

* lib. 3, initio
capituli 3.

Daunus.

Item †, *Argenti pauper, & auri*. Ac similiter

† lib. 3, ed. 3.

egenus. Lucretius *: *Lucis egenus*. Itidem *indignus*. Idem gemino in loco †:

† lib. 2, sat. 3.

Ipsa suis pollens opibus, nihil indigna nostris.

* lib. 2.

Similiter *fertilis*, & *sterilis*. Cicero †: *Agros fertiles fructuum*. Livius *: *Fertilis hominum, frugumque Gallia*. Tacitus †: *Virtutum sterile seculum*.

† lib. 1, vers. 60.

& lib. 2, vers. 649.

† lib. 2 de Nat.

Dic.

* lib. 5 ab 11. C.

† lib. 3 Histor.

Nec verum est, *genitivum* hic, vel *ablativum*, regi ab *adjectivo*. Causa de *ablativo* dicetur postea. *Genitivo* autem junguntur more Græcorum: qui itidem dicunt, *πλούσιος χρημάτων, dives pecunie*: ἐνδύτης πάντων, *indignis omnium*. Sic Sophocles:

Στέραι φίλων ἐρημίας, ἢ δὲ δόξαλλήτων πλούσιου.

Quasi

Quasi dicas : *Inops amici, plena perdentum domus.*

Cujusmodi structura nec apud Græcos videtur esse nativa, sed ἑλληριστικὴ : ut nempe genitivus regatur à præpositione ἐν, vel aliâ. Hujus rei inde argumentum capio, quod Latini sæpius expriment præpositionem, ac in vulgariis etiam linguarum idiotismis præpositio addi soleat. Hinc enim conjecturâ adsequi licet, quis sermo sit nativus, & simplicissimus, communique hominum conceptui maximè conveniens. Latini verò, qui omnia prope debent Græcis : eos quoque imitati sunt in hac structura. Sed si supplendum sit, quod deest : quia nulla est Latinis præpositio, quæ genitivum amet; ed animo concipitur substantivum generalissimum; puta *negotium*, vel *res*. Itaque *plenus vini*, valet, *re vini*; sive, cum præpositione, *ab re vini*. *Vacuus curarum*, valet, *à re curarum*. hoc est, *a curis*. Quomodo *res voluptatum* pro *voluptatibus*, dixit Plautus. Sic, *dives agrorum*, hoc est, *re agrorum*. Possis tamen in his etiam *ratione*, vel *ergo*, intelligere. Vt, *dives agrorum* ponatur, pro *ratione agrorum*, sive *agrorum ergo*. Nam *ergo* dativum, sive ablativum esse ab ἐργον*, aliàs diximus.

* ἔργον.

Præter ista, etiam genitivum, & ablativum, regere ajunt ista quatuor ; *contentus, dignus, alienus, & diversus*. Ac de *contentus* Linacer Livium laudat ; *cujus sit, Contentus libertatis*. Ac similiter Claudius Iurifconsultus LXXXVII. §. nuptura, in fin. D. de leg. III : *Quoniam in his expressit, ut contentus esse partis dimidie dotis*. Iustinus quoque ita locutus lib. XLII : *Scythæ autem contenti viclorie, depopulatâ Parthiâ, in patriam revertuntur*. Ita in MSS Fuldenfi legi, monuit Modius. Appulejum quoque de pugna dixisse, *Contenta manus unice*; suspicatur Gaspar Schoppius, lib. II Suspect. Lect. epist. VIII. Videtur autem intelligi substantivum *re* : q. d. *contentus re libertatis*, vel *re viclorie*. Vbi præpositio *de*, vel alia, est intelligenda : ut postea dicitur.

Dignus non semper ablativo, sed à poetis etiam, Græcorum more, genitivo jungi, jam pueris etiam notissimum. Quidam verò à Cicerone quoque genitivo jungi putant orat. de Arusp. resp. Ita enim ex eâ locum citant : *Vnum esse in hac civitate dignum hujus imperii*. Sed libri omnes habent, *dignum hujus imperii gloria*. Non tamen soli poetæ hæc in parte Græcos imitantur. Nam & Balbi est lib. VIII, epist. Cic. ad Att. *Obsecro te, Cicerone, suscipe curam, & cogitationem, dignissimam tue virtutis, ut Cæsarem, & Pompejum perfidia hominum distractos, rursus in pristinam concordiam reducas*. Et Tranquillus in Othone cap. IV : *Vt jam vix nullus esset, qui non sentiret, & prædicaret, solum successione imperii dignum*. Intelligitur autem istis, vel generale nomen *re*, vel speciale aliquod. E. G. *Dignus laudis*, dicatur, pro, *re laudis*, hoc est, *laude*. Vel speciatim, *dignus premio laudis*. Sic in illo Maronis t :

— *Magorum haut unquam indignus amorum.*

Quasi

Quasi dicas, *indignus genere avorum.*

Alienus quoque, est usitate ablativo, sive cum præpositione, sive absque ea, jungitur; ut postea liquebit: interdum tamen cum genitivo invenitur. Lucretius lib. III:

Aut quia non veniunt omnino aliena salutis.

Et semel iterumque libro VI. Item Sallustius in Catilin. *Ille eos in domum D. Bruti perducit, quod foro propinqua erat, neque aliena consilii propter Sempronians.* Imò Tullius ipse primo de Finibus: *Quis alienum esse putet ejus dignitatis, quam mihi quisque tribuit?* Et lib. IV Acad. *Qu.* *Et uno nomine omnia, quæ essent aliena famæ, & constantis conversationis, à virtute sapientiaque removebant.* Verùm nec ista sunt nativæ Romanorum consuetudinis; sed transmarinæ. Sic enim Græci: *Κακίας ἀλλότριον*, alienum vitii: pro, à vitio. Par ratio in *διάφορος*. Ut apud Platonem, *διάφορον τῷ ἑτέρῳ*, *diversum aliis*: pro ab alio. Ac sic quoque Tertullianus lib. de coronâ militis: *Nam & si potest aliquando quid fieri diversum ejus, per quod sit; nihil tamen potest fieri per id, quod vacuum & inane est.* Romani autem, cum *diversus*, vel *alienus*, genitivo jungunt, *ἑλλειπτικῶς* loquuntur. *Alienum* enim dignitatis, significat, *ratione dignitatis*: q. d. ab aliquo, ob dignitatem ejus, alienum esse. Sic in isto, *Diversum hujus*; vel substantivè *diversum* sumitur; ut in hoc, *Contrarium ejus*: vel sic supplendum animo, *diversum ab re hujus*; hoc est, *ab hac re.*

C A P V T X I I.

Adjectiva nulla, uti neque verba, regere dativum: cum tamen casum illis convenire.

Vino cupidæ, auctor consilii, particeps studiis, conscius facinori, alienus, vel diversus huic. Hujus causa par illis. Cum dicitur, non esse solvendo, κατ' ἑλλειπτικῶν intelligi adjectivum. Priscianus, & alii, reselluntur, qui solvendo sexti esse casus arbitrantur. Aptus vescendo, vel, ad vescendum. Bonus canere. Aptus oculere. *Virobique præpositionem ad intelligi.*

DE falso genitivi regimine satis dictum. Proximum est, videamus de adjectivis, quæ regere dicuntur dativum per modum acquisitionis. Huc igitur referunt adjectiva, quæ significant commodum, vel incommodum; aptitudinem, vel ineptitudinem; facilitatem, aut difficultatem; amicitiam, vel odium; æqualitatem vel inæqualitatem: verba quoque in *bilis*, & quæ in *diis* exeuntia ex participiis nomina sunt facta. Et cuncta quidem ista, atque item alia indicta, dativo jungi, satis est apertum; ut exemplis opus non sit. Illud solum in disquisitionem venit, an dativus ille ab adjectivo regatur. Negat id Franciscus Sanctius Brocensis. Cujus iudicio (ut verba ejus * retineam) *dativum nulla verba, nullaque nomina regunt*: *sed*

* In Grammatica Græca a Platino edita a. 1581.

† In Paradoxi
 ab eadem excep-
 tione seq.
 • Inſtitut. l. I.
 cap. de reſtitu-
 tionis : item
 annotat. in ex-
 cept.

ſed curvis orationi per modum acquisitionis aptè jungitur. Ac ſimilia alibi † habet.
 Et ut aliàs plurimum, ita hac quoque in re, Sanctum ſequitur Paſcaſius
 Groſippus, ſive Gaſparus Scioppius *. Et, puto, ſi conſideremus, quid verè
 fit *regimen caſus*, nullum regimen agnoſcemus, quando dativus jungitur
 nomini aut verbo: facileque videbimus, omnium hoc adjectivorum, om-
 nium etiam verborum, commune eſſe, ut dativus iis congruat ſeu perſo-
 næ ſeu rei, quando ſignificatur aliquid accedere, vel decedere. Et ſi autem
 propriè non poſſit *regimen* nuncupari: tamen nolim cum eo contendere,
 qui laxè vocet *regimen*. Nam de voce ſolùm contentio fuerit. Ut ſi altero
 dicente, *utile regere mihi*; alter dicat *mibi* jungi adjectivo *utile*. Ambo e-
 nim conveniant non in illo ſolùm, *utile mihi*, Latinum eſſe: ſed & illo, da-
 tivum non aliunde pendere, quàm ab adjectivo *utile*. At diſpar ratio, ſi ſer-
 mo ſit de iſtis, *integer vitæ*, *albus dentes*, *doctior illis*: ubi caſus non dependet
 ab eo, quod exprimitur, ſed quod reticetur. Quia integrè ſint, *vitæ ergo*,
albus quod ad dentes, *doctior præ aliis*: ut ſuis locis plenius comprobatur.

Ab univerſali, quam diximus, naturà eſt illud, quòd tam multa, quæ na-
 turà ſua genitivum poſſulent, dativo etiam jungi videamus. Plautus Pleſ-
 dolo Act. I, ſc. II: *Vino modo cupida eſtus*. Maro Æn. XI:

--- *Conſiliis habitus non futiſ auctior.*

Ovid. lib. II de Ponto El. VII:

Participem ſtudiis Cæſar habere ſolet.

Cæteroquin dicetur, *vini cupida*, *conſiliorum auctior*, *ſtudioſorum participes*.

Huc quoque pertinet, quòd *conſcius*, non tantùm, cùm ad perſonam re-
 fertur, quomodo dicimus *conſcius ſibi*; ſed etiam, cùm reſpicit rem, inter-
 dum dativum admittit. Cicero pro Cluentio: *Conſcium illi facinori fuiſſe*,
arbitrabamur. Et pro Cælio: *Hinc facinori tanto tua mens liberalis conſcia*.
 Item Ovidius Metamorph. lib. VII:

Tuque triplex Hecate, captis quæ conſcia noſtris.

Alienus quoque ob eandem cauſam dativum adſciſcit. Cicero pro
 A. Cæcina: *Quod illi cauſæ maximè eſt alienum*. Et Quintil. pro cæmio lib. I:
Ego autem cum exiſtitem, nihil arti Oratoriæ alienum. Pro quibus ἐλλειπτικῶς
 etiam dicitur, *alienum dignitatis*; & *artis Oratoriæ*: ut antea dictum. Sed
 uſitatus eſt, *alienum arte Oratoriâ*, vel, *ab arte Oratoriâ*: ut oſtendam, cùm ad
 falſum Ablativi regimen deventum erit.

Par ratio in *diverſus*. Ut *diverſus huic*. Quintilianus lib. XII, cap. X:
Nihil eſt tam Lyſiæ diverſum, quàm Iſocrates. Juſtinus lib. XXXI: *Diverſam*
cæteri mortalibus eſſe illud, & hominum, & belli genus.

Idemque locum habet in *par*: quod uſitatè quidem conſert perſonam
 perſonæ; ut, *Tyſidem † ſuperis parem*: aut rem rei; ut, *Par * virtuti oratio*:
 ſed

† Inſtitut. l. I.
 • Inſtitut. l. I.

sed quandoque etiam collationem instituet inter rem, & personam; eam tamen rem, quæ conveniat personæ. De Græcis quidem id dubium non est. Sic enim Aristophanes Pluto:

Ὁ γὰρ μέλειες τὰς ἰσὰς πλῆρας ἐμοί.

Verfu fortè minus concinno, attamen verbum verbo, sic expresseris:

Nec enim participasti pares plagas mihi.

Mihi, pro meis, puta plagis. Ac viris eruditus * observatum, similiter legi in Digestis: *In pari causa ceteris servus habendus est.* Et alibi: *In pari causa ei est.* Item: *In pari causa factori habendus est.* Vbi par causa ceteris servis, aut par factori, poni statuo μετὰ τὸν μισθόν, pro causa servorum ceterorum; item causa factoris.

In ambiguo est, cujus casus fit *solvendo*, cum Cicero ait Philipp. II: *Nec solvendo eras.* Et lib. III ad fam. epist. VIII: *Cum solvendo civitates non essent.* Et lib. XIII ad Att. epist. X: *Magis solvendo non erat.* Quod etiam loquendi genus apud Senecam, Fabium, Macrobius, invenias, & imprimis apud Iurisperitos. Ablativum esse, credidit Priscianus in XVII, ubi legas: *Frequentius in hujuscemodi sensu Romani ablativo utuntur.* Terentius Andria †:

— Forte unam adspicio adolescentulam

Formâ. S O. Bonâ fortasse. S I. & voltu, Sofia,

Adeò modesto, adeò venusto, ut nihil supra.

Cic. in Philipp. contra Antonium: *Tu nec solvendo eras.* Hæsit hic etiam Laurentius Valla. Nam lib. I Eleg. cap. XXVI, sic scribit: *Solvendo non sum, nunquam patitur secum substantivum: ideoque dubitari potest, an dativus sit, an ablativus.* Sed sæpe adeò substantivum additur, ut mirum sit, hoc excidisse vel Prisciano, vel Vallæ. Tamen non defunt hodièque, qui eos sequantur. Atque hi tuentur se illo Livii lib. XXXI: *Nec solvendo ere alieno Respubl. esset.* Sed placet sententia Budæi, qui legendum putat, *eri alieno.* Quomodo idem Livius lib. II ait: *Vt divites conferrent, qui oneri ferendo essent.* Et lib. XXX: *Ea modo, quæ restringendo igni forent, portantes.* Similitèrque Ovidius xv Metam. de Phœnice:

Vt dedit huic ætas vires, onerique ferendo est.

Et Seneca epist. LXXI: *Vires suas novit, scit esse oneri ferendo.* Plinius item lib. XI, cap. II: *Telum perfodiendo tergori, quo speculavit ingenio!* Imò par ratio in substantivis. Macrobius lib. III, cap. XIX: *Sunt de agricultura scriptores, qui nuces, & mala, sic dividunt, ut Nuces dicant omne pomum, quod foris duro tegatur, & intus habeat, quod esui est: Malum vero, quod est esui, & durum intus includat.* Vbi pro esui poterat dicere *vescendo*. Vt Plinius lib. XXI, cap. XVI: *Scolymi radix vescendo est decocta.*

In hujusmodi autem congruit dativus cum adjectivo *aptus*, *idoneus*, *par*, *accom-*

accommodatus, bonus, vel simili: ut optime observat Linacer lib. vi. Cujus sententia eo probatur, quod aliquando additur adjectivum. Cato de R. R. cap. vi: Ager oleo conferendo, qui in ventum favonum spectabit, & soli ostentus erit, alius bonus nullus erit. Celsus lib. v, cap. xix: Puri movendo aliud non est melius. Et lib. v, cap. xxviii: Si cetera desint, imponi debet primum non pingue emplastrum, ut id reprimat: deinde, si repressit, quodlibet puri movendo accommodatum. Columella lib. i, cap. ix: Mediastinus qualiscunque status potest esse, dummodo perpetiendi oneri sit idoneus. Vitruvius lib. ii, cap. viii: Ergo, quae non in rectis poterit ferre laborem, ea non potest in structura oneri ferendo esse firma. Appulejus vii Met. Oneri ferendo non inhabiles, & ceteri ministerii patientes. Haec satis ostendunt, cum dicitur ἀσπλῶς, esse solvendo, esse oneri ferendo, atque ita in aliis, esse ea dandi casus: eumque casum convenire cum nomine adjectivo, vel expresso, vel intellecto. Et quomodo alius sit casus, cum acquiratio, ac commodum significetur? ut inde etiam liquet, quod exponitur per praepositionem ad cum suo casu. Nempe haut aliter, ac in illo Ciceronis Philipp. ii: Illud Cassianum, Cui bono: ubi Priscianus interpretatur, Ad cuius bonum. Par enim ratio, cum quis dicitur solvendo: quia valet, ad solvendum. Quomodo extulit Vitruvius lib. x, extremo cap. vi: Sic Patricius ducendo, & reducendo, pecuniam contrivit, ut ad solvendum non esset. Sed sive solvendo dicas, sive ad solvendum, ἔλλειψις est nominis adjectivi, ut diximus.

Ex eo autem, quod videmus, pro dativo etiam poni ad cum praepositione; causam quoque cognoscimus, cur loco ejus ponatur infinitivus. Nam infinitivus vim habet nominis, ac cum additur adjectivis commodi, vel similis significationis, intelligitur praepositio A D. Ut bonus, pro idoneus, dativum amat. Vnde Fabius prooemio lib. i: Bona studiis. Pro quo possis dicere, bona ad studia. Ut Livius lib. ii belli Hannibalicis: Bonus habitus ad cetera. Varro in primo de R. R. cap. ix: Ad quam rem bona, aut non bona, sit. Quomodo & eodem ait capite: Terra ad omnes res commodior. Pro, cui rei bona: omni rei commodior. At peritus canendi, est bonus sive idoneus cantui, sive ad canendum. Proque eo, bonus canere dicitur: quod integrè esset bonus ad canere, sive ad canendum. Maro Ecl. v:

--- Boni convenimus ambo,

Tu calamos inflare leves, ego dicere versus.

Similiter dicitur, aptum occultationi, vel occultendo, sive occultando: item, ad occultationem, vel occultandum, sive occultandum: ac praeterea, aptum occultere, sive occultare, pro ad occultere. Ovidius lib. ii Fast.

Sylvaeque montanas occultere apta feras.

Sed haec plura iora fient, ex iis, quae in Verbo de Infinitivo dicemus.

C A P V T X I I I.

De adjectivis, quæ falso accusativum regere creduntur; cum casus is non à nomine regatur, sed præpositione intellectâ; uti genitivus apud Græcos, qui Ἐκατά τὸ μέγεθος quandoque expriment. Synecdoche Grammatica. Etiam usitata est oratoribus cum accusativo cætera: Gellio quoque cum pleraque. Easdem præpositiones intelligi, quando mensura significatur. Dignus odium: tibi in structura ratione etiam hæsit Donatus. Natus annos centum dici, pro ante annos. Sollicitus vicem alicujus, pro ob vicem.

Nunc considerationem intendamus in adjectivorum illa, quæ accusativum regere arbitrantur. Nostra hæc sententia est, esse in his Græcissimum; ac tum apud Græcos, tum Latinos, intelligi præpositionem, quæ eum regat casum. Ut in illo: Σύρος ἔ τὸνομα, καὶ πατρίδα. Vbi καὶ intelligitur. Latine similiter dixeris: *Syrus nomen, ἔ patriam*. Sic enim Maro in v: *Cressa genus Pholœ*. Pro, quod ad genus, hoc est, ratione generis. Nec eum morem loquendi refugit Tacitus vi Annal. *Clari genus*. Simile fortasse illud Gellii lib. ix, cap. xii: *Sed quis hostis, ἔ quod genus, ἔ quam formidandæ vastitatis, Q. Claudius descripsit*. Integre, quod genus hostis. Vbi hostis, casus recti; ut si dicas, quod genus hostes: pro, ad quod genus hostes: id est, cuius generis. Eodem modo Herodianus, Εἰκόνα πᾶσι ἰσχυρίαν τῶ τέλει αὐτοκράτη. *Imaginem omnia similem defuncto*. Quomodo Maro ait iv Æn.

Omnia Mercurio similis, vocemque, coloremque.

Interdum autem à Græcis exprimitur præpositio καὶ, vel καί. Nā Theognidis quidem est: Οὐδείς ἀνθρώπων ἔστιν ἀπαντα σοφός. *Mortalis sapiens omnia nemo datur*. Et Luciani, τὰ θαλάττια σοφός: *callidus res marinas*. Sed Plato pro eo: Περὶ τῶ τοιέτων σοφός: *Circa talia callidus*. Ac similiter Herodiani est: Σοφός πρὸς ὀπλιῶν: *Callidus ad insidias struendas*. Et Xenophon quidem: Ἀγαθοὶ τὰ πολεμικά: a. v. *boni res bellicas*. At Plutarchus: Ἀγαθοὶ πρὸς τὸν πόλεμον: *boni, five apti ad bellum*. Itidem Isocratis quidem est ad Demonicum: Περὶ τὸ μὲν σῶμα εἶναι φιλόπονος, πῶ δὲ ψυχὴν φιλόσοφος: q. d. *Studeo corpus quidem esse amans laboris; animum autem, amans sapientiæ*. At in veteri epigrammate est:

Ὅς καὶ σῶμα καλὸς, καὶ νῦν δ' αὖ ἐστὶν ἀμορφός,
Αἰσχρὸς δ' ἢ πλεῖον μοι δοκεῖ, ἢ καλός.

Qui, inquit, quod ad corpus pulcher, quod ad mentem deformis, Deformis magis mihi videtur, quam pulcher. Quare nihil apertius, quam ἔλλειψιν esse, cum accusativus ponitur sine sua præpositione: ac Græcis quidem intelligi κατὰ, aut καί: Latinis verò præpositionem circa, vel ad, præcedente pro- vocabulo quod. Ut illo iv Georg. Crura thymo plene. Pro, quod ad crura.
Et apud

52
Et apud Statium II Sylv.

Incorrupte fidem, nullosque experte tumultus.

Integrè sit, quod ad fidem, incorrupte. Vulgò *αὐτὴν δεχθῆναι* vocant : quod Latine sit *comprehensio*. Nempe, quia pars toto comprehenditur ; adjunctaque etiam toti insunt, & eo quasi contineantur. At in synecdoche Grammaticâ accusativus, cujus locum aliàs ablativus solet obtinere, significat totum, vel adjunctum. Synecdoche hæc figuræ nomen non meretur, nisi quatenus ellipsis in ea est præpositionis. Esto igitur figura, sed quæ sub ellipsi contineatur. Eam non temere invenias apud Oratores ; vix etiam historicos, utcunque eorum dictio ad poeticam propius accedat. Cum accusativo tamen *cætera*, non apud poetas duntaxat ; verùm & crebrò apud historicos, & apud oratores interdum, reperias. Cicero pro Quinctio : *Sanè cætera patris familiaris, & prudens, & attentus, unâ in re minus consideratus*. Et Vellejus Pater. *Qui vir cætera sanctissimus, immensusque voluptatibus*. Ac eodem modo loquuntur Sallustius, Livius, Tacitus. Gellius etiam junxit accusativum pleraque. Vt lib. VI, cap. II : *Homini pleraque huius indigentis*. Et lib. IX, cap. X : *Annens Cornutus, homo sanè pleraque alii non indoctus, neque imprudens*. Similiter lib. XII, cap. V, & lib. XII, cap. XX.

Eadem præpositio AD intelligitur, cum accusativus certam significat mensuram. Dicitur enim non modo, *longus trium pedum*, vel *tribus pedibus* : sed etiam *tres pedes*. Pro, *ad pedes*. Sic loquitur, inter alios, Columella lib. V, cap. VI : *Esto ager longus pedes mille, & ducentos*. Item Livius lib. XXXVI : *Habentes gladios longos quaterna cubita*. Plinius lib. XXVI : *Caulis palmam unâ altus*.

Græci locò accusativi habent genitivum. Vt apud Herodianum lib. I : *Ἀνδρῶν δώδεκα πύργων, χρύσεος. Statua virilis duodecim cubitorum, aurea*. Sed intelligunt καὶ τὸ μέγεθος : quod expressit Diodorus Siculus lib. I, de palmarum agens fructibus : καὶ τὸ μέγεθος ἐξ ἐπιπέδων ἔντες. *Quod ad magnitudinem, sex palmarum*. Atque horum exemplo Romani dicunt, *longus sex cubitorum* : puta *magnitudine*, vel *longitudine*, ut supra vidimus.

Intelligenda quoque præpositio ad, cum dicitur, *dignus odium*. Infolens quidem sermo : attamen non refugit Terentius Andr. Act. V, Sc. IV : *Dignus es cum tuâ religione odium*. Sic enim Bembi codex. Atque eam lectionem jam olim agnovit Donatus : ut inde est cognoscere, quòd ait, aut odio reponi debere, aut, si *odium* retinendum, accusativum poni pro ablativo. Aut post *religione* esse distinguendum : ut, quemadmodum *scelus* dicitur pro *scelero*, sic *odium* usurpetur pro eo, qui dignus odio. Hæc enim mens est verborum Donati. Vnde satis liquet, non satis intellexisse, quâ ratione, *dignus odium*, dicatur. Quod ἐλλειπτικὸν est, pro, *dignus ad odium*. Satis hoc quoque infolens. Veruntamen sic Plautus Mil. Glor. act. IV, sc. I :

fc. I : *Ad tuam formam illa una regna est.* —

Ante autem intelligendum, cum dicitur, Natus annos triginta. Grosippus, sive Scoppius †, ut eos refellat, qui adjectivum credunt regere accusativum, dimensionem temporis signantem, hujusmodi ponit exemplum : *Vixit annos centum.* Atque hic dependere ait accusativum, non ab adjectivo, sed à præpositione *per* subintellectâ. Verùm, exemplum istoc ad nomina non pertinet : còque credo scribere voluisse, *Natus annos centum.* Atque accusativum regi non à *natus*, sed à præpositione *ante*. Neque enim hoc nescivit vir doctissimus : sed festinatione aliud scripsit, quam voluit. In cujusmodi culpis omnes veniam poscimus, & meremur.

Sunt etiam adjectiva curam, vel affectionem animi, significantia, quibus accusativus *vicem* addatur; regiturque is accusativus à præpositione *ob* intellectâ. Ut apud Livium : *Clamor undique ab sollicitis vicem Imperatoris militibus sublatus est.* Item, *Sum vicem magis anxios, quam ejus, cujus auxilium ab se petebatur.* Et apud Curtium lib. VI I : *Is tum flere coepit, & os suum converberare, moestus non suam vicem.*

Atque ex his cognoscimus, nullum adjectivorum regere accusativum : semperque à præpositione intellectâ casum eum dependere.

C A P V T X I V.

Ablativos non regi aliunde, quam à præpositione. Domo Phœnix. *Ac similiter cum substantivo, Arrius Reate, ficus Zacyntho. Eundem intelligi casum, cum ablativus additur adjectivis copiae, vel inopiae, vel etiam mensurae. Cur dignus ablativo societur. Contentus sine ablativo, aut verbo. Alienus, & alius aliquo, vel ab aliquo.*

Nunc expendamus adjectivorum illa, quæ significant causam, vel modum. Modi autem nomine nunc circumstantias quoque complector. De his similiter statuendum, ac de adjectivis, quæ accusativum regere existimantur. Nam utrobique regitur casus à præpositione : si accusativus sit, à præpositione accusativum regente : si ablativus, à præpositione itidem, quæ ablativum requirat. Hoc exemplis planius fiet. *Firmus equitatu*, est ἐλλειπτικόν : integrum autem, *firmus ab equitatu*. Quomodo Plancus* ad Ciceronem scribit : *Antonius ab equitatu firmus esse dicebatur.* * lib. 10, ep. 15. Livii quoque est in octavo belli Hannibalici : *Poenos tenere castra à stationibus, vigilis, omni justâ militari custodia, tuta & firma.* Itidem ἐλλειπτικόν est, *invictus labore, instructus philosophiâ.* At integrè ait Cicero lib. de Off. I : *Non est consentaneum, qui invictum se à labore præstiterit, vinci à voluptate.* Et in Bruto : *Vt eò nihil ferme quisquam addere posset, nisi qui à philosophia, à jure civili, ab* historia

DE CONSTRUCTIONE

54

historia fuisset instructior. Eadem ἄλλοις in hisce: *Animo otiosus, ingenio improbus, corpore validus, facie similis, nudus pecciore, pallidus metu, ager, vel tardius vulnere, siccus sole, insignis arte, armis validus, & id genus cæteris. Ut Ovidii illo xi Met.*

Felix & nato, felix & conjugæ.

Pro, à nato, & conjugæ. Quomodo Cicero de Claris Oratoribus ait: *Ab omni laude felicior.* Sic illo, *Iove natus*: pro, *ab Iove.* Ut Euripidi, Διὸς πατρὸς.

Pro ἰσθῶ, vel ἰσθῶ, vel ἐν Διὸς: quomodo Nazianzenus ait, ἐν τῷ ἰσθῶ πατρὸς. Eadem ellipsis in istis: *Genere Afer, domo Siculo.* Solinus cap.

xxx, ex oratione Catonis: *Karthaginem cum rex Iarbas rerum in Libya potenter, Elisa mulier extruxit, domo Phœnix: & Karthadam dixit, quod Phœnicum ore exprimit, civitatem novam.* Citra ἑλκεῖται fit, *ab genere Afer, ab domo Phœnix.* Ejusdem præpositionis defectus est, cum urbis nomen in ablativo ponitur.

Nec enim solum dicitur aliquis, *domo Antiochenus*; sed & *domo Antiochiæ.* Ac similiter, *domo Karthaginensis*; vel, *domo Karthagine.* Cujus rei exempla fuggerent inscriptiones vet. Imò interdum *domo* præteritur: ut apud Cæsarem lib. III Bell. Civil. juxta edit. Ful. Vrs. C. *Felginatam Placentiæ.*

Inscriptio vetus: *Arrius Reate.* Vide omnino Andr. Schottum Obf. Hurm. lib. III, cap. XI. Hinc præter cognoscimus, substantivis etiam ablativis addi, qui à præpositione intellectâ regantur. Cujus etiam generis sunt, *Vinum Chio, siccus Zacyntho.* De qualibus alibi plenius.

Quod diximus de ablativis causæ, vel modi, idem locum habet in ablativis, qui adduntur adjectivis copiæ, vel inopiæ. Nam & his causæ, vel modus, significatur. Ut, *Dives agris*; pro, *ab agris, vel ex agris.* *Plenus vino.*

pro, *de vino*; ut Itali dicunt, *Pieno di vino*; Belgæ, *bol van wijn.* Hæc recte referri ad ablativum causæ, inde cognoscimus; quia, *dives agris, & plenus vini,* idem valent, ac *dives ob agros, plenus propter vinum, sive vini causa.*

Par ratio in *liber.* Nam Ciceronis quidem est in I de Fin. *Liber omni cura animus*: & in quinto: *Liber terrore animus.* Sed idem orat. I contra Rullum ait: *Liber à deliciis.* Et IV Acad. Qu. *Liber ab irrisione.* Item Livii quidem est lib. VII: *Liber omni metu.* Verum idem lib. xxxix ait: *Liber à metu insidiarum campus.*

Ac Plautus similiter Trinum. act. IV, sc. III: *Libera à legibus.* Itidem in aliis: quomodo Ciceronis est, *inops à verbis, ab amicis*: item, *vacuus à molestia, à metu*: *nudus à propinquis, nuda à magistratibus Resp.*

Ex his ita colligimus, trifariam quidem dici, *inops verborum, verbis, vel à verbis*: *vacuus curarum, curis, vel à curis.* Sed in primo intelligi substantivum ratione: in altero supplendam esse præpositionem à: tertium duntaxat genus sermonis esse nativum ac integrum.

Itidem trifariam construuntur adjectiva, quæ dimensionem significant. Dicimus enim, *Longus sex pedum, sex pedes, & sex pedibus.* Sed in primo intelligitur

* c. filio autu.

telligitur ablativus *longitudine*, indèque regitur genitivus *pedum*. In secundo $\kappa\alpha\tau' \epsilon\lambda\lambda\epsilon\iota\sigma\iota\upsilon$ reticetur præpositio A D, unde accusativus regitur. Quem admodum de utroque superiùs exposui. Tertium hujus loci est. Quomodo Livius lib. xxxviii ait: *Fossam sex cubitis altam, duodecim latam*. In qualibus præpositio A intelligi videtur.

Dignus cur ablativo jungatur, non aliunde petendum, quam quòd ablativus ille causam dignitatis, aut modum significet: eòque par hic ratio sit, ac in ablativis aliis causæ, vel modi: de quibus antea diximus. Sit exemplo hoc Ciceronis lib. i de Off. *Quod operæ in rebus cognitione dignis ponitur, id jure laudatur*. Rebus accidit dignitas quædam: earum dignitas est ex cognitionis bono. Similiter, cum dicitur, *dignus amore, odio; vitâ, morte*. Vbi itidem per est verisimile, *ab*, vel *ex*, intelligi.

Contentus ut genitivo interdum jungi vidimus, $\kappa\alpha\tau' \epsilon\lambda\lambda\epsilon\iota\sigma\iota\upsilon$ ablativi: ita sæpe ablativum habet expressum. Vt *parvo*, aut *modico contentus*. Sed regitur is quoque ablativus à præpositione D E. Integrè in Lælio ait Cicero: *De his communis vita contenta est*. Et si nec natura respuit *IN*: quomodo dicimur, *in aliquo acquiescere*. Vt eodem Lælio: *Vicissim senes in adolescentum charitate acquiescimus*. Vel etiam C V M, ut Belgis, *Eo contentus, hic met te vreden*, q. d. cum eo contentus. Præterea in eo errant, quòd negant, absolutè inveniri, hoc est, absque ablativo, aut infinitivo. Quippe dixit Ovidius lib. vii Met. fab. xxvii:

*Cui non ista fide satis experientia sano,
Magna foret? non sum contentus, & in mea pugno
Vulnera.*

Eodemque modo locutus Plautus Mercat. Cicero in Bruto †, atque alii.

Nec *alienus* unquam ablativum regit. Objectant hoc Ciceronis in primo de Divinat. *Negue hoc Di alienum ducunt suâ majestate*. Et de provinciis consular. *Alienum sibi videri dignitate imperii*. Sed præpositionem A intelligi, indicat hoc ejusdem in vi ad Att. *Navigacionis labor alienus non ab ætate solum nostrâ, verum etiam dignitate*. Ac Terentius similiter Adelph. *

† ubi tamen
Lælius eo
addi solet.

* Act. 5, sc. 3.

-- *Alienum à vita mea*

Videtur. — Dicitur igitur, *alienum ætatis tuæ, ætati tuæ, ætate tuâ, & ab ætate tuâ*. De prioribus duobus superiùs vidimus: de posterioribus, liquet ex iis, quæ nunc diximus. Atque hinc est, quòd interdum dissideant codices. Vt apud Ciceronem lib. ix, epist. xiv, quidam libri habent, *Non alienum dignitati tuæ*; alii, *dignitate tuâ*; alii, *à dignitate*. Interdum etiam de casu vix statui potest. Vt illo Cic. lib. xiii, ep. lxxxiii: *Quod si alienum tuis, aut etiam suis moribus*. Nam *moribus* & dandi, & auferendi esse casus, possit.

Hinc

Hinc etiã liquet, quid statuere conveniat de illo Horatii lib. I, ep. XVI :
Nerve putes alium sapiente bonoque beatum.

Et isto lib. II, ep. I : --- *Nequis se, præter Apellem ,
 Pingeret, aut alium Lyfippo duceret æra.*

Nempe auferendi casus dependet à præverbio *ab*. Multò enim usitatius, *alius ab illo*. Quomodo Brutus ad Ciceronem lib. III : *Nos ab initio spectasse otium, nec quicquam aliud à libertate communi quassisse, exitus declarat.* Ellipsis fortasse & in illo Tibulli lib. III, el. v :

Felix hoc alium desine velle virum.

Ita enim veteres Cujacii membranæ, quibus usus Scaliger. Sed distinguit ille hoc pacto : *Felix hoc, alium desine velle virum.*

Possis tamen hoc modo :

Felix, hoc alium desine velle virum.

In vulgatis pro hoc est, *ac* : etiam in antiquâ editione, quæ Regii Lepidi anno prodiit MD CCCLXXXI. Sed hoc legunt quoque Muretus, ac Lambinus, cumque *alium*, non cum *felix*, conjungunt. Quorum Lambinus existimat, similiter legi apud Horatium debere lib. II, sat. III :

Qui species alias veris, scelerisque tumultus

Permistas capiet.

Vbi in vulgatis, *alias veri* : quod non temere alibi reperias : sed pro eo, *alias veris*, vel *à veris*.

CAPVT XV.

De casu, quem comparativi regunt vi eâ, quam à positivo trahunt, nihil in comparativorum doctrina speciatim præcipi debet. Prior etiam de multis dici, contra Agræcium ostenditur : causâque ejus rei adfertur. Valla in eo error. Saturnius quoque refellitur, qui genitivos aut comparativo jungi, per Hellenismum. Comparativi mensuræ genitivum adsciscunt, non ut comparativi, sed ex communi naturâ adjectivi. Plus, minus, amplius, curvis junguntur casui : sed casus is, si sit nominativus, non regitur ab ullo ; sin obliquus fuerit, regitur, non à plus, minus, vel amplius, sed nomine substantivo, verbo, aut præpositione.

Post ea, de quibus hæcenus egimus, seorsim tradere Grammatici folent de comparativis, & superlativis. Sed prope quicquid de iis adferunt, id vel falsum est, vel superfluum, vel alieno loco insertum. Quod ut liqueat, canones eorum expendemus ad rectæ rationis trutinam, eorumque consuetudinem, qui optimè sunt locuti.

De comparativis, & superlativis, sic universè statuendum, parem eorum rationem esse, ac positivi. Quare, quæ universè de adjectivorum vel verâ, vel

vel falsâ rectione diximus, ea non in positivis solùm, sed comparativis etiam, & superlativis, habent locum.

Hæc ut planiora sint, priùs de comparativo agam: ordinèque ibo per casus singulos, quos regere dicitur.

Genitivi exemplum fuerit, *prior*, vel *nequior horum*: ac similiter in comparativis aliis partitivè acceptis. Sed ut in positivis, ita hic quoque est ellipsis: integrèque erit, *prior*, vel *nequior è numero horum*.

Sed perpetuumne, quod Agræcius ait, *prior* dici de duobus; *primus* de multis; eodèmq; modo differre *posterior*, & *postremus*; *alter*, & *alius*? Sanè, contra quàm Agræcius putavit, *prior* de pluribus dicit Varro apud Gellium lib. XIV, cap. VII: *Quotiescumque usu venisset, ut omnes isti magistratus eodem tempore Romæ essent; qui eorum prior alius esset, ei potissimum Senatûs constituendi jus fuisse*. Plinius lib. IX, cap. LIV: *Eadèmq; ætate prior Licinius Muræna, reliquorum piscium vivaria invenit: cujus deinde exemplum nobilitas secuta est, Phlippus, Hortensius; Lucullus, exciso etiam monte*. Eodèmq; modò usurpatur Tit. de re militari. Plura loca suggeret Saturnius lib. IX, cap. XXXII. Nec causa hujuscæ locutionis obscura est. Nam, ut Julius Scaliger * ob-

* de causis t. i. lib. 4, cap. 151.

fervavit, quoties *prior* de pluribus dicitur, universi in duas dissepiscuntur partes, ac primus partem priorem, alteram alii conficiunt: ita ut tum quoque, cum multi intelliguntur, de duobus propriè dicatur.

Hoc dum non cogitat Laurentius Vallensis, contendit, comparativus tantum partitivè poni, cum de duobus est sermo: ut in illo †, *O major juvenum*. At si de pluribus ageretur, dicendum fuisse, *Maximus juvenum*, non, *Major juvenum*, sive è *juvenibus*, aut *inter juvenes*. Quod Laurentianum præceptum transgredi non metuit Plinius lib. XXIV, cap. XIV: *Inter generatuvorum, inquit, Rhamnos appellatur à Græcis candidior, & fruticosior*. Et lib. XXVII, cap. IX: *Inter omnia communia animalium fel præstantius in effectu*.

Legas quoque apud eundem lib. IX, cap. XVI: *Piscium femine majores quam mares*. Et alibi: *Graviores alitum inferiore genâ convivent*. Et, *Apum adolescentiores ad opera exeunt*. Aliâque id genus supra † adduximus, cum de comparativis partitivè acceptis diceremus.

† Horatius in Art. poet.

* Ita plerique MSSi, & veteris editio Parmensis anni 1476. Vñ in aliis reperitur, vel præstantissimi effectus fel est.

† cap. 10.

Eandem ob causam etiam comparativus de pluribus usurpatur, quando conjungitur accusativo cum præpositione *inter*. Macrobius lib. I de somnio Scipionis cap. II: *Colotes inter Epicuri auditores famosior, & loquacitate notabilior*. Item eodem cap. *Numenio, inter philosophos occultorum curiosiori, offensam numinum somnia prodiderunt*.

Item cum sequitur, *ante omnes*. Ut illo Maronis I Æn.

— Regna Tyri germanus habebat

Pygmalion, scelere ante alios immanior omnes.

Nempe in his quoque *omnes* in duas partes dispescuntur : ac partem unam unius is constituit, cujus nomen exprimitur : sed altera est pars omnium eorum, quibuscum fit unius collatio.

Quod si audimus Saturnium lib. ix, cap. v, Latini interdum in comparativorum constructione imitantur Græcos, qui iis genitivum addunt. Verùm loca, quæ adfert, id neutiquam evincunt. Adducit hoc Ciceronis, nescio unde, *Cæterarum rerum præstantior erat*. Sed forsitan interpretari possumus, *è cæteris rebus*. Adducit è Plinii lib. vii, cap. xxx : *Omnium triumphantorum lauream adeptæ majorem*. Sed subintelligitur *laureis*. Adfert è Curtii lib. v : *In oculis duo majora omnium navigia submersa sunt*. Verùm *majora navigiorum* ait, ut Plinius, *apud adolescentiores* : quo de loquendi genere superius dictum. At Hieronymum non audimus ; cujus, more Græco, illud in Daniele : *Ad ipsum consuebant Iudæi, eò quòd esset honorabilior omnium*.

Præter comparativos partitivè acceptos, eoque genitivum, ut ajunt, regentes ; etiam adjectiva mensuræ regere docent genitivum : idque tum absolute, tum additâ particulâ *quam*. Atque hæc exemplis istiusmodi confirmant. Plinius lib. xiii : *Non altiore quatuor digitorum sulco*. Et lib. xxxvi : *Nec longiores duodecim pedum*. Columella lib. ii : *Sulcum ducere longiorem, quam pedum centum viginti, contrarium est pecori*. Et lib. viii : *Dum ne vetustiora sint, quam dierum decem*. Et aliquot aliis apud eundem scriptorem locis. Sed hic etiam canon superfluus est, quia fati ex eo cognoscitur, quod antea dicebamus, quemcunque casum admittit positivus, eundem admittente comparativum, & superlativum, sive propriè, sive *ελλειστικῶς*. Atqui, ut superius quoque monitum, similiter in positivo dicimus, *altum sex pedum, latum octo pedum* &c.

Etiam *plus*, & *minus*, quod ipsum de *amplius* dictum vclim, genitivo junguntur. Vt illo Plinii lib. xiii, cap. i : *Vitium plus Surrentino austeritatis Albano, vehementia minus Falerno*. Sed non inde consequitur, adjectivum ullum, extra verbalia, regere genitivum. Nam si *plus* substantivum est, ut quidam existimant, pertinebit hæc structura ad canona de substantivo alterum substantivum regente in genitivo. Sin verè est adjectivum ; jam non genitivus regetur à *plus*, sed ab substantivo in *plus* intellecto : puta *negotium*, vel simili ; ut apud Græcos in *πλεον* intelligitur *ἄξιμα*. Verè autem adjectivum esse, arguit hoc Sallustii in Jugurth. *Neque pluris pretii coquum*. Quare in illo *pluris emi, pretii* intelligitur : *pretio* item in illo, *plure venditum*. Pluræque de eo lib. ii de Analogia cap. xxiv.

Non desunt, qui contendant, *plus* quadruplicem regere casum. Dici enim, *Interfecti plus trecentis. Cædes plus trecentorum. Interfecit plus trecentos. Plus trecentis interfectum*. Sed non cogitant, hic ellipsin esse particulæ *quam* :
plus

plus trecenti, pro, quàm trecenti : plus trecentorum, pro, quàm trecentorum : & ita in aliis. Non igitur casus regitur à *plus* ; sed si nominativus sit , ad convenientiam, non ad regimen pertinet. Sin casus obliquus, regitur à nomine, aut verbo, aut præpositione intellectâ. Hæc plenius exponam.

Plus nunc de qualitate dicitur ; ut *plus virium*, de quo antè egi : nunc certo numero sociatur. Quod cum fit , casus additus aut ad convenientiam pertinet, aut ad regimen. Ad convenientiam, si fuerit nominativus. Vt illo Varronis lib. III de R. R. *Ne plus tertia pars excimatur mellis.* Livius lib. xxxix : *Romani haud plus sexcenti ceciderunt.* Et alibi : *Paullò plus trecenta vehicula amissa.* Item Ovid. xi Met. fab. x :

Aut minus, aut certè medium non amplius æquos

Puppe scabatur.

Plinius quoque lib. xi : *Animalibus, quibus plus quaterni pedes, nullis sanguis.* Valde errant, cum hic *plus*, vel *amplius*, regere ajunt nominativum. Nunquam enim aliunde regitur nominativus ; sed convenit cum altero nominativo, aut verbo. Vti illo Livii : *Romani haud plus sexcenti ceciderunt : sexcenti* concordat cum *Romani* ; quicum & convenit *ceciderunt*. Atque hoc apertius erit, si integrè exprimas, *Romani ceciderunt plusquam sexcenti.* Imò *plus*, vel *plusquam*, prætereatur : eadem erit structura. Vt, *Romani sexcenti ceciderunt.* Quare, cur nominativo utamur, ex *plus* ratio petenda non est.

Nec veriùs regere ajunt genitivum. Nam, quomodo dicimus, *intervallum trium pedum* : ita & apud autorem Herennianum legas lib. III : *Intervalla locorum mediocria esse placet, ferè paullò plus, aut minus, pedum tricentum.* Et quemadmodum dicitur, *Exercitus viginti millium* : ita ait Livius lib. x ; *Paullò plus viginti millium alius exercitus fuit.* Quare genitivus regitur non à *plus*, sed ab *intervallum*, & *exercitus*.

Nec unquam accusativus à *plus* regitur. Objicit Plautus Stichus * :

Nam illa me in alvo mensès gestavit decem :

At ego illam in alvo gesto plus annos decem.

* Sc. Fameri
fuisse suspicor.

Et Terentius Adelphi †

Homini misero plus quingentos colaphos infregit mihi.

Plinius quoque lib. x : *Singulos vere parit, nunquam plus ternos.*

Verùm accusativus quoque iis in locis requiritur, licet *plus*, & *amplius*, omittam : quod arguit, casum hunc inniti verbis, *gesto, infringo, pario.*

Quandoque & ablativi par ratio est. Nam ut dicitur, *Triennio vixit* : ita quoque, *plus triennio vixit.* Sic illo Plauti Bacchidibus ‡ :

Hunc si ullus Deus amaret plus annis decem,

Plus jam viginti mortuum esse oportuit.

‡ Act. 4, sc.
Constringi
te illi.

Nam eadem structura *plus* omisso. Sed sæpe, si non vi comparativi ; at præpo-

DE CONSTRUCTIONE

50
 præpositionis intellectuæ, ablativus innitur. Vt, *Plus æquo postulat*. Nec enim dicimus, *æquo postulat*. Idem in illo Livii lib. XXI: *Ab utraq; parte sexcentis plus equisibus cecidit*. In his eadem ratio, ac in aliis comparativis. Vbi ablativus, per quam exponi solitus, regitur à præpositione præ; quem admodum inferius dicemus.

CAPVT XVI.

Comparativus non regere dativum, accusativum, vel ablativum. Comparatio etiam instituitur voce homonymâ inter res diversas. Refelluntur, qui negant, unum ex omnibus dici posse omnibus, vel cunctis, doctiorem, aut fortiorem. Ocius sine ablativo, pro dicto ocuis. Comparativus omnis duo respicit, quæ comparantur. Tristior, pro tristior solito. Cur subtristem malimus tristiorum, quam tristem, dicere. Valle error, existimantis, quisque non jungi comparativus. De Valla iudicium Ramirezii, ac nostrum. Μαλλον Græci, magis Latini addunt comparativus, κᾱ αλεονασιμόν. Demagis. Festi error. Cur non ut pervulgatior, perlucidior; sic dicatur perdoctior, pertristior. Quam non jungi comparativo.

DE Genitivi regimine, comparativis perperam tributo, abunde videor egisse: imò quia comparativus *plus*, præter genitivum, etiam nominandi, accusandi, & auferendi casum regere arbitrantur; eadem, quicquid hoc est, excussumus. Nunc particularim videamus de falso regimine dativi, accusativi, ablativi.

Quamquam de dativo nihil magnopere dictu opus. Nam quæ antea de adjectivis, dativum regere creditis, universè exposuimus; ea hic æquè locum habent. Quale enim, *aptum esui*; tale, *aptius esui*. Vti & cum positivus deficit. Quemadmodum illo Ciceronis lib. II de Off. *Res virtuti propiores*. Apud Sallustium, *nulli inferiores*: ut dicimus, *nulli secundus*. Nempe gradus non variat adjectivorum naturam; quæ huiusmodi est, ut iis, quemadmodum & verbis, dativus addatur, quandocunque acquisitionem significamus.

De accusativo paullò plura veniunt in considerationem. Alvarus, multique alii, in comparativorum doctrinâ præcipiunt, eos interdum regere accusativum mensuræ: quomodo passim legere est, *longior cubitum, latior duos pedes*. Verùm superflua est hæc adnotatio. Quandoquidem comparativi cum casum non suâ regunt naturâ; verùm ratione communi adjectivorum, quæ mensuram signant. Similiter enim in positivo dicitur, *longus cubitum, latus duos pedes*, & ita in aliis. Præterea nec dici potest, accusativum regi ab adjectivo, cum is regatur à præpositione **A** D intellectuâ, ut superius vidimus.

Propior

Propior non dativo solum, sed accusativo etiam, sociatur: ut Priscianus observat lib. xviii. Ita Hirtius lib. viii de bello Gallico: Alter, quo propior hostem in vallo collocatus esset. Sallust. in Catilin. Quod tamen vitium (ambitionis) propius virtutem erat. Et in Iugurth. Ipse propior montem cum omni equitatu. Livius lib. ii: Propius fidem est. Videtur in istis AD intelligi; unde casus regatur. Nisi magis placet, quia sic loquerentur, prope fidem, montem, virtutem; etiam propior, & proximus, fidem, montem, virtutem, dicere voluisse.

Venio ad ablativum; quem à comparativo regi ajunt, ac posse exponi per *quam, ac, vel atque*. Ut, *Fœcundior fortibus: pro, fœcundiores, quam fortes, vel ac, aut, atque fortes*. Ut Plinius lib. x: *Tribuit hoc avium generi natura, ut fœcundiores essent fugaces earum, quam fortes*. Sic, *Amicior aliis, pro, quam alii, vel, ac alii, vel, atque alii: Quomodo Plautus ait Mercat. Amicior mihi nullus vivit, atque is*. Verùm regitur ablativus non à comparativo, sed præpositione *PRÆ* intellectâ: ut integrè sit, *Fœcundiores præ fortibus: amicior præ omnibus*. Sic, *thymo dulcior, pro, præ thymo: versutior rotâ, pro, præ rotâ*. Maro Ecl. vii: *Nerine Galatea, thymo mihi dulcior Hyble.*

Plautus Epid. act. iii, sc. ii:

Versutior es, quam rota singularis.

Ex utroque horum etiam cognoscimus, rectè comparationem instituiti rerum diversarum voce homonymâ. Aliâ enim significatione *aucedo* convenit thymo, aliâ Galatææ. *Versutus* quoque diversimodè dicitur de rota, & callido. Prævit in hoc genere Homerus*:

Τὸ μὲν δὸτὸ γλώσσῃς μέλιτος γλυκίον ῥέει αὐδῆν.

Melle suavior huic ab lingua sermo sivebat.

Imò multò ante Homerum sacri vates nostri. Ut Salomo Proverb. cap. v: *Nitidius oleo guttur meretricis*. Rhetores nuncupant *σὺλληψις*, quia diversa significata comprehendimus voce ambiguâ. Vide sis, quæ fusè de hac diximus in Oratoriarum Institutionum libris †.

Vide esse, qui in dubium vocent, an rectè instituaturs comparatio, si dicatur quis, *fortior, vel doctior omnibus*. Nam, iniquiunt, voce *omnes*, ipse etiam excluderetur, de quo sermo est: eoque imitandus potiùs Cæsar, qui lib. iv belli Gallici, non quidem, *humaniores omnibus* ait, sed *cæteris humaniores*. Verba ejus sunt: *Ad alteram partem succedunt Vbii; quorum civitas ampla, & florens, ut est captus Germanorum, qui paullo sunt ejusdem generis, etiam cæteris, humaniores, propterea quòd Rhenum attingunt*. Sed profectò intolerandi supercilii res est, velle Latinitatem metiri, non classicorum scriptorum consuetudine; sed iudicii sui ratiunculis. Nobis verò fatis est, quòd & dixerit Maro viii Æn.

— *Sed cunctis altior ibat*

Archives.

* H. 4.

† lib. 4, cap. 10, sc. 7.

Anchises. Cui simile illud Æn. 1, antea etiam adductum :

— Ipse ante alios immanior omnes.

Pro, *immanior omnibus.* Quod item apud Valerium Maximum legere fit lib. IV, cap. II : *Idem sensit Fabricius Luscinus honoribus, & auctoritate, omni civis, temporibus suis, major.* Martialis quoque est lib. X, ep. XXIV :

Natales mihi Martiæ Calendæ,

Lux formosior omnibus Calendis.

Interdum ablativus comparationis κατ' ἄλλων reticetur. Quod in adverbio *ocius* fieri, satis est evidens. Ut illo Maronis in VIII :

— At illi

Ocius incubuere omnes. —

Vbi comparativum videmus : comparativo autem nomen à comparatione : seu comparatio omnis inter duo : quare concipiendum hic aliquid, quicum fiat comparatio. Id est mandatum jubentis : quasi dicat poeta : Nondum abfolverat sermonem Vulcanus, cum jam videre esset Cyclopes amovere omnia, ut arma fabricarent Æneæ. Vidit hoc Servius, qui illud *ocius* sic interpretatur. *Ocius*, inquit, *incubere*, quàm illo præceperat. Non dubium igitur, quin integrè sit, *ocius præcepto*, vel *mandato*, sive *dicto*. Quem ablativum expressit poeta 1 Æn.

Sic ait, & dicto cuius tumida æquora placat.

Nec in nominibus minùs locum habet. Nam itidem dicitur, *Tristior*, pro *tristior solito*, vel *æquo*. Potest autem quis esse tristior solito, vel æquo, qui paullùm tristis sit. *Tristior* igitur naturâ quidem suâ plus est, quàm *tristis*. Omnis enim comparativus refertur ad positivum, ac supra eum, non extremum quidem, ut superlativus; sed aliquem tamen significat excessum. Verum ista est vocis significatio ex natura, & primo usu. Sed postea *tristior* etiam dici cœpit, qui subtristis esset : idque quia, etsi paullùm tristitiæ concepisset; tamen esset tristior solito, vel æquo. Itaque quem tristem non dixerò, dixerò tamen tristiozem : quia licet non tantum conceperit dolorem, ut fortasse is tristitiæ nomen satis mereatur; si tamen conferas præsentem statum cum priori, tristior jure videatur. Par ratio in *lætior*, *solicitor*, & similibus comparativis, quando iis utimur, ne excessus ab altero concipiatur. Atque ex his lucis aliquid accipient, quæ de comparativis minus significantibus positivo dicebamus lib. II de Analogia cap. XXIII.

Alvarus, & alii, monent, comparativos regere non comparationis modo ablativum, de quo hætenus dictum; sed etiam mensuræ. Ut, *longior cubito*, *lætior pedibus aënohis*. Verùm non hoc fit naturâ comparativi; sed vi communi cum positivo. Imò nec positivus propriè casum eum regit. Quem admodum

admodum enim cùm accusativus jungitur, is regitur à præpositione AD: ita cùm additur ablativus, is dependet à præpositione AB.

Hactenus vidimus de genitivis, dativis, accusativis, ablativis; quos à comparativo regi, communis opinio est. Nunc alia expediam, quæ huc solent referri; etsi revera non ad regimen, sed ad concordiam, pertineant. Vti est comparativi concordia, vel cum nomine five pronomine; vel cum particula. De prioris generis concordia quæritur, an comparativus etiam conveniat cum quisque. Sanè Valla reprehendit illud Lactantii libro de Opificio: *Imbecilliora, & timidiora quæque animalia.* Arbitratur autem, dicendum fuisse, *imbecillima ac timidissima quæque animalia.* At Cicero quoque in Verrem ait: *Quisque gravior homo, atque honestior.* Et Seneca lib. II de Irâ: *Non vides, ut majorem quamque fortunam, major ira comitetur?* Plinius item lib. XXIV: *Ex iis majores effectus melioris cujusque erunt.* Fabius lib. IX, cap. IV: *Pedes quique temporibus validiores.* Imò, contrà quàm Valla putavit, quisque etiam positivo junctum invenitur. Tacitus lib. XII Annal. *Invalidus quisque.* Et lib. I Histor. *Quisque ingenio validus.* Suetonius in Othone: *Feribatur & invalidum quemque obviorem corripere.* Plinius lib. I epist. *Bonus quisque liber.* Appulejus in Apolog. *Peccatum bonus quisque sollicitius cavet.* Lactantius lib. I: *Errorum prudentes quique perspicunt.* Hæc, & alia, subinde fas nobis est differere adversus Laurentium Vallam, virum alioqui de lingua Latinâ præclare meritum: etsi eum, vir eruditus, Ramirezius de Prado Hispanus, suis in Martialem notis, audaciùs paulò *audacem Grammaticum*; uti & ejus libros *inelegantes elegantias* appellet. Omnino enim illis temporibus magnus fuit, & acutus Romani sermonis censor: qui tamen non raro à veritatis via deflectat; idque imprimis contradicendi morbo, quo vehementer laborabat: ut non temere omnino in eum jam olim dictum sit:

Carpis majores, & te quoque, Valla, minores.

Carperis, & carpis, sic tua fata ferunt.

Contrà quàm de se canebat Sulmonensis poeta †:

Vtique ego majores, sic me coluere minores.

Ad comparativi, & particularum convenientiam, pertinet, quòd interdum & magis, simileque particulae, adduntur nominibus comparativis.

Sic Æschylus ἐπιὰ δὴ Θηβ. --- τίς ἄλλος μάλλον ἐνδικιώτερος;

Quasi dicas, --- *Quis alius justior sit hoc magis?*

Euripides similiter Hecubâ:

Θανάων δ' αὖ ἐπὶ μάλλον εὐλοχέστερος,

ἢ ζῶν.

Quod esset:

Moriens sed ille sit magis felicior,

Quàm vivens.

Aristophanes in Pluto :

Τίς γὰρ γένοιτο μᾶλλον ἑλιώτερος ;

Id erit :

Quis namque fuerit hoc magis beator ?

Imò sic quoque Aristoteles Topicorum lib. III, cap. I : Καὶ ὅλως τὸ πρὸς τῷ βίῃ τέλος, αἰρετώτερον μᾶλλον, ἢ πρὸς τὸ πρὸς ἄλλο τι. *Planèque illud, quod refertur ad vitam, velut finem, optabilius magis est eo, quod ad aliud quid dirigitur.* Sed Latinos videamus. Sic Plautus Captivis, sc. Quo illum nunc :

*Nihil inquam invenies magis hoc certo certius.*Et prologo Menæchorum, *Magis majores.* Item Sticho act. v, sc. IV :*— Hic magis est dulcius.*

Et Virgil. Culice :

Qui magis optato queat esse beator ævo ?

Valer. Maximus lib. III, cap. VII : *Sed uterque nostrum magis invidiâ, quàm pecuniâ, locupletior est.* Imò Pomponius Mela lib. II, cap. VI, etiam geminato *magis*, de Hispania sic loquitur : *Magis magisque lator ad Occidentem abit.* Nec in eo sequentium ætatum scriptores sequi priores dubitant. Arnobius lib. I : *Vide ne magis hac fortior causa sit.* Cui geminum illud lib. eodem, sed in adverbio : *Et quis magis rectius horum feret invidiam nominum?* Et, quod insolentius, idem ait lib. VII : *Minus gratior.* Ruffinus, eruditus Iosephi interpretes, lib. II Antiquit. cap. IV : *Cum Ioseph habens compedes familiarior ei magis effectus est.* Boëthius lib. III de consolat. philos. Carm. I :

Dulcior est apium mage labor.

Alcimus Avitus lib. I :

Quoque magis natura hominis sublimior existet.

Et Arator lib. I Historiæ Apostolicæ :

*Nona fuit tunc hora, magis quâ rectius hora**Proderet jam trina fides. ---*Et, ut tandem definam, Iustiani quoque est, *magis pluribus*, Institut. de Act. §. Sic itaque discretis.

In cujusmodi locis, vel comparativus ponitur pro positivo; vel illud *magis*, ac similia, augent vim comparativi; ut fit in *demagis*, quod plus est, quàm *magis*; quamvis aliter legatur in schidis Festi, sive potiùs apud Paullum, qui præpositionem in *demagis* putabat vim habere minuendi.

Alibi etiam aberratum. Ut cum ajunt, PER, & QUAM, comparativis quoque conjungi posse. De priori probant eo, quòd Plinius libro XIIII Histor. Nat. cap. XXIV dicat : *Spondetque jugero ejus annos per pluribus.* Quomodo est in veteri Parmensi *. Sed in aliis meliùs, *annua HS.* Speciosius, quod adferunt è Ciceronis primo de Invent. *Nos perquisitius, & diligentius, scripsisse pollicemur.* Et hoc lib. II : *Pars autem pervagatior.* Et Agellii istud lib. VI, cap. XVII : *Quod videtur vobis pervulgatius esse, id me doce.*

doce. Quæ sanè moverint homines parum acutos, aut attentos: eoque operæ est juventuti in talibus latus fodicare, ne ut, *pereruditus, perelegans, percontumax,* legimus: sic existimet, in comparativis dici posse, *pereruditior, perelegantior, percontumacior.* Acrioribus verò oculis, vel animis potius, intuenti loca illa, nihil periculi sit, ne glaucoma, aut pulverem objiciant. Facile enim parèbit, PER hîc non usurpari, quâ ratione *perdoctus* dicimus, aut *perbonus*; sed quâ verba ipsa, *perquirere, pervagari, perrepere, personare,* sexcentaque id genus. Quare cum Horatio † non metuum *perlucidior,* ut *per-* † lib. 1, ad. 13.
luceo; cum aliis *perspicacior, & perspectior,* ut *perspicio; perpolitior,* ut *perpolio;* *per-*
tinacior æquè ac *perimax,* de proposito tenaci, ut simplicis *tenax* significacionem multum restrinxerit. At non item dicam, *perurbanior, pertristior, per-*
pauperior, perpaucior, pervilior, aliâque; quorum tamen positivi cum *per* inven-

De QVAM verò decepti sunt corruptis autorum locis. Adferunt è Ciceronis v Tuscul. Quæst. *Abacosque quam plures ornavit argento auròque cætrato.* Vbi in editione Aldinâ, illâ Rob. Stephani, & optimâ quaque, legitur *complures.* Idem de locis aliis sentiendum.

C A P V T X V I I.

Superlativus nullum naturâ suâ casum regit. Etiam jungi signo universalî. Imò admittere quoque exclusivam hanc, inter cætera, vel cæterorum: uti &, aliorum. Vallæ error. Superlativus pro comparativo. Macrobius adversus Vallam defensus. Rectenè Gallus dicatur Italarum doctissimus, vel contrâ. Plinii locus expensus. Superlativus cum fatis. Peroptimus, & similia. Apprimè, & ita, cum superlativo.

Reliquum est de superlativis videamus. Quos ajunt genitivum regere, cum partitivè sumuntur. Sed par hîc ratio, ac in comparativis: quibus, ut vidimus, casus is jungitur *ἰλλερτιμῶς.* Nam *optimus,* vel *peffimus omnium,* integrè est, è numero omnium.

Alius hic etiam se error offert. Nam ut malè negarunt, comparativos cum *omnis* conjungi: ita malè idem de superlativis inficiantur. Non jam objiciam illud Ciceronis lib. II de Orat. *Omnes tenuissimas particulas, atque omnia minima:* aut illud ad Trebatium: *Omni gradu amplissimo dignissimus.* Nam illud solum velle se dicent, superlativis non jungi partitivè. Sed hoc quoque fatis refellitur isto Ciceronis epist. ad Brutum lib. XI, epist. XI: *Dii isti Segulio male faciunt, homini nequissimo omnium, qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt.* Vbi hic observata est captiosa ac puerilis conclusiuncula, si omnium nequissimus, ergo & se ipso nequior fuit? Mirum verò iis non
 I occur-

occurrisse Catulli hoc * ad Ciceronem :

*Disertissime Romuli nepotum ,
Quot sunt, quotque fuere, Marce Tulli ,
Quotque post alius erunt in annis ;
Gratias tibi maximas Catullus
Agit, pessimus omnium poeta :
Tanto pessimus omnium poeta ,
Quanto .u. optimus omnium patronus.*

Hic Tullius dicitur Romanorum omnium disertissimus , & optimus omnium patronus : Catullus item sese ait pessimum omnium poetam. Ergone hoc voluit, Ciceronem sese meliorem, Catullum se ipso deterio- rem ? Id si stultum est credere ; quid profectò apertius, quam in locis hu- jusmodi, non ἀπλῶς; intelligi omnes; sed subaudiri exclusivam, reliqui, ceteri, aut alii : quod adjecit Maro IV ÆN. — *Ipse ante alios pulcherrimus omnes.*

Imò interdum (quod ita arguantibus magis quoque absonum videbi- tur) superlativus loco signi universalis ipsam sibi exclusivam particulam additam habet. Seneca de vita beata, cap. XXI : I : *Inter cetera nulla illius pessimum est.* Plinius lib. XXXIV, cap. X : *Ostracis nota nigra, & ceterarum sordidissima.* Tacitus in Agricola : *si sunt ceterorum Britannorum fugacissimi, idem- que tandem superstites.* Macrobius lib. VII, cap. XII : *Acetum liquidissimum est inter ceteros humores.* Nec abludivit hoc Agellii lib. I, cap. III : *Hunc lo- cum omnium rerum aliarum difficillimum, strictum atque carptum transgressus est.* Et Macrobius illud lib. VII Saturn. cap. VIII : *Ægyptus regionum aliarum ca- lidissima est.* Quibus ex locis eadem cognoscere est, falli in Dialecticis Vallam, cum dici posse negat, *Cæsar est aliorum fortissimus* : aut, *Varro est reli- quorum doctissimus* &c. Hanc eum in sententiam adduxit, quòd & natura, & usus, comparativum cum ablativo exigere videantur, hoc modo : *Cæsar alius fortior : Varro reliquis doctior.* Quali non domina sit rerum consuetudo : quæ sibi hoc permisit, ut aliquando superlativus comparativi subiret vicem. Vti & fieri videmus in Quinctii oratione ad Nabidem, apud Livium lib. XXXIV : *Quid minus conveniret, quam nos cum tyranno insituere amicitiam : & cotyranno, quam qui unquam fuit, servissimo & violentissimo in suos ?* At durius etiam Appulejus, si VII Met. nec casum comparativi adungere dubita- vit. Ajunt enim scribere : *Omniibus quidem ille puer deterrimus.* Pro, *omnibus deterrus*, vel *omniū deterrimus*. Censet ita Beroaldus. Sed in plerisque MSSis est, *omnibus modis*: quod firmat sententiã Iani Guiljelmii, *omnimodis* legçtis †.

De superlativo præterea quæritur, rectene is usurpetur factâ compara- tione rerum contrariarum. Sanè Valla non dubitat Macrobiium repre- hendere, quòd scripserit lib. VII Sat. cap. XI : *Age, Servi, non solum adole-*
scerunt :

† ed. 5 Veris-
sim. cap. 13.

ſcientium, qui tibi æquævi ſunt; ſed ſenum quoque omnium doctiſſime. Nam quomodo, inquit, ſenum erat doctiſſimus, qui ipſe ſenex non erat? Verùm imitatus eſt Macrobius ipſum Ciceronem; cujus illud pro domo ſuâ: *Hoc tu ſcriptore, hoc conſiliario, hoc miniſtro omnium, non bipedum ſolum, ſed quadrupedum impuriſſimo, Remp. perdididiſti.* Neque enim, arbitror, ambiget Valla, quin bipes, non quadrupes, fuerit Clodius. Quare nec malè dixeris de Gallo: *Vt hic, non ſuorum Gallorum modo, ſed Italorum quoque, vel, ſi malis, Hiſpanorum, aut Germanorum, doctiſſimus eſt.*

Sed quid ſi molles Campani in Romano agant exercitu; nū liceat Campano ulli, qui virtutem Romanam ſciat, dicere de cive ſuo ſupra gentis indolem forti, *Hic & exterorum eſt fortiſſimus?* Mihi videtur particula & tantundem valere ac, *non ſolum aliorum, ſed etiam horum.* Quare non damnem.

Dixerit aliquis, ſive *non ſolum* apponatur, ſive &; durum omnino eſſe loquendi genus, ac cui ratio adverſetur. Quasi non conſuetudo interdum habenas excutiat rationis. Quamquam nec tam durum eſt, quàm videatur. Cùm enim dico, non ſolum Gallorum ſuorum, ſed Italorum etiam, doctiſſimus eſt: ſententia eſt, in amplo illo numero, qui Gallis & Italis omnibus conſtat, hic eſt doctiſſimus. Itaque ſtatuo, rectè etiam ſimpliciter dici, *Gallorum, Italorumque eſt doctiſſimus.* Sententia enim eſt, ex doctis utriuſque gentis hic Gallus, vel Italus, eſt doctiſſimus.

Imò, ſi aliquos audimus, rectè etiam dicas: *Hic Gallus eſt doctiſſimus Italorum:* vel contrà, *Hic Italus eſt doctiſſimus Gallorum.* Item, ſi Romanum cum exteris conferas, probum, ut inquirunt, erit: *Romanus hic exterorum eſt honoratiſſimus.* Tuentur autem ſefe illo Plinii lib. xxxi i i, cap. i: ubi de annulis agens, *Longo,* inquit, *tempore ne Senatam Romanam quidem habuiſſe aureos, manuſcriptum eſt. Siquidem his tantum, qui legati ad exterarum gentes ituri eſſent, annuli publicè dabantur; credo, quoniam ita exterorum honoratiſſimi intelligebantur.* Sed non efficiunt, quod volunt. Nam iidem hic Romani, & exteri dicuntur. Sermo enim de Romanis in provincia agentibus. Quales erant Romani ratione originis, ac loci, unde venerant: exteri tamen, ratione provinciæ, ſive loci, quò venerunt. Quanto hoc aliud, quàm ſi Romanus Romæ de homine dixerit Romano, *Hic apud nos exterorum eſt honoratiſſimus.* Quomodo, credo, niſi maduſa aliquis, loquetur nemo.

De genitivo dictum. De cæteris caſibus nihil aliud occurrit, præter *proximus*: quod regere ajunt dativum, & accuſativum. Quippe, ut Cicero de Claris Orat. dixit, *Optimus proximus;* & Fabius lib. ii, cap. x, *Veritati proximum*: ita Plauti eſſe in Pœn. *Proximus te ſum;* & Livii lib. xxxv, *Læconicus ager proximus ſinem Megalopolitarum eſt.* Linacer etiam ait, in *Piſoniana* legi: *Proximus Pompejum ſedebam.* Verùm nihil illic tale: ſed libro

68
 libro I ad Att. epist. XI legitur: *Proximus Pompejo sedebam*. Quomodo & Ciceronem scripsisse, ait Diomedes lib. I. Robertus tamen Stephanus, in Thesauro suo, legit *Pompejum*. Imò sic in codd. suis inuenere Lambinus, & Bosius. Vtunque legatur, nec dativus, nec accusativus, regitur à *proximus*. Par enim ratio hoc loco, ac in *propior*, de quo antè satis diximus: quæ repetere nihil atinet.

Quæ hîc inferciunt de particulis superlativo appositione, vel compositione, addi solitis, ad convenientiam, non ad regimen pertinere, liquet ex antea memoratis. In hisce particulis est *satis*. Pomponius IC. LII. §. post hoc quoque. D. de origine Iuris, Ciceronis orationem hisce verbis commendat: *Exstat ejus oratio satis pulcherrima, quæ inscribitur pro Quinto Ligario*. Vbi quidam malè curiosi nobis vocem *satis* furcillare student. Locutus eople modo Arnobius lib. II: *Potentia gradibus satis plurimis ab Imperatore disjunctis*. In hujuscemodi autem locis superlativus ponitur pro positivo. Quemadmodum & fieri videtur cum *tam* additur. Vt apud Tacitum Annal. lib. I: *Tam intima causa*. Imò ipsum Ciceronem. Vt II de Fin. *Deinde dolorem tam maximum*. Et in Lælio: *Quo etiam magis vituperanda est rei tam maxime necessaria tanta injuria*. Ita complures MSSi: atque idem repeteri quoque in antiquissimâ editione, ac fortasse omnium primâ. Vetustatem typi arguunt. Et annus præteritur; quemadmodû fieri amabat initiis artis typographicæ. Sed recentiores hîc edidere: *Rei maxime necessariae*.

PER positivis tantum præponi voluit Valla. Sed præscripta ejus non sunt edicta Prætoris. Veteres potiùs, & classicos quidem, audiamus. Dixit Plautus Mostellariâ *: *T H. Non in loco emit perbono*. T R. *Imo peroptimo*. Ita enim habent vet. edit. In Camerarianâ, & recentioribus omnibus, pro eo excusum est: *T H. Non in loco emit perbono has*. T R. *Imo optimo*.

Sed mutatione nihil opus fuit. Livius lib. X belli Macedonici: *Paucis, & expeditis, perdifficillimum aditum*. Columella lib. III, cap. XX: *Ahuc perpaucissimis agricolis contigerit*. Ita in editionibus, quotquot vidi, etiam illâ Roberti Stephani, excusum est. Seneca lib. II rerum nat. cap. X: *Pertenuissima dixit: & lib. de Consol. perlucidissimus*: eodémque modo Plinius lib. II, cap. LIV, *perplurimum refert unde venerint fulmina*.

Sic & perquam præmittit Curtius lib. IV: *Perquam maximo exercitu coacto*. Item, *inter paucas*; quod valet, *præ multis*; Plinius lib. XVII, cap. VII: *Herbæ facillimæ, atque inter paucas utilissime*. De absinthio sermo est.

Apprime superlativo jungi ut probet Augustinus Saturnius lib. IX, cap. XXII, è secundo (tertium dicere debuit) Ciceronis de Finibus libro adducit illud: *Quod autem, in quo sapienter dicimus, id apprime & rectissime dicitur*. Eodem argumento pugnat, cum Robertus Stephanus, in Latinæ Linguae

* A. 3, Sc.
 Sceleratiorum &
 autem.

3 ad. apprimo.

Thefauro ; tum Leonardus Malaspina , Castigationibus in duodecimum Ciceronis epistolarum ad Att. Sed apud Ciceronem, rectè, non rectissime, in aliquot optimæ notæ codd. invenimus. Nec propterea alterum damnamus, quod in MSSis Palatinis reperitur : ac editione Iani Guiljemii, & Iani Gruteri exprimitur. Idem Malaspina censet, *ita frequentissimus*, ut longè frequentissimus dici. Eique rei adducit ex oratione Ciceronis pro Sextio: *Cujus sententiam ita frequentissimus senatus secutus est, ut unus dissentiret hostis.* Sed *ita* cum *secutus*, non cum *frequentissimus*, cohæret. Hæc autem adferuntur à Malaspina, ut probet, ferri posse hanc lectionem, quæ est in nonnullis Ciceronis codd. lib. XII ad Att. epist. xxxvii : *Sive hanc aberrationem à dolore delegerim, quæ maximè liberalissima, doctoque homine dignissima.* Vbi Dionysius Lambinus pro, *quæ maximè*, edidit, *maximeque* : sed reclamantibus, (ut ipse in Notis agnoscit) omnibus libris. Malaspina, etsi vulgatam damnandam neget, tamè legi posse existimat, *Quæ maxima, liberalissima, doctoque &c.* Sed ut omnino hic suspectus sit locus, negare tamen non possumus, alios sic loqui scriptores. Nam Columellæ est lib. ix, cap. iiii : *Apis si scivior, maximè pessima est.* Agellius lib. xiii, cap. xv : *Hi sunt vel maximè humanissimi.* Nec abludit hoc Maronis Æn. iv : — *Ipse ante alios pulcherrimus omnes*

Infert se socium Æneas, atque agmina jungit.

Habemus de verâ falsaque nominum rectione.

C A P V T X V I I I.

DE VERBO. *Convenientiæ doctrina quadripartita. Cum utro conveniat Verbum inter duo positum substantiva. A Budæo recessum. Infinitivus, vel oratio pro nominativo.*

Tempus nunc est, ut de Verbo differamus. Nam quem ordinem in libris de Analogia institi, ut priùs de Nomine, & Verbo, tamquam præcipuis Orationis partibus, agerem ; inde nostra proficisceretur oratio ad sex reliquas classes ; eundem nunc in Structurâ observabimus. Ac primum agendum de Convenientia Nominis, & Verbi. Est ea vel verbi finiti, vel infiniti. Vtraque item vel propria, vel figurata. Ut omnis hæc de Convenientia doctrina sit quadripartita. Primum dicendum de convenientiâ propriâ Nominis & Verbi finiti, seu personalis, seu impersonalis. Altera pars erit de convenientiâ amborum figuratâ. Tertia de convenientiâ propriâ Nominis, & Verbi infiniti. Postrema de figuratâ convenientiâ eorundem.

Convenientia propria Nominis, & Verbi finiti, est duplex, pro Verbo duplici, personali, & impersonali. Vtraque est nominativi, & verbi finiti.

Attamen

Attamen nominativi vicem sæpe obit verbum infinitum : ita ut verbum verbo concordet ; sed verbum vicem subiens nominis ; quod postea plenius explicabitur. Nunc illud in considerationem veniret, quomodo impersonale cum nominativo conveniat. Nam receptum penè ab omnibus grammaticis, impersonalia non habere ante se nominativum. Sed hanc sententiam refellebamus lib. 111 de Analogia cap. 1. Et aliquid quoque de eo mox dicam in convenientia Nominis & Verbi figuratâ.

Convenientia Verbi cum Nominativo fit trifariam. Vel enim solum præcedit nominativus, qui suppositum sive subjectum dicitur. Vel solum sequitur, qui appositum, sive prædicatum nuncupatur. Vel utrimque est nominativus. Primi ordinis est illud Horatii lib. 1, epist. 11 :

Quicquid delirant reges, plectuntur Achivi.

Alterius generis est hoc Ovidii, epist. Didûs :

Certus es, Aenea, cum fœdere solvere naves.

Tertii est illud Terentii Phorm. † *Senectus ipsa est morbus.* Et hoc Sallustii Catil. *Virtus clara æternâque habetur.*

In primo genere, nunc simplex præcedit nominativus : ut, *Amor meus crucifigebatur* : vel, *Christus crucifigebatur* : nunc Appositione geminatur, ut, *Amor meus Christus crucifigebatur.*

Sed hic quæritur, si substantiva per Appositionem conjuncta diversi sint numeri, cum utro verbum conveniat. Par autem ratio hîc, ac in adjectivis, de quibus antea dictum. Vidimus illic, ut adjectivum potius consentiat cum eo, quod est hominis proprium ; vel cum appellativo, quod animal significetur. Itaque dici, *Tullia, deliciae meae, mortua.* Item, *Passer, deliciae meae, mortuus.* In causa est, quia *Tullia*, & *passer*, sunt pars Appositionis nobilior. Nam *Tullia*, & *passeri*, hoc tribuitur, quod sint deliciae ; non contra. Ratio igitur iussit, ut adjectivum non cum deliciis, sed cum *Tullia*, & *passere*, conveniret. Similiter fit in Verbo ; ubi illud convenit cum nobiliori, sive eo quod Appositionis, & fundamentum, & si verbum substantivum interferendo pronunciatum sive enunciationem facias, subjecti locum obtineret. E. G. si dicam, *Tullia, deliciae nostrae* : *Tullia* est potior pars Appositionis, & si enunciatio fiat, dicam, *Tullia est deliciae nostrae.* Vbi *Tullia* est suppositum, sive subjectum. Itaque cum eo conveniet verbum. Ita Cicero lib. 1 ad Att. *Tulliola, deliciae nostrae, tuum munusculum flagitat.* Ac similiter 1 Tusc. Quæst. *Acerrimè autem, deliciae nostrae, Dicaearchus contra hanc immortalitatem disputavit.*

Similis, ac prope eadem quæstio est de tertio Convenientiæ genere ; hoc est, cum utrimque est nominativus ; num verbum cum priori, sive supposito concordet, an cum posteriori, sive cum appposito. Plurimum sanè

tum quoque convenit cum eo, quod subjecti locum in oratione obtinet, quomocumque invertantur verba. Neque enim tantum dixeris: *Cives improbi sunt sentina Reip.* sed etiam, *Sentina Reipublicæ sunt improbi cives;* & *Improbi cives sentina sunt Reip.* Propert. lib. IV, El. I:

Vnus erat fratrum maxima regna focus.

Ovid. I Met.

Omnia pontus erant. —

Et eodem:

Tum primum subiere domos: domus antra fuerunt.

In VII Met.

Gaudia principum nostri sunt, Phoe, doloris.

Lucan. lib. III:

Omnia Cæsar erat. —

Et in VII:

Sanguis erant lacrymæ. —

Plinius lib. XXXIII, cap. III: *Nota argenti fuere bigæ, atque quadrigæ.*

Interdum tamen aliter loquuntur auctores. Appulejus initio I Met. *Hymettos Attica, & Isthmos Ephyriæ, & Tenaros Spartiucæ, glebæ felices æternis libris felicioribus conditæ, mea vetus prosapia est.* Imò & classici scriptores similiter loqui, docet hoc Ovidii in tertio de Arte:

Vestes, quas geritis, sordida lana fuit.

Et hoc ejusdem:

Vros, & insidiæ sunt pudor ille meæ.

Quin Terentii ipsius est, *Amantium iræ amoris redintegratio est.* Imò eti-^{† And. 63. 2.} am, qui proli scribere, sic loqui; duobus hiis locis ostendit Budæus in commentariis linguæ Græcæ. Ciceronis est in Pisonem: *Aude nunc, ô fura, de tuo (consulatu) dicere; cujus fuit initium ludæi Compitalitii, tum primum facti, post L. Aurelium & C. Marcium COSS. Fuit, pro fuerunt.* Plinii est lib. IV, cap. IV, de Peloponneso: *Angustia, unde procedis, Isthmos appellatur. Appellatur, pro appellantur.* Putat Budæus, hunc esse sermonem figuratum: sed falli virum doctissimum, ostendit, quod interdum non habeat eam locutionem, quam propriam locutionem esse putat Budæus. Sanè dixit Cicero ult. Parad. *Contentum verò suis rebus esse, maxime sunt certissima, eque divitiæ.* Et Senecæ est lib. I Epist. *Magnæ divitiæ sunt lege naturæ composita paupertas.* Hic pro *sum* (quod figuratum videtur Budæo) singulare est usurpare non ausim. Quare in talibus sequendus est classicorum scriptorum usus. Quod autem de verbis diximus; idem locum habet in *dicitus, appellatus, creditus, similibusque participiis*; uti in Participio dicemus.

Ostendimus, ut cum Verbo conveniat nominativus. Nunc videamus, ut non rarò locum nominativi, infinitivi, vel etiam oratio aliqua, obtineat. Infinitivi exemplum est, *Ludere est jucundum pueris*: pro, *lufus. De-*
prende

† Horat. lib. I,
sat. 2.
† Act. 4, sc. 6.

prendi † miserum est. Pro, deprehensio est misera. Oratio pro nominativo est in hoc Plauti Aulul. † Certum est Sylvano potius credam, quam Fidei.

Quid enim est, quod Enclio hic ait esse certum? Nempe hoc, ut credat potius Sylvano, quam Fidei. Id igitur erit subiectum, ac pro nominativo. Contra Tullius III Verr. Incertum est, quam longa nostrum cuiusque vita futura sit. Quid incertum? Quam vita sit longa futura. Hoc ergo vicem obit nominativi. Sic in illo Plinii lib. IV, ep. XI, ad Minutianum: Confessus est quidam incestum: sed incertum, utrum quia verum erat; an quia graviora metuebat si negasset. Nam hic quoque incertum, est nominativus consequens: quicquid autem consequitur pro nominativo est præcedente. Huiusmodi enim est pronunciatum: Vtrum confessus sit, quia verum erat, an quia graviora metueret, si negasset, est incertum. Brevius sic constrinxeris: Causa confessionis est incerta.

C A P V T X I X.

De convenientia nominis, & verbi figuratâ. Ελλειψίς: hic interdum intelligi, nunc generatim homines; nunc speciatim poetæ, amatores, vel simile: item nunc generatim res; nunc speciatim cura, potestas, vel aliud. Impersonalia ante se habent nominativum; sed variis expressum, sapius intellectum. Immane quantum, insanum quantum, & similia, de Græcorum fonte manantia, κατ' ἔλλειψιν videri dicenda. Crebra verbi finiti ellipsis in Proverbiis. Item iis, quæ honeste dici non possunt. Vbi per Enallagen modi dicitur infinitivus poni pro imperfecto, ibi potius esse ellipsin verbi coepit, aut similis. Zeugma voce repetitâ sine immutatione ejus. Numeri, ac personæ, tum Zeugma, tum Syllepsis. Zeugma interdum videri, quod non est. Syntbesis verbi, collectivo, aut partitivo additi. Enallage accusativi pro nominativo. Male Evocationem in Figuris reponi. Falso tradi, omnia nomina esse personæ tertie.

EXpediam nunc de Convenientiâ figuratâ Nominis, & Verbi finiti. Figuratur autem convenientia vel defectu vocis, vel immutatione. Deficit vox vel planè, vel ex parte. Si planè desit, generali appellatione Ellipsis vocatur.

Ελλειψίς: vel est nominativi, vel verbi. Nominativus vel est personæ, vel rei. Personæ, ut apud Terent. * Ita prædicant, nempe homines. Ac similiter illo Catulli †: *Vi solatiolum sui doloris*

* act. 5, sc. 3.
† epigr. 2.

Credunt, cum gravis acquiescit ardor.

Integrè fit, credunt homines. Sed sæpe generalis hominum appellatio restringenda ad materiem, de qua sermo est. Propertius lib. XI, el. VI: *Non ita complebant Ephyreæ Laidos ades.*

Vbi

Vbi non tam universè *homines* dixerim concipiendos; quàm particula-
tim *amatores*. Plutarchus : καὶ τῆ δια τῆς μήτρας τῆς Μισσῶν ἐμυθολόγησεν εἶναι
τῶ Μνημοσύνης. Videlicet, *omnīdi* *.

Atque ut his locis, vel generatim *homines*, vel speciatim *amatores*, poetæ,
vel alii, intelliguntur: ita interdum generale *rei* nomen omittitur, inter-
dum aliquod speciale; ut, *cura*, *potestas*, vel simile. *Res* generatim intelli-
gitur, cum dicitur, *bene*, *melius*, vel *male* alicui esse. Sic illo Ciceronis ad Tre-
batium †: *Est quod gaudeas, te in illa loca venisse*. Puta *negotium*, sive *aliquid rei*. † *liv. 7. ep. 1*

Speciatim intelligitur *cura*, in illo Maronis Ecl. x:

Tu procul a patria (nec sit mihi credere) tantum

Alpinas, ab, dura nives, & frigora Rheni

Me sine sola vides.

Pro, *nec sit cura*, vel *lubido credere*. Nam sententia est, juxta Ser-
vium: *Quod utinam non credam*. Sic cum dico, *Non est opulari illis*, intelli-
ge *potestas*: uti & in illo, *Est verbo negare*: hoc est, *potestas est negandi*. Livius
lib. xi: *Eorum, quæ objecta sunt mihi, partim ea sunt, quibus nescio an gloriari de-
beam; partim quæ, verbo objecta, verbo negare sit*. Sic apud Virgilium †, *Cernere* † *6 ut.*
erat. Apud Gellium †, *Est invenire nonnunquam ita scripsisse quosdam non igno-* † *ib. 12*
biles.

Huc refer, quando impersonalia, ut plurimùm fit, non habent ante se
nominativum. Tale, *Non decet te; non licet tibi; puta, hæc res. Evenit, puta*
res, vel eventus. Ac similiter in verbis, quæ vocant exemptæ actionis. Ut,
pluit, puta *aqua pluvia*. *Ningit*, nempe *nix*. *Lucescit*, videlicet *lux*. Sic in
impersonalibus vocis passivæ. Ut, *luditur*, videlicet *lusus*. *Itur*, nimirum
via, sive *itio*, vel *iter*. *Pugnatur*, nempe *pugna*. *Vivitur*, scilicet *vita*. Nam ut
dicitur, *pugnare pugnam; vivere vitam*: sic *pugnatur pugna; vita*, vel *et. ut vi-
vitur*. Item *curritur*, puta *cursum*, & speciatim *mille passuum*. Quod & plu-
rativo dicitur, *mille passus curruntur*. Cicero pro Quinctio: *Septuaginta mil-
lia passuum vis esse decursa biduo*. Sic, *peccatur*; nempe *hoc, vel illud peccatū*. Ut
i Offic. *Quo in genere etiam multa peccantur*. *Vigilatur*, puta *nox*. Ut apud
Ovid. epist. Medæ ad Iaf. — *Noctes vigilantur amare*.

Sic, *festinatur, properatur*. Scilicet, *res*. Nam si regunt accusativum, habent
etiam ante se nominativum. De accusativo autem arguit hoc Plauti Pœn.
Quicquid agit, properat omnia. Et Taciti illud lib. i i Ann. *Nisi voluntariam
mortem properavisset*. Item apud Maronem iv Æn.

Festinare fugam.

Ac Ovid. xi Met.

--- *Et jam, quas induat illi,*

Festinat vestes.

Nominativo autem junxit Tacitus de moribus Germanorum: *Nec vir-
gines*

gines festinantur. Et Plinius in Panegyrico : *Delubra occultâ celeritate properantur.* Atque ex his obscurum non est, intelligi nominativum, quoties non exprimitur.

Ab ellipsi nominis nunc accedo ad ellipsin verbi : quæ imprimis crebra in verbo substantivo. Maro I ÆN.

Sed vos qui tandem ? Puta, estis.

Lucanus lib. I : *Quis furor, ô crues ? quæ tanta licentia ferri ?*

Fit hoc quoque in istis loquendi formis, *immane quantum, mirum quantum, nimium quantum, immensum quantum, insanum quantum, incredibile quantum.* Vbi verbum substantivum addit Tullius in Oratore : *In Oratoribus verò Græcis quidem admirabile est, quantum inter omnes unus excellat.* Sed fere verbum præteritur, etiam à Cicerone ipso; ut in Oratore : *Huic generi orationis adspersentur etiam sales, qui in dicendo mirum quantum valent.* Et lib. IV de Fin. *Differre dicit inter honestum, & turpe, nimium quantum.* Profluxit hoc loquendi genus à Græcis, qui dicunt, *θαυμαστὸν ὄλον, ἀμύχανον ὄλον, ἀμύθητον ὄλον.* Eodem verò recidit res, utrum dicas, deesse verbum *ἔστι*, an superesse τὸ ὄλον, aut esse periphrasin adverbii : ut *θαυμαστὸν ὄλον* sit *θαυμαστῶς*, *πλεῖστον ὄλον* sit *πλεῖστα* : quæ Ritterhusii sententia est ad Oppianum. Sed primum, iudicio meo, est simplicius, ac tale, ut hinc locutionis ejus causam videamus. Ex ignoratione verò ejusce loquendi formæ, sæpius apud Latinos corrupti sunt scriptorum loci : ut ostendit Carrio lib. II Antiq. Lect. cap. XI I, & XII I, & And. Schottus lib. V Observat. Human. cap. VII I. Cæterum Appulejus etiam dixit, *immane quanto.* Verba ejus sunt Apol. I : *Quod quidem matrimonium Amiliano huic immane quanto angori, quantæque invidia fuit.*

Videtur & verbum hoc, vel simile, intelligi, cum adverbii demonstrativis jungitur nominativus. Ut IV ÆN.

— *En, dextra, fidesque.*

Quod valet, *Hic tibi dextra est mea, hic pariter fides.* Sic I ÆN. *En Priamus.*

Item illo Ciceronis lib. II ad Att. ep. IX : *Epistolam cum a te avidè expectarem, ecce tibi nuncius.* Puta est, *adeſt, venit* : ut integrè Nalò * ; *Ecce Corinna venit.* Et quid si itidem dicamus, intelligi verbum substantivum, cum *ve* sociatur dativo ? Ut in proverbio, *Vx vitis* : pro, *ve sit vitis.* Vbi *ve* nominativi vim habet, quasi *malum* dicas. Sed de eo in Interjectione pluribus.

Sæpe etiam præteritur verbum *dicunt*, aut simile. Maro IX ÆN.

— *Tunc Nisus, & una*

Enryalus, confestim alacres admittitv orant :

Rem magnam, pretiisque moræ fore.

Sallustius in Jugur. Postero die cum Aulo in colloquio verba facit : *tametsi ipsum cum exercitu fame ferroque clausum tenent; tamen se memorem rerum humanarum. s. securo*

* lib. I Anor. rem, ecce tibi nuncius. Puta est, adeſt, venit : ut integrè Nalò * ; Ecce Corinna venit.

secum fœdus faceret, incolumes omnes sub jugum missurum; præterea uti diebus decem Numidiâ excederet. Item eodem libro: *Marius A. Manlium legatum cum cohortibus expeditis ad opidum Laris, ubi stipendium & comæatum locaverat, ire jubet; se prædabundum post paucos dies eodem venturum.* Ita enim rectè, meo iudicio, legit Andreas Schottus lib. v Observat. Human. cap. xiii. In vulgatis, atque etiâ membranâ nostris, est, *dicitque se prædabundum &c.*

Crebrò & verbû aliud reticetur, ut notum. Quod in proverbii impri-
mis crebrum. Ut in epigrammate Pomponii, apud Varronè in vi de r. l.

Ridiculum est, cum te Cascam tua dicit amica,

Fili Petroni, se quis senex, puerum.

Dic tu pusam illam. Sic fiet, MVTVA MVLI.

Nam verè pusius tu, tua amica senex.

Proverbium notum: *Mutuuum multi scabunt.* Vnde verbûm est suppleu-
dum. Sic Cicero lib. ii de Fin. *Sedulo, inquam, faciam: sed Fortuna fortes.*
Nempe, *adjuvat.* Idem pro Flacco: *Hic, hercule, cornici oculum, ut dicitur.*
Nempe *confixit, vel effodit.*

Quandoque etiâ verbum finitum honestatis causâ præteritur. Te-
rentius Eun. act. iii, sc. i:

Ego istum Eunuchum, si fiet opus, vel sobrius.

Maro Ecl. iii:

Novimus & qui te, transversa tuentibus hircis,

Et quo, sed faciles nymphæ risere, sacello.

Priori exemplo *ego*, posteriori *qui*, convenit cum verbo eo, quod si ho-
nestatis causâ præterierint poetæ, nos sanè dicere non debemus; præfer-
tim cum per se satis intelligatur.

Ad ellipsin verbi finiti etiâ pertinent, ubi verbum infinitivum poni
ajunt pro imperfecto finito. Ut hoc v Æn.

Tum pius Aeneas humeris abscindere vestem.

Vbi *abscindere*, per enallagen dixisse censent, pro *abscinderat*. Sed nulla
hic enallage; verum ellipsis verbi finiti. Nam *abscindere* ponitur, pro *cœ-
pit abscindere*. Par ratio similibus. Ut illo Terentii Andr. Act. i, Sc. i:

— *Facile omnes perferre ac pati,*

Cum quibus erat cunque una.

Quod exponunt, *perfererat, ac patiebatur.* Sic eadem scenâ:

--- *Ego illud sedulo*

Negare factum.

Sed multò malum statueret ἄλλοι verbi
cœpit: prout Quintilianus interpretatur lib. ix, cap. iii; ubi sic scribit:
*Synecdoche, cum subtractum verbum aliquod satis ex cæteris intelligitur. Ut Cælius
in Antonium: Stupere gaudio Græcus. Simui enim auditur, Cœpit.* Atque eadem
sententia

DE CONSTRUCTIONE

76

sententia est Prisciani in XVII: ubi addit, simili ἐλλείπει à Græcis infinitivum χαίρειν * usurpari pro imperativo. Intelligi enim κελύω †. Apud Græcos, inquit, infinitivus pro imperativo ponitur: apud nos autem in præterito imperfecto. Et apud illos tamen, & apud nos, hoc fit per figuram ἐλλείπειω, hoc est, defectionis. Gaudere enim dicunt pro gaude: & subauditur jubeo, vel volo, vel opto. Sic enim antiqui: Gaudere te jubeo, pro gaude. Terentius in Adelphi. † Salvere Hegionem plurimum pro pro, salve, Hegio, plurimum. Sic ergo & apud nos, cum imperfectum sit, dicere capi, pro dicebam; scribere capi, pro scribebam: per ellipsin verbi capi, solent auctores proferre verba infinita: ut Terentius Andr. * Ego illud sedulo Negare factum. Deest enim, Capi negare, pro, negabam.

o gaudere.
† jubeo.

† Att. 3, sc. 4.

* Att. 1, sc. 1.

Servius historicam figuram vocat. Falluntur nihilominus, qui poetas, vel historicos solum, ita loqui putant. Nam Ciceronis est lib. I de Oratore: Galba autem alludens variè & copiosè, multas similitudines adferre, multaque pro æquitate dicere. Plinii est in Panegyrico: Te parvuli noscere, ostentare juvenes, mirari senes. Alia quoque, ac ipsius Ciceronis loca collegit Bartholomæus Barrientus † in annotationum sylvâ cap. x.

† Facit Critica Græcor. Tom. 3.

Habemus de Ellipsi ea, quâ vox prorsus desideratur. Sequitur illa, ubi vox quidem ponitur, sed δὲ καὶ repeti debet. Ut fit in Zeugmate, Syllepsi, & Prolepsî.

* libello de barbarismo, & scholasticis.

† idem.

Zeugma, juxta Donatum *, est unius verbi conclusio, diversis clausulis aptè conjuncta. Estque duplex. Nam quandoque verbum, ut exprimitur, sic repeti debet: quandoque autem repetitur non similiter, sed immutatum. Prioris generis hoc exemplum adfert Donatus † è III Æn.

Trojugena interpres Divûm, qui numina Phabi,
Qui tripodas, Clavii lauros, qui sidera sentis,
Et volucrum pennas, & præpetis omnia pennæ.

Nā sentis, quod semel ponitur, præterea quinque similiter repetendū. Sedulo autem attendere convenit, ne pro Zeugmate hujusmodi habeatur, quando nihil repetendum δὲ καὶ, sed vox alia intelligitur. Ut apud Ciceronem ad Att. lib. x, epist. IV: Horum ego summorum imperatorum non modo res gestas non antepono meis; sed ne fortunam quidem ipsam, quâ illi florentissimâ, nos duriore consiliari videmur. Vbi consiliari non potest concipi in florentissimâ: sed intelligendum hîc usi, vel ejus notæ aliud. Similiter fortasse in illo Æn. II:

Sacra manu, victosque Deos, parvumque nepotem
Ipsè trahit.

Nam sacra, & Deos, non videtur traxisse: ut intelligendum videatur portat. Quamquam aliter Servius: Trahit licet ad nepotem pertineat, tamen & superiora conclusit. Sed Donatus in priori mavult intelligere portat. Sic enim

enim scribit : *Portabat suis manibus sacra; portabat & deos victos; parvumque nepotem ipse trahit, quoniam fugientis passibus non valebat occurrere.* Possis idem statuere de illo Æn. xii :

Disce puer virtutem ex me, verumque laborem;

Fortunam ex aliis.

Vbi ita Servius : *Fortunam*) *subaudimus opta.* Neque enim fortuna discitur. *Quidam autem defectionem putant, & deesse volunt. Pete, aut Accipe.* Aliqui tamen non agnoscunt hic huiusmodi ellipsin : sed existimant, verbum *disce* repeti debere. Vnde Servius continuo subiungit : *Alii figuram volunt, pro, Quid fortuna sit, ex aliis disce, cum & bona, & mala sit fortuna : Quid valeat dea hæc, ex aliis disce. Vult enim intelligi, adversa usum.*

Vidimus de Zeugmate, ubi nulla verbi immutatio. At aliis non tam laxè zeugma sumitur : sed solum sic vocatur, cum substantivis diversi numeri, aut personæ, subiungitur verbum, quod conveniat cum propiore. In numero quidem, ut illo Maronis Æn. v :

Turatur favor Euryalum, lachrymæque decoræ.

In persona verò, ut illo ejusdem Ecl. xi :

Quamvis ille niger, quamvis tu candidus esses.

Nec alio differt Syllepsis, quam quòd Verbum plurale conveniat cum digniori. In numero quidem, ut isto Æn. iv :

— *Dum fata Deusque sinebant.*

Nam pluralivus dignior est singulo. In persona verò ; ut apud Cicero-
nem ad Cæsarem Imp. * *Sustulimus manus, ego, & Balbus.* Apud Virgil. †

Egregiam vero laudem, & spolia ampla refertis,

Tuque, puerque tuus.

Nam prima persona dignior est secundâ; secunda itè, tertiâ. Interdum autem est *ὁστροβελουμα*, sive *λειδουμα*.[†] *επιμενε* : ubi Syllepsin vulgò statuunt. Vt illo Maronis Ecl. viii :

— *Nihil hic, nisi carmina desunt.*

Et illo Ovidii :

Quid nisi secreta leserunt Phyllida sylvæ?

Nec soli sic loquuntur poetæ. Nam dicit Cicero Philipp. iv : *Quis igitur illum consulem, nisi latrones putant?*

Nonnunquam autem Verbum nec convenit cum propiore per Zeugma, nec cum digniore per Syllepsin : quod *προποστερον Zeugma* nuncupatur Aug. Saturnio †. Exemplo sit hoc Livii lib. i : *Ob eam rem ego, populusque Romanus, populis priscorum Latinorum, hominibusque priscis Latinis, bellum indico, facioque.* Per Syllepsin enim diceretur, *indicimus, facimusque* : per Zeugma autem, *populus, & ego indico; non, ego, & populus, indico.* Vt verè sit Zeugma inversum.

Sequitur *πρόκλησις*, quâ toti subjiuntur partes, diversis numeris aut personis, verbo non repetito. Plautus Pseud.

Duerum

* lib. 7, ep. 5.
† Æn. 4.

† lib. 10, cap. 4.

*Duorum ego labori hominum parvissem libens ,
Mei te rogandi , & tui respondendi mihi.*

Maro Ecl. VII :

*Compulerantque greges Corydon , & Thyrsis , in unum ;
Thyrsis oves , Corydon distentas lacte capellas.*

Livius lib. VII : *Consules profecti , Valerius in Campaniam , Cornelius in Samnium ; ille ad montem Gaurum , hic ad Sarriculam , castra ponunt.*

Abunde dictum de Ellipsi, tum omnimodà illà, cum vox penitus desideratur; & generali nomine *ἑλλῖς* Ellipsis dicitur: tum alterà, quà non prorsus deficit; ut in Zeugmate, Syllepsi, Prolepsi; ubi & Ellipsis est, quatenus vox animo supplenda, & aliquid amplius Ellipsis, quando non eodem modo supplenda, sed variato numero, vel personà. Nunc agendum de figuris, ubi defectus non est; & tamen est discordia: idque vel ratione numeri, ut in Synthesi: vel ratione casus, ut in Enallage: quibus addunt tertiam, ratione personæ; ut in Evocatione.

Συρδῆσι: hic fit, cum nomini Collectivo numeri singuli verbum additur plurale. Maro v. Æn. --- *Triplici præbes quam Dardania verſu*

Impellant.

Ovid. lib. II Fast.

Conveniunt, celebrantque dapes vicina supplex.

Livius lib. II : *Hoc tibi iuventus Romana indicimus bellum.* Plinius in Præfat. Histor. *Magna pars studiorum amantissimas querimus.* Aliquoties etiam occurrit apud Appulejum in Floridis. Ac par ratio in Partitivis. Terentius Adelph. * --- *Aperite aliquis actuum ostium.*

* act. 4, sc. 4.

Scio esse, qui aperito malit. Sed Plautus quoque non semel aperite: & iam olim ita legit Donatus, qui sic scribit: *Aliquis vim habet pluralem, quamvis singulariter dicatur: non enim est aliquis, nisi de multis.* Sic Plautus Menæchmis: *Vter meruistis culpam?* Et Amph. *Neuter ad me iretis cum querimonia.* Cicero III de Fin. *Vt alter alterum nec opinatio viderimus.* Tacitus XIV Annal. *Agrorum, quos proximus quisque invaserant.*

Est etiam cum Synthesis duplex concurrat; una nominis, altera verbi. Ut illo Statii lib. VII Thebaidos † :

--- *Srebum Tegeæa iuventus*

Auxilio tardè ---.

Ad Synthesin etiam refertur, cum Gen. I dicitur, *In principio creavit Elohim calum, & terram.* Nam Elohim, quod plurale est, (unde II Samuel VII, 23: *Ioverunt Elohim*) id hoc loco jungitur cum singulari *bara*, id est, *creavit*: sive, quia Trinitas eà locutione innuatur; ut multi viri docti putant: sive, quia, ut veteres Hebræi docent, tria sint nomina, terminatione quidè pluralia, sed significatione singularia; nempe, *elohim*, *adonim*, & *baalim*.

De

De Synthesi fatis, five potiùs Synesi, ut eam rectiùs vocari, in Nomine diximus.

Sequitur *Enallage* : de quâ hic sermo, quatenus pro casu recto utimur obliquo. Ita dixit Plautus *Perfâ* Act. I, sc. III :

--- *Hic leno nondum sex menses Megaribus*

Huc est cum commigravit.

Est, inquit, sex menses. Vbi *sex* valet *senos*, non *seni*. Quomodo nec in prologo *Aululariæ* reformidat idem :

--- *Hanc domum*

Iam multos annos est cum possideo.

Nisi cum Simone Bosio statuas, hic, *multos annos*, scriptum esse, pro *multis annis*. Sed parum id mihi verisimile fit. Nam & idẽ *Epid.* act. IV, sc. II :

Ego, relictiis rebus, Epidicum operam querendo dabo :

Si invenio, exitiabilem ego illi faciam hunc ut fiat diem.

Item *Perfâ* act. V, sc. I :

--- *Hic statui volo, primis*

Vnde ego omnes hilares, ludentis, letificantis faciam ut fiant aliqua mihi.

Et alibi sæpe. Estque simile hoc Terentii *Adel.* †

Illum, ut vivat, optant.

Pro, *ille ut vivat.*

† Act. V, sc. 4.

Etiã analogæ convenientiæ adversatur illud Tibulli lib. I, eleg. VIII :

Sic venias hodiernæ. ---

Pro *hodiernus* : quod nominativus est à tergo adscitus. Sic, *Marte esto*, pro, *martis* : apud Lucilium, Turpilium, Pacuvium ; ut Nonius ostendit. Ac similiter Livius lib. VII.

Supereff *Εκκλησιæ*, five *Evocatio*. Hanc figuram definiunt, quâ nomen re-ctum jungitur verbo primæ, aut secundæ personæ. In prima singulari : ut apud Ovidium epist. ad Vlysssem :

Penelope conjux semper Vlyssis ero.

Sic *Calliopius recensui*. Calliopius Critici nomen est, qui Terentium emendavit, & hanc operam suam subscribendo testatam fecit. Personâ secundâ singulari : ut apud Ovidium, epist. Deianiræ :

Siqua voles apte nubere, nube pari.

Idem primâ plurali, apud Maronem *Ecl.* VIII :

--- *Non omnia possumus omnes.*

Secundâ plurali, ut, *Verque delusistis : pater, & filius, similes estis.*

Sed nulla in his omnibus est facies solœcisimæ : ut mirum sit, eam à doctissimo Saturnio quoque reponi inter figuras Grammaticas. Neque enim omne nomen tertiæ est personæ, quod ait Priscianus lib. XII : sed, præter vocativum, per se, & actu nullius est personæ : at per accidens est omnium personarum, non solius tertiæ. Quâ de re pluribus dictum lib. I de Analogia cap. IV.

CAPVT XX.

De convenientia nominis, & verbi infiniti. Pro infinito cum accusativo præcedente, poni quandoque verbum finitum cum nominativo, & particula quod. Aniptosis nominativus pro accusativo ante verbum infinitum. Hellenismus dativi, pro accusativo, ante licet, expedit, necesse est, videtur, datur.

Satis de convenientia nominis, & verbi finiti. Deinceps transeamus ad convenientiam nominis, & verbi infiniti. Ac primum agendum de convenientia propria, & naturali: quæ est accusativi expressi, plurimumque unius duntaxat, ejusque præcedentis: interdum verò unius quidem præcedentis, alterius verò sequentis. Par enim hæc ratio est, ac in verbo finito. Hoc solum est discriminis, quòd cum finito verbo convenit nominativus; cum infinito, accusativus. Vt igitur dicimus, *pietas alget*; sic, *pietatem algere*: & ut, *homo est bulla*; sic, *hominem esse bullam*. Cujusmodi accusativi resolvuntur in nominativum cum particula quod, & verbum finitum. Vt, *Poeta * ait, probitatem algere*. Pro, *quod probitas alget*. Vt *† ait, hominem esse bullam*. Pro, *quod homo est bulla*. Etiam verò nonnullis hæc, per quod enunciata, Latinis auribus non convenire videantur: sic tamen interdum loquuntur optimi scriptores. Plautus *Asinariâ Act. i, sc. i*:

Equidem scio jam, filius quod amet meus.

Pro, *jam filium meum amare*. Cicero lib. x ad Att. ep. iv: *Cum scripsissem, quod cuperet me ad Vibonem venire*. Pro, *cupere se, me venire*. Seneca lib. xix, ep. x: *Cum verò commendare paupertatem caperat, & ostendere, quod, quicquid usum excederet, pondus esset supervacuum*. Pro, *caperat ostendere, esse pondus supervacuum*. Plin. lib. III, epist. v: *Pergratum est mihi, quod tam diligenter libros avunculi mei lectitas*. Pro, *Pergratum est, te lectitare*. Quandoque etiam resolvitur per verbum finitum cum nominativo, & particula ut. Quale hoc pro *Cæcinâ*: *Si populus jusserit, me tuum servum esse*. Quod sic resolvas: *Et ego tuus servus essem*. Passim enim præcipiendi verba cum particula ut reperias.

Sed de accusativo quod diximus, non videtur perpetuum. Nam infinitivus, quæ sensus, vel desiderii, vel vocandi, aut opinandi significacionem habent, usitatè additur nominativus. Vt, *Titius, vel Marcius, videtur esse probus, desiderat haberi eruditus, cupit fieri dives, vult vocari consultus, creditur esse liberalis*. Item, cum gestus significatur: ut, *Solet incedere rectus*. Nempe cum verbum utrumque habet casum, casus ille, qui sequitur, etiam convenit cum eo, qui antecessit. Vt igitur dixero; *Catonem esse, quam videri, bonum maluisse*: itidem cum *Sallustio † dicendum; Cato esse, quam videri, bonus malebat*.

Nunc

* Invenit. sit. 1.
† Præfat. libi.
de R. B.

† S. C. C.

Nunc pergamus ad convenientiam figuratam. Ea est duplex ; ellipsis , & antiphrasis.

Ellipsis est, cum accusativus præcedens desideratur. Hoc plurimum fit in pronomibus, *me, te, se, illum*. Quodque ex iis pronomem intelligatur, cognoscitur ex persona verbi finiti. Ut, *Statui proficisci* ; pro, *me proficisci*. *Mavis abesse* ; pro, *te abesse*. *Negat velle* ; pro, *se, vel illum velle*. Atque hoc ita esse, cum natura, & ratio, dicat : tum etiam, quod antiqui illi interdum hos addunt accusativos. Plautus Aulul. act. v :

Certo enim ego vocem hic loquentis modo me audire visus sum.

Idem Milite Glorioso act. iv, sc. vii :

— *Verear magis,*

Me, amoris causâ, hoc ornatu incedere.

Mercatore Act. i, sc. ii :

— *Lubet scire ex hoc me, ut sim certior.*

Epid. Act. i, sc. ii :

Sed operam Epidici nunc me emere pretio pretioso velim.

Capt. act. iv, sc. ii :

Quin ita faciam, ut te cupias facere sumtum, etsi ego vetem.

Catine act. i : — *Quod te postules*

Gustare quicquam. Et pauld post :

Nunc ne tu te mihi respondere postules.

Idem Afin. act. i, sc. iii :

Vult placere sese amicæ, vult mihi, vult pedisequæ.

Idem Curculione act. ii, sc. ii :

Hac nocte in somnis visus sum viderier,

Procul sedere longè à me Æsculapium ;

Neque EVM ad me adire, neque me magnipendere.

Nec solus ita loquitur Plautus. Lucretii enim est lib. i :

Quippe etenim quam multa tibi me fingere possum

Somnia.

Sic & aliorum codices chirographi, & optimus

MSus noster. Pro quo in Florentinâ Iunta, à Petro Candido recensitâ, est, *Iam fingere possunt*. Ennius, apud B. Augustinum lib. xiii de Trin.

Omnes mortales sese laudari exoptant.

Terentius Andr. act. iv, sc. vi :

Quæ sese inhoneste optavit parere hic divitias.

Idem prol. Eun.

Si quisquam est, qui placere se studeat bonis,

Quam plurimis.

Cui geminum hoc Sallustii initio Catil. *Omnes homines, qui sese prestare student*

student cæteris animantibus. Vt Priscianus quoque adducit in VII. Nonnulli non hanc nativam putant fructuram; sed esse pleonasmum pronominis. Sanè, cum prope consuetudo obsoleverit veterum, qui pro nomen addere solent; fortasse nunc possis dicere, *ἄλλοθεν* *. Sed non hoc impedit, quo minus alterum loquendi genus sit prius, & nativum: eoque cum deest pronomen, potius *ἄλλοθεν* videatur.

Ab ellipti venio ad antiptofin: quâ nominativus pro accusativo ponitur, more Græcorum. Horat. lib. I, od. II:

--- *Patiens vocari Cæsaris ultor.*

Pro, *patiens te vocari Cæsaris ultorem.* Sic lib. I epist. ad Torquatum:

--- *Patiarque vel inconsultus haberi.*

Et ibidem epist. ad Quintium:

Cum pateris sapiens emendatusque vocari.

Ac magis etiam Atticum est hoc lib. III, od. XXVI:

Vxor invidi Iovis esse nescis?

Hoc est, nescis te Iovis esse conjugem? Sic Propertius lib. I, El. VI:

Iurabo & bis sex integer esse dies.

Vulgatum quoque hoc Catulli de Phælo:

Ait, fuisse navium celerissimus.

Et illud Maronis Æneid. II:

Dixit, & extemplo (neque enim responsa dabantur

Fida satis) sensit medius delapsus in hostes.

Et alibi sæpe. Putat Ioannes Bernartius, & cum eo alii, Papium eodem dixisse modo lib. I Thebaidos †: --- *Sed mox*

Attollit status ducis, & sedisse superbus

Dejecto se fratre putat.

Sed profectò rectum est, *superbum*; quod in vulgatis legitur. Nam *superbus* cum se coherere nequit.

Est & aliud antiptofios genus: quando infinitivus esse ponitur post licet, vel expedit. Nam, iuxta nativum sermonem Latinum, utimum cum dativo cum accusativo. Sed more Græcorum pro accusativo ponimus alterum dativum. Priori modo ait Terentius Heaut. act. II, sc. IV:

Nam expedit bonas esse vobis. ---

Et Tullius pro Cornelio Flacco: *Si civi Romano licet esse Gaditanum.* Estque simile illud Cæsaris: *Quibus licet esse fortunatissimos.* Et optimus Quintilianus MSus codex, quem illustris Camerarii munificentia debemus, habet lib. IV, cap. IV: *Procuratorem * tibi esse non licuit.* Posteriori modo Cicero lib. I Tuscul. Quæst. *Licuit otioso esse Thymistocli: liceat Epaminonda, liceat etiam mihi.* Ac similiter Livius lib. XXI: *Illis timidus, & ignavis licet esse, qui receptum habent; quos suus ager, sua terra, per tuta ac pacata itinera fugientes accipient:*

* Vbi Ascensius, Vasconius, Stephanus, Gryphus, procuratori.

cupient : vobis necesse est fortibus viris esse. Verùm interdum solus ponitur dative. Cicero pro L. Flacco : *Cur denique esse liberis non licet?* Horatius sat. i, lib. i : — *Atqui licet esse beatis.*

Et sat. ii ejusdem libri : *Munifico esse licet* —.

Interdum quoque solus exprimitur accusativus. Cicero pro Ligario : *Liceat esse miseros, quamquam hoc victore esse non possumus.* Idem ad Att. lib. x : *In Italiâ autem nos sedentes, quid erimus? nam medios esse non licet.*

Quandoque autem optimi scriptores, aliis quoque infinitivum ESSE antecedentibus, dativum ponunt pro accusativo. Vt in Livii loco, quem paulò antè adduximus : *Vobis necesse est fortibus viris esse.* Estque simile Plautinum hoc Cistell. A&T. ii, sc. iii :

Mihi bonæ necessum est esse ingratis.

Lucretii quoque est lib. v :

Quidve mali fuerit nobis non esse creatis?

Horatius lib. i, epist. xvi :

Da mihi fallere, da justo sanctoque videri.

Et epist. ad Pisones :

--- *Mediocribus esse potis*

Non homines, non Di, non concessere columnæ.

Ovid. viii Metamorph. fab. vii :

--- *Vobis immunibus hujus*

Esse mali dabitur.

Et lib. v Trist. el. ix :

An magis infirmo non licet esse mihi?

Claudianus lib. i in Rufinum † :

--- *Natura beatis*

Omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti.

† vers. 215.

Imò neque Val. Maximus sic loqui dubitavit. Ejus enim est lib. v, cap. iv, de Cimone : *Nam etsi maximo tibi postea & civi, & duci, evadere contigit.* Et lib. iii, cap. vi : *Lucius quoque Sylla, cum imperator esset, chlamydato sibi, & crepidato, Neapoli ambulare deforme non duxit.* Plura vide apud Augustinum Saturnium lib. iv, cap. v. Caussam autem utriusque sermonis pauci perspicunt. Ea est, quòd unus sit natus linguæ Romanæ; alter transmari- nus, & à Græcis acceptus. Romani enim eò accusativum exigunt, quia casus is convenit cum pronomine intellecto. Vt, *Licet vobis esse otiosos* : pro, *Licet vobis, vos esse otiosos.* Contigit tibi evadere optimum civem : pro, *Contigit tibi, evadere te optimum civem.* At altero modo loquuntur exemplo Græcorum. Vt, *Cui primum licet, vel contigit esse medico, postea bono medico.* Sic enim Plato in Protagorâ : *Ὁ παρ᾽ ὅτι μὲν ὑπάρχει ἰατρῶν εἶναι, ἐπέστει ἀγαθῶ ἰατρῶν.* Et similia alibi, & apud alios.

Ad regimen Verbi acceditur. Vbi princeps, si non unicus, veri regiminis canon, de verbis activis regentibus accusativum. Mœchari aliquam non æquè videri probum, ac adulterare aliquam. Accusativi gemini a verbo recti semper sunt ejusdem rei. Adulor aliquem. De structura Verbi condono error Donati, utem alter Iulii Scaligeri: ac Erasmus adversus eum defensio. Eludo, maledico, medicor, noceo, cum accusandi casu. Hypognosticon libri non sunt Augustini. Palpo, parco, suadeo, cum accusativo. In Tertulliano vetus scriptura vindicata. Dositheus notatus.

A Convenientia ad Regimen Verbi transeo: ubi primò agendum de vera Verbi rectione: deinde de ea, quæ falsò tribuitur Verbo.

De vero regimine canon est hujusmodi: Verba activæ significationis regunt accusativum, quo actionis objectum, vel effectus, notetur. Verba dixi activæ significationis, quia non illa solùm regunt accusativum, quæ formæ sunt activæ; ut quæ, R addito, fiunt passiva; quale est *amo*: sed etiam activa communia, ac deponentia; ut, *ofcutor, confolor*: atque ad eò absoluta, sive quæ non videntur R ante O admittere; ut, *præsto, eo, ambulo*. Addebam, accusativum, nunc objectum significare, nunc effectum. Objectum notatur isto, *Bacchus * amat colles*. Effectus illo, *Pollio † & ipse facit nova carmina*. Ambo miscentur in hoc pro Archia: *Studia † adolescentiam alunt. senectutè oblectant; secundas res ornant, adversis perfugium ac solatium præbent*.

Interea in his usus spectandus. Nam *defendo te, probum*; at non *auxilior te*. Latinum quoque *juvo te*; non item, *patrocino te*. *Stuprare aliquam dixerò*; uti & *adulterare aliquam*, quomodo loquitur Suetonius: at non temere dicam, *mœchari aliquam*; etsi sic loquatur vetus interpres Matth. v: ubi ut Græcè est, *ἐμὴρξεν τὴν πόλιν*, ita ipse, *mœchatus est eam*, pro *cum ea*.

Interdum Verbum regit geminum, sed ejusdè rei, accusativum. Terent. Adolph. † *Facio te Deum*. Cic. lib. i ep. *Præsta te virum*. In qualibus accusativi sunt rei ejusdem, ac alter alteri jungitur per regulam convenientiæ. Sin diversæ sint rei, alter accusativus non erit hujus loci, quia non à verbo regetur, sed à præpositione intellectà: ut, *Oro te hanc rem*. Vbi *rem* regitur à præpositione, quæ respondeat Græco *ἐν*, sive sit *secundum*, sive *juxta*, ac *circa*, sive *ad*, vel, *quod ad*: de quo dicemus postea pluribus.

Et hæc quidem usitatè. Sunt verò alia, ubi vulgò pluribeat dativus, cum veteres fere accusativum usurpent. Paucula eorum, ut *speciminis loco* sint, & ut de uno altero judicium feram, juxta literarum seriem digessi.

Adulor. Attius Prometheo apud Cic.

* Virgil. Ecl.
† Cic. pro Archia.
‡ Virgil. Ecl.

‡ ad. 4. sc. 1.

*Tum jecore opimo facta & suiata affatim
Clangorem fundit vastum: & sublime advolans,
Pinnatâ caudâ nostrum adulat sanguinem.*

Atque, ut cascos illos mittam, Ciceronis ipsius est in 1 Off. *Cavendum est, ne assentationibus patefaciamus aures, nec adulari nos sinamus.* Item in Pisonem: *Adulantem omnes te videre volui. vidi.* Et Cic. lib. 11 de Div. *Adulatus fortunam alterius.* Similiter alii optimi ævi. Columella lib. VII, cap. XII, de canibus: *Illi quoque furem adulantur.* Sed sequens seculum, quod non parum degeneravit à puritate illâ Iuliani, & Augustæi ævi, *adulari tibi cœpit dicere.* Super hoc, & aliis id genus, conqueritur Quintilianus lib. IX, cap. III: *Verborum verò figuræ, & mutatae sunt semper, & utcumque valuit consuetudo, mutantur. Itaque si ANTIQVVM sermone NOSTRO comparemus, penè jâ, quicquid loquimur, figura est. Vi, Huic rei incidere; nō, ut omnes veteres, & Cicero præcipue, hanc rem: & incumbere illi, non in illum: & plenum vino, non vini: & huic, non huic adulari: & mille alia; utinamque non PEIORA vincant.*

Condone perperam huc referri arbitror, quia accusativus rei junctus accusativo personæ, non regitur à verbo, sed præpositione intellectâ: ut paullò ante diximus. Ita Afranius Vopiscò: --- *Id aurū me condonat literis.* Pro, *Quod ad id aurum attinet.* Eodémque modo dixit Terentius Phorm. * A. 5, sc. 7

--- *Quid vis tibi?*

Argentum, quod habes, condonamus te.

Quem locum Donatus adducit, ut illustret illud ejusdem Comici Eunucho †:

Habeo alia multa, quæ nunc condonabitur.

† Prologo.

At malè idem (nisi libri fallunt) ait, *te in superiori loco esse ablativum: cum necesse sit, quæ, & te, esse ejusdem casus.* Immeritò quoque reprehendit Erasmus Jul. Scaliger †, quòd ita legendum putârît, cum in vulgatis esset, *quæ nunc condonabuntur.* Nam futurum hoc pacto, ut metrum claudicet. Deinde, ut de Donati apud doctos omnes autoritate nihil dicam; *condonabitur* legitur quoque in optimo illo codice Bembrino, quem omnium, quos unquam viderat, antiquissimum sibi videri, testatus est Angelus Politianus. Quod verò vir magnus addit, correctione hâc Latinam linguam ab Erasino depravari, quia Latinum non sit, *condonare aliquem argentum, ἀποδοῦν ἀμείνον**: ut indicium faciunt, quæ antè diximus.

* indicium me-

Eludo nihilo rectius huc retulerunt. Nam, eludo te annulum, itidem figuratè dicitur, pro, eludo te, quod ad annulum. Plautus Curcul. † *Miles, quæso ut mihi dicas, unde illunc habes annulum, quem parasitus hic te elusif.*

† indicium me-

† A. 5, sc. 7. Pla-

† omne, propera-

Maledicere (ac par ratio verbi benedicere) accusativo Juncti Terullianus lib. adversus Praxeam: Nos autem dicentes Christum crucifixum, non maledicimus illum, sed maledictum legis referimus. Similiter alii scriptores Ecclesiastici,

‡ in Syntaxi
sua Græc.

ftici, ac Latinus Bibliorum interprès. Varennius † autumat, hoc fieri imitatione LXX interprètum. Non inficior : sed tamen similiter locuti scriptores Romani. Nam Petronii quoque Arbitri est : *Maledic illam versibus, ut habeat pudorem.* Alibi tamen idem dativo jungit : ut cum ait, *Posita frequentius sarcinâ maledicebat properantibus.*

Medicari. Plautus Mostellariâ :

Habe bonum animum : ego istum lepide medicabor metum.

Maro I Georg. *Semina vidi equidem multos medicare serentes.*

Quem in locum Servius monet, etsi improprie dicatur, *medeor illum*, pro *medeor illi*, quod proprium : tamen utrumque horum, *medico*, ac *medicor illum*, proprie usurpari. Idem Maro VII Æn.

Sed non Dardania medicari cupidus idum

Evaluit.

Vbi idem Servius, *Medicor illum rem, & illi res.*

Posterior magis obtinet. Ita Terent. And. act. v, sc. IV :

Cum ego possim in hac re medicari tibi.

Et Maro III Georg. --- *Senibus medicantur anhelis.*

Noceat. Plautus Mil. Glor. act. v :

Iura, te non nociturum esse hominem de hac re neminem.

Vt in MSSis nonnullis legitur. Etiam, ex summi viri mente, Phædrus lib. IV : --- *Nocuit hominem protinus.* Sed & M. Seneca lib. v controvers. ait : *Dum filium vindico, ubi me gravissime nocere possit, ostendit.* Alterum quoque citant alterius Senecæ locum ex epist. CIV, aut

juxtim alios CXXX ; itémque alium Livii ex lib. III ab v. c. Verùm uterque in melioribus libris longè aliter legitur, quàm adfertur : neque *noceo* accusativo junctum, sed vel *citra casum*, vel cum dativo expressum, habet. Interim accusativo quoque junxit B. Augustinus prologo Hypognocticôn, five Hypomnesticôn : ubi hæreses Pelagianorum recensens, ait : *Adam, inquit, sive peccasset, sive non peccasset, moriturum fuisse : tamen peccatum ejus neminem nisi solum nocuit ipsum.* Eodémque locutus modo in ipso ingressu lib. II Hypognoft. Si modò libri isti sunt Augustini ; quam sententiam ex libro Ecclesiæ Lugdunensis de tribus epistolis ante annos scripto prope octingentos, atque aliis argumentis, refellimus Historiæ de controversiis, quas Pelagius, & ejus reliquiæ, moverunt, lib. I, cap. XVI.

Palpo. Juvenalis sat. I :

--- *Quem munere palpat*

Carius.

Sed usitatius Plautus Amphit. Act. I, sc. III :

Observatote, quam blandè mulieri palpabitur.

Et Horatius lib. II Serm. sat. I :

Cui male si palpere, recalcitrat undique tutus.

Parcere. Plautus Curcul. act. III, sc. I :

*Qui homo mature quæsit pecuniam,
Nisi eam mature parsit, mature esurit.*

Locutus eopse modo Virgil. x Æneid.

*Argenti atque auri memoras quæ multa talenta,
Natis parce tuis.*

Et Symmachus lib. I, epist. xxxiiii: *Istius muneris operam non reparcam.*

Num verò & suadeo huc referemus? Accusativo quidem jungit Tertulianus lib. de habitu mulierum cap. I: *Tu es diaboli janua, tu es arboris illius resignatrix, tu es divinx legis prima desertrix, tu es quæ cum suastisti, quem diabolus agredi non valuit.* Est qui locum corruptum putet: unde legit, *quæ sic invasisti.* Sed est Græcismus. Nam *cum suastisti* est, ἀνεπεισας αὐτόν. Quomodo Homerus, Plato, Xenophon, & alii passim. Etiam Judith cap. xii, vers. x: Πείθω τὴν γυναικα τῶν Ἑβραίων. Vbi vetus interpres: *Suade illam Hebræam.* Dositheus lib. III: Ἀδελανὸς εἶπεν, πείθω τὸς κελῆς, μὴ ὀφείλει τῶν πᾶσι ταύτων κοροση οἰάν ἐλευθερεῖσθαι. Quod ipse sic vertit: *Adrianus dixit, Suadete judices, non debere eum circa eam appellationem manumitti.* Vbi pro, *circa eam appellationem*, rectiùs eo nomine dixisset.

C A P V T X X I I.

*Alia accusativum regentia. Servii, & Galeotti Martii error. Priscianus τὰ ὑπολό-
γος. Potiri urbem, regnum. Vesci auras, ova. Fungi munus, vel officia.*
*Abstinerse, manum, vim. Erumpere se, vel stomachum. Verba regentia
accusativum suæ originis, vel cognatæ significationis, more Attico. Infinitivus, vel
oratio, pro accusativo, quem Verbum regit.*

ATque ista pro accusativo sæpius habent dativum. Alia verò sunt, quæ usitatiùs cum ablativo jungantur: ut *lito*. Imò, si Servium audimus in IV Æn. & Galeottum Martium cap. xxxix de promiscuâ doctrinâ, vel absolutè semper ponatur, vel cum ablativo, non item accusativo. Itaque juxta eos, haut liceat dicere, *litare deo sacra*, vel *exsta*: sed tantummodo, *sacris*, vel *exstis*. Atqui, ut de Virgilio * nihil dicam, apud quem le- * 4 <E>
gimus, — *Sacrisque litatis*: Propertii est lib. IV, eleg. I: *Pastor & ad calamos exsta litabat ovis.* Et Suetonius: *Vitimas Diti patri casus litare.* Eodè-
que modo locutus Lactantius lib. IV, cap. xxvii.

Pleraque etiam deponentia, quæ ablativum ajunt regere, ea vi canonis superioris cum accusandi casu sæpe invenias. Ordinarè à verbo *potior*. Quemadmodum enim Græci ajunt, *δοτλάδων τέτς, & δὰδ τέτς, & τὸ &*; ut Platonis, Demosthenis, & Isocratis locis Priscianus probat in xviii: ita Latini dicunt, *potiri illius, illum, & illo*: quod Priscianus eopse libro non uno,

uno, sed tergemino in loco, quamquam minimè diversis, sed iisdem testimoniis, probat: quam ταυθλογίαν passim in eo deprehendas. Sed de genitivo, & ablativo, postea dicemus. Accusativum verò regere, multis probatur exemplis. Cicero lib. II Off. *Clandestino introitu urbem est potius.* Ita libri vet. Idem lib. I Tuscul. *Ego dokeam, si ad decem millia annorum gentem aliquam urbem nostram potiturum putem?* Sic plerique omnes libb. Quidam tamen manuscripti, *Urbe nostrâ*: quomodo & Manutius edidit. Idem Tullius Philipp. XI II: *Vincamus odium, pacemque potiamur.* Locutivus eodem modo Terentius, & Plautus. Apud Sallustium * quoque in vet. codd. exaratum, *Adherbalen potiretur*: ubi Priscianus lib. XVI II, *Adherbalis*, legit. Iustini est lib. XII: *Alexandrum* (Cleofis mater) *nominauit, qui postea regnum Indorum potius est.* Similitèrque idem loquitur aliquoties.

Par ratio in *vescor.* Virgil. III Æn.

Quid puer Ascanius? superatne, & vescitur auras?

Ita in antiquissimis plerisque libris legi, scribit Pierius. Tibullus lib. II, eleg. V:

Vera cano: sic usque sacras innoxia lauros

Vescar, & æternum sit mihi virginitas.

Crebrò ita locutus Plinius. Vt lib. VIII, cap. L: *Si caprinum jecur vescantur.* Et lib. IX, cap. L: *Ova vescentes.* Item lib. X, cap. XXXVII: *Aves nonnullæ vescuntur ea, quæ rapuere pedibus.* Itidem lib. XI, cap. XXXVII: *Quæ absinthium vescuntur.* Est & Taciti in vitâ Agricolæ: *Eò ad extremum inopie venere, ut infirmissimos suorum mox sorte ductos vescerentur.*

* alt. 4, sc. Sportulum cape.

Fungor quoque accusativum non rarò adsciscit. Plautus Menæchmis †:

— *Iam isti sunt decem.*

Nam parasitus o:to hominum munus facile fungitur.

Idem Trinum. Prologo:

Sequere, mea gnata, ut munus fungaris tuum.

Terentius Adel. Act. III, Sc. IV:

Neque boni, neque liberalis functus est officium viri.

Idem Phorm. Act. II, Sc. I:

— *Functus adolescentuli est*

Officium liberalis.

Lucilius lib. I fat.

Munus tamen fungi, & muros servare potissent.*

Idem lib. V:

† *Levinus pauperem ait se ingenti munera fungi.*

* Malim, potissimum, vel potissimum, quasi potes sint.

† Ita MSus no: det: alu, Livius, vel Lælius.

Cornelius Nepos: *Datanes militare munus fungens.* Tacitus lib. III Annal. *Supremam erga memoriam filii sui munera fungcretur.* Et lib. IV: *Ego me, P. C. mortalem esse, & hominum officia fungi, satisque habere, si locum principem impleam, & vos testor, & cetera meminisse posteros volo.*

Est qui & *utor* a Cicerone accusativo additum probet illo lib. II de Orat.

Orat. *Si aerarii corpus utimur ad belli adjumenta.* Sed in corruptos incidit libros, cum non corpus, sed copias, habeant emendati codd. Antiquos tamen ita locutos, agnoscimus. Plautus Afinariâ * :

Cetera quæque volumus uti, Græcâ mercamur fide.

At abutor cum accusativo crebrò ita invenias apud Comicos, ut de eo tacere fatius videatur.

Pertinent ad verba activæ significationis multa etiam verba, quæ intransitiva creduntur. Ut *abstineo*. Cicero Philipp. II : *Quale autem beneficium est, quod te abstinueris à nefario scelere?* Terent. Adelphi. † *Non manum ab-* * *Att. 1, f. Vnusquodque istorum verbis.*

scines, mastigia? Horat. lib. II, Sat. III : --- *Abstinnit vim*

Vixore, & quato ---. Etiam Godescalcus Stewechius è MSSis reponit §, & quid em, Instic. de rerum divis. *Monumentis, & ædificiis, se abstineat.* Et §, si uxor, Instic. de nupt. *Qui ab hujusmodi nuptiis se abstinuerint.* Par ratio in compositis à *rumpo*. Cicero lib. XVI ad Att. epist. III : *Hunc tu iratum in macrocolum lege arcano convicis tuis : sed si me amas, hilaris, & bene acceptis, ne in me stomachum erumpant, cum sint tibi irati.* Cælius ad Ciceronē epist. XIV similiter dixit, *erumpere se ad bellum* : ut observat quoque Paullus Manutius. Est & Virg. I Georg.

Aut ubi sub lucem densa inter nubila sese

Diversi erumpent radii.

Et IV Georg.

Et caput unde altius primum se erumpit Eripens.

Etiam ita loquuntur Terentius, & Cæsar : ac Arnobius quoque lib. I bis dixit, *irumpere sese* : ut initio notarum in eum scriptorem monet idem Stewechius.

Etiam ad verba activæ significationis pertinent, quæ accusativum habent κατ' ἰδιοπάθειαν, ut appellant : hoc est, vel suæ originis, vel cognatæ significationis. Prioris generis apud Terentium * est, *ludere ludum*; apud Maronem †, *furere furorem*. Donatus *archaismum* vocat. Mallet Atticif- * *Em. att. 5, f. 5.*
mum dixisset : partim quia Atticorum sunt, ὄλεον ὀλεῖσθαι, μαίριον μαίρειν, † 12 *En.*
χαράν χαίρειν, γέλασθαι γέλασθαι, λήρον ληρέειν, πόνον πονεῖν, aliæque id genus, quæ Αττικὸν γῆμα etiam Suidas nuncupat : partim quia sic locutos constat, non eos modò, qui desita & obsoleta amant ; sed optimos quoque optimi ævi scriptores ; etiam Ciceronem, cujus est illud lib. V, epist. II ad Famil. *Magnâ voce juravi verissimum pulcherrimumque jusjurandum.* Ac similiter Cælius ad Cicer. epist. II : *Puto, ut suum gaudium gauderemus.* Et Livius lib. IX : *Atque ob eam rem noxam nocuerunt.* Nec refugiunt Iurisperiti : quorum sunt, *actionem agi, cautionem cavere, obligationem obligari, tractatum tractari, partem partiri, stipulationem stipulari*, atque alia ; quæ apud Iurisperitos se observasse ait Scipio Gentilis lib. I παρέρ. cap. VI. Vide & quæ congeffere, Budæus

DE CONSTRUCTIONE

99
Budæus in Commentariis linguæ Græcæ, Fulvius Ursinus ad XII Æn. & Ritterhusius ad IV Oppiani Αλλεουη.

Sed ut suæ originis accusativum regi videmus in his, *vivere vitam, olere odorem, lucere lucem, cœnare cœnam, pugnare pugnam*, ac similibus: ita accusativus cognatæ significationis est in istis, *vivere ætatem, olere unguenta, lucere facem, cœnare epulas, pugnare prælium*, aliisque. Hujus etiam generis loca ex veteribus apponam. Ac primum de oleo. Plautus Mostell. act. I, sc. III: *Metuo, ne oleant argentum manus*. Terentius Adelph. act. I, sc. II:

Obsonat, potat, olet unguenta, de meo.

Et Cicero Phil. II: *Vinum redolentibus*.

Sic luceo. Plautus Casin. act. I, sc. I: *Lucebis nova nuptæ facem*. Et Curcul. act. I, sc. I: *Tute tibi puer es lautus, lucet cœnem*.

Cicero de Amicitia: *Prælucebat bonam spem*.

Similiter cœno. Plautus Afin. Act. V, sc. II:

Esstior cœnabis hodie, ut te dignum est, magnum malum.

Horat. II, Sat. VIII:

Nos, inquam, cœnamus aves, conchylia, pisces.

Epist. II, lib. II: *Emtum cœnat olus*.

Appulejus Met. IX: *Sacrificales epulas cum sacerdotibus dea cœnabat*.

Item pecco. Cicero I de Nat. Deor. Xenophon eadem fere peccat. Horatius epist. ad Pisones:

Vt scriptor si peccat idem librarius usque,

Quamvis est monitus, veniam caret.

Et Plaut. cum alibi, tum Cistell. Act. II, Sc. I:

Tu me delemis, propter te hæc pecco.

Tale etiam plaudo. Vt, *plaudere aquas natans*, apud Statium Papinium lib. I Sylv. Carm. III. Atque idem in epithalamio Violantillæ:

— *Iam Tybridis arces*

Iliacæ, pandit nitidos domus alta penates,

Claræque gaudentes plauserunt limina cygni.

Simile etiam pugno. Horatius lib. IV, od. IX:

— *Non pugnavit ingens*

Idomeneus, Sthenelusve solus,

Dicenda Mysis prælia.

Item quiesco. Appulejus Met. IX: *Post multum equidem temporis, somnum humanum quievi quidem*.

Hactenus vidimus, ut verba activæ significationis nomen regant accusativi casus. Sed pro accusativo interdum est verbum infinitum, vel etiam oratio. Prioris generis est, *Scit canere*: ut dicimus, *scit cantum*. *Cœpi studere*: ut, *capit*

ut, *cœpit studia*. Cicero lib. xv ad famil. ep. xv : *Interpositus annus alios induxit, ut victoriam sperarent ; alios, ut ipsum vinci contemnerent. Ipsum vinci, hoc est, ipsam victoriam.*

Petronius Arbitrator :

Tanti non emo. Lat. pœnitere. Hoc est, pœnitentiam.

Oratio pro accusativo est in illo Terentii Phormione t :

--- *An verebamini,*

Ne non id facerem, quod recepissim semel?

Sic, *Vereor, ne reprehendar à doctis*. Pro quo Cicero in Oratore, *Vereor reprehensionem doctorum.*

† ad. 4, sc. 1.

C A P V T X X I I I.

Accusativus à verbo rectus κατ' ἄλλοις subtractus. Vt conturbare, pro, conturbare rationes : decoquere, pro, decoquere rem : ac similia.

ATque in his accusativus à Verbo rectus exprimitur. Sæpe vero κατ' ἄλλοις subtrahitur. Vt, *nubere alicui*, pro *nubere se*, vel *vultum*. Flamine enim sponsa nubebat, hoc est, velabat, vultum. Maro vii Æn. *Cum veni posuere* : puta *se*, unde Servius exponit, *quiescere*. In Eclogis : *Cum faciam vitulâ*. Nempè *sacrâ*. *Appulit*, vel, *solvit*, vel, *conscendit* *, puta *navem*. *Obire, occumbere*, vel, *oppetere*; puta *mortem*. *I, amabo*, pro, *amabo te*. Vt Cicero †, *Cura, amabo te*. *Imponere*, pro *decipere*. Quod integrè sit, callidè alicui onus, vel ridiculi quippiam imponere. Quomodo & Græci dicunt ἐπιτίθειν. Simile etiam *conturbare*, puta *rationes*. κατ' ἄλλοις usus Cic. pro Plancio : *Verum igitur me conturbare oportet, an ceteris, cum cuiusque dies venerit, hoc nomen, quod urget, nunc, cum petitur, dissolvere* ? At integrè Terentius Eun. act. v, sc. ii : --- *Ita conturbasti mihi Rationes omnes. Geminus huic decoquere, pro decoquere rem*. Cic. Philipp. ii : *Tenesne memoriâ, pretextatum te decoxisse* ? Res enim decoquitur. Quomodo Columella lib. xi, cap. i : *Res tamen ipsa jam domino decoxit*. hoc est, *decoxit se, sive, est decocta*. Sic *agere, agitare, degere* ; puta *viam*. *Ire, inire, ingredi*; videlicet *viam*. *Quo tendis, aut pergis* ? scilicet *viam, vel iter*. Item, *castrensè verbum, tendere* †, puta *pelles*. *Incipere, nempè rem*. *Curare, pro curare rem*, vel *negotium*, vel simile. Plautus Bacch. act. ii, sc. ii : *Abi intro, ego hic curabo*. Sallust. Catil. *Mantium in dextrâ, Fessulanum quendam in sinistra, curare jubet*. Appulejus vi Met. *Hic eam sollicitè seduloque curantem Ceres alma deprehendit*. Similiter, *servo*. Plaut. Aul. i, ii : *Redi nunc jam intro, atque intus servo*. Terentius Eunuch. Act. iv, Sc. viii : *Solus Sannio servat domi*. Ita enim est in melioribus libb. & agnoscit quoque eam lectionem Donatus. Ac similiter φουλάτῃς dicunt intel-

* Ad Att. lib. 6, ep. 9, & lib. 16, ep. 3, & ad Fr. lib. 2, ep. 2, & lib. 2, ad Att. ep. 2, & 4.

† Cesar lib. 2 belli Gallici, & Maro 2 lib. 2.

DE CONSTRUCTIONE

22

♦ ad. 3. f. 3.

† Et cum agnovissent eum viri lecti illius, miserunt ipsi nuncios in toram uniusque finitimam regionem.

intellecto *ῥήματα*, vel τὰ ὄντα. Simile quoque est *mitto*. Ter. Eun. * *Misti porro orare, ut ad se veniam*. Cic. ad Att. *Itaque obviam illi misimus Athenas*. Quod ipsum fit imitatione Græcorum. Matth. cap. xiv, 35 : † *Καὶ ἄνθρωποι τὴν αὐτὴν οἱ ἄνθρωποι τὸ τότε ἐκείνη, ἀπέστειλαν εἰς ὄδον πλὴν ὁδοῦ ἁεροπορῶν ἐκείνην*. Denique hujus loci sunt omnia illa, quæ cum naturâ suâ significant actionem transeuntem, sine accusativo tamen ponuntur. Ut, *Morbus auxit, nox precipit, curæ ingeminant, tempestas sedavit* : cujus generis & alia complura adduximus, veterumque auctoritate firmavimus, lib. tertio de Analogiâ cap. tertio.

CAPVT XXIV.

Acceditur ad casus eos, quos a verbo dependere tradunt Grammatici falso. Ac primum de genitivo, quos a verbo regi substantivo tradiderunt. Referre, utrum genitivo, an ablativo, in eis utamur, quando inesse aliquid, vel adesse, verbo substantivo significatur.

A Vero Verbi regimine transeo ad falsum ac commenticium. Quæ doctrina est quinquepartita, pro quinque casibus, qui regi à Verbo dicuntur.

† Lucan. sat. 7.

Primum ajunt, verba à tergo regere nominativum, qui significet gestum, aut statum rei. Ut, *incedit rectius : compellat frequens : fies* * de *Rhetore consul*. Sed hujusmodi nominativus non regitur à Verbo, verum convenit cum Verbo : ut satis intelligere fuit ex iis, quæ diximus de Verbo utrimque habente nominativum.

† Eccl. 3.

† Gen. 1. Off.

Venio igitur ad genitivum, quem sextuplicia verba regere dicuntur. Primi loci est verbum *Sum*, quod regere ajunt genitivum, partim cum significatur possessio, aut ad aliquid pertinere : partim cum animi, corporisve affectio alicui inesse dicitur, aut adesse. Prioris generis fuerit : *Pecus* † est *Melibæi*. *Adolescentis* † est *maiores natu vereri*. Alterius generis est : *Bona* est *indolis*, est *excellens ingenii, nullius consilii, amplis corporis, tenuis valetudinis*. Ac par ratio in fo : ut, *sit majoris industrie, vel melioris valetudinis*. Quod apud Fabium legas.

♦ Eccl. 3.

Verum nihil horum regitur à verbo substantivo ; sed à nomine intellecto. Ut illud *, --- *Conjuntur pecus, an Melibæi ?* ita supplendum, *an Melibæi pecus ?* Vel generatim intellige *res*. ut integrè sit, *An pecus hoc est res Melibæi ?* Sic, *Est adolescentis*, nempe *proprium munus*. Quod etiam supplendum in illo libri 11 de Orat. *Tardi ingenii est rivulus confluere, fontes rerum non videre*. Nominativum expressit Cicero lib. v Tusc. *Quæst. Sapiens est proprium, nihil, quod parere possit, facere*. *Munus* verò, vel *officium*, passim addi videas.

Ejusdem

Ejusdem monetæ statuo, *Est moris*; puta *res*. *Vincere est laboris*; nempe *res*, *negotium*, vel *opus*. Similèque, *Est operæ*, apud Plautum Pseudolo act. 1, sc. III: *Ego operæ si sit, plus tecum loquar*. Ac alibi †. Pro, *operæ pretium*. † *Cas. act. 5, sc. Quo fugu.*
 Ut fallantur, qui dici censent, quemadmodum, *curæ est, oneri est*; quomodo foret datus.

Itidem in iis, ubi animi corporisve affectio inesse, vel adesse, dicitur. Ut, *Est bonæ indolis*; puta, *puer, vir, femina*. *Est amplissimæ cervicis*, nempe *mentum*, vel aliud. *Abrotonum est boni odoris*; videlicet *herba*. Ac hujusmodi etiam ablativum adsciscunt. Quomodo dixeris: *Est bonæ indole: est amplissimæ cervicis: est bono odore*. Qui ablativi unde regantur, alibi diceretur. Nec propterea existimandum, nusquam referre, utrum hoc, an illo casu utamur. Planè enim secus est. Ut illo Terentii Eunuchio †:

— *Bono animo es*:

Accede ad ignem hunc, jam calefces plus satis.

Et Cicero in Bruto: *Es animo vacuo*. Item lib. VI ad Att. ep. 1: *Sum* † † *ita libri vult.*
magna animi perturbatione. Hic quidem genitivo uti non ausim. At contra, *Nonnulli tamen, in magna.*
 nolim uti ablativo, ubi Terentius in Andriæ ait *:

— *Hoc confiteor*

Iure mihi obtigisse, quandoquidem tam iners, tam nulli consilii sum:
 aut ubi Suetonius ait in Augusto: *Tibi minimi eras, ac fere vulgaris.*

C A P V T X X V.

Genitivos urbem significantes, in qua sit actio non regi à verbo; sed à nomine urbis, vel oppidam, quod intelligitur. In oppido Antiochiæ, pro Antiochiæ, ἀντιόχεια: vel, In oppido Alexandriæ. Etiam regionum, & insularum nomina, ἀλλεστιαὶ πόλις perit in genitivo: ut, Est Ægypti, Cretæ. Eademque figurâ dici, domi bellicæ: vel, domi militiæque. Item, terræ, & humi, pro in terra, & humo, vel in terram, & humum. Sic foci, & vicinix.

Alter falsi regiminis canon est de verbis genitivum regentibus, qui urbem significet, ubi quis agat. Ut, *Est Romæ, Antiochiæ, Dyrrachii*. At genitivus ille non regitur à verbo, sed substantivo intellecto. Romani enim, cum urbis sive oppidi nomen est declinationis primæ, vel secundæ, ac numeri singularis, contenti sunt ponere genitivum, κατ' ἑλλεστιαὶ intelligentes, in urbe, in oppido. Quæ ipsa interdum exprimentur. Cicero ad Att. lib. V, epist. XVIIII: *Cassius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu*. Sin nomen sit tertix declinationis, vel primæ quidè, aut secundæ, sed pluralis numeri, gaudent ablativo: ut, *Est Salmone, Carthagine, Athenis*. Vbi ablativus regitur ab in præpositione intellectâ. Quati dicas, in Carthagine, in Athenis.

Sed de ablativo nunc non agemus : verum postea, cum ad falsum ablativi regimen devenit erit. Nunc videbimus de urbium nominibus singuli numeri, & primæ secundæve inclinationis; quæ in genitivo Verbis junguntur.

Vbi quæstio ejusmodi exurgit, an iis subscribere conveniat, qui dicere jubent, *Vivit Amstelodami, celebris emporii*. Vel, *Degit Londini, urbis inclytæ*. Verum omnino is solœcismus foret: quia dicendum, *Amstelodami, celebri emporio*. *Londini, inclytâ urbe*. Vel sic, *In Amstelodamo, celebri emporio*. *In Londino, inclytâ urbe*. Cicero pro Archiâ: *Primum Antiochiæ: nam ibi natus est loco nobile & celebri quondam urbe*, &c. Ferè autem additur propositio, quoties appellativum diversi casus proprio subditur. Cic. pro Rab. Post. *Sed Neapoli in celeberrimo oppido*. Philipp. IV: *Albæ constituerunt in urbe opportunâ*, &c. Plinius ipsi proprio præponit præpositionem lib. II, cap. LXXIII: *Constititque in Berenice, urbe Trogloditarum*. Libro eodem cap. xcvi: *In Neâ, oppido Troadis*. Ibidem cap. xcvi: *Eadem natura in Hispali oppido*.

Ex iis, quæ de nominibus Urbium in genitivo positæ dixi, causam quomque est cognoscere, cur similis interdum obtineat locutio in nominibus regionum, & insularum. Vt illo Maronis Æn. III:

Mutandæ sedes: non hæc tibi litora suasit

Delius, aut Cretæ jussit considerare Apollo.

Propriè dixisset, *in Creta*: atque id non paullo usitatus. Nunc figuratè ait, *Cretæ considerare*: pro, *in insula Cretæ*. Similiter Varro lib. I de R. R. cap. VII: *Itaque Cretæ ad Gortynam dicitur platani esse, quæ folia hieme non mutat*. Eadem ellipsi Appulejus lib. II Met. *Tè Thessaliæ consistere*. Quod integrè sit, *in regione*, vel *terrâ Thessaliæ*. Sed fortasse aliquis auctoritatem Maronis refugiet, quia

† lib. 2. de Crat.

poetæ aliâ linguâ loquantur, ut ait Tullius †: Varronis item phrasin aspernetur, ut antiquarii: ac longè magis Appuleji, qui profectò eruditè interdum ineptit. Sed enim ei opponimus Valerium Maximum; si non classicum omnino scriptorem, tamen avi Tiberiani; qui & ipse sic loquitur lib. IV, cap. I: *M. Bibulus, vir amplissimæ dignitatis, & summus honoribus functus, cum in provincia Syria moraretur, duos egregie indolis filios suos a Gabinianis militibus Ægypti occisos esse cognovit*. Sed video, quid hic quoque aliquis dicere possit. Nempe Stephanum Pighium, virum de Valerio, imò annalibus suis Romanis, de universâ antiquitate Romanâ præclare meritum, Ægypti vocem in codice Campensium non reperisse. Mihi id de uno codice dilutum nimis videtur, ac potius censeo, librarium, insolentiori structurâ offensum, voce n eam sustulisse. Et quid dicemus de altero ejusdem Valerii loco, qui est lib. V, cap. III: *Solon, inquit, senectutem Cypri profugus exegit*.

Vbi

Vbi nullam Pighius reperit diversitatem. Iustini quoque est lib. xxxix : *Nec filium* (Ptolemæum Lathurum) *regno expulisse contenta, bello Cyprî exultantem persequitur.* Prout quoque est in MSSis, & editione Venetâ * Sabelli- * 42. 1494.
ci, & aliis inde consecutis; etiam optimâ illâ, quam exhibuit Iacobus Bongarsius, Galliarum regis legatus. Scio, id aliquos offendisse: in his Salianum, qui in Annalibus suis Ecclesiasticis hunc locum adducens †, pro *Cyprî exultantem*, reponere maluit, in *Cypro*. Sed planè codicibus invitis: & ipse postea ‡, eundem locum reponens, *Cyprî* retinuit.

† ad an. m. d. c. 3948, sive annum Lathuri 11.

‡ ad an. Lathuri 17.

Vulgò his simile arbitrantur illud M. Ciceronis lib. xvi, epist. vii: *Septimum jam diem Corcyre tenebamur.* Et ad Att. lib. v, ep. xiii: *Quæ mihi jam Sami, sed mirabilem in modum Ephesi præsto fuit.* At parùm hæc firma: quia *Corcyrum* oppidi etiam nomen esse, Plinius testatur lib. iv, cap. xii: & *Samum* urbem vocat Strabo lib. x. Nempe urbs, & insula, cognomines fuere, ut sæpe fit. Quare non evincunt hinc, insularum nomina, cum aliquid in iis fieri signatur, in genitivo poni. Sed siue urbs, siue insula figentur, ellipsis erit: integrèque sit, in *urbe* vel *insulâ Corcyre*, aut *Sami*.

Sunt etiam appellativa, quæ similiter in genitivo ponantur. Dicimus enim, *domi*, *belique*: vel *domi*, *militæque*. Cicero lib. ii de Off. *Præterea quibuscumque rebus, vel belli, vel domi poterunt, Remp. augeant imperio, agris, veltigalibus.* Idem iv de Rep. *Periclem, cum jam civitati maximâ auctoritate plurimos annos domi, & belli, præfuisse.* Idem Tuscul. v: *Quorum virtus fuerat domi, militæque, cognita.* Et pro lege Maniliâ: *Quantas ille res domi militæque, terrâ marique, quantæque felicitate gesserit.* Sallustius Jugurthâ: *Paucorum arbitrio belli domique agitabatur.* Et ibidem: *Animus belli ingens, domi modicus.* Livius quoque in præfat. operis: *Quibus artibus domi militæque, & partum, & ausum imperium sit.* Sed omnia hæc ἐλλειψιν dicuntur, plenèque extuleris, *domi belique tempore*: item, *tempore belli militæque*.

At illud, *domi est*, potiùs sic suppleas, *Est in domi loco.* Nam rogante aliquo, *ubi*, siue, *quo in loco* aliquis esset, respondebant simpliciter, *domi*; ubi *domi* novè in loco intelligendum. Nimirum, ut dicitur, *Antiochiæ, & in oppido Antiochiæ*, ac quandoque, in *Antiochiâ oppido*: itidem dixere, *domi*, pro, in *domi loco*, vel *solo*; proque eo, in *domo*: ut apud Ciceronem ad Att. lib. ii, ep. vii: *In domo Cesaris unus vir fuerit.* Et Plinium in epistolis: *Ille in domo meâ sæpe convulavit.*

Sic quoque, *terræ* posuere, pro *in solo*, vel etiâ *in solis terræ*. Maro ii Georg.

Altiis ac penitus terræ desigitur arbos. Ovid. ii Met. fab. ii:

Maxima cum vellet terræ procumbere, quæta est.

Vtrobique *terræ* regitur à nomine *solo*: quod quandoque exprimitur. Quomodo Lucretius in secundo ait:

DE CONSTRUCTIONE

Nam multis succensa locis ardent sola terra. Et lib. v:
Aere solum terra tractabant. Ac mox:
Et ferro capere solum profcindere terra.

Atque hinc liquet, cum dicitur, humi quid jacere, vel insistere, vel serpere; valere, in solo humi. Similiter Cicero lib. I Tuscul. Qu. Theodori quidem nihil interest, humine, an sublimi putrescat. Etiam signat motum ad locum. Vt illo Maronis I Æn.

Nec prius absistit, quam septem ingentia victor
Corpora fundat humi.

Nisi cum Servio malis exponere, per humum. Ovidii quoque est v Met. Sternit humi juvenem.

Quod integrè sit, in solum humi. Pro quo ἀπλῶς, in humum dicitur. Curtius lib. III: Plura in humum innoxia cadebant. Ac similiter Tacitus lib. XII Annal. Proiectus in humum.

* A. 4, 5, 7.

Et quid, si tertium addamus? Id erit foci, pro, in foci loco. Terentius Eun. * Domi, focique. Sed hoc ridiculè in persona parasiti. Serium magis est, viciniae, pro, in vicinia loco; vel quandoque, in locum, aut solum viciniae. Priori modo capio illud Plauti Bacchid. Act. II, sc. II:

Ut istuc est lepidum, proximæ viciniae Habitat.

Scio, esse, qui dandi casum putet: verum causam hujuscemodi structura non video. Ait, geminum esse illi Terentiano in Andria Act. I, sc. I:

Commigravit huic viciniae. Ut est in plerisque MSSis; & legere Charisius, Nonius, Priscianus. Sed in aliis est, huc viciniae: nec aliter legit Donatus: similiterque in Phormione dictum, Hic viciniae.

† A. 1, 5, 2.

CAPVT XXVI.

Non quibusvis, sed certis Verbis, accusandi, absolvendi, damnandi, genitivos addi: eos autem genitivos non à Verbo regi, sed ablativo subtractione: puta crimine, actione, poenâ, & his similibus. At ablativos hosce regi à præpositione intellectuâ. Nec propterea ubique posse addi præpositionem: imò nec ablativum perpetuò locum habere; sed veterum consuetudinem attendi oportere. Damnare voti, & voto. Interrogari, urgeri, purgari, criminis, vel facti. Liberari sceleris. Notari impolitice. Furri, vel mendacii prehendi. Manifestus, vel compertus mendacii. Periclitari capite.

Tertia classis est verborum acculand, absolvendi, & damnandi. Hæc præter accusativum personæ regere ajunt genitivum, qui crimen significet. Sed in canone eo variè peccatur. Primum, utcumque genitivus ille à verbo regeretur, non tamen ἀπλῶς dictum oportuit, verba accusandi,

fandi, ac similia, regere genitivum; sed certa quædam verba ejus significationis. Nam, quamvis dicamus, *furti*, aut *sceleris te accuso*, *arcesso*, *arguo*, *alligo*, *adstringo*, *desero*, *incuso*, *condemno*, *convinco*: non tamen facile reperias apud veteres, *taxare aliquem luxuria*, *sugillare ambitionis*, *traducere furti*; quibus passim utuntur juniores: sed potius, *ambitionem alicujus sugillare*, atque ita in aliis. Ac minùs etiam probare possum, *ago te injuriarum*; pro quo longè malim, *ago tecum injuriarum*; quomodo Cicero dixit pro Cluentio: *Deinde aliquando cum servo Habiti furti egit*. Et Cornificius, vel quisquis ille magister Herennianus, lib. I: *Cum eo Attius egit injuriarum*.

Præterea nec verum est, accusativum semper esse personæ, genitivum criminis. Nam non tantùm dicimus, *accusare adolescentes inertia*: sed etiam *accusare inertia adolescentum*. Vtroque enim modò Tullius, & alii, loquuntur. * Cic. ad Qu. Fr.

Sed istis non insistam. Potius afferam, numquam accusandi, absolvendi, damnandi verba, regere genitivum, sed tantùm accusativum. Genitivus verò is dependet ab ablativo subintellecto. Ut cum dico, *argui pigritie notari avaritiæ*, genitivus regitur à crimine; quod hîc intelligitur, à Martiale autem exprimitur. Nam lib. II, epigr. LXVI, ait:

— *Vxor tua, Galle, notatur*

Immodicæ fædo crimine avaritiæ.

Et lib. XI, epigr. LXXX:

Arguitur lentæ crimine pigritiæ.

Simile igitur sit, *accuso*, vel *absolvo adulterii*, aut *parricidii*; puta *crimine*. Nec propterea necesse est, semper supplere unâ criminis voce: sed possis etiam hoc pacto, *damnari*, vel *absolvi parricidii scelere*, *inertia peccato*. Quos etiam ablativos jungi videas absolvendi verbis. Cicero pro Mil. *Hunc ille vir summus scelere solutum, periculo liberavit*. Livius lib. I: *Ego me, etsi peccato solvo, supplicio non libero*. Imò aliter etiam expleas. Ut, *Accuso*, vel *damno te furti*; nempe *caussa*. *Postulare aliquem repetundarum*; videlicet, *actione*. *Condemno te quadrupli*, vel *capiti*; nempe *pænâ*.

Necdum tamen sic quoque integer omnino erit sermo: quia ablativus ille, quem vidimus, regitur à præpositione intellectâ. Ut enim *ἐλλειπτικῶς* dicuntur ista Martialis, *Argui crimine pigritiæ*; *notari crimine avaritiæ*: sic citra *ἐλλειψιν* efferuntur, *Argui de crimine pigritiæ*; *notari de crimine avaritiæ*. Pro quibus concisus dici solet, *Argui de pigritia*; *notari de avaritia*. Cicero quoque aliquoties, *postulare de repetundis*: pro quo, *postulare repetundis*, ait Suetonius in Othone, cap. II: uti & Tacitus lib. III Annal. si vulgata lectio recta est. Idem Cicero pro Roscio Amerino: *De beneficiis accusabatur*. Et lib. I ad Att. ep. v: *Non committam posthac, ut me accusare de epistola*

DE CONSTRUCTIONE

98
larum negligentia possis. Item Verr. II : *Quod in Marco Attilio, qui de maiestate damnatus est &c.* Et Philipp. II : *De vi condemnati sunt.* Ad Q. Fratrem lib. II, epist. xv : *Quo die hæc scripsi, Drusus erat de prævaricatione à Tribunis ærariis absolutus.*

Nec, quia naturalis ille sermo fit, eo existimandum, sic semper loqui licere. Vbi enim à nativâ locutione consuetudo refluit : non primævo sermone insistentium, sed recepto. Sanè quod dicebamus, de ablativo cum præpositione; id locum non habet, cum est generale criminis nomen; ut, *scelus, maleficium, peccatum &c.* Neque enim dicitur, *postulare*, aut *accusare de crimine*, aut *de scelere*: sed *criminis*, aut *sceleris*; vel *crimine*, & *scelere*, sine præpositione. Priorem loquendi modum confirmat, quòd Cicero ait ad Terentiam lib. XIV, epist. XIV : *Sceleris condemnat generum suum* : & hoc Suetonii in Cæsare : *Dolabellam repetundarum postulavit.* Posteriores comprobant hoc Ciceronis ad Curionem lib. II, ep. I : *Si iniquus es in me iudex, condemnabo eodem ego te crimine.*

Similiter nec dicimus, *damnare de voto* : sed *damnare voti*, aut *voto*. Prius est apud Livium lib. VII ab v. c. quomodo idem lib. XXXVI ait : *Damnanturque ipsi votorum.* Vbi sic supplendum existimo, *votorum obligatione*, vel *resoluntione*, aut simili voce. At Virgilii est Ecl. v :

— *Damnabis tu quoque votis.*

† ep. 95.
 Quomodo Seneca epist. xc ait : *Omnia mortalium opera mortalitate damnata sunt.* Et alibi †, *Damnari morbis virilibus.* Ac Tacitus de mor. Germ. *Damnare tributis.*

† al. 53.
 Iidem quia semper videndum, quid usus postulet; etsi integrum sit, *damnari de furto*, propiusque ad illud accedat, *damnari furto*, quàm *furti* : non tamen dicere auisim, *damnare furto*; quomodo Grammatici nonnulli loqui docent. Neque facillè dixerim, *arguere mendacio*; quamquam præeunte fortasse Solino : ut apud quem cap. LVI *, legatur : *Quod si etiam ipse peccato aliquo argutus sit*, pro, *peccati*. Quippe istoc incertum. In libris enim emendatioribus, vel *in peccato argutus*, editum est : vel, *in peccato arguitur* : quorum posterius MSSis magis consentit.

Quæcunque verò diximus de genitivo recto ab ablativo; ablativo item recto à præpositione; ea locum etiam habent in verbis eandè vim habentibus, quam verba accusandi, absolvendi, condemnandi. Nempè ut *accusari*; sic se habent, *interrogari*, *urgere*, *increpare*. Tacitus lib. XIIII Annal. Sanè pepigerat Pallas, *ne cuius facti in posterum interrogaretur.* Idem lib. v : *Quia male administrate provinciæ, aliorumque criminum, urgebatur.* Suetonius in Calig. *Modò ævaritiæ singulos increpans, quòd non puderet eos, locupletiores esse, quàm se.* Appulejus in Apologia : *Ipsè levitatis, & inconstantiæ increpitus.* Item *purgo*, quod

con-

contrarium accusationi. Livius lib. xxxvii : *Quibus purgantibus civitatem omnis facti dicitur hostilis adversus Romanos, & jurisse eos commeatu classem hostium arguit, &c.* Appulejus in Apologia : *Nec satis mihi duco, si me omnium quoque insimulastis purgavi.* Pro quo Cicero, & Plautus, *de aliquo se purgare.* Qui sermo omnino proprius. Ut condemnno, ita se habet noto. Gellius lib. iv, cap. xii : *Siquis eques Romanus equum habere gracilentum, aut parum nitidum, visus erat, impolitice notabatur.* Vbi impolitice regitur à crimine, ut Martialem vidimus antea dicere, *notari crimine avaritie.* Item plecto. Appulejus in Apologia : *Ut obtentu ejus citatule, ipse insimulationis false non plecteretur.* Similique verbum prehendo. Plautus Bacchidibus act. iv, sc. iv :

— *Quem mendacii prehendit manifesto modo.*

Cui geminum illud Agellii lib. xi, cap. xviii : *Servos item furti manifesti prehensos, verberibus affici, & è saxo precipitari.* Est & Appuleji lib. ix Met. *Coram noxæ deprehensus.* Parque ratio in teneo. Ut in illo Caji lib. xlvi Pandectarum, *Si pignore creditor utatur, furti tenetur.* Et hoc Pomponii ibidem : *Debitori tenetur furti.* Itidem depositi, & commodati teneri, inibi legimus. Quæ & ipsa κατ' ἐλλειψιν dicuntur, quia actionis, aut judicii nomen intelligitur. Papinianus ibidem : *Ob pecuniam civitati subtractam, actione furti, non crimine peculatus, tenetur.* Paullus : *Furti actione tenebitur.* Et Ulpianus : *Dicendum est, eum teneri furti judicio.* Plerique huc etiam referunt illud Plauti Truculento † : *Manifestam mendacii, mala, te teneo.* Sed mendacii cum manifesta conjungitur, quomodo apud Sallustium in Iugurthâ est : *Iugurtha manifesta tantis sceleris.* Et apud Tacitum xiv Annal. *Ambitionis manifestus.* Et lib. xv : *Magnæ cogitationis manifestus erat.* Eodémque modo compertus genitivo junxere Livius, & Tacitus. Illius est lib. xxi : *Dux Vestales eo anno stupri compertæ.* Hujus est lib. i Annal. *Nullius tamen flagitii compertum.* Et lib. iv : *Nullius ante flagitii compertum.*

Video, ad priorum exemplum, dicere nonnullos, *capitis periclitari.* Sed Martialis aliter lib. vi, epigr. xxvi :

Periclitatur capite Socrates noster.

Vbi capite regitur à præpositione de intellectâ. Et satis etiam pervulgatum hodie, *de capite periclitari.* Quod etsi plenum, & nativum; tamen cum Martiale potiùs loquar, dum alterius auctor idoneus non occurrit. At cum significat *experiri*, accusativum regere, satis est apertum. Cic. pro Quinctio : *Omnia circumspexit Quinctius, omnia periclitatus est.*

Verba æa. Siva à, tam personalia, quàm impersonalia, non regere genitivum, sed casum hunc dependere aliunde. Indolescere, vereri, fastidire alicujus. Pendere animi, & animis, usq. differre. Falli animi, vel sermonis. Desipere mentis. Accusandi casus additus verbis æa. Siva c.

Quartæ falsi regiminis classis est de verbis affectionem animi significantibus: sive ea personalia sint; ut *miseror, erubescor, fastidio, vereor, & similia*: sive impersonalia; ut, *pudet, piget, pœnitet, tædet, miseret, & miserecūt*. Nam & illa, & hæc, genitivum regere, communis est opinio. Personalium cum genitivo prius exempla adducam. Plautus Capt. act. III, sc. v:

Neminis misereri certum est, quia mei miseret neminem.

Vbi & impersonale. Maro VIII Æn.

— *Arcadii, quæso, miserecūte regis.*

Ovid. Met. II: — *Successorumque Minervæ*

Indoluit.

Ad doloris quoque affectum pertinent, *angi, & discrucari animi*. Atque ut dolor, ita & metus est in affectibus. Eoque dici videas, *Vereri alicujus, pro ab aliquo*. Sanè Appuleji est lib. II Met. *Quin etiam ipse parentem tuam accedis, & salutis? Vereor ignota mihi femina.* Ac Valens Acidalius ait, itidem se invenisse in veteri codice Plauti Mi! Act. v, sc. vi: *Vi mei veretur! Terentii quoque illud simile est Phorm.**

* act. 5, sc. 8.

Neque hujus sis veritus femina primariæ.

‡ cap. de numero, & casibus.

Aliquam multa id genus loca collegit Nonius Marcellus ‡: quæ inter unus hic de voce *vereor*, è Varronis Sardis Venalibus:

Non te tui saltē pudet, si nil mei

Revereatur?

Locum verò Pacuvii ex Hermionâ ita corrige:

— *Fieri contumeliam*

Tyndareo, cuius te veretur maximè.

Duo verba, quæ proximè sequuntur, nempe *actâ gravitatione, & corrupta sunt, & planè ad hunc locum non pertinent; ut alibi ostendimus.*

Etiam hujus loci sunt, *fastidio, & erubescor*: quia, quem piget, fastidit; quem pudet, erubescit. Prius cum gignendi casu Lucilius usurpat:

Tristes, difficiles summi, fastidami bonorum.

Ac, ne de veritate ejusce lectionis dubitemus, dixit Plautus Aulul. Act. II, Sc. II:

Abiit, neque me certiover fecit, fastidit mei.

Locutus etiam eopse modo Titinius apud Nonium in *Psaltria*.

Altero

Altero usus Curtius lib. v : *Dignum esse omni malo , qui erubesceret fortuna.*

De impersonalibus etiam videamus. Terentius Heaut. act. II, sc. III :
Cujus nunc pudet me, & miseret, qui harum mores cantabat mihi. Cicero in Cat.
Num igitur , si centesimum vixisset annum , senectutis eum suæ poniteret ? Ovid.
 II Met.

— *Pigetque*
Actorum sine fine mihi, sine honore laborum.

Quo ex loco Ambrosius Calepinus colligebat, piget etiam regere dativum.
 Verum, mihi, non à piget dependet ; sed ab *actorum*.

Idem fit in præteritis eorum passivis ; *miserum est, puditum est, peritum est.*
 Terent. Heautont. *

Sic me Di amabunt, ut me tuarum miseritum sit,
Menedeme, fortunarum.

Plautus Bacch. †

Neque mei, neque tui, intus puditum est factis, quæ facis.

Livius III ab Vrbe : *Nec nominis homines tum peritum esse.*

Atque hæc abunde docent, qualis fuerit Romana loquendi consuetudo. Causa verò ejus sermonis non est, quòd affectuum verba regant genitivum : sed quia, cum compendio, & elegantia, studerent Romani ; nomen ommittere substantivum, unde genitivus regeretur. Nam, *misereri, indolescere, & studere, vereri alicujus*, dixere, pro, *alicujus causa*. Ac similiter, *miseret, pudet, piget fratris* ; pro, *fratris ergo*, sive *fratris nomine*, vel *gratia*.

Eadem est ellipsis in aliis quibusdam, quæ ut affectum non signent, ab natura tamen eorum non longè recedunt. Quale est, *pendere animi* : quomodo loquimur, si de uno sit sermo : ut *pendere animis*, dicimus, si de pluribus. Cicero Tusc. Quæst. lib. I : *Quod si expectando, & desiderando, pendemus animis, cruciamur, angimur.* Quo ipso ex loco clarè videmus, non inceptè, quod *animi pendere* dicimur, referri ad structuram de animi affectu ; quando in eo dolorem, & anxietatem, inesse hic dicitur. Idem Tullius lib. I de legib. *Ego animi pendere soleo, cum semel quid exsus traducor alio.* Cælius ad Cic. lib. VII, epist. v : *Quæ tu curâ sis, quod ad pacem provincie tue, finitimarumque regionum, attinet, nescio : ego quidem vehementer animi pendeo.* Nimirum, *pendere animi*, pro, *pendere animi causa* : hoc est, quod ad animum. Nisi malis sic supplere, *pendere animi cogitatione, consilio, voluntate* ; vel simili modo. Similis ellipsis, *falli animi*. Vhitatus quidem est, *animo falli* : ut Plinius, *falli memoria*, Statius *visu falli*, ait. At Lucretii est lib. v :

Nec me animi fallit ---.

Etiam *falli sermonis* dixit Plautus Epid. Act. II, sc. II :

Nec satis exaudiebam, nec sermonis fallebar tamen,

Quæ loquerentur.

Idem, *desipere animo*, usitatū : sed *desipere mentis*, dixit Plaut. Epid. I, II :

Desi-

Despicebam mentis, cum illas scriptas mittebam tibi.

Schoppius lib. III Suspect. Lect. epist. IX, ostendit, eopse modo locutum Symmachum †. Verba Symmachi ad Patrem sunt : *Num vobis videtur multæ luxuriæ ebrius mentis insipere, atque adeo in Poetas nomen dedisse ?*

Ex his cognoscere fuit causam, ob quam verbis affectuum, & similibus, genitivum addiderint. Naturâ verò suâ accusativum regunt : quem additæpe videas, etiam cum adjungitur genitivus. Ut in Plautino illo antè adducto, *Mei miseret neminem.* Ac similiter Turpilius Epiclero * :

Quam matris, nunc patris me miseretur magis.

Quadrigarius in annali undevigesimo † : *C. Mari, ecquando te nostrum, & Recip. miseretur ?*

Par etiam ratio in *vereor.* Nam accusativum cum genitivo videmus in illo Pacuvii, apud Nonium † :

Nilne te populi veretur, qui vociferare in via ?

Et hoc Attii * : *Si tui te veretur progenitoris, cedo.*

Citra genitivum usurpat Cicero in II de Finib. *Quos non est veritum in eâ voluptate, quæ maximâ dulcedine sensum moveret, summum bonum ponere, contemnentes istam vacuitatem doloris.* Similiter in *peræsus.* Suetonius in Cæsare cap. VII : *Et quasi peræsus ignaviam suam, quod nihil dum à se memorabile actum esset.* Et in Augusto : *Cum hæc divortium fecit, peræsus morum perveritatem ejus.* Et in Tiberio : *Semet ipse peræsus.* Imò *tædet* ipsum accusativo, ut ajunt, junxit Seneca lib. I de ira, cap. ult. *Ira ea tædet, quæ irrasit.* Vbi *tædet* sumi iis videtur, pro *odit* : ut *peræsus* penè idem, ac *exosus*. Sed in optimis quibusque libris, pro *tædet*, constanter invenio, *tenet*. *Miseret* etiam gemino jungitur accusativo, uni personæ, alteri rei. Terentius Heaut. Act. IV, sc. v :

Ita me Di. amabunt, ut nunc Menedemi vicem

Miseret me.

Sed accusativum personæ, exigit naturâ suâ : alter regitur à præpositione intellectâ. Nam integrè fit, *ob vicem Menedemi.* Vt cunque autem *miseret* habeat genitivum : *miseret* tamen accusativum tantummodo adsciscit. Cæsar in primo de bello Gallico : *Commune periculum miserari.* Ac Maro in VI :

Phæbe, graves Trojæ semper miserate labores.

Et in XII, *sortem miserari.* *Erubescere* quoque, pro *pudere*, genitivo quidem jungitur à Curtio, ut antè vidimus : cum accusativo tamen usitatus est. Cicero in Vatin. *Affines te erubescunt.* Et primo de Nat. Deor. *Epicurus voluptates non erubescens, persequitur omnes nominasim.* Ac par ratio in *fastidio.* Cætera de affectuum verbis inferius † dicemus, cum Græcorum, Romanorumque in his morem comparabimus,

† epistola pri-
mum a Schoppio
in lucem editâ
lib. I Verifimil.
cap. 11.

* apud Nonium
cap. de contrariis
genitivus verborum.

† apud Gellium
lib. 20, cap. 6.

‡ cap. de numeris,
& casibus.

* ibidem.

C A P V T X X V I I I .

Memini, recordor, reminiscor, illius, illud, & de illo. Oblitus nominis, & nomen. *An memini amet accusativum personæ.* Memini de re, dici, sive notet in animo habere, sive mentionem facere. *Cum verbis memoriæ, & oblivionis, additur genitivus, casum cum regi à nomine memoria, vel recordatio, vel res, aut alio. Simili ellipsi dici, Venit in mentem alicujus rei. Pro quo &, Venit in mentem de hac re. Verba monendi non quibusvis jungi accusativus. Genitivos iis additos pendere ab intellectu ablativo.*

Quinctus falsi regiminis canon est de verbis memoriæ & oblivionis. Quæ ipsa nunc genitivum ajunt regere, nunc accusativum: priora quoque ablativum cum præpositione. Ut, *memini multorum, memini multa, & memini de multis. Recordor, vel reminiscor, talium, talia, vel de talibus. Obliviscor alicujus, vel alicui.* Genitivus est in istis. Terentius Eunuchus *:

Faciam, ut hujus loci, dieique, meique, semper memineris.

* act. 4, sc. 5.

Idem Hecyr. † *Ejus reminiscor.* Virgil. III Æn.

Oblivusve sui est Ithacus. —

† act. 3, sc. 3.

Accusativum usurpat Maro IX Ecl.

— *Numeros memini, si verba tenerem.*

Ovid. Ponticorum lib. I, el. VIII:

Nam modò vos animo, dulces, reminiscor, amici.

Maro II Æn.

— *Hinc jam obliviscere Grajos.*

Vt non audiendus sit Caper libro de Orthographiâ, cum ait: *Oblivusve sis nostri, non nos.* Quippe ut ipse subjungit: *Veteres & hoc modo dixerunt.*

Ablativo cum præpositione usus Cicero pro L. Flacco: *De vi, de manus, de armis, de copiis memineritis.* Idem pro Plancio: *Quoniam istis vestris lachrymis de illis recordor.*

Sed in hisce discrimen aliquod observatur. Nam *recordor* promiscuè cuius casui sociatur. At *memini* accusativum rei adsciscit, vix personæ. Quomodo dixeris, *memini Ciceronis*, non *Ciceronem*. Est tamen Ciceronis ipse Philipp. V: *Cinnam memini, vidi Syllam, modò Casarem.* Sed videtur hic intelligi, *videre*: ut integrè sit, *Memini me Cinnam videre*: quia sequitur, *vidi Cinnam, modò Casarem.*

Memini verò non solum ablativum cum præpositione adsciscit, quando significat *in memoria habere*: sed etiam cum notat *facere mentionem*. Prioris exemplum antè vidimus. Estque ejusdem Ciceronis lib. XV, epist. XXVI: *De Planco memini.* Et ibidem: *De Herode, & de Metio meminerò, & de omnibus, que te velle suspicor.* Metellus similiter ad Ciceronem lib. V, epist.

epist. III : *De illo ne meminisse quidem volo.* At pro mentionem facio, similiter Fabius lib. XI, cap. II : *De quibus multi meminuerunt.*

Ex his videre est veterem loquendi morem. Sed nihil hæc eos iuvat, qui genitivum regi putant à verbis memoriæ, aut oblivionis. Regitur enim ille à substantivo intellecto. Ut, *Memini beneficii*; valet *memoriam*, vel *de memoria beneficii*. Sic *reminiscor*, vel *recordor pueritiæ*, valet, *pueritiæ memoriæ*, vel, *de memoria pueritiæ recordari*. Priori modo supplet ipse Cicero pro Archia : *Pueritiæ*, inquit, *memoriam recordari ultimam*.

Eadem est ellipsis, cum dicitur; *Venit mihi in mentem ejus rei*, vel, *de hac re*. Cicero pro Quintio : *Non minus sæpe ei venit in mentem potestatis, quam equitatis tuæ*. Nam & hic subtrahitur *memoria*, vel *recordatio* : quomodo & supplet Desputerius, ac Linacer in sexto. Alii enallagen statuunt. Nam, inquirunt, *ejus rei* dicitur, pro *ea res*. Sed non sic aperiunt causam figurati sermonis : quæ non aliunde intelligitur, quàm ex ipsi.

Dicitur verò non solùm, *venit in mentem hujus rei*; sed etiam, *hæc res*, & *de hac re*. Cicero in Verr. *Venit tibi in memem nunquam populi Rom. dignitas*. Plautus Mostell.

Ut lepide, atque astute, in mentem venit de speculo.

Sunt viri maximi nominis, qui, ut legimus, *Venit in mentem ejus rei*, sic dicant, *Succurrit illius rei*. Sed non occurrit mihi nunc veterum aliquis, qui sic loquatur. Sin ita dixerè, etiam hic *memoria* intelligitur.

Verbis memoriæ, & oblivionis, affinis admodum est natura verborum *monéo*, *admoneo*, *commonefacio*. Nam itidem dicimus, *Moneo te hujus rei*, *hanc rem*, vel *de hac re*. Livius lib. XLV : *Qui admonerent facteris eum Romani*. Cicero lib. II de Nat. Deor. *Multa præterea ostentis, multa in extis admonebur*. Idem pro lege Maniliâ : *De quo vos paullo ante invitus admonui*. Et lib. II de Divin. *A quâ, præterquam de sue plenâ, quid moniti sumus?* Non tamen quibusvis junguntur accusativis; sed pronominis demonstrativi, ut *hoc*, *illud*, *istud*, *id* : adhæc quod, vel *quid*, cum composito aliquid : præterea quæ ad numerum pertinent, ut, *unum*, *duo*, *tria*, & ita porro : item *multa*, *pauca*, *nihil*, *nonnullum*. Quare etsi Cicero lib. IX, epist. dicat, *Illud me præclare admones* : non tamen dixerò, *Errorum me præclare mones*; sed *erroris*, vel *de errore*.

In genitivis verò, non, ut in memoriæ vel oblivionis verbis, accusativus *memoriam*, vel *recordationem* intelligitur; sed ablativus *causâ*. Nam *monere aliquem erroris*, valet, *erroris causâ*. Nisi malis sic supplere, *de re*, vel *negotio erroris*.

C A P V T X X I X .

Genitivos non regi à verbis æstimandi, sed ab accusativis, vel ablativis pretii, per elliptin omisiss. Rectene dicatur, parvi curo, aut majoris æstimo. Tantidem facit. Ἐλλειψις suppleta in, Ἄqui bonique facio : Ἔ, Boni consulo. Item in, Magno, aut nihilo æstimare. Nec interest, aut refert, genitivum regere, vel ablativum pronominum : sed Ἔ ista dici ἔλλειψιν ὄν. Cujus, vel cuius interest. Interest, Ἔ refert, quid proprie signent. Mea, tua, sua, Ἔ similia, duobus, quæ dixi, verbis juncta auferendi esse casus, ostenditur contra Donatum, Ἔ Iulium Scaligerum.

Sextus falsi regiminis canon est de verbis æstimandi : quæ regere ajunt genitivum pretii, nunc substantivum, nunc adjectivum. Substantivum quidem, ut illo Catulli Epigr. v : *Omnes unius æstimemus assis*. Et Epigr. x : *Prætor nec faceret pili cohortem*. Item, *floci facio, nauci non facio, nihili pendo*.

Adjectivum autem illo Ciceronis iv Acad. Quæst. *Quanti libertas ista æstimanda est?* Et i Acad. Qu. *Ex iis alia pluris esse æstimanda, alia minoris*. Ac similiter cum genitivis, *tanti, magni, maximi, parvi, minimi, nihili* : quemadmodum mox planius erit.

Sed reguntur universi hi genitivi ab ablativo *re*, vel *pretio*. Nam illud, *magni æstimo*, integrè est, *rem magni pretii æstimo* : sive, *pro magni æris pretio æstimo* : vel hoc pacto, *pro magni pretii re æstimo*. Itidem, *parvi duco*, sic suppleas, *rem parvi pretii duco* : vel, *pro re parvi pretii duco*. Vt usitatè dicitur, *pro nihilo ducere*. Adjectiva in talibus cum *æris*, vel *pretii*, convenire, cognoscimus ex eo, quòd similiter dicitur : *Codex accepti, Ἔ expensi, puta æris*. De meo, puta *ære*. Imò Terentius substantivum expressit *. *Videtur, inquit, esse ** Andr. alt. 5. quantivis pretii. Vbi nihil, nisi substantivum *res*, desideratur. Donatus eti-^{sc. 2.} am in Adelphos †, *Quanti est*, exponit, *Quanto pretio valet*. Quare ἔλλειψις † alt. 5, sc. 9. est in illo Ciceronis ii de Fin. *Magni æstimabat pecuniam* : supplendumque hoc pacto : *Rem magni pretii æstimabat pecuniam*. Item Verr. vi : *Quanti is à civibus suis fieret, quanti auctoritas ejus haberetur, ignorabas?* Quod integrè fit, *Quanti vir pretii*. Et pro Plancio : *Magni putare homines* : expleas hoc pacto : *Magni pretii rem putare honores*. Item in facio : ut cum Plautus ait : *Neque jam teruncii faciunt*. Quod sic expleas : *Non faciunt, sive, æstimant pro pretio teruncii*. Similiter in sum : ut Plauti Truculento † : *Pluris est oculatus † alt. 2, sc. 6. testis unus, quam auriti decem*. Hoc est, *est res pluris pretii*. Item in valeo. Vt cum in Digestis legimus : *Tanti valet res, quanti vendi potest*. Item, *Pluris hereditas valeret*. Nam citra ἔλλειψιν erit, *Tanti æris pretium valet res, pro quanti æris pretio vendi potest*. *Hæreditas valeret rem pluris æris* ; vel, *pluris pretii*. Natura

DE CONSTRUCTIONE

turâ enim suâ *Valeo* accusativum requirit. Ut apud Varronem lib. iv de L. L. *Denarii*, quod *denos aris valebant*; *quinarii*, quod *quinos*. Quod de *valeo* cum genitivo diximus, idem locum habet, quando *sum* additum habet genitivum pretii. Ut apud Cic. lib. iii de Off. *An emam denario*, quod sit mille *denarium*? Citra ellipsin fuerit, *res mille denarium*.

Ex iis, quæ de ratione supplendæ ellipsis in verbis æstimandi diximus; iudicium quoque facimus de mercandi verbis, cum genitivis junguntur, *tanti, quanti, pluris, minoris*, cum compositis. Ut illud Petronii: *Tanti non emo, Lai, pœnitere*: integrè est, *Pro tanti aris pretio*. Et ita in aliis.

Quæritur, rectène dicatur, *Parvi curio*: ut, *parvi æstimo*. Non arbitror. Scio, obduci illud Terentii Heautont. act. iv, sc. iii:

Tu fortasse, quid me fiat, parvi curas, dum illi consulus.

Sed invalido nituntur tibicine, cum in melioribus libris sit *parvipendus*.

Etiâ in controversia est, utrùm dicatur, *majoris æstimo*. Comprobari inde videtur, quia *magni æstimare* legimus apud Ciceronem lib. ii de Fin. &, ut dixi, pro Plancio habemus, *Magni putare honores*: ac Terentii quoque est Andr. * *Merito te semper maximi feci, Chreme.*

* act. 3, sc. 3.

Imò & apud Plinium lib. xxxv, cap. x, de Pamphilo dicitur: *Docuit neminem minoris talento annis decem*. Verùm, utcuque hæc non multùm abant, nondum tamen audimus, *majoris æstimo*. Credo, quia pro *majoris* potius *pluris* dixisse videntur. Nam Ciceronis pro Sextio est: *Quis Carthaginensium pluris fuit Annibale, consilio, virtute, rebus gestis?* Et Philipp. vi: *Habetur hic pluris, quam alibi*. Rectè tamen, ut *quanti*, sic *quantivis*, lociaveris. Nempe ut Terentius ait, *Videtur esse quantivis pretii*: sic dixeris, *quantivis pretii æstimes*. Similiter *tantidem* jungas. Cicero pro Sexto Roscio: *Is voluntatem municipum tantidem, quanti fidem suam fecit*. Paullus I. C. *Nec enim tantidem Romæ, ac in Hispali oleum æstimabitur*.

Ad verba æstimandi, ob structuræ similitudinem, referre etiam solent, *Æqui bonique facio*: ubi gemina est ellipsis; una substantivi ejus, quod regit; altera illius, quod regitur. Nam, *Consulo æqui, & boni*, valet *statuo*, vel *consulo* esse *æqui*, vel *boni animi*, aut *hominis*. Vbi substantivum rectum videmus. Regens suppleas, si dicas, *Æqui & boni*, seu *animi*, seu *hominis officium*, aut *factum*. Itidem, *Consulo boni*, valet, *interpretor esse boni animi*, vel *virum munus*, aut *factum*.

Ex iis, quæ hæctenus adduximus, videre fuit, ut genitivus verbis æstimandi adjunctus regatur ab nomine accusandi, vel ablativi casus. Nam *æstimo magni*, sic supplevimus, *æstimo rem magni pretii*: vel, *æstimo pro re magni pretii*. Vnde facile est supplere alteram ellipsin, cum verba æstimandi junguntur ablativis, *magno, permagno, parvo, nihilo*. Ut Verrinâ vi: *Tu ista permagno*

magno æstimas. Et IV de Fin. *Quia sit nonnihil æstimandum.* Item substantivus ejusdem casus. Vt lib. III in Verrem: *Tribus denariis æstimavit.* Et Quintil. lib. XI, cap. I: *Sic (Socrates) egit. ut qui pœnam suam summis honoribus esset æstimaturus.* Quorum ellipsin sic suppleas: *Æstimas pro permagno, pro nonnihil, pro tribus denariis, pro summis honoribus.* Quomodo dicitur, *pro nihilo putare, vel habere.*

Magna verò est affinitas verborum æstimandi cum impersonalibus, ut vocant, *interest, & refert.* Nam ut verbis æstimandi additur in genitivo casu nunc substantivum, nunc adjectivum: ita & verbis *interest, & refert.* Substantivi exemplum habes illo Ciceronis pro Domo: *Reip. semper interesse putavi.* Et hoc Verr. V: *Neque illud unquam aratoris interfuit.* Item Quintilianus lib. IX, cap. IV: *Plurimum refert compositionis, quæ quibus anteposita.* Adjectivo, ut cum genitivis pretii, *magni, permagni, parvi, tanti, quanti, pluris.* Cic. in Bruto: *Magni interest, quos quisque audiat quotidie.* In Partit. *Quod enim permagni interest, sæpe pro necessario habetur.* Idem ad Quintum Fratrem lib. I, ep. I: *Sed tamen parvi refert abs te ipso jus dici æqualiter, & diligenter, nisi item ab his fiet, quibus tu ejus muneris aliquam partem concesseris.*

Falli tamen censo, qui dicunt, *plurimi interest;* aut, *minimi refert:* ubi quantum recorder, veteres semper, *plurimum interest;* & *minime refert.*

Quod etiam nonnulli arbitrantur, Latine dici, *interest mea esse talium intelligentioris; refert tua, esse paulo liberioris:* metuo ne veterum autoritate nequeat comprobari. Quare, usque dum hoc dicendi genus stabiliant idoneo auctore, dixerò, *interest mea, ut sim talium intelligentior: refert tua, ut paulo sis liberior.* Vel si infinitivum retinere visum, esse *intelligentiorem, esse liberiozem.*

In eo etiam conveniunt *interest, & refert,* cum verbis æstimandi, quòd ut hæc junguntur ablativis, *magno, permagno, parvo, nihilo:* sic *interest, & refert,* jungantur ablativis, *mea, tua, sua, nostra, vestra, cuius.* Cic. ad Tir. lib. XVI, ep. VI: *Et tua, & mea, maxime interest te valere.* Cicero pro L. Varenò †: *Ea cædes crimini potissimum datur ei, cuius interfuit; non ei, cuius nihil interfuit.* † apud Priscianum in lib. 12.

rent. Eun. act. II, sc. III: — *Mea nil refert, dum potiar modo.*

Idem Phorm. act. IV, sc. V:

— *Quid tua, malum, id refert?*

Quæritur, an quod ajunt, provocabula memorata semper ablativo, nunquam genitivo offerri: id de *cujus* quoque verum sit. Obstare videtur Ciceronis illud Philipp. I: *Quis enim est hodie, cuius interfuit, istam legem movere?* Verùm non difficulter occurritur; quia *cuius* ablativus est à recto *cujus*, sive feminino, *cuius*: at genitivus *cujus* est à recto *quis*.

Quærat aliquis, an non interdum utraque jungatur structura, illa genitivi, & hæc ablativi. De genitivis adjectivis minime ambigo: quomodo dicimus, *Magni interest mea: Minima vestra refert.* Plautus:

Nihilò plaris tua hoc, quàm quanti illud refert mea.

Sed non, ut Cicero ait, *Tuum hominis simplicis peccatus* : ita facilè dixero, *Tua hominis simplicis interest*. Nec ut apud Plinium est, *Post tuum hominis eruditissimi iudicium* : ita ausum dicere, *Tua eruditissimi hominis refert*. Sic nec, *refert mea natu maximi* ; sed, ut apud Terentium est in Adelphi. †

† ad. 5, sc. 4.

Id mea minimè refert, qui sum natu maximus.

Nec, *vestra patrum interest* ; verùm, ut est apud Plinium in epistolis : *Rebementer interest vestra, qui patres estis.*

Sed ista fortassè apertiora. Operosior disquisitio, rectène in istis, *interest, vel refert, mea, tua, sua*, & similibus, provocabulum ablativi casus statutus. Donatus enim accusativum facit. Nam in illud Terent. Phorm. *

* ad. 4, sc. 5.

--- *Quid tua, malum, id refert ?*

Et quære, inquit, quomodo dicatur : Quid mea, quid tua ? an deest ad ? ut sit ad mea, aut ad tua. Quod si placet, integrè sit, interest, vel refert ad mea, aut tua negotia. Nec dicere possumus, non loqui sic Latinos. Nam Plauti est Persa act. IV, sc. III :

Quid id ad me, aut ad meam rem refert, Perse quid rerum gerant ?

† ad. 4, sc. 4.

Et eadè comœdià † : --- *Prius percontari volo, Quæ ad rem referunt.*

Cicero quoque lib. II Acad. Quæst. ait : *Hæc refelli possunt ; sed ad id, quod agitur, nihil interest. Idem quoque lib. V, epist. XII, ad famil. Equidem ad nostram laudem non multum video interesse : sed ad properationem meam quiddam interest, non te expectare. Et sanè dicitur quoque, cui refert. At quid hoc aliud, quàm ad quem refert ? Plautus Truculento † :*

† ad. 2, sc. 4.

Sed quid istuc ? cui rei id te assimilare rettulit ?

Hæc evincere videntur, *interest, vel refert mea*, integrè esse, *interest, vel refert ad mea negotia*. De casu accusativo etiam Donato adsentit Iulius Scalliger de causis L. L. cap. CXXV : ubi, *tua nihil refert, sic resolvit, tuas res non repræsentat. Nempe vult, refert dici, ut adfert : eoque refert tua, valere, adfert sive repræsentat tua. Quomodo ne elliptis quidè erit ; sed locutio propria.*

Priscianus verò lib. XVII, & eo, quem de Comicis dimensionibus accuratè scripsit, *vult mea, tua, & similia, esse ablativos ; atque addit, subaudi in re : nam interest, vel refert meâ, valere interest, vel refert in re meâ, hoc est, utilitate meâ. Quomodo legimus, in re mea est, pro refert vel interest mea. Plautus :*

† ad. 3, sc. 3.

† Aliter, sed MSSi nostri, & quibus usus Rivinus, in re. Et ita Lacer.

* lib. 3, Merc. Maj. c. 17. † Phorm. act. 5, sc. 8.

Terentius Andr. †

Virumne veniat, nec ne, nihil in re est mea.

Si in re † est utrique, ut fiant, accessi jube.

Eundem casum esse censet, cùm Laurentius Vallenis, tum Augustinus Saturnius *. Ego de casu planè horum sententiæ subscribo : atque, ut alia omittam, vel Iambicus ille Terentii †, jam ab aliis adductus, nodum mihi solvere videtur :

--- Vos me indotatis modo

Patrocinari fortasse arbitramini :

Etiam dotatis soleo. C. quid id nostra? P. nihil.

Vbi metrum claudicabit, nisi nostra fuerit ablativus. Aliter etiam hoc evincitur. Nam Plautus *mea* supplet, addito substantivo *gratiâ*. Sic enim ait Persâ :

Meâ istuc nihil refert, tuâ refert gratiâ.

Ergo, *mea refert*, vel *interest*, valeat, *refert*, vel *interest meâ gratiâ*, sive aditâ præpositione, quæ desideratur, *meâ de gratiâ* : hoc est, *meâ de causâ*.

Ex his quoque non obscurum erit, quomodo supplenda sit ellipsis, cum in genitivo dicitur, *interest*, vel, *refert naturæ, hominum, Ciceronis, civium, Reip. magni, parvi, pluris*, & similia. Nam si *gratiâ*, vel *causâ*, aut simile, intelligitur in ablativo *meâ, tuâ* : quid impedit similiter hic genitivos regi à *causâ*, vel *gratiâ* ? Ita *interest Ciceronis*, valeat, *Ciceronis gratiâ*. *Refert civium*, fuerit, *civium causâ*.

Nempe, ut Græci solent intelligere *χάρις* *, vel *εὐχὰς* †. Quamquam possis & cum Prisciano supplere, *in re*. Ita *interest*, vel *refert Ciceronis*, valebit, *interest*, vel *refert in re Ciceronis*. Genitivus igitur regetur ab ablativo *re*. Quod si Verrium Flaccum audimus, *refert Ciceronis*, valet,

rei Ciceronis fert, hoc est, *adfert utilitatem rei*, vel *eam fert rebus Ciceronis*. Festum audiamus : *Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius. Esse enim rectum, rei fert; dativo scilicet, non ablativo casu : sed esse jam usque possessum*. Sanè credo Verrius, *refert* prius fuisse *rei fert*.

Nullus tamen in eo error, quod *refert* dicimus. Nam sic locuti ante Verrium scriptores omnes. Et profectò, si extra compositionem veteres agebant, *die*, pro *diei*; *fide*, pro *fidei*; *facie*, pro *faciei*; ut suo loco ‡ ostendimus : quanto minus vitiosum, si in compositione

vocalis posterior nominis *rei* exteratur ? Quid enim usitatius, quam ut in compositione litera, maximèque postrema partis prioris, deperdatur ? Dixeris, si *refert* propriè est *rei fert*, commodè quidem illud, *refert Ciceronis*,

exponi, *fert rei Ciceronis* : at *refert mea* explicari non posse, *fert rei mea*, quia *mea* fuerit dicendum. Rectè quidem, si *refert* primævam indolem retinuisset. Nunc paulum ab ea abiit, ut valeat idem ac simplex *fert*, vel compositum *adfert*. Atque idem in *interest* factum. Nam conflatum ab *inter*, & est :

còque *interest Ciceronis*, valet, *est inter res Ciceronis*. Et tamen *interest mea*, non possis supplere, *est inter mea* ; nisi casum simul mutes, qui in priori, ut vidimus, non est accusativus pluralis, sed ablativus singularis. Ut igitur ubique par ratio sit elliptios, *interest*, vel *refert Ciceronis*, item *interest*, vel *refert*

mea, potiùs supplemus hoc modo, *interest*, vel *refert Ciceronis gratiâ*, vel *meâ gratiâ*, pro *mei gratiâ*. Item *interest*, vel *refert in re Ciceronis*, *in re meâ*.

Porrò tum genitivis, tum ablativis, crebrò additur nominativus *nihil* : ut, *nihil interest mea, nihil refert Ciceronis*. Item provocabula, *id, hoc, illud, quid-*

dam,

dam,

* gratia.
† causa.

‡ lib. 2 de Analo-
g. cap. 19.

DE CONSTRUCTIONE

110
dam, & similia; ut, *illud interest Ciceronis, hoc refert mea.* Præterea, *tantum, quantum, multum, infinitum*; adverbialique *parum, maxime*, & alia hujus generis. Ut, *Multum interest Ciceronis, parum refert mea.* Quorum exempla tria habuimus in Terentii, ac Ciceronis locis antea adductis.

CAPVT XXX.

Genitivo juncta verba copix: ut, implere denariorum, abundare rerum, obfaturari alicujus, ferarum scaterere, inficere fontis. Item verba inopiæ: ut, consilii egere, carere alicujus, esurire & fitire beatitudinis. Genitivum in his regi ab ablativo subintellecto; illum, à præpositione, quæ quandoque additur, quandoque præteritur. Egere aliquam rem.

SEX classibus, de quibus vidimus, septima accedit, quæ est verborum Copiæ, & inopiæ. Nam similiter hæc genitivum regere dicuntur. Secorsim prius de copiæ, mox de inopiæ verbis agemus. Copiæ verba sunt, quæ plenitudinem signant. Plautus Amph. act. I, sc. II:

*Erroris ambo ego illos, & dementia
Complebo, atque omnem Amphitruonis familiam.*

Et eadem comœdiâ:

Quem propter corpus suum stupri compleverit.

Idem Menæchmis*:

*Quæ me clam ratas sum facere, ea omnia fecit palam
Parasitus, qui me complevit flagitii & formidinis.*

Item Aul. † implere surum: in Mercat. ‡ implere elogiorum. Lucret. lib. v:
Hoc facile expletur laticum frugumque cupido.

Et eodem: — *Ararum compleverit urbes.*

Imò Tullius similiter Verrinâ VII: *Completus jam mercatorum carcer est.* Nam participiorum verborumque similis est structura. Ejusdem est hoc ad Papirium Pætum*: *Sed quando, ut video, estimationes tuas vendere non potes; neque ullam denariorum implere: Romam tibi remigrandum est.* Livius itidem lib. I ab Urbe C. *Adolescentem suæ temeritatis implet.* Idem lib. v: *Multitudinem quoque, quæ semper ferè regenti est similis, religionis justæ implevit.* Et alibi apud eundem non rarò. Virgilius ÆN. II:

— *Animumque explete jurabit
Utricis flammæ.*

Atque ut compleo, impleo, expleo; de quibus vidimus: similiter, *abundo, satur, scateo.* Lucilius: *Quarum abundamus rerum.* Terentius Heaut. †

— *Næ tu propediem
Ut istam rem video, istius obfaturabere.*

Lucre-

* act. 5, sc. Ede-
pul ne hic dicit.

‡ act. 1, sc. 6.
† act. 2, sc. 3.

* Ad fam. lib. 9,
p. 18.

† act. 4, sc. 8.

Lucretius lib. v :

--- Ita ad satietatem terra ferarum

Nunc etiam scateat, & trepido terrore repleta est.

Gellius lib. I, cap. XVII: Xantippe irarum, & molestiarum, scatebat. Ita enim rectè editio Ascensiana, & alia †: ubi perperam in Stephanicâ *sata-*

† etiam Lugdunensis Vincentii ad. 1571.

Quandoque & in verbo *inficiendi* inest significatio *imbuendi*, *implendique*: ut nihil mirandum sit, si, ut dicatur *implere aque*, ita *inficere aque* legatur. Appulejus prope extremo libro quincto, in Psyche sermone de amasio suo Cupidine: *Tunc injuriæ meæ litatum crediderim, cum ejus comas, quas istis manibus subinde aureo nitore perstrinxi, deaferim: pinnas, quas meo gremio nec turei fontis infeci, prætonderim.*

Venio ad inopiæ verba: ut sunt *egco*, *indigco*, *careo*. Sallustius: *Majores nostri neque consilii, neque audaciæ, unquam eguere.* Terent. Heautont. *

--- Dum abs te absim, omnes mihi labores fuere, quos cepi, leves,

* act. 2, C. Ede polte, in a. An tipia.

Præterquam tui cavendum quod erat. ---

Esurio quoque, & *sitio*, pro *careo* sumuntur, similiterque additum habent genitivum. Appulejus de Deo Socratis: *Deprehendas villas æmulas urbium conditas, domus vice templorum exornatas, familias numerosissimas, & calumistratas, opiparam supellectilem, omni affluentia, omnia opulenta, omnia ornata, præter ipsam dominum, qui solus. Tantali vice, in suis divitiis inops, egenus, pauper, non quidem fluentium illum fugitivum captat, & fallacis undæ sitim: sed veræ beatitudinis, id est, secundæ vitæ & prudentiæ fortunatissimæ esurit, & sinit. Quem locum fufius adscripsi, ut ex oppositione stulti divitis, & hominis philosophi, appareat, esurire, & sitire, non hæc esse desiderii verba, sed inopiæ, & egetatis: de quibus nunc agimus.*

Ex hisce verò tot, & tam luculentis veterum scriptorum locis, nihil aliud exprimas, quàm veteres ejusmodi verba junxisse genitivo: minimè verò hinc consequitur, genitivum regi à verbo. Omnino enim is regitur à nomine ablativi casus. Qui in verbis inopiæ erit *res*, *præsentia*, vel simile. Ut *careo tui*, nempe *præsentia*. *Esurio pecuniæ*, puta *re*. At in copiæ verbis intelligitur *copia*, vel simile. Ergo, *inficere fontis*, puta *liquore*. Item, *implere vini*, valet, *implere vini liquore*: vel *vini re*, hoc est, *vino*. Sic, *abundare pecuniæ*, pro *abundare copiâ*, vel *re pecuniæ*. Itaque crebrò cum ablativo reperias. Ut apud Maronem †:

Implevitque meo patravam.

† I An.

Similèque, *Abundare divitiis*. Imò quædam non temere aliter invenias. Ut de copiâ, *affluo*, *circumfluo*; de inopiâ, *deficio*, *desitior*, & *vaco*, pro *careo*. Quomodo dicimur, *affluere divitiis*, *spe desitui*, *vacare cuius*.

Nec tamen hic plenus, ac nativus est sermo: sed tum demum, cum additur præpositio. Ut apud Ciceronem lib. IV Academ. *Quæst. Res jam univcrsas*

universas profundam : de quibus volumina impleta sunt, non à nostris solum, sed etiam à Chryssippo. Martialis lib. xiv, epigr. xii :

*Hos nisi de flavâ loculos implere monet à
Non decet : argentum vilia ligna ferant.*

Quare implere vini, aut vino, integrè sit, implere de vini liquore : aut implere de vino. Carere, aut vacare culpâ, pro à culpâ. Et ita in aliis.

Interdum verò & ego accusativo junctum invenitur. Plautus Menæchmis act. i, sc. ii : --- *Nec quicquam eges. Scio, Douzam F. legere quicumque : sed meritò improbat id Acidalius, cum Sallustius in Iugurth. dicat, Paucum munimento egebat : & apud Gellium similiter legamus lib. xiii, cap. xxi :* *Siquid est, quod utar, utor : si non est, egeo. Suum cuique per me uti atque frui licet. Vitio verunt, quia multa egeo : at ego illis, quia nequeunt egere.*

CAPVT XXXI.

De verbis consequendi, & frustrandi. Potiri alicujus. Hostium potiri, passivè. Potivit servitutis. Frustrari captivis. Eludere pugnae. Decipi laboris.

Octava classis esto verborum consequendi ; quale est *potiri* : & contrarii ; cujusmodi est *frustror*. Quæ genitivo juncta inveniuntur, tum apud eos, qui profla, tum qui vincit oratione scripserunt. Cicero ad Lentulum lib. i, epist. vii : *Nos quidem hoc sentimus, si exploratum tibi sit, posse te illius regni potiri, non esse cunctandum : sin dubium, non esse conandum.* Addunt hoc è lib. i de Fin. *Nullas enim consequuntur voluptates, quarum potiundi spe inflammati, multos labores, magnisque, susceperant. Sed quarum potiundi dixit, ut Terentius Heaut. prologo :*

*Facite aequi sitis ; date crescendi copiam,
Novarum qui spectandi faciunt copiam
Sine vitis.*

Accommodatius istud Cæsaris lib. i de bello Gallico : *Totius Gallie sese potiri posse sperant.* Similiter Cornelius Nepos in Cimone : *Classis hostium potitus.* In Dione : *Totius ejus partis Siciliae potitus est.* Et in Agefilao : *Imperii potitus est.* Sallustius in Iugurth. *Romani signorum & armorum potiti sunt.* In Catil. *Cui fatum foret urbis potiri.* Cornificius lib. iv Rhet. ad Herenn. *Atbeniensium potiti sunt Spartiate.* Item Gellius lib. vi, cap. xvii : *Sed omnem illam postea librorum copiam Xerxes, Athenarum potitus, asportavit in Persus.* Et lib. ix, cap. iii : *Cujus virtute industriaeque Macedones locupletissimo imperio aucti, gentium nationumque multarum potiti ceperunt.* Plautus verò etiam passivè construit. Vt Capt. act. i, sc. i :

Nam postquam meus rex est potitus hostium.

Et Epid. act. iv, sc. i :

--- *Eductam (filiam) perdidit.*

Hostium est potita.

Ac Lucretius quoque lib. IV :

Nec dissentit eum leti mortisque potitum.

Imò & actiuum sic usurpat Plautus Amphitr. act. I, sc. I :

Qui fuerim liber, eum nunc potivit pater

Servitutis.

Contrarium esse dicebamus *frustror* : quo ita usus Gellius lib. V, cap. X :
Suo sibi argumento confutatus est, & captivus versute excogitata frustratus est. Eandemque vim habet *eiudo* : ut apud Tacitum in IV Annal. *Eludentes optate toties pugnae* : hoc est, pugna toties optata frustantes. Item, *falli*, & *decipi*. Ut, *falli sermonis*, quod valet, *non satis assequi sermonem* : ut potius hujus loci videatur, quam verborum *ἄρα δὴ λικῶν*, cui subjecerunt. Plautum verò sic loqui, superius * vidimus. Altero sic usus Horatius lib. II, od. XIII : * *cap. 2. 1.*

Dulci laborum decipitur sono.

Vt est in plurimis MSSis. Quomodo sententia erit, dulci sono carminum Alcæi levatur laborum sensu. Sed in aliis libris est *laborem* : nec mihi minus placet, uti nec Lambino.

C A P V T X X X I I.

In illatis octo verborum classibus collatio instituitur inter sermonem Græcum, & Romanum : in primo ordine utramque gentem conspirare : in altero aliquantulum discrepare : in cæteris Latinos omnino sequi Græcorum exemplum : nec Græcis tamen genitivum verbo additum ab eo regi, sed à voce per ellipsin intellectâ.

Sunt extra ordinem classium istarum, de quibus dictum nobis, alia quoque, quæ similiter casui jungantur patrio. Sed sunt ista, vel apud poetas, vel eos, qui poetas in prosa sequi ament. Quamobrem, antequam ad ea accedam, operæ videtur, si in octo illis classibus Græca conferam cum Romanis, ut clarè eluceat, ne apud Græcos quidem genitivum regi à verbo, sed vel à nomine, vel adverbio, vel præpositione intellectâ.

Primus ordo erat verborum *sum*, & *sio*, sive proprietatem, vel officium signent; sive adjunctum laudis, aut vituperationis. Vtroque enim conveniunt Romani cum Græcis. Prioris apud Græcos generis est Demosthenis hoc : *οὐτε σωφρόνων, ἔτε γενναίων, ἔτι ἀνδρῶπων* * *neque prudentium, neque ingenuorum hominum est.* Puta, officium, munus, vel simile. Alterius generis est hoc Sophoclis : *Εἰ φρονῶν ἐτύχων αὐτὴ μὴ κακῶν* * *si hæc non male foret mentis.* Vbi genitivus dependet à *γενναίῃ* †, quod intelligitur. Nec † *miles.* propterea Hellenismum statuam, cum Latini sic loquuntur. Ut cum Plau-

DE CONSTRUCTIONE

114

† A. B. 3, f. 4.

tus† Captivus ait : *Est miserorum, ut malevolentes sint, atque invidiant bonis.*
Et similibus. Propriè enim est Hellenismus, ubi à communi Romano-
rum sermone ad Græcorum consuetudinem receditur. At hic æquè Ro-
mani, ac Græci, ἑλληνικῶς potius, quam integrè, loqui solent : ut licet ser-
mo non sit planè natus, proximè tamen ab eo ablit ; eoque non Græca-
nicus, sed quasi natus, meritò censeatur.

Altera classis erat de verbis genitivo junctis, quò urbs significetur, in
quà quid est, aut fit. Vbi dicebamus præpositionem intelligi cum ablati-
vo. Abeunt in eo Romani à Græcis, qui integrè loqui solent. Nec enim,
ut Horatius ait lib. II, ep. II ;

Roma nutrirî mihi contigit, atque doceri :

* in Roma urbe.

ita Græcè dixeris, ῥωμαίως, pro ἐν ῥώμῃσι πόλει* : verùm semper ἐν ῥώμῃ : ut
Herodianus lib. II : Διέτριψεν ὀλίγον χρόνον ἐν τῇ ῥώμῃ* *educavit paucillo tem-
pore in Roma* : quomodo & interdum loquuntur Romani ; ut ostendam,
cùm ad ablativum erit deventum.

Tertiam ad classem retulimus verba accusandi, absolvendi, damnandi.
Quæ & ipsa apud Græcos amant genitivum. Demosth. in Midiam: Επαί-
τιασαί με εἶπες· *cum me cædis accusasset.* Idem : Αἴτιμὲ σε τῷ ἐγκλημάτων·
absolve te criminum. Idem : Ἀπάντων κατὰ εἶπεν, vel κατὰ ληψίξου· *damnare
universos.* Polybius quoque lib. III : Ἐπολύσα τῆς ἐπιτιμῆς διαβολῆς·
absolvere impacti criminis. Nec Græcis tamen genitivum ille regitur à verbo :
sed ab accusativo δίκης, aut γραφῶν, vel præpositione ἐξ. E. G. Ἐλλειπι-
κὸν ἐστὶ, Διώκω σε κλοπῆς, *accuso te furti.* Pro, διώκω σε κλοπῆς δίκης, ἢ γραφῶν.

Qui accusativus exprimitur illo Demosthenis : Κτισφὼν τὰ γραφῶν ἱερῶν
γραμμάτων ἐδίωκας· *Ctesiphontem sacrarum tabularum venis agebas.* Xenophon-
tis quoque est VI ΕΛΛ. Διώκω σε ἐξεί θανάτου. Q. d. *Accuso te de capite :*
pro capitis.

Quemadmodum autem Latini, pro genitivo criminis, etiam ablativum
ponunt cum præpositione ; ut qui non solum dicant, *accusare repetundarum,*
sed etiam *de repetundis* : ita Græci quoque non modò ajunt, ἀλλήδεσ κακῶν ;
sed quoque ἀλλήδεσ ὑπὲρ κακῶν. Demosthenes : καὶ μὲν ἐδ' ὁ Φιλίππος ἐδὲν αἰ-
τιατὰ ὑπὲρ τῶν πολέμων κακῶν. *Ac nec Philippus de bellis malis accusatur.* Est &
Herodoti : Ἀλόγῃ ὅπ' ἐράσσει, & πολλοῖς ἁμαρτήμασι : quod ufitatus, εἰσέσεων,
& πολλῶν ἁμαρτημάτων· *convictum de seditionibus, ac multis criminibus.*

Quartus nobis ordo erat de affectuum verbis : quæ & ipsa à Græcis
sociantur genitivo. Ut illo Euripidis : Ἀλγὼ παιδὸς τ'· *doleo filii* : pro quo
Latini dicerent, *filii vicem*, hoc est, *ab filii vicem.* Græcorum tamen more
Ovidius, ut superius vidimus, *successorum indoluit.* Vbi Latinis potius abla-
tivus : ut idem Naso VII Met.

— *Doluit successu læta virago.*

Dolendi

Dolendi etiam verbum est *ἔνεω*, *gemo*: quod patrio casui jungit Euripides Aulide:

Ελλάδος μάλισ' ἔγωγε τ' ταλαιπώρος ἔνεω.

Græciæ maxime equidem calamitose gemo, ac ploro.

Apud eundem Phœniffis chorus ait:

Φεῦ, φεῦ, κακῶν σῶν Οἰδίπτε, σὸς ὦν, ἔνεω.

Heu, heu, malorum tuorum, Oedipe, tuus ego gemo & ploro.

Libenter enim *plorandi* voce interpretor, quando hoc verbi similiter Horatius genitivus jungit Epod. xvii:

Plorem artis in te nullum habentis exitum.

Græci *ἕνεκα* intelligunt. Sic iidem *μεγαίρειν*, & *ἔθθεν*, jungunt casui gignendi. Homerus Iliad. N:

Κυανογαῖτα Ποσειδάων βιότιοι μεγάρας.

Caruleam habens casariam Neptunus cum ejus vitæ invidisset.

Plutarchus in Cæsare: Ω Κάτων, φθονῶ σοι τ' θανάτῳ. ἡ γὰρ ἐμοὶ σὺ τ' σαυῆς σωτηρίας ἐφθόνισας. O Cato, invideo tibi mortis: nam & mihi salutis tue invidisti.

Pro quo Latinorum fermo natus, *invideo mortem*, *invidisti salutem*. Quomodo Cicero Tuscul. III: *Optimam naturam invidere*. Maro IV Æn.

Ascaniōne pater Romanas invidet arces?

Horatius lib. I, sat. vi: -- *Vt forsitan honorem*

Iure mihi invideat quisvis.

Et tamen idem Horatius lib. II, Sat. vi:

— *Neque illi*

Sepositi ciceris, neque longæ invidit avenæ.

Χαίρειν quoque, & *συγχαίρειν*, quorum illud *gaudere*, hoc *una gaudere*, vel *gratulari* significat, similiter usurparunt. Sic enim Demosthenes: *Συγχαίρω σοι τέττε*. *Gaudeo de eo tecum*: sive, *gratulor tibi de eo*. Atque ita Virgilius XI Æn.

— *Nec veterum memini, lætorve malorum.*

Item Appulejus I Met. *Sed quid istud? voti gaudeo*. Et VII Met. *Sed quod solum poteram, tacitus licet, sero vindictæ gratulabar*.

Etiā *μεταμέλειν*, quod est *pœnitere*, hanc amat structuram. Ifocrates in Trapeziticâ: Σάλυρω ἀπάσιων μεταμέλει τῆς πεπραγμένων. *Pœnitet Satyrum omnium, quæ egit*.

Μετανοῶ tamen accusativo gaudet: similiterque *αἰχνομαι*, *ἐρουθρίαω*, *δυσωπέμαι*, quæ Latino *puget* respondent. Ac par ratio in *κατανέω*, cui iidem respondet verbum *piget*. Adhæc in *ἐλέω*, & *ὀκλείρω*, quæ *misereri* significant.

Porro ut Latini in genitivis, quando affectuum verbis adduntur, intelligunt *caussa*, vel *gratia*: ita Græci, ut dixi, *χάειν*, vel *ἕνεκα*.

DE CONSTRUCTIONE

Quintam classẽ constituebant verba memoriæ, & oblivionis. Quæ Græci similiter copulant genitivo. De priori genere indicat Homerus Il. ð:

Μνήσαι πατρός, σείο θεός, Ἰππευέηλ Ἀχιλλεύ·

Memento patris tui, diis similis Achilles.

Item Iſocrates ad Demonicum: Τῶν ἐπόντων φίλων μέμνησο· memento amicorum absentium. De altero docet hoc ejusdem poetæ Odyss. A:

— ἔποτε λίσσομαι ἀπίδ·

--- nunquam eorum obliviscar.

Quomodo & Theognis loquitur initio poematis.

Intellige autem ᾗδε: quod addunt Thucydides, Plato, etiam Iſocrates; cujus est, ἐμνήσθη ᾗδε τοιαύτης γυναικός· meminit ejus mulieris. Ut Cicero de lege Agrariâ: De copiis meminertis. Vel intellige μνήμῳ, ut Latini memoriam, vel λογισμὸν, cogitationem. Nam & Græcis verba hæc accusativum amant. Ut cùm Apollonius sic Argonautica orditur:

Ἀρχόμενος * σέο, Φοῖβε, παλαιγενέων κλέα φιλῶν

Μνήσομαι.

Hoc est, eis, t̄ μνήμῳ ἀξῶ τὰ ἐνδοξα τῆς Ἀργοναυτικῆς ἔργα: ut scholiastes veritus exponit.

Quemadmodum item Latini dicunt, venit mihi in mentem hujus rei: ita Attici quoque, εἰσέρχῃ μοι τὰς τῆς πραγμάτων. Atque ut genitivus rei Latini regitur à nominativo cogitatio: ita Græcis genitivus τῆς πραγμάτων à nominativo λογισμός: qui sæpius exprimitur. Sic enim Plutarchus: ὁ λογισμός αὐτὸν εἰσήνε τῆς δουλείας· Venit ei in animum cogitatio paupertatis. Ac apponitur is quoque nominativus, cùm genitivo additur præpositio. Iſocrates ᾗδε εἰρήνης: Πειλὴς ἦς μηδεὶς πώποτε λογισμός αὐτῶς εἰσήλθεν· De qua nulla unquam cogitatio ius in animum venit.

Sextus ordo fuit de æstimandi verbis: quibus Græci etiam apponunt genitivum. Xenophon: Μείζονος δῶρα αὐτὰ τιμῶν ἢ λαμβάνοντες· Majoris dona ipsâ æstimant, qui accipiunt. Lyſias: Οὐ σὺ ἐλάττωτος τῆς ἡδονῶν ἐποίησας· Quem tu minoris fecisti, quam voluptates. Demosthenes contra Androtionem: Ἐστὶ τῶν ἡμῶν σκεπτόμενοι τὸ ἔργον τιμᾶμε τῶν πολλοῦται· Vobis itaque considerandum est, suram tami faciatis Remp. Ac similiter genitivos addunt, πῶς, πλείους, ἕλιγς, & alios ejus notæ. Nec tamen hi à verbis pretii reguntur, sed à præpositione ᾗδε, vel ᾗδῶ, quarum hæc interdum prior crebro additur. Lyſias: ᾗδε ἕδενος ἡγῆντο· pro nihilo putabant. Demosthenes: Καὶ τὸν νόμον ᾗδε βλάπτειν, ἐν σὺ ᾗδε ἐλάττωτος τῆς ἡδονῶν ἐποίησας· Legemque transgressus, quam minoris fecisti, quam voluptates. Idem: Θνητὸν σῶμα ᾗδε πλείονος ποιείσθαι ἢ θῶξαν ἀθάνατον· Mortale corpus pluris facere, quam gloriam immortalẽ. Platon: Οὐ ἕγχετό μ᾽ ᾗδε πλείους ποιείσθαι τῆς ἐν Σμελίᾳ· Quem precavit me plurimum facere

* A te ordiens Phæbe, prisorum laudis virtutum Memorabo. † memoria prædam illustria Argonauticorum est.

facere omnium in Sicilia. Isocrates: Πρὸ πολλῆς ποιησάμεν αὐ σοὶ κεχαιρισμένως εἰπεῖν: *Magni illud fecero, ut tibi grata sint, quæ dicam.* Galenus: Περὶ παντός ἐν ἐπιούσῃ αὐτῷ ἔστι καὶ ἡμᾶς ἰατρῆς λαβεῖν τὴν γραφὴν. *Maximi itaque feci, nostri etiam temporis medici descriptionem sumere.*

Nec verba solum æstimandi, sed etiam vendendi, & emendi, genitivo sociantur. Nam ut Latini dicunt, *Dona multo plus emitis*: ita Isocrates, Δωρεάς πολὺ πλείονος ἀγοράζετε. Imò Demosthenis quoque est, *ῥημάτων ἀνείδημα* *. Pertinet huc etiam illud Homericum Iliad. ζ:

Ὅς κερὶ Τυδείδῃ Διομήδεα τεύχε' ἄμειβε

Χρύσεια χαλκείων *

Qui cum Tydide Diomede arma permutavit

Aurea æreis.

* Pecunia emere.

Septimo loco egimus de verbis copię & inopię: quibus itidem apud Græcos genitivus subjungitur: idque, ut arbitror, per ellipsin præpositivonis ἐκ. Prius plenitudinis & copię verba apponam. Aristophanes Pluto: Αἱ δὲ λήκυθοι μύρε γέμμοσι. *Lecythi abundant pinguenti.* Aristoteles lib. vi Polit. Φάινετο δὲ ἢ ἤ γάλακτος πλείονα τροφή μάλιστα οἰκεία τοῖς σώμασιν εἶναι. *Videtur cibus, qui plurimum abundat lactis, maxime esse corporibus accommodatus.* Herodianus: Τελερεῖς ὀπλιῶν πληρωθεὶς *cum tritremes implevisset armatorum militum.* Matth. xxii: Ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. *impleta sunt nuptia recumbentium.* Inopię verborum par ratio. Homerus Odyf. γ:

--- πάντες δὲ θεῶν χατέρο' ἀνθρώποι.

Omnes homines indigent deorum.

Xenophon Κύριε παιδί. lib. v: Καὶ ἀνδρὸς δ' ἔφη τῆς θυγατρὸς μὴ φοβῆσθαι ὡς δποείσεις ἀξίος ταύτης. *neque metuas, ne destitutaris viro filiã tuã digno.* Demosthenes: Ὁ παρὼν καιρὸς πολλῆς φρονίδος, ἔδειξεν δὲ αὐτῷ. *presens tempus multæ sollicitudinis ac consilii eget.*

Octava classis erat verborum consequendi, & frustrandi: quæ & ipsa apud Græcos genitivo junguntur. Herodotus: Ὡς ἐπεκράτησαν τῶν πολλῶν. *ut potiti sunt urbium.* Plato: τὴν σκοπίαν τευξόμενος. *scopium assecutus.* Polyb. Τέλευσθός τις γολῆς. *nahti otium.* Vbi *ῥηῖμα*, vel *fimīe*, intelligendum. Demosthenes: Ἀποτυχεῖν τῆς ἐλπίδος. *spe frustrari.* pro, ὅτι τῆς ἐλπίδος. Sic Isocrates: Τῆς ἐλπίδος πολλοὶ ἐφάσθησαν. *Multi spe suã falsi sunt.* Atque idem: Ἐπίων τῆς ἐλπίδος. *spe excidens.*

CAPVT XXXIII.

De verbis aliis, quæ & ipsa per Hellenismum jungantur genitivo. Vt sunt verba abstinenti, admirandi, arcendi, curandi, negligendi, definendi, dominandi, ignoscendi, liberandi, participandi.

NEc Hellenismus ille solum locum habet in octo classibus memoratis: sed aliis etiam, quas literarum serie subiecimus.

Abstinenti verba agmen ducunt. Horat. lib. III, od. xxvii:

Mox, ubi lussit satis, abstineto,

Dixit, irarum, calidæque rixæ.

Ac similiter, puto, Appulejus in Apologia: *Et abstineis nominum, sese quidem Corydonem, puerum vero Alexin vocat.* Græci eodem modo loquuntur: ut in Pythagoræ symbolo: *Κυάμων ἀπέχεσθαι, abstinere fabarum.* Aristophanes, *ὄνει ἀπέχεσθαι, vini abstinere.*

Admirandi verba similiter construuntur. Virgil. xi Æn.

Institiæne prius mirer, bellivæ laborum?

Vbi intellige, *causâ, vel gratiâ.* Græcè expresseris hoc pacto, *θαυμάζειν ἢ δικαιώσιν, & τῶν ἢ πολέμων ἔργων.* Vbi intelligitur *χαρῶν, vel ἔργων.* Ita ἐλεγκτικῶς Demosthenes pro Corona: *Τίς γδ' ἐπ' αἰ ἀγαθῶν τ' ἀνδρῶν ἀρετῆς; quis enim non miretur virorum virtutis?* pro, *ἔνεκα δ' ἀρετῆς; virtutis ergo.* Item Xenophon: *ἤμιον θαυμάζω, εἰ μὴ βουθήσετε ὑμῖν αὐτοῖς; Miror vestri, si non vobis ipsis optulemini.* Pro, *ὑμῶν ἔνεκα.* Naturâ enim θαυμάζω accusativum exposcit. Quomodo Plutarchus: *καὶ τὸ κάλλος ἐθαύμασε, & πῶς τὸ μέλι ἀγάθη. Et formam miratus est, & fiduciam stupebat.*

Arcendi & prohibendi verborum par ratio. Silius lib. vi:

--- Captæ prohibere nequiret

Cum Pænos aquile.

Sic Plutarchus: *Εἴργειν τὸ θαλάσσης; arcere, sive prohibere mari.* Pro, *δὲ τὸ θαλάσσης.* Chrysofostomus: *Φόβος κολύει πονηρευμάτων; metus prohibet maleficio; pro, δὲ τὸ πονηρευμάτων.* Vt Xenophon lib. III Cyropæd. *Απὸ τ' αἰχρῶν κολύσαι; à turpibus prohibere.*

Curandi, & negligendi verba eundem casum adsciscunt. Appulejus lib. v Met. *Curare corporis.* Item, *Novam nuptam interfectæ virginitatis curant.* Quomodo apud Xenophontem legas: *Τῶν σωμάτων ὑπμέλειον; curant corporum.* Idem, *Ἀμελείς τ' φίλων; non curas amicos; vel, si Græciffes, non curas amicorum.* Regitur autem genitivus ab accusativo *φοροῦσα.* Vt cum dico, *non curas amicorum,* integrè sit, *Non curas amicorum curam.* Sanè verba ejusmodi regunt naturâ suâ accusativum. Vnde idem Xenophon: *τῶν*

φρονίσιοντες τὰ τοιαῦτα. *curantes talia*. Item, τὰ τοιαῦτα ἐπιμελεῖσθαι. *Talia negligebat*. Vtrobique, more Græco, *talium dixeris*. Vel potius dependet genitivus à præpositione ἐπι, vel ὑπὲρ intellectâ: quarum & hæc, & illa, quandoque exprimitur. Iſocrates: Περὶ τέτων ἀλοῖς μέλεα. *De istis magis vis cura fuit*. Item, Μελεῖσθαι ὑπὲρ ἑβόλων, & ἐχ' ὑπὲρ τ' ἰδίων. *Curam gerere de publicis, & non de privatis*.

Definendi verba genitivo jungit Maro Æn. x:

— *Tempus desistere pugnæ.*

Horatius lib. II, od. IX:

--- *Desine mollibus*

Tandem querelarum. ---

Silius lib. x:

--- *Consul non desinit iræ.*

Imò & Quadrigarius apud Gellii*: *Manu significare cœpit, ut quiescerent* * ib. 9, c. 13. *pugnæ. Facta pausa est*. Vbi Ascensiana, Lugdunensis †, aliæque nonnullæ † Vincentiæ an. 1571. edit. *quiescerent pugnare. Pugnæ facta pausa est*. Sed ita, ut prius adduxi, vet. membranæ, editioque Stephanica, ac Tornæsiانا. Est verò & is Græcissimus. Xenophon: Ἐληξάν τ' θήρας. *desistere venationis*. Herodianus: Τῆς ὀργῆς ἐπαύσας. *desit iræ*. Latinorum nativa consuetudo ablativum exigit cum præpositione: sed præpositio κατ' ἑλλείψιν negligi solet. Vt, *re aliquâ desinere*, apud Cic. lib. IV Acad. *Quæst.* Etiam accusativum habet, cum ponitur pro *relinquere*. *Quomodo desinere artem* ait Cicero ad Mariū lib. VII, ep. I, Suetonius in Tiber. cap. xxxvi, & Gellius lib. xv, cap. xvi: *desinere bellum*, Silius lib. xlii.

Dominandi etiam verba genitivo sociantur, more Græcorum. Ita eruditissimus Melchior Goldastus, notis ad Dositheum, locutum putat Alciuum Avitum lib. I de Origine Mundi: ubi sic Adamum Deus adfatur:

Hæc quæ mundani curam pulcherrima cultus

Incrementa vides, ornatum extensa per orbem,

Solus habe, solisque prior dominare fruendo.

Tu mihi, cuncta tibi famulentur.

Et ita quidem in cunctis codicibus invenio, etiam postremâ: quæ ad MSi codicis fidem recensita prodiit in Germania ante annos paucos. Sed dandi, non gignendi hic casum video. Præterea planè puto legi debere:

Solus habe, solisque prior dominare fruendo.

Accommodatius verò exemplum est illud Iuveni lib. IV Histor. Evangel.

--- *Dominantur eorum,*

Exercensque truccem subjectis viribus iram.

Locutus similiter vetus Scripturæ interpres †: ite Augustinus de civit. Dei lib. XIX, cap. xv: *Hoc naturalis ordo præscribit, ita Deus hominem condidit. Nam dominetur, inquit, piscium maris, & volatilium cæli, & omnium reptantium,*

† Gen. 1, 16, 27
4, 7, item 15, 6,
& Iud. 9, 22,
23, & 1 Par.
29, 12. Psalms
5, 5, &c.

que repunt supra terram. Quod si quis istorum refugiat autoritatem, at sciat loqui eos Græcorum exemplo, qui dominandi verba jungunt genitivo. Neque eos hic imitari dubitavit Horatius lib. III, od. xxx:

Et quæ pauper aquæ Daunus aerefruum

Regnavit populorum.

Scio, in aliquibus libris esse, *regnator*: sed alterum est in melioribus, & ita jam olim Porphyrio legit: atque etiam Servius in Maronem, gemino loco. Est verò hic quoque Hellenismus. Nam Græci genitivo jungunt, *οργανοι βασιλευν, δεσποιν, δυναστευεν, τυραννευεν, τυραννεων*. Herodotus: *Αι συμφοραι τῶν ανθρωπων αρχαι, εἰς εἰς ανθρωποι τ συμφορων*. *Calamitates imperant hominibus, & non homines calamitatibus*. Isocrates ad Demonicum: *Αιχρον μιν δεσλων αρχεν, ταις δε ηδοναις δεδουεν*. *Turpe est famulis imperare, voluptatibus vero servire*. Vidimus, ut Latini loquantur more Græcorum. More autem Romano, ut Diomedes ait in primo, *dominor* jungitur ablativis, diciturque eo casu, *Græcis dominor, &, dominatus sum*. Alii verò dativum exigente ajunt, quia apud Ciceronem est pro Rabirio Postumo: *Dominatus est Alexandria*. Sed dicere possis, *Alexandriæ* esse genitivum. Neque valitius probant illo Maronis in III Æneid.

Hic domus Aeneæ cunctis dominatur Argis.

Quippe eodem modo dicatur, *Mortuus est Argis*. Vbi absque dubio est ablativus. Nam citra ellipsin dicatur, *Mortuus est in Argis*. Quare Diomedes potius assentio. Sanè Græci quoque præpositionem quandoque addunt. Ita Xenophontis est, *βασιλευεν εν Περσαις*, *regnare in Persis*. Ac eandem Cicero expressit lib. I Tusc. *Vetat enim dominans ille in nobis Deus in- iussu hinc nos suo demigrare*. Et pro Aulo Cæcina: *Denique nimia ista, quæ dominatur in civitate potentia*. Pro quo & accusativo cum præpositione utimur. Ut apud Tullium dialogo de Senectute: *Ita enim senectus honesta est, -- si usque ad extremum spiritum dominatur in suos*.

Ignoscendi: ut, *ignoscere delicti, vel veniam dare versuum*. Appul. in Apolog. *Da igitur Platonem veniam versuum ejus de amore*. Ut apud Philostratum, *εὐλογησῶ σοι τῆ ἀπάτης*. q. d. *veniam do erroris, pro errori*. Ut Græcè ἀπατης pro ἀπάτην. nam utroque modo loquuntur.

Liberandi, ac aliquo levandi verba. Vlpianus Leg. L. Dig. de Leg. III: *Puto, & de eo sensum casu, quo curæ & tuelicæ liberetur*. Horat. lib. II, sat. III: *Et morbi minor te purgatum illius*. hoc est, eo morbo liberatum levatumque. Plautus Rud. act. I, sc. IV: *Ut me omnium jam laborum levatis*. Livius, juxta optimos codd. extremo lib. XXI: *Levarunt animum religionis*. *ελλεπτιωσῶ* intelligitur *onere, molestiâ, vel simile*: indeque is casus regitur, nõ à verbo. Latine enim consuetudinis est jungere casui auferendi. Ut apud

Maronem

Maronem in Eclogis :

--- Ego hoc te fasce levabo.

Simul est Hellenismus. Ita Euripides : Ελευθερώ σε τὰ δὲ πάνα. *Libero te hoc labore.* Et Philo : Δεσπόνης χαλεπῆς ἐλευθερωθεῖς. *Gravi dominâ liberatus.*

In qualibus est ellipsis genitivi. Vt, λύω * σε ἧς δεσμάτων, ponitur, pro, δὸν ἧς δεσμάτων. Et, κερρίζω † σε τὰ χρέη. pro, δὸν † χρέη. *Quomodo legere est Matth. vi, ῥύσαι ἡμᾶς δὸν ἧς πονηρίας. libera nos a malo.*

Participandi verba genitivo jungi, ostendit hoc Plauti Cistellariâ act. i, sc. III :

Paternum servum sui participat consilii.

Ελλησπικῶς, pro *de re consilii.*

Cæterum is quoque Hellenismus. Nam Græci eodem modo genitivo jungunt μέλεχεν, μέτεσι, μετὰ λαμβάνω, μετὰ τίδωμι, κοινοῦναι : similiaque, quæ participem esse, facere, vel fieri, significant. Xenophon Κύριε παῖδ. β. : Τοιαῖοι δὲ οἷτες, ἐν μὲν τῇ πατρίδι ἰς μέλεχεν ἧς ἴσων ἡμῖν. *Cum tales essetis, æqualium nobis in patria non fuistis participes.* Theognis in Gnomis * :

Οὔτε γὰρ ἀν' ἑσθραμῶν, ἀλλὰ καμάτε μετὰ δόμοις.

Neque enim, cum prior laboraveris, alium tui laboris facias participem.

Isocrates ad Demonicum : Κακείνων μὲν τοῖς φίλοις μέτεσι, ταύτης δὲ τοῖς μετὰ θροῖς ἀδύνατον μετὰ λαβεῖν. *Ac mali etiam homines sunt illorum participes : at, ut horum participant improbi, fieri non potest.* Herodianus : Εὐνῆς κοινοῦναι, λέγειν esse consortem.

Quandocumque autem participandi verbis genitivus additur, dependet is à nomine, vel præpositione intellectâ. Vt in illo, κινδύων μετέχων, periculorum participare, κινδύων regitur à μέρος, pars. *Quomodo Isocrates ait, τῶν κινδύων πλεῖστον μέρος μετέχουσιν. periculorum maximam partem participabunt.* Item in hoc, δῖοικεν θανάτου, accusare capitis, genitivus regitur à πρὸς : quâ ratione Xenophon ait, δῖοικεν πρὸς θανάτου. *accusare de crimine capitis, sive de capite.*

C A P V T X X X I V.

Dativum propriè non regi à verbo. Exprimi eo sinem oû. In verbis commodandi, consulendi, auxiliandi, mandandi, nunciandi, ignoscendi, dationem inesse; ut jure dativum adsciscant. Præstolor unde : quod ἔ praestolor ἀρχαίως. Præstolor, invidio, præsto, cur casum adsciscant dandi, ἔ accusandi : uti ἔ moderor, deficio, occumbo, curo ; idque eadem significatione. Diversâ autem, tempero, ἔ studeo. Studeo cum gignendi casu ἑλλησπικῶς.

A Genitivo ad dativum transeo : de cujus refectione quid censuram, ex iis iudicium fieri potest, quæ de regimine ejus casus in Nominibus dicebamus. Par enim utrobique ratio est. Nempe nullum nomen, verbum, aut

• lib. 2 de anima
cap. 4, text. 35.

aut participium, propriè regit dativum : jungitur tamen casus ille, ut no-
mini, sic verbo, & participio, quò significetur acquisitio, five, ut loquuntur
in scholis, *finis cui*. Aristoteli * enim, ejusque interpretibus, Aphrodisæo,
Eustrathio, aliis, duplex est finis, ε, five *cujus*, & φ, five *cui*. Ita in moribus
beatitudo est finis, *cujus* gratiâ omnia fiunt : homo autem est, *cui* beatitu-
do acquiritur. Item in ædificatione finis *cujus*, est domus : *finis cui*, est ille,
qui inhabitabit. Hujusmodi acquisitio, five finis cui, exprimitur dativo.
Ut huc pertineant, quibus significatur aliquid dari, vel adimi ; item
prodesse, vel obesse. Nam qui profunt, dant commodum : qui obsunt, in-
commodum. Sic veteres loquuntur. Horat. lib. II Serm. sat. VII I :

— *Tibi Di, quæcunque preceris,*

Commoda dent.

Cicero lib. V de Fin. *Ipsâ scientiâ, etiamsi incommoda datura sit, gaudeant.*
Similiâque, *dare beneficium, damnum, aut dolorem.* Itidem, *consulere alteri*, dici-
mus, quia, qui consulit, consilium dat. *Auxiliari alicui, ut dare auxilia* Livius
ait lib. VII I belli Maced. Etiam sub verbis dandi continentur verba man-
dandi, five imperandi. Nam id qui facit, dat negotium, & mandata. Prio-
ri modo loquuntur Terentius prolog. Andr. & Cic. Verr. VI : posteriori
modo idem ad Att. lib. VII I, & Maro VI Æn. Hinc & πρὸς ἀλλοτρίαν δι-
cimus, *mandare memoriæ* ; cui contrarium, *dare oblivioni*. Nam *mandare obli-
vioni* pervulgatum quidem, sed non puto id apud probatos scriptores le-
gi. Quique mandanti obtemperat, operam ei dat amicam ; adversam,
qui adversatur. Ut causâ sit manifesta, cur & hæc dativo jungantur. Sub
verbis adversandi continentur verba irascendi, & minandi ; ut par horum
ratio sit. Datio quoque est in verbis nuntiandi, & credendi. Nam illis
alteri confertur notitia rei nunciatæ : his tribuitur alii fides. Item in ver-
bis eventus, quia boni malive aliquid cuiusdam dicitur contingere. Datio
etiam significatur verbis ignoscendi. Itaque *alicui ignoscere* dicitur, ut *dare*
veniam alicui. Iungit ea Plautus Epidico I :

† act. 5, sc. 2.

— *Oro te, Epidice,*

Mihi ut ignoscas, siquid imprudens culpâ peccavi meâ.

At ob eam rem liber esto. E. Inventus do hanc ventam tibi.

Studere dativo, quia notat *studium dare* : quomodo Columella lib. I, ait,
Studium agricolationi dare. Et Cicero de Claris Orat. *Iuris civilis studio mil-
tium opera dabam.* Atque ex his iudicium de similibus fiat.

Quædam etiam geminum adfiscunt dativum : personæ unum, alterum
rei. Ut, *duco mihi laudi, verro tibi vitio, relinquit illi pignori.* Simile etiam hoc
I Æn.

— *Cui nunc cognomen Iulo.*

Plerique dici ajunt, *Est mihi cognomen Iulius, Iulii, Iulio, Iulium.* Atque inde
colli-

colligunt, rectè etiam dici, *Est mihi nomen Petrus, Petri, Petro, Petrum.* De recto satis apertum. Nam ut, *hic dicitur Petrus: hic, huic nomen est Petrus.* De patrio casu indicat hoc Plauti Amphitr. Prologo:

--- *Nomen Mercurii est mihi.*

Vbi genitivus non à verbo regitur, sed à voce *nomen*. Dativus interim longè usitator; de quo Maronis jam locum vidimus. De accusativo *καρτερῶσι* *, qui dicunt: *Est ei nomen Petrum.* Objectant dici, *Est mihi nomen* * *barbare loquantur.* *Iulium.* Atqui hoc planè dissimile, quia *Iulium* est adjectivum, & recti casus.

Duplicia etiam inveniuntur, quæ nunc dativum, nunc accusativum adfiscant. Eorum alia utrumque casum admittunt consuetudine Romanâ; aliâ verò casuum unum more Romano, alterum Græco. Causa verò, cur verbum idem, vel aliud ejusdem significationis, nunc dandi, nunc accusandi casui jungatur, ab eo capite ac fonte arcessenda, quòd natura verborum ejusmodi sit, ut datio quidem, & acquisitio omnis, significetur dativo: omnis autem actio in alium transiens, (quo in genere est actio accusantis alium) accusandi casu explicetur. Prius hoc in distinctis vocibus considerabimus. Qui verberat, agit in alium. Dixero igitur, *verberare aliquem*, non *alicui*. Agit quoque in alium, qui verbis suis quempiam in fraudem inducit. Dicam ergo, *fallere alium*, non *alicui*. Et tamen utrobique etiam datio est, sive acquisitio; unde dicimur, *dare verba*, & *dare verbera*: quæ datio dativo indicatur: ut in Andria †,

Cui verba dare difficile est. ---

Et apud Nasonem epist. xvi i:

Aptior illa quidem placido dare verbera ponto.

Quod in diversis vidimus verbis, idem locum habet in eodem verbo aliter atque aliter considerato. Vt in *præstolor*; quod nunc dativum, nunc accusativum admittere, auctor est Priscianus lib. vii i, & xviii. Vt causa melius diluceat, proprietates, & origo vocis adferenda. A *præsto* fuit *præstus*, & diminutivè *præstulus*, sive, ut antiqui scripsere, *præstolus*; unde *præstolari*: quod Donatus in Eun. † exponit *præsto esse*, & *apparere*. Vbi *apparere* † *ab. s. se. s.* non significat *comparere*, sed *adesse ministerii causâ*; à qua significatione viatores, & similes magistratuum ministri, *apparitores* vocantur. Nonius *præstolari* etiam exponit *expectare*, vel *manere*: glossæ item veteres interpretantur *speculaver.* Unde colligitur, in *præstolando* duo considerari, commorationem in loco, ac personam, quam animo commorantes spectant; unde & *expectare* dicuntur: nempe quasi *exteriori spectare*, non semper oculis, attamen animo semper. Si prius horum, commorationem nimirum, attendamus, non tam actio est, quàm quies in loco: eoque sufficit dativus, qui omnibus jungi verbis potest acquisitivè consideratis. Vt ergo dicimus,

DE CONSTRUCTIONE

124

mus, *præsto est mihi*, vel *adest mihi*, vel *commoratur mihi*: sic *præstolatur mihi*, hoc est, *meo commodo*, vel *mei causâ*. Atque observat Donatus, ita Cicero- nem dicere Catil. I: *Qui tibi ad forum Annelium præstolarentur*. Nonius item, ut doceat, veteres *præstolat* dixisse, pro *præstolatur*; citat illud Turpili Pedio: *Ego præstolabo illi, eo citante Optimum*.

Verùm dicebamus, in præstolando, præterquam quòd commoremur alicubi, illud etiam attendi, quòd aliquem spectemus, & observemus: ubi cura est erga alium. Ut igitur *spectare, curare aliquem*, dicimus; sic etiam *aliquem præstolari*. Terentius Eunucho*:

Quem præstolare, Parmeno, hic ante ostium?

Vbi Donatus, *Novè, non, cui præstolare; sed, quem, dixit*.

Geminum huic est *invidere*. Nam pro diversa consideratione verbi, dicimus, *invidere alicui, & aliquem*. *Invidere aliquem* tale videtur, ac *videre aliquem*. Cicero lib. III Tusc. Quæst. *Invidiæ verbum ductum est à nimis intinendo fortunam alterius: ut est in Menalippo,*

Florem quisnam liberum invidit meum?

Malè Latine videtur. Sed præclare Attius. Vt enim videre, sic invidere florem, rectius, quam flori, dicitur. Nos consuetudine prohibemur: poëta jus suum tenuit, & dixit audacius. Vbi aliquanto mihi obscurius videtur, quod Cicero ait, audacius dicere Attium, invidere florem: seque, quo minus sic loqui ausit, impediri consuetudine; quæ requirat, flori invidere? Quid enim? an non Fabius lib. IX, cap. III, inter ea, quæ malè irrepperint, reponit, huic rei invidere: pro quo, ut continuò addit, omnes veteres, & Cicero præcipuè, hanc rem? Nonne item Cicero ipse Tusc. qu. lib. III ait: Vt nobis optimam naturam invidisse videantur, qui nihil melius populari gloriâ judicantur. Quomodo & Maro Ecl. VII:

Liber pampineas invidit collibus uvas.

Et I Georg.

Iampridem nobis cæli te regia, Cæsar,

Invidet.

An igitur hoc velle Tullium dicemus, *invideo* quidem accusativo jungi, si adfit dativus: sin casus sit unicus; eum, ex consuetudine Romanâ, semper esse dativum: eoque, licet dicatur, *quis mihi florem invidit*; si tamen *mibi* non addatur, dicendum esse, *quis flori invidit?* Aliter etiam occurritur. Nam quid impedit, quo minus in illo, *quis florem invidit*, intelligatur *mibi*: eò autem non exprimitur, quia ex pronomine *MEVM*, quod sequitur, satis intelligitur. Sed sive hoc, sive alterum magis placet, extra controversiam est, veteres utrunque dixisse, *invidit flori liberum, & florem liberum*. Sed prius ponitur acquisitivè, ut sententia sit, malè aliquem voluisse liberis, eoque incommodum, vel damnum dedisse. Alterum sumitur transitivè, quia notatur, ab invidente damnum in liberos redundasse. Quomodo acceptum

etiam

etiam jungitur accusativo personæ. Vt illo Ovidii epistolâ Laodamiæ :

Troadas invideo, quæ sic lachrymosa suorum

Funera conspicient, nec procul hostis erit.

Rationem jam vidimus è Tullio : ut qui dicat, *invidia verbum ductum esse à nimis intueno fortunam alterius* : atque addat, hanc etiam causam esse, cur accusativo jungat Attius. Nimirum hoc vult, ut dicitur, *videre aliquem*; sic dici, *invidere aliquem* : indéque hoc verbi esse, quia invidi alienam felicitatem multum, eumque dolore videant : quod fere oculis faciunt retortis; unde & *strabones fieri dicuntur*.

Simile his est *præsto* : ubi itidem duo attendimus, propriam significationem, & translata. Propriè valet *anteo* : nempe à *præ*, quod propriè est loci : ut cum dicimus, *i præ*, vel *præi*. Vt *præstare* sit priori loco stare, quem admodum *præire*, priori loco ire. Sed prior stare solet, qui dignitate potior est : unde *præ* quoque dignitatis est, ac *præstare* significat *vincere*, *superare*.

A propria significatione est, quod *præsto*, communi structurâ verborum, quæ acquirere vel adimere significant, jungitur dativo. Ab impropria est, quod, ut alia superandi verba, accusativum regit. Priori modo ait Terentius Eun. * *Homo homini quid præstat !* Cic. lib. I de Orat. *Multum cæteris* * *ant. 2. f. 3.*
hominibus omnium gentium præstiterunt. Sallust. initio Catil. *Præstare cæteris animantibus*. At quarto casu usurpat Livius lib. V ab V. C. *Vt nuntiare datum possint, quantum Galli virtute cæteros mortales præstarent*. Fabius lib. I, cap. I : *Præstat tamen ingenio alius alium*. Par ratio in *anteo* : uti & *anteo*, *antecedo*, & *anteverto* : quæ utrique casui jungi, notius est, quam ut exemplis sit opus. Nempè ob causam, quam in *præsto* vidimus.

Moderor quoque hujus est generis. Dicimus enim *moderari affectui*, ut *modum imponere*. Horat. lib. I, ep. II :

--- *Qui non moderabitur iræ.*

Et Cicero ad Quintum Fr. *Animo & orationi moderari, cum sis iratus, non mediocris ingenii est. Moderari affectum, ut regere, vel gubernare*. Cicero Tusc. V : *Cantus, numerusque arbitrio multitudinis moderari*. Et Verr. V : *Res rusticas venti, & tempestates moderantur*.

Sic, *medicor morbo, & morbum* : palpor alicui, & aliquem : *obrectare laudi, & laudem*.

Par ratio in *deficio*. Nam dicitur, *deficit mihi*, acquisitivè, ut *deest mihi*. Et, transitivorum more, *deficit me*, ut *desinit me*, vel *deserit me*. Priori modo ait Virgil. I Georg. --- *Quin etiam glandes, atque arbuta, sacrae*

Deficerent sylvæ.

Atque id usitatus Cæsari, Columellæ, aliis. Altero modo Cicero IV in Verrem : *Iam me dies, latera, & vox, deficient*.

Sic occumbere morti, & mortem. Virgil. II Æn.
— Seu certe occumbere morti.

Similèque, neci occumbere, apud Ovidium xv Met. At Suetonius Aug. Voluntariam occubuisse morti. Atque ita quoque Livius lib. I belli Maced.

Curare itidem pro *ἐπιμεριῶν*, sive operam dare, & dativum, & accusativum adsciscit. Ac de accusativo satis notum: nec aliter unquam Tullius, Virgilius, Horatius, Livius, & similes. At Artius Antigonâ:

— *Iam jam neque
Di regunt, neque profectò Deum summus rex omnibus
Curat.* —

Ac sæpe ita Plautus: ut Rudente Act. I, sc. II:

Si tu de illarum cœnaturus vesperi es,

Illis curandum censeo, Scephario:

Si apud me esurus es, mihi dari operam volo.

Idem Truculento act. I, sc. II:

A S. *Nimis otiosum arbitror hominem esse te. D I. Quianam arbitrare?*

A S. *Quia tuo vestimento, & cibo, alienis rebus curas.*

Etiam Trinummo ait, *Qui rebus curam publicis.* Et Stricho: *Meis curavi amicis.* Ac similiter Appulejus Apologiâ: *Discat Æmilianus, quoniam usque adeo rebus meis curat.* Macrobius lib. V, cap. XVII: *Sed nec seruos Latini, & maxime stabulo regio curantes, bellum generi Deum oportebat inferre.*

Pleraque item verba, quæ dativum adsciscunt, pro dativo etiam habent accusativum cum præpositione. Ita dicimus, *Adscribi senatoribus:* & in numero *senatorum.* Horat. lib. III, od. III:

— *Adscribi quietis*

Ordinibus patiar Deorum.

Cicero Philipp. I: *Tu verò adscribe me talem in numerum.* Sic, *Conducit huic rei, & ad hanc rem.* Etiam illud, *insulto, incesso, alicui, aliquem, & in aliquem;* de quo inferius dicitur.

Atque hæc eadem significatione, pro vario considerandi modo, variant fructuram. At alia sunt, quæ pro significatione diversâ, nunc dativo, nunc accusativo, sociantur. Quale est *tempero.* Nam dativum exigit, cum idem est ac *modum impono.* Sic Plautus Rudente: *Lingua temperare.* Livius lib. V, *Temperare letitiæ:* & lib. XLII, *Manibus temperare.* Plinius lib. XVII, cap. VI: *Nequeo mihi temperare, quo minus unum exemplum antiquitatis adferam.* Similiter, cum sumitur pro *abstinere.* Ut Cic. Verr. III: *Te putet quisquam, cum ab Italiâ fiecto disjunctus esses, focus temperasse, qui eadem Castori: restem furorum tuorum esse volueris?* Accusativum autem regit, cum significat, cohibere intra ordinem, modum, ac mensuram suam. Quomodo dicimus, *temperare mun-*
dum,

dum, sumtus, rates, vires, veltigalia, merum, iras, lachrymas, & familia.

Studeo quoque dandi casum poscit, cum notat favere. Ut pro Cælio : Studuit Catilinæ. Et ix Met.

Cui studeat, Deus omnis habet.

Item cum significat *operam dare*. Ut i Verr. *Studere optimis disciplinis, & artibus.* Et libro de claris orat. *Studere literis, quibus fons eloquentiæ continetur.* Quâ significatione etiam Fabius lib. x, cap. ii ait : *In id solum student.* Et Gellius lib. xi, cap. ii : *In eâ re studebat.* Accusativum autem regit, cum sumitur pro *volo, cupio*. Ita Plautus Mil. Glor. *

Magis meruant, minus has res studeant. ---

Terent. And. †

Horum ille nihil egregie præter cætera

Studebat.

Idem Hecyrâ † :

Ut omnes mulieres eadem æque studeant, nolintque omnia.

* Sen. ult.

† Act. 1, sc. 1.

† Act. 2, sc. 1.

Cicero Phil. v : *Vnum sentitis, unum omnes studeris.* Nisi malis, his locis esse ellipsin infinitivi *facere* : atque inde regi accusativum. Quod si placet, nihil opus erit *studendi* verbo tribuere novam *volendi* significationem. Aliqui etiam, cum ponitur pro *operam dare*, regere ajunt accusativum. Atque id probant illo Ciceronis orat. post reditum in Senatu : *Cum vero literas studere incipit, & belluo immanis cum Græculis philosophari.* Sed princeps editio, & meliores codd. Palatini, Grutero teste, habent *literis*. Nonnulli tradunt, etiam regere accusativum *se* : quod adstruere conantur illo Sallustii, initio Catilinariæ : *Qui sese student præstare cæteris animantibus.* At quid apertius, quàm *se* convenire non cum *student*, sed cum *præstare*? Alii contendunt, etiam genitivum regere : quia vetus poeta dicat apud Tullium lib. iii de Nat. Deor.

Parentem habere avarum, illepidum, in liberos

Difficilem, qui te nec amet, nec studeat tui.

Vbi *tui* poni ajunt pro *tibi* : quia *studere* pro *favere*, exigit dativum. Sed nulla hic antiptosis, verùm ellipsis : quia, *studeat tui*, ponitur pro, *studeat studio tui*, vel *caussâ tui* : quomodo Plautus ait, *fastidit mei*, pro *fastidit fastidio mei*, vel *mei gratiâ* : Varro item *reveretur mei*, pro *reveretur reverentiâ mei*, vel *mei ergo*. Quæ de re diximus cap. xxvii. Cum igitur poeta ait, *studeo tui*, genitivus non à verbo regitur, ut putarunt, sed à nomine substantivo.

De iis, quæ nunc dandi, nunc accusandi casum habent; sed unum Latinorum more, alterum Græcorum. Ut benedicere Deo, vel Deum. Latet mihi, vel me. Sequi, & comitari; item precor, & oro; etiam decet, & indecet, cum dativo. Incidere portis.

Multa etiam esse dicebamus, quæ nunc dativum habeant, nunc accusativum casum; sed unum more Romano, alterum more Græco. Ac in quibusdam videas dativum juxta Romanam consuetudinem, accusativum juxta Græcam: in aliis verò dativum moris Græci, accusativum Latini. Prioris generis est *suadeo*. Nam Romano more dicitur *suadeve alicui*: Græco autem apud Terrullianum, & alios, maximeque Ecclesiasticos, reperis, *suadere alicum*. De quo dictum cap. XXI. Vti & de *maledico*, quod Petronius junxit accusativo: nempe ut in illo Solonis: Μὴ λέγε κακίως τὸν τεθνηκότα. *ne maledic mortuum*. Sic *benedico*. Appulejus Asclepio: *Restat, ut benedicentes Deum, ad curam corporis redeamus*. Mirum verò plurimis videbitur, si dixero, *lateo* quoque Romano more adfiscere dativum; Græco autem, accusativum. Hinc sanè est, quòd dativum præfert Cicero **I** Catil. *Nihil agis, nihil adsequeris, nihil moliris, quòd mihi latere valeat*. Et post reditum in Senatu: *Vbi nobis hæc auctoritas tamdiu tantum latuit*. Eodemque modo locutus Varro lib. VIII de L. L. *Quæ & oculis, & auribus, latere solent*. Atque aliqui ita etiam capiunt hoc Lucretii lib. III*:

⁴ verj. 280.

*Sic tibi nominis hæc expers vis sancta minutis
Corporibus latet.*

Sed omnino hic est auferendi casus.

Accommodatius hoc Plauti Trinummio act. IV, sc. II:

--- *Quid ergo ille ignavissimus*

Mihi latitabat?

Porro horum exemplo Tertullianus adversus Hermogenem ait: *Prophetis enim, & Apostolis, usque adhuc latuit; puto & Christo*. Et lib. I adversus Marcionem: *Regulam adversarii prius prætexam, ne cui lateat, in quâ principalis questio dimicatura est*. At *latet me* non magis est ex nativo Romanæ linguæ, quam si diceretur, est *occultum me*; vel contrarium, *patet me*. Nec obstat, quòd dicatur, *fugit me*: quia sic loquimur καὶ μεφερομέν. Nam proprium est, *fugit hostes*. Quod verò *latet me* dicimus, id factum Græcorum exemplo, qui dicunt, *λατίζει με*. Nec propterea rectè reprehenditur eminentissimus seculi nostri vir, quòd sic loquatur. Nam Hellenissimum hunc non refugit Maro **I** Æn.

Nec latere doli fratrem Iunonis, & ire.

Poetam

Poetam illum dicas; hinc autem de prorsus sermonem esse. At Varronis quoque est lib. VIII de L. L. *Vnum genus seminis, quod latex seorsum nostrum: alterum, quod aperium.* Eum nunc antiquarium dices; nunc novatorem. Verum Hellenisum hunc nec illi refugerunt, qui postea secuti, nec inter antiquarios, vel novatores, reponuntur. Plinii enim est lib. II, cap. XX: *Lates plerisque, magna cœli affectatione compertum à principibus doctrinae viris.* Iustinus quoque lib. XXXI ait: *Sed res Annibalem non diu latuit.* In quaestione est, utrum Cicero quoque sic loquatur. Ita creditur vulgò, propter illud pro Sylla: *Lex dies fuit proposita paucos; ferri cepta nunquam, posita t̄ est in Senatu, populum Romanum latuit.* Sed huic fati acutè jam ab aliis occursum, veteres verba ista *populum Romanum*, nō solere integrè scribere, sed duntaxat P. R. quod non minùs *populo Romano*, quàm *populum Romanum*, esse potuit.

Multò autem plura se offerunt, ubi dativus contra sit consuetudinis Græcæ, accusativus Romanæ. Suntque ea duplicia. Quædam dativum habent pro accusativo sine præpositione: quædam verò pro accusativo cum præpositione.

Prioris generis sunt verba sequendi, & comitandi. Plautus Amphitr. act. II, sc. II:

Ita dis est placitum, voluptati ut major comes sequatur.

Sic editt. vet. ut Græci, ἐπειδὴ τῆς ἡδονῆς. Quomodo Xenophon illustri γλώσση: ἐπειδὴ τῆς ἀρχαίας ἢ ἀναγωγίας. q. d. *Ingrato animo sequitur impudentia.* Et in alterâ Diodorus Siculus: ταῖς εὐτυχίαις ἀκολούθει ἢ ἡραδουμία. *Res prosperas sequitur animi remissio.* Similiter quoque Dositheus lib. III, qui continet Adriani sententias, & epistolas: ἐξ ὧν μέλλων εὐχρηστία ἀκολούθει ἀσπράτοις. *Quod transtulit ipse, Ex quibus major utilitas sequitur hominibus.* Maluissimè ego, *comitatur hominibus.* Comitatur enim dativum adsciscit apud Ciceronem lib. V Tuscul. *Ceteraque, quæ comitantur huic vitæ.* Ac possis sic capere Claudiani illud in Rufinum:

Et luxus populator opum, cui semper inherens

Infelix humili gressu comitatur egestas.

Sic Oppianus lib. I Κυνηγετ.

--- Πόνος δ' ἀμα τέρας ὀπινδῆι.

Labori simul voluptas comitatur.

Vbi sermo Latinorum natus exigeret, *Laborem comitatur.*

Precandi quoque verbis similiter additur dativus. Plautus Aſinariâ act. II, sc. IV:

Pergin precari pessimo?

Terent. Phorm. Act. I, sc. II:

--- *Precatorem adeam, credo, qui mihi*

Sic orat. ---

DE CONSTRUCTIONE

130

Virgil. VIII Æn. --- Cui me fortuna precari,

Et vitâ comtos voluit pretendere ramos.

Pro quibus Latina consuetudo potius, *precari pessimum, orare me, quem precari.* Sed Græcos imitati poetæ. Demosthenes: Θεοῖς εὐχομαι πᾶσι, ἢ πᾶσι. *Omnes diis, & deabus, precamur.* Polybius: Εἰρήνης πάντες εὐχόμεθα τοῖς θεοῖς τυχεῖν. *Omnes diis precamur, ut consequamur pacem.* Paulus I Corint. c. XIV: Προσκυρήσει τῷ θεῷ. Vbi Latini potius, *Deum adorabit.*

Hujus generis quoque est *deceat.* Nam Latinâ consuetudine accusativum exigit. Vt Ovidio, primo de Arte:

Forma viros neglecta deceat. ---

Et I Met. fab. XIII: --- *Ista decent humeros gestamina nostros.*

Pro quo Græci, ἀρέπει ἀνδράσιν, & ὡμοῖς. Sic Latini, *Quæ decent liberum:* Græci, Ἄ ἀρέπει ἐλευθέρῳ. Lucianus: Ημισα ἀρέπει πολλῶν πώγων ἢ βαδῆν. *Quod Latino more dicas, Minime deceat canam hanc & densam barbam.* Græcâ tamen consuetudine dixeris, *Non deceat libero:* vel, *canæ & densæ barbæ.* Ita Plaut. Amphitr. Act. II, sc. II:

Illic facinus, quod tu insimulas, nostro generi non deceat.

Tu si me impudicitia captas, non potes capere.

Et act. III, sc. ultimâ:

Ibo intro, ornatum capiam, qui potis deceat.

Ita rectè legit Muretus lib. X Var. Lect. cap. XIII. Terentius Adel. Act. III, sc. IV:

Hæc primum ut fiant, Deos quaeso, ut vobis deceat.

Vbi sic Donatus: *Græcè dicitur, ὑμῖν ἀρέπει.*

Idem ad illud Adelph. Act. V, sc. VIII:

M. Haut aliter censeo. Æ. imò hercle ita nobis deceat.

Antiqui, inquit, si addebant statim verbum Facere, Nos deceat facere, dicebant: non addebant, Nobis deceat, dicebant. Sed si hoc est, quod ait hoc loco Donatus, natus erit sermo, *Nobis deceat, ut convenit nobis:* at, *Decet nos,* erit ἠλλοτῆρῶν, quia *facere* intelligitur. Et mihi quidem attendenti propriam significationem tam Latini *deceat*, quàm Græci ἀρέπει, omnino videtur, non tam Hellenismus, quàm convenientia utriusque sermonis, cujus causa non tam ab arbitrio hominis, quàm rerum naturâ, debeat arcessi. Sanè in aliis quoque linguis, ubi casuum discrimen apertum est, dandi casum hîc videas fore. Sed Latinis insistamus. Locutus eopse modo Sallustius: *Locus editionem, quam victoribus decebat.* Item Livius lib. XXXIV: *Honestæ, aut solæ, aut primæ certè pensari, deceat principi orbis terrarum populo, & tantio regi.* Et in libris Iuris * legitur: *Decet enim tantæ majestati eas servare leges, quibus ipse solutus videtur.* Appul. de Mundo: *Sed conducere, ac decere tam bonas res, & ejusmodi operum,*

* Paulus l. 22.
D. de leg. & f.
dei commiss.

ingeni-

ingenuitati suæ professionis creditit. Hæc veterum est codd. scriptura, cui immeritò alteram prætulit Coluius. Nam magis hæc conuenit cum Græcis, quæ ex Aristotele Appulejus expressit. Quamquam nec sic examussim recta est scriptura: scribendumque, *conducere ac decere artes, & ejusmodi operam, ingenuitati.* Quod in quibusdam est MSSis. Castissimi quoque scriptoris Agellii est lib. ix, cap. xv: *Adolescens præfatur elatius, quam ætati ejus decebat.* Ac similiter ab eodem usurpatur *indecor*, quod est valde *deceat*. Nam lib. vii, cap. xii ait: *Feminis solis vestem longè latèque diffusam indecore existimauerunt, ad ulnas cruràque aduersus oculos protegenda.* Vbi veteres quidam libri *indecorem*: sed alterum est in melioribus: atque ita jam olim ab Ascensio editum. Quidam verò, eosque inter Linacer lib. iv, & Rob. Stephanus in Thesaurò suo, citant è Cicer. de Orat. *Quandoque ad deceat prudentiæ tuæ.* Sed metuo, ne eos memoria fefellerit. Nam apud Ciceronem in tertio de Orat. legas: *Scire, quid quandoque deceat, prudentiæ.* Vbi *prudentiæ* regitur non à *deceat*, sed à nomine, quia integrè sit, *Est proprium prudentiæ munus.*

Sunt alia, quæ more quidem Græco habent dativum; Latino autem accusativum, sed rectum à præpositione. Quale est *incido*. Nam ut Matthæi cap. vii: *Ποοερεβυ τρη ενια ενεον*: sic Livius lib. iii: *Agrestesque parvè incidentes portis.* Et lib. v: *Cum fugâ trepidum, plenum vulnèrum, ac pavore incidentem portis exercitum viderint.* Pro, *incidentem in portas.* Vt Cæsar lib. i, de bello Gallico: *In ipsum Cæsarem, hostium equitatum persequentem, incidit.* Occurrunt alia non pauca cum IN composita, naturæque suâ accusativum exigentia cum præpositione, more autem Græco cum dativo constructa. Sed de iis commodior erit agendi locus in iis accusativis, quæ reguntur à præpositione *in* cum verbo compositâ, animo autem extra compositionem repetendâ.

C A P V T X X X V I.

Oportet tibi. Iubeo tibi, non aliter, quam Hellenismo excusari. At, iubeo te, ut eas, barbarè dici. Optimos linguæ Latinæ scriptores iubeo non usurpare, nisi infinitivo sequente, vel intellecto.

NEc solùm per Hellenismum dativus ponitur, ubi Latini amant accusativum sine præpositione, vel cum eâ: sed etiam, ubi verbum absolute sine alterutro casu poni solet. Vt in verbo *Oportet*. Nam cum ei additur accusativus, conuenit is cum infinitivo. Vt in Eclogis:

--- Pastorem, Tityre, pingues

Pascere oportet oves.

Quare oportet te, Latinum non est.

Vt tamen Græci *οportειν*, sic Latini *oportere*.

DE CONSTRUCTIONE

430
opertere quandoque jungunt dativo. Plautus Milite act. II, sc. ult.

--- *Homini servo suos*

Domitos habere opertet oculos, & manus,

Orationemque. ---

Iubeo quoque huc pertinet, cum dativo jungitur. Ac volunt aliqui sic Livium dicere lib. XXI: *Gracchus jussit Cumanis, omnia ex agris in urbem convehere.* Sed in optimis codd. est, *jussis*: ac dependet sermo à sequentibus, *Ipse, pridie quam statutum sacrificium Campanis esset, Cumas movet castra.* Nec sane vel Livius, vel illius seculi quisquam, sic loquitur. Sed non refugit Macrobius lib. I Saturn. cap. XII: *Sacrorum custodibus jussit (Hercules) ne mulierem interesse permitterent.* Tribus quoque minimùm locis ita usum hæc verbo obfervo Claudianum. Ejus est lib. II in Rufinum *:

* vers. 155.

Hispanis, Gallisque jubet.

† vers. 554.

Et lib. II in Eutropium †:

Hic primum thalami claustris delicta tegebat

Clam timideque jubens.

‡ vers. 85.

Et lib. III de laudibus Stiliconis ‡:

Ipsa jubet signis, bellaturoque rogatus

Prudentius quoque in Romano similiter:

Desiste judex seculi tantum nefas

Viris jubere fortibusque & liberis.

Imperat.

Loquiturque eodem modo in Apotheosi: item Iuvenus lib. III, & Arator lib. I. Planè verò est Hellenismus. Ita Homerus II. B:

Ἄλλὰρ ὁ κηρύκεσσι λιγυρὸν ὄργησιν κέλευε.

Sed is præconibus vocalibus jussit.

Isocrates in Paragr. *Τοσούτων ἡμῶν ἀξιομελέομαι μνημονεύειν ὅταν φέρτε τὸ ψῆφον.* *Tantum vobis iubeo meminisse, cum feceris sententiam.* At *iubeo te, ut hoc facias*, quod multi inculcant, Latinum non est. Crebrò quidem cum accusativo personæ jungitur: sed is convenit cum infinitivo, non cum *iubeo*: ut cum dico, *Iussit te ire, scribere, loqui*, &c. Sæpe autem verbum infinitivum κατ' ἑλληνισμὸν intelligitur. Plautus Aulul. Sc. *Exi inquam*:

--- *Si hercle tu ex isto loco*

Digitum transversum, aut unguem latum excesseris,

Aut si res flexis, domicum ego te jussero.

Nam subauditur *respicere*. Terentius Heaut. Act. IV, sc. V:

CH. *Quin egomet jam ad eam deseram.* SY. *immo filium*

Iube patius. supple *deserre*. Cicero ad Att. VI, epist. ultimã:

Quare de hoc satis. Spero enim, quæ tua prudentia & temperantia est, & hercule, ut me jubet Acastus, confido te jam ut volumus, valere. Nam subintelligitur *facere*.

Idem

Idem verbum *ἴδιον* repetendum in hoc ad Sulpicium lib. XIII, epist. XXVI: *Quod quo minore dubitatione facere possis, literas ad te a M. Lepido consule, non quæ te aliquid juberent, (neque enim id tuæ dignitatis esse arbitrabamur) sed quodam modo quasi commendaticias sumisimus.*

Dixeris, Livium jungere accusativo personæ; ut qui lib. III dicat: *Id modo exceperet patres, ne postea eosdem tribunos juberent.* Sed dependet accusativus ab infinitivo *esse*, qui intelligitur. Nisi malis, *jubeo* hic pro *statuo* accipi: ut cum Cicero ait pro Cornelio Balbo: *Populus Romanus legem jussit de civitate tribuenda.* Quamquam & hic *legem* dependere videatur ab infinitivo *esse*, qui exprimitur in isto Plautino*:

Sirempse legem jussit esse Iupiter.

* *prolog. Am-
plius.*

Eti autem *jubeo* non regat accusativum personæ; regit tamen certos accusativos rei: quales, *quid, hoc, id, illud, aliquid, nihil, multa, pauca, unum, duo, quantum, tantum,* & similes. Ut si dicas, *rem hanc jussi*: quomodo Prudentium antea vidimus dicere: *tantum nefas jubeo.* Sic Terentius Eun. act. IV, sc. VI:

Qui scis, an quæ jubeam, sine vi faciat?

Cicero lib. I de Legg. *Lex jubet ea, quæ facienda sunt.* Horatius lib. II, epist. II:

Quid dem, quid non dem, renuis tu, quod jubet alter.

Nisi his etiam locis accusativus dependeat ab infinitivo *facere* suppresso.

C A P V T X X X V I I.

Certandi verba per Hellenismum dativo sociata. Item verba distandi, differendi, & dissentiendi. Adhuc verba coeundi, & miscendi: uti & propulsandi, ac arcendi.

PRæterea non pauca, Græcorum more, dativum adsciscunt, ubi Latini uti solent ablativo cum præpositione. Hujusmodi sunt verba certandi, & contendendi. Ita Plinius lib. VIII, ep. ad Romanum: *Rigor aquæ certaverit nivibus, nec color cedit.* Sed poetis id multo usitatus. Lucretius lib. III:

--- *Quid enim contendat hirundo*

Cygnis? ---

Catullus carm. nuptiali:

--- *Noli pugnare duobus.*

Propertius lib. I, el. VII:

Atque ita sim felix, primo contendis Homero.

Idem lib. II, el. III:

Et Meotica nix minio si certet Ibero.

Stadius VIII Thebaidos:

--- *Et magno bellare parenti.*

Mitto Virgilium, & Horatium, quibus nihil frequentius. Latinus sermo exigeret, *contendere, certare, pugnare, bellare cum aliquo.* Nunc pro eo est dativus, more Græco. Sic enim Callimachus:

Ὁς μάχεσθαι μακάρεσσιν, ἐμὸς βασιλεὺς μάχοισιν.

Dis pugnans, nostro regi pugnaverit idem.

Laërtius in Pittaco : Μὴ ἐρίζῃ γονεῦσιν, κ' αὖ δίκαια λέγῃς. *Ne contende parentibus, etiamsi vera dicas. Atque ita passim.*

Distandi quoque, differendi, & dissentiendi verba similiter construuntur. Horatius lib. iv, od. ix :

Paullum sepultæ distat inertiæ

Celata virtus.

Possit tamen hoc in loco videri casus patrius, quia Græci verba distandi, & discrepandi, sæpius jungunt genitivo. Xenophon : Διείχε τὰς σταδίας δέκα. *distabat ab hac stadia decem.* Similiter in veteri dicto : Η ἀκαίριος εὐνοία ἴσθ' ἐχέσθαι διαφέρει. *intempestiva benevolentia nihil differt ab inimicitia.*

Item hoc Luciani : Πάμπολυ μὴ βέλεσθαι τι, τὸ μὴ δύνασθαι διαφέρει. *Invenolle, & non posse, multum interest.* Cicero ad Att. lib. v, ep. xix : *Quoniam invenisse interest τὸ φθονεῖν.* Vbi interest valet differt. Nempe κατ' ἑλλείψιν propositionis διττῆς : quæ additur à Thucydide : Διείχον, inquit, πολλὸ ἀπ' ἀλλήλων. *multum à se invicem distabant.* Malim tamen in Horatiano illo esse dandi casum, quando idem lib. iiii, od. v :

Hoc caverat mens provida Reguli

Dissentientis conditionibus

Fœdis. —

Et lib. i, sat. vi :

— Longè mea discrepet istis

Et vox, & ratio.

Epistolâ ad Pisones :

Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.

Dixeris fortasse, ablativum hic esse, qui regatur à præpositione A B intellectâ. Parèmq̃ue rationem videri in Appuleji illo lib. vii : *Ipse etiam hilarior pro virili parte, ne præfenti negotio, ut alienius, discreparem.* Verùm quid dicemus de illo ejusdem Venusini vatis lib. iv, od. ix :

Dissidens plebi numero beatorum

Eximit virtus.

Item sat. iv, lib. i :

— *Et tamen idem*

Scire volam, quantum simplex, hilarisque, nepoti

Discrepet.

Item epist. ad Pisones :

Nec sic enitar tragico differre colori.

Et eadem :

— *Nisi quod pede certo*

Differt sermone sermo merus.

Græci similiter. Ita Antipho de testibus, secum diffidentibus, ut loquitur Hora-

Hora-

Horatius : Τῶν διαφορομένων ὁρίων ἀυτοῖς. Plato lib. I de Rep. Ἐγω • ἵνα σοὶ μὴ διαφέρωμαι • *Eslo sane ; ne à te discrepem.* Aristoteles lib. I Eth. Nicom. Τῷ ψεύδει ταχὺ διαφωνεῖ τ' ἀληθείς • *A falso verum statim dissentit.*

His adde coeundi ac miscendi verba. Virgil. VII ÆN.

Mista Deo mulier. ---

Pro, cum Deo. Horat. epist. ad Pis.

Sed non ut placidis coeant immitta.

Propertius lib. II, el. xv : *Dicitur & nuda concubuisse Deæ.*

Sic Hesiodus in Theogonia :

Μιχθεῖσ' ἐν φιλότῃσι θεῶν, βασιλῆϊ κ' ἀνδρῶν •

Mista in amore Deo, genus & mortale regenti.

Plato, μὲντοι μίγνυσθαι • *matri misceri.* Pro quo Cicero, *Cum matre corporis commiscere.* Est & Isocratis : Συγγινεῖται ταῖς ἄλλαις γυναιξί • *Concumbere aliis mulieribus.*

Item verba propulsandi, & arcendi. Virgil. Ecl. VII :

Solstitium pecori defendite. --- III Georg.

Arcebis gravido pecori. ---

Horat. lib. I, od. XVII : *--- Et igneam*

Defendit æstatem capellis. Perius fat. I :

Nilne pudet capiti non posse pericula cano

Pellere ?

Pro, à capite cano : uti priora, Latinâ consuetu-

dine, sint, defendit, vel arcet à capellis, vel pecore. Quomodo Cicero lib. III Off. Qui non defendit injuriam, neque propulsat à suis, cum potest, injuste facit. Sed sine præpositione Græci quoque. Euripides :

--- Παιδί τ' ἐδυνάμειθα

Θάνατον ἀρῆξαι.

--- Non puero possemus

Mortem defendere, sive arcere, vel propulsare. Græcos etiam imitatur, more suo, Appulejus extremo libro VII Met. Cum propugnare pedibus, & arcere moribus, misisso puero poteris. Similéque videtur illud IX Met. Lapidum crebris jaçtibus propugnare fruari, atque abigere canes, adgredimur.

C A P V T X X X V I I I.

De dativis per Hellenismum additis verbo passivo pro ablativo, vel etiam accusativo cum præpositione.

QUæcumque hætenus adduximus, vel activæ sunt significationis, vel saltem formæ sunt activæ. Præter ea autem etiam passiva accensentur illis, quæ Hellenismo dativum adsciscunt pro ablativo cum præpositione.

tionem. Ut i Æn. --- *neque cernitur ulli*. Vbi sic Servius, *Id est, neque ab ullo cernitur*. Græca figura, ut alibi: *Scriberis Vario: id est, scribet te Varius*. Idem similiter hunc locum interpretatur in illud i i Georg.

Cui non dicitur Hylas puer?

Vbi *cui*, exponit, a quo: & in verbis, quæ ex Horatio attulimus, *Variis* explicat a *Vario*. Sed aliquid in his discriminis cernere est. Nam Verbo rarius additur datus. Ut priori Maronis loco: atque illo Ovidii lib. v Tristium eleg. xi:

Barbarus his ego sum, quis non intelligor ulli.

Pro, ab ullo. At post Participia passiva datus ablativo usitatus est. Ut in illo ex Bucolicis allato: item hoc ex iisdem:

Præterea duo nec tutâ mihi valle reperti

Capreoli.

Et i Æn.

Nalla tuarum audita mihi, neque visa fororum.

Nec solum apud poetas, sed ipsum Tullium. Ut ad Att. lib. xiii, ep. xxiv: *Ego audita tibi putabam*. Et de claris oratoribus: *Auditus est nobis Lælie, Caji filie, sepe sermo*. Ac similiter Seneca: *Aequo animo audienda sunt imperitorum convitia, & ad honesta vadenti commendatus est iste contemnis*. Pro, a vadente. Gellius lib. iv, cap. v: *Versus hic cantatus esse pueris urbe totâ fertur*.

Interdum tamen & Verba sic ab oratoribus usurpantur. Ita Ciceronis est in tertio de Officiis: *Honesti bonis viris, non occultis quaeruntur*. Vulgo simile esse dicitur illud Ciceronis: *Omnibus videbatur probari oratio mea*. Sed secus est. Nam planè nativus hic sermo: quia similiter dixeris in activo: *Omnibus probo orationem meam*. Quomodo Cicero non semel: *Probare causam suam alteri*. Simile, *Seneca non probat dictionem suam Fabio*: vel, *Senecæ dicitio non probatur Fabio*. Non igitur datus hic est ex propria passivi naturâ: sed communi indole verborum, quæ acquisitivè posita dativum exigunt. At magis ex naturâ passivi est: *Hæc res est illi audita*: quia activâ formâ diceretur, *Ille hanc rem audit*. Verùm, inquis, *audiri illi, æquè dicitur, ac auditum illi*. Sanè utrumque dicitur: sed significatione diversâ. Nam si quis secretum, quod intellexit, velit uni amico patefacere, dicat, *Audiri uni amico, non tibi*: hoc est, *bono amici, non tuo*; sive, *in amici, non tuum commodum*. At cum Græcismus est, *auditum illi*, valet, *ab illo auditum*. Sic nativus sermo est, si dicas de Trajano, *Est Senatui laudatus*: quia itidem in activo dicas, *Senatui laudare*. At non æquè nativus; *Est Plinio laudatus*; pro, a Plinio: quia in activo eâ significatione non dicam, *Plinio laudavit*: sed, *Plinius laudavit*. Quare planè distinguendum, inter dativos passivis appositos: quia tum demum structura est Græcica, cum in activo pro dativo est nominativus. Esse autè Græcismum, indicat hoc Demosthenis: τὸν ἐμοὶ ἀκούσας

γ μένων ἢ μέμνη) · *non meminit factorum mihi. hoc est, à me.* Item illud Luciani Prometheo, five Caucaſo : Πρωτὸς ἔστι, ἔ τὰ τοιαῦτα ἢ παρέρως μεμνή-
τηλας ἀπὸ· *Rhetor est, nec talia perfunctorie ei meditata.* pro, ab eo. Ac passim familia se offerunt. Hoc solum discriminis est, quòd Romani pro dativo uti soleant, nunc ablativo cum præpositione à, vel ab; nunc accusativo cum præpositione per. Vt, *factum est mihi, à me, vel per me.* Ad honores eve-
ctus est militibus, à militibus, & per milites. At Græci utuntur genitivo cum præpositione πρὸς, vel πρὸς. Itaque dicunt, πρὸς παρὰ τὰς ἡμῶν, vel πρὸς παρὰ τὰς ἡμῶν. Item, πρὸς σπαλιωτῶν τελέμην, vel σπαλιώταις τετέμηναι.

C A P V T X X X I X.

Loca veterum, ubi misereor dativo jungitur, esse suspecta. Illachrymare alicui. Misereſco malis. *Corrupta loca, ubi facio pro proficio, ubi item audio dativus amat.* Allatro accusativum exigere. Incumbere, pro operam dare, accusativum appetere rectum à præpositione. *Verbis multis dativum addi, accusativo per ellipsin suppresso.*

A Bunde actum nobis de illis, quæ, Græcorum more, dativum adſci-
ſcunt. Nunc videndum de iis, quæ vel falso tradidere jungi dativo :
vel ubi saltem dativus sit suspectus. Hujusmodi sunt verba quædam adſe-
ctuum. Vt *misereri, & misereſcere.* Quæ dativo fociari, probant illo Senecæ
patris lib. I, Contr. II : *Fortuna hoc me cogit pati, misereri debent omnes mei. Et*
ego misereor tibi puella : sed non facimus miserandas sacerdotes. Verùm optinæ e-
ditiones habent, *misereor tui.* Est & alter locus, sed Senecæ Philoſophi, lib.
de vitâ beatâ cap. xxiv : *Hunc promereor, illi reddo : huic succurro, huic misereor.*
Verùm Pincianus in castigationibus suis autor est, in veteribus codicibus
haberi, *hujus misereor.* Quod & Lipsius secutus. Linacer ait, apud Cicero-
nem ipsum legi Tufcul. II, *miserere patris pestibus.* Sed, apud Ciceronem,
versus hi sic concipiuntur, ex Sophoclis Trachiniis expressi :

Perge, ande nate, illachryma patris pestibus :

Miserere, gentes nostras flebant miseriaſ.

Sanè *illachrymo* similiter dativo jungit Cicero lib. III de Nat. Deo-
rum : *Quid dicam de Socrate? cujus morti illachrymari soleo, Platonem legens.* Li-
vius lib. x belli Maced. *Meo infelicis erroris unus illachrymasi.* Suetonius in
Vespas. cap. xv : *Iustus suppliciiſ illachrymavit etiam, & ingemuit.* At *misereor, vel*
miseresco, non puto apud antiquos dativum admittere. Posterioris tamen
ævi scriptores sic loqui, negare non possum. Nam video, Boethium lib.
IV de Consolatione Philoſophiæ Carm. IV dicere :

Dilige jure bonos, & misereſce malis.

S

Facio,

Facio, pro proficiscor, dativo jungi, collegere ex istoc Plinii lib. XXI, cap. I: Mustum capitis doloribus facit. Quod & consuetudini eorum, qui Latine locuti, adversatur, & præceptis etiam medicis contrarium est. Vera autem lectio est: Capitis dolores facit. Nec aliter vel bonæ notæ MSSi, vel vetus editio Parmensis t.

† an. 1476.

* Sc. iam ego recitari intro.

Neque melius, *audio* dativo jungi, isthoc Plauti de Captivis * probant: *Diclo hant audiebat. Nam in melioribus libris est:*

Memini, cum dicto hant audebat, facto nunc ledat licet.

Allatro etiam adfiscere ajunt dativum. Et videtur sic uti Sextus Aurelius Victor de viris illustribus: In Capitolium in tempesta nocte evanti nunquam canes allatraverunt. Quæ verba, ut Plinii, adduci solent; cum libellus ille sit Aurelii Victoris, qui duobus minimè seculis Plinio fuit junior; ut ostendimus lib. II de Historicis Latinis cap. VIII. Ac fortasse nec Victor evanti scripsit; sed evante, casu auferendi. Vt cunque est, optimi aevi scriptores potius fociant ei accusativum. Livius lib. VIII belli Macedonici: Qui, vivo quoque eo, allatrare ejus magnitudinem solitus erat. Columella in præfat. lib. I: Sed ne caninum quidem, (sicut dixeret veteres) studium præstantius, locupletissimum quemque adlatrandi. Similiterque locuti Silius lib. VIII, Plinius lib. IV, cap. V, & alii. Senecæ quoque est libro de vita beata: Siquis ex his, qui philosophiam conlatrant, dixerit.

Fortasse etiam, etsi apud præstantissimos veterum legas, *incumbere baculo, isto, aratro*: non similiter dixerint, *incumbere philosophiæ, vel juris studio*. Sanè eâ in significatione potius accusativum usurpant cum præpositione *in*, vel *ad*. Cicero lib. I de orat. *In id studium, in quo estis, incumbite*. Et xv ad Att. ep. xxiv: *Incumbe in hanc curam: magna res est*. Lib. x ad Plancum, ep. x: *Mi Plance, incumbite toto pectore ad laudem*. Catil. IV: *Quare, Patres conscripti, incumbite ad salutem Reipublicæ*.

Multa item dativum regere existimantur, quæ regant accusativum: sed dativus, quem adfiscunt, exprimitur; accusativus, quem regunt, supprimitur per ellipsin. Vt *nubere, & imponere alicui*: de quibus diximus cap. XXI. Item *detrabere alicui*: ubi intelligitur *laudem*. Similèque, *præluccere alicui*; *puta facem, vel cereum*. *Ignoscere alicui*; nempe *culpam, delictum, peccatum*. *Consulere, vel prospicere sibi*; *puta bonum, vel utile quid*. *Cavere sibi, vel alii, ab aliquo*; *puta malum*. *Cedere alicui*, videlicet *locum*: ut *decedere alicui*, *puta de loco*: quomodo Plautus Trinummo: *Decedam ego illi de via*: & *succedere alicui*, *pro, in locum succedere*. ΕΛΛΕΓΕΝ ΜΕΝ ΟΥΚΕΝ Cicero in Pisonem. Integre idem lib. III Off. Item ad Brutum: *Sororis meæ liberos obliviscaris esse Lepidi filios, meque his in parvis locum successisse, existimes*.

C A P V T X L.

Ad falsum accusativi regimen acceditur. Ratio tollende ambiguitatis oritur ex eo, quod verbum addatur duobus accusativis. Verba docendi, monendi, rogandi, celandi, non regere geminum accusativum: sed alterum eorum regi à præpositione intellectà: ac parem esse rationem apud Græcos.

HAbemus de dativo, ac verbis, ut Græci vocant, *ἑταίριαις*, quibus bonum, vel malum aliquod acquiri dicitur. Nunc in præcepta de falso accusativi regimine considerationem intendamus.

Sunt hæc verba sextuplicia: de quibus ordine videbimus.

Ac primum se offerunt activa, quæ geminum regere dicuntur accusativum. Quod bifariam fieri putatur. Interdum enim unum à fronte regi, alterum à tergo: interdum utrunque regi à tergo. Prioris generis exemplum sit, *Audio Pamphilum amare Glycerium*. Sed accusativus prior non regitur, verum convenit cum verbo. Nam ut verbum finitum convenit cum nominativo, ita infinitum cum accusativo: ut dictum cap. xx. Porro ex hujusmodi structura subinde oritur *ἑταίριαις*: ut fere fatius sit accusativum à fronte resolveri in ablativum cum præverbio. Vt si pro priori illo dicas, *Audio à Pamphilo amari Glycerium*. Sic in illo Plauti Aulul. †

Si herum videt superare amorem, hoc servi esse officium reor

Retinere ad salutem. Vbi major obscuritas ex nativo ordine mutato. Sententia fiat *apertior*, sic resolvendo: *Si herum videt superari ab amore.*

Sed accusativorum ejusmodi alterum ad Convenientiam, non ad Regimen, pertinere; plerique nobis non inviti concedunt. Qui tamen contendunt, verba multa geminum regere accusativum, unum personæ, alterum rei. Hujusmodi statuunt esse verba docendi. Ac pro iis facere videtur illud Sallustii, vel alterius, in Ciceronem: *Quem Minerva omnes artes edocuit*. Imò *erudio* quoque sic poetæ usurpant: ubi oratores pro accusativo rei malunt ablativum. Ovid. viii Met.

Hortaturque sequi, damnosisque erudit artes. Statius x Theb.

Et quæ te leges, præceptisque fortis bellis

Erudit generis, nimiam didicisse queretur.

Item hujus ordinis esse volunt verba monendi, & hortandi; quæ tamen non quibusvis rei accusativis junguntur, sed certis: ut, *hoc, illud, multa, duo, & similibus*. Cicero in Catil. *Sed eos hoc moneo, desinant furere.* Et in eundem: *Sin exieris, quod te jamdiu hortor.* Sallust. in Jugurt. *Eam rem locus nos admonuit.*

Præterea verba rogandi. Plaut. Curcul. act. v, sc. ii: *Quam tu virgi-*

nem me reposcis? Idem Menæchmis: *Ibo, & consulam hanc rem amicis.* Cicero lib. vi ad Att. *Nec te id consulo.* Et i Tuscul. *Pusionem interrogat Socrates quædam Geometrica.* Idem Verr. III: *Parentes precium pro sepultura liberum posceret.* Cæsar lib. i belli Gall. *Cæsar quotidie Ednos frumentum flagitare.* Horat. lib. II, od. XVI:

Orium divos rogat in patenti

Prensus Egeo.

Celsus l. xxxi. ff. De reb. cred. si certum petetur: *Si & me, & Titium, mutuam pecuniam rogaveris.*

Insuper huc referunt celandi verbum. Terent. Adelph. act. I, sc. I:

Ea ne me celet adsuefeci filium.

Cicero Cælio lib. II, epist. xv: *Non enim te celavi sermonem.*

Hac de re ita censeo, in nullo istorum accusativum rei à verbo regi: sed tum demum verbum duos regere accusativos, quando uterque accusativus est ejusdem rei. Ut illo Terentii*: *Facio te Deum apud illum.* Et hoc ejusdem. *Dere filiam uxorem.* Et isto Plauti Trinummo: *Est ager sub urbe hic nobis: eum dabo dotem sorori.* Cumque Livius lib. III ait: *Singula in dies tententia vestigal dedit.* Ac similiter Maro in Ecl.

Addit se sociam.

Cicero lib. IX ad Att. *Adjungere se comitem fugæ.* Item familia, *Præstare se virum: aliquem capere arbitrum: me petierunt advocatum: fruges appellamus Cererem:* aliaque omnia, ubi accusativi sunt unius rei; et coque alter alteri per regulam convenientiæ conjungitur.

At longè aliter comparatum arbitror, quando accusativi sunt rei diversæ: ut in iis exemplis, quæ priùs adducebamus. Siquidem naturæ quidem convenit, ut una actio sit, quando utrumque, quod accusativo effertur, una est res. Sed repugnat naturæ, ut una sit actio, quando accusativi sunt rei diversæ. Exempli gratiâ, dicere possum, *ego sum arbiter, vel advocatus. Filia hujus est illius uxor. Ager est dos filie.* Ergo unâ actione complector, *Me dedere arbitrum vel advocatum. Filiam petiit uxorem. Agrum dedit dotem.* Vbi unus accusativus cum verbo convenit à fronte, alter à tergo. At non sunt una res, homo & ejus vel scientia, vel monitum, vel postulatium. Eoque nec potest una actio transire in hominem, & ejus scientiam, monitum, aut postulatium. Atque hæc etiam lucem capiunt ex veterum consuetudine: qui, si in personam agatur, eam accusativo exprimebant, rem casu alio: si agatur in rem, personam non accusativo propriè, sed aliter enunciabant. Quomodo si accusativo dicerent, *dono te*, subdebant ablativum *libro*: si mallet, *dono librum*, dicebant in dativo, *tibi*; non gemino accusativo, *dono te librum*. Similia, *adpersit tibi labem*, &, *adpersit te labe*: *instravit equum penulâ*, & *instravit equo penulam*: *interdixit Romanos omnia Gallia*, &, *interdixit omnem Galliam Romanis*: *impertiam te fortunæ meæ*, &, *impertiam tibi fortunæ meæ*.

Sic igitur concludimus, in istis, *doceo te literas; pacem te posco*: & similibus; sermonem esse figuratum, & accusativum rei non à verbo regi expresso, sed præpositione suppressâ: ut intelligatur, *ad secundum*, aliâve præpositio, quæ Græco κτ̄ respondeat. Omnino enim hæc Græcorum more dicuntur: qui eâdem ellipsi geminum accusativum sociant iisdem verbis docendi, monendi, rogandi, celandi. Demosthenes: Εγὼ ἐδίπολε ἢ ζωάμιλω χαλεπὸν διδάξαι τὰ βέλτεῖς ἡμῶς. *Ego nequam difficile putavi, docere vos optima.* Idem: Ταῦτ' ἐπέμνηκα νῦν ἡμῶς. *Hæc vos nunc commonefeci.* Æschines contra Ctesiph. Χρῶ ἀτεῖν τὸς θεὸς ἀγαθὰ. *Deos oportet rogare optima.* Lyfias contra Diogit. Ο Διογείτων πῶ θυγάτερᾶ ἐκρυπτε τὸν θάνατον ἢ ἀνδρός. *Diogiton filiam celavit mortem mariti.* Atque hæc de verbis activis, quæ falso creduntur duos regere accusativos personæ, & rei.

C A P V T X L I.

Passiva convenire quidem cum suo supposito; sed nullum regere casum. Accusativos, quibus junguntur doceor, moneor, rogor, poscor, exigor, eorum item participia, dependere à præpositione intellectâ: ac similiter fieri apud Græcos. Parem quoque rationem esse in accusativis partis, vel adjuncti: quam Synecdochen vocant. Nec propriam hanc esse passivorum structuram, sed cum neutris sive absolutis communem. In quo à Græcis hic differant Latini. Refellitur canon de passivis accusativum regentibus cum præpositione per, vel ablativum cum præpositione à, vel ab. Neque hanc constructionem passivorum propriam esse.

Accedo ad alteram falsi regiminis classem. Ea est passivorum, quæ eundem, ac activa, regere accusativum existimantur. Ac præcipuè hoc censent locum habere in passivis activorum, de quibus proximè dictum nobis: puta in *doceor, moneor, rogor, poscor*, cum compositis, & similem vim habentibus. Nec negare possumus, sæpe his verbis jungi accusativum rei. Ita enim Horatius lib. III, od. VI:

Morus doceri gaudet Ionicos

Matura virgo.

Et Cicero lib. II de Nat. Deor. *Multa præterea ostentis, multa existis admonemur.* Fabius lib. VI, cap. III: *Post acceptam hæreditatem primus sententiam rogabatur, cujus hæreditas est.* Ovidius I Metamorph.

--- *Alimenta que debita dros*

Poscebatur humus.

Cui geminum illud Cæciliæ Hypobolimæo:

Ego illud minus nihilo exigor portorium.

Ac similiter in participiis. Cicero ad Att. *Rogatus sententiam.* Hora-

tius

lib. 15, cap. 14.

tius in Arte : *Doctus iter melius.* Q. Metellus Numidicus libro accusatio-
num in Valerium Messallam tertio : *Cum se sciret in tantum crimen venisse, at-
que socios ad senatum questum venisse, sese pecunias maximas exactos.* Quod Gel-
lius ꝑ poni ait, pro eo quod est, *pecunias a se maximas exactas.* Quemadmo-
dum & locum Cæciliii interpretatur, *Nihilominus exigitur de me portorium.*

Sed passiva suo sunt supposito contenta, nec ullum regunt casum : in iis
verò omnibus, quæ hæcenus adduximus, accusativus regitur à præpositio-
ne, aut verbo infinito. Nam *doceri iter*, valet *ad iter* : vel aliâ supple præpo-
sitione, quæ Græco $\epsilon\tilde{\iota}$ respondeat. *Admonemur multa*, pro, *quod ad multa* ;
vel, *facere multa*. *Rogatur sententiam*, pro, *quod ad sententiam* ; vel *dicere senten-
tiam*. Monet Gellius, hæc Græcâ dici figurâ. Nam, ut Metellus ait, *pecu-
niam exigor*, ita Græcos dicere, *εἰσεπραξαλό με ἀργύριον*. Sanè sic S. Basi-
lius : *Αναγκαῖον ὄφλημα, πῶς εἰς θεὸν ἀγάσσω ἀπαίτημεθα* • *Necessarium deli-
bitum, amorem erga deum, poscimus, vel, exigimur.* Similiter Pausanias : *Διδά-
σκοντι πῶς ἀλωσιν ἐ Σπάρτης* • *edocentur expugnationem Spartæ.* Plutarchus in
Solone : *Ἰνράσκω πολλὰ διδασκόμενος* • *senesco ita, ut multa edocear.*

Docent etiam verba passiva regere accusativum, qui significet partem.
Ac *συνεκεδύχλω* vocant, q. d. *comprehensionem*, quia, ut in Nominum
structura dicebamus ꝑ, toti tribuitur, quod est partis. ꝑ Æn.

cap. 13.

Expleri mentem nequit, ardescique videndo.

Vbi Didoni tribuitur, quod ei ratione mentis solum convenit. Simileque,
Consternor memem. Sic in membris corporis ; sive universè, ut apud Silium
lib. xii :

— *Truncatur membra bipenni :*
Sive ratione partis certæ, ut Lucano lib. ix :

Pluribus ille notis variatam pingitur alvum.

Statio ix Theb. *Figitur ora Lamus.*

Appulejo quoque lib. ii Flor. *Cum sermonem nostrum cogitur amulari fer-
veâ clavâ caput tunditur imperium magistri ut persentiscat.* Dicuntur autem hæc
more Græco. Quomodo Sophocles Antigonâ : *Γαράσσομαι φρένας* • *Con-
tunditur animum.* Lucianus de Prometheo : *ἐφ' ἀέτι ἐνείπετ τὸ ἦτορ* • *ab aquila
tondebatur hepâr.* Heliod. Æth. i : *Δάφνη πῶς κεφαλῶν ἐστὲν ἄλο* • *Daphne caput
coronabatur.* Est verò hæc figura imprimis usitata in participiis. Virg.

ꝑ Georg. — *Torta redimitus temporis quercu.*
ꝑ Æn. *Tristior, & lacrymis oculos suffusa nitentes.*
Lucanus lib. ix : — *Solucas*

*In vultus effusa comas, Cornelia puppe
Egrediens.*

Ac similiter quandoque in prosa invenias : præsertim apud historicos.
Pomponius Mela lib. ii, cap. i : *Sarmate totum braccati corpus, & nisi quâ
videtur,*

vident, etiam ora vestiti. Plinius lib. VII, cap. XXVIII: *Manlius Capitolinus P. Servilium, magistrum equitum, servaverat, ipse vulneratus humerum, ac femur.* Tacitus lib. II Annal. *oblivium faciem cruore suo, ne nosceretur.* Suetonius Augusto*: *Dextrum genu lapide ictus, & utrumque brachium ruina portis confasciatius.* Gellius lib. XI, cap. IX: *Demosthenem lanâ multâ collam, cervicisque, circumvolutum, ad populum prodisse.* * cap. 20.

Nec in partibus modò hæc structura locum habet: sed etiam adjunctis, sive iis, quæ infunt, vel adfunt. Catullus ad Varrum:

Nimirum idem omnes salimur. — Maro in Bucol.

Dic, quibus in terris inscripti nomina regum

Nascantur flores.

VII Æn. — *Et picti scuta Labici.*

Horat. lib. I, sat. VI:

Levo suspensi loculos tabulamque lacerto. Silius lib. X:

Quem postquam adspexit geminatus gaudis victor.

Maximèque hoc videre est in verbis *inducendi*, & *exucendi*; vel idem significantis. Virgil. II Æn.

Anaxogeti galeam, clypeique insigne decorum Inducitur.

Curt. lib. X: *Inducitur vestem.* Et eorum participiis. Plautus Menæchmis act. III, sc. II:

Tum me indutum fuisse pullam prædicas?

Seneca in Hercule Oetæo:

Nondum teneras vestite genas.

Sic, *Exutus tunicam.* Similiter Græci. Plutarchus: *Εἰς δὲ δοῦμένους χιτῶνας: induti tunicas.* Marci cap. XVI: *καὶ εἰδὼς νεανίστον ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐκάλει λέοντιον.* Et viderunt juvenem amictum stolâ candidâ.

Porro in omnibus iis, quæ hæctenus adduximus, perperam putarunt, accusativum regi à verbo, cum regatur à præpositione, tam apud Græcos, qui ἄν intelligunt, vel αἰ, quàm Latinos, quibus intelligitur præpositio eandem vim habens. Ut, *expleri mentem*, pro, *quod ad mentem*. *Redimitus tempora*, pro, *quod ad tempora*. *Inscripti nomina*, pro, *quod ad nomina*. Atque ita in cæteris. In eo etiam aberrant, quòd *συνεδοχῶν* hanc ad passivorum structuram retulere, cum iis sit communis cum neutris sive absolutis. Virgil.

III Georg. --- *Micat auribus, & tremit artus.*

Idem II Æn. --- *Et cærule colla tumentem.*

Horat. lib. II, sat. VII: --- *Tremis ossa pavore.*

Propertius lib. II, el. XXXIV:

Sed non antè gravis taurus succumbit aratro,

Cornua quàm validis hæserit in laqueis.

Silius lib. II: --- *Nam cætera non latet hostis.*

Pro,

Pro, quod ad cætera, sive, in cæteris.

Stattius IV Theb.

--- Sævoque genas fulgebitis auro.

Ac similiter apud Græcos. Anacreon de sene choreis vacante: Τελαχος γέρον μὲν ἔσσι, τὰς ὃ φρένας νεάζει. Est quidem senex capillos, sive capillis, Sed mentem juvenescit, sive, mente est juvenis. Aristophanes, Ἀλγῶ τὲς γνάθους. doleo maxillas: sive, dolent mihi maxilla.

Est tamen, ubi differant Græci à Latinis. Græci enim accusativum jungunt tum personæ, tum rei; ubi Latini personam expriment dativo, præterquam in verbis docendi, monendi, celandi, rogandi, de quibus antè vidimus. Homerus Odyss. A:

Τέκνον ἔμῳν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;

Mea gnata, quale verbum effugit tibi septum dentium?

In verbis verò induendi, & exeundi, nihil ulatius. Ut II. B:

Εἰ μὴ ἐγὼ σε λαβῶν δῶπό μὲν φίλα ἔμαθα δύσω.

Si non, te apprehendens, caras tibi vestes exuero.

Odyss. E:

Ἐκ μὲν με χλαῖνάν τε χιτῶνά τε ἔματ' ἐδύσα.

Exuerunt mihi lenam tunicamque velamina.

Matth. xxvii: Ἐξέδυσαν δ' αὐτὸν τὴν χλαμύδα, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. Exuerunt ei chlamydem, & induerunt ei vestimenta ipsius.

Ajunt præterea, passiva etiam regere, vel accusativum cum præpositione PER, vel ablativum cum præpositione A, vel AB. Prioris iis exemplum sit, hoc Ciceronis ad Lentulum †: Res agitur per eosdem creditores. Et lib. ix ad Att. epist. ix: Id assequitur, si per prætores consules creantur. Alterius exemplum fuerit illud Ovidii lib. i Trist. el. vi:

Non tamen illa legi poterunt patienter ab ullo.

Vtriusque istud ex Cicerone pro Domo suâ: Qui meminisset, cum bene de Rep. meritum, nisi & ab improbis expulsus esset, & per bonos restitueretur? Atqui passivum his locis nec accusativum, nec ablativum regit: sed regitur uterque casus à præpositione expressa. De accusativo etiam alter est error, quia neque hæc propria est passivorum structura, sed omnium verborum communis. Nam activâ etiam formâ hæc locum habent. In allatis exemplis consistamus: quæ erant, Per prætores creantur consules: res agitur per creditores: per bonos restituitur. Similiter dixeris, Per prætores creantur consules: per creditores agit: per bonos restituit. Cicero ad Att. lib. iv, ep. xv: Mihi, me hercule, nihil videbatur esse, in quo tantulum interesset, utrum per procuratores ageres, an per te ipsum. Cæsar lib. i i i belli civilis: Pompejus frumentum omne per equites comportaverat.

C A P V T X L I I.

Verba significantia motum ad locum non regere accusativum, qui sit proprium oppidi nomen; sed regi eum à præpositione intellectâ. Ciceronis ad Atticum locus illustratur; ipseque multimodis defenditur ab insitiâ, cujus in hujusmodi verborum structura arguitur. Paull. Manutius refellitur. Donati error. Præverbium ad oppidorum nominibus additum, quod sæpius supprimitur. Ad subinde, nec semper tamen, locum potius propinquum, quam ingressum in eum, significare. Non semper in regionum & provinciarum nominibus accusativo addi præpositionem. Delus & insulae, & urbis, nomen. In pro ad, & ad pro in, apud vergentis Latinitatis scriptores. In domum intrare, pro domum intrare. Abire in rura: sed abire domos. De aliis appellativis. In Attis loco conjectura. Excedere patriam. Exire limen.

Tertia de falso accusativi regimine classis est verborum significantium motum ad locum. Hæc dicuntur regere accusativum, qui sit nomen urbis proprium, aut provinciæ sive regionis; sed cū aliquo discrimine: quia, ut ex Rhemnio Palæmone est apud Charisium lib. II: *Nomina civitatum sine præpositione sunt cum verbis eundi.* Et mox idem Charisius: *Generaliter & canonicè, ut (C. Julius) Romanus, discretissimus artis scriptor refert, præpositiones gentibus seu nationibus adduntur; civitatibus adimuntur, & detrahuntur.* Servius quoque in illud I ÆN. *Italiam fato profugus, Laviniaque venit Litora: scribit in hunc modum: Ars hoc exigit, ut nominibus provinciarum præpositionem addamus, civitatum nunquam.* Imò Fabius lib. I, cap. v, geminum putat solæcismum, *Veni de Susis in Alexandriam: pro, Veni Susis Alexandriam.* Magis quoque urgebo. Cùm Cicero ad Atticum scribens, hoc pacto inchoasset epistolam: *In Piræea cùm exissem prid. Idus Octobris: accusavit Atticus Ciceronem solæcismi ob additam præpositionem.* Neque Cicero se aliter excusare videtur, quàm quòd *Piræea* locum, non oppidum, esse putârit: tum quòd secutus sit autoritatem Terentii; cujus illud in Eunuchio Act. III, sc. IV:

Heri aliquot adolescentuli coimus in Piræeum.

Verùm præstat adscribere integrum Ciceronis locum; qui est epist. III, lib. VII ad Att. *Venio, inquit, ad Piræea: in quo magis reprehendendus sum, quòd homo Romanus Piræea scripserim, non Piræeum (sic enim omnes nostri locuti sunt) quam quòd IN addiderim.* Non enim hoc ut oppido præposui, sed ut loco. Et tamen Dionysius noster, qui est nobiscum, & Nicias Cois, non rebutur oppidum esse Piræea. Sed de re videro. Nostrum quidem si est peccatum, in eo est, quòd non, ut de oppido, locutus sum, sed ut de loco. Secutusque sum, non dico Cæcilium, Manè ut ex

Belgæ quoque aream, quæ extra domum est, **plæris**, hoc est, *locum* appellat : non quasi in loco non sint, quæ infunt ipsis ædibus : sed quia cum propriis ea locorum nominibus distinguerentur, communis loci appellatio, strictiori significatione accepta, areæ relinqueretur. Ac de isto satis, vel plusquam satis.

Accedit deinde Scoppius ad alteram Ciceronis culpam. *Adhæc*, inquit, *nonnulli ἀπαίδευσις* * *vituperationem suscipit cum ipse, tum ad stipulatores ejus Νί- * imperitia.* *κίας Grammaticus, & Ciceronum puerorum magister Dionysius, cum Piræum urbem, aut opidum non esse putant. Quid enim? non illi Atticam poëtam legerant, ab eoque, quod Festus testatur, Athenas Quadrurbem dictam invenerant? Nimirum viro eruditissimo imposuit Festi auctoritas; qui dicat, Athenas compositas è Braurone, Eleusine, Piræo, & Sunio : ac iccirco quadrurbem ab Attio vocari. Sed fallebatur Festus : nec satis illud attendit, quadrurbem dicere, quod Græci vocant τετράπολις : eoque nomine non Athenas signari, sed quatuor Atticæ civitates. Quâ de re ita Strabo lib. VIII : Ἐὐδὸς δὲ, πῶ Ερεχθίδος θυγατέρα γήμις, ἤρισε πῶ τετράπολιν τῆς Ἀττικῆς • Οινόλυ, Μαραθῶνα, Προβαλίθρον, ἔξ Τεκεόρουδον • Xuthus, cum uxorem duxisset filium Erechthei, condidit Τετράπολιν, sive Quadrurbem Atticæ, Οenoën, Προβαλίθμην, Τρικορύθμην, & Μαραθῶνῆν. Quod ipsum etiam Stephanus tradit : Τετράπολις τῆς Ἀττικῆς • ἔρχεται δὲ γήμις ἔξ πόλεως τετράρας • Οινόλυ, Προβαλίθρον, Τεκεόρουδον, Μαραθῶνα • Quadrurbs Atticæ, habens quatuor populos ac civitates, Οenoën, Προβαλίθμην, Τρικορύθμην, & Μαραθῶνῆν. Hæc satis docent, quod Græcis est τετράπολις, id Attio ad verbum dici Quadrurbem; nec Athenas eo nomine intelligi : ut propter errorem Festi Cicero non debeat ἀπαίδευσις † accusari. Pergit † imperitia.* deinde Scoppius : *Quarum igitur pars Piræeus erat, ipsi Astu ad dignitatem & speciem nullo genere inferior. Ac sententiam suam probat his verbis Cornelii Nepotis in Themistocle : Cum Phalereo portus neque magno, neque bono, Athenienses uterentur, hujus consilio triplex Piræci portus constitutus est, isque manibus circumdatus, ut ipsam Urbem dignitate æquiperaret, utilitate superaret. Verum non video, quomodo hinc erroris convincere possit Tullium, dicentem, Pirææa locum fuisse in Athenarum urbe, non opidum. Nec enim ait Nepos, urbem Piræci utiliolem fuisse urbe Athenarum : sed solum ait, portum Pirææum utilitate superare ipsam Athenarum urbem. Nempe Piræci portus prius extra urbem locus fuit, urbs non fuit : sed, additus urbi, locus in urbe fuit, ac cum Munychiâ, (ut ex secundo Thucydidæ constat) tertia pars Urbis veteris, quæ Ἀσυ dicebatur. Pergit inde Scoppius ; atque ait, nullam fuisse rationem, cur Plautum missum faceret, cujus illud in Bacchid.*

a & II, sc. III :

Ibo in Piræum. visam, ecquæ advenerit

In portum ex Epheso navis mercatoria.

Et in Mostell. act. 1, sc. 1 :

Tace, atque rus abi : ego ire in Piræum volo.

Atqui eò Terentium adduxit, vel quòd unus ea scribenti occurreret, vel quia sufficere auctoritatem unius arbitrareretur. Sanè Terentius ut convenientior oratori ejus ætatis, ita Cicero vi familiarior. Et poterat de Plautino obijci, eum more suo ἀρχαϊζεν † : non æquè de Terentio; cujus dictionem cultiorem esse, proximèque ab ævo Ciceronis abesse, fatis conveniebat inter omnes.

† antiquo more loqui.

Ad extremum, inquit, *nimis ἀναπολόγητος est*, nec excusationem habet, quòd *Grammaticorum auctoritate imponi sibi passus est, ut stolidæ eorum regulæ subscribe- ret.* Atqui non eò regula Grammaticorum stolidæ est, quia perpetua non est : quòd nec Grammatici censent. Nam Iulius Romanus, ante ex Charisio memoratus nobis, post canona superiorem addit, *Licet contra dixisse nonnullos veteres, reperimus.* F. Servius post eandem regulam subjicit : *Sciendum enim usurpatum ab auctoribus, ut vel addant, vel detrahant præpositiones.*

Sequitur hinc apud Scoppium : *Cum ergo nescire Cicero non posset, quòd ipsi Grammatici ultro consententur; inertis eorum artis canonas ab auctorum linguæ Latine consuetudine dissidere : non debuit certè ipse sui accusatorem agere; nec in eo, quòd præpositionem oppido addidisset, ullum suum peccatum agnoscere.* Atqui Tullius non agnoscit peccatum : solùm ait, *nostrum quidem SI est peccatum.* Et quomodo peccatum agnoscat, qui se Terentium dicat hac in re fecutum? Præterea jubet, ut Atticus, tamquam Grammaticus, hoc ζήτημα * solvat : quasi dicat, se quidem non morari hæc in parte Grammaticos; at non videre, quid Grammatici ad Terentianum isthoc sint responsum. Nam quòd doctissimus Paullus Manutius per hoc ζήτημα intelligit id, quòd proximè sequitur de Cæsare, id nullus mihi persuadet. Neque enim id Grammatici ζήτημα est, sed quòd antecessit de Piræo.

* questum.

Nugatur quoque Donatus, qui ne solæcismum confiteatur, ridiculè *coivimus* interpretatur *conferisimus*, aut *pepigimus*. Cogitare debuerat, *Piræa* esse non oppidi, sed loci nomen; ut bene ait Tullius. Cogitandum quoque fuit, etsi nomen oppidi foret, non tamen solæcismum fore : quia Plauti est Bacchidibus act. 11, sc. 1 :

Herilis patria, salve : quam ego biennio,

Postquam hinc in Ephesum abii, conspicio lubens.

Et alibi idem : *Quando iturus est hinc in Seleuciam.* Et, *Is ex Anactorio huc commigravit in Calydonem.*

Suntque apud eum alia id genus plura. Sed ea dices archaismo excusari. At Sallustii quoque est : *Ad Cirrham oppidum iter constituit.* Caussabis, quòd sic loquatur, quia apponatur nomen generale *urbis*, vel *oppidum.*

Quem-

Quemadmodum & præpositio apponitur, si addatur adjectivum. Vt illo Propertii lib. III, El. xx:

Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas.

Vbi tamen poetæ præpositionem interdū omittunt. Vt Ovid. I r epist.

Atque aliquis doctas jam nunc eat, inquit, Athenas.

Sed quid dicent de eo, quod Livius quoque lib. v ab Vrbe, additâ præpositione ait: *Inde ad Vejos exercitus ductus.* Item: *Cum exercitibus nec opinatio ad Vejos accessere.* At sine eâ ibidem ait: *Voluntarius ductus exercitus Vejos.* Ibidē: *Sen Vejos, seu quò alio duci velint.* An fortasse respondeant, primo *Vejos* dici de civibus, qui postea Vejentes: sed usu factum, ut ipsa civitas Veji diceretur: ac ab eadem causa esse, quod *Gabii, Locri,* & similia, in pluralivo urbem unicam signent, cum primò homines ipsi sic fuerint vocari? An potius dicent, promiscuè addi vel omitti præpositionem, cum quis non ingressum in Urbem sibi proponit, sed locum Vrbi propinquum? Itaque *Dyrrachium dici profectum*, qui ingredi velit: *ad Dyrrachium proficisci*, qui ante, vel juxta urbem hæere cogitet: ut in castris, vel villâ, vel alio loco propinquo. Sanè vir doctissimus, Leonardus Malaspina, emendationibus in librum v Cicer. ad Att. ait ad Grammaticum *ἐπιπύα**, quod Tullius ** quæstum.* ab Attico solvi petit, commodè responderi, quoties præpositio à Cicero ne, vel aliis ejus ætatis, additur oppidorum nominibus, non ingressum, sed accessum duntaxat, notari. Vt illo Cæsaris †: *Præius Cassius ad Messanâ navibus advolavit, quàm Pomponius de ejus adventu cognosceret.* Et hoc Tullii libro de Senectute: *Adolescentulus miles profectus sum ad Capuam.* Verr. I: *Cum ego ad Heracliam nocte accederem.* Philipp. II: *Cum inde Romam proficiscens ad Aquinum accederet.* Philipp. XII: *Profectus ad Mutinam est.* Ac similem esse rationem aliis quoque locis putat. Vt cum idem Cicero ait: *Is ad Messanam venturus dicebatur. Tertio die abs te ad Ariciam accesseramus. Ipse iter ad Mutinam dirigerem. Ne citius ad Brundisium, quam opus sit, accesserit.* Ab Dianio, quod in Hispania est, ad Sinopen, quæ in Ponto est, navigaverunt. A Pyreco ad Zosteram vento molesto venimus. Sed ut plerisque horum non negaro locum propinquum notari: ita hoc universè verum esse, non ausim dicere. Vt similibus, semper locum vicinum signari, si ea præpositio addatur oppido, non ut motus ad locum, sed aliquid esse, aut fieri in eo, significetur. Vt cum ait Cicero pro Cælio: *Habes hortos ad Tyberim.* De Oratore lib. I: *Conchas & umbilicos ad Cajetam, & ad Lucrinum legere.* Cæsar lib. I belli civ. *Dum hæc ad Ilerdam geruntur.* Hoc est, ante, vel circa Ilerdam. Livius: *Cum in hoc statu ad Capuam res essent.* Maro I Æn.

Prima quod ad Trojam pro caris gesserat Argis.

Vbi sic Servius: *APVD semper in loco significat: AD & in loco, & ad locum.*

locum. Verba quoque sunt Prisciani lib. xiv: *AD* tam in compositione, quam in appositione, plerumque proximitatem significat: ut adeo, *adcurro*, *advenio*, *affideo*: *ad Trojam**, *pro juxta Trojam*: *ad urbem*†, *pro juxta urbem*: *ad* † *balneas Palatinas*, *pro juxta balneas*. Sed dispar ratio, ubi motus ad locum significatur. Et, credo, propterea Cicero pro Cn. Plancio: *Brundisium veni*, vel potius *ad Brundisium veni*. Quare dicere malim, Tullii ætate, ab iis, qui elegantia studeant, ferè omitti solere præpositionem: eoque Grammaticos hec loquendi genus præcepisse: Oratores tamen, ac historicos, eà in parte haut semper obsecutos Grammaticis.

Vtunque est, extra controversiam ponendum, etiam cum præpositio omittitur, accusativum nihilominus regi non à verbo, sed à præpositione intellectà. Vt cum dico, *Romam eo*; *Romam* regi à præpositione, quia integer sit, *eo ad Romam*. Quod verò præpositio solet præteriri, id, uti dixi, compendii, & elegantia causa factum fuit.

Altera est controversia, an in regionum quoque, & insularum nomini- bus, rectè præpositio omittatur. Planè censo, quandoque præteriri. Nec tamen satis mihi firmum videtur, quod summæ eruditionis viri illud eunt probatum isto Ciceronis lib. v ad Att. epist. xii: *Sexto die Delum venimus*. Nam Delus non insulæ solum nomen, sed urbis etiam in insula nomen fuit. Quippe Cicero Verrina iii Delum vocat oppidum. Et Maro iii Æn. ubi refert, ut Æneas in Delon insulam venerit, mox sub- jungit:

— *Egressi veneramus Apollinis urbem.*

Ubi Servius sic: *Ejusdem nominis, & urbs, & insula, Delos dicitur*. Apollo- dorus quoque libro primo bibliothecæ suæ, cum narrasset, ut Asteria, Coci filia, Iovis fugiens complexum, in coturnicem mutata, sese in mare præcipitem dederit, continuo subjungit, *Καὶ τὴν ἀπὸ ἐνένης Ἀστέρια ὀνόματι ἄλυστῆρα, ὅς ἐστιν ἐν Δῶδος*. *& urbs, ab ea prius vocata est Asteria, cui postea nomen*

* *act. 2, sc. Date Delias*. *Afferam* igitur validiora: quale illud Plauti Curcilionem*:

*Agredior hominem, subito adveniens: salve, inquit, mihi,
Prebendit dextram, seducit, rogat, quid veniam Cariam?
Dico, me illò advenisse animi causa.*

† *act. 2, sc. Iovis epulento sacro.*

Et Persa †: *Hercus meus me Etruriam misit, domitos boves uti mercaver.*

Quod imitatus Appulejus lib. i Met. *Macedoniam profectus*. Verum

hos aliquis respuat, ut *αρχαϊστῶτας* †. At Terentius quoque *Adelphis** ait, *Proficisci Cyprum*. Et †, *Porto Cyprum*. Cic. pro Domo suâ: *Cyprum relegari*. Livius lib. xlv, semel iterumque; *Cyprum navigare*. Ac, ne uni Cypro infi- stam, Cicero pro lege Maniliâ ait: *Inde Sardiniam venit*. Livius lib. xlvii: *Ingressi rursus iter per Chersonesum Hellepontum pervenimus*. Ejusdem est: *Agg-*
plum

* I. Æn.
† 2, & 4 Verr.
‡ ad App. lib.
3, ep. 10.
§ pro S. Roscio Amerino.

‡ antiqua in-
gueraci more.

* *act. 2, sc. 2.*
† *ibid.*

prum induxit exercitum. Tacitus lib. II Annal. *Germanicus Ægyptum proficiscitur*. Imprimis verò sic poetæ loquuntur. Catullus de nuptiis Pelei & Thetidos :

--- *Quam talia Cretam*

Funera Cecropiæ & c. funera portarentur.

Virgil. Ecl. I :

At nos hinc alii sitientes ibimus Afros,

Pars Scythiam, & rapidum Cretæ veniemus Oaxem.

Idem I Æn.

Æliam venit, loca foeta furentibus Austris.

Item III Æn.

Vnde iter Italiam.

Qui profâ scribunt, fere his locis addunt præpositioné IN : præfertim illi melioris ævi. Nam sequioris ævi scriptores pro in solent adpicere ad. Capitolinus in Pio : *Profectus est ad Campaniam*. Neque id in propriis solum faciunt, sed etiam communibus. Spartianus in Hadriano : *Ad patriam rediit*. Et quid mirum? quando posteriori ævo & ad pro in, & in pro ad usurpabant sæpe : ut etiam Casaubono * observatum. Ita dixit Marcellus Empiricus : *Medicamentum hoc refertur in Mesiam Antonium*. * Ad Hist. AUG.

De propriis tum oppidorum, tum regionum vidimus. nunc dicendum de locorum nominibus : uti sunt *villa, ager, mons*, & similia : in cujusmodi præpositio interdum omittitur. Ita Fannius apud Sospitrum : *Villam venit* ; pro, *ad villam*. Sed imprimis à poetis præteritur. Ut Æn. I :

--- *Lavinæque venit*

Litora.

Æn. III :

Tollite me Teneti, quascunque abducite terras.

Æn. IV :

Speluncam Dido, dux & Trojanus, eandem

Deveniunt.

Æn. VI :

--- *Tua me genitor, tua tristis imago*

Sæpius occurrens hæc limina tendere adegit.

Æn. VII :

--- *Consilio hanc, animisque volentibus, urbem*

Adferimur.

Æn. IX :

Dardaniumque ducem Laurentia vexerit arva.

Et fortasse Eclog. VI :

Tum canit errantem Permessi ad flumina Gallum

Aonios montes ut duxerit una sororum :

prout in antiquo codice reperit Pierius. Verùm hæc, ut ingenuè idem agnoscit, rectius vulgati habent, *Aonias in montes*.

Domus contrâ in singulari sæpe admittit præpositionem. Ita Cicero Verr. III : *Omnes ad eam domum, in qua iste dversabatur, profecti sunt*. Verr. VI : *Et mecum ad Prætoris domum ferri*. Item Seneca lib. II Controvers. *Ego in domum vestram intrabo*. Videtur autem & *domi* interdum poni pro *domum*. Ita Plautum Trinummio locutum putat Donatum, cum ait :

Pol quamquam domi cupio, opperor hic, quam gerat rem.

Vbi

DE CONSTRUCTIONE

152
Vbi domi est in vulgatis. Sed & Anululariâ A&. 11, sc. 14, dixit idem :

Nempe huic dimidium ducis, dimidium domi?

Non tamen dissimulandum, in antiquis codicibus non ducis legi, sed di-
* Divinationum cis. Mirificè autem hoc se in loco torquet Valerius Acidalius †. Sed sen-
in Anulul. cap. 2. tentia ducis requirit : & versus id proximus comprobat.

Rus in singulari sine præpositione ponitur, in plurali non item. Iustinus
lib. xxxi : *Appropinquante vespere equum conscendit, & rus urbanum comendit.*
Livius lib. xxxix : *Iam ubi vos dilapsi domos, & in rura vestra, eritis.* At domus
etiam in pluralivo sine præpositione ponitur ; ut vel ex Livii proximè
adducto loco cernere est. Ac similiter idem Livius lib. 11 ab Vrb. C.
Tacitus terror Tarquinii, & Hetruscos incescit, ut ambo exercitus suas abirent domos.

Gymnasium quoque, & *balnea*, omiſſâ præpositione dixisse videtur Var-
ro : *Olea dominum, & balneas, & gymnasium, sequitur.* Pro, ad balneas, & gy-
mnasium.

At vix in eo ausim assentire Prisciano, quòd, uti dicimus, *ire rus, reverti
domum*; ita ait dici, *comportare humum, ire militiam* : quæ vellem idoneo ful-
fisset auctore. Nec tamen penitus rejicere ausim. Nam, ex fide librorum
nonnullorum, adduci è Plauto video, *Malam crucem ibo potius.* Et, *Vtinam
hinc abierit malam crucem.* Idem quoque Afri. act. 1, sc. 111 : *Tam æstus te
portum refert.* Et apud Attium Phœnissis :

Iussit proficisci exulium quovis gentium.

Ita utrumque locum etiam Palmerius legebat. Sed ut, quod sentio, di-
cam, apud Plautum quidem in Camerarii codd. erat, *Te in portum refert.*
Attii verò locus (quando sexcenties ordo verborum in fragmentis vete-
rum poetarum turbatus est) sic fortasse restitui debet :

Iussit proficisci quovis gentium exulem.

Obſignabit hoc caput minuta monitiuncula. Monet Pierius 1 *Æneid.*
in antiquissimis aliquot exemplaribus legi :

Tum celebrare fugam, patriamque excedere suadet.

Quod barbarum non est ; cùm, Lucanus similiter dicat lib. 1 :

— *Patrios excedere muros.*

* Hec. aff. 3.
sc. 1.
† lib. 1.

Etiam apud Terentium est * , *Cum limen exirem.* Pro quo Lucanus, li-
mine exire † . Maro quoque in v *Æn.* ait :

Corpore tela modo, atque oculis vigilantibus, exit.

Vbi Servius : *Exit, vitat, declinat.*

C A P V T X L I I I.

ἄλλοι μὲν ὡς δέει, Id prodeco : maria juro : hæc dubito. *Vnde de similibus judicium esto. De verbis cum præpositione compositis, quæ accusativum regant vi præpositionis extra compositionem repetendæ.* Invado, incesso, insilio, vel insulto, aliquem, in aliquem, & alicui. Instare currum, & curru. Illudere captum, in captum, & capto. Inhiare hæreditatem, & hæreditati. Impendet me. *Geminus Festi Pompeji error.* Attendere aliquem, & aliquid; *item,* ad aliquid, & alicui. Adversari regem, adversus regem, & regi. Succedere murum, & muro: *item,* succedere sub acumen. Subit me, vel mihi: *item,* subit in cælum.

Sunt alia etiam accusativo juncta, qui regatur à præpositione invelletâ. Terent. Eun. act. v, sc. vii :

--- Nunc id prodeco, ut conveniam Parmenonem.

Vbi Donatus id exponit, propter id. Vti & Andr. act. i, sc. i : *Magis id adeo mihi ut incommodet.*

Per intelligitur vi Æn.

— Maria aspera juro.

Integrè eodem libro :

— Per sidera juro.

Dubito hoc, pro circa hoc, vel ad hoc, id est, quod ad hoc, sive quod ad hoc attinet.

Terentius Adelph. Act. iv, sc. v :

--- Hæc dum dubitas, menses abierunt decem.

Cic. iii Off. *Hoc non turpe est dubitare philosophos, quod ne rustici quidem dubitent?* Idem epist. xv, lib. i ad fam. *Illud non aubito.* Virgil. ix Æn.

— Percipe porrò

Quid dubitem, & quæ nunc animo sententia surgat.

Plin. lib. i, epist. xviii : *Tutius illud cautissimi cujusque præceptum, Quod dubitas, ne feceris.*

Fortasse huc etiam rectè referantur composita cum præpositione IN, significante motum ad locum. Dubium enim, dum regatur accusativus à verbo vi præpositionis compositæ, an à præpositione per ellipsin præteritâ, & animo extra compositionem repetendâ. Nempe hic fit, ut in ablativis additis verbo composito cum præpositione motum à loco significanti : cujuscumque sunt, *abesse urbe,* & *exire ore* : ubi non dubium, quin præpositio causa sit, cur addatur ablativus, sive eam spectes, ut inest verbo, sive potius ut animo repetenda : quia integrè sit, *abesse ab urbe* : ut Cicero loquitur lib. vi, epist. ad Torquatum : *item exire ex ore* : quomodo idem de claris oratoribus ait, *Nihil non consideratum exibat ex ore.* Similiter igitur pleraque cum IN composita accusativum adsciscunt, vi præpositionis :
quæ

DE CONSTRUCTIONE

154

quæ nihilominus acquisitivè sumta dativo junguntur. Hoc exemplis plati-
nius fiet. Vti in *invado*. Quod accusativo *ἔλασ* * jungit Cicero lib.

* simpliciter.

III Off. *Negatque ullam pestem majorem vitam hominum invasisse, quam eorum opinionem, qui ista distraxerint.* Et III Verr. *Iste quod argenti placuit, invasisit, Sallustius Jug. Milites Iugurthinis signo dato, castra hostium invadunt.* Virgil.

II Æn.

Invadunt urbem somno, vinoque, sepulcrum.
Atque hæc *ἔλασπικῶς*. Intègrè autem Cicero Philipp. II : *In multas pecunias alienissimorum hominum invasisit.* Pro Cæcina : *Vi in Cæcinam advenientem cum ferro invaderet.* Sallust. Iugurth. *Tanta vis avaritiæ in animos eorum, veluti tabes, invaserat.* Ac similiter antiquiores. Vt Artius Athamante :

Vi profugiens hostem inimici invadam in manus.

Lucilius lib. xxx :

Vt semel in caeli pugnas te invadere vidi.

† In Invado.

Quæ duo & Nonius † adduxit. Quandoque autem huic verbo & dativus additur personæ, & accusativus cum præpositione IN. Vt, apud eundem Nonium, Cæcilius Syraculis :

Tantane huic invasisit in corda indulcitas ?

Nisi malis, Nonium scripsisse :

--- Te a huic invasisit corda indulcitas ?

At nihil obducere possis Plautino huic Epid. act. v, sc. II :

Lassitudine invaserunt huic in genua femina.

Interdum etiam sociatur soli dativo. Lucretius lib. vi :

Vsq̄ adeo mortis metus his invaserat acer.

Vt quidem Giffanius putat legi debere. In optimis membranis nostris est *invaserat*. Atque ita non pauci aliorum etiam MSSi, & editio Florentina, quam Petrus Candidus recensuit. Vnde Lambinus conjectabat legendum, *invaserat*. Vtunque hoc, Varronis † est de vita populi Rom.

† Apud Non. titulo, de Numeris & Casibus.

lib. IV : *Tanta porro invasisit cupiditas honorum plerisque, ut vel cælum ruere, dummodo magistratum adipiscantur, exoptent.* Vt mirum sit, doctissimum virum,

• lib. 16, sp. 12.

Petrum Victorium, haut ausum esse sequi hanc structuram apud Tullium ; quam tamen in vet. lib. invenerat. Locus est epist. ad Tironem * : *Secundus nirus invaserat furor, non solum improbis, sed etiam his, qui boni habentur, ut pugnare cuperent ; me clamante, nihil esse bello civili miserius.* Quam lectionem etiam

† In Invadere.

Obertus Giffanius probat Indice Lucretiano †. Est verò Græcismus. Sic Plutarchus : *Πομπηϊῶ δὲ ἀνὴρ μέγας πλεῖστος ἐφόρμησε.* Pompejo autem vir magnus pedes invasisit. Quod aliter dicitur, *Pompejum*, sive *in Pompejum invasisit*, sive *irruit*.

Incesso quoque, quod ab *incedo* derivatum, ut *invadendi* propriè significationem habet, ita similiter construitur. Accusativo jungit Livius lib. I ab V. C.

ab V. C. *Timor deinde patres incescit.* Et lib. II : *Magnum plebem metus incescit.*
 Et lib. XXIV : *Ipsum ingens cupido incesserat Terentii potius.* Curtius lib. III :
Non mediocri omnium animos formido incesserat. At cum præpositione Teren-
 tius Andr. Act. IV, sc. I :

Nova nunc religio in te istæc incescit, cedo.

Et Livii est lib. XXIX : *Incescit morbus in castra.* Quæ magis ex nativo
 Romanorum sermone. More autem Græco etiam acquisitivè usurpantur.
 Nam, ut Plato ait : *Εισέρχεται * αὐτὸς θεός* : sic Sallustius Catil. *Mulieres, qui-
 bus pro Reip. magnitudine belli timor insolens incesserat.* Livius lib. IV ab V. C. *Incescit cum
 metus.* *Gravior cura patribus incescit.* Valerius Max. operis præmio : *Nec mihi cun-
 cta complectendi cupido incescit.* Curtius lib. IV : *Ingens animis militum despera-
 tio incescit.*

Insilire, & insultare aliquem, similitèr dicitur, pro in aliquem. Nam ut Sue-
 tonius in Claudio : *Insilire defessos* : ita Plautus Rudente, — *Insilire in sca-
 pham* : Livius lib. VI, & VIII, *Insilire in equum.* Et ut Terentius Eunuchus † : † act. 2, sc. 2.
Insultare calcibus fores : itè Sallustius † : *Multos ab adolescentia bonos insultave-
 rat* : ita Cicero II de Nat. Deor. *Insultare in omnes* : & pro Milone : *Clo-
 dius, qui tot annos in hanc Remp. insultaverat.* Sed acquisitivè etiã sumi videas.
 † apud Servium
 in 10 Act.

Vt apud Maronem in VIII : *Hinc capiti insultans.*
 Et Suetonius in Cæsare : *Ex eo insultaturum omnium capitibus.*
Instare aliquem eodem modo videntur dixisse. Vt, *instat eum*, apud Plau-
 tum Pœn. act. IV, sc. Satis spectatum est. Et Maro in VIII :

Parte aliã Marti, currumque, rotasque volucres

Instabant.

Pro, in currum, rotasque. Sed dativus & hîc usi-

tior. Idem I Æn.

— *Instans operi, regnisque futuris.*

Et in VII :

Heu, quantæ miseris cædes Laurentibus instant!

Vt rectè observet Priscianus in XVIII, quemadmodum Græci dicunt
ἐπιπλάσσει ὑμῶν, & ὑμῖν : ita Latinos dicere, *instare illi, & illum.*

*Illudere aliquem, dixit Terentius And. **

* act. 5, sc. 3.

Dum studeo obsequi tibi, penè illusi vitam filie.

Cicero lib. I de Orat. *Rhetorum præcepta solebat illudere Carneades.* Item
 Maro IX Æn. — *I, verbis virtutem illudat superbis.*

Censeo & hîc desiderari præpositionem IN : quam expressit Cicero
 lib. III de Orat. *Quæ, inquit, cum dixisset, in Albutium illudens.* Hoc quo-
 que acquisitivè sumitur : ut apud Tullium pro Sex. Roscio, *illudere digni-
 tati.* Est & Maronis XI Æn. — *Certantque illudere castro.*

Nisi existimes, ut *aliquem illudere* dicimus, pro *in aliquem*. *dere* : ita re-
 ctum quoque esse, *aliquo illudere*, pro *in aliquo illudere* : quomodo Terentius
 ait Andriã † :

† act. 4, sc. 4.

DE CONSTRUCTIONE

Adeone videmur vobis esse idonei, in quibus sic illudatis ?

Sed, in aliquo illudere, dicitur : sine præpositione autem, non aliquo, verum alicui : idque Græco more, quomodo Iocrates in Parænetico : ΑΤΥΧΩΣΙ ΜΗ ΘΑΥΕΙΛΑ : quod Latine eodem casu reddas, *Mifero & infelici ne illude.*

• Alc. 4. sc. 2.

*Inhiare quoque his simile existimo. Plautus Stichus * :*

Nam illic homo tuam hæreditatem inhiat, quasi esuriens lupus.

Integrè sit, inhiare in hæreditatem. Sed dativus est usitator. Cicero Catil. III : Veribusque lupinis inhiantem.

Impendèrè quoque accusativo junxerunt. Lucilius :

Nunc ad te redeo, ut quæ res me impendet, agatur.

Adducit Festus Pompejus, ut doceat, veteres me, pro mihi, dixisse : fimi- lèque esse ait illi Enniano lib. II :

Siquid me fuerit humanitus, ut teneatis.

Mihi neutrum placet : sed Lucilii illud ἐλλεπτικὸν censeo, pro in me impendet : cujus generis multa adèd jam vidimus. Itidem Ennii illud ἐλλεπτικὸν est pro, Siquid de me fuerit. De quo sermonis defectu agam, ubi deventum erit ad verba, quæ falsò creduntur regere ablativum.

Eadem ratio est in nonnullis cum AD compositis. Ut in attendo. Accusativo jungit Cicero nunc personæ, nunc rei. Personæ, ut pro Archia : Quoniam me in hoc novo genere dicendi tam diligenter attenditis. Pro, ad me attenditis. Rei, ut pro Quintio : Quod abs te queso, ut diligenter attendas. Et pro Rabirio Postumo : Ut cum lex aliqua recitaretur, primum versum attenderet. Pro, ad quod attendas : item, ad primum versum attenderet. Præpositionem Cicero exprimit oratione contra Rullum : Sed attendite animos ad ea, quæ sequuntur. At proximi seculi scriptores præferunt dativum. Dativo personæ jungit Plinius in Panegyrico : Iurat in legem, attendentibus Diis. Nam cui magis, quam Cæsari, attendam ? Personæ rei sociat idem in septimo epistolarum : Ne sermonibus quidem malignis attendit. Sic libri ejusdem epist. ult. Divus Nerva privatus quoque attendebat his, quæ rectè in publico fierent. Suetonius quoque in Galba dixit, alicui attendere, pro operam dare : Inter liberales disciplinas, inquit, attendit & iuri.

Etiam in adversus, vel adversum, præpositio AD inest : cujus vi fortasse compositum hoc accusativum regit, ad instar illius, adversus Indiam : cujus sententia est, ad Indiam versus. Atque eâ de re etiâ diximus lib. IV de Analogia cap. XXII. Quare nihil mirum, si in verbo quoque ab adversus derivato par ratio sit. Ita apud Tacitum legas in IV Historiarum : Advocatâ concione, iussa numinis, suos Ptolemæique visus, ingruentia mala, exponit. Vulgus adversari (h. e. adversabatur) regem, invidere Egypto, sibi metuerè, templumque circumspicere. Ita Alciati, Lipsii, aliæque editt. Adversari aliquem, pro adversari

fari adversus aliquem. Sic enim Plautus Mercatore † :

--- *Nolo tuam adversari adversus sententiam.*

† act. 2, sc. 3.

Sed datus & hic usitatus est : ut, *adversari alicui, vel aliorum sententiæ.*

Videas idem locum habere in compositis cum præpositione S V B, significatione eâ, quâ accusandi casum exigit. Ab hac enim causa est, quòd *succedere*, pro *subire*, ac *penitus intrare* (quomodo Servius in Ecl. v interpretatur) tum dandi, tum accusandi casui jungitur ; ut rectè dicamus, *succedere domui, vel domum.* Hac de re sic ibidem Servius : *Sanè Succedimus, & dativo, & accusativo casibus, secutus tam veterem, quam nostram consuetudinem, suo more jungit: Sive umbras succedimus, sive intro. Cum alibi, secutus tantum antiquos, dativo tantum Succedere junxerit. Vi* , --- Ac nostris succedere Penatibus, ho-* * 8 *En.*
spes. Et †, Successitque gemens stabulis. Sallustius tamen Succedere accusativo jun- † 7 *En.*
xit ; sed ubi prope significat : Cum murum hostium successisset, poenas dederat : h. e.
cum prope murum accessisset. Nempe, succedere muros, pro, sub muros : quomo-
do Cicero lib. i de Orat. Subire, & succedere sub acumen styli. Et Cæsar pri-
mo de bell. Gall. Succedere sub primam aciem. Quamquam & ad, vel in,
possis intelligere. Ut, ad montes, & muros succedere, Livius † dixit : succedere † lib. i, & 8.
in locum, Cicero sæpius. Imò quodcumque ἀναλῶς dicitur, succedere ali-
cui, tacitè illud, in locum, debet suppleri, si volumus, integer ut sit fermo.

Subeo ejusdem est notæ. Nam quid aliud, *subire amplexus*, quàm *ire sub amplexus* : ut Ovidius loquitur epist. xvi. Itaque dicitur, *subit me*, ob præpositionem *sub* : & *subit mihi*, acquisitivè. Ovid. epist. Paridis :

At mihi cunctarum subeunt fastidia. Idem Fast. i r :

Mens abit, & morior, quoties pugnantis imago

Me subit.

Ac similiter Virgilius in ix, --- *muroque subibant* : in viii,

--- *Hæc limina victor Alcides subit.*

Possis his quoque locis in accusativo intelligere præpositionem *sub* : sed ea reticere solet in universum, nisi cum ponitur pro *ascendere* : ut Plinio *, *subire in summa maria* : & †, *subire in cælum* : vel *eundi potius*, quàm

* lib. 9, cap. 27.

† lib. 31, cap. 3.

‡ lib. 1.

* lib. 26.

† lib. 34.

De verbis significantibus spacium loci ; item spacium, vel speciem temporis. Distare sex passus, esse ἑξαπασίων, pro, ad sex passus : sex passibus item, pro, à sex passibus. Græcis similiter intelligi ὄν, & ὄρο. Eti, & ὄε, addita loci spacium significantibus, diversam vim habere. Ostenditur contra Nonium Marcellum, non aliquando, sed sæpe, ab optimis scriptoribus negligi discrimen inter hæc duo, factum multos annos, & multis annis. Per, vel intra, intellectum in accusativo spacium temporis indicantibus. Est annos decem, pro, ante decem. Vixit annis decem, pro, in annis decem. Abhinc decem annos periit : pro, abhinc ante decem annos. Abhinc decem annis periit, pro, in annis. Veteribus id scriptoribus aliquot comprobatur. Potare die, pro, de die. Venire mane, pro, in mane, cum mane, vel de mane. In quinquennio, in hoc ævo, similique. Græcis similiter èv nunc apponi, nunc omitti. Hoc noctis ambulat.

Miretur fortasse aliquis, quòd cum fusè aded sim persecutus, quæ accusativum, vel regunt, vel regere existimantur : silentio tamen præterierim præceptum de verbis regentibus accusativum, vel ablativum, quo significetur spacium loci, aut temporis. Sed non injurià ejus considerationem in hunc locum rejeci. Nam cum ea, quæ de utriusque casus regimine tradiderunt, divelli commodè non possent : existimavi, convenientissimum illis locum fore inter superiora de accusativo, & sequentià de ablativo : ut doctrina hæc & claudat ea, quæ de accusativi regimine tradiderunt, & incipiat, quæ de ablativi regimine præcipiunt.

Canon Grammaticus sic vulgo habet : Verba regere accusativum, vel ablativum, significantem spacium loci, aut temporis : item, si *abhinc* apponatur, etiam speciem temporis : sed, si ea particula absit, tantummodo ablativum. Vbi ordine considerabimus septena ista : primum, in spacio loci accusativum ; proximè in eodem ablativum. Hinc in spacio loci, accusandi ; quarto loco, in eo auferendi casum. Quinto, in specie temporis, *abhinc* addito, accusativum ; tum in eo casum auferendi. Postremo, absente particula eà, ablativum solum. Inque singulis considerabimus tria, morem Romanum, consuetudinem Græcam, & causam structuræ : quæ petetur ab ellipsi præpositionis tam apud Latinos, quàm Græcos.

Spaciū loci sæpius ponitur in accusativo. Plautus Aulularià act. I, sc. I :

— Si tu hercle ex istoc loco

Digitum transversum, aut unguem latum excefferis.

Cicero ad Att. lib. XVI, ep. VII : Cum à Leucopetra profectus (inde enim trahit-

transmittebam) stadia circiter trecenta processissem, rejectus sum austro vehementi ad eandem Leucopetram. Cæsar lib. vi bell. Gall. Hercyniæ sylvæ latitudo novena dierum iter expedito patet. Virgil. in Ecl.

Dic, quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,

Tres pateat cæli spatium non amplius ulnas.

Livius lib. xxx: Zama quinque dierum iter ab Carthagine abest. Ovid. Trist. lib. iv, el. ix:

Sulmo mihi patria est gelidis uberrimus undis,

Milia qui novies distat ab urbe decem.

Similiter Græci. Thucydides lib. ii: Απέχει ἡ Πλαταία τῶν Θηβῶν σταδίων ἑξομικόντα. Abest Plataea à Thebis stadia lxx. Xenophon lib. iii Cyri præd. Απέειχον ὄσον ἀφ' ἑαυτῶν ἄλλων. Aberrant quasi parafangam. Diodorus Siculus lib. xix: Ημέρας ὄσον ἀπέειχον ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα. Diei distabant à se castra. Lucianus quoque: Οὐδέποτε τῶν ἑταρῶν πῶδα ἀπέειχον. Nunquam vel pedem digressus: quomodo Cicero in Academicis Quæst. A Chryippo pedem nunquam.

Quandoque autem pro accusativo est ablativus. Plancus Ciceroni: Ventidius bidui spatio abest ab eo. Maro xi Æn.

— Nec longis inter se passibus absunt.

Plin. lib. vii, cap. ii: Gens Mentiatorum * appellata abest ab Oceano dierum viginti itinere. Similiter Græci. Procopius de ædif. Justin. Πενταπόλιος Τρέπολις ἡμερῶν δέχει ὄσον εἰκόσιον ἐν ζώνῳ ἀνδρῶν. Homini expedito Pentapolis à Tripoli distat itinere viginti dierum. Ac similiter dicitur, Πολλὰ τῶν μέτρῳ καλόσιν ἀφείναι. Longo intervallo post se relinquere.

Hæc usum veterum docent: nunc causam structuræ aperiamus. Ea non est, quam putarunt. Planè enim & accusativus, & ablativus, regitur à præpositione intellectu. Ac in accusativo quidem supplendum ad, per, aut circa. Vt, Abest iter diei: pro ad iter, vel per, aut circa iter diei. Distat lxx passus: pro ad, vel per, aut circa lxx passus. Græcè autem intelligitur ἐπι: quod quandoque exprimitur. Diodorus Siculus lib. xvii: Τὸ τέρας καθεύδεν ἐπι δέκα σταδίων. Vbi ἐπι valet ad, ut decem stadiorum numerus exactè notetur. Existimet aliquis, intelligi etiam posse πάλω, quia similiter addatur hæc præpositio in illo Polybii lib. iii: Απέχει τὸ κατ' Ἡρακλέους σήλας σέμαθς αὐτοῦ ὁ τόπος πάλω ὀκτακισχιλίων σταδίων. Sed πάλω hic restringit significationem: quia valet circiter. Sententia enim est, Locus is ab ostio ad Hercules columnas distat circiter octo milia stadiorum. Vt idem fere valeat, ac ὡς illo Xenophontis: Διείχε ταύτης σταδίων ὡς πεντακίδεκα. Distabat ab hæc stadia fere quindecim. Et ista de accusativo.

Ablativus autem regitur à præpositione à, vel ab. Velut si exer-

citus

* Ita & vetus editio Parmensis. Aliqui codd. Medimnorum.

citius distare dixeris multis passibus, aut studiis: pro ab multis. Itaque Græcè interdum additur præpositio $\delta\pi\acute{o}$. Diodorus Sic. lib. XIX: $\text{Καὶ ἔπειτα ἔτι δὲ τοῦ ἄλλου δῶδ ἑαδίων ἤγειον}$. Q. d. *Ab tribus stadiis castra alii ab aliis sunt metati.*

Videamus nunc de casu, quo exprimitur duratio, sive spatium temporis: & quo responderetur, cum interrogatio fit per *quamdiu*, vel *quamdudum*. Et is casus nunc accusativus est, nunc ablativus: ut, *Vixit annos xxx*, vel *annis xxx*. Accusativus usus Cicero lib. VII ad Att. *Fuimus una fortasse duas horas*. Idem I Off. *Te, annum jam audientem Craippum*. Virgil. Ecl. I:

Hic tamen hanc ꝑ̄ mecum poteris requiescere noctem.

† Ita, Pico teste, optimi eodd. & jam olim sic legit Aruſianus Mefſus Elocutionum libelle.

Ablativum usurpat Cicero III de Off. *Triginta annis vixit Panætius, postquam eos libros edidisset*. Seneca ep. XCIII: *Octoginta annis vixit, imo octoginta annis fuit*. Sueton. Calig. c. LIX: *Vixit annis viginti octo, imperavit triginta*. In quibus & locus fuit accusativo. Non defuere tamen, qui existimarent, tunc esse accusativo utendum, cum quid continuum significatur:

† exp. de dictione non indiget.

ablativo, cum intervallis distinctum. Est hæc sententia Nonii Marcelli; qui sic scribit: *Quoties per accusativum casum ANNOS, vel DIES, loquimur, juges annos, vel dies significamus: quoties per dativum, per intervallum interjectis aliquibus annis, vel diebus.* Itaque qui optantes multis annis dicunt, multos annos melius dicerent. Sententia est, rectius dici, *Opio, ut multos annos bene valeas, quam multis annis*: quia optamus, ut bona valetudo sit continua, non morbis aliquoties interrupta. Atque hanc sententiam suam ut probet Nonius, varia adducit loca, cum Turpili, Plauti, Lucilii, tum Ciceronis, Sallustii, Maronis. Tandem tamen agnoscit, Varronem ablativo exulisse, cum de continuis sermo esset: ut qui $\text{ἡδὲ γε γεραιμύετος}$ dicat: *Cujus ubi annis multis masculini vestigium inventum est.* Et sanè optimi quique scriptores negligunt hoc discrimen. Nam Cæsar, uti ait, *Continuato diem noctemque opere*: ita nec refugit, *Continuato & die, & nocte, itinere*. Item, *Hoc cum esset modo pugnatum continenter horis quinque*. Atque ut ait, *Paucos dies ibi morati*: ita inquit, *Biduo moratus*. Ac Sallustii similiter est, *Murius toto die intentos prælio Numidas habuerat*. Quid etiam apertius illo Plinii lib. XIV, cap. XXI: *Biduo, duabusque noctibus, per potationem continuavit*. Et quæ intervalli ratio haberi potest, cum Cicero in III de Off. ait: *Triginta annis vixit*. Aut cum Suetonius de Caligula dicit: *Vixit annis XXIX*.

Hæc satis declarant, quomodo loquantur veteres, cum exprimendum est spatium temporis. Nunc ostendendum, ut falsi sint de regimine accusativi, & ablativi. Nam accusativus is regitur non à verbo, sed à præpositione *per*, vel *intra*: quarum utraque interdum exprimitur. Cicero lib. VI, epist. V: *Serò restitimus ei, quem per annos decem aluimus contra nos*. Pro quo usitatius diceretur, *annos decem aluimus*. Cæsar lib. I de bello Gallico: *Intra anno: quatuordecim te, Num non subierunt.*

Est

Est etiam cum *ad*, vel *in*, apponantur : sed propriam habeant vim, ut κατ' ἄλλωσιν omitti minimè possint. Cicero in Catone : *Si ad centesimum annum vixisset*. Nam aliud est, *centesimum annum vixisset* : aliud, *ad centesimum*. Idem in Somnio Scipionis : *Qui ad multam noctem vigilassem*. Sic ratione temporis futuri apud eundem ad Atticum lib. xv, ep. vi : *Quoniam præsidia sunt in tot annos provisa*. Item Tusc. Quæst. lib. i : *Sapientem non deterret mors, quo minus in omne tempus Reip. suisque consulat*. Et hoc Terentii Eun. act. v, sc. vii : *Sed in diem istuc, Parmeno, est fortasse, quod minitare*.

Quomodo & Cicero Philipp. ii dixit, *In diem vivere*, de eo, qui crastini curam habet nullam.

Hæc confundi minimè debent, cum iis exemplis, ubi præpositio sic apponitur accusativo, ut per ellipsin præteriri possit salvâ sententiâ. In quo Latini Græcos imitantur. Nam his quoque spatium temporis accusativo significatur, qui regatur à præpositione ἐν, vel simili. Ut illo Demosthenis pro corona : *Καθήμεν ἐν Μακεδονίᾳ τρεῖς ἔλας μῆνας*. *Sedebant in Macedonia tres totos menses*. Ac similiter Arrianus lib. vii : *Ἀλέξανδρος ἔβη δύο ἔ τριάντα ἔτη, ἔβασίλευσε δὲ δωδέκα ἔτη, ἔ οὐλοῦ μῆνας*. *Alexander vixit annos duos, ἔ triginta; regnavit annos duodecim, ἔ octo menses*. Præpositionem addit Thucydides : *Ἐπὶ δύο ἡμέρας*. *per duos dies*. Pausan. *Ἀπὸ πᾶσαν νύκτα*. *per totam noctem*.

Quemadmodum autem dicitur, *vixit sex annos* : ita & reperias, *est sex annos*. Plautus prologo Aulul. --- *Hanc domum*

Iam multos annos est cum possideo, ἔ colo.

Scio, *Bosium legere, Iam multus annus est*. Sed invitis libris. Et rectè annotavit Guiljelmus, simile esse illud Perf. act. i, sc. iiii :

--- *Hic leno nondum sex menses Megaribus*

Huc est cum commigravit. ---

Vbi *menses* accusandi casu extulit. Alioqui debuerat dicere, *Nondum sunt sex menses*. Causa verò locutionis petenda ab ellipsi præpositionis ante. Nam integrè est, *Nondum ante sex menses factum est, cum leno Megaribus huc commigravit*. Sic in priori loco supplendum : *Iam ante multos annos est, cum possideo, ἔ colo, hanc domum*.

Vici um est genus sermonis, *annos natus triginta* : ubi ante intelligi, monuit quoque Priscianus. Cicero in Catone de Mafaniissa : *Nonaginta annos natus*. Quod Gaza similiter vertit, *Ἐπὶ ἑννήκοντα γεγονώς*.

Venio ad ablativum, qui & ipse non à verbo regitur ; sed à præpositione *in*. Ut, *Vixit annis viginti*, pro, *in annis* : *imperavit triennio*, pro, *in triennio*. Ac par ratio apud Græcos. Ioana. cap. ii : *Τεσσαράκοντα ἔ ἔ ἔτεσιν ἠκούσθη μὲν ἂ νεός ἔ ἔ*. *quadraginta sex annis laboratum est in hujus templi structurâ*. Hero-

Herodianus lib. IV : Σεβηρος ἐβασίλευσεν ὀκτώ καὶ δέκα ἔτησι. Severus imperavit annis octo ac decem. Vbi similiter ἐν intelligendum. Nec refert, an exprimi soleat. Non femel enim monui, aliud esse, quod natus spectat sermo; aliud, quod dicitur compendii, & elegantiae causa.

Proximum est, ut videamus de specie temporis, ubi quaeritur, non πότε ἔσονται, quamdiu; sed πότε τὸ ἔσονται, quando. Hic Latini interdum utuntur accusativo, qui regatur à præpositione PER expressâ. Cicero de Claris Oratoribus : Et quidem duo fuerunt per idem tempus dissimiles inter se. Pro, eo tempore. Virgil. I Æn.

At pius Aneas per noctem plurima volvens. Pro, noctu.
Quod si addit particula abhinc, nunc accusativo utuntur, nunc ablativo.
Accusativum usurpat Terentius Andr. act. I, sc. I :

Interea mulier quaedam abhinc triennium
Ex Andro commigravit huc viciniae.

Cic. IV Verr. Horum pater abhinc duos & viginti annos est mortuus. Et pro Corn. Etenim si Cn. Pompejus abhinc annos quingentos fuisse.

Sed hic quoque falluntur, cum putant, accusativum regi à verbo. Nam regitur à præpositione ante, quæ per ellipsin desideratur.

Quod si, eodem abhinc appposito, ablativus addatur; regitur is casus à præpositione in omiſſâ. Cicero pro Roscio Comcedo : Roscium cum Flavio decidiſſe. quo tempore? abhinc annis quindecim. Item IV Verr. Offendit cum mensem comitalem, comitiis abhinc xxx diebus habitis. Plinius lib. XIV, cap. III : Septimo hinc anno, in Narbonensis provincie Albâ Elviâ, inventa est vitis uno die deflorescens. Gellius lib. I, cap. X : Tu sermone abhinc multis annis jam desito meris. Atque hic præpositionem in desiderari, planius erit ex iis, ubi abhinc non apponitur.

Ea enim particula si abſit, semper utimur ablativo. Cicero pro Plancio : Ego mense Decembri mei consulatus id feci. Idem : Superioribus diebus veni in Cumanum. Livius lib. I : Duodequadragesimo anno ferme, ex quo Tarquinius regnare cœperat, longè maximo honore Servius Tullius erat. Tibullus lib. II, el. I :

Luce sacrâ requiescat huius, requiescat arator.

Huc etiam refer, cum intra certum spacium temporis aliquid factum, futurumve, significatur. Cic. ad Q. Fratrem lib. III, ep. VI : Quatuor tragœdias sexdecim diebus absolviſſe cum scribis. Ad Att. lib. IX, epist. XVII : Quicquid est, biduo sciemus. Pro Milone : Clodius respondit, triduo illum, ad summum quadriduo periturum. Eodémque modo accipiendû hoc Catulli Carm. XIII :

Cœnabis bene, mi Fabulle, apud me
Pancis, si tibi Di favent, diebus.

Livius lib. III : Puncto temporis maximarum rerum momenta vertuntur.

Verum

Verùm his, & similibus locis, ablativus non à verbo regitur; sed præpositione *in*: quæ sæpe etiam apponitur. Plautus Capt. act. I, sc. II:

--- *Nam illum confido domum*

In his diebus me reconciliaffere.

Idem Truculento Act. II, sc. VII:

Ego faxo dicat, me in diebus pauculis

Crudum virum esse.

Et Perf. act. I, sc. I:

Quos (nummos) tibi continuo reponam in hoc triduo.

Terentius And. act. I, sc. II:

Fere in diebus paucis, quibus hæc acta sunt,

Chrysis vicina hæc moritur.

Eun. act. III, sc. III:

Postremo & quâ in die parva periisset soror.

Heaut. act. V, sc. II:

--- *Ve pater*

Tam in brevi spatio omnem de me eiecerit animum patris? Cicero ad

Cassium lib. XV, ep. XVI: *Ego si semper haberem, cui dare, vel ternas in hora darem.*

Initio orat. pro Quinctio: *Quæ res in civitate diu plurimum possunt, eæ contra nos ambæ faciunt in hoc tempore.* Verr. IV: *Non puto id ages, ut ista pecunia in quinqueviris consumatur in statuis.* Livius lib. IV ab V. C. *Aut in tempore pugnam misisse.* Plinius lib. II, cap. XXV: *In nostro vero ævo.* Et lib. IX, cap. LI:

Cæteræ feminae in triduo excludunt, si mas attingit. Ac aliquoties ita Gellius, Vti lib. VII, cap. V: item lib. IX, cap. IV, & XI. Sic quoque Appulejus Apolog. *Qui utinam illud non verè respondissent, primum ejus maritum in paucis mensibus moriturum.*

In nonnullis verò ablativis, suppletur defectus non solum præpositione *in*, sed etiam *cum*, vel *de*: quæ & ipsæ quandoq; apponuntur. Terent. Adel. act. V, sc. III:

Cum prima luce ibo hinc. M. imò de nocte cenfeo.

Vbi Donatus ait, *de abundare*. Rectè, si usum communem attendas. Sed si spectemus, quid nativus sermo requirat, non cum adest præpositio, ea

*πελευνίζεις**: sed, cum abest, *ελλείπει* †. Sic, *de nocte vigilare*, apud Cicero-
nem pro Muræna, & ad Qu. Fr. lib. II, ep. XVI. Horat. lib. II, sat. VII: * *redundat*
† *deficit.*

De medio potare die.

Quare ex istiusmodi locis supplenda ellipsis, quoties præpositio deest. Atque hoc etiam locum habet in iis, quæ multis adverbia videntur, cum revera sint ablativi: ut, *Mâne venit*; pro, *de mâne*. Item, *venire luci, vesperi, tempori*; qui antiqui sunt ablativi, pro, *luce, vespere, tempore*: integrèque fit, *in luce*, vel *de luce*, aut *cum luce*: item *in vespere*, vel *de vespere*, vel *cum vespere*: item, *in tempore*.

Atque in his etiam conveniunt Latini cum Græcis; qui itidem *πότε τῆ*

χρόνος sæpe efferunt dativo, nunc omiffa, nunc expressa præpositione. Prioris generis est hoc Thucydida: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ αὐτοῖς συνέβη. Eadem die illis accidit. Similiter Plato: Χρόνος ἢ πολλὰ πάλαι μελέτεσθ. Non longo tempore tota concidit. Dionysius Hal. χρόνος δ' ὕστερον. aliquanto post tempore. Arrianus lib. VII: Ἐτελεύτα τῇ τελευτῇ καὶ δεκάτῃ ἑκατοστῇ Ὀλυμπιάδι, ὅπῃ Ἡγησίαν ἀρχόντος Ἀθήνησι. Vitam sinebat Olympiade CXIV, Hegesia Athenis prætoris. Præpositio autem exprimitur à Demosthene: Ἐν τρεῖσιν ἡμέραις, ἔ τοσαύτας νῆς, διακόσια καὶ χίλια σταδία διελθεῖν. In tribus diebus, ac totidem noctibus, ducenta & mille stadia transire. Æschines quoque: Ἐπι τίνος ἀρχόντος, καὶ πόλις μινός, καὶ ἐν τίνι ἡμέρᾳ. Quo prætoris, & quo mense, & in qua die. Hefiodus verò etiam ὅπῃ νυκτὶ, quod Xenophonti, ἐν νυκτὶ. Sed Græci talia etiam efferunt per genitivum, nunc omiffa, nunc addita præpositione. Ita κατ' ἑλλείψιν Alexius, Πεεπατῆν τῆς νυκτὸς. ambulare noctu. At integrè Xenophon, Ἐκ νυκτὸς. Et Plato, Διὰ νυκτὸς, καὶ ἡμέρας. noctu, & interdum. Item Lucianus, Τεθιπῆν ὅπῃ μιᾶς ἡμέρας. Mortui sunt uno die.

Interdum dubitari possit, sitne accusativus, an ablativus. Vt apud Plautum Amphitr. act. I, sc. I: — Qui hoc noctis solus ambulem.

Et paulò post:

Hæc heri immodestia coegit, me qui hoc noctis à portu ingratus excitavit.

Et Curcul. act. I, sc. I:

Quid red hoc noctis dicam proficisci foras, cum istoc ornatu, cumque hac pompâ, Phædrome?

Ablativus erit, si intelligitur in. Vt integrè sit, in hoc noctis tempore. Quomodo veteres sæpe loquuntur. Sed accusativus fuerit, si supprimitur præpositio circa. Vt simile sit, Homo id ætatis. Vbi clarè est accusativus.

CAPVT XLV.

De verbis adsciscenibus ablativum, vel suæ originis, vel cognatæ significationis. Non quæcumque ejus generis admittant casum anferendi, etiam jungi accusativo. Olenardo, sulfure; redolere thymo. Diomedis in hoc error.

Quæ proximè diximus, tam ad accusativum pertinent, quam ablativum. Nunc ad ea venio, quæ propriè ablativum spectant. Vbi principem merentur locum verba ablativis addita, vel suæ originis, vel cognatæ significationis. Poteramus, ut in loci, ac temporis significatione proximè fecimus, ita quoque in ejusmodi verbis conjungere structuram accusativi, & ablativi: quia ut dicimus vitam, ita & vitâ vivere; ut gaudere gaudium, sic & gaudio, & ita in aliis multis. Sed, ut divelleremus, fecit, quòd

quòd magnum in his est sermonis discrimen. Nam loci, ac temporis accusativi, & ablativi, eo conveniunt, quòd casus uterque sit improprius, nec à verbo, sed à præpositione rectus. In casibus verò, quæ ejusdem, ac verbum, originis sint, vel cognatam habeant significationem, accusativus verè regitur à verbo, ablativus à præpositione. Quandoquidem igitur de accusativo antea vidimus: de ablativo nunc agamus.

Ejusdem originis ablativum videre est in illo Ciceronis lib. I II ad Qu. Fr. epist. I II: *In quo, quoniam ipsi quoque fuimus, patiamur illum ire nostris itineribus.* Nam iter est ab *itum*. Et manifestius in illo Cœlii ad Ciceronem lib. VI IX, epist. VI: *Si Parthi vos nihil calfaciunt, nos hic frigore frigesimus.* Item apud Senecam ad Lucilium †: *Bella res est, mori sua morte.* Quomodo & Græci loquuntur. Ut Epiphanius lib. I: Καὶ τὴν τῆς δεξιῆς τοῦ θεοῦ τῆς ἀβελ. † *Ac nequis dicat de Abelo, nec eius facta morte vitæ.*
 † epist. 69.
 † Ac nequis dicat de Abelo, nec eius facta morte vitæ.

Ejus est Capt. Act. II, sc. I:

— *Nunc obsecro te hoc unum,*

Ne me secus honore honestes, quam cum scribas mihi.

Et Act. II, sc. III:

— *Pol istic hant me centesimam*

Partem laudat, quam ipse meritus est, ut laudetur laudibus.

Quod imitatus Cato apud Charisium: *Laudant me maximis laudibus.*

Plautus Curcul. Act. IV, Sc. III:

Non ego nunc mediocri incedo iratus iracundiâ:

Sed capse illâ, quâ excisionem facere condidici oppidis.

Nam eadem verborum est, & participiorum, constructio. Item Persa act. IV, sc. III:

Fariam, ut mei memineras, dum vitâ vivas.

Ita & Linacer legit, & in vet. codd. ac MSSis Camerarii, scriptum invenitur. Quantopere autem placuerit Plauto, jungere vocabula cognatæ significationis, vel argumento est, quòd tribus id continuis faciat versibus: primum quidem usurpando cum accusativo; iterum nomen cum ablativo; denique verbum etiam cum eodem casu. Locus est Captivus act. II, sc. III:

Me hic valere, & servitutum, servire huic homini optimo,

Qui me honore honestiorem semper fecit, & facit.

PHI. *Istuc ne precipias, facile memoriâ meminî tamen.*

Gaspar quoque Schoppius*, uti & Ianus Gruterus, testantur manuscriptos Plauti codices habere Mil. Glor. Act. II, sc. VI:

— *Neque herile negotium*

Plus curat, quam si non servitute serviat.

Eodemque modo legi ajunt act. III, sc. I:

— *Itane tibi ego videor oppido Acherunticus.*

Tan:

DE CONSTRUCTIONE

Tam capularis, tamne tibi diu videor vitā vivere?
 Atque in his verbum habet additum suæ originis ablativum. Sæpe verò
 habet ablativum cognatæ significationis. Ut si pro, *olere odore sulphureo*, di-
 cas, *olere sulphure*. Propertius lib. iv, el. vii :

Cur ventos non ipse rogis, inorate, petisti?

Cur nardo flammæ non oluere meæ?

Et Naso :

Perque locos sacros, & olentia sulphure fertur.

Nugatur Diomedes †, cum eo nomine damnat Nafonem. Nec diffite-
 tur, Maronem dicere Georg. iv :

--- *Redolentque thymo fragrantia mella.*

Sed ne Maro ejusdem fit culpæ reus, *thymo* ait cum *fragrantia*, non cum
redolent, construi oportere. In quo æquè fallitur.

Interea minime existimandum, quævis verba, quæ ablativum ejusdem
 originis adsciscunt, etiam admittere accusativum. Nam *vitâ*, & *vitam vi-
 vere* dicimus : item *servitute*, vel *servitutum* : similiter *ire itinere*, vel
iter : & ita in aliis multis : attamen non, sicut dicimus, *honore honestare*, *laudi-
 bus laudare*, *memoriâ meminisse*, *frigore frigescere* : ita etiam *legere est*, *honorem
 honestare*, *laudare laudes*, *memoriam meminisse*, *frigus frigescere*. Ac ratio qui-
 dem istius ita aperta est, ut meræ adscribere eam moræ videatur.

Sufficiens ista ad cognoscendum, quomodo veteres loqui soleant.
 Porro nec ille sermo est natus ; sed à brevitatis, & elegantiae studiosis
 profectus. Ita, *servitute muliebri servire*, dixeris, pro, *in servitute muliebri*.
Paupertinâ vitâ vivere, pro, *in vitâ paupertinâ*. *Ire itinere*, pro, *in itinere*. *Fragere
 thymo*, pro, *à thymo*, vel *ex thymo*. Atque ita in aliis, quæ pluribus firmarem,
 nisi ex iis satis parerent, quæ deinceps dicam de ablativis causæ, instru-
 menti, vel modi.

CAPVT XLVI.

De verbis, quibus ablativus additur significans aliquid esse, vel fieri in loco ; eoque non
 a verbo rectus, sed à præpositione IN ; quæ quandoque etiam exprimitur. Ut,
 Natus Sulmone, pro, in Sulmone. Quomodo & legitur, in Epheso. Cum
 dicimus, Esse Carthagini, Sicyoni, Lacedæmoni, *perperam* à Servio statui
 Anitipposin dativi pro ablativo : cum reverà hic ablativus sit, sed, more antiquo, de-
 finens in I ; quo pacto dicitur, Esse ruri, Acheronti. Etiam cum verbo additur
 ablativus nominis appellativi, ac ejusdem significationis, præpositionem interdum
 omititi. Ut, jacere campo, nasci regione sextâ, & similia. Vagari totâ Asiâ,
 vel urbe totâ. Terrâ, marique vexari. Humo, pro in humo. Vi domi,
 pro in domi sive domûs loco, vel solo : sic domo continere se, pro in
 domo :

domo : quam præpositionem etiam veteres addunt scriptores. De verbis ablativum amantibus, qui motum à loco significet, nec tam à verbo regatur, quam præpositione à, vel ab; quæ ipsa nec semper reticetur. Româ venire, & à Roma venire, promiscue sumi; contra quam visum Malaspina. Præpositiones perspicuitatis gratiâ ab Augusto adjungi solere. Ægypto venio.

NVnc accedamus ad alia, itidem pertinentia ad falsum regimen ablativi. Ac proximè quidem videbimus de propriis oppidorum, ac regionum nominibus, deque appellativis locum significantibus. Quæ doctrina est bipartita. Nam primò agendum de illis, quæ significant aliquid esse, aut fieri in loco. Deinde de istis, quibus indicatur motus de loco. De priori præcipiunt in hunc modum. Verba, quæ significant esse aut fieri in loco, regere ablativos nominum Urbis propriorum, si ea sint numeri pluralis, vel singularis quidem, verùm tertiæ declinationis. Ut, *Ovidius nativus Sulmone. Gellius suas noctes scripsit Athenis.* Sed superius dicebamus, esse elipsin præpositionis in : ut integrè sit, *in Sulmone, in Athenis.* Ac, ut sæpius ea præpositio, brevitatis & elegantix causâ, præteritur : ita quandoque, juxta nativum sermonem, apponitur. Cæsar lib. II belli Civilis : *Complures præterea (naves longas) in Hispali faciendas curavit.* Ita enim complures MSSi. Ac similiter Val. Maximus lib. I, cap. VII : *Cænanis (Simonidi) apud Scopam in Cranone, quod est in Sicilia oppidum, nuntiatum est, duos juvenes ad januam venisse.*

Nempe ut propemodum par hic ratio sit, ac in nominibus oppidorum, quæ primæ sunt, ac tertiæ declinationis : quæ sæpe cum in loco aliquid esse, aut fieri significatur, in ablativo ponuntur cum eadem præpositione.

Plautus Bacch. act. II, sc. III :

Qui nunc in Epheso est Ephesus carissimus.

Epid. act. IV, sc. I :

PE. *Certè ea est, quam in Epidaurò pæperculam memini comprimere.*

MV. *Planè hic ille est, qui mihi in Epidaurò primus pudicitiam*

Pepulit.

Cicero ad Att. lib. VIII, ep. III : *Navis in Cajeta est parata nobis, & Brundisii.* Iulius Obsequens : *In Numantia res male gesta.* Ac similia, *In Tauromino, pro, Taurominii : in Tyro, pro Tyri : hoc est, in Taurominii, vel Tyri urbe.* Quæ eò lubentius adduxi, quia liqueat inde, quando dicimus, aliquid fieri Sulmone, vel Athenis, ablativum regi à præpositione suppressâ : simul etiam, ut appareat, quid judicandum sit de illo, quod Q. Terentius Scaurus hunc in modum libro ait de Orthographia : *Inscribunt quidam literis, Data è Gallia : item, Data in Roma. Vitiose. Nam sic dici oportet, in Gallia, & Romæ.*

Spissus

Spiffus verò est Servii error, qui putat, nomina urbium, quando interrogatio fit per *ubi*, si tertiæ sint declinationis, propriè poni in dativo. Vult enim Virgilium IV Æneid. metri necessitate dixisse:

— *Tyriâ Carthagine qui nunc*

Exspectat:

Ac antiptosis esse in illo Ciceronis Philipp. II: *An tu Narbone in mensas hospitium cum vomeres, Dolabella pro te in Hispania dimicaret? Nec ignoro, loca quædam Plauti adferri, ubi in dativo videatur usurpare: ut in prologo Casinæ: Ajo hoc fieri in Graciâ, & Carthagini.*

Et Pseudolo Act. IV, sc. II:

Nam necesse hodie Sicyoni me esse, aut cras mortem exsequi.

Ita herus meus est imperiosus.

Verùm non iccirco antiptosis est, cùm secus fit, quàm Servius putabat. Quippe terminatio E multò est usitatior; aded ut, si statuenda sit antiptosis, ea potiùs habeat locum, cùm nomen tertiæ in I, quàm cùm in E, exit. Iccirco ablativum etiam prætulit Charisius cap. de Adverbio: *Cum tertii ordinis sunt, ablativo casu utimur: ut Carthagine, Sidone: quamquam recentiores, Carthagini & Sidoni sum, voluerunt. Etenim dicimus, Ruri sum. Nempe inter istos recentiores etiam Servius est. Sed à Servio quoque dissentiant Diomedes lib. I, & Priscianus lib. XV, ubi omnia huiusmodi in ablativo ponenda docent. Et sanè tutius per E efferri, evincunt sexcenta Ciceronis, atque aliorum, loca. Cicero Philipp. II: *Si interfici Casarem voluisse, crimen est, vide quaeso, Antoni. quid tibi futurum sit, quem & Narbone hoc consilium cum C. Trebonio cepisse, notissimum est. III de Nat. Deor. Quos Homerus, qui recens ab illorum ætate fuit, sepultos esse dicit Lacedæmone. Et alibi femper. Scio, opponi aliquot loca: ut quod Saturnius * adfert è Cic. lib. XVI ad Att. epist. IV: *Sextum autem nunciavit cum una solum legione fuisse Carthagini.* Alia quoque ab aliis obduci non ignoro. Verùm pro me est, quòd ea aliter hodie legantur in castigatioribus codd. Fateor interim, si non Ciceronem, at alios tamen sic locutos videri, qui cum Cicerone vixerunt. Quippe Cornelius Nepos (quem malè Æmilium Probum credi, ostendi alibi †) in præfatione vitarum ait: *Nulla Lacedæmoni tam est nobilis vidua, quæ non ad scenam eat, mercede conducta. Ad quem locum Lambinus scribit, Lacedæmoni poni adverbialiter; quasi quicquam prohibeat esse nomen.***

Nec tantùm urbium loca, sed & alia quædam, similiter efferuntur. De ruri nemo ambigit. Locutus eo pacto Iustinus lib. I: *Igitur antelucano tempore, ruri iter ingressus, obvium habuit seruum de ergastulo. Acheruntii quoque, ut ruri, veteres dixisse, cognoscimus ex illo Plauti Captivis sc. Injicite huic actutum:*

Facio ergo tu, ut Acheruntii cluas gloria.

Sed

* lib. 2, cap. 3.

† lib. 1 de Hist. Lat. cap. 14.

Sed hinc fortasse *Acheruntii* exponi potest *Plutoni*, sive *apud Acheruntem*.
At manifestior locus hic eadem Comœd. act. v, sc. iv:

*Vidi ego multa sæpe picia, quæ Acheruntii fierent,
Crucumenta.*

Quid si autem *Carthagini, rivi, Acheruntii, &* similia, non dativos dicamus, sed ablativos, antiquo more in *I* exeuntes? Veteres enim multa per *I* terminabant, ubi posteriores *E* prætulerunt. Itaque & *vesperi* ad instar adverbii dicitur, quod ablativus est pro *vespere*. Nempe ut *luci* pro *luce*, apud *Lucretium*. Plurâque hujus generis adduximus lib. *xi* de *Analogia* cap. *xii*. Et sanè ratio dicitur, ut sint ablativi. Nam siquid in loco fieri dicatur, ablativus requiritur, qui à præpositione *in* regatur. Quare ut *vivit Romæ*, valet, *In urbe Romæ*: ita *vivit Sulmone*, valet, *in Sulmone*: quod fatis antea comprobatum. Ut causæ nihil sit, cur esse *Carthagini*, aliter suppleamus, quàm esse *in Carthagini*, sive *Carthagine*.

Porrò præpositio non solum in iis præteritur, quæ diximus; sed aliis quoque. Ut, *Hoc loco quæres ex me*. Pro, *in hoc loco*. Maro *xii* *Æn*.

*Saxum antiquum ingens, campo quod fortè jacebat
Limes agro positus.*

Pro, *in campo*. Horat. lib. *i*, sat. *ix*:

Ibam forte viâ sacrâ, sicut mens est mos.

Suetonius in *Domitiano* cap. *i*: *Natus est regione Urbis sextâ.*

Ac similiter supplendum sæpe *IN*, eâ significatione, quâ valet *PER*: idque tum in propriis, tum appellativis. Prioris generis est, *Totâ obambulant Româ*. Quomodo *Cicero Philipp. xi*: *Et nunc totâ Asiâ vagatur*: pro, *in Asiâ*: hoc est, *per Asiâ*. Posterioris generis est hoc ejusdem pro *Fontejo*: *Hic contrâ vagantur lati, atque erecti, toto foro*. Pro, *in foro*. hoc est, *per forum*. Et lib. *ii* in *Verrem*: *Multæ mihi à C. Verre insidiæ terrâ marique factæ sunt*. Et ad *Att. lib. v*, ep. *xiv*: *Nunc iter conficiebamus astuosâ & pulverulentâ viâ*. Virgilius *Æn. iii*:

Tres adeo incertos cæcâ caligine Soles

Erramus pelago.

Imò præpositio quandoque in iis etiam omittitur, quæ usitatius in genitivo ponuntur. Ut *humo*, & *domo*, pro *humis*, & *domis*. Columella lib. *ii*, cap. *x*: *Nec densâ nascitur humo*. Vti cum adjectivo capite præcedenti: *Nam vel pinguisimâ, vel macerrimâ humo jaciatur, perit*. Pro, *in humo*. *Cicero* pro *Domo sua*: *Domo me contineo*. Maro *iii* *Georg*.

Hunc quoque ubi, aut morbo gravis, aut jam segnior annis,

Deficit, abde domo.

Pro, *in domo*. Quomodo *Terentius* ait *Adelphis* act. *iv*, sc. *vii*:

Meretrix

Meretrix, & mater familiæ unâ, in domo ?

Quintilianus lib. v, cap. x: *In domo furtum factum ab eo, qui domi fuit.* Imò Cicero similiter locutus ad Att. lib. ii, ep. vii: & Plinius lib. vii, epist. xvi, quæ ad Fabatum. Verba eorum superiùs * adduximus.

* cap. 25.

Venio ad verba significantia motum à loco: atque hæc regere dicuntur ablativum, qui signet urbem, vel regionem: sed sine præpositione, si fit urbis nomen: cum eâ, si regionis sit vocabulum. Item sine præpositione, in *rure*, & *domus*: at cum eâ in cæteris appellativis. Ut, *Venit Româ, Carthagine, Athenis, rure, domo.* *Venit* è Gallia, Cypro, curiâ, gymnasio, castris. Sed in posterioribus, ubi præpositio additur, citra dubiû ab eâ, non à verbo, regitur ablativus. Eoque in prioribus quoque, ubi præpositio, quæ abest, intelligitur; non à verbo, sed à præpositione, casus is dependet. Integrè enim sit, *Veni à Româ, à Carthagine, à rure, à, vel ex domo, & ita in aliis.*

† lib. i, cap. 5.

Quæstio est, an & exprimi possit præverbium à, vel ex, vel de. Quintilianus † videtur negare. Nam, ut superiùs quoque diximus, solœcismum esse ait, *Veni de Susis in Alexandriam.* Atqui ab optimis illud scriptoribus quandoque exprimitur. Livius lib. i belli Punicî: *Interim ab Roma legatos venisse nunciatum est.* Apud eundem quoque est: *Valerium à Vejis abducere exercitum jubet.* Item, *Abducere infectâ re à Vejis exercitum noluerunt.* Et, *Qui à Vejis fugerant.* Idem quoque, *Cum exercitu novo ab Roma advenit.* *Placuit ab Ardea Camillum acciri.* *Æsculapium ab Epidaurò Roman arcessendum.* *Samnibus ab Aquiloniâ clam egressis.* Eiusdem quoque sunt, *Abesse ab domo non possum.* Et, *Dum senes ab domo arcessunt.* Est & P. Lentuli lib. xii epistolarum Ciceronis, ep. xv: *Cassium quatrîdûi iter à Laodicea abfuisse.* Ipsi quoque Ciceronis est lib. ix ad Att. epist. iiii: *A Brundisio nulla adhuc fama venerat.* Et Philipp. xii: *Denunciatum est, ne Brutum obsideret, à Mutina discederet: oppugnâvit etiam vehementius.* Eiusdem quoque sunt: *Vi ab Alexandria discederet.* *Ab Dianio, quod in Hispania est, ad Sinopen, quæ in Ponto est, navigaverunt.* *Fugisse à Mutina viderentur.* *De Pomptino scripsi.* *De Gyro ad te dedi de Messala literas.* *De illius ab Alexandria discessu.* *Ab Epheso profectum.* *A Bibone discessimus.*

‡ Constructionibus in Cic. ad Att. epist.

Censet Malaspina ‡, aliud esse *venire Româ*, aliud à *Roma*: omisso præverbio, signari locum interiorum: addito, notari exteriorum: ut à *Buthroto*, sit à *locis Buthroto vicinis*. Sed, ut aliquando id verum esse agnoscimus; ita sæpe aliter esse, satis ostendunt loca veterum, quæ adduximus. Et ita Augustum loqui solere, verisimile est, non in ablativis solùm, sed etiam accusativis. Nam perspicuitatis causâ eum præpositiones addere solere, auctor est Suetonius *.

* in Aug. cap. 86.

Vti autem de urbium nominibus quæritur, an Latinè satis præpositio is addatur: ita quæstio est de propriis regionum nominibus, rectè in his

his præpositio omittatur. Negat id Rhemnius Palæmon, apud Charisium. Et ne solos ita Grammaticos sensisse credamus, ecce Fabius ipse, magni perfectò judicii vir, sed qui interdum tamen humanitus aliquod patiat, ait lib. I, cap. v, solœcismum: detractioe iri commissum, quotiescunque insulæ, vel regionis nomini, non additur præpositio. Ac talis solœcismi exemplum adfert, *Ægypto venio*. Verùm non ea mens æquali ejus Tacito; qui secundo Annalium minimè refugit: *Germanicus Ægypto remeans*. Dicas fortasse, Tacitum vixisse, vergente jam puritate sermonis Romani: nec Ciceronem, vel alium ejus ævi, sic temere fuisse locuturos. Sed scire aeo, cur absurdus sit, *Ægypto venio*; quàm *Ægyptum eo*? quomodo Cicero ait, *Sardiniam venire*, & *Cyprum relegari*: Livius, *Hellepontum pervenire*: ac similia, ut superius * vidimus. Quare nec dubito, quin Tacitus Sallustium suum, vel alios secutus sit auctores.

C A P V T X L V I I.

Ablativus causæ, instrumenti, vel modì, non à verbo regi; sed præpositione omissi, à, vel ab, de, è, vel ex, præ, aut cum. Ac præpositiones eas quandoque exprimit nisi quod cum ablativo instrumenti non temere invenias. Ablativus quoque additus verbis copie, vel inopie, dependere à suppressâ præpositione à, vel de. At junctis verbis æstimandis, aut mercandis, regi vi præpositionis pro, quæ intelligitur.

DEinceps agemus de verbis, quæ regere dicuntur ablativum, significantem causam, instrumentum, aut modum. Sed in nullo non istorum concipienda præpositio, unde regitur ablativus. Quod exemplis planum fiet.

A vel AB intelligitur in hoc Maronis II ÆN.

— *Dolis instructus, & arte Pelasgâ.*

Ac similiter, cum Fabius in procemio lib. I ait: *Scientiâ studiosos instruat. Integrè enim sit, à dolis, ab arte, à scientiâ. Ita Cicero in Bruto: Vt eo nihil ferme quisquam addere posset, nisi qui a philosophia, à jure civili, ab historia fuisset instructior. Itidem Ciceronis est I Catil. Præsidium, custodius, vigiliisque, coloniam munire. Pro, à præsidis; ut Tacitus in vita Agricolæ: Cum denotandis tot hominum palloribus sufficeret sævus ille vultus, à quo se contra ruborem muniebat. Eadem præpositio intelligenda, cum dicitur, pallet amore, horret frigore, & similibus.*

DE concipiendum, cum Cicero ad Cassium ait lib. XII, ep. x: *Lepidus, tuus affinis, meus familiaris, prid. Kal. Quintil. sententius omnibus hostis à Senatu judicatus est. Et ad Q. Fratrem lib. II, ep. VIII: Omnibus sententius ab solutus est. Integrè idem III Off. Vt res nummaria de communi sententia censetur.*

situaretur. Et Livius lib. II ab Urbe: *Imperatores ad id bellum de omnium populorum sententiâ leeli, Atius Iulius, & Cn. Marcius.* Sic, *Non meo consilio factum: pro, de meo: ut Cicero ad Cassium lib. XII. ep. III: De meo consilio & vos fecissetis, & Canutus faceret.* Pro quo etiam dicitur, *Ex consilio facere: ut ad Lentulum lib. I. ep. VII: Non scripsi ex consilio tuo.* Item, *More hominum fecit, pro, de more: ut VII ÆN.*

— *Solito matrum de more locuta est.*

Quod etiam, *ex more: ut apud Sallustium Jugurt. Neque id tempus, ex aliorum more, quieti, aut luxurie concedi.*

*Vivere rapto, apud Ovid. XI Met. Et, Vivitur exiguo melius, Claudiano lib. I in Ruf. Pro, de rapto, de exiguo: ut Cicero, de lucro vivere, ad Pætum lib. IX, ep. XVII. Meâ pecuniâ curabo, pro de meâ: ut Terent. Adolph. * Olet unguenta de meo. Quare fecisti? pro, quâ de re; ut, quâ de causâ.*

* all. 1, sc. 2.

Itidem E, vel EX, sæpe intelligitur. Vt, *Conflare re aliquâ associatam: pro, ex aliquâ: ut Terentius Eun. act. V, sc. II:*

— *S. pe ex hujusmodi re quapiam,*

*Et ex malo principio, magna familiaritas
Constata est.*

Plautus Mil. *Laborat cerebro.* At Cicero, Tusc. II, *Laborat ex renibus: & ad Gall. lib. VII, ex intestinis: ad Pætum lib. IX, ex pedibus.*

Vocare aliquem suo nomine: pro, ex suo nomine: ut Plautus Stichus act. I, sc. III:

Nunc Microtrogos nomine ex vero vocor.

Vino nimio vacillare: ubi Fabius lib. VIII, cap. III, ex vino vacillantes.

Fabrefactum ferro, vel argento: ubi Plautus Rudente Act. V, sc. II:

Nam hoc quidem pol è rubigine, non è ferro, fabrefactum est.

Quinctilianus lib. II, cap. XVII: *Constat experimentis medicina. Cic. pro Roscio Comedo: Ex fraude, fallacis, mendacis, constare totus videtur.* Idem f:

‡ initio lib. 3
Tusculan. 2. est.

Cum constemus ex animo, & corpore. Sic, Amore, odio, invidiâ factum. Morte alicujus dolere. Legere agere cum aliquo. Ordine collocare. Merito pati, pro ex jure merito. Ac similiter in aliis.

IN quoque sæpe reticetur in ejusmodi structurâ. Vt in Eclogis:

— *Cantando rumpitur anguis.*

Pro, *in cantando.* Plauti est Captivus act. I, sc. II:

Nam istoc me assiduo victu delecto domi.

Et Cic. Verr. VI: *Pictorum artificio delectabant.* Ad Q. Frat. lib. III, ep. III: *Et ipse puer magis illo declamatorio genere delectari videtur.* At idem lib. II de Legg. *In hoc admodum delector.* Et in I de Fin. *In hac esse rogationum delectatum.* Sic, *ordine facere, pro, in ordine.*

P. R. Æ quoque supprimitur: ut, *Gaudio lachrymari: pudore aliquid agere.*
Integrè

Integrè Terentius act. I, sc. II :

Credo, ut sit, pro amore, nisi a hunc exclusit foras.

Heaut. act. II, sc. II :

Pro gaudio ita me Di ament, uti sim nescio.

Cicero pro Cn. Plancio : *Nec loqui pro uxore potuit.*

Crebrò quoque *cum* subauditur. Vt, *Magna curâ legere* : ubi Plautus Mil. & Perf. *Cum curâ legere*. *Bona fide persolvere* : ubi Suetonius in Caligula cap. XVI : *Legata ex testamento Tiberii, cum fide, ac sine calumniâ, repræsentata persolvit*. *Bono ejus fiat, pro, cum bono*. Vt Terent. Adolph. Act. IV, sc. I :

Quod cum salute ejus fiat. —

Similiter Varrò de R. R. lib. I, cap. XIII : *Ac cum Luculli, & Metelli villis pessimo publico certant*. Maro III ÆN.

— Et magnis quantunt clangoribus alas. Item IX :

Tum demum præcepit salus sese omnibus armis

In fluvium dedit.

Plinius de elaterio lib. XX, cap. I : *Nisi maturius incidatur, semen exilit, oculorum etiam periculo*. Ac par ratio in aliis, ubi comitatus, non instrumentum, significatur.

Et tamen ablativus etiam instrumenti ab hac præpositione regitur. Vt cum dico, *gladio feriri, telo sauciari*. Hoc ita esse, inde liquet, quòd omnes fere linguæ vulgares hanc præpositionem expriment, Vt mirum sit, apud Latinos ablativum instrumenti refugere præpositionem. Dicimus enim, *pugnare gladiis*, non, *cum gladiis*. Obducunt hoc Plinii lib. IX, cap. XXVII : *Ceteri cirri, cum quibus venantur*. Sic sanè & vetus Parmensis anni CIO CCC LXXVI. Sed in aliis est, *cirri, quibus*. Adferunt item hoc Ovidii IV Fast.

Hæc modo verbebat raro cum peccine terram.

Sed in melioribus libris est : — *Stantem tibicine terram.*

Item objectant hoc I Metam. --- *Concussit terque quaterque*

Cæsariem, cum qua terram, mare, sidera movit.

Sed *cum* hic non instrumentum, verùm comitans quid notat. Quasi dicat, *Movit cæsariem, & unâ terras.*

Neque, si aliter uspiam usurpetur, temere liceat imitari.

Idem judicium esto de verbis copiæ, & inopiæ. Cujus ratio est, quòd hic etiam causa, vel modus, significetur. In quibus *a*, vel *de* intelligitur.

Vt II ÆN. --- *Vterumque armato milite complent.*

Pro, *de armato milite*. Quomodo Tullium, & Martialem, loqui superius * * cap. 30. vidimus. Sic in verbis auferendi. Vt sunt *privo, spolio, fraudo, orbo, viduo, emungo*. Terent. Act. IV, sc. IV :

— Emunxi argento senes.

Maro

Maro VIII Æn.

--- Viduisset civibus urbes.

Ovid. XII Met.

--- Armis nudare jacentem.

Pro, ab argento, ab civibus, ab armis. Est enim par ratio, ac in nominibus; ubi non raro additur præpositio; ut illo Ciceronis Verr. VI: *Nam ipsa Messana, quæ situ, mœnibus, portuque, ornata sit; ab his rebus, quibus ille delectatur, sane vacua atque nuda est.*

Venio ad verba æstimandi, emendi, vendendi: quæ & ipsa dicuntur regere ablativum significantem pretium: idque nominis tam adjectivi, quam substantivi. Prioris generis sunt, æstimare, redimere, stare, magno, permagno; parvo, minimo. Cicero lib. III de Fin. *Næ ego istam gloriosam memorabilemque virtutem non magno æstimandam putem.* III in Verr. *Tu ista permagno æstimas.* Seneca lib. I de Benef. *Nisi fortè parvo te æstimas.* Terentius Eun. act. I, sc. I:

Quid agas? nisi ut te redimas captum, quam queas, Minimo: si nequeas paululo, at quanti queas.

Maro X Æn.

--- Haut illi stabunt Æneia parvo

Hospitia.

Etiam, *vili emta*, dixit Plautus Epidico, Sc. Heus adolescens. *Caro emta*, est apud Quintilianum decl. IX: pro quo Varro, Cicero, & alii antiquiorum, *carè emta* maluerunt: & fortasse ita quoque apud Quintilianum legi debet.

Nec minùs sæpe vel solum adsciscunt substantivum, vel unà cum suo adjectivo. Plautus Mil. act. II, sc. III:

--- Non ego nunc emam vitam tuam vitiosâ nuce.

Terentius Andr. act. II, sc. VI:

Vix, inquit, drachmis est obsonatus decem.

Cicero Verr. V: *Doceas oportet, aliquo in loco Siciliae, Prætoris Verre, ternis denariis tritici modium fuisse.* Item: *Cum in Sicilia festertius binis tritici modius esset (ut illius epistola ad te missa declarat) summum festertius ternis.* Valerius Maximus lib. V, cap. IV: *Magno ubique pretio virtus æstimatur.* Martialis lib. VI, ep. LXVI:

Parvo cum pretio diu liceret.

Plin. lib. XXXV, cap. III: *Scrupula valebant festertius vicenis.* Juvenal. sat. III:

Nec pueri credunt, nisi qui nondum ære lavantur.

Suetonius in Cæsare: *Amplissima prædicia numo addixit.* Vbi aliqui libri *minimo*: sed perperam.

Nihil quoque æstimare dici, ostendit hic Ciceronis locus IV de Finib. *Quippe qui primum valitudinem bonam experendam negent esse, eligendam dicant, non quia sit bonum valere, sed quia sit nonnihil æstimandum.*

Abunde hinc dilucet, quomodo veteres loquerentur. Sed causa ejus sermonis est, non quia verba mercandi suâ naturâ regant ablativum: verum

verùm quòd præpositio intelligatur, unde ablativus regitur. Ea præpositio est PRO. Vt, *Magno aestimare, emere, vendere, valet, pro magno.* Sic illud Gellii lib. I, cap. XVIII: *Libros tres reliquos mercatur nihilo minore pretio, quam quod erat petiitum pro omnibus: valet, pro nihilo minore pretio.* Vt apud Ciceronem legimus Orat. pro domo: *Pro nihilo habere.* Et pro Cæcina: *Pro nihilo putare.* Et IV Verr. *Pro nihilo ducere.*

C A P V T X L V I I I.

Non à verbo, sed præpositione intellectâ, regi ablativum additum verbis, vito, caveo, prohibeo, libero, nitor, glorior, facio, sum, & fio. Error Festi, Lambini, Eruterii: atque alius ejusdem Lambini. Promiscue dici, tum per ellipsin, quid me fiet; tum plene, quid de me fiet; tum acquisitive, quid mihi fiet. Alia, ubi ablativus dependeat ab intellectâ præpositione in, pro, de: maximeque id locum habere in compositis cum præpositione, quia præpositio, quæ præteritur, ex composito intelligitur.

Similiter suppletur defectus in verbis vitandi, ac cavendi. Vt Plauti illo in Truculento act. II, sc. II, *malo vitare: pro, à malo vitare: quod & malum vitare.* Fortasse etiam Curcul. act. II, sc. III, *Vitent infortunio.* Vbi tamen & MSSi, & vet. edit. (in his Veneta, quæ cum Sarraceni, ac Pyradæ notis prodit:) item illa Camerarii, constanter habent *infortunio.* Sed non ineleganter tamen restituere, *infortunio: prout etiam in codice suo, nunc-nostro, Scaligerum video emendasse.* Et similiter Petronius Arbitr in Satyrico: *Cum deinde vultu, atque ipsa trepidatione, mendacium prodidisset, ponere jussit arma, & malo cavere.* Pro, à malo. Quomodo Terent. Eunuch. act. V, sc. II:

Tum pol tibi ab isto, hera, cavendum intelligo.

Cicero lib. V de Finibus: *Monuerunt, à veneno ut caveret.*

Item in verbis prohibendi. Terent. Phorm. act. II, sc. III:

Aut quidem cum uxore hac ipsum prohibebo domo.

Cicero Verr. V: *Cibo prohibere, & tecto.* Columella lib. VI, cap. VII: *Portione prohibere per triduum.* At idem Cic. Verr. VI: *Ab insula procul prædones prohibere.* Cæsar lib. I belli Gallici: *Non facile ab oppidis vim hostium prohibere.*

Sallust. Iugurth. *Ab injuriâ Maurum prohibet.*

Liberare curâ, infamiâ, invidiâ, custodiâ, ære alieno, timore, apud Ciceronem legas. At idem de Vniversitate: *Deus motum cæli ab omni erratione liberavit.* Et declamator sub nomine Ciceronis, orat. antequam iret in exilium: *Arcem urbis ab incendio, ac flammâ, liberavi.*

Nitor, & glorior, similiter se habent. Virgil. VI Æn.

Ille (vides) p. rā juvenis qui nititur hastā.

Cæsar lib. I de bello Gall. *Quod suā victoriā tam insolenter gloriarentur.*
 Pro. r. *hastā nititur: in victoriā gloriarentur.* Quomodo Cicero pro Milone:
In hujus vitā nititur salus civitatis. Et II de Nat. Deorum: *Propter virtu-*
tem jure laudamur, & in virtute recte gloriamur. Item in Vatin. *De eius divitiis*

* *rumosere ob*
genus.
3 esse: rī prope-
of. et.
3 affari ob po-
tentiam.

intolerantissime gloriaris. Sic Xenophon lib. I Memorab. *ὁ γὰρ οὐδὲν ἄλλο τι*
ver, ἐταίρῳ δὲ τὸν ἄλλοτῳ. οὐδὲν δὲ τὸν ἄλλοτῳ.
 Duæ etiam, & Acidalii sententia est, ad instar illius, *donare dono, vel*
munere; etiam dici, largiri munere, vel argento, vel bubus. Atque ita capi vo-
 lunt illo Plauti Persa act. II, sc. III:

Nunc amico homini bubus domitis meā ex crumenā largior.

Quod si placet; sicut *dono bubus* integrè est, *dono cum bubus*; sic *largior bu-*
bus ponetur, pro *largior cum bubus*. Nempè uti dicunt Belgæ: **Jemand niet**
ofsen of andere gaden begiften.

Facio etiam, sum, & fio, regere dicuntur ablativum. Sæpèque hunc ca-
 sum addi, verissimum est. Mirum verò, id non attendisse Festum Pompe-
 jum: qui ut veteres doceat *me*, pro *mi*, sive *mibi* dixisse, illud Ennii addu-
 cit ex Annalium secundo:

Siquid me fuerit humanitus, ut teneatis.

Nam *plauè me* dicitur, pro, *de me*. Quomodo & Lucilius lib. XXVIII
 Satyrarum *: *Quid me fiet? siquidem non vis te improbis committere.* Et Appu-
 lejus lib. II Met. *Quid, inquam, me fiet, ubi iste jugulatus manè appaverit?*
 Imprimis verò sic loqui gaudent Comici. Ita Plautus Aulul. Sc. penult.

* *apud Novium*
in Committe-
re.

E V. *Quid si fallis? L Y. Tum me faciat, quod vult Iupiter.*

Idem Pæn. Act. v, Sc. II:

Quin mea quoque iste habebit, siquid me fuat.

In vulgatis est, *de me fuat*. Sed versus, qui Iambicus esse debet, exigit, ut
 præverbium tollatur; quemadmodum Duza Fil. observat, & Andreas
 Schottus Nodorum Cicer. lib. I, cap. II. Idem Mostell. act. v, sc. II:

Dispudet istam veniam, quid me fiet nunc jam?

Ferentius Andr. act. III, sc. v: *Nec quid me nunc faciam scio.* Et Act. IV,
 sc. II: *Quid me fiet?* Idem Heaut. act. III, sc. I:

Quid te futurum censēs, quem assidue excedent?

Item act. IV, sc. II:

Tu fortasse, quid me fiat, parvi pendis, dum illi consulas.

Et Adel. act. IV, sc. IV:

*Diserucior animi. hocine deimprovisi mali mihi objici,
 Tantum, ut neque quid me faciam, neque quid agam, certum fiet?*

Lucas Fruterius lib. I Verilim. cap. XVI, Festum secutus, putabat, in
 his,

his, & similibus locis, *me pro mi* scriptum esse antiquitus. Sed hanc ejus sententiam sequentia refellunt. Plautus Capt. act. v, sc. 1 :

*Vos te intro : interibi ego ex hac statua verbere a volo
Erogitare, meo minore quid sit factum filio.*

Idem Trinummo act. 1, sc. 11 :

*Nunc si ille huc saluus revenit, reddam suum sibi :
Siquid eo fuerit, certò illius filia,
Quæ mihi mandata est, habeo dotem unde dem.*

Frustra est Dionysius Lambinus, cū, vocolā infertā, legit, *Siquid eo fuerit factum*. Vtroque enim modo locuti. Etiā ablativus clarè elucet ex illo Terentii Heaut. act. v, sc. 14 : — *Nunc primum audio, Quid illo sit factum.*

Cicero similiter lib. xiv ad Terent. ep. 14 : *Quid Tulliolā meā fiet ?*

Quomodo etiam in illā Iani Gajelmii & Iani Gruteri, ex MSSorum fide est expressum. Idem 111 Verrinā : *Quid hoc homine faciatis, aut ad quam spem tam perfidiosum, tam importunum animal, reservetis ?* Regitur verò ablativus ille à præpositione, quæ his locis reticetur, sed aliàs non rarè exprimitur.

Vt Heaut. act. 14, sc. 111 : *Tu quid de me fiat, parvi curas.* Et Adelph. act. v, sc. 1x : *Sed de fratre quid fiet ?* Cicero ad Att. lib. 11 : *Quid de P. Clodio fiat, rescribe :* Idem in Manilianā : *Qui cum ex vobis quaereret, si in uno Cn.*

Pompejo omnia poneretis, siquid de eo factum esset, in quo spem essetis habituri. Cornelius Nepos in Themistocle : *Miserunt Delphos consilium, quidnam facerent de rebus suis.* Frustra hîc etiam est Lambinus, cū utrobique de putat delendum, contra codicum fidem. Vtroque enim modo locuti veteres,

nunc *ἐλλειψίως*, sine præpositione : nunc propriè, cum ea. Estque & altera locutio propria, cum dativo. Plautus Bacch. Sc. Ibo in Pyraeum :

Quid mihi fiet postea ? Terentius Andr. Act. 1, sc. 1 :

— *Si istam objurges, vitæ qui auxilium tulit,
Quid facias illi, qui dederit damnum, aut malum ?*

Cicero ad Att. lib. vi, epist. ult. *Quæso, quid nobis futurum est ?* Idem lib. xiv ad Terent. epist. 1 : *Quod ad me, mea Terentia, scribis, te vicum vendituram : quid obsecro te, (me miserum) quid futurum est ? Et si nos premet eadem fortuna, quid puero misero fiet ?* Sed ablativus utrobique videri possit. Non item loco istoc Philippicæ 11 : *Vide quæso, Antoni, quid tibi futurum sit.* Idem pro Cæcinā : *Quid tu huic homini facias ?* Et lib. iv Acad. *Quid enim faceret huic conclusioni ? Si lucet, lucet. Lucet autem. Lucet igitur.* Tibullus lib. 11,

cl. vii :

Castra Macer sequitur, tenero quid fiet amori ?

Ovid. lib. 1 de Arte : *Perfidus ille abiit, quid mihi fiet ? ait.*

Quid mihi fiet ? ait. Extra hæc quoque, quæ adduximus, multa se alia offerunt, ubi ablativus nō à verbo regatur, sed præpositione omisâ.

Ita IN reticetur ad Att. lib. VI, epist. XII: *Nec nullà, nec magnà spe sumus.* Et ad Cornificium lib. XII, ep. XXVII: *Ego sum spe bonà.* Integrè idem ad Quintum fratrem de Pet. Conf. *In optima spe esse debebis.* Et Livius lib. V belli Maced. *Primò in spe fuerant.*

IN quoque omittitur, cum stare pro herere, aut persistere, ablativum adfiscit. Vt, *stare pacto, promissis, jurejurando &c.* Cicero pro Flacco: *Re iudicat à stari ostendit placere.* Pro Cluentio: *Et uterque censor censoris opinionem standum non putavit.* Eodémque casu à Marone † dictum arbitror:

--- *At tu dictis Albane maneres.*

Pro, in dictis: ut Cicero Verr. IV, & VII, *Manere in amicitia.*

AB desideratur in hoc III Georg.

--- *Quà me quoque possim Tollere humo.*

Et II Æn.

--- *Atque imo Nereus ciet aquora Ponto.*

Eandem præpositionem, vel IN, intelligere possis illo I Fast.

Lupuer arce suà totum cum spectet in orbem.

PRO suppleendum illo Horatii lib. I, ep. I:

Diruit, edificat, mutat quadrata rotundis.

Item cum dicimur, *pace bellum mutare*: vel, *par pari referre.*

De compositis verò cum præpositione, ubi eadem sit præpositio, vel eandem habens vim, res satis est aperta. Vt, *abire magistratu*, ἀβλεπῆσθαι, apud Livium lib. III: *abire incepto*, apud eundem. Integrè Cicero Orat. ad Brutum: *Ab hoc parumper abeamus.* *Abire è medio*, Terentius Phorm. *

* aff. 5, f. 8.

† ad Marcium lib. 7, ep. 26.

Abstinerè se ostreis, & murænis, apud Cic. † *Abstinerè se à viris*, idem, vel potius declamator vetus in Sallust.

Avellere templo Palladium, II Æn. Item Plin. lib. IX, cap. xxxv: *Conchis adh. crescant, nec iis avelli queunt, nisi limà.* At Terent. Eun. act. III, sc III: *Sperat se à me avellere.* Et Cic. pro Domo sua: *Avulsus à suis.*

Avertere Italià regem Teucrorum, Virgil. I Æn. *Avertere à philosophia*, Sueton. in Neron.

Sed tanta est talium copia, ut si insistere iis velim, fastidium verear. Instar igitur tot aliorum esto verbum *decedo*. Quod jungi videas eidem verbo, nunc cum præpositione, nunc absque ea. Sic, *decedere provincià*, ait Cicero in Ligarianà. At *decedere de provincià*, idem Verr. IV, & epistolà ad Cælium. Itidem *decedere vià*, Plautus Amphitr. Suetonius in Cæs. & Fabius lib. IV. Sed, *decedere de vià*, Plautus Trinummo, & Cic. pro Cluentio. *Sententià decedere*, Tacitus lib. XIV Annal. *De sententià decedere*, Cicero pro Cornelio Balbo. *Decedere officio*, Cicero in Verr. & Livius. *Decedere ab officio*, Livius lib. xxxvi. *Possessione decedere*, Plin. in epist. *De possessione decedere*, orat. II de leg. Agr. item I. Si finita, De damno infecto.

C A P V T X L I X.

Ablativos etiam, qui absolute poni dicuntur, regi vi præpositionis intellectæ, quæ sit A, vel AB; quoties tempus consecutum significatur. Participia absolute posita, etiam sine nomine, vel pronomine. In Sedigiti jambis, de Comiorum discrimine, conjectura. Etiam ablativos usurpatos absolute, regi à præpositione IN, vel SVB.

IN iis ablativis, quos hæcenus excuffimus, species est regiminis à verbo: præterea autem verbis addi dicuntur ablativi, qui non à verbo, vel aliunde, existimentur regi, sed absolute poni: ita ut sui quasi juris, nec cuiquâ subjecti habeantur. Sed eos quoque dependere existimo à præpositione intellectâ. Ut cum Cicero lib. III de Leg. ait: *Nobilium vitâ, victuque mutato, mores mutari civitatis puto.* Vbi intelligitur à: nempe eâ significatione, quâ significat post: ut cum dicimus, *a prandio, à cena.* Ergo, *nobilium vitâ, victuque mutato, mores mutari civitatis puto.* Ac par ratio in isto ejusdem Ciceronis: *Oppressâ libertate patria, nihil est, quod speremus amplius.* Pro, *ab oppressâ libertate.* Sic, *hoste superato, appositâ mensâ secundâ, & similibus ubi participio præteriti temporis subjicitur, quod postea consecutum.* In cujusmodi interdum participium ponitur absque nomine, vel pronomine. Nec enim solum dicitur, *re compertâ, vel re auditâ, aut, eo comperto, vel eo audito:* sed simpliciter, *audito, comperto.* Livius lib. I belli Maced. *Inde ad Plurivium est progressus, nondum comperto, quam regionem hostes petissent.* Tacitus lib. II Annal. *Audito, castellum Luppiae flumini appositum obsideri, sex legiones eò duxit.* Idem lib. IV Annal. *Neque dum comperto, quos illa vis percussisset, latior ex incerto metus.* Aliquot quoque aliis locis eodem participio ita utitur idem Tacitus. In cujusmodi structurâ ablativus ille participii refert naturam verbi imperfonalis.

At alia præpositio intelligenda, cum ablativus est participium præsentis temporis, vel nomen eandem vim habens. Q. Cicero ad Tir. lib. XVI, ep. XXVI: *Non potes effugere hujus culpæ poenam, te parvono.* Horatius lib. I, od. II:

*Neu sinas Medos equitare inultos,
Te duce, Caesar.*

Seneca lib. III epistolarum: *Acerbum est uri, quanto acerbius, si id, te faciente, patiaris?* Addunt hoc Vulcatii Sedigiti apud Gellium lib. XV, cap. XXIV:

*Multos incertos certare hanc rem vidimus,
Palmam poëtæ comico cui deserant:
Eum, me iudice, errorem dissolvam tibi.*

Quomodo ab Ascensio editum, & à Vincentio in Lugdunensi. Sed sic syllaba ante tibi superfit. Stephanica, & Tornæsiana, habent:
Eum meo iudicio errorem dissolvam tibi.

Sed vel *eum*, & *meo*, & *σωίζων* fiunt *μονοσύλλαξα*, more Comico: vel pes integer redundabit: eoque, ut senarius sit, legendum fortasse, vocibus trajectis:
Iudicio meo eum errorem dissolvam tibi.

Porro in superioribus illis ablativus regitur à præpositione S V B intellectâ. Vt, *rege Alexandro*, vel *regnante Alexandro*. integrè sit. *sub rege*, vel, *sub regnante Alexandro*. Expressit præpositionem Quinctilianus lib. v, cap. x; ubi temporis generaliter accepti hæc ponit exempla: *Nunc, Olim, Sub Alexandro, Cum ad Ilium pugnatum est*. Etiam in Horatiano illo, *Te duce*; & hoc ejusdem, *Tu cro duce*; sic supplendus defectus, *Sub te duce*. Nempe, ut optimi scriptores dicunt, *Esse sub imperio*: ita sub alicujus ductu, vel ducatu fieri aliquid, vel factum esse, dicitur. Eademque præpositio animo concipienda in illo, *Sole ardenti proficisci*. Integrè Maro Ecl. 11:

Sole sub ardenti resonant arbuta cicadis.

Censeo etiam, similiter supplendum hoc Senecæ lib. de vita beata cap. xx: *Populo spectante fieri credam, quicquid, me conscio, faciam*. Vt citra elliptin sit *sub populo spectante*. hoc est, *sub oculis populi*. Quomodo Cæsar lib. 1 belli Civilis ait: *Neque verò id Cæsarem fugiebat, tanto sub oculis accepto detrimento, perterritum exercitum sustinerè non posse*.

Atque inde statuendum quoque de illo Ciceronis lib. de claris Oratoribus: *Ego posthac cautius historiam, te audiente, attingam*. Pro, *sub audiente te*, q. d. *sub auribus tuis*. Quippe qui alteri aliquid dicit, quodammodo ejus iudicio subest: quia vel apertè, vel tacitè, omnes iudicium ferimus de iis, quæ dicuntur. Et par ratio in illis, *anctore Xenophonte, teste Tullio*. Nam qui sic loquitur, iudicium iis subjicit.

Sed non, ut, *duce te*, valet, *sub te duce*: sic, *comite te*, supplendum, *sub te comite*. Nam hic non subjectio ulla signatur, sed comitatus: eoque *cum* intelligi debet. Imò hoc quoque intelligitur, cum dicitur, *Deo juvante*: ut Græcis, *Σὺν Θεῷ*. Nam etsi quicquid non mali facimus, id sub, & cum Deo facimus: tamen cum *juvante* dicimus, si propria verbi vis attendatur, magis comitatam, quàm ductum signamus.

Est etiam, cum IN potius intelligitur. Vt illo 1 Æn.

— *Et afflictis melius considerare rebus.*

Scio, Servium interpretari, de *afflictis rebus*. Sed alterum sententia exigit. Vel dativus erit acquisitivus. Sed prius malim. Simile hoc Ciceronis ad Att. lib. xii, ep. xxiv: *Quod me in forum vocas, eò vocas, unde etiam, bonis meis rebus, fugiebam*. Vbi de nullum habeat locum. Nec causa est, cui aliter capiamus, quàm illo Martialis lib. xii, ep. vi:

Tempo-

Temporibusque malis, ausus es esse bonus.

Nam quid aliud, *rebus afflictis*, quàm *temporibus malis*, vel *tempore rerum afflictarum*: hoc est, *in tempore*: ut diximus, cum de ablativis ageremus, qui speciem temporis significant, sive quibus respondetur ad quæstionem *quando*.

C A P V T L.

De infinitivo. Vtrum de structura ejus ante cæteros modos agi debeat. Infinitivi variant tempus; non genus, quod semper neutrum censetur: uti neque mutant terminationem; sed nominis aptoti similes sunt. Quomodo enim casum eodem vocis exitu referunt: quod exemplis comprobatur. Servius resellitur, qui negabat, posse jungi duos infinitivos sine præpositione. Apud Græcos adjectiva, quæ peritiam significanc nunc genitivo, nunc accusativo sociari, ac utrumque fieri, nunc additâ præpositione, nunc ommissâ. Infinitivus isdem pro dativo. Ad sedare, pro ad sedandam. In infinitivo omni dispiciendum, num cum casu addito conveniat, an eum regat: & an casum regat ex propria infinitivi indole, an communi verborum natura: quandoquidem verbum infinitum eundem casum amat, quem finitum.

Nunc videamus de structura Infinitivi: in quo recedimus ab ordine Prisciani. Nam is, Apollonium secutus, ab Infinitivo orditur verbum, eò quòd modus is generalis sit, ad eò ut pro alio quovis modo accipi possit. Nos eorum potius vestigis insitimus, qui doctrinam Infinitivi in ultimum rejiciunt locum: idque ob imperfectionem ejus. Neque enim nomini junctum absolvere sententiam possit: unde & uno ex superioribus modis semper indiget.

Magnâ ex parte infinitivi habent nominum naturam: quod cum participiis habent commune. Sed ab his in duobus differunt. Primum quia participia casibus variantur, & si illa in NS exceperis, etiam genere. Infinitivi autem variantur quidem tempore, cum aliud sit *speculare*, aliud *spectavisse*: sed non variant genus, cum tantum sint generis neutrius. Cicero ad Att. lib. XIII, ep. XXVIII: *Quam turpis est assentatio, cum vivere ipsum turpe sit nobis.* Valer. Max. lib. VI: *Velle ac posse in equo positum erat.* Persius sat. V: *Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.*

Imò etiam cum circumloquimur infinitivi futurum activum per participium futuri temporis, & infinitivum esse vel fuisse; veteres, eò quòd infinitivi esset circumlocutio, haur aliter ac in vero infinitivo, terminationem participii invariata servabant. Ut, *Credo illos dicturum esse*, pro *dicturos*. Quam rem pluribus probatum ibamus lib. III de Analogia cap. XVI. De supinis mitto, quia hæc quidem invariata manent (uti & tempora infinitivi, quæ per ea circumloquimur) verum non participia sunt, ut ad

adjectiva pertineant : sed verè sunt substantiva ; uti ostensum ejusdem libri cap. XI I : ac deinceps iterum de eo se offeret agendi locus.

Alterum infinitivorum discrimen à participiis est, quòd hæc casum variant ; illa sint quasi nomina *ἀνώνυμα*. Itaque invariata cujusvis casus vicem sustinent : idque tam in Convenientia, quàm in Regimine. Quod enim ad convenientiam, infinitivus in ea nunc pro nominativo est, nunc pro accusativo : nec id duntaxat à fronte, sed etiam à tergo. Vtrimque pro nominativo est in illo Terentii Adelphi act. I, sc. II :

— Nam ambos curare, propemodum

Reposcere illum est, quem dedisti. —

Pro, *Carratio amborum propemodum est alterius repetitio*. Accusativus utrimque erit hoc pacto : *Censco, curare ambos propemodum esse : reposcere alterum*. Nec vitiosum credas, propterea quòd Servius putet, malè duos conjuncti infinitivos. Nam eum refellit hoc Lucretii lib. I :

--- *Videndum est,*

Ne contra hæc per se cogant nos esse fateri.

Et aliquot versibus post :

Esse difficile esse videtur credere, quicquam

In rebus solido reperiri corpore posse.

Terentii est Andriæ act. III, sc. II :

Quod jussi ei dare bibere, & quantum imperavi,

Date : mox ego huc revertar.

Cæsar lib. I de bello Gallico : *Siquid ille à se velit, illum ad se venire oportere*. Et sexcenta sunt apud Ciceronem, Livium, alios ; ubi duo jungantur infinitivi, nunc convenientiæ, nunc regiminis structurâ.

Sed redeo ad id, quod dixeram, infinitivos omnium casuum vicem supplere. De nominativo, (uti & de accusativo Convenientiæ) dictum satis. Genitivi loco ponitur illo Maronis in Eclogis :

--- *Soli cantare periti*

Arcades. Pro cantandi, vel cantus.

Perfusus fat. II :

--- *Vrentes oculos inbibere perita.*

Pro *inbibendi*, vel *inhibitionis*. Sic *peritus belligerare*, vel *militare* : quod Ciceroni orat. pro Fontejo : *Peritissimus homo belligerandi*. Item in Pisonianâ : *Rei militaris peritus*. Apud Tacitum quoque est in vita Agricolæ : *Peritus obsequii*, *eruditusque utilia honestis miscere*. Pro, *peritus obsequendi*, vel, *obsequii*. Sed posterior infinitivus potius est pro accusativo : *eruditus miscere*, pro *ad miscere*, de quo dictum cap. XLI. Imò etiam, quod minus videatur, priorem infinitivum per accusativum possis exponere : q. d. *periti quod ad obsequii, sive obsequium* : similiterque in aliis, *periti ad cantare, vel inbibere*, hoc

hoc est, *cantum*, vel *inhibitionem*. Sanè Græci verba facultatem significan-
tia, nunc genitivo, nunc accusativo jungunt. Genitivus est illo Nazian-
zeni: Σοφοὶ τῆ κακοποιΐας. *Periti malefaciendi*. Vbi præpositionem addit
Plato. Cujus est: Περὶ τῶν τοιάτων σοφός. *Talium rerum*, sive *in talibus*, *cal-*
lidus. Accusativum usurpat Xenophon. Vt, Ἀγαθοὶ τὰ πολεμικά. q. d. *bo-*
ni, vel *idonei bellica*, pro *ad bellica*. Quomodo Græcis καλῶς, vel καρῶς, deside-
ratur. Quorū posterius suppletur illo Plutarchi: Ἀγαθοὶ καρῶς τὸν πόλεμον.
boni, sive *apti ad bellum*. Ac similiter Herodianus: Σοφὸς καρῶς ἐπιβελῶν.
cal-
lidus ad insidias struendus.

Etiam infinitivus pro dativo sæpius est Græcis. Vt senario istoc :

Φιλεῖν ἀκαίρως ἵσόν ὄσι τῶ μίσειν.

Pro, τῶ μίσει. Quasi diceres ad verbum, metroque servato :

Amare non in tempore est odisse par.

Pro, *par*, vel *æquale odio*. Diodorus lib. iv, ubi agit de Theseo & Ariad-
ne, ait parentem Thesei, Egeum, mœrore, ac ποροκόπλοντᾶ τῶ ζῆν, dedisse se
de tecto præcipitem : ubi τῶ ζῆν ποροκόπλων, valet, *offensus ipsi vivere*, pro *vita*.
Nec fortasse Latini hunc nesciunt sermonem. Nam non pauca eorum,
quæ per accusativum exponimus, etiam dativo licet interpretari : ut mox
liquebit.

Pro accusativo est in illo Ovidii lib. 1 de Arte :

Sed puer est, ætas mollis, & apta regi.

Pro, *ad regi*, hoc est, ut regatur. Sed possis & dativo interpretari ; quo-
modo dicimus, *apta studiis*, &, *ad studia*. Similiter igitur, *apta regi*, fit, *apta ad*
regi, seu *apta ad regimen* : vel etiam, *apta regimini*, sive *reclioni*. Sed infinitivus
caret ambiguitate, quæ abest ab infinitivo. Nam aliud, *apta regere*; aliud,
apta regi. Quod si pro altero horum verbale, seu hoc, seu illo casu, repofue-
ris : incertum est, utrū parum idoneus aliquis dicatur, ut regat, an ut re-
gatur. Vtroque etiam casu possis exponere illud Statii Papinii lib. 11
Sylv.

--- *Optimus idem*

Condere divitias, opibusque immutare lucem.

Nam possis interpretari, *optimus ad condere*, vel *condendas divitias* : atque
item, *condendo divitias*, dandi casu : q. d. *conditioni*, vel *conditui divitias*, sive
divitiarum. Sed in his quidem eo casu quisque accipiat infinitivum, quo
volet. At absque dubio pro accusativo est in illis, *Id videre*; &, *Pudet dixisse*;
se; pro, *ad*, vel *ob videre*; &, *ob dixisse*. Nec ignotum antiquis, jungere præ-
positionem infinitivo, si Lucretius sic locutus lib. v :

Ad t̄ sedare suum fluvium fonteque vocabant.

Quomodo apud Macrobius is locus legitur lib. vi Saturn. cap. 1.

Vocativi vicem supplet infinitivus in isto : *O vivere nostrum, ut non sentien-*
tibus effluis ! Pro, ô vita nostra.

† Vbi vulgo, eti-
am in optimis
membranis no-
stris, At sedare.

Denique

Denique ablativi vim habet in illo : *Dignus amari, vel puniri* : pro, *dignus amore, vel penâ, vel punitione*. De quo itidem paulo pòst plenius.

Atque ista ostendunt, quantum recedant infinitivi à participiis : item ut infinitivi quemvis nominis casum referant, sed eâdem terminatione. Qui hoc non attendunt, quia infinitivus, quod ad exitum similiter se habet, confundere solent ejus convenientiam, & regimen; nec vel in hoc, vel in illo satis vident, pro quo casu infinitivus ponatur : nec distinguunt casum, quem habet ex propriâ naturâ infinitivi, quemque possidet ex communi verborum natura. Quæ plurimùm differre, exemplo planius faciam.

In orat. Eustemonis, sive Euzymonis Orat. Curtii est libro v* : *Quid mirum est fortunatos semper parem querere?* Pronunciatum igitur est tale : *Fortunatos semper querere parem, non est mirum*. Hic *querere*, vel potiùs tota oratio, *fortunatos querere parem*, ponitur loco nominativi, ac convenit cum verbo substantivo, & nominativo *mirum*, quem verbum habet à tergo. Hæc structura pertinet ad illum canona : Infinitivus, vel tota etiam oratio, loco nominativi posita, convenit cum verbo. De quo dictum cap. xviii. Præterea *querere* convenit cum accusativo *fortunatos*, quem habet à fronte. Et refertur ad canona istum : Infinitivus ante se habet nominativum, qui resolvitur per *quod, vel ut*. De quo dictum cap. xx. Vtraque hæc consideratio ad convenientiam pertinet : tertia non item, quatenus *querere* convenit cum *parem*. Illa enim structura subjicitur canoni isti : Omne verbum activæ significationis, seu finitum illud sit, seu infinitum, regit accusativum, notantem quid agens efficiat, vel circa quid actio versetur. Deque eo actum nobis cap. xxi. Ergo infinitivus *querere* habet accusativum *fortunatos*, ex natura sua : hoc est quatenus est infinitivus. Nam si ex infinitivo feceris verbum finitum, pro accusativo ponetur nominativus, hoc pacto : *Non mirum est, quod fortunati semper querant parem*. At alterum accusativum, *parem*, quem à tergo obtinet, regit non participium, ex infinitivi natura : sed universè ex natura verbi : quia etiam finitum verbum hunc exigit casum, cum dicatur, *Fortunati querunt parem*.

Nimirum, quæcunque fusè aded prosecuti sumus de verâ falsoque rectione casus à verbo : ea non solum habent locum in verbo finito, sed etiam infinito. Nam ut dicimus, casu patrio, *pecus est Melibœi; magni astimo; accuso furi; misereor tui; nutritur Romæ; recordor pueritiæ; egeo auxili; ita eodem casu dicitur, pecus esse Melibœi; magni astimare; accusare furti; & ita porro. Ut in dandi casu, dono alteri; narrat surdo; est mihi curæ : sic quoque, donare alteri; narrare alteri; esse mihi curæ. Ut in accusativo, amat literas; vivo vitam; eo Romam; egredior urbem; obliviscitur nomen; vixit triennium; patet tres ulnas : sic amare literas; vivere vitam; similiterque in cæteris. Ut denique in casu*

casu auferendi, rediit Româ; præstat humanitate; vendidit asse; fungor officio; nocte vigilat; abest mille passibus: sic redire Româ; præstare humanitate; & pariter in aliis. Quare non est expectandum, ut hoc loco expendamus, quos casus regat verbum infinitum. Hoc enim fit actum agere, quia pertinet ad communem Verborum structuram, de qua copiosè egimus. Sed videndum est potius, unde regatur verbum infinitum.

C A P V T L I.

Infinitivus pro genitivo positus, ac rectus à nomine. Est videre, & similia, dici κατ' ἑλλειψιν nominis facultas. Quibus modis cognoscatur, num infinitivus, accusativum vicem supplens, verè à verbo regatur, casum istiusmodi exigente, an potius à præpositione suppressâ. Habeo dicere, & similia, etiam efferi per gerundium in dum: & tam infinitivum, quàm gerundium, esse pro accusativo recto à verbo habeo. Verbo finito sepe additur infinitivus rectus à præpositione ob, vel propter. Ac similem ellipsin habere locum, cum post nomen adjectivum, quod voluntatem, aut facultatem notet, ponitur infinitivus: qui interdum etiam est formæ passivæ. Nec solum in infinitivorum hac structura omitti præpositionem, quæ accusativam adscribat; sed etiam quæ exigat ablativum. Etiam ipsum infinitivum κατ' ἑλλειψιν suppressi: ac interdum quidem brevitatè gratiâ, quia facile sit eum δὸς κὼς suppleri; interdum verò propter honestatem.

Regitur infinitivus vel à nomine, vel à verbo, vel à præpositione. A nomine si dependeat, vicem obtinet genitivi. Estque is casus nunc nominis substantivi, nunc adjectivi.

Sed rariùs adjectivi. Tale est, *Cupidus scire, pro sciendi.* Atque ita Statius quoque III Thebaidos: — *Avidi promittere bellum.*

Pro, *promittendi, vel, promissionis.* Sic, *Memor venire, pro veniendi.* Cui simile hoc ejusdem poetæ II Sylv. in Psittacum Meioris:

Auditâsq; memor penitus demittere voces.

Pro, *demittendi.* Et III Thebaidos:

--- *Imperiiq; haut flectere molem*

Nescius. Pro, *Haut nescius flectendi molem.* Maronis quoque, & Persii locum similem adduximus cap. superiori.

Ex substantivis vix aliud frequentius occurrit in hac structura, quàm *tempus.* Ita Cicero in Topicis: *Sed jam tempus est ad id, quod instituimus, accedere. Tempus accedere, pro, accedendi, sive accessus.* Et lib. II de Oratore: *Tempus esset jam de ordine argumentorum aliquid dicere.* Livius lib. I: *Tempus est majora conari.* Et lib. XXI II: *Tempus est, aut pacem componi, aut bellum noviter geri.* Parque ratio in aliquot aliis substantivis. Plautus Capt. Act. II, sc. III:

sc. III: --- *Nunc adest occasio Benefacta cumulare. ---*
 Pro, *cumulandi*, vel *cumulationis*. Cæsar lib. VII de bello Gallico: *Consilium cepit, omnem ab se equitatum noctu dimittere. Consilium dimittere, pro dimittendi, vel dimissionis*. Sallustius in Iugurth. *Nisi forte, quem perniciosâ libido retinet potentie paucorum decus atque libertatem gratificari suam.*

Interdum nomen substantivum intelligitur. Ut cum est exponi solet licet. Sic Virgilium, & Livium, loqui, vidimus cap. XIX. Ac similiter Horat. lib. I, sat. II:

*Altera nil obstat Cois tibi: pene videre est,
 Ut nudam.*

Pro, *potestas est videndi, sive visus*. Ibidem:
*Desine matronas sectarier, unde laboris
 Plus haurire mali est, quam ex re decerpere fructus.*

Ovid. III Met. --- *Liceat, quod tangere non est,
 Adspicere.*

Et sæpe alibi, maximè poetas. Quos imitari gaudet Gellius. Ejus jam locum unum superius * artulimus. Similiter autem lib. III, cap. I: *Multos videre est pecunie cupidos*. Et lib. VII, cap. III: *Præterea animadvertere est in tota ista Catonis oratione*. Item lib. XIII, cap. XI: *Vina quoque dulcior a est invenire in Comœdiis antiquioribus hoc nomine appellata, dictaque esse ea Liberi bellaria.*

Hæc de infinitivis à nomine rectis, ac positis loco gerundii in *di*, vel nominis substantivi in casu genitivo.

Nunc aperiã, unde cognosci possit, num infinitivus regatur à verbo, an à præpositione. Primùm ita statuimus, dependere à verbo, quoties oratio resolvenda est per *quod*, nõ illud causale, sed alterũ, narrationi simpliciter inferviens. Exempli gratiã: *Scriptis se cupere hanc rem*. Hoc per nominativũ, & particulam *quod*, sic resolves: *Scriptis, quod cuperet hanc rem*. Quomodo loquitur Tullius ad Att. lib. X, ep. IV: *Cum scripisset, quod cuperet me ad urbem venire*. Cũ igitur dicatur, *Scriptis se cupere*: *cupere* regitur à verbo *scripsit*, & pro accusativo censetur: quasi dixisset, *Per scripsit hanc cupidinem sive cupiditatem, aut potiùs voluntatem suam*. Sic in illo Terentii Heaut. act. III, sc. I:

Id ut maturent facere.

Et apud Plancum ad Cic. lib. X, epist. XXI: *Ut maturent venire*. Item hoc Sallustii: *Antonius Catilinam cum exercitu persequi maturet*. Quibus locis, *facere id*, valet, *opus id*: *venire idem*, ac *adventum*: *persequi idem*, ac *persecutionem*. Ut satis liqueat, infinitivos vicem obtinere accusativorum. Imprimis autem infinitivum amamus, si accusativus non sit in usu. Ut in exemplo allato, *Maturent facere*. Nam *facionem*, etsi origine respondeat, consuetudine tamen aliud notat. Sin accusativus eãdem significatione obtineat,

neat, nunc hic, nunc infinitivus, promiscuè ufurpatur. Vt, *Maturate fugere* : & , *Maturate fugam* : quod apud Maronem 1 Æn. *Fugere* igitur hic pro accusativo est, nec minus à verbo regitur, quàm verus accusativus. Similia sunt, *Disce silere* ; & , *Disce silentium* : *Cupio ludere* , & *Cupio lusum*. Vti & aliàs, si eadem sit significatio : ut, *Da bibere*, & , *Da potum*.

Ad huiusmodi structuram etiam refer, quando *habeo* sumi putatur pro *possum*, vel *scio* : ut Græcis εἶπω, pro δύνωμαι, præsertim post infinitivos λέγειν, vel εἰπεῖν. Sanè Cicero similiter pro Roscio Amerino, pro Cornelio Balbo, in Academ. quæst. & alibi, *Habeo dicere*. Vt ad Att. lib. xv : *De Rep. nihil habui ad te scribere*. Et lib. 1 ad Lent. ep. 1 : *De causa regia tantum habeo polliceri*. De Nat. Deor. *Hæc fere objicere habui*. Livius lib. xlii : *Illud infirmare pro certo habeo, audeoque*. Sed qui structuram hanc sciunt, fere tamen causam locutionis ignorant. Eam igitur adferamus. *Habeo* in huiusmodi locis non valet *possum*; sed propriam *habendi* vim retinet : & si vocem aliam pro *est* reponere voles ; interdum *debeo* magis conveniat, quàm *possum*. Vt apud Ciceronè in Oratore : *Audire habeo, quid hic sentiat*. Et Mcfallæ sive Augusti illo apud Suetoniū † : *Quid habeo aliud Deos immortales pre-*

cari, quàm ut hunc consensum vestrum ad ultimum vite finem mihi perferre liceat? ^{† in. 4.º. cap. 58.}

Hic contendimus infinitivū poni pro gerundio in D V M ; quod est accusativi casus. *Habeo audire*, vel *precari*, pro *habeo audiendum*, vel *precandum* : id est, *quod audiam*, *quod precer* : ubi clarè accusativus relucet. Quid multis opus ? cùm videamus, veteres quandoque hic pro infinitivo uti gerundio. Ita enim castissimæ Latinitatis scriptor Columella lib. v, cap. v : *Eatenus habemus præcipiendum, ut intelligant agricolæ*. Ac similiter loquitur lib. 11, cap. 11. Quod usitatus, *Habeo præcipere*. At sanè non hoc vult, *Possum præcipere* : sed potiùs sententia est, *Præcipiendum mihi illud*, vel, *Convenit me hoc præcipere*. Similis ratio in hoc Plinii lib. x, cap. lv : *Julia Augusta, primâ suâ juventâ Tiberio Cesare ex Nerone gravida, cum parere virilem sexum admodum cuperet, hoc usu est puellari argurio : ovum in sinu fovendo, atque, cum deponendum haberet, nutritrici per sinum tradendo*. Vbi, *deponendum haberet*, idem ac, *deponere haberet*, sive, *cum necesse haberet deponere* : non autem, *cum posset deponere*. Etiam Tacito similiter, *tolerandum habeo*, idem ac *tolerare habeo*. Sic enim ille lib. 11 Annal. *Posse Liviam stare, nubendum post Drusum, an in penatibus iisdem tolerandum haberet*. Interpretantur hoc, *tolerare posset*. Sed malim, *tolerare deberet*, vel *tolerare convenientius putaret*. Idem, vel alius potiùs, in elegantissimo dialogo de causis corruptæ eloquentiæ : *Cum in aliquam invidiam, aut crimen, vocati, suâ voce respondendum haberent*. Quod aliter dixeris, *Cum vocati respondere haberent*; vel, *cum respondendum vocatis esset*. Vbi officii itidem, non facultatis, significatio. Paulo post quoque pro illo, quod Cicero toties, *habeo*

habeo dicere, ille, dicendum habeo. Nam, inquit, multum interest, utrum de furto, aut formulâ, & interdicto, dicendum habeas. Quid apertius inde, quàm dicere, & dicendum, pro eodem sumi? eoque dicere, valere, quod dicas; h. e. quod dicere debeas, vel cupias.

A præpositione contra regitur infinitivus, cum resolvitur oratio per quod causale, sive, quia, vel quoniam. Ut illo Ciceronis ad Att. lib. ix, ep. vi: *Probari, quæ fecerimus, valde gaudeo, si est nunc illus gaudendi locus. Vbi probari gaudeo, valet, gaudeo, quod probentur: hoc est, quia probentur.* Ut hic fit ellipsis præpositionis *ob*, vel *propter*. Suppleas igitur hoc modo: *Gaudeo ob probari: hoc est, propter probationem.* Sic, *gaudeo venisse, valet, gaudeo quod sive quia veneris. Ut integrè fit, gaudeo ob venisse, sive à præpositione, ob ventum.* Quomodo Plautus, sed sine præpositione, Cistellariâ act. i, sc. i:

*Quod ille dixit, qui secundo vento ventus est,
Tranquillo mari, Ventum gaudeo ecastor ad te:
Ita hodie hic acceptæ sumus suavis modis.*

Pro, ob ventum, sive, ob venisse. Similiter illo Maronis Ecl. iii:

— *Nam me discedere flevit.*

Vbi sententia est, quod, vel quia discederem. Citra ellipsin igitur erit, *ob discedere; quod idem ac, propter discessum.* Item illo Nasonis lib. i Trist. el. viii:

— *Totâ tibi mente, mibique,
Gratulor, ingenium non latuisse tuum.*

Gratulor non latuisse, hanc vim, habet: gratulor, quia non latuerit. Non latuisse igitur ponitur loco accusativi recti ab ob sive propter: ut plenè fit, Gratulor ob non latuisse.

Quod si infinitivus per *ut* resolvatur, nunc regitur à verbo, nunc à præpositione. A verbo, ut, *jussit venire, quod resolvitur, ut venirem: non quod venirem. Ac, venire, vicem implet accusativi à verbo recti, quia, jussit venire, dicitur, ut, jussit hanc rem.*

A præpositione autem regitur infinitivus, cum jungitur verbis motum ad locum significantibus. Cujus rei exempla sunt aliquot apud veterem Scripturæ interpretem. In iis hoc †: *Non veni solvere legem, sed adimplere: Pro, ad solvere, h. e. ad solutionem: ad adimplere, sive adimplerionem.* Scio, non-nullos, more suo, propterea fugillare interpretem. Verùm cogitare debuerant, crebrò sic loqui optimos scriptores. Plautus Curcul.*

— *Parasitum nisi nudus quartus Cariam*

Petere argentum, is hodie hic aderit. Et Bacch. †

Senex in Ephesum hinc ibit aurum arcessere.

Hic nostra agetur etas in malacum modum.

Item act. iv, sc. iii:

— *Militis*

Parasitum

† Matt. c. 5, v. 17.

* Act. 1, sc. Flavio egredere.

† Act. 2, sc. Mitræ est me.

Parasitus modo venerat aurum petere.

Terentius Hec. Act. I, sc. II :

— *Nostra illico*

It visere ad eam. ---

Lucretius lib. IV :

Hunc igitur contra mutam contendere causam.

Virgil. I ÆN.

Non nos aut ferro Libyco populare penates

Venimus, aut raptas ad utera vertere prædas.

Horat. lib. I, od. XXIII :

Atqui non ego te, tigris ut aspera,

Getulusve leo, frangere persequar.

Stattius IV Sylv. ad Marcellum :

Forsitan Ausonias ibis frenare cohortes,

Aut Rhemæ populos.

Hicce omnibus locis infinitivus verbo additus, quod motum ad locum significet, non à verbo regitur, sed à præpositione omiſſa. Ut integrè sit, *Misi ad petere argentum* : hoc est, *ad petitionem argentum*. Nam verbalia olim verbi sui casum rogebant, ut alibi * ostensum. Nunc genitivus est usitatus. Similiter illud, *Persequar frangere te*, ponitur pro, *ad frangere te* : id est, *ad fractionem te*, hoc est, *tui*.

Eadem est elliptis, cum infinitivus subjicitur adjectivis, quæ voluntatem, aut facultatem significant. Ita Virgilium, atque Ovidium, loquentes audivimus †, cum de falso adjectivorum regimine ageremus. Estque mos † cap. 12. loquendi transmarinus. Nam, ut Maro ait †, *bonus calamos inflare, & bonum †* Eccl. 5. *dicere versus* : sic Eupolis Comicus :

Δαλεῖν ἀειτος, ἀδυνατώτερος λέγειν.

Loqui optimus, sed dicere idem pessimus.

Quasi dicas :

Ac Epicharmus quoque similiter :

Ὁὐ λέγειν δεινός, ἀλλὰ σὴν ἀδυνατός.

Prout legitur apud Gellium *, metro planè claudicante. Nempe, par-ticula negante in primum locum restitutâ, legi debet, *Δεινός λέγειν ἴσθι*. Latine utcumque sic expresseris :

Hanc dicere aptus, at tacere non potis. Vel, tacere est impotens.

Nulli verò Latinorum, quantum recolere memoriâ possum, familiarior is sermo, quàm Horatio : maximè que in Odis, ubi mirè gaudet *Ελλην-ρίζειν* †. Sic lib. I, od. I :

Indocilis pauperiem pati.

Od. III :

Αὐδὰξ ὅμια περπέτι.

Od. X :

Καλλίδυμ ὅτις ἅπαντα πλάσσει γέλοισιν

Condere furto.

Od. XII :

Βλάνδῳ & αὐτίκας σιδερίβυς κανόρις

Δυκερε κερκεύς.

Ibid.

Ibid. --- *Puerosque Leda,*
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem.

Od. xv: --- *Et celerem sequi Ajacem.*
 Ibid. *Præfens vel imo tollere de gradu Mortale corpus.*

Od. xxiv: *Non lenis precibus fata recludere.*
 Od. xxix: *Doctus sagittas condere Sericas.*

Od. xxxv: --- *Amici Ferre jugum pariter dolosi.*
 Od. xxxvii: --- *Quodlibet impotens Sperare. ---*

Similia multa in cæteris odarum libris. Idemque lib. i, epist. xv:

--- *Opprobria fingere sevens.* Et ep. xx:
Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.

Et epistolâ ad Pisones: --- *Amata relinquere pernix.*

Lib. i, sat. iv: --- *Dirus componere versus.*

Et, --- *Scribendi ferre laborem.*

Et sat. ix: *Præfertim cautum dignos assumere. ---*

Et x: --- *Doctus cantare Cavillum.*

Vbiq; his locis est accusativus à præpositione rectus. *Nobilis superare,*
pro, ad superare, hoc est, ad superandum. Celer irasci, pro, ad irasci, sive iras-
scendum. Dirus componere, pro, ad componere, sive ad componendum. Similiter
 Propertius lib. i i, el. x:

Si nos nunc inopes laudis conscendere culmen,
Pauperibus sacris vitia thura damus.

Perfius prologo: --- *Ingenique largitor*
Venter, negat as artifex sequi voces.

Et sat. i: --- *Nec ponere lucum*
Artifices, nec rurs saturum laudare.

Atque alia alibi. Neque adjectivis solum additur infinitivus activus;
 sed etiam passivus. Ut apud Horatium in Arte:

Cereus in vitium flecti. --- Et lib. i, od. xix:

Et vultus nimium lubricus aspici. Seneca Herc. Fur.

Et saxa fluctu volvit Acheron invius

Renavigavi.

Ac poetis quidem frequens est ea ellipsis præpositionis in quibusvis
 adjectivis, quæ peritiam, curam, vel simile significant: in prosa verò im-
 primis obrinet, quando infinitivus jungitur cum adjectivo, *paratus*. Cice-
 ro pro P. Quinctio: *Id quod parati sunt facere.* Idem Catoni lib. xv, epist.
 iv: *Mitto, quod invidiam, quod pericula, quod omnes meas tempestates & subieris,*
& multo etiam magis, si per me licuisset, subire paratissimus fueris. Quibus locis,
 paratus

Paratus facere, valet *paratus ad facere*: *paratissimus subire*, integrè sit, *paratissimus ad subire*. Hoc est, *ad faciendum*, *ad subeundum*. Quomodo Cicero in Lælio ait, *Ad mentiendum paratus*. Et lib. v ad Att. *Paratissimus ad hæc propulsandum*. Vbi potuerat Tullius dicere, *Paratus mentiri*: *paratissimus hæc propulsare*.

Nec solum regitur infinitivus à præpositione, quæ accusativum exigit, sed etiam, quæ ablativum. Vt in Eclogis:

Et cantare pares, & respondere parati.

Vbi quidem, *parati respondere*, integrè fuerit, *ad respondere*, hoc est, *ad respondendum*, vel *ad responsionem*: sed *pares cantare*, citra ellipsin sit, à *cantare*, hoc est, à *cantu*. Vel intellige *in*; ut sit, *in cantare*, hoc est, *in cantando*, sive *cantu*: quomodo Cicero in Lælio, *pares in amore*: & pro Fontejo, *par in beligerando*. Quod si cum ajo, *dignus amore*, ablativus regitur à præpositione intellectâ, ut superius * diximus: *par ratio erit*, cum dicitur, *dignus amari* * cap. 14, Virg. Ecl. 5. †. Quomodo & oratores loquuntur. Vt auctor Invektivæ in Sallustium, Tullio tributæ: *Mihi putasti parare invidiam ex mea re familiari; quæ multo mihi minor est, quam habere dignus sim.*

Quemadmodum autem reticeri solet præpositio, unde regitur infinitivus: ita sæpe etiam infinitivus ipse desideratur. Quod bisariam fit. Est enim cum antecessit, atque inde *ἄνδρ' ἰσῆς* repeti debet: est item cum penitus præteritur, idque honestatis causâ. Prioris generis est, *Vt voles, age*. Quod suppleas hoc pacto: *Age, ut voles agere*. Maximè autem hoc fit post verbum *videtur*. Cicero lib. xi i, epist. xxv i ad Att. *Velim aliquando, cum erit tuum commodum, Lenulum puerum visus: eique de mancipiis, quæ tibi videbitur, attribuas*. Intelligitur, *attribuenda esse*. Cæsar lib. iv de bello Gallico: *Ad hæc, quæ visum est, Cæsar respondit*. Fufius eâ de re Budæus in Commentariis linguæ Græcæ.

Alterius generis est, cum infinitivus desideratur post *solere*. Quod verbum de mœchis, vel scortis, dicitur absolutè, intellecto eo, quod mœchi solent, aut mulieres cum alienis viris. Plautus Cistell. act. i, sc. i:

Quæ cum suis viris prædicant nos solere.

Putæ, *consuescere*. Sic Pseud. act. iii, sc. i:

Neque ego illud possum, quod possunt, qui solent.

Catullus carm. cxiv:

Consule Pompejo, primum duo, Cinna, solebant

Mœchi. ---

Putæ *mœchari*. In Aldinâ, & vulgatis, *sedebant* est, pro, *solebant*. Sed *solebant* est in veteri editione, quæ Regii Lepidi prodiit. Atque idem in membranâ, quibus usus, reperit Ios. Scaliger.

Consuescendi verbum, vel aliquod inhonestius, reticebant honestatis causâ. Quod

Quod etiam fecere post verbum posse. Vt in illo Horatii Epod. od. XII:

Inachiam ter nocte potes. —

Vbi, quid intelligatur, nihil attinet dicere.

CAPVT LII.

De infinitiui præterito perfecto. Agræcius refellit. Suetonii vetus lectio defensa. Memini a Tullio ipso iungi præterito perfecto. Nebriffensis error.

Nunc quia, quæ generatim de infinitiuis dicenda erant, excussimus; speciatim agamus de præterito perfecto, & futuro.

Observant grammatici, *Memini* etiam adsciscere infinitivum præteriti temporis. Quæ de re ita Agræcius libro de Orthographia, & proprietate, ac differentii sermonis: *Memini me facere, dicere debemus, non, Memini me fecisse. Nam, Memini, sermo est totius præteriti temporis, qui antea factam rem in præ-*

* lib. 4 in Ver-

rem.

† Solutum desit
in codd. Cicero-
nis: & magis
Agræcio aduer-
satur: eoque tol-
landum.

‡ And. act. 2,

sc. 5.

* Ecl. 9.

† En. 7.

‡ 4 Georg.

fecisse revocat: & si dixeris, Memini me fecisse, duo præterita simul iungis. Cicero:* *Memini Pamphilum Lilyætanum mihi narrare solitum †. Idem infra: Respon-*

di Metello, ut debui: etiam illud memini me dicere. Terentius ‡:

Ego illam vidi. Virginem formâ bonâ

Memini videre.

Virgilius:*

Cantando puerum memini me condere soles.

Idem †: Memini --- Auruncos ita ferre senes. & multis præterea locis. Neque in-
venitur, ubi ab aliis magnis auctoribus Memini positum sit, ut non addatur aut E S-
SE, aut aliquis talis sermo, qui præsens tempus restituat: nisi uno loco, & quasi hoc
mirabile:

Namque ‡ sub Oebalæ memini me turribus altis
Corycium vidisse senem.

Quod poetæ pro necessitate metri licuit usurpare. Hactenus Agræcius: qui
lulorii potiùs, quàm decretorii, pugnare mihi armis videtur. Quale e-
nim hoc, quod duo negat præterita conjungi? quasi non dicatur; credidi fe-
cisse, venisse scripsit, intellexi obuisse. Imò Suetonii quoq; est in Augusto cap. c:
Nec desuit vir prætorius, qui se effigiem cremati euntem in calum vidisse jurasset.
Pro, juraret. Quod & Cæsaubonus malit hoc loco; magis tamen jurasset.
Sed locus non eget medicinâ. Et jurasset non tam Suetonio conveniret,
quàm Ennio, vel Plauto: ut liquet ex iis, quæ dicebamus lib. III de Ana-
logia cap. xv. Atque hoc primum Agræcii erratum. Accedit, quòd nec
memini penitus præteritum est: quia et si ab antiquo præsentis meno,
unde & memiscor, ac compositum reminiscor: tamen naturam induit præsen-
tis, quia significat, in memoria habeo: eaque ratio est, cur meno, & memiscor,
obsoleverint: ut quibus carere possent, quia memini eandem, ac illa, vim
haberet. Præterea nec illud attendit, quòd utcumque dicas, memini videre;
sic quo-

fic quoque præteritum adsciscet ; sed imperfectum : cujus vox Latinis, & Græcis, extra indicativum eadem est, ac præsentis. Sanè, *memini me videre*, non resolvas, *memini, quòd video* : sed, *memini, quòd videbam*. Denique nec Agræcius meminerat, locutum ita, non Virgilium solum, sed etiam Marcum Ciceronem. Ut pro Roscio Amerino : *Meministi, me ita distribuisse in iro causam*. Ad Att. lib. I, ep. VI : *Tibi me permisisse memini*. Pro Cornelio Balbo : *Quod quidem nuper in columnâ æreâ meminimus post Rostra incisum, & per scriptum fuisse*.

Nec *memini* solum, sed alia etiam verba, adsciscunt præteritum perfectum pro præsentis. Virgil. VI Æn.

— *Magnum si pectore possit*

Excussisse Deum.

Vbi ita Servius : *Excussisse, pro excutere; tempus pro tempore. Est autem Attica figura, quâ nos uti non convenit, ut ἀόριστος ponatur ἀπὸ ἐνεστώτος : ut ἔφαται, pro ἔφαθεν. Hac licentiâ utuntur poetæ.* Sic quoque Horat. lib. I, od. I :

Sunt quos curriculo pulverem Olympicum

Collegisse juvat.

Et lib. III, od. IV :

Fratreſque tendentes opacum

Pelion imposuisse Olympo.

Eodemque modo loquitur idem lib. I, sat. X : Ovid. I de Ponto, el. VIII : Pers. sat. I *, & IV † : Statius I Theb. † Sed quod solos sic ^{* vers. 105, § 246.} poetas loqui credit Servius, id non omnino verum est. Nam M. Seneca, ^{† vers. 348.} philosophi pater, præfat. Controvers. ait : *Intra coloniam meam me continui : † vers. 171.* *alioquin potuissem eum audisse in illo atrio, in quo duos grandes prætextatos ait secum deciamare solitos.* Et Gellius lib. III, cap. III : *Vel unus, hercle, hic versus, Plauti esse hanc fabulam, satis potest fidei fecisse.* Et lib. X, cap. XII : *Caleni, ubi id audiverunt, eduxerunt, nequis in balneis lavisse vellet, cum Magistratus Rom. ibi esset.*

Futura infinitivi passivi habere post se ablativum cum præpositione, vel illud Ciceronis lib. XV ad Att. fidem facere possit : *Brutum, ut scribis, visum iri à me puto.* Quare valde fallitur Nebriffensis, cum, in commentariis suis, dici posse negat, *Spero me amatum iri à Deo* : quia, ut inquit, *amatum iri* sit impersonale, & actionem notet : quod mirum excidisse viro tam erudito.

CAPVT LIIL.

Gerunda rectius, vel gerundiva, dici, quam gerundia. Infinitivum pro gerundio, non item gerundium poni pro infinitivo. Per ellipsin interdum desiderari nomen substantivum, unde regitur gerundium in di. Gerundia omnem habere casum, praeter vocativum. Gerundia in di cum genitivo plurali. An gerundia passivè accepta passivorum more admittant ablativum cum praepositione à, vel ab. Saturnius notatus. Gerundia in dum cum accusativo patiente, praecipuè cum adest praepositio. Gerundia in do cum verbo motus. Vallæ lapsus. In omnibus gerundiis, cum natura sua sint adjectiva, necessario intelligi aliquod substantivum, vel quod vicem obeat substantivi: id verò esse verbum infinitivum. Ac casum gerundiis additum, sive is genitivus sit, sive accusativus, non à gerundio regi, sed a suppresso infinitivo.

AB infinitivo venio ad gerundia, ut ea contra ἀναλογίαν vulgò appellantur. Libro tertio de Analog. cap. ix dicebamus, rectius vocari gerunda. Nimirum quia illis significatur aliquid gerundum, hoc est, agendum, faciendumve. Quomodo Cicero in 1 de Off. ait: *Ad rem autem gerendam qui accedit, caveat, ne id modo consideret, quam res illa honesta sit; sed etiam, an habeat efficiendi facultatem.* Possimus & cum veterum aliquibus, gerundiva nuncupare. Nam à gerundo formare licet gerundivum; ut à verbo infinito dicimus infinitivum. Similèque à demonstratus, demonstrativus, apud Ciceronem primo de Inventione. Item ab hortatus, hortativus, apud Fabium. Ut frustra sit Peronius †, cum adjectiva, in ivus exeuntia, habet pro minus Latinis. Nos tamen, ne videamur in lente, quod dicitur, unguentum quærere, veterem gerundii appellationem nunc quoque retinebimus.

Etiam libro III ostendebamus, gerundia non esse verba; sed participia, vel potius nomina: unde aliquis existimet, de iis, antequam ad Verborum structuram accederem, agi debuisse. Sed enim quis ignorat, vulgò, idque etiam veterum exemplo, subjici Verbo? Quare nec hac parte ab ordine recedam vulgario: idque eo minus, quia negare non possumus, magnam esse convenientiam verbi infiniti, & gerundii: usque adeò ut pro gerundio etiam infinitivo utamur. Ita enim Maro II Georg.

Et jam tempus equum fumantia solvere colla.

Vbi solvere, pro solvendi, vel solutionis, dixit. Ac similiter Ciceronem, Caesarem, Sallustium, Livium, locutos, superius * vidimus. Falli tamen censeo, cum ajunt, similiter gerundium poni pro infinitivo. Adducunt è Cicerone ad Terentiam: *Cum haberem in animo navigandi.* Sed Linacro † malim adferri, qui integrè ait esse, *voluntatem vel propositum navigandi.* Ac similis ellipsis est in illo Taciti in xv Annal. *Vologesi vetus, & penitus infixum*

† in 1 Etb. Nicom. cap. 2.

* cap. 49.

† lib. 6.

infixum erat, arma Romana vitandi. Nec insolens est, ut in gerundii ejusmodi structura omittatur nomen substantivum. Quippe Terentii est Adelph. act. II, sc. IV :

Ah, vereor coram in os te laudare amplius,

Ne id assentandi magis, quam quod habeam gratum, facere existumes.

Vt enim Græcis sæpe *χάειν*, vel *εἴρεα* : ita hic *caussa* intelligitur : quod & monitum Donato.

Illud etiam inter infinitivum, & gerundium, discriminis est, quod infinitivi non variantur, sed sunt quasi nomina *ἀνθρῶα* : nec temere aliter feriuntur, quàm loco recti, vel accusativi : ut, *Scire tuum nihil est, & Tuum scire esse nihil.* Gerundia autem variantur quovis casu, nisi quod vocativo carent. Vt, *Dicendum est, dicendi causa, dicendo apta, ad dicendum, & dicendo consequi.* In recto ait Horatius *, *Nunc est bibendum.* Quod simile est, ac si dicas, *neesse vel conveniens nunc est bibere.* Nam si gerundia in *dem*, necessitatem, ut Grammatici ajunt, significant : quid impedit, quo minus ea per hoc nomen *neesse*, aut simile, resolvamus ? Nec de obliquis est obscurius.

* lib. 1, od. 27.

Nam, ut dicitur, *cupidus reditus* ; sic Terentius †, *Cupidus redendi.* Et, ut, *habile confusioni* ; sic Plinius ‡, *Rubens (ferrum) non est habile trahendo.* Similiaque, *aptus ad studia*, &, *aptus ad studendum*, & in *judicio*, & in *judicando.* Quæ pluribus firmavimus lib. III de Analogia, cap. IX, & X.

† Hec. act. 3,

‡ lib. 34, cap. 15

Atque ex his liquet, gerundia habere ante se nomina, verba, & præpositiones, more aliorum nominum ; eoque paucis illa potuisse Grammaticos complecti, unde quatuor, plurimumve canonum, struem confecerunt.

Gerundium in *DI*, loco casus, quem verbum regit, interdum adfiscit genitivum. Plautus Captivis act. IV, sc. I :

Nominandi tibi istorum magis erit, quam edendi copiam.

Terent. prologo Heaut.

--- Date crescendi copiam,

Novarum qui spectandi faciunt copiam.

Cicero de Univerf. Reliquorum siderum quæ causa collocandi fuerit. Idem Philipp. Agitur, utrum M. Antonio facultas detur agrorum suis latronibus condonandi. Varro lib. II de R. R. cap. I : *Aliquod fuit principium generandi animalium.* Gellius lib. V, cap. X : *Euatblus adolescens dives, eloquentiæ, causarumque orandi cupiens fuit.* Ac imprimis id in pronomibus contingit. Cic. II de Divinat. *Doleo tantam Stoicos nostros Epicureis irridendi sui facultatem dedisse.* Cæsar III de bello Gall. *Neque sui colligendi hostibus facultatem relinquunt.* Quomodo idem & alibi sæpius loquitur. Livius lib. XXI : *Non vereor, nequis me hoc, vestri adhortandi causa, magnifice loqui existimet.*

Censet Saturnius, gerundia in *DVM*, cum passivè capiuntur, passivorum more, admittere ablativum cum præpositione. Vt si dicas, *Inter docendum*

dum à præceptore. Atque hoc loquendi genus unico defendit Agellii loco, ac cui vix similem reperiri putet in lingua Latinâ. Is est lib. I, cap. XII: *Amata inter capiendum à pontifice max. appellatur.* Nam præpositionem cum gerundio, non cum verbo, conjungi, eo probat, quòd ibidem legere sit, *itate, Amata, capio.* Sed profectò, quàm invalidum hoc sit argumentum, vident omnes.

Gerundium in *dum* negant accusativum patientem recipere, præterquam apud solos poetas, imprimis Lucretium. At locutus hoc pacto Varro, cum alibi, tum lib. VI de L. L. *Subulo dictus, quòd ita dicunt tibicines Tusci. Quocirca radices ejus in Etruria, non Latio, quaerendum est.* Est & Tertulliani lib. de pallio cap. III: *Multa dicendum fuit: πολλά ἐπιπέον.* Et cap. IV: *Physconem, & Sardanapalum, tacendum est.* In ejusmodi locis gerundium naturam habet participii in casu recto. Neque ignorat hoc loquendi genus Tullius. Ut in Catone Majore: *Tanquam longam aliquam viam conseceris, quam nobis quoque ingrediendum sit.* Et eodem in libro malit è veteri codice Obertus Giffanius*, *Optandum putavi libidinem.* Vbi gerundium vim haberet accusativi. Citant & similes locos è Ciceronis lib. XIV ad Att. & III Tusc. Livii lib. VII belli Maced. Macrobbii lib. III Sat. cap. VII. Sed ii omnes depravatè citantur: cujusmodi locis paginas implere animus non est.

* indice Lucretiano in gerundia.

Imprimis autem gerundium in *dum* accusativum hujusmodi habet, cum adest præpositio. Plinius lib. VII, cap. XL: *Vana mortalitas, & ad circumscribendum se ipsam ingeniosa.*

Idem dictum velim de gerundiis in *do*. Varro de re R. lib. III, cap. IX: *In supponendo ova observant, ut sint imparia.* Cic. III Tusc. *Quod verbum (invidia) dictum est ab nimis intuendo fortunam alterius.* Gell. lib. XVI, cap. XV: *Aequè magnam vim haberent in efficiendo versum.* Adferunt & alia loca plurimi: sed quæ ferè omnia aliter legantur in optimæ notæ codicibus.

Gerundia hæc in *do*, si Vallam audimus, conjungi nequeunt verbis motus: eoque nec dicendum, *Revertor ab arando, sed ab aratione; nec, Redeo à spectando, sed, à spectaculis.* Verùm Vallæ adversatur illud Tullii lib. de Claris Oratoribus: *Tum Brutus, Quàm hoc idem in nostris contingere intelligo, quòd in Græcis, ut omnes ferè Stoici prudentissimi in differendo sint, & id arte faciant, sintque architectelli penè verborum: iidem traducti à disputando ad dicendum, inopes revertantur.*

Atque hæc dicta sunt de consuetudine Romanâ gerundiis utendi. Nunc, ut in aliis fecimus, ita hîc quoque penetremus in caussam ejusmodi structuræ. Ea, sive convenientiam, sive regimen, spectemus, non vulgo solum Grammaticorum penitus ignoratur; sed iis etiam, qui principem in

arte

arte hac locum tuentur. Primùm illud in disquisitionem venit, cùm gerundia sint adjectiva, nulla autem adjectiva per se in oratione subsistant: cum quo substantivo illa conveniant. Ut cùm dico, *Pugnandi causa, ad pugnandum, pugnando vicit*. De hoc ita statuimus, ut verba multa accusativum regunt suæ originis, vel cognatæ significationis, etsi non exprimat: ita gerundia respicere, & quodammodo includere, infinitivum suæ originis, vel cognatæ significationis. E. G. illud, *Pugno acriter*, integrè sit, *Pugno pugnâ acriter*. Quod si *pugnâmus pugnâ*, sanè *pugnâ acriter pugnatur*. Ergo cùm dico, *pugnandum est acriter*, aliquod est suppositum idem significans, quod *pugnâ*. Nam *pugnâ* non potest esse suppositum, quia non convenit genere cum *pugnandum*. Sed est illud infinitivus *pugnare*. Infinitivi enim pro nomine substantivo positi, sunt generis neutrius: ut, *Scire tuum*. Ergo integrè erit, *Pugnare est pugnandum*. Vbi infinitivus *pugnare* ponitur pro nomine substantivo *pugnâ*. Ac proinde, *Pugnare est pugnandum*, valet, *Pugnâ est pugnanda*. Hinc causam videmus, cur non dicatur, *Est pugnandus*. Nempe quia suppositum est infinitivus, qui censetur generis neutrius. Et hic quidem gerundium erat casus recti. Accusativus verò erit, *Ad pugnandum*. Vbi hoc adjectivum itidem pro substantivo habet infinitivum *pugnare*. Ut citra ellipsin sit, *Ad pugnare pugnandum*. Dixeris, si rectum est, *Pugno pugnâ*, rectum quoque erit, *Ad pugnandum pugnâ*. At si *pugnare* pro substantivo est, integrè sit, *Ad pugnare pugnandum pugnâ*. Quod ridiculum est. De hoc ita mihi videtur; quia dicitur, *Pugno pugnâ*, dici & *Pugnâ pugnatur*. Sed non *pugnâ pugnatur pugnâ*: quandoquidem jam accusativus est in nominativum versus, ut retineri accusandi casus non possit. Similiter igitur, ut *pugno pugnâ*; sic etiam dicitur, *Pugnare pugnandum*: ubi, *pugnare* se habet, ut in priori exemplo *pugnâ*; *pugnandum* verò, ut *pugnatur*. Proinde, etsi dicatur, *pugnare pugnâ*; non tamen dicendum, *pugnandum pugnâ*: quia illud *pugnâ* jam quasi est conversum in rectum; ut quem infinitivus *pugnare*, qui in *pugnandum* intelligitur, repræsentet. Atque ut rectè diceretur, *Est pugnandum pugnâ*; *pugnâ* tamen non regetur a *pugnandum*; sed à *pugnare*: ut *pugnare pugnâ* sit subjectum; *pugnandum* sit attributum. Objicias illud Maronis XI Æn. — *Pacem Trojano à rege petendum*. Si enim subjectum est, *petere*; integrè sit, *Petere pacem est petendum*. Non diffiteor: quia, *petere pacem*, idem est ac *petitio pacis*. Ut sententia sit, *petitio pacis est petenda*. Cur enim absurdus, *petitio est petenda*, quàm *petere petitionem*: aut *bonas precari preces*: quod in sacrâ commotione ad Ianum legas apud M. Catonem*.

De gerundiis in D V M vidimus. Vnde facile erit statuere de cæteris. Ut in illo, *In judicando criminosa est celeritas*: intelligitur substantivum *judicare*:

judicare : quasi dicas, *in judicare*, vel, *in judicio judicando*. Sic in illo Ovidii
 III de Ponto el. VII :

*Curando quædam fieri majora videmus
 Vulnera.*

Curando, pro *curare curando*. Nam, ut dicitur, *curò curam*, & *cura curatur* :
 sic, *curare curandum* ; quod idem ac, *cura curanda*. *Curando* autem videtur
 regere *vulnera* ; quia *deò novè* repetendum. Nam integrè est, *Videmus, quæ-
 dam vulnera fieri majora, in curando illa vulnera*. Vbi *vulnera* non regitur à *cu-
 rando*, sed ab infinitivo *curare*. Vt integrè sit, *in curare vulnera curando*, hoc
 est, *in curà vulnerum curandà*. Præpositionem IN addo, ut plenus sit ser-
 mo. Nam gerundia in DO semper reguntur à præpositione, quæ ablativum
 exigat. Vt cum dico, *apparando diem consumere*, præpositio desideratur,
 quam Terentius expressit in Adelphis* :

* act. 5, sc. 7.

— *In apparando consumunt diem.*

Sic, *cantando rumpitur*, pro, *in cantando : bibendo perit*, pro *in bibendo*, quasi di-
 cas, *in potu*. Quam rem abunde comprobavi, cum de ablativis causæ in-
 frumenti, vel modi, ageremus.

De gerundiis in DI postremò videamus. Vt de illo, *Tempus est pu-
 gnandi*. Quod integrè est, *Tempus est pugnare pugnandi*. Vbi adjectivum *pu-
 gnandi* convenit cum infinitivo *pugnare*, qui supplet vicem substantivi. Vt
pugnare sit & neutri generis, & casus genitivi : eoque cum illo *pugnandi*
 conveniat in genere numero, & casu; ut adjectiva cum substantivis solent.
 Sententia autem est, *Tempus est pugnare pugnandæ*. Sed hic controversia inci-
 dit iis de locis, ubi gerundiis jungitur genitivus. Vt, *Tempus est videndi no-
 væ comædiæ*, vel *novarum comædiarum*. *Dederunt occasionem deridendi sui*. Vbi
sui est pluralivus; *deridendi* est singularis. Sed integrè sit, *occasionem deriden-
 di deridere sui* : hoc est, *derisionem sui*. Vt *videre risum* dicitur, sic concipia-
 mus, *deridere derisum*, vel *derisionem*. Et, ut *risus alicujus*, sic dicitur *derisio alicu-
 jus*. Ergo *sui* regetur non à gerundio *deridendi*; sed ab infinitivo intellectu,
deridere. Quod manifestius erit, si pro genitivo *sui*, qui tam singularis est,
 quam pluralis, ponamus *civium*. Quasi sit, *Occasio deridendi civium*. Quod
 citra ellipsin fuerit, *Occasio deridendi deridere*, sive *derisionem civium*. At non
 ita loquimur. Quid tum? Non de sermonis consuetudine agimus; sed de
 causâ sermonis. Quam non abs re erit, si paullo apertius exponamus.

Sunt enim viri eruditi qui contendant, gerundia in DI esse utriusque
 numeri: haut aliter, ac pronomina *sui, nostri, vestri*. Eoque cum dicitur, *causâ
 collocandi siderum*, tantundem esse volunt, ac si per participium sic efferas,
causâ collocandorum siderum. Item, *principium generandi animalium*, per partici-
 pium dici posse ajunt, *principium generandorum animalium*. Vt nempe non in
 priori

priori regimen , in posteriori convenientia fit ; sed utrumque ad convenientiam pertineat. Atque hoc ajunt perpetuum esse cum pronomi-
sui, nostri, vestri. Neque enim dici, *Fecere hoc vestri adhortandorum causa :* vel
sui tuendorum gratia : sed, *vestri adhortandi ;* item, *sui tuendi.* Atque ideo hanc
 structuram prætulisse existimant, quia ut numero , sic terminatione etiam
 convenirent. Mihi, uti & Vallæ †, videtur, in hujusmodi structura, non † *lib. 1 Eleg.*
 esse numeri convenientiam ; sed gerundia in *di* tantum esse singularia ; *sui,*
nostri, vestri, si verbum plurale addatur, ipsa etiam esse pluralia. Causa au-
 tem locutionis eadem est, ac illa quam de gerundiis in *do, & dum,* affere-
 bamus. Nempe ut genitivus gerundio additus non à gerundio regatur ,
 sed ab infinitivo intellecto, vicemque implente nominis verbalis in *io,* vel
 similis. Itaque, *Causa collocandi siderum,* integrè sit, *Causa collocandi colloca-*
re siderum : hoc est, *collocationem siderum.* Item, *Principium generandi anima-*
lium, sic fuerit supplendum, *Principium generandi generare animalium,* hoc est,
generandi generationem animalium. Causa adhortandi *vestri,* plenè erit, *Causa*
adhortandi adhortationem, vel, *cum adhortatione vestri.* Estque hæc sententia
 etiam doctissimi Grosippi epistolâ ad Hieronymum Bossium. Et quibus
 hæc sententia displicet, velim cogitent secum, quod substantivum ipsi in-
 telligant in gerundiis. Nec enim adjectivum consistit sine substantivo ex-
 presso, vel intellecto. Velim item respondeant, ecquid magis rationi con-
 sentaneum possint adferre, cur dicatur, non solum, *copia spectandi comædiarum,*
 sed etiam patrio casu, *comædiarum,*

C A P V T L I V.

De *SYPINIS.* In unâ exeuntia, quia substantiva sint, non variare genus : ac
 propterea βαρβαρίζειν, qui dicunt, Ire oppressam Remp. vel, Ire sublata la-
 trocinia. Regere casum sui verbi : regi verò non à verbo, uti creditum, sed à præ-
 positione accusativum amante. Contumelia factum itur. Præda itur præ-
 datum. Reus itur damnatum. Ac vetus in istis lectio defensa apud Catonem,
 Plautum, & Quinilianum. *Supina in V* non regi ab adjectivo, quod præcedit :
 sed ab ommissa præpositione, quæ ablativum exigit. Pro *supino* hoc etiam substitui
 infinitivum, vel gerundium in *dum* cum præpositione. An aequè dativi casus sint,
 ac ablativi.

A Gerundiis venio ad supina : in quorum structura tria spectantur.
 Primum, an pro diverso genere nominis appositi, ipsa etiam genus
 mutant, ac terminationem. Deinde quem casum regant. Postremò utrum
 regantur à verbo significante motum ad locum.

De primo ita statuendum, supina esse nomina substantiva quartæ decli-
 nationis :

nationis : eoque non variare genus ; ne priora quidem ; sive antecedit præsens activam ; ut , *It vitam perditum* ; non *perditam* : sive præsens passivum ; ut , *Latrocina iri sublatum* , non *sublata*. Prioris exemplum est isthoc Livii lib. xxxix : *Vitamque tuam perditum ire hoc pacto properat*. Vti & hoc Terentii Eun. † *Nutricem accessitum iit*. Similèque , *Do nuptum filiam*. Nam *nuptam* aliud signaret. Alterius exemplum est illud prologo Hec.

--- *Cum interea rumor venit* ,

Datum iri gladiatores.

Item Cicero lib. I de Divinat. *Vaticinatus est , madefactum iri minus triginta diebus Græciam sanguine*. Et Hirtius de bello Alexandrino : *Repentina latrocina sublatum iri videbatur*. Hinc facilè videmus , jure reprehendi Paullum Iovium , & Henricum Stephanum , quòd dicant , *illos occisos iri* : pro , *occisum iri* : item alium , *summm virum , cuius nomini parcemus , cum scribit hoc pacto : Virtutem oppressam atque everfam iri*. Pro , *oppressum atque eversum*. Nempe non attenderunt , *oppressum , eversum , occisum* , & similia , quando *ire* , vel *iri* , antecedit , esse non adjectiva , sed substantiva : ut fati liquet ex iis , quæ diximus lib. III de Analogia , cap. XI.

Nunc de regimine supinorum videamus. Vbi duo consideranda , quid regant , & unde regantur. Supina priora regunt casum verbi sui. Plautus Aulul. act. II , sc. II :

Nam si opulentus ir petitur pauperioris gratiam.

Terentius Andr. act. I , sc. I :

— *Cur te is perditum ?*

Et Phormione act. II , sc. III :

— *Etiam me ultro accusatum advenit.*

Cæsar lib. I belli Gall. *Legatos ad Cæsarem mittunt rogatum auxilium*.

Virgil. Æn. II : — *Scitarum oracula Phœbi*

Mittimus.

Etiam dativum instar verbi sui adsciscunt. Vt ibidem :

— *Ani Grajis se irum matribus ibo.*

Parque ratio in structurâ ἐλλειψικῆ. Vt , *Venerat me postulatam repetendum*. *Accesserat potatum totam noctem* , vel , *totâ nocte*. *Missus erat solutum te periculo*. *Ire se defensum telo*. Quomodo autem hæc ἐλλειψικῆ fit supplenda ; fati liquet ex iis , quæ diximus de falso regimine , sive figuratâ verborum structurâ.

Superest quæstio , unde regantur : in quo à præstantissimis etiam Grammaticis est aberratum. Communis enim opinio est , regi à verbo , quod apertè , vel occultè significet motum ad aliquid. At longè verius est , quod superius cap. VII dictû , regi ea à præpositione per ellipsin omisâ. Nempe ,

Nempe, ut *eo Romam* dicitur, pro, *eo ad Romam* : sic, *eo perditum*, pro, *eo ad perditum*; quod idem ac, *eo ad perdere*, sive, *ad perditionem*. Itidem, *ire factum contumeliam*, dicitur pro, *ad factum contumeliam*. Sanè Gellius * significare ait, *ire ad contumeliam faciendam, id est, operam dare, quò fiat*. Etiam Ovidii † illud, *Spectatum veniunt*; & Horatii ‡ hoc, *Spectatum admissi*; sic suppleveris, *Veniunt ad spectatum*; &, *Admissi ad spectatum*; hoc est, *ad spectare*, sive, *ad spectationem*. Pro quo usitatus est, *ad spectandum*. Similiter si dixerò : *It immolatum tauru* : sententia est, *ad immolatum*, sive, *ad immolationem* : quomodo apud Iulium Obsequentem * est : *Taurus cum ad immolationem duceretur*. Ac par ratio in cæteris id genus. Semper enim animo AD concipiendum, si volumus, integra sit locutio. Imò quod ajunt vulgò, supina ante se habere verbum significans motum ad locum; id verum non erit, nisi simul præpositionem cum verbo attendas. Nam *eo*, vel *venio*, in se considerata, simpliciter motum significant : quia, ut dicitur, *eo*, aut *venio Romam*, sic & *Romam*. Sed generalis illa significatio motus restringitur à præpositione intellectu à accessum. Quod etiam fit, cum *abeo* præcedit. Ut apud Terentium Heaut. † *Abi deambulatum*. Nam integrè est, *Abi ad deambulatum*, id est, *ad deambulationem*.

Sed fortasse nemo admodum repugnabit de iis, ubi præit verbum *eo*, vel aliud formæ activæ. Non æquè autem apertum in verbo *itur*. Ut cum dicitur, *contumelia illi, vel injuria factum itur*. Quæ verborum figura non est in medio loquendi usu : sed paulò remotior : ut Gellius ait lib. x, cap. xiv. Interea rectè sic dici, probat verbis his Catonis pro se contra C. Cassium : *Atque evenit ita, Quirites, uti in hac contumelia, quæ mihi per hujusce petulantiam factum itur, rei quoque publicæ mediis fidiis miserear, Quirites*. Grotius, hoc est, Gaspar Scioppius, arbitratur, locum Catonis esse corruptum; legendumque esse, *contumeliam, quam mihi factum itur*. Sed repugnant doctissimo viro hæc Gelli verba, quæ ibidem legas : *Sicut, CONTUMELIAM factum iri, significat, iri ad contumeliam faciendam, id est, operam dari, quò fiat : ita CONTUMELIA mihi factum itur, CASV ianum IMMUTA-TO idem dicit*. Quid inde apertius, quàm accusativum mutari in nominativum : & ita jam Gellii ætate habuisse codices Catonis : & Gellio nullam fuisse mendæ suspicionem ? Hoc argumentum tantò puto, ut, si usu veniat, multò cum Catone, quàm aliter, loqui malim. Sed rationem obtendit vir ille eruditus : ut, juxta quem, *itur factum*, integrè sit, *iter*, vel, *via itur ad factum contumeliam, sive, ad faciendam contumeliam*. Nempe non satis distinguit inter nativum sermonem, & consuetudinem, quæ sæpe à nativo recedit. Primò, *ire factum*, notabat *ire iter*, seu, *viam ad factum*, sive, *ut quid fiat*. Sed quia, quando *itur*, ut quid fiat, illud ob quod *itur*, effici postea solet : eò

*ἡ ἀπὸ μὲλ' αὐτῆς ἰρι factum, cœpit sumi pro facere : & ἰρι factum, pro fieri. Ita-
 que, ire factum contumeliam, notat, facere contumeliam : ire factum injuriam, si-
 gnat, facere injuriam. At, contumelia ἰρι factum, idem est, ac contumelia fit : in-
 juryia ἰρι factum, valet, fit injuria. Quod non satis attendit Ascensius, cum
 hac de re ita scribit * : *Malim dicere, dicendi figuram, propter viri auctoritatem*
*potius quam ratione certâ defendi : cum non omnium, quæ permittuntur, certa sit ra-
 tio, & viri summi subinde in minimis dormitent.* Scilicet dormitavit Cato, cum
 ita scriberet : nec dormitavit bonus, non dico Homerus, sed Ascensius,
 cum Catonem culparet. Nec tanti sunt, ut expendi mereantur, quæ de
 Maserii sententiâ subjungit. Nimirum videor mihi videre duos Andaba-
 tas pugnantes. Saltem attendissent, ubi quis aliquid facit, ibi quid ab ali-
 quo fieri; cum agere, & pati, sint ἐν τῷ ἰρι ἁπλῶς τὸ ἰρι †. Si ergo quis facit con-
 tumeliam, sanè fit contumelia : & si quis it factum contumeliam, contu-
 melia est, quod factum itur, sive ob quod factum itur : hoc est, propter
 quod opera infamitur. Fusiùs huic exemplo insitimus, quia inde de cæ-
 teris etiam liquebit. Ut de illo Plauti in Rudente, act. IV, sc. VII :*

Mihi istæc videtur præda prædatum irier.

Nam hunc etiam locum Grosippus, quia sibi adversari videt, corruptum
 arbitratur : legendumque censet auferendi casu :

Mihi istæc videtur præda prædatum irier.

Sed enim omnibus codicibus, & MSSis, & prælo editis, invitis. Nec
 caussa est, cur à recepta lectione abeamus. Nam si aliquis it prædam præ-
 datum, hoc est, ad prædam prædatum, sive si aliquis prædam prædatum :
 præda omnino id erit, quod quis it prædatum; eoque rectè dicitur, præda
 itur prædatum : hoc est, præda est, ob quod itur ad prædatum : seu, quod
 prædatur, hac voce acceptâ passivè, ut olim deponentia capi solent.

Denique & Quintilianî hoc simile est lib. IX, cap. II : *Reus parricidii,*
 † al. patrem. *quod fratrem † occidisset, damnatum iri videbatur.* Sed hîc idem ille doctissimus
 vir, quem, ubi dissentio, toties nominare nihil attinet, legere jubet, *Reum*
damnatum iri videbatur. Consului editiones Aldi, Ascensii, Vascosani, Ste-
 phani, Gryphii, alias : uti & optimas membranas nostras, quæ olim Ioachi-
 mi Camerarii fuerunt. Sed enim constanter ubique *reus* invenio. Nec,
 cur mutem, caussam video. Nam si in accusativo dicimus, *Titius it damna-
 tum reum* : mutato casu, dicendum, *reus est, qui itur damnatum.* Ut sententiâ
 fit, *qui damnatur*, vel *damnabitur* : sive, *cujus in damnatu nunc opera infamitur.*
 Quod obtenditur, non *reum iri*, sed *viam iri*, ei jam ante occurrimus, inter
 nativum sermonem, & figuratum, distinguendo.

Dices, ut proba sint, *contumelia itur factum*; *præda itur prædatum*; *reus itur*
damnatum : non propterea rectè per infinitivum dici, *contumelia iri factum*;
præda

* notis in Gel-
 inum, additi sine
 editioni, que an-
 no prodit 1532.

† ex relati, sive
 in, quæ ad ali-
 quid dicuntur.

præda iri prædatum; reus iri damnatum. Quis negat, si nullum apponatur verbum finitum, quicum nominativus conveniat? Sed in Catone est, *Contumelia factum itur*, non *iri*. In Plauto, & Fabio, est *iri*: sed præit verbum videtur: quicum conveniunt nomina *præda*, & *reus*. Nempe, ut dicitur, *Pamphilus it se perditum*: &, *Pamphilus videtur se ire perditum*: sic, *Pamphilus videtur a se iri perditum*. Hoc est, *a se perdendus*. Nam, *iri perditum*, valet, *iri ad perditum*, sive, *ad perditionem*. Sic, *Iste it reum damnatum*; &, *reus itur ab isto damnatum*; &, *reus videtur ab isto iri damnatum*: hoc est, *reus videtur ab isto esse damnandus*. *Titius it prædatum prædam*; *præda itur à Titio prædatum*; *præda videtur a Titio iri prædatum*: hoc est, à Titio *prædanda*, vel *prædo ducenda*. Quod si nec sic satis liquet alicui: fatius ei saltem erit abstinere utrâque structurâ, quàm illam usurpare, quæ veteribus libris omnibus repugnat.

De supinis prioribus satis. Supina posteriora nihil aliud sunt, quàm nomina substantiva ablativi casus: ut abunde ostensum nobis in tertio de Analogia. Hæc arbitrantur regi à nomine adjectivo, quod antecedit. Vt senario illo ex Sophoclis Trachiniis Latinè reddito apud Ciceronem*: * *U. 2. r. q. 2. Quæ.*

O multa dictu gravia, perpeffu aspera!

Apud Virgil. III Æn.

Nec visu facilis, nec dictu affabilis ulli.

Sallustius in Catil. *Optimum factu ratus, fortunam bello tentare*. Idem, *Ædes faciles defensu*. Livius, *Annis difficilis transitu*. Plinius, *Acipenser rarius inventu*: &, *acre gustu, durum tactu*, aliâque id genus. Sed quod iccirco existimant, supina regi à nomine adjectivo, id secus est. Nam si supina in V sint nomina ablativi casus: non aliunde regentur, quàm à præpositione intellectâ. Vt, *Auditu jucunda*, pro, *in auditu*, hoc est, *in audiendo*. *Aspera perpeffu*, pro, *in perpeffu*, sive, *in perpetiundo*. Et ita in aliis. Nec semper junguntur adjectivis. Sanè Prudentius non refugit in Apotheosi:

— *Velut ipsi Dei pars,*

Quod dictu scelus est, terras trahat oblita culpa.

Vbi substantivum præit, sed vim habens adjectivi. *Scelus dictu*, pro, *scelus sum in dictu*: hoc est, tale, ut nec sine scelere dicatur. Etiam antecedit verbum. Vt apud Porcium Catonem de R. R. cap. v: *Primus cubitu surgat, primus cubitum eat*. Quod integrè sit, *Primus à cubitu surgat*: hoc est, à cubatione: *primus ad cubitum*, sive *cubationem eat*.

Interdum autem loco supinorum in V ponitur vel infinitivus, vel gerundium cum præpositione *ad*. Infinitivus, ut apud Horat. lib. II, od. IV:

--- *Fessis leviora tolli*

Pergama Grajis. hoc est, *leviora sublata*. Pomponius Mela: *Adspici, cognoscique dignissimum.* hoc est, *ad spectu, cognituque*. Et apud Plinium,

Plinium, *Carmen dignum ubique legi*, hoc est, lectu dignum. Gerundium autem in illo Ciceronis, *Cibus facilimus ad concoquendum*, hoc est, *concoctus*.

Fortasse, quæ *supina posteriora* vocant, non semper sunt ablativi; sed quandoque etiam dativi casus. Nā dativi quartæ non in VI solum, sed etiam in V exhibant: cujus rei multa adduximus exempla lib. II de Analogia, cap. XVIII. Quid si igitur in istis, *tactu durum, malum, acerbum*, dativum potius statuamus? Sic quidem idem Scoppius accipit in hoc III Georg.

*Sæpe sub immotis præsepibus aut mala tactu
Vipera delinuit.*

Mala tactu, inquit, pro, *mala tactui*. Ac similiter, *bonum sensu*, poni ait, pro, *bonum sensui*. Vnde & *bonum sensibus*, sine dubio dandi casu, pro eo dixerit Cn. Matusius*, vir eruditus, in Mimiambis suis:

* apud Gell.
lib. 15, cap. 25.

*Quapropter edulcare convenit vitam,
Curaeque acerbis sensibus gubernare.*

Imò Lucretii quoque est lib. II:

*Omnia posivemò bona sensibus, & mala tactu
Dissimili inter se pugnant perfecta figura.*

Quasi dicas, depugnant inter se, quæ sensui sunt bona ac jucunda, quæque tactui sunt mala injucundaque. Sed enim utcumque rectè dandi casu dicatur, *bonum, malum, ve sensui, aut sensibus*: non tamen videatur, cur eo minus ablativus sit, cum dicitur, *tactu malum*. Nam valet, *tactione malum*. Eoque si in Maroniano illo, *Mala tactu vipera*, placeat pronomen *ipse* addere casui, de quo controversia est; non dixerò, *ipsi tactu mala*: sed *ipso tactu*, vel *tactione ipsa*. Sententia enim est, homini contactu suo noxiam esse. Sic malim, *auditu ipso aspera*, quam *auditu ipsi: insuaves ipso profatu*, quam *ipsi profatu*, vel *profatui*. Præit nobis Quintilianus lib. VIII, cap. III: *Rebus atrocibus verba etiam ipso auditu aspera convenient*. Item Gellius lib. XVI, cap. XI: *Voces mihi visæ neque dictu profatuque ipso tetræ, aut insuaves esse*. Et causa est, quia in his præpositio IN concipitur mente.

CAPVT LV.

Ad PRONOMEN acceditur. Absente nobis, præsentè legatis, *similiaque*. Interrogatio, responsioque, sæpe etiam conveniunt, ubi discordare eis videntur, qui non attendunt, quid animo debeat suppleri. Repeti quandoque antecedens; atque id fieri posse ob simplicitatem, quæ venustatem adfert: fieri autem debere, si alioquin ambigua sit oratio. Non tam pleonasmum statui debuisset, quando antecedens subditur relativo; quam ellipsin, si tantummodo præcedat. Eoque geminam esse ellipsin, ubi nec præit, nec sequitur antecedens. At antecedentis solius esse ellipsin, non, ut ajunt, *antiptosisin*.

antiptofin, ſi antecedens, & relativum, caſu conveniant. Figuratum etiam, ac Grammaticam eſſe locutionem, cum qui convenit generi non ſubſtantivi antecedentis, ſed conſequentis. Qualis ſimiliter conſtrui. Verus, ſed ſupervacuum eſt canon ille, quo relativum dicitur in genere neutro convenire cum infinitivo precedente. Natura vocum convenientius eſſe iccirco quod; quam propterea quod. Adverbium pro relativo pronomine. Hic geminatum, ubi alterutro loco ille poni ſolet. Hic interdum ad remotius; ille ad propius refertur.

EXegimus operis hujus de Conſecutione partem priorem ac nobiliorem, quæ de Nomine fuit, ac Verbo. Hanc meritò excipit altera de ſex reliquis vocum claſſibus: quarum primas duas, Pronomen, & Participium, etiam ſub Nomine, paullo laxiùs eà voce acceptà, liceat complecti. Nam & Pronomina nominum locù implement, & Participia, excepto quòd tempus adſignificant, ſe habent, ut alia nomina verbalia. Itaque in his duabus claſſibus non inſiſtemus communi ſtructuræ Nominum, Pronominum, & Participiorum: ſed ſolùm perſequemur, quæ harum claſſium ſunt propria.

In Pronomine priùs Convenientiam ſpectabimus: hinc Regimen.

Convenientia vel eſt omnium Pronominum, vel certorum. Prior eſt eadem ac in Nomine. Ut in illo Horatii lib. I, epiſt. XVIIII:

Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet.

Vbi ſimilis ſtructura eſt in *tua res, & paries proximus*. Ab hac tamen conſecutione abiere antiqui, cum NOBIS, OMNIBVS, ſimilève pronomen, jungerent nomini ſingularis numeri. Ac de NOBIS quidem probat Nonius auctoritate Pomponii, Attii, Feneſtellæ, Novii, Plauti, & Afranii. Vide & Donatum ad illud Terentii Eun. act. IV, ſc. III: *Absente nobis*. Vbi & Varronem monet dixiſſe, *Præſente legatis omnibus*. Sic Catullus Carm. CVIII: *Inſperanti nobis*. Ac Scaligero obſervatum, Tibullum ſimiliter, *Nobis merenti*, dicere, lib. III, el. ult.

Conſecutio particularis conſideratur, partim in interrogativo, & redditivo; partim in relativo, & antecedente.

Interrogativum, & redditivum, quovis caſu conſentiunt. Sic tamen, ut quando poſſeſſio ſignificatur, pro genitivo, qui & poſſeſſivus vocatur, rectè ponatur pronomen poſſeſſivum in nominativo, & accuſativo: & contra pro huiusmodi pronomine locum etiam habeat genitivus. Ut, *Cujus pecus eſt, vel cuius pecus ajebat? Regis. Cujus pecus eſt? Regium eſt. Meum eſt.*

Terentius Andr. Act. IV, Sc. IV:

D. Cedo, *cujum puerum hic aſſuſiſti? dic mihi*

M. Tu neſcis? D. mitte id, quod ſcio; dic, quod rogo.

M. Veſtri.

M. *Vestri*. D. *cujus nostri*? M. *Pamphili*. D. *hem, quid? Pamphili?*

Maro Eclog. III:

M. *Dic mihi, Damoeta, cujum pecus? an Meliboei?*

D. *Non, verum Agonis: nuper mihi tradidit Agon.*

Interdum autem verè conveniunt interrogatio, & responsio, ubi dicuntur diffentire. Vt illo Plauti Epid. act. I, sc. I:

E P. *Quid istam quam emi quanti emit? T H. vili.*

Ac Horatius similiter lib. II, sat. III:

Quanti emit? parvo. quanti ergo? octussibus. eben.

Vbi casu convenitur, si suppleatur, quod deest per ellipsin. Nam integrè est, *Quanti aris pretio emit? Vili, vel parvo aris pretio emit.* At, inquit, querenti, *cujus interest*, vel, *an fratris interest*, respondeas, non *mei*, aut *tui*; sed *mea*, vel *tua*. Quomodo dixit Cicero epist. XVIIII, lib. XIV ad Att. *Magni interest Ciceronis, vel mea potius, vel mehercule utriusque, me intervenire discendi.* Sed non vident, hinc etiam casus convenire, si expleatur defectus. Nam citra ellipsin erit, *Interest Ciceronis gratiâ*, h. e. *de gratia sive causâ Ciceronis*: quomodo dicimus, *quâ de causâ*. Item, *interest meâ*, valet, *mea de gratia interest*. Quare, *Cujus interest*, &, *Mea interest*, conveniunt in eo, quod & in illo *cujus*, & in hoc *mea*, dependeant ab ablativo *gratiâ*. Quam rem fusius adstruximus cap. XXIX. Ac alias etiam sæpe hunc ablativum reticeri, ostendimus nobis cap. VII, X, & alibi.

Sequitur convenientia relativi, & antecedentis: quæ doctrina est bipartita. Primum agendum de iis, quæ generatim *relativa* dicuntur. Deinde de relativorum illis, quæ speciatim *reciproca* vocantur.

In prioribus præcipuè considerationē merentur, *quis*, vel, *qui*: *hic*, & *ille*.

Relativum *qui* ponitur inter duos casus unius nominis, sive expressos, sive suppressos: cumque priori casu convenit in genere, & numero: cum posteriori, etiam in casu.

Porrò vel uterque casus exprimitur, vel solum prior, vel solum posterior, vel etiam neuter. In primo modo oratio est integra. Tribus posterioribus est elliptica. Plenè ait Cicero lib. III ad Att. epist. III: *Erat hic dies VII Id. quo die suspicabamur, aut pridie, Brundisium venisse Casarem.* Crebrò admodum ita loquitur Cæsar. Vt lib. I de bell. Gall. *Diem instare, quo die frumentum militibus metiri oportet.* Idem: *In castris Helvetiorum tabule reperta sunt, quibus in tabulis numerus continebatur.* Item: *Ultra eum locum, quo in loco Germani considerant.* Ac sæpe alias. Atque in his repetitur

* *simpliciter*. antecedens ob sermonis *ἀφ' ἐξου* *: quam Cæsar maximè sectatur.

Tum autem imprimis satius est repetere antecedens, quando duo nomina diversæ personæ, aut rei, antecedunt. Cujus causâ est, quia alioqui ambi-

ambiguitas oreretur. Vt illo Appuleji : *Leodamantem, Cleophilis discipulum, qui Cleophilus.* Incertum foret, utrùm Leodamas, an Cleophilus, intelligatur, nisi antecedens repeteretur.

Est contrà, cùm solùm videmus relativũ; antecedens verò nec præcedit, nec subsequitur. Vt illo, *Quas ad me dedisti, placuerunt.* Nam bis supplenda vox *literarum.* Sed est hic sermo rarus, nisi cùm ponitur post verbum substantivum. Vt apud Horat. od. I, lib. I : *Est qui nec spernit. Sunt quos jurat collegisse.* Plenè erit, *Homo est, qui homo. Homines sunt, quos homines.* Alibi idem,

Sunt quibus in Satyra videar nimis acer. ---
 Pro, *Sunt homines, quibus hominibus.* Ita & Gellius lib. XII, cap. XIV : *Atque erat, qui diceret, legisse se.* Et ibidem : *Fuit etiam, qui diceret, homo in literis atque libris assiduus.* Appulejus lib. VIII Met. *Erant, qui fudes præcunctæ tollerent.*

† fin. I, lib. 2.

Plurimùm verò tantùm alter casus nominis desideratur; præsertim casus consequentis. Vt, *Literæ, quas ad me dedisti, placuerunt.* Intègrè fit, *Literæ eæ, quas literas.* At casus antecedens deest, cùm dicitur : *Quas ad me dedisti literas, placuerunt :* vel hoc pacto, *Literas quas ad me dedisti.* Priori modo, tum in prosa utimur, tum in versu. Ovidius :

— *Cecidere, manu quas legerat herbas.*

Fabius : *Vercore ne, quos porrexerim cibos, venena fiant.* Solinus cap. xxx : *In quorum pupillis lapis invenitur (bycenium dicunt) præditum illi potestate, ut cuius hominis fuerit lingue suppositus, prædicat futura.*

Altera locutio est magis poetica : sed quâ nec abstineant Comici ; quorum dictio proximè ad prosam accedit. Terentius Eun. act. IV, sc. III :

— *Eunuchum quem dedisti nobis, quas turbas dedit !*

Vbi jam olim se torsere grammatici. Nam sic verus interpres : *Aut àvli-
 πλοος est; ut, Urbem quam statuo vestra est : aut QVE M cum interrogatione pro-
 nunciandum; ut sit QVALEM.* Alius verò interpres (nam non solius Donati, sed partim alterius sunt commentarii illi, qui uni Donato tri-
 buuntur) scribit hunc in modum : *Quidam volunt QVE M distinguere, qua-
 si dicat QVALEM : sed nesciunt hac figurâ multum veteres usus esse. Eun-
 chum enim ad DEDISTI verbũ retulit. Nunc ergo addit propter aliud ἀξίωμα,
 assumendum extrinsecus, IS EUNUCHVS.* Nam quoties uno nomine, aut
 pro nomine diversæ declinationis enunciationes comprehenduntur, necesse est, quod alteri
 accommodatum fuerit, ab altero discrepare. Triplex igitur de Terentii loco sen-
 tentia est. Vna, ut sit antiptosis, sive enallage casus : *Eunuchum, pro Eun-
 chus.* Altera, ut sic distinguamus : *Eunuchum quem dedisti nobis ? quas turbas
 dedit !* Tertia, ut sit ellipsis, integrèque fit, *Is eunuchus, quem eunuchum de-
 disti nobis.* Et tertia sententia, prioribus rejectis, à posteriori interprete
 (quem

(quem potius, quam priorem, Donatum puro) rectè comprobatur. Placet autem, quod prior interpres monet, simile esse hoc Maronis 1. Æn.

Vultis & his mecum pariter considerare regnis?

Urbem quam statuo vestra est.

Quamquam in libris nonnullis, ut in Pseudocicerone suo monet H. Stephanus †, nota interrogandi ponatur post *statuo*, hoc pacto :

Urbem quam statuo? vestra est.

Ut *Dono* *novis* repetatur verbum *vultis*: quasi dicat, *Vultis urbem, quam statuo? vestra est.* Sed non dubium est, quin, uti prius posuimus, scripserit Maro. Integrè sic expresseris: *Ea urbs, quam urbem statuo, est vestra.* Ajunt, Plautum in hujusmodi structurâ loco casus antecedentis exprimere relativum *is*. Sic enim dixisse Amphitryone act. iv, sc. 1:

Naucratem quem convenire volui, is in navi non erat.

Sanè potuit sic Plautus scripsisse, nisi metrum obstaret. Nunc versus claudicabit, qui est trochaicus tetrameter catalecticus. Quare *is* delendû.

Vulgò in his omnibus statuitur Antiptosis, vel Enallage casuum. Nam, inquit, dicendum erat, non, *Quas literas*; sed, *literæ, quas*: nec, *Quem Naucratem*; sed, *Naucrates, quem*. Atqui nulla omnino hic antiptosis, vel enallage. Nam ut antecedens, ac relativum, casu discordant, quoties à diverso dependunt verbo: ita, si convenient eidem verbo, casu similiter conveniunt. Nulla ergo hic alia figura præter ellipsin.

Eademque figura est, quando antecedens alio est numero suppleandum, ut cum relativo conveniat. Terentius Eun. act. 1, sc. 11:

— *Eunuchum parvò dixi, velle te,*

Quia solæ utuntur his regine. —

Scio esse, qui, in *his*, intelligant *deliciis*. Sed cur aliad intelligamus, quam *eunuchis*, nihil est causæ. Citra enim ellipsin erit: *Velle te eunuchum, quibus eunuchis*. Ac monet ibi Donatus, simile esse hoc ejusdem Comici prologo Eunuchi:

Si quisquam est, qui studere se studeat bonis,

Quam plurimis, & minime multos ledere;

In his poeta hic nomen profitetur suum.

Sine ellipsi erit: *Si quisquam est homo, in his hominibus nomen suum profitetur poeta.* Cicero quoque similiter pro Milone: *Si tempus est illum hominis necandi, quæ multa sunt.* Supplendum enim tempora. Sallustii itidem est in Catil. *Scortitia repudiabat, cujus initio ad eum magnæ copiæ concurrerant.* Et si hic peculiaris etiam ratio sit structuræ ejusmodi; ut cap. v diximus.

At non planè simile illud Maronis in Eclogis:

Quin tu aliquid saltem potius, quorum indiget usus,

Viminibus, mollique parvas detexere junco.

Nam

Nam hic, *quorum*, refert antecedens, quod animo supplendum. Plenus enim sermo fuerit: *Aliquid eorum, quorum indiget usus*. Sive, apposito etiam substantivo, *aliquid eorum negotiorum*, hoc est, *earum rerum*.

Interdum ipsum relativum, si semel fuerit expressum, postea reticetur, & ita reticetur, ut supplendū sit casu diverso. Ut illo Sallustii in Iugurth. † *Dum equites præliantur, Bocchus cum peditibus, quos filius ejus adduxerat, neque in priorē pugna adfuerant, postremam Romanarum aciem invadunt*. Pro, *neque in priorē qui pugna adfuerant*. Ελληνισμός ejusmodi est Cæsari, Hirtioque, frequens. † *cap. 101, ex distinct. Græc.*

Relativum *qui, quæ, quod*, quando inter duo ponitur nomina, quæ diversorum sunt generum, cum antecedente convenit consecutione Romanâ; cum consequente verò, Græcanicâ. Ut apud Ciceronem lib. xiiii, epist. i ad Famil. *Scribas ad tuos, posse tuâ voluntate decretum illud Aecopagitarum, quem ἑσπομνησιαστών illi vocant, tolli*. Pro, *quod vocant*. Idem Somnio Scip. *Hominibus animus datus est ex illis sempiternis ignibus, quæ sidera, & stellas, vocatis*. Pro, *Quos sidera vocatis*. Idem pro Sextio: *Tunc consilia conjuncta, quas urbes dicimus*. Catil. ii: *Gladiatores, quam sibi ille maximam manum, & certissimam fore, putavit, potestate in vestra continebuntur*. Gell. lib. v, cap. xviii: *Id eorum est, qui diarium scribunt, quam ἡμερησία vocant*.

Idem fit, cum alterum illorum est nomen proprium, sive hoc præcedat, sive consequatur. Præcedit propriū Philipp. i: *Cum autem me ex Sicilia ad Leucopetram, quod est promontorium agræ Rhegyni, venti detulissent*. Sequitur autē, Verr. vii: *Carcere ille, qui est à crudelissimo tyranno Dionysio factus Syracusis, quæ Latoniæ vocantur, in istius imperio domicilium Romanorum fuit*. Verum hæc quidem sponte aliqui largiuntur nobis. Nam, inquirunt, quando inter duo communia ponitur relativum, cum utrolibet posse convenire: cum autem alterutrum proprium est, semper sequi illud proprii naturam. Voluit hoc Servius quoque super versu illo, *Est in secessu &c.* ubi hunc in modum scribit: *Quoties præmittimus nomen cujuslibet generis, & interposito pronomine sequitur nomen alterius generis, medium illud pronomen proprii nominis genus sequitur*. Ut Sallust. in Catilin. *Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur*. Ecce, inquit, proprio junxit, non appellativo. Verum valde fallitur Servius, cum optimi quoque scriptores aliter loquantur. Cicero lib. i de Nat. Deorum: *Propius à terra Iovis stella fertur, quæ Phaëton dicitur*. Livius lib. vi belli Macedonici: *Herculi sacrificium fecit in loco, quem Pyram, quod ibi mortale corpus ejus Dei sit crematum, appellant*. Cæsar lib. i belli Gallici: *Nacti portum, qui appellatur Nymphæum*. Hirtius de bello Hisp. *Grumus excellens naturâ, qui appellatur Castra Postumiana*. Curtius lib. iiii: *Darius ad eum locum, quem Amanicas pylas vocant, pervenit*. Plinius lib. xviii: *Sidere illo, quod Caniculam appellamus*. Sueton. in August. *Locus, quem Syracusæ vocabat*. Cornelius Nepos

Nepos in Pausaniâ : *Genus hominum, quod Helotæ vocatur.*

Relativi hujus naturam apud Horatium imitatur quoque relativum qualitatis. Sic enim ille lib. Epod. od. VIII :

Sed incitat me pectus, & mammae putres,

Equina quales ubera.

Pro, *qualia sunt ubera equina.* Est verò & is Græcismus, ut rectè interpretibus observatum. Nec dubium, quin idem similiter ausus fuisset usurpare relativum quantitatis. Ut si dixisset, *Mamma, quantum ubera equina.*

Sed redeo ad relativum *quis.* Hoc monent in neutro poni, quoties refert verbum infinitivum, sive relatio fiat ad solum infinitivum, sive ad totam orationem, cujus princeps pars est infinitivus. Ut illo Terentii Heautont. act. II, sc. III :

In tempore ad eam veni : quod verum omnium est

Primum.

Integrè est, *Quod venire ad eam in tempore.* Sic illo ejusdem † :

— *Qui habet salem,*

Quod in te est. —

Plenè dixeris, *Quod habere salem.* Ut causa non sit, cur propter unum alterumve MSSum, ubi *Qui* legitur, abeamus à MSSis aliis, qui tanto consensu habent *Quod.*

Sed verus quidè canon iste; attamen supervacuus. Nihil enim peculiariter habet hic relativum; quia non potest non in neutro genere poni, cum verba infinita sint generis neutrius; ut rectè ipsi tradunt in Generum doctrina.

* Andr. act. 3,
sc. 3.

Terentii * illud, *Scelus qui,* pro *sceleratus qui,* οὐδένος, sive οὐνεος est : de qua dictum abunde cap. VI.

Mirum autem, Latinos dicere, *Propter-ea quod.* Quomodo Cicero lib. V, epist. XVIIII : *Propterea quod nullam rem gravius jamdiu tuli.* Nam *quod* natura est pronomen relativum : eoque in nativo sermone convenire debuit cum *ea.* Vel si *ea* retinendum, non *propter-ea,* sed *propter id,* dici oportebat : sive, ut integer sit sermo, *Propter id negotium, quod.* Magis origo vocis attenditur in *iccirco quod.* Nam *iccirco* factum ex *id,* & *circa* : ut, integrè sit, *circa id negotium, quod.* Id in *propterea* non factum. Vti neque in illo Terentii Andr. act. II, sc. V :

— *Id propterea nunc hunc venientem sequor.*

Sanè vel *id,* vel idem pronomen, in *propterea* περιουάζει. Sed posterius malim. Nempe ut *id propterea* dicatur, sicut *propterea quod.*

Interdum relativi vicem implet adverbium locale. Terentius Eun. act. II, sc. III : *Sive adeo dignares est, ubi tu nervos intendas tuos.* Pro, *in qua.* Idem ad Att. lib. III, ep. III : *Vinam illum diem videam, cum sibi gratias agam, quod me vivere coegisti.* Pro, *quo die.* Terent. Eun. act. I, sc. II : *E prædonibus, unde emerat.* Pro, *à quibus.* Et similia passim. De relativo *Qui* satis diximus.

Proxi-

Proximum est, ut videamus de relativis *hic*, & *ille*. De quibus ita plurimi, & in his Antonius Schorus †, tradiderunt: apud Græcos quidem plerumque ὁ μὲν remotiori, ὁ δὲ viciniori respondere: at apud Latinos semper *hic* referri ad sententiam priorem; *ille*, ad posteriorē. Sed est, cum *hic* nunc remotius respicit, nunc quod proximè consequitur. Maro Ecl. 14:

*Non me carminibus vincet, nec Thracius Orpheus,
Non Linus; hinc mater quamvis, atque huic pater adsit,
Orphei Calliopeia, Lino formosius Apollo.*

Est item, cum *ille* respicit propius; *hic*, remotius. Ovidius lib. 1 Trist. el. 11:

*Quocunque aspicio, nihil est, nisi pontus, & æther;
Fluctibus hic tumidus, nubibus ille minax.*

Imò quandoque negligunt & oratores ipsi, atque historici. Cicero pro Roscio Comœdo: *Quid est, quod negligenter scribamus adversaria? quid est, quod diligerenter faciamus tabulas? quâ de causâ? Quia hæc sunt menstrua, illæ sunt æternæ: hæc delentur statim, illæ servantur sancte: hæc parvi temporis memoriam, illæ perpetuæ existimationis fidem & religionem amplectuntur: hæc sunt dejecta, illæ in ordinem confectæ.* Livius lib. xxx: *Melior certiorque est tuta pax, quam sperata victoria: hæc in tuâ, illa in Deorum manu est.* Similem quoque est Columellæ, ac Plinii locum, adfert Saturnius lib. v, cap. 1x. Idem inibi ostendit, quoties antecedens unicum est. promiscuè nunc *hic*, nunc *ille*, usurpari; eamque rem cum Terentii autoritate firmat, tum hoc Pliniano lib. 11, epist. xiiii: *Is eris Voconius. hunc ego arête dilexi, ille meus in urbe, ille in secessu contubernalis: cum hoc seria, cum hoc jocos miscui.*

De discrimine, quod situs, sive structuræ ratione Cornelius Fronto statuit inter *hic*, *iste*, *ille*, & *is*, dictum nobis lib. 14 de Analogia cap. 11.

Relativa etiam pronomina sunt, *qualis*, *quantus*, *quot*: *talis*, *tantus*, *tot*. Sed sæpe vel antecedens, vel redditivum, desideratur. Redditivum, ut 1 Æn.

— *Qui tanti talem genuere parces?*

Integrè sit, *tanti*, *quanti* tu Dido: *talem* item, *qualem* te conspiciamus? At redditivum deest in hoc Horatii Epod. od. v:

Nardo peruxctum, quale non perfectius

Meæ labor. vnt manus.

Pro, *tali* nardo, *quale*. Virgil. 11 Æn.

Millia quot magnis numquam venere Mycenis.

Pro, *tot* millia, *quot*. Quid mirum, si non semper ex primatur utrumque? quando, ut Priscianus ait in xvii, *relativis positis, quæ secundam cognitionem significant, etiam antecedentia, vel redditiva, intelliguntur, licet non sint dicta.*

De reciprocis canones tres. Reciproci loco aliud relativum : & reciprocum pre relativo alio.

* lib. 17.

VENIO nunc ad reciproca ; quæ Græcis ἰδιωματῶν, id est, *suipassa*, ut Priscianus * vertit. Eiusmodi sunt, *sui*, & *suus*. De quibus, qui aliquanto accuratius egerunt, multos canones & exceptiones adducunt. Videamus, an rem brevius, apertiusque, possimus comprehendere.

Si reflectimus ad casum, qui verbum antecedit ; vel etiam, si oratio in ejusmodi structuram possit resolvi ; reciproco utimur, ad vitandam ambiguitatem : sin nullum est ab ambiguitate periculum, quandoque alio etiam utimur relativo.

His verbis tria sumus complexi. Primum est, reciproci usum esse, quoties reditur ad præcedentem casum ; hoc est, eum quem verbum habet à fronte, sive is nominativus erit, sive accusativus.

Alterum est, etiam reciprocum usurpari, etsi redeatur ad casum sequentem, sive à tergo rectum ; modò structura hujusmodi sit, ut in priorem posset converti.

Tertium est, si ob neglectum reciproci nulla oriatur ambiguitas ; posse aliquando reciproci loco aliud relativum poni.

Exemplis hæc fient planiora.

Primum erat, reciproci usum esse, cum reflectimus ad casum, qui est à fronte verbi. Vt illo Ciceronis : *Cerere antiquissimam à C. Verre ex suis templis esse sublatam*. Vbi reciprocum habet locum, quia redimus ad *Cerere*, qui casus verbum esse præcedit. Perque nominativum, & particulam, sic resolvas : *Quod Ceres antiquissima à C. Verre sublata sit ex templis suis*. At non similiter dicam : *C. Verres sustulit Cerere antiquissimam à templis suis*. Quippe ita *C. Verres* erit casus verbi à fronte : eoque *C. Verres* templa intelligi possint. Ac proinde, ne in persona hic erretur, fatius sit dicere, *è templis ejus*. Similiter in illo ejusdem Ciceronis lib. III de Off. *Tum Pythius piscatores ad se vocavit, & ab his petiit, ut ante suos hortulos postea die piscarentur*. Verbum *petiit* ante se habet nominativum *Pythius* : cujus horti cum intelligantur, suos dicendum. Quod si Cicero dixisset, *Piscatores erant à Pythio rogati : piscatores* erunt casus à fronte : eoque, cum rogati sint piscatores, ut ante Pythii hortos piscarentur ; sic potius Cicero dixisset : *ut ante ejus hortos piscarentur*.

Alterum erat, etiam reciprocum usurpari, etsi non redeatur ad casum Verbi à fronte positum ; modò, servatà sententià, structura verborum in priorem

priorem formam possit commutari. Ut illo Maronis in Eclogis :

— *Trahit sua quemque voluptas.*

Integrè erit, *Voluptas sua trahit hominem quemque.* Hic non reditur ad casum à fronte, sed continuo reciprocum ei casui subijcitur. In causa est, quia tantundem structura valet, ac ista: *Homo quisque trahitur à voluptate sua.* Vbi manifestè reditur ad casum, qui verbum antecedit. Et sententia est eadem; quia, si homo trahitur à voluptate suâ; sua sanè voluptas trahit hominem.

Sic in illo Martialis lib. v, ep. x :

Et sua riserunt secula Maonidem.

Cujus structuram sic, salvâ sententiâ, convertas in priorem formam: *Et Maonides est risus à seculis suis.* Vbi perperam dixeris, à seculis illius: ac proinde nec in altero, quod parem vim habet, *ipsius* habeat locum. Quemadmodum etiam secundum priorem formam dicitur: *Dissolutus negligit, quid de se à quoque dicatur:* ita Cicero †, posteriori structurâ: *Negligere, quid † us. 1 of. de se quisque sentiat, est dissoluti.*

Tertium erat, quandoque relativum aliud pro reciproco usurpari: ut si nulla inde oriatur ambiguitas. Tale est, cum utimur præpositione *inter*, post gignendi, dandi, & auferendi casum. Ibi enim nunc reciproco utimur, nunc pronomine *ipse*, vel interdum etiam *iste*. Ut apud Ciceronem ad Att. lib. II, epist. VII: *Una spes est salutis, istorum inter istos dissensio.* Sic in MSSis, & editis, constanter legas. Vitatius fuerit, *inter se*, vel etiam *ipso*. Ut in Bruto: *Nec mihi cæterorum judicio videtur solum, sed etiam inter ipsos consensu.* Quomodo & Fabius loquitur lib. VIII, cap. VI, & lib. X, cap. II.

Sed non hinc sistendum. Nam etiam dixeris: *Cepi columbam in nido suo, & in nido ejus.* Prius rectum est, quia oratio tantundem valet, ac illa: *Capta à me columba in nido suo.* Vbi perspicuè reditur ad casum, qui verbum præcedat. Ac par ratio in accusativo, *Refert columbam à se captam esse in nido suo.* At *ejus* utrobique etiam habeat locum, quia non est periculum ab ambiguitate. Sic, *Supplicium sumsit de famoso fure cum sociis suis; vel, sociis ejus.* At si copula addatur, dispar fit ratio. Nec enim dixeris, *Supplicium sumsit de fure, & sociis suis; sed ejus.*

Ut magis liqueat, quam latè pateat hæc structura, eundem nobis per omne genus scriptores. Ac primò afferemus, ubi pro reciproco utantur alio relativo. Deinde ubi pro relativo sumatur reciprocum.

Prioris generis est illud Ciceronis Philipp. II: *Omnes boni, quantum in ipsis fuit, Cæsarem occiderunt.* Poterat Cicero SE dixisse. Idem I Offic. *Si non poterit causas defenditare, illa præstare debet, que erunt in ipsius potestate.* *Ipsius*, hoc est, *sua*. Idem III de Off. *Perfuga Fabricio pollicitus est, si pre-*

minim ei proposuisset, se Pyrrhum veneno necaturum. Ei dixit, pro sibi. Auctor declamationis in Sallustium: Sallustius timens, ne facinora ejus clandestina clara nobis essent, confessus est vobis adulterium. Curtius lib. ix: Abisari Alexander nunciare jussit, si gravaretur ad se venire, ipsum ad eum esse venturum. Varietatis ergo prius SE, mox IPSVM ait. Plinius lib. xxxv: Qui sciunt, demonstrare nolunt, tanquam ipsis periturum sit, quod aliis tradiderint. Quintilianus III declam. Neque ignoravit, quæ manerent eum pericula. Eum pro se. Et decl. I: Quapropter non petit, ut illum miserum putetis, nisi & innocens fuerit. Pro se.

Atque his locis, *is*, vel *ipse*, vel *ille*, accipitur pro *sui*, vel *suus*.

Sui itidem, & *suus*, pro *ei*, & *eius*, compluribus locis usurpat vulgatus Novi fœderis interpret. Loca adducere superfedeo, quia res nota omnibus: & ut id non esset pluscula congeffit Laurentius Valla in notis ad Evangelistæ Iohannis cap. xv. Nec in hoc interprete duntaxat, sed in aliis quoque scriptoribus, illud loquendi genus damnat idem libello, quem conscripsit de reciprocis. Vallam hæc in re secutus Hermolaus Barbarus: qui, ad Plinii lib. vi, cap. xxvi, malè locutum putat Sidonium, cum de Petro, magistro scriinii epistolarum, hunc in modum Carmine tertio scribit:

At mihi Petrus erit Mæcenas temporis huius.

Nam famæ pelagus fidere curvo suo.

Quomodo & idem *sui* pro *se* dixit carm. v:

— Sed non se pœna moratur

Sanguinis effusi.

Sed nec Sedulius dubitavit dicere lib. III:

Redde mihi, vel redde sibi. Verum quia, qui Vallæ ad stipulantur, non minori jure seculam magis classicorum imitatione requirerent in Sedulio; quam barbarè locutum Sidonium putavit nomine, non re Barbarus Hermolaus: aliis fanè, ac magis probatorum autorum testimoniis, opus erit; si volumus, ut liqueat *sui*, & *suus*, interdum relativa esse, at non reciproca. Tale est hoc Plauti Milite Glor. Act. II. sc. N: hercle:

Siquidem centies hinc visus sit, tamen inficias eat.

Os habet, linguam, perfidiam, malitiam, atque audaciam,

Confidentiam, confirmatam, fraudulentiam,

Qui arguet se, eum contra vincat jurejurando suo.

Cicero Philipp. II: Non enim a te emit; sed prius, quam tu suum sibi vendideret, ipse possedit. Lucanus lib. v:

--- *Quæ nox sibi proxima venit*

Informis.

Quibus in locis manifestè *sui* ponitur pro *illius*: quod Græcorum more fieri, docet Budæus in commentariis linguæ Græcæ §. Ipsum adi, susè differentem adversus Laurentium.

Idem

Idem autem de *sums* dicere licet. Cicero iv Philipp. *Quod autem eras praesidium salutis libertatisque vestrae, si C. Caesaris, fortissimorumque sui patris militum, exercitus non fuisset?* Plinius lib. xiv, cap. ii: *Gracinus arbitrabatur, non naturam ejus repugnare Italiae, sed civitatem: ob id fertilitatem suam absumi, nisi praepinguis solo ubertas lassescere non sustineat.* Porcius Latro in Catilinam: *M. Catoni, aut Scipioni. co. tanceo suo, de legibus dicendum erat.* Item, *Nam si odio senatus Catilinam arsisse demonstravimus, si rationis vitæ suæ in exercitatione tereterrimarum libidinum collocatas: quid erit, iudices, quod dubitetis de liberanda patria?*

C A P V T L V I I.

Ostenditur, non esse perpetuum canonem illum, quo dicitur vulgò, hæc quinque possessiva, meus, tuus, suus, noster, vester, capi passivè: activè autem sumi quinque istos genitivos primitivorum, mei, tui, sui, nostri, & vestri. Genitivos ipsius, unius, duorum, paucorum, plurium; item participiorum; non regi à pronomine possessivo, nisi creditum; sed convenire cum pronomine intellecto. Palmerii opinio rejecta. *Valle error de genitivo omnium. Pronomina partitiva, & numeralia, non regere genitivum, seu casum hunc regi à nomine, quod desideratur. Nostrum, & vestrum, sapius partitivè sumi: attamen etiam usurpari, ubi partitio locum non habet. Nostri, & vestri, esse patrium casum pluralem, contra quàm visum Sulpicio Apollinari.*

Ista sunt, quæ in Provocabuli convenientiâ considerationem præcipuè mereantur. Consequi videtur, ut ad Regimen sermonem convertam. Ordinar à genitivo, ac primùm expendam, quando locum habeat in primitivis: hinc, quando in possessivis: postremò, quando in partitivis, & distributivis.

In primitivis tria similiter spectabimus: ut pronomen unum regat alterum in genitivo: ut item pronomen eo casu nomen regat: denique ut pronomen à nomine casu eodem regatur. Primi generis exemplum esto: *Quid mei, tam amici hominis potuit tibi displicere!* Vbi utrumque, & quid, quod regit, & mei, quod regitur, est substantivum. De mei, satis convenit. Ut quod liqueat esse non à meus, sed ab ego. Vnde pro eo dicere possis, *Quid in me tantopere potuit displicere?* *Quid* etiam substantivum esse, inde colligitur, quòd dicatur: *Quid mei, & non, quod mei: sed quod meum, puta negotium.*

Secundi generis, ubi pronomen substantivum regat nominis substantivi genitivum, exemplum sit, *Quid monstri alis?* vel, *Aliquid monstri alunt.* Ac simile dicunt, *Hoc litterularum.* Sed *Hoc* est adjectivum: ac genitivus regitur à substantivo *negotium*; quod intelligitur, ut fieri solet in adjectivis, quæ substantivè accipi dicuntur. *Negotium, vel res litterarum, idem ac litteræ;*
ut res

ut *res voluptatum* Plauto idem, ac *voluptates*: quemadmodum non semel diximus.

Tertium genus fuit, ubi pronomen in genitivo regitur à nomine. Sed hoc non in quibusvis nominibus locum habet. Sanè possessio si significatur, sic loqui non licet. Nec enim, uti dixeris, *uxor Tui*, aut, *ager Mævi*: sic quoque, *uxor mei*, vel, *ager tui*: verum, *uxor mea*, *ager tuus*. Itidem, non ut, *mos est patris*; ita, *mos est mei*; verum, *meus*. Dispar ratio in verbalibus, atque iis, quæ animi affectum, quæque facultatem, aut partem alicujus, vel simile quid, notant. Ut, *amor, odium, desiderium, fastidium mei*: *imago, defensor, assilmator, miratrix tui*: *expectatio, vindicta, cura, ratio sui*: *absentia, finis, memoria, magnitudo nostri*: *pars, copia, utilitas, causa vestri*. Exemplis veterum, quia passim suppetunt, supersedeo.

Monent hoc loco grammatici, *amor sui, odium tui, desiderium nostri, negligentia vestri*, activè sumi: passivè autem, *amor tuus, odium tuum, desiderium nostrum, negligentia vestra*, atque ita in aliis. Verùm classici scriptores non raro hoc discrimen negligunt. Ita, ut autor est Cicero IV Tuscul. *invidia tum activè, tum passivè, usurpatur*: unde idem I Catil. semel iterumque dixit, *invidia mea*, de eâ, quâ mihi invidetur. Simile illud Terentii in Phorm. *

* ad. 5, sc. ult.

Nam neque negligentia tuâ, neque odio id fecit tuo.

Vbi *negligentia tua* est, quâ tu negligis: & *odium tuum*, quo te alius prosequitur. Idem Terentius Eunuchio ait act. II, sc. III:

--- *In eâ re utilitatem ego faciam ut cognoscas meam.*

hoc est, quæ ex me percipitur.

† Act. 3, sc. 2, al. 3.

Et Heautont. † --- *Lachrymis opplet os totum sibi,*

Ut facile scires desiderio id fieri tuo.

Pro tui. Geminum ve-

* lib. 16, ep. 3.

rò Ciceronis illud ad Tironem †: *Vilitatibus tuis possum carere: te valere tuâ causâ primum volo, tum meâ, mi Tiro*. Contrâ, *insidiæ alicujus*, dixit Cicero pro iis, quæ alicui tenduntur. Ita enim inquit pro M. Coelio: *Quod in alicujus agrestis: periculo non prætermitteret, id homo eruditus in insidiis doctissimi hominis dissimulandum putaret?* Suntque hujus generis plura.

* Sæp. 4.

Contrâ pro *causâ mei*, aut *sui* (illo Papinianus, hoc utitur Ulpianus) usitatius in ablativo dicitur *meâ*, aut *suâ*. Horatius lib. I Serm. *

--- *Causâque meâ permulta rogatus*

Fecit. — Eodémque modo dixit Cicero lib. xv ad Catilium: *Abesse te, meâ causâ moleste fero; tuâ, gaudeo*. Et lib. viii ad Att. epist. I: *Si me vellet suâ, aut Reip. causâ, Luceriam venire, statim esse venturum.*

De pronomibus primitivis, quia, quod satis est, dixi, deinceps de possessivis agemus. Hæc regere dicuntur genitivos nominum, aut participiorum, aut etiam pronominum, quæ & ipsa possessionem signent.

Nominis

Nominis genitivus est in hoc Ciceronis lib. xv, epist. ad Marcellum : *Molestè fero, me Consulè, tuum studium adolescentis perspexisse : te mecum, cùm id ætatis sim, perspicere non posse.* Et Verr. v : *Ne tua quidem recentia proximi Prætoris vestigia persequi poterat.* Item Philipp. II : *Tuum hominis simplicis pectus vidimus.* Cato ad Cicer. lib. xv : *Libenter facio, ut tuam virtutem, domi togati, armati foris, pari industriâ administrare gaudeam.* Plinius lib. IX ad Maximilianum : *Incipio gloriam petere, post iudicium tuum, viri eruditissimi, gravissimi, ac sæpe ista verissimi.*

Quod si quis post istos, etiam Comicos, & poetarum alios, exposcit; locutus sic Plautus Menæchmis † :

Imperium tuum demutat atque edictum Apollinis.

† Act. 5, Sc. 1^a
at. 2^a mea est.

Tuum Apollinis, inquit, pro tui, qui es Apollo. Falluntur, qui putant, Apollinis esse antiquum nominativum. Similiterque Aufonius * : prout in ve- * epist. 5. teri membranâ reperit Ios. Scaliger :

*Scillito decies si cor purgeris aceto,
Anticipesque tuum † Sannii Lucumonis acumen.*

Casaubonus quoque suspicatur, Perfium scripsisse sat. v :
Artificisque tuo ducit sub pollice vultum.

† Vulgo Anticyramque bibas :
etiam in Venet. 2^a
an. 1494.

Quamquam nec artificem damnet; quia artificem vultum dixisse possit pro summâ arte ac curâ elaborato : quomodo Macrobius lib. III Saturn. cap. XIII ait; *artifex nodus.* At malè quidam, cum Palmerio, referunt huc illud Ennii in Hecuba † :

Miserete mei annis, date ferrum, qui me animâ privem.

† Apud Non. in
Miserete.

Nam, *mei annis*, quidem est, *mei, quæ annus sum.* Sed *mei* isthoc est à primogenio ego; non autem à possessivo meus. De nominum genitivo satis.

Participii genitivus vix alibi, quàm apud poetas, obtinet. Horat. lib. I, sat. IV :

— *Cùm mea nemo*

Scripta legat vulgo recitare timentis. —

Ovidius lib. I Amor. el. VIII : — *Sæpe rogabis,*

Vt mea defunctæ leniter ossa cubent.

Idem epistolâ Oenones :

Et flesti, & nostros vidisti stentis ocellos.

In prosa hîc præferretur relativum. Diceretur enim, *mea, qui timeo; mea, quæ sum defuncta; nostros, qui stentis, vel meos, qui fleo.* Imò poetæ ipsi quandoque sic loqui malunt. Vt idem Ovidius lib. III de Ponto el. IV :

Nec mea verba legis, qui sum summotus ad Istrum.

Non, *mea summoti.* Sic Cic. lib. XIV ad Terentiam : *Sed omnia sunt meâ culpâ commissa, qui ab iis me amari putabam, qui invidabant.* Vbi poeta potuisset dicere, *Meâ culpâ putantis.*

Pronominis denique genitivus est hoc Ciceronis pro Muræna : *Ex tuo ipsius animo conjecturam ceperis*. Similiter Bithynicus Ciceroni epist. lib. VI : *Itaque contentus ero nostrâ ipsorum amicitia*.

† epist. 7 ad
Brutum.

Par ratio genitivorum, *unius solius, duorum, paucorum, cujusque* : qui vulgò nominum creduntur, cum re verâ sint pronominum, ut alibi satis dictum. Singulorum exemplum ordine apponam. Cicero in Pison. *Sine ullâ dubitatione juravi Remp. atque hanc urbem, meâ unius operâ esse salvam*. Idem pro Marcello : *Solius enim meum peccatum corrigi non potest*. Livius lib. VIII : *Noster duorum eventus ostendat, utra gens bello sit melior*. Ac similiter trium, plurimumve, dicere poterat. Brutus ad Cicer. † *Qui vestris paucorum res fondeat laudibus*. Cic. lib. V de Fin. *Sua cujusque animantur natura est*. Addit Valla genitivum, *Omnium* : quem adstruere nititur illo Ciceronis lib. III de Orat. *Voluntati vestrae omnium parvi*. Sed in omnibus codd. est, *vestrum omnium* : quod & sententia requirit.

Planè autem ratio fugit grammaticos, cum ex hisce collegerunt, pronomen possessivum regere genitivos nominum, pronominum, & participiorum. In errorem eos hunc impulit, quòd non attenderent ad ellipsin pronominis primitivi. Absque eo esset, facile, puto, animadvertissent, genitivos illos non regi à pronomine possessivo, quod rationi adversatur : sed à substantivo illo, cui additur pronomen possessivum. Exempli gratiâ, illud, *Judicium tuum viri eruditissimi* : integrè sit, *Tuum, tui eruditissimi viri, judicium*. Vbi quid apertius, quàm tres istos genitivos regi à nomine substantivo *judicium*. *Tui* verò brevitatis causâ omittitur, quia ex *tuum* satis intelligitur. Par ratio in isto : *Meum unius peccatum* : pro, *meum mei unius peccatum*. Nihil certius, quàm, *mei unius*, dependere à *peccatum*, non à *meum* : quod cum adjectivum sit, vim regendi habet nullam. Sola enim substantiva, si verba alia exceperis, regunt genitivum. Itidem istud, *Vestris paucorum laudibus*, plenè sit, *vestris vestri paucorum laudibus*. *Mea timentis scripta*, sic suppletur, *Mea mei timentis scripta*. Utrobique genitivos regi à substantivo, satis est evidens. Hanc ellipsin Græcicam optimè etiam perpexit Iosephus Scaliger cum de Aufonii verbis antea adductis sic scribit lib. II, Aufon. Le&. cap. XI : *Notandum genus loquendi, Tuum acumen Samii Lucumonis. Nam & ita à multis veteribus usurpatum memini : ut à Iovi consulto : Cum mens mea fuerit facientis testamentum. Et à Thucydide, aliisque veteribus Atticis. Ita enim loquuntur : ut, ἀμείλιχα γνώμη ἐτιώ βαλεούτων, & similia. Hoc igitur modò hic dictum, Tuum acumen Lucumonis. Intelligendum enim τὸ εἶς genitivus secundæ personæ. Si enim expressum esset, ignorantia hujus locutionis locus corruptus non fuisset*.

* Pseudolo act. I, sc. 1.

Duorum labori ego hominum parissimè lubens ,

Mei

Mei te rogandi, & tui respondendi mihi.

*Tanquam si diceret, nostro labori mei, & tui. Quid quod eodem modo dicitur nos-
ter utriusque labor?* Hactenus Scaliger.

Restant pronomina tum partitiva; ut sunt, quæ dialectici vocant signa universalialia, & particularia: tum numeralia, sive quæ numerum, vel ordinem significant. Partitiva enim pronominiibus accenseri, satis dictum nobis lib. I de Analogia cap. II, & lib. IV, cap. II. Deque numeralibus idem monitum lib. IV, cap. X. Vtraque ajunt regere genitivum pluralem. Quo sequentia referunt exempla. Terent. Andr. act. IV, sc. IV:

Quid turbæ est apud forum? quot illic hominum litigant?

Maro I Æn.

Teucrorumque alios. —

Idem ibid:

Nulla tuarum audita mihi, neque visa sororum.

Plinius lib. II Hist. Nat. *Cæteris quippe animantium sola victus cura est. Et eodem libro: Reliquis talium, ab initio ad finem, septenarii sunt numeri.* Sed quam in Nominibus partitivè acceptis ellipsin statuebamus: eandem in hisce pronominiibus agnoscimus. Nempe hic quoque genitivus pluralis regitur ab ablativo numero: atque ablativus ille à præpositione EX. Nam *quot hominum*, integrè est, *quot ex numero hominum.* Alii *Teucrorum*, valet, *ex numero Teucrorum.* *Nulla sororum*, plenè fuerit, *ex numero sororum.* Atque ita in cæteris.

Sed unum huic sententiæ objici posse video, genitivos plurales additos distributivis *omnis*, & *cunctus*, non posse exponi per præpositionem *ex*. Ut hoc Livii lib. II belli Macedonici: *Macedonum ferè omnibus, ut manerent persuasit.* Crebrò ita locutus Plinius, ut lib. III, cap. I: *Bætica cunctas provinciarum dicitur cultu præcedit.* Et lib. XI, cap. XXXVII: *Renes habent omnia quadrupedum, quæ animal generant.* Et eodem cap. *Piscium omnibus serrati dentes, præter scærum.*

Verùm, quibus inde scrupulus oboritur, non cogitant, *omnes Macedonum*, valere, *ex numero Macedonum singuli*, vel *nemo non*. Sic, *cunctæ provinciarum*; idem est, ac *unaquæque*, vel *nulla non è provinciarum numero*. Quà mente nihil impedit, quo minùs sic ellipsin suppleamus, *omnes ex Macedonum numero: cunctæ ex numero provinciarum*: non quasi ex toto aliquid decerpatur, reliquo relicto; ut fit, si dicatur, *aliqui Macedonum, nonnullæ provinciarum*: sed quia animum per partes singulas circumferamus, usque dum partes expleant totum.

Docent viri quidam eruditione præstabiles, partitivis, & partitivè partitis, ut sunt etiam nominum comparativi, & superlativi, item numeralia, addi genitivos *nostrum*, ac *vestrum*: at alia exigere genitivos, *nostri*, ac *vestri*. Neque id temere ab iis adferri videtur. Nam dixit Cicero contra Rullum: *Tunc contra hanc Romam, communem patriam omnium nostrum, illa altera*

Roma quæ crederetur. Et II in Rullum : *Omniibus vobis, aut majori vestrum parti.* Idem Catil. IV : *Video, Patres Conscripti, in me omnium vestrum ora atque oculos coniectos esse.* Et ad Q. Fratrem lib. II, ep. IV : *Domus utriusque nostrum ædificatur egregie.* Eodémque modo Livius lib. I : *Imperium summum Romæ habebit, qui vestrum primus, ó juvenes, osculum matri tulerit.* Curtius lib. VII : *Nolo singulos vestrum excitare.*

Verùm hæc quidem testimonia evincunt, *nostrum*, & *vestrum*, rectè participivis, ac similibus addi : at discrimen id, quod inter genitivos eos ponunt, non validè satis probant. Nam & apud Ciceronem ipsum loca sunt, quibus *nostrum*, & *vestrum*, aliis quibusvis addat nominibus. Vt Philipp. IV : *Frequentia vestrum incredibilis, concioque Quirites tanta, quantam meminisse non video* &c. Pro Plancio : *Quare noli me ad contentionem vestrum revocare.* Ibidem : *Postumus eripere contentioni vestrum.* Eodemque modo scripsit Sallustius in Catilina : *Sæpe majores vestrum miseriti plebis Romanæ.* Quo tamen in loco jam Apollinaris, & Gellii * ævo, à librariis, pro, *vestrum*, reponebatur, *vestri*.

* Gell. lib. 20, cap. 6.

† ibid. apud Gell.
‡ ibid.

Non desunt, qui contendunt, obsoletum esse loquendi genus, quoties, *nostrum*, & *vestrum*, usurpantur, ubi partitio non habet locum. Quibus sanè ad stipularemur, si nemo ita locutus esset præter Gracchum †, cujus est, *misereri vestrum* : aut *Quadrigarium ‡*, cujus hæc apud Gellium verba : *Cui Mari, ecquando te nostrum, & Reip. miseretur?* Nunc verò, cur iis ad sensum non accomodemus, ex tam multis de Tulliano penu, nemini obscurum esse potest.

* ibid.

Interim falsus quoque Apollinaris *, qui, illis adductis locis, *miseretur nostrum*, non *nostrum*, dicendum putavit. Nam hæc in re adversantur ei autores plurimi : in his Afranius in Togatâ :

Nescio qui nostri miseritus tandem Deus.

Præterea genitivos *nostrum*, & *vestri*, usurpant quoque Sylla secundo rerum gestarum, Terentius Phormione, & Laberius in Necyomantiâ : quorum verba suggeret Gellius †. Imò ipse Cicero in IV Catilina. *Habebitis duces memorem vestri, oblitum sui.*

‡ ibid.

CAPVT LVIII.

Idem cum illo, non *videri Latinum*. Vt pro eo dixerint antiqui. Idem tertio, alius *sæxto casui junctum*. Ellipsis pronominis me, te, se.

A Genitivo transeo ad dativum. Quem nullum quidem pronomen, imò nec vox alius classis, regit : at tamen, Græcæ more, *idem casum* hunc adsciscit. Romanâ enim consuetudine dicitur *idem qui*, *idem ac* ; vel,

vel, *idem atque*; vel, *idem* &. Sæpe tamen nunc legere est, *idem cum illo*: quomodo sæpius loquitur maximus Erasmus, nec propterea tantillo minor. Ut Annot. ad cap. VIII Matth. *eundem*, ait, *esse centurionem cum eo, de quo meminit Lucas*. Et aliquanto post: *Gerasam quidam existimabant eandem esse cum Gadara*. Quin is sermo erudito hoc seculo adeo obtinuit, ut potius quærendū videatur, qui aliter loquantur, quam qui loquantur hoc pacto. Vnum Iosephum Scaligerum adducam, qui Castigationibus in Sphæram Manilii * *Minor. vsa eadem est cum Cynosura*. At antiqui dixissent, *eadem que Cynosura*. Cicero lib. II Off. Peripatetici quendam *idem* erant, qui *Academici*. Idem in Oratore: *Sit igitur hoc cognitum, in solutis etiam verbis inesse numeros; eosdemque esse oratorios, qui sunt poetici*. Sic lib. I ad Att. ep. XIV: *Apud bonos idem sumus, quos reliquisti*. Ac Plautus similiter Stichus sc. II:

Idem animus est in paupertate, qui olim in divitiis fuit.

Vel dicendum *idem* &. Cic. lib. II de Nar. Deorum: *Dianam, & Lucinam, eandem esse putant*. Pro domo: *Ut eadem sit utilitas uniuscujusque, & universorum*. Ovidius quoque VI Fast.

Vesta eadem est, & terra: subest vigil ignis utrique.

Poëtice verò, ac Græcorum more, dicitur, *idem illi*: ut apud Lucretium lib. III:

*Adde Heliconiadum comites: quorum unus Homerus
Sceptra potitus, eadem aliis sopitū quiete st.*

Horatius epist. ad Pisones:

In vitum qui servat, idem facit occidit.

Hoc est, τὸ αὐτὸν ἐναντίον. Vide Victorium lib. X Var. Lect. cap. XXI.

Ut vero *Idem* dativum, ita contrarium ejus *alius* (quod & ipsum pronomen esse, diximus) ablativum admittit. Sallustius: *Aliud bello mallet*. Horatius I:

*— Ne quis se præter Apellem
Pingeret, aut alius Lysippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum simulantis.*

Idem alibi †: *Neve putes alium sapiente bonoque beatum.*

Et Cornelius Severus in Ætna:

Materiamve aliam credis furere igne favillam.

Ita in veteribus est codd. ut etiam observatum Scaligero. Phædrus lib. III: *Alius Sejano*. Quin Ianus quoque Guiljelmus legendum putat in prologo Plautinæ Pseudoli:

Qui quærit alia bis, malum videtur quærere.

Accusandi, vel auferendi casum, nullum pronomen, uti nec nomen, regit. Sæpe autem uterque casus pronominis, aliunde rectus, non comparètur ob ellipsin: præsertim accusativi ME, TE, SE. Ita ME intelligitur apud Plautum Afin. act. III, sc. I:

* pag. 81, edit. Raptid.

† lib. 2 epist. larum.

‡ lib. 1, epist. ad Quintilianum.

Vbi piam Pietatem, se isto more moratam tibi

Postulem placere, mater, mihi quo pacto præcipis?

Pro, *postulem*, hoc est, æquum censeam, *me placere*. Primæ autem personæ accusativum intelligi, cognoscitur ex eo, quod verbum primæ personæ, nempe *postulem*, præcedat. Ac similiter, si præeat verbum secundæ personæ, intelligitur pronomen secundæ personæ. Ut si dicas, *Postules placere*, pro, *Postules te placere*. Par ratio in tertiâ: ut, *Postulet placere*, pro, *Postulet se placere*. Ita Plautus Afin. act. II, sc. III:

--- ME. *Demanetum volebam.*

LI. *Si sit domi, dicam tibi.* ME. *quid? ejus atrienfis?*

LI. *Nihilo magis intus est.* ME. *ubi est?* LI. *ad tonsorem ire dixit.*

Pro, *se ire dixit*. Idem Captivis act. II, sc. III:

Hic autem te ait mittere hinc velle ad patrem;

Meum ut illic redimat filium; mutatio

Inter me, atque illum, ut nostris fiat filius.

Pro, *ait se mittere*. Similèque hoc Curtii lib. VIII: *Oclingenta talenta constituit daturum Alexander*. Pro, *se daturum*. Alterum quoque Curtii, & unum item Ciceronis locum, adfert Budæus in Commentariis Ling. Gr. verùm ii aliter hodie in castigatioribus leguntur codicibus. Sed rectum puto, quod apud Sallustium in Iugurthâ quidam antiqui codd. Rivio teste, habent: *Interim Hiempsal reperitur, occultans tugurio mulieris ancille, quo in-
nio pavidus, & ignarus loci, profugerat*. Et apud Maronem II Æn.

Accingunt omnes operi.

Ac ibidem:

Et lateri adglomerant nostro.

In optimo quoque illo Romano codice Pierius reperit II Georg.

--- *Neque in vacuum poterunt extendere rami.*

Pro quo in aliis,

--- *Poterunt se extendere rami.*

Multa hujus generis attulimus libro tertio de Analogia cap. tertio.

C A P V T L I X.

Quantus, qualis, quot. *si geminentur, generalitatem significant. Pleonasmus pronominis, ubi vel vox eadē repetitur: ut, mihi implevit mihi: vidit se vovere se: vel jungitur alia ejusdem significationis; ut, illā eam, ambo duo, omnes universi, totus universus, totus perpetuus. A Linacro receditur. Id propterea, pro, propter id. Ille $\alpha\lambda\epsilon\gamma\alpha\delta\epsilon\omega\omega$, præcipuè post velut, aut sic. Ipse egomet. Alter, alius, quis, vel quisquam, vel semper, vel sæpius redundant: post, nullus, nemo, nihil. Non esse figuratum sermonem; sed nativum; quibus locis statui solet pleonasmus dativorum, mihi, tibi, sibi; vel accusativorum, me, te, se.*

Multa hætenus de ellipsi diximus, quæ pertineant, tum ad Convenientiam Pronominis figuratam, tum ad figuratum Regimen ejusdem. Sed tam in convenientia, quàm regimine, quandoque etiam provocabulum redundat. Quandoque item redundare vulgò existimatur, cum potius ellipsis sit futura, si deesset. Quare de vero falsoque pronominis pleonasmò, quædam subjiciemus.

Vnum est pleonasmì genus, cum vel idem pronomen geminatur, vel duo ejusdem significationis conjunguntur.

Nec tamen pleonasmus putandus, quotiescunque repetitur vox eadem. Ut in *quantusquantus*. Quomodo Terent. Adelph. act. III, sc. III:

Tu, quantusquantus, nihil nisi sapientia es.

Similiâque, *qualisqualis, quisquis, quotquot*. Quæ ob geminationem, ut Priscianus ait in XVII, *generalem habent prononciationem, colligentem universalitatem numerorum*. Vnde idem valent, ac si pro altero poneretur *cunque*: ut *qualiscunque, quotocunque*, & ita in aliis.

At verè redundat illo Plauti Aulul. act. III, sc. VI:

— *Qui mihi omnes angulos*

Furum implevisti in ædibus misero mihi.

Atque ut hic *mibi*, ita se geminatur illo Catulli, epigr. xxxvii:

Et hæc pessima se puella vidit

Ioco se lepido vovire Drivis.

Vbi Aldina, & eâ antiquior Regiensis, *Iocosè lepide*. Vnde alii, *jocosè & lepide*. Atqui poëta SE duplicavit divisim, ut junctim fit in *se se*. Vbi tamen nihil redundat, quando observatur, quod ex Iulio Cæsare Servius annotavit, SE simplex usurpari, cum quid in alium dicitur factum: SE SE autem, cum in se ipsum. Et talis quidem est pleonasmus, ubi pronomen idem voce repetitur.

At ejusdem significationis pronomen redundat in hoc Plauti Menæch. act. IV, sc. III:

Imò

In eo edepol pallam illam, amabo te, quam tibi dudum dedi, Mihi eam redde.

Vbi illam $\alpha\lambda\epsilon\omicron\upsilon\acute{\alpha}\lambda\epsilon\iota$, vel eam. Similiter Amph. act. III, sc. III:
Iam hi ambo, & servus, & hera, frustra sunt duo.

ediv. d. it.

Nam ambo, & duo, quorum alterum $\alpha\lambda\epsilon\omicron\upsilon\acute{\alpha}\lambda\epsilon\iota$ *, pronomina esse, dixi & antea. Apud eundem Trinummo act. IV, sc. III:

— *Nam id genus hominum omnibus*

Universis est adversum.

Quomodo & Appulejus lib. VII Met. *Talibus dictis universi omnes adfensere.* Hæc quoque esse pronomina, ostendimus alibi. Pronomina quoque totus, & universus, eadem jungit comœdiâ act. I, sc. II:

Ac similiter Mostell. act. I, sc. II:

— *Non videor mihi*

Sarcire posse ædis meas, quim totæ

Perpetuæ ruant.

Vbi perpetuæ non aliud, quàm totæ.

Sed etiam citra hujusmodi repetitionem sæpius redundat pronomen. Hoc fieri censet Linacer apud Æmilium Probum, vel potiùs Cornelium Nepotem. Vt qui dicat, *Chabrias Atheniensis hic quoque in summis habitus est ducibus.* Item: *Timotheus, Cimonis filius, Atheniensis, hic à patre acceptam gloriam multis auxit virtutibus.* De quibus ita Linacer: *Ille paullo duriora, meo iudicio, maxime quod in principio orationis sunt posita.* Nempe non attendit vir eruditus, ante *Hic τολμαίων* † poni oportere: esseque priora inscriptionem sive lemma capitis universi. Rectius igitur dixeris, initio apponi in illo Plauti, Pœnolo, act. V, sc. II:

Pater tuus, is erat frater patruelis meus.

Vbi $\pi\alpha\tau\epsilon\rho\varsigma$ † post *tuus* ponenda: quasi dicat: *pater tuus, is, inquam, quem dixi.* Eoque nec hic omnino $\alpha\lambda\epsilon\omicron\upsilon\acute{\alpha}\lambda\epsilon\iota$ †. Vti nec isto Sallustii in Catilin. *Sed urbana plebs, ea verò præceps erat multis de causis.* Nam verba hæc, ea verò, uti venustatem adferunt orationi, ita quoque $\epsilon\mu\phi\alpha\sigma\iota\varsigma$ habent. Imò non parum hæc particula inserta ad perspicuitatem facit, quoties nominativus longiùs antecessit. Ita Cicero ad Att. lib. VII, ep. XV: *Postumus autem, de quo nominativum Senatus decrevit, ut statim in Siciliam iret, Eufanòque succederet, is negat se iturum sine Catone.* Quomodo legit quoque Linacer lib. V. Abest tamen *is* ab editionibus Lambini, Böttii, Junii, Guilielmi, ac Gruteri.

Etiam ille salvâ tollas sententiâ ab illo Maronis in II Georg.

Quid majora sequar? salices, humilesq; genistæ,

Aut ille pecori fraudem, aut pastoribus umbram Sufficiunt.

Fit idem sæpius post particulam similitudinis *velut*, aut *sic*. Vt apud Maronem XI Æn. ubi agit de Arunte, post Camillam interentam se conj-

† punctum, sive distinctionem perfecta sententiæ indicem.

† subdistinguitur.

‡ superest.

conjiciente in fugam, more lupi, postquam pastorem, & juvenem, inter-
emit. Locum integrum apponam :

*Ac velut ille, prius quam vela inimica sequantur,
Continuo in montes sese arvens abdidit altos,
Occiso pastore, lupus, magnæve juvenco,
Conscius audacis facti, candidamque remulcens
Subjecit pavitantem utero, fibrasque petivit:
Haut secus ex oculis se turbidus abstulit Arvens,
Contentusque fugâ medicis se immiscuit armis.*

Planèque eodem modo usurpat Statius lib. III Thebaidos :

--- *Ac velut ille*

*Fluviibus Ioniis Calabræ decus arbiter alno,
Nec rudis undarum portus : sed linquere amicos
Purior Olenii frustra gradus impulit astri.*

Claudianus quoque de bello Getico :

--- *Sic ille relinquens*

*Iejunos atro catulos immanior exit
Hibernâ sub nocte leo. ---*

Pluraque id genus observat Guilielmus Canterus lib. III Var. Lect.

cap. xxvi *

Ipse etiam (quod Apollonius ὁμιλῶν μάλιστα, Priscianus † *appositivum* ap-
pellat) redundat post *egomet*, cum *egomet* valeat *ego ipse*. Sed additur *ipse*
ad ἐμῶν majorem. Ita, *nosmet ipsos*, est apud Terentium Phorm. act. I,
sc. IV. Ac Tullius similiter lib. I de Off. *Nesi nosmet ipsos amabimus* valde.

Etiam, *alter, alius, aliquis, quisquam* (quæ pronomina esse, suo loco ostendimus) redundant post *nemo, nullus, nihil*. Ut illo Plauti Cistellariâ act. IV,
sc. I : --- *Scelestiozem in terrâ nullam esse alteram.*

Et Mercatore act. I, sc. I :

Mulier, quâ mulier alia nulla est pulcrior.

Origo hujus locutionis ex eo est, quod naturâ suâ aliud est *nullus*, aliud
nullus alter, vel *nullus alius*. Nam, *Nullus*, excludit omnes : ut si dicam, *Nulla*
stante : sed, *Nullus alius*, eximit unum : eoque *alius* intelligitur, si dixeris,
Nulla stante, hic stabat. Nempe haut aliter, ac Plinii illo lib. I, epist. XXI I I :
Hunc, omnibus sedentibus, stare : pro, *omnibus aliis*. Cum igitur viderent ve-
teres, interdum post *nullus* sententiam *alius* exigere, cœperunt vulgò etiam
alius addere, ubi sententia id minimè requireret : nempe solum ob orna-
tum, vel emphasin majorem : ut in locis memoratis. Similiter Mercat.
act. IV, sc. IV :

Nam mihi nihil reliqui quicquam aliud jam esse intelligo.

Ff

Et sc̄ -

* est. potrema.
Nam in prima,
sive Basileensi,
fuit a quar. u.
† lib. I.

Et sæpius alibi. Sed & Terentii est Hec. act. I, sc. I :

Nam nemo illorum quisquam, scito, ad te venit.

Et And. act. I, sc. I : --- *Cæperiebam nihil ad Pamphilum*

Quidquam atinere. Gellius lib. IX, cap. X : *Tot puris honestis, que verbis venerandam illud concubii pudici secretum neminem quemquam alium dixisse.* Et lib. XIII, cap. XII : *Si duo hæc verba dissident, neque ullà re alià dissident.* Similiter post *Quis* redundat alter, aut *quisquam*. Vt Amph. act. I, sc. I :

Qui me alter est audacior homo? ---

Et act. IV, sc. III :

Qui me Thebis alter vivit miserior? ---

Et Aulul. act. V, sc. I :

Quis me Athenis nunc magis quisquam est homo, cui Dii sint propitii?

Vulgo etiam dativos, *mibi, tibi, sibi*, dicunt *πελάζεν*. Vt illo Plauti Mil. act. I, sc. I :

Nam ego hanc macheram mihi consolari volo.

Sed de hoc paullo aliter censeo. Nempe *mibi* valet *meo commodo*. Omne enim nomen, ac verbum, dativum admittit. Vt non minùs Latinum sit, *mibi consolari*, quàm *me consolari* : *mibi amare*, quàm *me amare* : *mibi ferit*, quàm *me ferit* : atque ita in aliis. Sic Terent. Phorm. act. V, sc. IX :

Qui mihi, ubi ad uxores ventum est, tum sunt senes.

† act. 2, sc. 1.

Vbi sic Donatus : *Eleganter insertum M I H I. Vt in Heautont. †*

--- *Is mihi, ubi adhibet paullo, sua que narrat facinora!*

Atqui neutro loco penitus redundat dativus. Nam *narrat mihi*, etiam qui absente me narrat, quatenus inde voluptatem capio, quòd ejusmodi effutiat. Et Nausistrata jure queritur, sibi viros fieri senes, quia ex eo ipsa damnum ac dolorem capiebat. At dicat aliquis, saltem penitus superesse in isto Catulli in Invent.

Mallem divitias mihi dedisses

Isti, cui neque servus est, neque arca.

Vbi *mibi* ait, licet sequatur *isti*. Sed poetæ mens manifestior erit, si pro *dare divitias isti*, dicas, *donare divitias istum* : ubi si *mibi* addas, nihil liquet redundare. Vt nempe sit, *Mallem donasses mihi istum divitias*. Vt *mibi* valeat, *bono meo*, sive, *in mea spes gratiæ*. Par ratio, cum ait Lucretius lib. V :

Ergo terra tibi limatur, & aucta recrefcit. Maro Ecl. VIII :

Tu mihi, seu magni superas jam saxa Timavi,

Sive oram Illyrici legis æquoris, en erit unquam &c.

Idem v. ÆII.

--- *Vbi nunc nobis Deus ille magister,*

Nequicquam memoratus Eryx?

Propertius lib. X, el. X :

Sentiet illa tuas post mibi victa manus.

• Nec respuunt hunc usum Oratores. Cicero ad Att. lib. 1, epist. 11 : *Hic tibi rostra Cato advolet. Cælius ad Cic. epist. 11 : Hic tibi strepitus, fremitus, clamor tonitruum, & rudentum sibilus.* Nec diffiteor, in talibus plurimum omitti dativum. Sed hoc non impedit, quo minus citra ullam figuram possit apponi; sive ad ornatum, sive etiam quia ἑμφραση habeat.

Ajunt & sæpius ante infinitivum ἀλεονάζειν accusativos *me, te, se*. Ut illo Plauti Asin. act. 1, sc. 1 :

Atque ego me id facere studeo, volo amari a meis.

Sed est & hic sermo nativus. Nam ut verbum finitum naturam ante se habet nominativum : ita infinitivum exigit accusativum. Quod igitur verbo finito diceretur, *Equidem studeo, ut ego faciam* : id dixeris per infinitivum, *Studeo me facere* : & κατ' ἔλλειψιν, *Studeo facere*. Pluriamque id genus exempla adduximus cap. xx.

C A P V T L X.

DE PARTICIPIO. Dicitur, creditus, & similia, interdum genere respondere, non nominativo à fronte, sed à tergo. Participium pro infinitivo. Antiprosis, vel ellipsis. Est loquens, pro loquitur. Participio additus nominativus pro vocativo. Item pro accusativo : nisi hic ellipsis potius statuenda. Exosus quando accusativum, quando item dativum requirat. Desperato, comperto, absolute, absque pronomine eo.

DE cursis Pronominis spatii ad Participia pervenimus. Sed pauca hæc sunt, quæ non ex superioribus intelligantur. Nec propterea committam, quin qualiacunque illa hæc perstringam. Ac primum de Conventientia, inde agam de Rectione.

Conventientia se habet, ut in nomine substantivo, & adjectivo. Itaque & participia *dicitus, creditus*, similiaque, usitatius conveniunt cum nominativo, vel accusativo à fronte.

Interdum tamen ei respondent, qui est à tergo : hoc est non subiecto, sed illi, quod de alio prædicatur. Cic. 11 de Divinat. *O delirationem incredibilem ! non enim omnis error stultitia dicenda est.* Terent. Phorm. Act. 1, sc. 11 :

— *Nunquam æquè, inquit, ac modò,*

Paupertas mihi onus visum est, & miserum, & grave.

Livius lib. 1 ab V. C. *Gens universa Veneti appellati.* Et lib. 1x belli Punici : *Ludi fuere Megalesia appellata.*

Excipe, si prius substantivum fuerit proprium hominis. Cujus, ut dignioris, semper habenda est ratio. Nec enim dixeris : *Bonosus Imperator,*

cum vitam laqueo finisset. amphora pendens dicitur est: sed dicitur. Nec aufim dicere: Pamphila nostra liliam virginis chori appellatum, sed appellata fuit.

Participium passivum verbi, quod nuncupandi habeat significationem, etiam in vocativo usurpatum, recipit nominativum. Plinius de Cicerone * : Salve primus omnium parens patriæ appellatione, primus in toga triumphum, lingueque lauræam, merite.

Etiamne illud apponi meretur, participia quandoque pro infinitivo ponunt? Ut apud Livium lib. II: Recipit extemplo animum pedestris acies, postquam juvenutis proceres, a quo genere pugnae, secum partem periculi sustinentes vidit. Pro, sustinere. Et lib. X: Cum adversantes pacis arguerentur. Hoc est, adversari.

Magis operæ sit, monere de antiptosis, ut vocant. Nam quod dicebamus cap. XX, accusativum, quicum verbum convenit à tergo, interdum mutari in nominativum: hoc in aliis etiam adjectivis, attamen in participiis maxime, invenitur. Ac Maronis, & Horatii locum unum alterum ibidem attuli. Similiterque idem lib. III, od. IV:

Injecta monstris terra dolet suis.

Pro se injectam. Causa mihi locutionis hæc videtur, quod determinativum prædicati fiat determinativum subjecti, eoque non alio casu, quam subiectum, id autem est nominativus, debeat effèri. Subjectum enim est terra; prædicatum dolet. Prædicato addebatur hæc causa dolendi, quod esset monstris suis injecta. Sed si doluit, se injectam monstris; sanè injecta jam erat monstris, cum doleret. Sententia igitur est, Terra monstris suis injecta dolet se injectam monstris. Sed si ista ita sunt, magis fuerit ellipsis accusativi, quam antiptosis nominativi. Possis & aliter ellipsin statuere: nempe ut ante nominativum intelligatur dum est, vel quia sit, aut simile. Ut sic explicatur, Terra dolet, quia injecta sit monstris suis. Videor mihi satis apertam esse antiptosis, seu ellipsis causam attulisse. Par ratio illius Plautini Afin. act. III, sc. III:

*Argenti viginti minæ, me modo ad mortem appulerunt,
Quas hodie adolescens diabolus ipsi daturus dixit.*

Prout in vet. codd. legi, Lipsio, Gruteroque, est observatum. Integre erit, Adolescens daturus viginti minas dixit se daturum minas eas. Vel sic, Adolescens dixit, quod sit daturus minas xx. Vnde & facile statuere de illo Propertii lib. II, el. IX:

Visura & quamvis nunquam speraret Vlysem.

Quod antiptosis erit, si dicas, visura poni pro, se esse visuram. Ellipsis autem, si sic resolvas, Quamvis nunquam speraret, quod esset visura. Græcissimum esse, superius diximus. Sic Lucianus: Οὐκ οἶδα ἐγὼ εὐ καλλίω παῖδα ἰδῶν. q. d. Non memini ego pulchriorem videns puellam. Pro, ἰδῶν με. videre me, ut sit antiptosis: vel, ut sit ellipsis, ὅτι ἴδω ἰδῶν. quod eram videns. Quomodo

Aristo-

Aristoteles in Metaphysicis ait, nihil differre, *ἀνθρωπος ὑγιάνων ἐστὶν*, homo est valens, & *ἀνθρωπος ὑγιάνει*, homo valet. Imò & Cicero similiter de Oratore: *Est ut scis, quasi in extremâ paginâ Phœdri, his ipsis verbis loquens Socrates.* De Convenientia fatis.

Regimen se habet, ut in verbo; sive spectes, quo verè regunt verba; sive quo regere traduntur.

Veri regiminis exemplum est hoc Iuvenalis * :

Pectora nostra duas non admittentia curas.

* Sat. 7.

Admittens curas, ut *admitto curas*. Atque hoc etiam locum habet in passivæ formæ participiis, *exosus*, & *perosus*, modò activè sumantur. Ut v. Æn.

Iupiter omnipotens, si non exosus ad unum

Trojanos.

Sic, *perosa segnitiam*, apud Columellam lib. ix, cap. v. Nempe, ut dicimus, *odisse aliquem*. Imò et si dicamus, *odet vitæ*: tamen dicimus, *perosus vitam*. Ut apud Suetonium † : *Ignaviam suam perosus*.

† In Julio cap. 7.

Moment Grammatici, participia in NS, venientia ab activis accusativum regentibus, pro accusativo recipere genitivum, quando in nomina degenerant. Quid mirum? quando tum naturam accipiunt substantivorum. Nam, *amans patriæ*, valet, *amator patriæ*: *observans tui*, idem ac, *observator tui*: *sitiens virtutis*, tantundem ac, *suitor virtutis*.

Idem locum habet in quibusdam præteriti temporis. Ut apud Sallustium in Catil. *Alieni appetens, profectus sui*. Pro, *professor ac decolor sui*.

Atque hæc verum est regimen. Videamus de falso. Genitivus est in istis, *Parvi ducens*, quod valet, *pro parvi æris pretio ducens*. *Condemnans furti*, pro, *de crimine furti*. *Miserescens regis*, pro, *de casta regis*. *Recordans pueritiæ*, pro, *memoriam pueritiæ*: & ita in aliis.

Dativus est, *invidens patrueli*, *resistens hosti*, *invidens alteri*, *irascens vel iratus uxori*. *Exosus* quoque nunc casum adfiscit, cum passivè exponitur. Ut apud Gellium lib. ii, cap. xviii: *Non omnimodis* (sive *omnimodo*, ut Ianus Guilielmus legit, pro quo *omnes modo* est in vet. libb.) *divos exosus esse*. Putat Linacer, etiam activè dativo jungi: idque propter illud in Augusti epist. ad Tiberium †: *Deos obsecro, ut te nobis conferrent, ut valere nunc*, & *semper patiuntur, si non populo Romano perosi sunt*. Sed in melioribus libris, uti editione Rob. Stephani, & aliis, *populum Romanum* reperio. Errorem inde arbitror promanasse, quia veteres P. R. vel *pop. Rom.* scriberent: unde imperiti quidam librarii fecerint accusativum.

† apud Sueton.

Est ubi ambigas, sitne dativus, an genitivus. Ut illo Taciti lib. i Annual. *Multitudo lascivie sueta*. Dativum malim, ut simile sit ac, *lascivie sueta*. Genitivus tamen possit esse, ut *sueta* sit nomen; morèque Græco patrium

† *assueta laborii.* trium casum recipiat. Sic enim Sophocles Elestrâ , ἠθάς ἤσο μὲθ' ἄνδρ' †.

Accusativus aliunde rectus est in hisce , *iens Romam* , pro , *ad Romam* : *totam noctem potans* , pro , *per totam noctem* : *doctus iter* , pro , *ad iter* : *rogatus sententiam* , pro , *ad sententiam dicendam* : *jurans Deos* , pro , *per Deos* : & sic in cæteris.

Ablativus aliunde rectus est in istis : *Veniens Româ* , plenè est , *ab Roma*. *Potavit totâ nocte* , est , *in tota nocte*. *Vendens auro* , est , *pro auro*. *Constans animo* , & *corpore* , pro , *ex animo* , & *corpore*. *Cogitans animo* , pro , *cum animo*. *Defensus legibus* , pro , *ab legibus*. *Lætitia exultans* , pro , *præ lætitia* : & similiter in aliis.

De participiis , in ablativo absolutè positis , dictum cap. XLIX. Vbi ostendebamus , Livium , ac Tacitum etiam , participio sic uti absque nomine , vel pronomine. Atque ita quoque Curtius : *Desperato , regionem posse retineri*. Et Iustinus lib. XXVII : *Cognito , quod sibi insidiæ pararentur*. Idem : *Quæsto , an incolumis effugisses*.

Etiam more nominum adjectivorum , de quibus diximus cap. I. , crebrò junguntur infinitivo activo , vel passivo. Activo , ut illo Lucretii lib. II :
— *Itus contemnere sueta*.

Passivo , ut hoc Livii lib. I : *Vejentes , vincî à Romano milite adsueti , fusi fugatique sunt*. Vtrobique infinitivus ponitur pro dativo. Nam , *sueta contemnere* , idem valet ac *contentui* ; & , *adsueti vincî* , tantundem fere , ac *adsueti fugæ* , & *occidioni suorum*.

Atque hîc participio additur infinitivus pro dativo , quem casum non regi , sed adfcisci , sæpius diximus.

At participium verè regit accusativum : cuius vicem tenet infinitivus passivus in illo Senecæ *Hercul. Fur. Pollni metuens* : hoc est , *pollutionem*. Item apud Papinium lib. V Sylv. epith. *Stellæ* :

Illâ refert vultu non aspernata rogari.

Pro , *aspernata rogationem* , ac *preces*.

Atque ut hîc infinitivus exponitur per participium : ita & participium interpretatur per infinitivum , nunc activum , nunc passivum. Vt cum post nomen *opus* participium ponitur in casu auferendi. Ita Sallustianum illud , *Opus consulto* : exponitur , *opus consuli*. Similiter Terentius *Hec. act. III* , sc. IV : *In arcem transcurso opus est*. Hoc est , *transcurrere* , ut Donatus explicat , vel potius , *transcurri*.

C A P V T L X I.

De **ADVERBIO** *agī cōceptum. Iungitur etiā pronomini. Enallage partis, quā adverbium vicem implet nominis; ut, cras, pro crastino: vel nomen est pro adverbio; ut turbidum, pro turbidē: multum, & multa gemens: fera, pro ferō: crastinus, pro cras. Negativa duplex utrimq; ajat, an neget. Ennii vetus lectio vindicata. Magis major, dulcior, beatior. Malo potiùs. Sylvius refellitur. Quām, pro magis quām, vel, potiùs quām: ac similiter loqui Græcos. Quos comparationis gradus tam, & quām, admittant.*

Superfunt classes orationis indeclinabiles, quas *Particularum* vocant. Vbi primū se Adverbium offert. In hujus etiam constructione multa sunt mutila, multa falsa, multa suspecta. Quod ut liqueat, prius de Convenientiā, inde de Regimine dicemus. Convenientiam primū spectabimus generatim, hinc speciatim. Pars generalis tractat de convenientia adverbii cum pluribus classibus: uti specialis de ea, quæ est cum certa classē.

Generalis est quadripartita. Prima pars est de quovis adverbio. Altera de negativo, quatenus variis classibus fociatur. Tertia de comparativo, quod itidem variis classibus additur. Quarta de particulis *tam*, & *quam*, similiter affectis.

In prima parte considerandum, ut adverbia jungantur nomini, pronomini, verbo, participio, & particulæ. Nomi autem tum adjectivo, tum substantivo. Adjectivo; ut apud Cic. † *Gnaviter impudentem esse oportet, qui se-^{† lib. 5, ep. 12.} mel verecundiæ fines transilierit.* Substantivo; ut, *Mulier admodum anus.* Item, Terentii illo *, *Ne parvula leno sies.* Quamquam in his substantivum adjectivè sumi videtur: *anus*, pro vetula ac sene: *leno*, pro mores habente leno-^{* Phorm. act. 3, sc. 1.} nios. Pronomini jungitur, cum dico, *planè suus, omnino meus.* Vbi *sums*, & *meus*, idem valent ac *liber*. Ut illo Persii sat. v:

Vindictā postquam meus à prætorē recessi.

Hujus etiam loci sunt, *prope omnes, vix quisquam, ter deni.* Nam distributiva, partitiva, ac numeralia, pronomina sunt: ut sæpiùs dictum. Verbo additur; ut illo Plauti: *Bonis quod bene fit, hant perit.* Participio pariter ac verbo in hoc †: *Malè parta malè dilabuntur.* Adverbio, ut hoc Ciceronis †: *Tu ve-^{† Poeta verus apud Cic. Pro- app. 2.} ro cum nec nimis valde unquam, nec nimis sepe laudaveris.* Sic Augusti istoc apud ^{† incipio lib. 3 de Legg. * in Aug. cap. 25.}

Tranquillum *: *Σωεὶδὲ βραδείος. Festina lenie.*

Atque observandum hic, ut adverbium pronomine, vel nomen pro ad-^{† sat. 3.} verbio, ponatur. *Ἀβυσσείων*, vel enallage partis vocant. Prioris generis illud Persii † volunt esse:

--- iam

DE CONSTRUCTIONE

--- *Iam clarum mane fenestras*

Intrat.

Sed malim cum Servio * statuere, *mane esse nomen,*
 eò quòd apud Plautum Amphitry. † legamus : --- *Vsque a mane ad vesperum.*
 At controversiã caret illud ejusdem Perlii * :

Iam cras hesternum consumsumus, ecce aliud cras.

Longè verò plurima exempla, ubi adverbium pro nomine, aut pronome ponatur, congeffit Linacer lib. II. Nec minus nomen pro adverbio accipi solet. Non tamen enallage hæc in quibusvis nominibus invenitur; sed adjectivorum propria est. Ac locum habet tum in numero singulari, tum in plurali. Singulo, ut apud Plautum Mil. act. III, sc. II : *Magnum clamat.* Item Maronem in VII, *Tororumque repente Clamat.* Apud Horatium, *Turbidum † letatur, perfidum † ridens, resonarent * triste, & acutum.* Etiam in prosã : ut Gellii lib. V, cap. IX : *Repente in eum, qui id faceret, sese videre, quid faceret, magnum inclamavit.* Tacitus lib. IV Annal. *Erunt vero Tiberius torvus, aut falsum renidens vultu.* Et Annal. VI : *Nunciavere accolæ, Euphratem nullã imbrum vi, sponte, & immensum, atollit.* Similiter locutus Martianus Capella, & Appulejus non uno loco. In plurali verò dixit Maro, *Multa gemens, & Crebra ferit, & Transversa fremunt.* Item istud Georg. IV :

--- *Nec fera comantem*

Narcissum. Hoc est, serò florentem. Nam postremus, putademum circa Septembrem, floret narcissus : cujus rei Theophrastum habemus auctorem lib. VI Histor. Plant. cap. VI.

Nec abludit hoc Cæcinæ ad Cic. lib. VI, epist. VII ad Fam. *Cum ignoverit omnibus, qui multa Deos venerati sunt, contra ejus salutem.* Aut Taciti hoc lib. III Annal. *Reo patronos petenti, usque diversa excusantibus.*

Atque hæc quidem in neutro genere. In Æminio autem dixit Maro IV Æn.

*Tu secreta pyram recto interiore suo auras
 Erige.*

Item in masculino Horat. lib. III, od. VI :

--- *Quod adest, memento*

Componere æquus.

Et Stat. III Theb.

Signa feras, Lævusque tones.

Huc quoque pertinet, *Nullus dixeris, pro, non dixeris.* Ter. Eun. act. I, sc. II. Sed imprimis ea consuetudo obtinet in illis, quæ tempus significant : ut, *Matutinus, vespertinus, nocturnus, ferus,* & similibus. Virg. I Georg.

Ante tibi Eoa Atlantides abscondantur.

Nam *Eoa,* hoc est, *matutine,* valet, *mane.* Horat. I epist. ad Num.

Novus mane forum, & vespertinus pete lectum.

Quamquam his in locis non tam adjectivum pro adverbio, quàm pro substanti-

* in Donatum.

† act. I, sc. I.

* sc. I.

1 lib. 2, od. 19.

† lib. 3, od. 27.

* lib. 1, sat. 8.

substantivo ponitur ablativi casus. Nam *mane*, esse ablativum, diximus antea. Et par ratio in *vesperi*, *noctu*, *sero*, & similibus. Magis appositum videatur exemplum, *Craſſinus ades*, pro, *cras adſis*.

Alter canon generalis est de adverbio negativo; quod prope omnium classium negantibus vocibus sociatur. Nomini, ut, *non ignarus*. Pronomini, ut, *non nullus*. Verbo, ut, *non ignoro*. Participio, ut, *non ignorans*. Adverbio, ut, *non usquam*. Præpositioni, ut, *non sine Theſeo*. Conjunctioni, ut, *neque non*.

In his, & similibus, quæstio oritur, utrum geminata negatio affirmandi vim habeat, an contrariam. Prius placet Donato in hoc Terentii Andr. † t. Act. 1, sc. 2.

— *Neque tu haut dicas, tibi non prædictum, cave.*

Et veteri Juvenalis scholiastæ in hoc sat. VI: *Nil non permittit*: & istud sat.

XIV: — *Neque enim omnia sustinet unquam.*

Interdum tamen duæ negationes pro una ponuntur: quod factum ab Ennio in Erechtheo:

Lapideo sunt corde multi, quos non miseret neminis.

Citat Festus in *Neminis*. Scio, virum eruditissimum, pro, *quos non*, malle, *quorum*; item, *neminem*, pro, *neminis*. Sed est utrumque hoc contra librorum omnium fidem. Præterea explicat Festus, quos vocârît homines *lapideo corde*. Ait verò, hos esse, quos neminis miseretur. Denique penè ovum ovo similius non est, quàm Enniano huic illud Plautinum Mil. act. v, sc. 1:

Iura, te non nociturum esse homini hac de re nemini.

Vt enim Ennius, *non misereri neminis*: ita Plautus, *non nocere nemini*, dixit. Ac alibi similiter loquitur hic Comicus. Vt Bacchid. act. IV, sc. IX:

Nihil ego tibi consilii hodie quicquam dabo:

Neque ego haut committam, ut, si quid peccatum fiet,

Fecisse dicas de meâ sententiâ.

Epid. act. IV, sc. 1:

Neque ea nunc ubi sit nescio. ---

Et ibid. act. v, sc. 1:

--- Neque ille haut objiciet mihi,

Pedibus se provocatum. ---

Terentius Eun. act. v, sc. VIII:

Ad omnia hæc magis opportunus, nec magis ex nſu tuo

Nemo est.

Ovid. lib. 1 de Ponto El. 1:

Mors faciet certè, ne sim, cum venerit, exul.

Nè non peccârim, mors quoque non faciet.

Tibullus lib. IV, el. VII:

Nè legat id nemo, quàm meus, antè velim.

Propertius lib. II, eleg. XX :

*Nam, si Pegaseo vecteris in aëra dorso ;
Nec, tibi si Persei moverit ala pedes ;
Vel te si seclæ moveant talaribus auræ ;
Nil tibi Mercurii proderit alta via.*

Non, vel nec nil proderit, inquit, pro, non tantopere proderit.

Ejusdem Propertii est lib. II, el. XIX :

Absenti nemo non nocuisse velit.

† Castig. in Propert. l. 4, cl. 4.

Imò & Terentii illud in prologo Andriæ similiter capit Ios. Scaliger † :

Faciant ne intelligendo ut nihil intelligant.

Sed imprimis duæ negativæ affirmare solent, cum nec ponitur pro disjunctivo vel. Ut illo Maronis Eclog. IV :

Non me carminibus vincet, nec Thracius Orpheus, Nec Linus.

Tertius canon generalis est de adverbis comparativis *magis*, & *potius* : quatenus junguntur aliarum classium comparativis : expresse quidem in nomine, & participio : implicite autem in verbo. Prioris exemplum est in hoc Plauti prologo Menæchm.

Nam nisi qui argentum dederit, nugæ egerit.

Qui dederit, magis majores nugæ egerit.

Et Menæch. act. v, sc. vi :

--- *Nam magis multo*

Patior facilius verba. --- Plurimæque id genus adduxi cap. XVI.

Quorum imitatione Iulianus Pomerius, vel, ut alii volunt, Celanensis ille, Augustini adversarius, ait libro de Virginibus instituendis : *Seculi virgines, quæ se nuptiis præparant, & indulgentiâ Apostoli magis, quam consiliis, sequi malunt.* Ac par ratio, si dicas, *magis amantior, vel expectatior.* Nam participia etiam comparari, ostendimus libro XV de Analogia cap. XV.

Alterius generis est, cum *potius* post *malò* subjicitur : cui verbo includitur comparativi significatio, quia ex *magis*, & *volo*, componitur. Ita dixit Plautus Sticho, Sc. Qui manet :

Si manere hic sese malint potius, quam aliò nubere,

Non faciam.

Terentius Adelph. Act. II, sc. II :

S Y. *Nunquam rem facies : abi, nescis inescare homines, Sannio.*

S A. *Credo istuc melius esse : verum ego nunquam adeo astutus tui,*

Quin, quicquid possem, malletm auferre potius in præsentia.

M. Antonius epist. ad Ciceronem lib. XIII ad Att. *Tamen arbitror, malte te quietam senectutem, & honorificam potius agere, quam sollicitam.* Et Cicero ipse in Ligarianâ : *An ille, si potuisset illinc ullo modo evadere, Vricæ potius, quam Romæ; cum P. Attio, quam cum concordissimis fratribus; cum alienis esse, quam cum suis, maluisset ?* Putat quidem Franciscus Sylvius, hoc loco *potius* tollendum esse :

esse : sed egregiè frustratur. Sanè & alibi ita locutus Cicero : ut Divinat. in Verrem : *Tamen eos defendes, qui se ab omnibus desertos potius, quàm abs te defensos esse, malunt* ? Ad quem locum monet Hottomannus, insolentem esse, & notandam locutionem, quam Vlpianus quoque usurpavit. Adde & hoc Catonis ad Cic. epist. v, libri xv Tullianarum : *Et iccirco casum potius, quàm te, laudari mavis*. Vide & quæ de hoc loquendi genere annotavit doctissimus præceptor meus, Franciscus Nansius, notis in Nonni cap. IV * . * vers. 259.

Quemadmodum autem *potius* in his redundat : ita est etiam, cùm desit. Nempe cùm *quàm* ponitur, pro *magis quàm*, vel, *potius quàm*. Plautus Rudente act. IV, sc. IV : *Eo tacent, quia tacita bona* / *st mulier semper, quàm loquens*.

Menæchmis act. v, sc. I : *Quin vidua vivam, quàm tuos mores perferam*.

Terent. Prol. Eun.

Si quisquam est, qui placere se studeat bonis,

Quàm plurimis.

hoc est, potius bonis, quàm vulgo : ut retè interpretati Æmilius Ferretus, & Antonius Muretus. Livius quoque, Curtiusque, sic locuti, ac Tacitus passim. Cujus duo tantùm loca ponam è multis. Ejus est de Iudæis lib. v Histor. *Corpora condere, quàm cremare, è more Ægyptio*. Et lib. de moribus Germanorum : *Cedere loco, dummodo rursus insites, consilii, quàm formidinis, arbitrantur*. Similiter Valer. Flaccus lib. v I Argon.

--- Occumbere tandem

Possumus, idque sedet, quàm non quacunque subire

Regis iussa tui.

Item Appulejus in Apolog.

Susceptum officii gratiâ, quàm lucri causâ, docebo. Nec refugiant scriptores Ecclesiastici. Nam non semel ita loquitur Tertullianus. Imò Arnobium quoque lib. II ita locutum, autumat Godscalcus Stewechius in notis ad eum scriptorem. Legit enim : *An sunt aliqui vobis in cognitione, quàm in usum, aliquando?* Usurpant & Iuriconsulti. Vti L. I. cod. ubi causæ fiscales : *Nec bona à fisco peti posse, quàm de crimine constiterit*. Vbi Accursius, *hoc est, antequam*. Paullus l. III. D. soluto matrimonio : *Si pecunia ad patrem pervenit, quàm filia accepit, actio de dote, utriusque tollitur*. Pandulphus Pratejus explicat in Lexico suo : *Ante ad patrem pervenit, quàm* &c. Marcianus l. I. D. de mortis causâ donat. *Mortis causâ donatio est, cùm quis habere se vult, quàm eum, cui donat, magisque eum, cui donat, quàm heredem suum*. Vbi ex Homero ibidem allegat Marcianus hanc versum Odyss. P :

Αὐτὸν ἐχούσ' ἄ σ' ἐβόλομ' ἐπαυρέμεν, ἥτινα τῶνδ' εἶ.

Te ipsum habere (hæc) volo, quàm aliquem horum.

Estque geminum hoc Homericum II. A :

Βέλομ' ἐγὼ λαὸν σόν ἐμμεναί, ἢ ἀπολέσθαι.

Volo ego populum saluum esse, quàm perire.

G g 2

Item

Item fenario istoc :

Ἐέλω τύχης συναγωγὴν, ἢ φρεναῖν αἰθερῶν.

Volo fortunæ honoris guttam, quàm dolius sapientie.

‡ vers. 8.

* vers. 7.

† magis.

‡ ali. 117.

Locutus & eopse modo B. Evangelista Matthæus cap. xvi i i i †, & B. Lucas cap. xv *. Et alius jamdudum observatum, sæpe eodem modo apud Hebræos intelligi **תָּוִי**, *jotheb* † : ut psal. cxv i i i †, vers. 8, & 9. Vide & Ant. Augustinum lib. iv Epist. quæst. xxi i i. Item Brissonium in Form. Colvium in Appul. Apol. & alios : imprimis Andream Schortum Observationum humanarum lib. v, cap. xxxiv.

Quarto loco videndum de *tam*, & *quàm*. Nec enim convenit, quos comparationis gradus in nomine, participio, & adverbio, adfiscant.

Laurentius Valla *quàm*, pro *quantum*, vel positivo, vel superlativo, jungi ait. Ac positivo quidem, ut in illo Ciceronis ad Trebatium † : *Quam sint morosi, qui amant, vel ex hoc intelligi potest*. Superlativo autem, cum verbo *positum* : ut apud Sallustium : *De conjuratione Catilinae, quàm verissimè potero, paucis absolvam*. At bis errat Valla. Nam *quàm* non raro jungitur comparativo. Cicero lib. ii de Offic. *Quàm in paucis spes, quàm in paucioribus sit facultas*. Valerius Maximus lib. iv, cap. vii : *Posterior ætas in excolendo jure amicitie, quàm libentius, tam etiam religiosius erit operata*.

Deinde & superlativo absque verbo *possum* jungitur, si antecedit particula *tam*, vel *ita*. Terentius Heaut. act. v, sc. ii :

--- Nam quàm adolescens maximè spē situs erit,

Tam facillimè patris pacem in leges conficiet suas.

Cato de R. R. cap. lxxv : *Quam acerbissimà ole à oleum facies, tam oleum optimum erit*. Et cap. clvi : *Quam plurimam brassicam ederit, tam citissimè sanus fiet*. Idem : *Quam cuiusimè conficies, tam maximè expediet*. Cicero ad Lentulum : *Gaudeo enim te fidem cognoscere hominum non ita magnà mercede, quàm ego maximo dolore cognovam*. Varro lib. ii de R. R. *Quam paucissimos relinques, tam optimi in alendo sunt, propter copiam lactis*. Sallustius in Iugurth. *Quam quisque pessimè fecit, tam maximè tutus est*.

Atque ex his liquet, ut *quàm*, ita *tam* quoque, jungi superlativo. Interdum verò *tam*, etiam non sequente *quàm*, superlativum adfiscit. Quomodo dixit Cicero Philipp. xii : *Nondum erat vestris, tam gravissimis, tamque multis judiciis, ignominisque, concisus*. Idem ii de Fin. *Deinde dolorem tam maximum*. Et in Lucullo : *Quo etiam magis vituperanda est rei tam maximè necessariae*. Appulejus in Apolog. *Tam similem suspensionem? tam aptam conjecturam? tam proximum argumentum?* Itidem, *tamque infimi*, dixisse, suspicatur Gaspar Schoppius lib. i i i Sufp. Lect. epist. xx. Sed & similem observavi locum apud Terentianum Maurum :

Exitus nam nostra lingua non habet tam plurimos.

C A P V T L X I I.

Centena millia intelligitur, cum legimus, decies, vicies, sexagies festerium.

Ne post adverbia prohibendi negare, contra Servium docetur. Quod etiam locum habet post verba opinandi, cupiendi, sciendi, fatendi, narrandi, quæque similem habent significationem. Ut, ubi vulgo per postquam exponitur, infinitivum adsciscit. Non prohibentis respicit imperativum. Particula interrogandi sumit infinitivum interdum judicandi modum admittunt. Scilicet, videlicet, edepol, certè, cum infinitivo. Ut cum eodem, more Græco. Aliquando, & olim, juncta temporis præsentis. Dudum cum compositis, item jampridem, & nuper, quando præterito, quando item præsentis sociantur.

Vidimus de generali convenientiæ doctrinâ, quâ adverbium conjungitur cum variarum vocum classibus. Sequitur convenientia specialis: quæ est tripartita. Primum enim videndum de conjunctione Adverbii cum nomine: deinde cum verbo: denique cum adverbio five cum se ipso.

In structura cum nomine considerationem præcipuè meretur ellipsis; quâ crebrè admodum, *centena millia*, intelliguntur in numerandi adverbiiis, *decies, vicies, quadrages, centies, ducenties, millies*, atq; aliis. Livius lib. xxxviii: *Scipionem librum rationis concepsisse indignantem, quod cum bis millies in ævarum intulisset, quadrages ratio abs se posceretur. Bis millies, pro, bis millies centena millia festerium. Quadrages ratio posceretur: pro, ratio quadrages centenorum millium. Philipp. ii: Syngrapha festerium centies facta. Intègrè sit, facta syngrapha festeriorum centies centenorum millium. Objectet aliquis hoc Velleji lib. ii de C. Curione tribuno: *Id gratis, an accepto centies HS fecerit, in medio relinquimus.* Nam si intelligitur, *centenis millibus*; dicendum fuerit, *acceptis*. Sed, *accepto*, respicit, *pretio*: ut intègrè sit, *accepto HS centies centenorum millium pretio*. Vel hujusmodi ellipsis est, vel fuerit syllepsis numeri, quod non arbitror. Interdum autem integer est sermo. Quod Cicero ostendit act. iv in Verrem. Et Capitolini est in Verò: *Omne autem convivium æstimatum dicitur sexagies centenis millibus HS.* Hæc de junctura cum nomine five expresso, five intellecto.*

In conjunctione cum verbo consideramus tria. Primum, quæ particulae conveniant verbis prohibendi; item opinionem, vel desiderium significantibus. Hinc quos modus adverbia ament. Postea, quæ tempora.

Negant, *ne* locum habere post verba prohibendi, nisi cum quid affirmatur. Certè Servius interpretans illud Maronis i Georg.

— Neque illam

G g 3

Florus

Flava Ceres alto nequicquam spectat Olympo :
negat apud Terent. legi posse ;

— *Cave, ne te iristem esse sentiat :*

quia ita prolatum contrarium significetur, cum utrumque cave, & ne, sit negandi. Atqui aliud eum docere potuit vel illud Ciceronis II de Divinat : *Cum M. Crassus exercitum Brundisii imponeret, quidam in portu caricas Canano advectas vendens, Cauneas, clamitabat. Dicamus, si placet, monitum ab eo Crassum, cavere ne irret : non fuisse periturum, si omni parisset.* Sic Horatius epist. lib. I, ep. XIII :

Vade, vale, cave ne tūtes, mandataque frangas.

Suspectus multis est usus particulæ *Quod*, cum pro *ut* ponitur, & jungitur verbis significantibus opinionem, desiderium, aut scientiam. Atqui sic loquuntur Plautus, Cicero, Seneca, & Plinius : ut ostensum cap. XX. Ac apud alios similia invenias. Ita auctor declamationis in Sallustium Ciceroni adscriptæ : *Credo, quod non omnes tui similes incolumes in hac urbe vixissent.* Ita &, *fateri quod*, dixit Horatius lib. II, epist. II :

— *Quod quanto plura parasti,*

Tanto plura cupis, nulline faterier audes ?

Martialis lib. XI, ep. LXV :

Hoc scio, quod scribit nulla puella tibi.

Sed & crebrò jungitur verbis narrandi ; ut dico, refero, &c. Vlpianus : *Sufficit mulieri notum facere, quod sit prægnans. Mariti est jam, aut mittere custodes, aut eidem renunciare, quod non sit ex eo prægnans.* Paulò post : *Illud notandum est, quod denunciatio à marito non incipit, sed à muliere.* Item : *Quæ causa si fuerit acta apud judicem, & pronunciaverit, quod apud eum prægnans fuerit.* Claudianus lib. III de raptu Proserpinæ :

Nec credit, quod bruma rosas innocia fervet.

Pluræque de hac, & aliis ejusce particulæ significationibus, suggeret Henricus Stephanus lib. de suspectâ Latinitate capitis sexti parte secundâ. Nunc de modis verborum dicamus.

Vi, pro *postquam*, ajunt potere indicativum. Catullus ep. LI :

Hesternò, Licini, die otiosi

Multùm lusimus in meis tabellis,

Vt convenerat esse delicatos.

Sed, si nativa particulæ ejus vis attendatur, ut quoque hinc similitudinem notat : integræque est, *Vt delicatos esse convenerat*, sic quoque multum lusimus. Similiter hoc Ciceronis ad Att. lib. XII, ep. XVIIII : *Philippus, ut heri me salutavit, statim Romam profectus est.* Et Ovidii illo v Trist. el. XI :

Vt sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister.

Pro, *Vt salutavit, sic profectus. Vt sumus in Ponto, sic Ister constitit.*

Imò observatū jā aliis, quandoque *sic*, vel *ita*, exprimi. Lucret. lib. III :

Tu quidem, ut es leto sopitus, sic eris ævi

Quod superest, cunctis privatus doloribus ægris.

Livius lib. XXI : *Saguntini, ut à præliis quietem habuerant, nec lacescentes, nec lacesciti per aliquot dies, ita non nocte, non die, unquam cessaverant ab opere.* Cujus loci mentem non ceperè, qui lacesciti putant poni, pro, *sunt lacesciti* ; ac post dies, ponunt *τελευτων επιμυω**.

* punctura.

Non prohibentis futurum indicativi amat, imperativum respuit. Latini enim, *Non occides.* Barbarum, *Non occide.* Sed *Ne*, eadem significatione imperativum amat, vel subjunctivum. Ut, *Ne occide*, vel, *Ne occidas.* Ut apud Ter. And. *Ne nega.* Eun. *Ne metuas.*

Volunt particulas interrogandi, si interrogativè sumantur, indicativo jungi; si indefinite, subjunctivo. Itaque dici, *Vbi degit? Dic, ubi degat.* Quò it? scio, quò eat. *Vnde venit? nescio, unde veniat.* *Cur negas? Video, cur neges.* Verùm hoc perpetuum non est. Nam interdum quoque indefinite posita indicativo jungunt duo præstantissimi linguæ Latinæ autòres, Plautus, & Cicero. Plauti est Bacch. act. I, sc. I :

Scio, quid ago. P. & pol ego scio, quid metuo.

Idem Aulularià † : — *Verba ne facias, soror.*

Scio, quid dictura es, hanc esse pauperem. hæc pauper placet.

Et eadem Aulularià † :

Neu persensiscat, aurum ubi est absconditum.

Item sc. sequenti :

Nimis hercle invitus abeo, si quid agam, scio.

Et rursum act. III * : — *Præterea tibicinam,*

Quæ mihi interbibere sola, si vino scaret,

Corinthiensem fontem Pirenen potest.

Nihil enim attinet, aut cum Lambino legere *scatit*, ab antiquo *scato*, pro *scateo*; aut cum Turnebo *scatit*, quod simile sit illi Horatiano † archaisimo : † *Epod. od. 3.*

Edit cicutus allium nocentius. pro, *edat.* Sic Rudente act. IV,

sc. III : — *Vide, num quispiam consequitur prope nos.*

Et ibid. act. IV, sc. VI : — *Eloquere, ut hæc res obtrigit de filiâ.*

Et Mil. act. I, sc. I : — *Scio jam, quid vis dicere.*

Ciceronis verò est lib. IX ad Att. epist. XII : *Quæ scilicet scribas, quid nobis faciendum, aut non faciendum putas.* Et lib. X, ep. X : *Vides, quam turpe est.* Et lib. XIII, epist. CXVII : *Vides, propinquitas quid habet.* Et lib. XIV, epist. XIII : *Quid nobis faciendum est, ignoro.* Quibus in Ciceronis locis veteres libros consentire, scribit Leonardus Malaspina † ; nequis eam lectionem sollicita † *In epist. 13, lib. 14 ad Att.* re occupiat ex more vulgari; quo, quicquid insolens, immutant, non impudentiâ

† Act. 2, sc. V. Ipm te arbitray.

† Act. 1, sc. Exi inquam.

* sc. Nimmium lumbenter edit.

dentiâ minore, quàm imprudentiâ. Adde quòd alii quoque scriptores ita loquuntur. Terentius Phorm. act. II, sc. III :

*Quia egens relicta est misera, ignoratur parens,
Negligitur ipsa. Avaritia vide quid facit.*

Lucanus lib. I : — *Quis justius induit arma,
Scire nefas. Et alia apud alios.*

Quin jubentis, vel hortantis, gaudet indicativo, vel imperativo; non subjunctivo. Ut, *Quin veni*, vel, *quin venis*. Non, *quin venias*. Ter. Andr. act. II, sc. VI : *Quin dic, quid est?* Cicero in Somnio Scipionis : *Quin huc ad vos venire propero?* Pro Rabirio perduellionis reo : *Quin continetis vocem indicem stultitiæ vestræ?* Vbi *quin* valet *qui ne*, unde conflatum. Itaque, *quin accipis?* valet, *qui ne*, hoc est, *quomodo non accipis?* Pro quo & dicitur, *Quin accipe*. Sed, pro imò, addi etiam videas subjunctivo. Plautus Epid. act. III, sc. IV :

— *Hic non est locus.*

Quin tu alium quæras, cui centones farcias.

Dum αλεονίζετ post imperativos : ut, *agedum, adesdum, dicdum, iteradum*. Addunt, idem habere locum in *sis* : ut, *age sis, dic sis*. Sed *sis* est rogantis : ac valet *si vis*, ut *sultis, si vultis* : eoque non magis redundat, quàm si dicam, *age quæso, dic quæso*.

Vtinam, & *si*, optantis, amant optativum, sive subjunctivum ; non indicativum. Dicimus enim, *Vtinam verum sit*, vel, *utinam verum esset* : non, *utinam verum est*, vel *erat*, vel alio ejus modi tempore. Sic, *ò si verum sit*, vel *esset* : non *erat*.

Antequam, multi tantùm subjunctivo jungi crediderunt ; ideoque apud

* 4 *Lu.*

Maronem * legunt :

*Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat,
Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad Umbras,
Pallentes Umbras Erebi, noctemque profundam;
Ante pudor quàm te violem, aut tua jura resolvam.*

Verùm aliter antiqui codd. MSSi, aliter quoque Charisius; qui hic *violo* legit, & *resolvo*; eoque ipso, *antequam* indicativo quoque jungi, comprobatur.

Scilicet, & *videlicet*, quia valent *scire licet, videre licet, vel scias licet, videas licet*; eo, ut Turnebo †, & Scoppio ‡, observatum, interdum infinitivum adfiscunt : nempe vi verbi *scio*, vel *video*. Plautus Stichus act. IV, sc. I :

Videlicet illum fuisse parcum senem.

Quasi dicat, *videre licet illum fuisse parcum*. Idem paullo post :

Videlicet fuisse illum nequam adolescentem. —

Terent. Heaut. act. II, sc. III :

— *Scilicet*

Facturum esse me. —

Ibid.

† lib. 15 *Ad-*
vers. cap. 1.
‡ lib. 1 *Veris-*
sim. cap. 16.

Ibid. act. v, sc. 1 :

Continuò iniecisse verba sibi Dromonem scilicet.

Lucret. lib. 1 :

Esse videlicet in terris primordia rerum. Et lib. 11 :

Scilicet esse globosa, tamen cum squalida constent.

Sed videas, idem fieri in *edepol*, & certe : ubi causa ex vocis origine nequit adferri. Plautus *Afin*. act. 111, sc. 11 :

Edepol senem Demænetum lepidum fuisse nobis.

Petronius : *Et ne poetas quidem ad testimonium citem, certè neque Platona, neque Demosthenem, ad hoc genus exercitationis accessisse.* Vbi primus Turnebus *, * *Advers. lib. 19, cap. 6.*
 & ideo. Sed aliter MSSi alii, & editt. vett. in his Parisina Reginaldi Carderii † ; quam omnium principem censeo. *Fortasse* itidem infinitivo junxit Titinius Veliternà : sanè si sequimur emendationem Palmerii. Vide eum in Spicilegio sect. 11 †.

† In Gruteri face
 Crit. Tom. 5, pag.
 646, & 647.

Quemadmodum apud Græcos ὄσϛ infinitivum exigit : ita *Vt* quoque interdum infinitivum apud Latinos adsciscit pro subjunctivo. Horatius lib. 1, od. xi : --- *Neu Babylonios Tentaris numeros, ut melius, quicquid erit, pati.*

ὄσϛ ἐπέειπεν, ut melius patiaris, quicquid erit. Hæc interpretatio placet, præ illâ Mureti, quàm apud Lambinum videre potes. Porrò Scipio Gentilis lib. 1 παράρρη. cap. vi, similem observavit locum Vipiani in lege lxi ad leg. Falcidiam : *In lege Falcidiâ hoc esse servandum Iulianus ait : ut, si duo rei promittendi fuerint, vel duo rei stipulandi, siquidem socii sint, in ea re dividi inter eos debere obligationem. Vt dividi debere obligationē, hoc est, ut dividi debeat obligatio.*

Hæc de Modis, quos amat Adverbium : jam de temporibus dicam.

Aliquando, & olim, etiam junguntur præsentii. Agræcius : *Olim, & quondam, & aliquando, tria tempora tenent; præteritii, præsentis & futuri. Affatum interveniunt exempla. Præsentis demus, quod difficile videtur. Virgilius Æn. v :*

*Est procul in pelago saxum, spumantia contra
 Litora; quod tumidis submersum tunditur olim
 Fluctibus. Idem Æn. 11 :*

Quondam etiam victis redit in præcordia virtus.

Cicero : *Expergiscimini aliquando, & capeßite Remp.* De quondam falsus videtur Agræcius, cum pertineat ad victis. Sed est Maronis 111 Georg.

Vt quondam in stipulis magnus sine viribus ignis.

Vbi vel redundat, vel tempus notat, incertum.

Dudum, jamdudum, jamdiu, jampridem, uti præterito junguntur, si actio cessarit : ita, si actio etiamnum duret præsens amant. Cicero ad Att. lib. 11, ep. v : *Dudum circummodo, quod devorandum est.* Terentius Eun. act. 11, sc. vii :

fc. VII:

*Iamdudum animus est in patinis. ---*Cicero Verr. v : *Iamdū flagitat.* Pro quo vulgò dicerent minùs Latine ,
iamdū est, quòd hoc flagitat. Virgil. Ecl. II :*Iampridem à me illos abducere Theslylis orat.*Etiam in *nuper* idem locum habere, multorum est opinio, propter illud
Terentii Heaut. quòd apud Cic. quoque legas II de Fin.*Quamquam hæc inter nos nuper notitia admodum est.*Sed aliqui *nupera* malunt. Alii *nuper-notitia* scribunt, ut sit *εὖ ἐν*, sicut in
semper-dens. Qua de re in Institutionibus quoque Oratoris diximus †, ubi
de Synthefi agimus.† lib. 5, cap. 4,
sect. 6.*Iam* etiam præteritum adsciscit, sequente præverbio *à*, vel *ab*. Cic. pro
Balbo : *Iam à principio Romani nominis.* Idem lib. II, epist. XVI ad fam. *Iam*
ab illo tempore, cum in Cumanum mihi obviam venisset.

CAPVT LXIII.

Per pleonasmum, olim quondam, properè ociùs, repentè subito, pòst deinde,
deinde deinceps, tandem denique, en ecce, certè hercle, nequicquam
frustra, aliàque id genus. *Per ellipsin*, non modò, pro, non modò non; simul,
pro, simulac. *Per anastrophem*, quàm potiùs, pro potiùs-quam : quàm priùs,
pro, prius-quàm.**E**X speciali convenientià superest illa, quæ est Adverbii cum Adver-
bio. Est ea vel propria, vel figurata. Propria, ut illo Cæsarìs : *Fere li-
benter homines id, quòd volum, credunt.* Sed hæc per se manifesta est. Figura-
ta est triplex, quia Adverbium vel redundat, vel deficit, vel trajicitur.Redundat, cum duo junguntur Adverbia ejusdem significationis.
Imprimis hoc fieri solet in Adverbiis temporis, & ordinis; nisi posteriora
hæc ad Conjunctiões malis referre; de quo non disputabo hoc loco.
Rem ipsam videamus. *Nunc jam, & jam nunc*, passim occurrunt. Similè-
que, *tunc jam*, apud Appulejum lib. IV. *Olim quondam*, dixit Terentius
Eun. act. II, sc. II :*Olim isti sunt generi quondam quaestus apud sectum prius.*

Sic properè ociùs, & repentè subito dixit Plautus. Vt Cistell. act. III, sc. I :

Dic me orate, ut aliquis intus prodeat properè ocius.

Et Mil. act. II, sc. II :

*Nescio, ita abripuit repentè sese subito. ---*Item, *primum à principio*. Prologe Menæch.*Salutem primum jam à principio propitiam**Mihi, atque vobis, spectatores nuncio.*

Sic,

Sic, post hinc, post deinde, tum deinde, deinde postea, deinde deinceps, deinceps inde.
 Maro VIII Æn. Post hinc ad naves graditur, sociosque revivisti.

Terentius And. act. III, sc. II :

Nunc primum fac istæc ut lavet : post deinde
 Quod jussi ei dare bibere, & quantum imperavi,
 Date.

Quomodo & Gellius loquitur lib. VII, cap. III :
 lib. XI, cap. VII : & lib. XII, cap. V. Idem Gellius lib. VII, cap. III : Tum
 deinde, ne disparilitas collationis evidens fieret, pluribus id propugnaculis defensasat. Vi-
 pianus l. item apud Labeonem. §. si quis servo. ff. de injuriis : Si quis
 servo verberato injuriarum egerit ; deinde postea damni injuriæ agat : Labeo scribit,
 eandem rem non esse. Livius lib. II : Funera deinde duo deinceps collegæ, fratrisque
 ducit. Idem lib. V : Sed, antecedente fama, nunciisque Clusinarum, deinceps inde
 aliorum populorum plurimum terroris Romam celeritas hostium tulit. Nec dissimi-
 le est, tandem denique. Appulejus lib. II Met. Et tandem denique devorato
 pudore ad Milonem ajo. Etiam Maro dixit in Ciri : Olim se meminisse diu. —
 Idem in demonstrativis locum habet: nisi hæc potius interjectioni accen-
 sentur. Appulejus lib. I : En ecce, præsumam veniam, siquid exotici ac forensis
 sermonis rudis locutor offudero. Sic lib. X : En ecce, prolatam coram exhibeo; vident
 & suum sigillum recognoscant.

Interdum etiam *σωωνυμίας* pleonasmus locum habet in aliis adverbiiis.

Plautus Menæch. act. II, sc. II :

Nam tu quidem hercle certo non sanus satis.

Terentius Phorm. act. I, sc. III :

Nam tua quidem hercle certo vita hæc experenda optandaque est.

Et Andr. act. III, sc. II :

Certe hercle nunc hic se ipse fallit, haud ego. ---

Cicero lib. III, epist. II ad Fam. A te magnopere pro nostra summa con-
 junctione, tuâque singulari humanitate, etiam atque etiam peto, quæsoque. Dicit
 magnopere etiam & etiam, ut Græci μάλα σφόδρα. Appulejus VII Met. Sed
 nequicquam frustra timorem illum satis inanem perfuncti longe peiores inhesimus la-
 queos. Et Apolog. I : Satis, ut puto, criminum crimen, quod illi quasi ut capitale in-
 tenderunt, refutatam est. Etiam hujus loci est, quando nimium jungitur ad-
 verbio cum per composito : ut apud Ter. And. act. I, sc. VI :

Tu quoque perparce nimium. ---

Et cum ne jungitur voci post utrum. Ut Eun. act. IV, sc. IV : Virum tu-
 ceamne, an prædicem? Nisi malis, καὶ τμήσον poni, pro utrumne.

Post adverbia qualitatis, aut intendendi, sæpe αλεονόχες particula *Quam*.

Plaut. Amph. act. I, sc. III :

--- Ex amore quam savus est !

Gellius lib. IX, cap. IX : Quod Græcum quidem miræ quam suave est.

xvi, cap. vii : *Laberius in Mimis, quos scriptitavit, oppido quam verba finxit praticenter !* Appul. lib. i Met. *Me satis quam humane tractare adorta.* Et Apolog. ii : *Oppido quam mihi laborandum est.*

A pleonasmio venio ad ellipsin. Ut cum, *Non modo*, ponitur pro, *non modo non.* Cic. Catil. i : *Nunquam tu non modo otium, sed ne bellum quidem, nisi nefarium, concipisti.* Et Catilin. ii : *Vt jam ista, non modo homines, sed ne pecudes quidem mihi passura esse videantur.* In Ligarianâ quoque codices quidam habent : *Domo est egressus, non modo ad bellum (ubi alii, non modo nullum ad bellum) sed ne ad minimam quidem suspicionem belli.* Simileque istud Varronis Tanaquile, apud Nonium in *Ruminare* : *Non modo absens quicquam de te sequitur cogitabit; sed etiam ruminabitur humanitatem.* In vulgatis est, *cognavit* : sed *cognabit* rectè emendat Stewechius ad quartum Arnobii. Similia loca congestit Muretus lib. x Var. Lect. cap. vii. Item Aufonius Popma antiquæ locutionis lib. i i, cap. xi. Ut priorem his Linacrum taceam in vi. Est verò hic mos loquendi à Græcis; quibus *εχ ὄτι, μὴ ὄτι, εχ ὄπως*, interdum significant *non solum*, interdum *non solum non*; quemadmodum ostendit Budæus in commentariis linguæ Græcæ. Etiam Brodæus Miscell. lib. viii, cap. xiv, *non possum contentus*, poni à Tibullo ait, pro, *non possum non contentus.* Locus poetæ est lib. i, el. i :

Iam modo non possum contentus vivere parvo.

Quomodo est in Aldinâ, & aliâ hac antiquiore, quæ Regii Lepidi † prodiit. Sed Ios. Scalliger in Excerptis suis reperit, *Quippe ego jam possum* : quod magis probò.

Simul ἀπὸ τῶς, pro, simul ac, vel, simul atque. Catull. de nuptiis Pelei, & Thet.

Quæ simul optatæ finito tempore luces Advenere.

Maro Ecl. iv :

At simul beorum laudes, & fortia facta,

Iam legere, & quæ sit, poteris cognoscere virtus.

Crebrum est Horatio. Ac loquitur eopse modo Tullius. Ut lib. i i Acad. Quæst. *Itaque, simul experrecti sumus, visa illa contemnimus.* Et alibi.

Atque ista satis ostendunt, ut pleonasmio, vel ellipsi adverbii, figuretur oratio. Superest videamus de trajectione ejusdem : quàm ἀνατροπῶν vocant. Ut cum, *Quam potius*, dicitur pro, *potius quam.* Vti apud C. Titium, Lucilianæ ætatis virum, oratione quâ legem Fanniam suavit : *Eunti in consilium ibi hæc oratio : Quid mihi negotii est, cum ipsi nugacibus; quam potius ponam*

† Juxta Stephanicam edit. lib. 3, cap. 16.

* in poematis Virgilio adiecti solent.

minus nullum mistum vino Græco ? Citat Macrobius † lib. ii Saturnalium cap. xii, juxta editionem eam, quam auctiorem ac meliorem habemus beneficio virtute doctrinâque præstantissimi Io. Isacii Pontani. Similis est locus in Copâ incerti scriptoris * :

Quid jurat æstivo defessum pulvere abesse,

Quam potius bibulo decubuisse thoro ?

Sic, quàm prius, pro, priusquam. Vt apud Propertium lib. II, el. XVI II :

Illum saepe suis decedens fovit in ulnis,

Quàm prius abjunctos sedula lavit equos.

Nempe, ut Scaliger in Copiam monet, Atticorum exemplo, qui similiter dicunt, ἢ ᾤπι, pro ᾤπιη. Aristophanes :

Ἡ ᾤπιη γὰρ τὸ μυστικὸν ὁμῶν ἐγγράει;

Plautum similiter Trinummo *locutum, idem suspicatur. Nam legen- *act. 2, sc. 2.
dum putat :

— *Lacrimas hæc mihi, cùm video,*

Elicunt : quia ego ad hoc genus hominum duravi, quàm prius

Me ad plures penetravi.

pro quo in vulgatis, quin prius ; quod tolerabile fatetur, non tamen sic ut verum putet. Et Scaligero adfentirem, nisi aliter esset in MSSis omnibus, & vet. editt.

C A P V T L X I V.

Adverbia non gignendi, non dandi, non alium quemquam casum regere. Largiter auri. Vbique itineris. Vspiam rerum. Vndique laterum. Vbique litorum. Longè parentum. Intus ædium. Incoram sui. Seorsum sapientiæ, vel sapientiâ. Simul fratre, ac filio.

A Convenientia venio ad Regimen, quod in Adverbiis statui solet. Quæ doctrina est quintuplex, pro quinque casibus, quos regere Adverbiū tradunt.

Ordior à nominativo. *Quem en, & ecce*, regere dicuntur : nec solum tamē, sed subinde & accusativum. Verum adverbia nullum casum regunt. Cùmque *en, & ecce*, nominativum additum habent, is casus convenit cum verbo, quod intelligitur : puta *est, venit*, vel simili. Vt illo Ciceronis pro Dejotaro : *En crimen, en causa, cur regem fugitivus, dominum servus, accuset. In regre fuerit, En est hic crimen, en est causa.* Item isto lib. IV in Verrem : *Ecce autem nova turba, atque rixa.* Puta, *adeft.* Sed si accusativus addatur, intelligitur *video*, vel *vides* ; similēve. Vt isto Plauti, vel alius *, Amphitryone act. IV, sc. IV :

En rectum, en tegulas, en obductas fores, en ludificatum herum.

Putat, *cernitis.* Virgil. Ecl. V :

— *En quatuor aras.*

Supple, *video.*

Genitivum longè plurima regere dicuntur. Ac primùm adverbia copix, & inopix. Vt apud Sallustium, ex sententia Valerii Probi, Gellique † : *Satis loquentix, sapientiæ parum.* Livius lib. X ab V. C. *Haberis affatim lignorum.* Et lib. XXXI : *Agri affatim materia præbent.* Par ratio in lar-
giter.

giter. Plautus Rudente act. iv, sc. iv :

Credo edepol ego illic inesse auri, & argenti, largiter.

Et ibidem act. v, sc. ii :

--- *Largiter mercedis indispicar.*

Appul. Apol. i : *Mibi pro accusationis longitudine largiter æquè superest.*

Nec propterea existimandum, adverbia copiæ, & inopiæ, naturâ suâ regere eum casum. Nam genitivus regitur à nomine intellecto : quod est res. Vt, *largiter inest argenti.* hoc est, *de re argenti.* Sic, *sapientie parum,* pro, *de re sapientie.* Par ratio in illo Maronis VII ÆN. --- *Terrorum, & fraudis abunde est.* Vbi & dicere possis, *abunde esse naturâ nomen : dixisseque abundis, & abunde ; ut, necessis, & necesse ; fortassis, & fortasse.*

Existimant viri eruditi, casum patrum interdum hic mutari in accusativum, vel dativum. Vt in illo Terentii Eun. act. i, sc. ii :

--- *Forfitan hic mihi parum habeat fidem.*

† etiam MISSA
refertur, & edit.
Tarvisina anni
1477.

Vbi tamen in melioribus libris † est, *parvam.* Cicero lib. xii ad Art. *Si satis consilium quadam in re haberem.* Appul. vii : *Ac ne quidem potatui affavim habemus.* Sed in his, & similibus, adverbium absque casu ponitur : accusativus verò, aut dativus, regitur à verbo.

Præterea genitivum regere ajunt adverbia loci, & temporis. Vt, *inter ea loci, tunc temporis.* Sed, *inter-ea loci,* integrè est, *inter ea loci illius negotia.* Tunc temporis, valet, *tunc in temporis re.* Estque pleonasticus, quia *tunc* sufficeret. Vel dic *tunc* accipi pro, *eo, vel illo in spacio.* Ac quia & loci est spacium, eo addi temporis. Terentius Andr. act. i, sc. i :

Ex Andro commigravit huc vicinia.

Vbi *huc,* valet *hoc,* ut in *adhuc,* quod sine dubio idem ac, *ad hoc :* quod integrè sit, *ad hoc tempus.* *Huc vicinia,* pro, *ad hoc vicinia locum,* ἐρχανός †. nam prisca *hoc locum,* æquè ac, *hæc loca,* dixerunt. Par ratio in illo, *Huc dementia pervenit :* pro, *ad hoc negotium dementiae.* At, *eo dementiae progressus :* valet, *ea dementiae ;* quod κατ' ἐλλείψιν ponitur, pro, *ad ea, puta negotia.* Nisi malis eo esse auferendi casum : ut signet, *in eo.* Nam, ut in præpositione dicitur, *in* etiam cum motum ad rem indicat ab antiquis sæpe ablativo jungebatur. Sic, *quoad ejus possis :* pro, *quæ ad,* vel, *quod ad :* hoc est, *ad quod,* five, in quantum possis. *Quod ejus, ut, quid literarum.* Idem judicium de, *quovis gentium.* Nam vel valet, *in loco gentium, quo vis,* hoc est, *quocunque velis :* vel, *quo,* notat, *quæ :* ut plenè sit, *ad quæ gentium loca velis.* Sed aggeras, in his casum posse constitui. At non posse in aliis multis : quæ tamen non minùs genitivo jungantur. Vt, *longe, nusquam, ubi, ubique,* & similibus. De his dixero, figuratè jungi genitivo, idque per synthesin, quia in adverbis significatio inest nominis cum præpositione. Vt illo Ciceronis lib. xii ad Famil. ep. xxi : *Nostri τρυφῶντες longe gentium absunt.* Vbi *longè* valet, *longo spatio,* quod integrè

† antiqui.

integre sit, *ab longo spatio*. Dicitur igitur, *longe gentium*, ut, *ab longo gentium spacio*, vel, *longo loco a gentium loco*. Vt Appulejus v Met. *Longe parentum exultantes*. Pro, *longe a parentum loco*. Nec *gentium* omnino $\alpha\lambda\omicron\nu\alpha\zeta\epsilon\iota$: quia significat, non ædibus solum, vel viciniâ, aut urbe etiam; sed totis gentibus distare. Similiter dixere, *Vnde gentium*: quasi esset, *de quo loco gentium*. Item, *nusquam gentium*, quasi, *nullo è loco gentium*. Et apud Appulejum, *ubi gentium*, *alibi gentium*. Quod & adverbium *minime* imitatur. Nam dicimus, *minime gentium*. Sic, *ubi terrarum*, valet, *quo in loco*, non hujus modò terræ, sed, *omnium terrarum*. Idem iudicium de istis, *ubique locorum*, *ubique terrarum*: & apud Appulejum i Met. *ubique itineris*, quasi dicas, non parte aliquâ *itineris*, sed *quovis ejus loco*. Itidem Apol. *ubique litorum*, q. d. non hoc loco *litorum* modò, sed *quocunque*. Eiusdem est VIII Met. *undique laterum*. Pro, *ex quovis adium loco*, vel, *quavis parte*. Et eodem: *Intus adium*, *audito ruditu meo*, prædiam *absconditam rati*. *Intus*, pro, *interiori parte*. Item IX Met. *Inbebat incoram sui plagas irrogari*. *Incoram sui*, tantundem est, ac *in præsentia sui*. Sic X Met. *Iunioverm filium incoram sui funerari videbat*. Hæc factis ostendunt, unde esse existimemus, quod loci, & temporis adverbia genitivo jungantur.

Idem Appulejus adverbia separandi genitivo sociat. Vt de Deo Socratis: *At non apud Homerum, ut in quadam ingenii speculâ, clarius cernis hæc duo distributa, seorsus divinationis, seorsus sapientiæ officia? Seorsus divinationis, valet, versus alium locum ac est divinationis*. Sed Lucretius in tertio junxit ablativo:

Scilicet avolsis radicibus ut nequit ullam

Dispicere ipse oculus rem seorsum corpore toto.

Et ibidem:

At neque seorsum oculi, neque nares, nec manus ipsa

Esse potest animâ.

Nempe hic intelligitur præpositio: *seorsum corpore, seorsum animâ*, pro, *seorsum a corpore, seorsum ab anima*.

Præterea ajunt, adverbia superlativi gradus regere genitivum. Vt, *Optimè omnium vixit*. Sed integre est, *Hic homo ex hominum omnium numero vixit optimè*. Quare ut cum dico, *optimus omnium*; sic etiam in, *optimè omnium*, genitivus regitur ab ablativo *numero*, uti ille ab *ex*.

Ad hæc genitivum regere dicunt *ergo*, cum sumitur pro $\chi\acute{\alpha}\epsilon\nu$, hoc est, *gratiâ*, sive *caussâ*. Vt apud Cic. de opt. gen. Orat. *Eum donari virtutis ergo benevolentique*. Simileque apud eundem †, *Legis ergo*: apud Maronem *: *† ad Att. lib. 3. * 6 En.*

--- *Illius ergo Venimus*. --- Sed *ergo* est ablativus sive dativus ab $\epsilon\rho\gamma\omicron\nu$: ut *virtutis*, vel *legis*, vel *illius ergo*; valeat, *opere istorum*. Nempe qui in *caussâ* est, ut *veniam*, is facit, ut *veniam*, eoque *caussatum*, sive *factum* vel *effectum* ejus est, ut *veniam*: ac proinde rectè dicor *illius $\epsilon\rho\gamma\omicron\nu$* sive *opere venire*.

Etiam

Etiam *pridie*, & *postridie*, tradunt regere eum casum. Ut, *Pridie Kalendarum, postridie Iduum, vel Nonarum*. Sed genitivi reguntur à voce *die*, quæ inest in *pridie*, & *postridie*. Nam *pridie*, quasi *priori die*; *postridie*, quasi *postero die*. Itaque & apud Catonem *, *Ciceronem †*, *Cæsarem ‡*, legas, *pridie*, & *postridie ejus diei*. Quasi dicas, in die ejus diei præcessore, vel successore.

* de R.R. cap. 2.
† lib. 1. ep. 4.
‡ lib. 1 de bello Gall. & 1 de bello civili.

Insuper *partim* regere dicitur genitivum. Sed *partim* dixere, ut, *vestim, puppim, sementim*: ut sit accusativus antiquus, in quo intelligitur, *ad, sive quod ad*; ut apud Græcos *νάσι*. Vel sanè intelligamus *in*: quomodo Plautus *Afinariâ act. III, sc. III: Age sis, tu in partem nunc jam hunc delude, atque amplexare hanc*. Vtrumcunque placuerit, ut *pars eorum*, sic dicitur *partim eorum*. Ciceron lib. 11 de Orat. *Sed eorum partim in pompa, partim in acie, illustres esse voluerunt*. Idem lib. 11 Off. *Eorum autem ipsorum partim ejusmodi sunt, ut ad universos civos pertineant; partim ut singulos attingant*. Parque ratio in hoc Terentii prologo Hec. *Partim sum earum exactus, partim vix steti*.

Nam hoc vult, in partem, vel quod ad partem earum fabularum, fui exactus: quod item ad partem, vix stare fabula nostra potuit. Vide omnino, quæ de hac particula referuntur Atticarum Noctium scriptor lib. x, cap. 111.

Etiam hoc loco referunt Grammatici, *instar* regere genitivum. Sed hoc nomen est. Maro VI Æn. --- *Quantum instar in ipso*. Livius lib. xxv 111: *Parvum instar*. Vide, quæ diximus lib. 1 de Analogia, cap. XLVI.

Præterea tradunt, adverbia derivata regere dativum, si nomina, unde veniunt, hunc casum regant. Ita, quia dicimus, *conveniens, & congruens naturæ*: dici etiam à Tullio lib. 111 de Finibus: *Congruenter naturæ, convenienterque vivere*. Item, ut dicitur, *similis huic, vel his*: sic dicitur Plinium lib. XI, cap. xxv; *Similiter his & scorpiones terrestres, vermiculos ovorum specie pariunt*. Atque itidem, ut Cicero pro Quinctio ait; *Tibi propior me nemo est*: & idem ad Att. lib. 1, ep. XIV; *Amore tibi proximus*: sic eundem dicere in primo de Nat. Deor. *Deo propius accedebat humana virtus, quàm figura*. Et ad Brutum lib. XI, ep. XXI: *Me huic tuæ virtuti proximè accedere*.

Sed si adverbia in hac structura imitantur nomina; hinc etiam locum habet, quod de structura nominis dixi cap. XII: uti & quæ de dativis verbo additis afferrebam cap. xxxiv. Nempe & nomina, & verba, & participia, & adverbia, in eo conveniunt, quod dativum adfiscant, qui significet acquisitionem, sive, ut loquuntur, *finem cui*. Quem usum dativi si quis attenderit, facillè videat, hoc *regimen* dici non posse. Nec tamen tanti id videtur, ut de eo contentionis finem cum aliquo duxerim.

Accusativum regere ajunt, *partim en, & ecce*; *partim propius, & proximè; partim versus, vel versum*. Sed de *en, & ecce*, paulò antè vidimus. De *propius verò, & proximè*, simile iudicium ferri debet, ac de *propior, & proximus*: quibus

quibus accusativus quidem jungitur, sed aliunde rectus. Quemadmodum enim dicitur, *propior, & proximus urbem*, vel, *castra*, κατ' ἑλλησιν præpositionis AD; ut monitum cap. XVI, & XVII: ita & *propius & proxime urbem*, vel *castra*, per eandem dicimus ellipsin.

Ab eâdem præpositione regitur accusativus, qui ab *usque*, aut *versus*, vel *versum*, regi existimatur. Ut, *Italiam usque*, pro, *Ad Italiam usque*. *Italiam versus*, pro, *Ad Italiam versus*. *Romam versus*, pro, *Ad Romam versus*. Quamquam pro *ad* etiam in possis reponere. Vide, quæ diximus lib. IV de Analogiâ cap. XXI.

Nec *pridie, & postridie*, regunt accusativum. Dicitur quidem, *pridie Nonas*, vel *Compitalia*: sed intelligitur hic *ante*. Dicitur quoque, *postridie Kalendas*, vel *ludos*. Sed intelligitur *post*. Qua de re pluribus cap. LXVI.

Nec aliter se res habet in ablativis, quos à comparativis regi tradiderunt. Ut enim, *ocior Euro*, κατ' ἑλλησιν dicitur, quod integrè sit, *præ Euro*: sic, *ocius dicto*, valet, *præ dicto*. Vbi & ablativus, geminatâ sic ellipsi, præteritur, cum Maro ait *ÆN. VIII*:
Ocius incubuere omnes. ---

Itidem Ciceronis illo pro Domo suâ: *Emit domum prope dimidio carius, quam ille aestimabat*. *Dimidio carius emit*, plenè erit, *Ex dimidio*: ut, *Dimidio carior*, integrè est, *Præ dimidio carior*. Vide sis, quæ in Nomine dicta cap. XVI.

Adverbia etiam congregandi regere ajunt ablativum. Sed vel more id fit Græcorum, qui dicunt, *ἀμα*, vel, *ὁμῆ τοῖς ἄλλοις ἡπᾶ*, vel, *simul aliis*: vel ἑλλησιν est præpositionis *cum*. Ita Horatius lib. I, sat. X:

--- *Te dicere possum*

Pollio, te Messalla tuo cum fratre, simulque

Vos Bibuli, & Servi, simul his te candide Ferni.

Simul his, pro, *simul cum his*. Livius lib. XLV: *Pullo amictu, simul filio, Perseus ingressus est castra*. Prout restituit Lipsius lib. V epist. quæst. XII: ubi & Taciti similia duo loca adducit, & hunc Nemesiani in Cynegético:

Hos igitur generice simul, jam vere sereno,

Molle pasce sero.

Hoc est, *catulos simul cum generice*.

Nec *procul* regit ablativum. Nam, *procul mari*, est: ἑλλησινὸν pro, *procul à mari*. De quo dictum fatis lib. IV de Analogiâ cap. XXI.

DE PRÆPOSITIONE. *Triplicem ab ea casum regi. Falli Linacrum, & alios, qui arbitrantur, tenus regere accusativum. Servii error. Tenus vel ablativum singularem requirit, vel genitivum, aut ablativum pluralem. Super, more Græco, cum genitivo, apud Paullum I. C. Imò in, & ex, similiter, apud Vitrucium. In, contra Grammaticorum præceptum, cum accusativo in significatione quietus: cum ablativo, in significatione motus. Inque priori etiam ab H. Stephano recessum. Præpositio infinitivum habens pro casu suo. Ab, & abs, quibus consonis præponantur. A, vel ab, cum ablativo, loco genitivi: item loco nominis gentilis, possessivi, aut similis. Ennius apud Ciceronem emendatus. Catullo lux.*

AB Adverbio transeo ad Præpositionem: ubi priùs agemus de structura propria, deinde de figurata.

In propria imprimis videndum, quos casus præpositio requirat. Tres autem casus sunt, qui ab ea regantur: accusativus, ablativus, & genitivus. Ac quædam accusativum solum admittunt; ut, *ad, apud, ponè, secus, & aliæ pueris etiam notæ. Quædam solum ablativum; ut, a, ex, palam, atque aliæ. Quædam utrumque hunc casum; ut, in, sub, super, subter, & clam. Quædam ablativum, & pluralem genitivum; ut, tenus. Quod si Linacrum, adhæc Rob. Stephanum, & alios Lexicographos, audimus; etiam accusativum amat: quod adstruere conatur illo Valerii Flacci in primo Argonauticôn:*

Et Tanai tenus immenso descendit ab euro.

Sed *Tanai* rescribendum: atque ita edidit Carrio. Imò, juxta Servium, solum regit ablativum: at si genitivo addatur, adverbium est. Sed planè Grammaticus is fallitur. Aliquanto illi meliùs, qui tradunt, cum singulari jungitur, gaudere ablativo: ut **II** Æn.

--- *Lateri capulo tenus abdidit enses.*

At cum plurali sociatur, admittere genitivum: quomodo Lucretius lib. **IV**, *laborum tenus*: Catullus Carm. **LXV**, *nutriciù tenus*: Maro **III** Georg. *crurum tenus*, & **X** Æn. *laterum tenus*: Plinius lib. **XXXIV**, cap. **VIIII**, *corporum tenus*: Quintilianus lib. **XI**, *aurium tenus*. Sed examussim optimè, qui ajunt, præpositionem hanc exigere vel ablativum singularem; vel genitivum, aut ablativum pluralem. De ablativo plurali arguit hoc Nafonis v Met.

Pectoribusque tenus molles erectus in auras.

Et eodem:

Pectoribusque tenus mediâ sublimis in æde.

Celsus lib. **I**, cap. **III**: *Dimittere se inguinibus tenus in aquam calidam.*

Sola verò est *tenus*, quæ, Romano more, genitivum admittat. Nam super quidem genitivo juncta invenitur: sed more Græcorum. Ut apud Paullum

Paullum L. sæpe ita. LIII. D. de verborum significationibus : *Super pecunia, tutelæve suæ.* Imò Vitruvius quoque sic Græciffare amat, ut in, & ex, genitivo jungat : quemadmodum & Grosippo, sive Gaspari Scoppio * obfervatum. Ita in antiquis codd. est lib. I, cap. II : *Quantitas est modulorum ex ipsius operis sumtio.* Vbi Philander edidit, *sumtione* : imò & Florentina Iuntæ anni CIIO XXXII. At in eadem Florentinâ rectè est lib. eodem cap. IV : *Pisium naturæ plurimum ex aëris, & terreni, sunt compositæ.* Vbi Philander, ex aëris, & terreno. At non Florentina solum, sed & Philandri quoque editio lib. eodem cap. V habet : *Cum ergo vis rationibus erit salubritatis in mœnium collocandorum explicatio.* Pro, in mœnibus collocandis. Idem lib. III, cap. II : *Si ex imbrium aquæ vis occupaverit.* Ita & Florentina : ubi Philander, & imbrium. Sed, ex imbrium, pro, ex imbribus, dixit Vitruvius. Idem lib. VI, cap. ult. *Descriptio ex duodecim cælestium signorum sic figurata.* Ita utraque, quam dixi, editio : pro, ex duodecim cælestibus signis. In quibus non imitabimur hominem mechanicum, Romanæque puritatis minùs curiosum. Ad ea, quæ Romanæ sunt consuetudinis, redeamus.

IN ajunt accusativo semper jungi, quoties significat motum ad locum : at, cum quietem notat, exigere ablativum. Verùm video, antiquos indifferenter junxisse accusativo, & ablativo. Nam dixit Cato de R. R. cap. LII : *In arborem relinquito.* Ibid. cap. LXXXVII : *In patinas in sole ponito.* Et cap. CLVI : *In aquam mare varare oportet.* Frequentat & hoc loquendi genus Plautus, ut Aululariâ † : *Multoq̄e prius me collocavi in arborem.*

* annotat. in
Syn. p. 127, &
128.

† Sc. Fides divi-
bin, qua auccor.

Idem Amphitr. act. I, sc. I :

--- Numerò mihi in mentem fuit.

Et Bacchid. act. I, sc. II :

Occisus hic homo est. ecquid in mentem est tibi.

Patrem tibi esse ?

Mostell. act. I, sc. II :

Argumentaque in pectus multa institui.

Casim. act. II, sc. III : --- Vbi in lustra jacuisti ?

Epid. act. II, sc. II :

Nam ego illum audivi in amorem hæere apud nescio quam fidicinam.

Pœn. act. V, sc. IV :

Patruæ, facito, in memoriam habeas, tuam majorem filiam

Mibi te despondisse.

Ita est in vet. codd. Idem Rudente act. V, sc. I :

Nunc alteram illam, quæ mea est, visam huc in Veneris fanum.

Ter. Eunuch. act. II, sc. II :

Ille ubi miser, famelicus, videt me esse in tantum honorem.

Vbi

* Palastrâ de
Latinitate Lipsi.

Vbi tamen , ut à Faërno observatum est, libri multi, ac plerique etiam Donati commentarii, habent, esse in tanto honore. Ac Henricus Stephanus * negat, tantum honorem scriptum fuisse à Terentio ; nisi & idem fortè pro ESSE etiam ISSE dixerit. Sed non possum ei hac in re assentiri. Est enim Ciceronis quoque in Manilianâ : *Cum vestros portus , quibus vitam ac spiritum ducitis , in prædonum fuisse potestatem sciatis.* Idem pro Quintio : *In iudicium haberet.* Et eadem orat. *Res cepit esse in vadimonium.* Cæsar lib. I de bello Civili : *Quo facilius omne Hadriaticum mare extremis Italiæ partibus, regionibusque Graciæ, in potestatem haberet.* Et si sic Cicero ac Cæsar, cur non similiter Sallustius in fine historiæ de bello Iugurthino : *Cum talem virum in potestatem habuisset.* Vt causa hæc sit nulla, cur eam veterum librorum scripturam Henricus Stephanus † habeat suspectam. Petronius quoque Arbitr ait : *Neque enim res , quæ viderentur in controversiam esse ; sed longè aliud quæri.* Quod & observatum Turnebo lib. XIX Advers. cap. VII. Ac similiter Curtius lib. III : *Darium quinto die in Ciliciam fore nunciabatur.* Sed quid his infisto ? de quibus abunde ex veteribus , Gellius lib. I, cap. VII, & lib. XVII, cap. II, item Priscianus lib. XVII. Ex junioribus autem, Camerarius in Tuscul. Cicer. Obertus Giffanius indice Lucretiano voce IN, Iuretus notis in Senecæ lib. III de benef. cap. xxxvii, Passerius in Propertii lib. III, el. IX, Andreas Schottus lib. I Nodorum Ciceronis, cap. VI, Raderus in Curtii lib. III, cap. X, & alii, quos prætereo. Ac plerisque horum etiam observatum, ut IN, ubi quietem notat, pro ablativo habeat accusativum. Cic. *Veni in Senatu.* Cui Scaliger observat simile esse hoc Manlii lib. V : *Cum venit in regione.* Apud Plautum quoque libri aliquot vet. Amphit. act. IV, sc. III :

Sen patrem, sive avum videbo, introrumpam in ædibus.

Vbi codices alii, *obtruncabo.* Idem Aulul. act. III, sc. VI :

Qui mihi intromisisti in ædibus quingentos coquos.

Sic MSSi, & vet. edit. ubi Duza, *Qui mihi immisisti in ædes.* Varro lib. IV de L. L. *Qua in Cælio monte itur.* Vide, si tanti, Aufon. Popmam de antiqua locutione lib. II, cap. VI : item Notis ad Catonem de R. R.

Valla lib. III, cap. xviii, *In marmore, inquit, incise sunt literæ, non in marmor. E diverso, in æs, non in ære.* Sed utrumque rectè dicitur. Cic. Att. VI, in Verrem : *Id non modo tunc scripserunt, sed incisum in ære reliquerunt.* Plinius Histor. Nat. lib. xxxiv, cap. ix : *Vfus ævis ad perpetuam monumentorum jampridem translatus est tabulis æreis, in quibus publicæ constitutiones inciduntur.* Plin. alter, panegy. ad Trajanum : *Quæ vos, P. C. nequa interciperet oblitio, & in publica acta mittenda, & incidenda in ære censuistis.*

De præpositionibus aliis, quando accusativum, quando item ablativum regant,

regant, quia alibi dictum, & res est pervulgata, nihil ea attinet hoc loco reponere. Ac ne illud quidem, ut arbitror, repetere opus, quod dictum cap. L, præpositionem etiam pro casu alterutro habere infinitivum: quomodo Lucretius, *Ad sedare sitim*: pro, *ad sedandam sitim*. Græcis, ac Hebræis, nihil hoc sermonis genere usitatus.

Quod A volunt semper præponi consonantibus, AB, & ABS vocalibus: (quod etiam apud Charisium legitur) id perpetuum non est. Nam AB quoque præponitur plerisque omnibus consonantibus; C, ut, *ab classe*, *ab Carthagine*: D, ut, *ab Delio*, *ab Dictatore*: G, ut, *ab Gallis*: I, ut, *ab Iove*: L, ut, *ab Legatis*: N, ut, *ab nullo*, *ab Numâ*: R, ut, *ab Rege*, *ab Romanis*: S, ut, *ab Samnitibus*, *ab Servio*: T, ut, *ab Tarquinio*, *ab tergo*. Abs verò ponitur ante T; ut Terentii Andriâ*:

Te obtestor, ne abs te hanc sequeges, neu deseras.

Idem eadem †: *O Dæve, itan' contemnor abs te? ---*

Et interdum ante Q: ut Adelph. †

Abs quivis homine, cum est opus, beneficium accipere gaudcas.

Particula a, vel ab, cum casu suo, interdum ponitur loco casus patrii. Ita Plautus dixit Mil. Glor. act. II, sc. II:

— *Nunc adeo edico omnibus,*

*Quemquam à milite hoc videritis hominem in nostris tegulis,
Extra unum Palestriorem, hunc deturbate in viam.*

Pro, *quemquam hominem militis*. Sic alibi: *Foris concrepuit à sene*, h. e. *senis*. Suntque similia apud Lucretium, *fulgor ab auro*, pro, *auro fulgor*; &, *Ceres ab Iaccho*, pro, *Iacchi Ceres*. Vide indicem Lucretianum Giffanii.

Præterea est, cum præpositio ista cum casu suo sumitur loco nominis gentilis. Maro III Georg. --- *Et te memorande canemus*

Paster ab Amphryso.

Hoc est, *Amphrysie*. Et Carrio lib. I

Emend. cap. VI, similiter interpretatur illud Nasonis lib. II Am. El. VI:

Pfitacus Eois imitatrix ales ab Indis.

Hoc est, *Indica*. Nec soli poëtæ sic loquuntur. Nam Livii est lib. I: *Turnus Herdonius ab Aricia fortiter in absentem Tarquinium erat invehctus*. Et lib. II: *Obsides dant trecentos principum à Cora atque Pometia liberos*. Item Gellius lib. VII, cap. XVI: *Pavus è Samo, Phrygia atagena, græves Melicæ, hædus ex Ambracia, pelamis Chalcedonia &c.* Et lib. XIII, cap. V: *Is erat à Lesbò Theophrastus*. hoc est, *Lesbins*. Etiam in aliis hoc dicendi genus invenitur. Ennius apud Cicer. lib. I de Div.

Non vicinos aruspices, non de circo astrologos.

Quem locum sic restituumus: *Non astrologos de circo, non vicinos aruspices.*
Nam est ex carmine trochaico quadrato catalectico. Catullus Epigr. XXV:

Cum

Cum de viâ mulier aves ostendit ofcitanes.

Mulier de via, quævis saga, ἡ τοῦ ἔλα. In vulgatis, cum de via invenissent, inde fecere, *deiva*, live, *diva*. At longius etiam abeunt, qui mox legunt, *Mulier alius ostendit occinentes* : uti & in Duziaca est. Sanè vetus editio, quæ Regii Lepidi prodiit anno cIo cccc lxxxix, disertim habet, *Mulier aves ostendit ofcitanes* : quod etiam Scaliger retinuit. Sed, ut ad illud, *de via*, revertamur : simile est Ciceronis pro Archia, *poeta de populo*, pro, *popularis*. Et Tibulli lib. i, el. iiii :

Retulit è trivialis omnia certa puer.

Hoc est, *trivialis*. Item Appuleji lib. i Met. *Alium de foro*. hoc est, *forensis*. Et Macrobij lib. i Saturn. *Erant isti philosophi*, *Carneades ex Academia*, *Diogenes Stoicus*, *Critolaus Peripateticus*. Hoc est, *Carneades Academicus*.

CAPVT LXVI.

Pleonasmus præpositionis sæpius statui, ubi nihil redundet. Præpositione eadem in compositione, & extra eam, concurrente, utro illa loco superflua sit. Re abundans. Præficere antè. Simul concurrere. Tecum oro, pro, te oro. Principium, pro, ad principium : aliâque, ubi ad deficiat. Ellipsis præpositionum antè, post, circa, per, à, ab, de, ex, cum, præ, sub. Ellipsis casus à præpositione recti; atque adeo etiam præpositionis cum suo casu. Domus, & ædes, ut propriè differre videantur. Ἀνεσποφῆ. Tenus medio loco inter substantivum, & adjectivum. Hæc tenus divulsam αὐτῷ τῷ μῆτιν.

Quemadmodum verò de Adverbiis diximus : ita etiam in Præpositione nunc pleonasmus, nunc ellipsis, nunc anastrophe occurrit.

Pleonasmus statuunt multi, ubi, si præpositionem tollas, fuerit ellipsis. Ut in illo Adelphis act. i, sc. i :

In eo me oblecto : solum id est carum mihi.

Vbi Donatus, *novè*, inquit, *pro, eo me oblecto*. Vnde colligunt, præpositionem redundare. Rectè, si consuetudinem spectemus : non item, si nativam structuram. Hæc enim præpositionem requirit : sed consuetudo, brevitas studio, prætulit elliptin. Nihil magis pleonasmus est in istis : *Magno cum labore ab Dyrrachio profectus. In eo tempore venit. De nocte surgit. Per dies sex agrotavit*. Sed, sublata præpositione, ellipsis est, eaque magis obtinuit.

At verè est pleonasmus in multis, cum præpositio repetitur, quicum componitur verbum. Ut in Andr. act. ii, sc. i :

Quid tibi videtur? adeo ad eum? ---

Vbi Donatus : *Consuetudine magis, quam ratione, dicitur : unum enim AD redundat*. Sed quæritur, utrum horum AD redundet; illudne, quod inest compo-

composito, an quod vocem simplicem constituit. Hoc, an illud, statuas, non multum refert. Verius tamen, in composito superesse. Nam accusativus additus non regitur à verbo, cùm non homo eatur, sed via: eoque integrè sit, *adeone viam*, vel, *iter ad eum*? Similiter, cùm Cicero ait in Bruto: *Nihil non consideratum exibat ex ore*: plenè sit, *exibat iter*, sive *itionem ex ore*. Nam *exire* accusativo jungi, indicio est, quòd rectum sit, *exire patriam*. Quare, cùm dico, *exire patrià*: ablativus non regitur à præpositione, quæ inest verbo; sed quæ intelligitur.

Etiam loquelaris præpositio, *re*, interdum superest in composito. Terent. Andr. act. III, sc. II: *Renuncio heræ futurum*. Vbi sic Donatus: *RE syllaba apud veteres interdum redundat: ut Renuncio, pro Nuncio*. Similéque videtur hoc II Æn. — *Et retro sublapsa referri*.

Adhæc, quando *ante* additur compositis cum *præ*; aut *simul* apponitur compositis cum *con*, sive *cum*: vel adverbium, vel præpositio redundat. Terent. Andr. act. I, sc. V: --- *Nonne oportuit, Præscisse me ante?* ---

Et act. III, sc. II: --- *Multa concurrunt simul,*

Qui conjecturam hanc nunc facio. ---

Etiam Plautus, & Terentius, per pleonasmum præpositionis, *tecum oro*, *pro*, *te oro*, dicunt: ut observat Arusianus Messus in exemplis Elocutionum.

Rudente act. III, sc. IV: --- *Scin quid? tecum oro senex,*

Vt illas serves, vim defendas, dum ego herum adduco meum.

Idem Curcul. act. III:

Tecum oro, & quaeso, qui has tabellas adferet

Tibi, ut ei detur, quam istic emi virginem.

Similiter Bacchidibus loquitur. Et Terentius Hec. act. IV, sc. IV. Ac, Festo teste, in primo Ananialium Ennii est: --- *Face verò Quod tecum precibus pater orat.*

Ac huiusmodi est pleonasmus. Videamus nunc de ellipsi: & primùm de earum præpositionum defectu, quæ accusativum regunt.

AD, vel IN, intelligitur, cùm motus ad locum, vel in locum significatur. Vt, *ire rus, domum, Romam, Hierosolymam*. Quomodo & Hebræi loquuntur. Vt I Reg. cap. III, vers. V, ad verbum Hebræa sonant, *Et veni Jerusalem*. Nempe h̄ desideratur. Sed Latinis tam usitata est hæc ellipsis in exemplis allatis, ut vulgo naturalis sermo existimetur. Dispar ratio in nominibus regionum, & aliis locorum nominibus. I Æn.

Italiam fato profugus, Lavinique venit

Litora. --- Ovid. III Met.

Verba refers aures non pervenientia nostras.

Plauti quoque sunt, *venire Cariam*, item *Acheruntem*. Appulejus mirè hoc loquendi genus amat. Vt Met. I: *Macedonium profectus*. II Met. Vt

vix improvide noctis caligine liberati hospitium fessi rediremus. VI Met. Nec cunctata diutius pergit quamdam turrim præaltam. Et alibi apud eundem, Castra remeare, reverire civitatem, contendere monumentum mariti, ripam maris proximare.

Etiam hujus loci est, ire exequias. Terent. Phorm. act. v, sc. ult.

Exequias Chremeti, quibus commodum ire, jam tempus est.

Ac similiter, exequias venire, legas apud Appulejum lib. IV Met.

Item intelligitur AD, cum mensura, vel distantia indicatur. Plin. lib. VI, cap. XXXIV: *Vmbra reddidit quatuor pedes longam.* Cic. pro Cecina: *Quot milia fundus suus abesset ab Urbe.*

Similiter cum finis, sive propositum notatur. Vt: *Quid opus est verbis? Quid incassum laboras? Et potum pastas age, Tulyre.*

Præterea quando significatur pars, vel proprietas, & universè, quando sententia est, quod attinet ad illud. Vt apud Plautum Epid. act. IV, sc. I:

--- Ille eam rem adeo sobriè, & frugaliter

Accuravit, ut alias res est impensè improbus.

Vbi Lambinus rescribit, ad alias: sed invitis MSSis, & adverbantibus editionibus, quæ præcessere. Ad interea animo hinc concipiendum. Nam, alias res improbus, integrè est, ad alias res improbus. Simile I Æn. Nudi genu. Et ibidem:

Expleri mentem nequit. ---

Et IV Æn. *Omnia Mercurio similis, vocemque, coloremque.*

Horat. lib. I, epist. X:

Excepto quòd non simul esses, cætera latus.

In cujusmodi supplemus defectum per quod ad.

Etiam hæc præpositio deest in multis, quæ vulgò adverbia ordinis censentur. Vt, Primum, vel, extremum te oro: Tertium, vel, septimum consul. Sic autem supple, ad primum, secundum, extremum locum, vel, numerum: ut planius fiet ex iis, quæ dicam de ellipsi præpositionis IN.

Estque simile hoc Afranii apud Sospitrum:

Principium hoc oro, in animo ut sic statuas tuo,

Officis cogi, ut abs te seorsum sentiam.

Nam principium, pro, ad principium: ut, πρὸ ἀρχῆς, pro, καὶ πρὸ ἀρχῆς. Ioa. cap. VIII, 25: *Πρὸ ἀρχῆς, ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν.* Vulgatus interpret vertit, Principium quia & loquor vobis. Vbi principium esse casum accusandi, liquet: ponique pro ad principium, atque idem notare, quod a principio, sive ab initio.

ANTE intelligitur, cum tempus significatur. Vt, *Triginta annos natus. Multos abhinc menses. Tres dies est, cum venit. Septimo Kalendas, quarto Nonas, tertio Idus.* Quæ de re ita Priscianus in XVIII: *Attici dicunt, τρίτη ἡμέρα, καὶ τρίτη ἡμέραν τῆς ἑορτῆς. pro, vidiustertius. Hinc Romani, Tertium & tertio Kalendas, vel Nonas, vel Idus, vel Calendarum, Nonarum, Iduum. pro, in tertio ante Kalendas.*

Calendas, vel Nonas, vel Idus. Cicero *Invektivarum* I : *Meministine, me in ante diem XII Calendarum Novembrium dicere in senatu, fore in armis certo die, qui dies futurus esset in ante diem sextum Calendarum Novembrium? Pro, in diem sextum Calendarum Novembrium.* ANTE frequentius tamen accusativo adiungitur, & per ellipsin præpositionis.

POST similiter deficit, cùm *postridie* jungitur accusativo. Vt ad Att. lib. XVI, ep. III : *Postridie ludos Apollinaves.*

OB, vel PROPTER, desideratur, cùm *caussa finalis, vel impulsiva, indicatur.* Ita deesse ait Donatus illo Terentii And. act. I, sc. I :

— *Magis id adeo, mihi ut incommodet.*

Et Eun. act. V, sc. VI : — *Nunc id prodeo, ut conveniam Parmenonem.*

Heaut. act. V, sc. III : — *Id quod est confimilis moribus,*

Convincens facile ex te natum. —

Hec. act. III, sc. III : — *Illico omnes simul*

Latæ exclamant, venit. id quod me repente adspexerant.

Ad quem locum Donatus : *Deest Propter, ut sit, Propter id, ac per hoc Idco.*

Cicero lib. III ad Qu. Fr. ep. II : *Ab accusando (me) tenco, vel id * quod * Itazett. ced. l. solo cum Pompejo pugnare, vel id † quod iudices nullos habemus.* Pro, ob id quod. Livius lib. XLI : *Id quod erat vetusta conjunctio cum Macedonibus.* Par ratio in infinitivis, ac supinis. Vt, *Eo visere, vel, visum.* Gaudeo fecisse. Item in istis, *luget fratrem, manet te :* & fortasse in hoc, *olet unguenta.* Nec enim minus id verisimile, quàm quod cap. XXI dicebamus.

CIRCA intelligitur in temporis significatione. Vt, *Homo id atatis.* Et, *Id noctis ambulas solus. Illud non dubito.*

PER intelligitur, cùm tempus notatur. Vt, *Vixit annos xxx.* Cic. de Divinat. *Totas noctes somniamus.*

Vel partem certo modo affectam. Vt, *Hirsutus brachia.*

Aut locum. Vt, *Mare navigavit.* Propertius lib. II, el. XXVII :

Ino etiam primâ terras ætate vagata est.

Aut objectum. Vt, *jurare Deos.*

IN quoque hujus loci est, quando intelligitur in accusativis tempus significativis. Vt, *Annum conduxi, pro, in annum.* Sic, *Sis multos annos superstes.*

Item cùm notatur motus in locum : ut, *Cyprum relegari : Hellepontum pervenire :* similiaque adducta cap. XLII. Eodemque modo Papinianus D. De condit. & demonstrat. *Cum Asiam venisset.*

Præterea cùm pars rei notatur, sive cùm oratio exponitur per hæc verba, *quod ad illud attinet.* Vt, *Multum præstat.* Pro, *in multum.* Hoc est, *quod ad multa, præstat.* Par ratio, cum *aliquantum, vel paululum,* adverbialiter capiuntur.

Venio ad præpositiones, quæ ablativum regunt.

Vt A, vel AB: quæ intelligitur sæpe, cum distantia significatur. Vt, *Distat foro, urbe, Ægypto. Stulto intelligens quid interest!*

Item cum signatur causa, instrumentum, aut modus: ut, *Pallet amore gladio percussit, joco dicere, prosequi amore.*

Vel cum notatur pars certa, quam exponere possimus, quod ad hanc partem, sive, quod ad illud attinet. Vt, *Corpore validus, sed animo infirmus. Peccatore nudus. Arte insignis. Numero militum impar. Natione Thessalus. Egere nummis. Privari potestate.*

Vel cum indicatur tempus consecutum. Vt, *Rege occiso. Sole exorto.*

Item in verbis abstinendi, aut liberandi. Vt, *Abstinere irâ. Liberare errore.*

Etiam cum notatur, unde quid venerit. Vt *ÆN.*

— *Scribens Aquilone procella*

Velum adversa ferit.

Et lib. II:

— *Atque imo Nereus ciet æquora Ponto. Sic, Româ venire.*

Item illo Plauti *Afin.* act. II, sc. IV: *Periphanes Rhodo mercator. hoc est, à Rhodo. Mercat. act. V, sc. III: Vides ibi hospitem Zacyntho. Bacch. act. II, sc. II: Hospes Epheso. Terent. Heaut. act. IV, sc. I: --- Sed erat hic anus Corintho hanc impura. --- Similiter Cato de R. R. Soleas Syracusis. Lucilius, Mensam Libano. Varro, Cultros Buhyniâ. Propertius lib. IV, eleg. VI:*

Tibia Mygdoniis libet eburna Cadis.

Hoc est, tibia Mygdonia, sive Phrygia. Nam Cadi urbs Mygdoniæ, quæ Phrygiæ regio est. Gellius lib. III, cap. XV: *Mulierem Naxo insulâ.*

Aufonius epist. V: *Paganum Medulis * jubco salvere Theonem.*

hoc est, Medulanam.

Sed possis in hujusmodi etiam DE intelligere. Quomodo Cicero ait, se de *Pomptino* scribere. Imò *Ovidius de Ponto*, si vera est hæc Ponticorum inscriptio, valet, libri Ovidiani de Ponto missi. At quod similiter putarunt dici, *Ovidium de Tristibus*, id fecus est, cum hic nulla sit loci ratio, eoque libri illi *Tristium* sint vocandi.

DE etiam intelligitur in ablativis copiarum: ut, *Plenus vino, vel nugis.*

Item temporis. Vt, *Nocte surgere.*

Vel causarum, aut modi. Vt, *Gloriatur opibus. More gentis fecit. Suâ emu pœcuniâ.*

Præterea in forensibus. Vt, *Accuso te eo, pro, de eo. Condemno hoc crimine. EX deficit sæpe, cum materia notatur. Lucilius: Pasceolus alutâ. Sallust. Tada pice, & sulfure. Maro, Ere clypeus.*

Item, cum causa efficiens signatur. Vt, *Amore factum. Dolorem capere morte alterius.*

Vel

* Veneta anni
1494 habet,
& Medulis,
Sed in MSo ve-
teri præpositio
abest, teste
Vincto.

Vel modus. Vt, *Nomine suo vocare. Lege agere. Ordine dicere.* Vbi Cicero VI Verr. *Dicere sententiam ex ordine.* Vti II de Legg. *Recitare ex ordine.* Etiam EX, vel A, intelligitur, cum origo ac natales signantur. II Æn. --- *Quo sanguine cretus.* Æn. VI : --- *Sate sanguine Divum.* Liv. lib. I : *Iove nate Hercules salve.*

Alterutrum etiam concipiendum in hoc VI Æn.

Proice tela manu, sanguis meus. ---

CVM intelligitur in ablativis modi, aut comitatus. Cic. pro Flacco : *Pacem maritimam summâ virtute, atque incredibili celeritate, confecit.* Et Philipp. ult. *His viginti cohortibus nullo equitatu conflixit.* Varro Sesiuiulysse : *Navis duodecim domo profectum.* Livius lib. I : *Egressus omnibus copiis.* Virgil.

III Æn. --- *Et magnis quatunt clangoribus alas.*

Et IX : *Tum demum præcepit saltu sese omnibus armis
In fluvium dedit.*

Sic, *Nullo egit negotio. Deo volente. Publico bono. Magno civium periculo.*

Item in quibusdam ablativis temporis. Vt, *Primâ luce adeo.*

PRÆ intelligendum in comparatione. Vt, *Cræso ditior.* Sic, *Ocius dicto,* pro, *præ dicto.* Item, cum causâ indicatur. Ter. Adel. act. IV, sc. III : --- *Dolore ac miserâ Tabescit.* --- Plin. lib. X, cap. LXXI II : *In Africa major pars ferarum estate non bibunt inopiâ imbrium.*

PRO intelligitur in ablativis pretii. Vt, *Magno, aut vili emit. Pax pars retulit.*

SVB intelligendum in ablativis absolute positis, cum imperium, aut ductus, significatur. Vt, *Rege Alexandro. Teucro duce.*

IN quoque sæpe in ablativis desideratur. Vti cum locum notant. Cicero pro domo suâ : *Domo me contineo.* Sic, *Natus Sulmone. Vivo ruri,* vel *rure.*

Adhæc, cum tempus indicatur. Vt, *Eo die solvimus. Venit horâ tertiâ. Ades tempori. Quinto idus,* vel *calendas* : pro, *in quinto die ante Calendas.* Ac fortasse simile, *Fecit hæc filio,* vel, *famulo superstite.* hoc est, in tempore, quo filius, aut famulus, superstes erat.

Item cum significatur causa propter quam. Vt, *felix liberis tantâ virtutis.* Vel instrumentum. Vt pro Muræna : *Vulgus imperitorum ludis magnopere delectatur.* Pro in ludis : ut idem Tullius II de Legg. *In hoc admodum delector.* Vel modus. Vt, *ordine dicere,* apud Terent. Phorm. † *Quod Ma-* † act. 4, sc. I.
roni Ecl. VII, *in ordine referre.* Sed hic etiam EX posse intelligi, superius ostendimus. Vel cum sententia est, quod ad hanc partem, vel affectionem, five circumstantiam, attinet. Vt, *toga bonus, bello melior.* Pro, *in toga,* five, in rebus civilibus. Et similiter in altero illo, *bello melior.* Sic, *similis unâ re,* pro,

pro, *in una re*, hoc est, quod ad unam illam rem.

Præterea IN deest in iis, quæ adverbia ordinis censentur, cum revera sint ablativi. Vt, *primo me orabat*. Quod integrè est, *in primo loco*. Sic, *secundo*, vel, *tertio consul*: pro, *in secundo*, vel, *tertio loco*: vel, si malis, *tempore*, aut *numero*: aut simile aliquid supplendum.

Hactenus de præpositionis ellipsi. Est verò, cum non præpositio, sed ejus casus deficit. Vt, cum AD jungitur genitivo, intellecto accusativo eadem. Terent. Adolph. act. IV, sc. IV:

Vbi ad Dianæ veneris, ito ad dexteram.

Horat. lib. I, sat. IX: *Ventum erat ad Vostæ.*

Fufius de hac ellipsi, & aliis id genus, diximus cap. VII.

Etiam, præter quod, interdum ponitur pro, præter illud, quod. Cicero lib. V ad Att. ep. III: *Ad quas literas tibi rescribi velis, nescio. Nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ semel in Trebulano redditæ sunt*. Hoc est, præterquam quæ, five, præter eas, quæ. Cæsar lib. I de bell. Gall. *Frumentum omne præter quod secum portaturi erant, comburunt*. Hoc est, præter illud, quod, five, præterquam quod.

Est insuper, cum non sola desideratur præpositio; sed etiam casus ejus, vel participiū aliquod. Vt, *Primus*, vel, *nemo Romanorum*; pro, *ex numero Romanorum*. *Vir summo genere*; pro, *vir natus a*, vel, *de*, vel, *ex summo genere*. *Ducere uxorem*, pro, *ducere ad*, vel, *in domum*. *Vocare*, pro, *ad convivium vocare*. Vt apud Plautum Sticho act. II, sc. I: *Nulli negare soleo, si quis me vocat*. Terentii quoque est Eun. act. V, sc. IV:

Quæ cum amatores vocant, ligurriunt.

Etiam similiter Cicero lib. IX, epist. ad Pætum. Item *decedere*, pro, *decedere de vita*. Cicero ad Att. lib. I, ep. IV: *Pater nobis decessit ad VIII Cal. Decemb.* At integrè idem, *de vita decedere*, ait pro Rabirio perduellionis reo. *Natus Romæ*, pro, *in Vrbe Romæ*. *Est domi*, pro, *in loco*, vel, *locis domi*: five, ut Gaspar Scoppius supplet, *in ædibus domi*. Vt *domus* sit totum ædificium: *ædes* dicantur partes, ac conclavia singula: nempe ab adeundo, juxta Varronem: quia loca sint distincta, quod acceditur. Sanè hinc causam videre sit, primùm quidem, cur *domus* in singulo dicatur numero: *ædes* autem in pluralivo. Adhæc, cur templum singulo potiùs numero dicatur, hæc *ædis*, quàm pluralivo hæc *ædes*. Nempe, quia in templo non eadem est, conclavium, aliorumque locorum distinctio. Præterea, cur dicatur, *Est domi*: non item, *Est ædium*.

Restat, ut de Anastrophe dicamus: quæ præpositio postponitur casui. Fit hoc, vel in compositione: ut, *mecum*, *nobiscum*, *quicum*: vel extra eam, ut III Georg. *Te sine nil alium mens inchoat*. --- Tacitus eâ gaudet. Vt, *Damnium*

nubium ultra. Rhenum juxta. Urbem extra. Præturam intra. Ripam ad Euphratis. Amnes inter. Quos sepe. Senatu coram. Aliæque id genus. Interdum verò etiam inter casum, & præpositionem, aliud interferitur. Ut apud eundem Tacitum: *Litora Calabria contra situs.* Imprimis verò apud poetas. Ut I Æn. *His accensa super.* —

Itidem in medio collocatur præpositio, tum in compositione, tum extra eam. In compositione, ut, *quemadmodum, quamobrem.* Extra eam, ut I Ecl. *Fronde super viridi.* Et apud Ciceronem, *Cæteris in rebus, nullo cum hospitæ:* & sexcenta ejusmodi. Imò *tenuis* etiam inter substantivum, & adjectivum, collocatur. Ut I Æn.

Primæque libato summo tenuis attigit ore.

Aliàs semper postponitur, tum extra compositionem, ut, *Pube tenuis* †: t 6. Er. tum in eâ, ut, *Hactenus.* Quod & τῆς τμήσιν invenitur. Maro V Æn.

Hac celebrata tenuis sancto certamina patri. Et VI Æn.

Hac Trojana tenuis fuerit fortuna secuta.

Nec hanc ἀναστροφὴν dixero, quia non receditur à natura vocis *tenuis*, quæ hujusmodi est, ut postponatur. Potiùs ἀναστροφὴ fuerit, si fortè alicubi præponatur.

C A P V T L X V I I.

DE CONIUNCTIONE. Oſtenditur, quàm ea sint invalida, unde probare conantur, conjunctionem diversos casus connectere. At valide probatur, conjunctionem diversos gradus, diversæque tempora, ac modos copulare. Nec gemino fungens munere: eaque occasione in Maronis loco vetus lectio contra Auratum, & Canterum, defenditur. Aut, sequente vel. Contra Grammaticos ostensum, quamquam, etſi, tametſi, subjunctivo jungi; quamvis, licet, etiamſi, indicativo. Nisi diversas etiam res sociare. Ne, pro, ut ne, dici per ellipsin. An discrimen sit perpetuum, quod Grammatici statuunt inter vereor ut, &, vereor ne.

Sequitur, ut videamus de Coniunctione; in qua regimen nullum, sed sola convenientia attenditur. Ea autem vel propria est, vel figurata. Propriæ consideratio est bipartita. Primum enim agendum de eâ, quæ generatim five universè conjunctionem respicit. Deinde speciatim videndum de illâ, quæ propria est conjunctionum hujus vel illius classis: hoc est, vel copulativæ, vel adversativæ, vel ratiocinativæ, vel alterius potestatis five significacionis.

Generale præceptum est hujuscemodi: Coniunctiones in classibus iis, quæ casu, vel gradu variantur, eosdem casus, ac gradus, jungere: in verbis autem sociare eosdem modos, ac tempora.

Sed de casibus non usquequaque convenit : quia multorum opinio est, diversos esse casus posse, si substantivo uni addatur alterum substantivum rei diversæ, quod aliquid significet inesse, vel adesse. Vt, *Vir magni ingenii, summæque industriæ*. Atque id ajunt locum habere, sive exprimatur conjunctio ; ut illo Boethii lib. I de Consol. Philos. *Mulier reverendi admodum vultus, oculis ardentibus, colore vivido, atque inexhausti vigoris* : sive etiam conjunctio intelligatur ; ut hoc Plinii lib. VII, cap. II : *Choromandæum gentem voc. u. Tauron sylvestrem, sine voce, stridoris horrendi, hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis*. Sed hic ablativus non regitur inde, unde genitivus. Nam plene fit, *gentem stridoris horrendi, & cum oculis glaucis*. Vti in priori exemplo, *Mulier reverendi admodum vultus, & cum oculis ardentibus*.

Ajunt etiam casus dissentire, si alterum sit possessivum. Vt, *Est domus fratris, ac mea*. Sed integrè sit, *Est domus fratris, ac domus mea*. Vbi eundem videmus casum : nempe nominativum. Horat. epist. ad Pisones :

— *In Meti descendat judicis aures,*

Et patris, & nostras. —

Plene effert, *Meti aures, & patris aures, & aures nostras*. Vbi eundem similiter accusativum videmus.

Negant etiam convenire ista, *Malo Romæ esse, quam Athenis*.

Juvenal. sat. 7.

Balnea † *sexcentis, & pluris porticus emta. Intereſt Ciceronis, & mea*. Sed idem casus fuerit, si citra ellipsin hæc sic efferantur : *Malo in Romæ Urbe esse, quam in Athenis. Emta pro nummis sexcentis, & pro pluris æris precio. Intereſt de mea gratia, & de Ciceronis gratia*. Quibus, quia superius enucleatè satis expolita sunt nobis, nunc neutriquam insistam.

Quod negant diversos gradus conjungi, planè falluntur. Est enim Ciceronis in Lælio : *Sed hi nec comparentur Catoni, maximo, & spectato viro*. In quibusdam tamen legi fateor, *perfecto, & spectato viro*. Sed meliores aliter. Ac ejusdem Ciceronis est lib. I, ep. II ad Qu. Fr. *Homo & mei observantissimus, & sui juris dignitatique retinens*.

Nec minus decepti, quando tradunt, non nisi similes modos, ac tempora, jungi in verbis. Negligitur enim hoc in particula *quam*. Vt, *Vivam cautiorem sis, quam fueris*. Item in futuris diversorum modorum. Vt, *Interim & patrem conveniam, & literas scripsero*. Quomodo Terentius dixit Hec. act. IV, sc. II :

Et me hac suspitione exsolvam, & illis morem gesserò.

Et aliàs sæpe. Vt Terentius And. act. IV, sc. I :

Nisi me lætasses amantem, & falsa spe produceres.

Cicero ad Att. *Considebam, ac mihi persuaseram, fore, ut omnia placarentur inter eos*. Virgilius II Æn.

Quamquam

Quamquam animus meminisse horret, luctuque refugit

Incipiam.

Obertus Giffanius † suspicatur, esse verbum * *Indice Lucretiano.*
μέτρον, hoc est, qui extremâ fede pro spondeo habeat jambum : uti videre est iis in versibus, quos ex Livii Andronici Ione adducunt Terentianus Maurus, & Marius Victorinus :

Et jam purpureo suras include cothurno ;

Balthens & revocet volucres in pectore sinus :

Pressâque jam gravidâ crepitem tibi terga pharetrâ.

Dirige odorisequos ad cæca cubilia canes.

Verùm aliter statuendum de versu Maronis : quemadmodum & Servii iudiciû est. Nec Perſius hujusmodi nexum averſatus. Ut cujus sit l.c. iv :
Tecum habita, & nôris, quàm sit tibi curta supellex.

Similiter Quin&tilianus lib. x, cap. i : *Ac historia non cesserit Græcis : nec opponere Thucydidi Sallustium vereor.*

Nec aliter capio illud Iuvenalis sat. vi :

Quis nescit, aut quis non vidit vulnere pali ?

Quamquam Erythræus in Indice scripserit, *nescit*, poni, pro, *nescivit*. Cumque ordinis particulæ quoque sint conjunctiones : fortasse pertinet huc etiam illud Sallustii in Iugurthâ : *Favores legatorum, præterea magna pars gratiâ depravata, Atherbalis dicta contemnere : Iugurthæ virtutem laudibus extollere : gratiâ, voce, denique omnibus modis, pro alieno scelere & flagitio, suâ quasi pro gloria, nitebantur.* Sed dicere possis, cum imperfecto *nitebantur* convenire imperfectum *aggredebantur*, vel *incipiebant*, vel simile, quod intelligitur in infinitivis *contemnere*, & *extollere*. Vide, quæ de eo dicebamus cap. xix.

Et hæc de convenientia conjunctionum universè consideratâ. Ad speciale venio : quæ singulas potestatis sive significationis classes respicit. Hîc primùm videamus de copulativis, & disjunctivis ; tum concessivis ; hinc de conditionalibus ; denique de iis, quæ vel impulsivam, vel finalem causam designant.

Copulativas, & disjunctivas, quosvis modos conjungere, satis est apertum. Quare frustra iis immerer. Illud potiùs operæ est monere, copulativam *Nec* interdum poni pro *& non* : ac tum ratione copulæ ad aliud referri, quàm ratione negationis. Ovidius in tertio de Arte :

Ora nec immundâ tota perunge manu.

Pro, *Et non perunges os manu immundâ.* Vbi copula integram hanc sententiam superioribus adnectit : sed negatio prohibet, ne manu immundâ os inungamus. Similiter Virgil. sub initium III Georg.

*Hunc quoque ubi aut morbo gravis, aut jam seignior annis
 Deficit, abde domo, nec turpi ignosce senectæ.*

Torquet

Torquet se hoc in loco Guiljelmus Canterus lib. VI Novar. Lect. cap. VIII : *Quomodo*, inquit, *quis equum senem domi possit abscondere*, & simul ejus *neclui non ignoscere*? Itaque jubet, *pro nec scribere hant*: atque id se facere ait autore Iano Aurato, viro præstantissimo; ut nempe nulla sit elisio. Verum Crotone sanior est is Maronis locus: ac sententia est, *Et ignosce senectæ non turpi*.

Putant quoque, si vel præcedat, eandem disjunctivam sequi: *sin aut antecedit*, aut quoque subjici debere, *nō vel*. At Martialis est lib. III, ep. III :
Ip[s]am crede Deam verbis tibi dicere nostris,
Aut aperi faciem, vel tunicata lava.

Ex concessivis, *quamquam*, *etsi*, & *tametsi*, indicativum ajunt exposcere. Et multo quidem frequentius sic *quamquam* invenias: nec semper tamen. Est enim Ciceronis ad Lentulum lib. I, ep. II : *Quamquam* aperte *Vulcatio assentirentur*. Et ad Att. lib. I, ep. XIV : *Quamquam* à me ipso *divellerentur*. Quin&tilianus lib. I, cap. IV : *Cædi vero discipulos, quamquam illud receptum sit, & Chrysippus non improbet*. Thryphoninus L. penult. D. De vi, & de vi armata : *Quamquam* ego *moram fecero, quo minus interdicto te convenirem*. Vlpianus L. Non solum. II. D. De injuriis : *Quamquam* *adversus patronum liberti injuriarum actio non datur*.

Etsi quoque crebrius jungitur indicandi modo. Cicero tamen de Senectute : *Etsi* plane *illis orbatus essem, magnum tamen afferret mihi ætas ipsa solatium*. Et lib. V, ep. VI ad Anton. *Etsi* ejus in me officia omnes *desiderent*. Ad Att. lib. VI, ep. V : *Etsi* aliquantum *vix processero*. Et ep. VII : *Etsi* *Ætesia valde restaverint*. Item lib. VII, ep. III : *Etsi* cupidissime *expressum, & expetitum à me sit*. Cæsar lib. VI de bello Gallico : *Etsi* pars aliqua *circumventa ceciderit*. Vlpianus L. Non solum. LXVII. D. De ritu nupt. *Etsi* *optimo consilio usus sit auxilio prætorio jurisdictionis*. Idem L. Servi. D. de furtis : *Sed etsi non possit, attamen ratio haberi debet ejus, quod fecit*. Paullus L. VI. D. De S. C. Sylano : *Etsi* percussor certus sit, tamen *habenda quæstio est*. Tryphoninus L. cum in fundo. LXXVIII. D. De jure dot. *Etsi* non sit *fundi domina, nihilominus competit dotis actio*.

Tametsi quoque, si orationem non inchoet, subjunctivo gaudet. Cicero Verr. V : *Non me hercule, quæ loquor, crederem, Iudices, tametsi vulgò audirem*.

Quamvis exigere volunt subjunctivum. Et sic passim reperias constructum. Interim Horatii quoque est lib. I, ep. XIV :

Me quamvis Lamiæ pietas, & cura moratur.

Et ejusdem lib. ep. XVI I :

Quamvis, Scævæ, satis per te tibi consulis, & scis.

Item Ovidii est lib. III Fast.

*Mœnia conduntur, quæ quamvis parva fuerunt,
Non tamen expedit transilisse Remo.*

Ejusdem quoque est lib. I de Ponto el. VII I :

*Quamvis est igitur meritis indebita nostris,
Magna tamen spes est in bonitate Dei.*

Columella quoque lib. II, cap. IX ait : *Quamvis de mensura auctoribus minus convenit : hanc tamen esse commodissimam, magister usus docuit.*

Licet cum indicativo nondum, quod meminerit, legisse se ait Alvarus. Verùm indicativo jungi video à jurifconsultis. Ulpianus L. cum hi. VII I I. §. ult. D. De transact. *Fructus habitationis præstatur, licet ruinæ, vel incendio, subjecta transactio est.* Modest. L. XX. D. De accusat. *Licet non fuit condemnatio secuta.* Iulianus L. Si ei. II. §. II, D. De jur. codicill. *Et ideo licet directæ libertates deficiunt, atamen ad fidei commissarias eundem est.*

Idem Alvarus ait, non occurrere, ubi etiam si legerit cum indicativo. At sæpe sic loquitur Cicero. Ut de optimo genere Oratorum : *Etiam si est in fenore tolerabili, certe non est in optimo.* Et lib. I de Orat. *Quibus etiam si ingenium, ut tu putas, non maxime defuit.* Ad Att. lib. III, epist. XXIV : *Nam ista veritas, etiam si jucunda non est, mihi tamen orata est.* Quintilianus quoque lib. XI, cap. III : *Etiam si non utique vocis sunt vitia.* Ulpianus L. Bonorum. XLIX. D. De verb. signif. *Æquè bonis annumerabitur, etiam si quid est in actionibus, petitionibus, persecutionibus.*

Sed, ut, pro, *quamvis*, tantùm subjunctivo jungi, arbitror. Nec enim indicativus locum videtur habiturus in illo Ciceronis lib. III in Verrem : *Ut ego assentiar orationi, defensionem tamen non probabo.* Aut in hoc Cæsar's lib. III de bell. Gall. *Ut omnia contra opinionem acciderent, tamen se plurimum navibus posse.* Ac par ratio in Ovidii istoc lib. III de Pont. el. IV :

Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas.

Et hæc de concessivis.

Conditionales, ut sunt, *si, si, siquidem, ni, nisi*, nunc indicativo junguntur, nunc subjunctivo. Veterum exemplis superfedeo, quia de eo satis convenit. Si tamen Diomedem audimus, non promiscuè utrique modo *SI* jungitur : sed indicativum adsciscit, siquid jam factum sit, ita ut certa sit actio : ut, *Si fecisti, ne nega.* Subjunctivo autem, si incerta sit actio, & ab conditione suspensa : ut, *Si valetudinem curaris, facile convalesces.* Sed discrimen id non observatur : ut Linacer ostendit in v.

Mirum autem, conditionale *nisi* interdum conjungere res diversas : ut sunt *liberi, & divitiæ.* Ita Plautus Menæchmorum prologo :

Ei liberorum, nisi divitiæ, nihil erat.

Superfunt causales. Ex quibus illæ subjunctivo adhærent, quæ significant

fificant causam efficientem, sive impulsivam. Vt, quia, quippe, quoniam, quod. Cum tamen pro quia, vel quandoquidem, semper subiectivum petit, si Linacrum audimus in v. Sed fallitur. Nam, ut ait Donatus, cum pro quia ponitur illo Terentii Phorm. act. v, sc. vii :

*Ego redigam vos in gratiam, hoc fretus, Chreme,
Cum è medio excessit, unde hæc suscepta est tibi.*

Ac similiter Andr. act. iiii, sc. ii :

--- Quandoquidem est ingenio bono,
Cumque huic veritus est optime adolescenti facere injuriam.

Vbi idem Donatus : Quando, & Cum, interdum sunt conjunctiones causales. Nec aliter capio in hoc Plauti Rudente act. iv, sc. iv :

*Eccè Gripi scelera ! cum istæc res male evenit, tibi,
Gripe, gratulor. —*

Etiam Cicero similiter ad Servium lib. xiii, ep. xxiv : Tibi maximas gratias ago, cum tantum meæ literæ potuerunt, ut his lectis, &c.

Vt, cum significat causam finalem, requirit subiectivum. Cicero ad Lent. Non illi quidem, ut mihi stomachum facerent. Ac par ratio in Qui, cum pro ut sumitur. Ter. Prol. Andr.

*Nam in prologo scribundis operam abutitur,
Non qui argumentum narret, sed qui malevoli
Veteris poetæ maledictis respondeat.*

Vbi hoc pacto Donatus : QUI, pro VT : ergo non est modo pronomen.

Eundem modum requirit VT, quando NE sequitur. Terentius Andr. act. i, sc. i :

--- Nunc te per amicitiam, & per amorem obsecro,
Principio ut ne ducas.

Vbi, ne, valet, non. Nam sententia est, ut non ducas. Nec subiectivus exigitur vi particulæ ne, sed ut. Quippe similiter dicas, obsecro ut ducas : &, obsecro, ut ne ducas. Græci similiter dicunt *ὡς μή*.

Par ratio, cum ut reticetur per ellipsin. Cic. lib. iv Acad. Quæst. Vnde, ne illarum quoque verum pulcherrimarum à te ipso minuatur auctoritas. Pro, vide ut ne, hoc est, ut non imminuatur. Eoque hinc quoque subiectivus fit ob naturam particulæ VT intellectæ; non propter adverbium NE pro NON.

Post timendi verba passim invenias, ne, ut, ne non : sed significatione valde diversa. Nam, ex veterum mente, vereor ne fiat, siquid fieri nolim : vereor ut fiat, siquid fieri velim. Quod velle multis ostendere exemplis, non alius sit, quam qui otio suo abuti velit. Sed quæritur, an hoc discrimen non interdum etiam negligatur ab antiquis. Putant id homines non in eruditi, & inter eos Linacer in sexto de structurâ. Vbi docet, metuo ne quandoque inveniri pro metuo ne non. Eâ nempe ratione, quâ etiam non modo,

modò, pro, non modò non, apud optimos quosque legas auctores. Quod inter alios observatum Mureto Variarum lect. lib. x, cap. vii. Sed de metuendi verbis non idem omnibus videtur. Quippe loca ea, quibus alii se tuentur, librariorum & sciorum culpa esse corrupta arbitrantur. Ut apud Ciceronem pro Plancio, ubi legi solet: Sed quam tempestatem nos vobiscum non tulissemus, metuit ut eam ipse non posset opibus suis sustinere. Hic Lambinus legit, Metuit, ne eam ipse sustinere non posset. Sed longius abit à libris, si ex ingenio hoc haufit. Malim cum Stewechio legere, ne eam ipse. Nam proclivis hic error, quo pro ut succedit ne. Etiam ex Tullio objectant: Vereor, ne satis diligenter in senatu actum sit de literis meis. Vbi idem Stewechius pro ne reponere jubet ut. Et magis mihi ejus opinio probatur.

C A P V T L X V I I I.

De pleonasmò conjunctionis. Quoque etiam. Tametsi tamen. Etsi quamvis. Quamquam etsi. Quamvis licet. Ergo igitur. Itaque ergo. Ne, & neque, si addantur negativa particula, vel voci inde composita, saepe negant; vel redundant. An &, ac, atque, supersint, cum ab iis incipit oratio. Mos in talibus Hebræorum, atque Arabum. De ellipsi conjunctionis, ac primum copulativæ: ubi disquisitum, quando copula in numeralibus exprimi, quando supprimi debet. Ellipsis disjunctivæ, adversativæ, concessivæ, aliarumque conjunctionum.

Nunc de figuratâ etiam structurâ videamus. Pleonasmus in variis conjunctionum classibus locum habet.

In copulativâ: ut, *quoque etiam*. Terentius Hec. act. v, sc. i:

— *Ego quoque etiam credidi.*

Ibidem: — *Ego pol. quoque etiam timida sum.* — Ac similiter Plautus Epid. act. iv, sc. ii, & prologo Pœnuli, item Lucretius libro v*. * vers. 714.

In concessivâ: ut cum *tametsi*, & *etsi*, conjunguntur: utcunque *tametsi* conflatum sit ex *tamenetsi*: quo usi Ennius Annal. iii, Plautus Milite, Terentius Andr. etiam Cicero, Cæsar, Lucanus: quâ de re Muretum vide in Variis †, Ianum Guiljelmium in Verisimilibus ‡, & Plautinis *, ut alios † lib. i, cap. 17. ‡ lib. 1, cap. 14. * in Cuj. Corp. 3. mittam. Nihilominus Tullius, *tametsi*, post *tamen*, posuit lib. iv, ep. xv: *Sed tametsi antea scripsi, quæ existimavi scribi oportere: tamen hoc tempore breviter commoneandum putavi.* Similiter junguntur, *etsi*, & *quamvis*. Cicero ad Att. lib. xvi, ep. vii: *Etsi quamvis non fueris suavor & impulsor profectionis meæ, ap- probator certe fuisti.* Item, *quamquam*, & *etsi*. Ita Appulejus Apologiae parte, quæ vulgo secunda dicitur: *Quamquam etsi districtius magum me dixisset, posset videri, excusabunda se filio, vim meam, quam voluntatem, causari maluisse.* Similiter Vlpianus l. i. §. ult. D. ut legato nom. cave: *Quamquam etsi sine hac* adje-

adjectione caveeretur, verumtamen exceptione patrem, vel dominum, submoveremus.

Quamvis licet. Lucretius lib. VI :

*Proinde licet quamvis cælum terramque reantur
Interrupta fore.*

Cicero in Lælio : *Quamvis licet excelleas.*

In ratiocinativâ classe sociatur ergo igitur. Plaut. Trin. act. III, sc. III :

ME. *Quo pacto ergo igitur?* CAL. *Clam dos depromi potest.*

Appulejus I Met. *Ergo igitur inefficaci celeritate saugatus, commodum vespere à oriente ad balneas processeram.* Et lib. IV : *Ergo igitur cum in isto cogitationis sale fluctuarem.* Similiterque locutus libro VII. *Geminum est, Itaque ergo.* Terentius Eun. act. II, sc. III :

Itaque ergo amantur. —

Livius lib. XXVIII : *Itaque ergo prima Romanis initia provinciarum, postrema omnium nostrâ demum et ne ductu auspicioque Augusti Cæsaris perdomita est.*

Ad pleonasmum etiam referre possis, cum *ne*, & *neque*, particulâ alicui negativæ junguntur, aut voci inde compositæ : ut sunt, *nemo, nullus, nego, nescio, nequeo, nusquam*: quomodo sæpe non affirmant, sed negant : ita ut alterutra negatio redundet. Sic Plautus dicit, *neque nescio, pro, & nescio*: Terentius, *nec nemo, pro, & nemo*. Verba eorum adduximus cap. LXI : ubi expendebamus, utrum duæ negativæ aiant, an negent. Ac similiter idem Heaut. act. I, sc. I :

--- *Agrom in his regionibus*

Meliorum, neque pretii majoris, nemo habet.

Vbi sententia eadem erit, si vel pro *nemo*, ponas, *quisquam*; vel pro *neque*, dicas, *vel*. Cicero lib. I Acad. Quæst. *Nullam denique esse artem, nec dicendi, nec differendi putant.* Tantundem erit, si pro eo reponas, *vel dicendi, vel differendi*. Item si dicas, *Denique esse artem nec dicendi, nec differendi, nullam putant.* Ac par ratio in illo Maronis Ecl. V :

--- *Nulla neque amnem*

Libavit quadrupes, nec gramini attingit herbam.

† cap. 19, ex dî-
simâ, Gruter.

Livius quoque lib. XXXIII † ait : *Ludicrum deinde ita peractum est, ut nullius nec animi, nec oculi, spectaculo intenti essent.* Pro, vel *animi, vel oculi*. Plurâque de hujusmodi particularum usu Linæer in VI, cap. de pleonasm.

Sunt qui ad pleonasmum etiam referant, cum *&*, *ac*, vel *atque*, inchoant orationem. Mihi non videntur penitus redundare : quia tum quoque, obscurius licet, dicenda dictis nectunt ; vel affectui inferviunt. Vt apud Terentium Phorm. act. I, sc. III :

Et si tibi res sit cum eo lenone, quocum mihi est, tum senties.

Vbi Donatus : *ET modo non connexa, sed inceptiva conjunctio est.* Sallustii deinde similem locum apponit. Sed hodie in Terentii codd. pro ET legitur QVOD. At locos minimè controversos suggeret Valla lib. I, cap. LVIII. Verùm ne istis quidè locis otiosa mihi copula videtur. Apud

Hebræos

Hebræos dispar ratio est : ubi ipsi etiam libri à 1 incipiunt : ut Exodi , Levitici , Iosuaë , Iudicium , Ruth , prior , posteriorque Samuelis ac Regum , posterior Chronicorum , item liber Esræ , Esther , & Ezechielis . Nempe id ex consuetudine linguæ fit : ut R. David Kimchi notavit ad initium libri Iosuaë . Atque idem monet , 5 raphatum apud Arabas eundem incipiendi usum obtinere .

Venio ad ellipsin conjunctionum . Ordior ab ea , quæ est copulativa- rum . Ut apud Ciceronem , *Terrâ mari* . Item , *Dictis factis* . Livio , *Equis viris* . Iurifconsultis , *Emtum venditum* . Similiæque , *æqui boni : ultro citro : hac illic* . Nihil verò usitatus eâ , quæ in numeris fit . Ut , *vigesimus octavus : centesimus quinquagesimus* . Nec tamen ubique ea locum habet . Vbi quia peccatur à non paucis , paulò rem pluribus exponam .

In numero cardinali usque ad x , voce utimur unâ ac simplici . Ut , *tria , quinque , novem , decem* . Post *decem* usque ad *xvi* , utimur voce compositâ , in qua minor numerus præcedat . Dicimus enim , *undecim , duodecim , tredecim , quatuordecim , quindecim , sexdecim* . Post hunc numerum usque ad *xx* jubet Priscianus 7 numerum minorem præmittere , eique copulam cum majori numero subicere , hoc pacto : *decem & septem , decem & octo , decem & novem* . Sed aut codices sunt corrupti , aut , quod reticet Priscianus , etiam dicere liceat , *septendecim , octodecim , novendecim* . Nam in Verrinis Ciceronis , & Suetonii Nerone , *septendecim* legas : uti *octodecim* , & *novendecim* , in Eutropii breviario . Itaque Linacer existimat , utroque modo dici . Sed Elias Vine- tus censet , quia de eo tacent Priscianus , veteres non ita locutos , ac Cice- ronem , Suetonium , Eutropium , usos his notis *xviii* , *xix* , *xx* ; quæ li- brarii vocibus integris , sed minùs Latinis , expresserint . Vt cunque est , tu- tius sequimur Priscianum : præsertim cum in antiquis codd. sic longè frequentius legatur .

† lib. de nume-
ris, numerus, &
ponderibus.

In ordinalibus post duodecimum copula omittitur , si minor numerus præcedat . Ut , *tertiusdecimus , quartusdecimus , quintusdecimus , sextusdecimus , septimusdecimus , octavusdecimus* , qui & *duodevigesimus , nonusdecimus* , qui & *unde- vigesimus* . Plinius lib. x , cap. *lviii* : *Namque octavodecimo die excludunt , sta- timque concipiunt* . Et si in his fere numerus per notas numerales exprimi potius soleat , quàm literis univèrsis . Sed si major numerus præcat , copu- lam addere jubet Priscianus . Ut , *decimus & septimus ; decimus & octavus* . In vulgaribus tamen codd. legas , *decimus tertius , decimus quartus* , & ita deinceps sine copula . Sed hic quoque Vineti iudicium est , tutius nos Priscianum sequi , cujus temporibus integriores erant codd. quàm nostris .

A *viginti* usque ad *centum* , si prior sit numerus major , copula omittitur . Ut , *viginti octo* , non , *viginti & octo : trigesimus octavus* , non , *trigesimus & octavus* . Plinius

Plinius lib. VII, cap. XLVIII : *Ex fœminis Livia Rutilii nonaginta septem annos excessit.* Sic idem alibi, *quingagesimoquarto, sexagesimo quinto, & similia.* At, si minor præcedat, conjunctione utimur. Itaque dicimus, *primus & vicesimus*, vel etiam, *unus & vicesimus* : *secundus & quingagesimus*, vel quoque, *duo & quingagesimus*. Cicero de Senect. *Plato uno & octogesimo anno scribens est mortuus.* Gellius lib. V, cap. IV : *Duo & vicesimo anno, postquam Galli Romam ceperunt.* Similiter in distributivis sine copulâ dicemus, *viceni singuli, triceni bini, sexageni quaterni.* Sed cum copulâ, *singuli & viceni, bini & triceni, quaterni & sexageni.*

Post *centum* major numerus præcedit, sequitur minor, nunc cum copulâ, nunc absque eâ. Plinius lib. VII, cap. XLIX : *Epigenes centum duos annos impleri negavit posse* : *Berosus centum septendecim.* Idem inibi : *Faventia una mulier centum viginti quinque* : *Parmæ duo centum triginta.* Quintilianus lib. III, cap. I, de Gorgia : *Centum & novem vixit annos.* Similiter in ordinalibus. Cicero pro Milone : *Centesima lux est hæc ab interitu P. Clodii, & opinor, altera.* Ad Att. lib. VI, ep. I : *Fest Leutricam pugnam die septingentesimo sexagesimo quinto.* Interdum tamen & hîc minor numerus præit, sequitur copulâ cum majore. Plinius lib. VII, cap. LII, de Epimenide : *Vi tamen in septimum & quingagesimum atque centesimum duraret annum.* Vide fufius de his Linacrum in tertio.

In copulativis quoque sunt, *quoque, & etiam.* Quæ interdum intelliguntur post *Sed.* Cicero ad Lentulum : *Omniibus negotiis non interfuit solum, sed præfuit.* Vlpianus D. De Senatoribus : *Liberos Senatorum accipere debemus non tantum senatorum filios, verum omnes, qui geniti ex ipsis.*

Disjunctivæ conjunctionis defectus est, *Velis nolis.* Pro, *velis, vel nolis.* Aut, *sen velis, seu nolis.* Sic, *Sex septem mensibus* : pro, *sex aut septem mensibus.* Catullus ep. IV :
Vocaret aura. Pro, *sive læva.*

Ellipsis concessivæ conjunctionis est illo Ciceronis pro Milone : *Qui nondum liber à civitate, tamen populi Romani comitibus liberatus est.* Pro, *Qui quamvis nondum.*

Ellipsis adversativæ est in hoc Vlpiani L. XXII. D. de ædil. edict. *Et si venditio remansisset, nihil hæc res emtori proderat.* Pro, *nihil tamen.* Horat. lib. I, od. XXIV :
Nullus ille quidem flebilis occidit.

Nulli flebitur, quam tibi, Virgili. Pro, *sed nulli.*

Defectus caussalis conjunctionis est Ecl. I :

--- *Nimum ne crede colori ;*

Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Vbi, *nam, enim, quia,* vel similis intelligitur particula. Sic eâdem eclogâ :
Nec

Nec sum adeò informis. nuper me in litore vidi.

Pro, *nuper enim*, vel, *siquidem nuper*.

Ratiocinativæ conjunctionis est ellipsis, cùm Terentius ait And. act. iv,

sc. i : *Hac non successit, aliã aggre diamur viã.*

Pro, *ergo aliã* ; vel, *aliã igitur*.

Conditionalis conjunctionis ellipsis est Phorm. act. i i, sc. i :

Vnum cognõris, omnes nõris. ---

Catull. epigr. x :

Vtor tam bene, quã mibi parãssẽm.

Pro, *quã si parãssẽm*.

Electivæ conjunctionis ellipsis est in hoc Plauti * :

Non edepol pisces expeto, quã tui sermonis sum expetens.

Item hoc Livii lib. v belli Maced. *Homo non, quã isti sunt, gloriosus.*

* Rudens aët.
4, sc. 3.

Vbi tam intelligitur. At quã supplendum sæpe post plus : ut illo Te-

rentii Eun. act. i, sc. ii : *--- Iam calesces plus satis.*

Et ibidem act. i i i, sc. i : *Plus millies audivi. ---*

Idem Adelph. act. i i, sc. i :

Homini misero plus quingentos colaphos infregit mibi.

Idem fit post amplius. Catullus ep. c :

--- Namque amplius horam

Suffixum in summã me memini esse cruce.

Cælius ad Cic. ep. x i i i : *Amplius quadraginta diebus mansit.* Plinius lib. v, cap. xxv i i i : *Torrentes verò amplius centum.*

Idem post minus. Varro de R. R. lib. i : *Neque enim si minus ccxx jugera oliveti colas.* Hoc ipsum post alios comparativos fit. Vt, *Ditior*, vel, *doctior opinione vulgi* : pro, *quã est in vulgi opinione.* *Tristior visus* : puta, *quã solet.* *Facere aliquem certiore* : nempe, *quã prius erat.*

Nam etiam redundat in nummam : nempe ut *dum in ebodum, adesalum, manedum* : teste Donato in Ter. Hec. act. v, sc. iv.

C A P V T L X I X.

AB INTERIECTIONE nullum casum regi : sed casum additum regi à voce, quæ ob animi motum omittitur.

SVperest Interjectio, quæ cùm ad affectum animi exprimendum interferatur orationi : non reliquæ orationi cohaeret, sed per se considerata. Quare nec concordia, nec regimen, in ea spectatur. Vulgò tamen existimant, ab ea omnes casus regi, præter ablativum. In errorem eos induxit, quòd crebrò ei casus aliquis addatur. Verùm non is dependet ab interiectione; sed à voce aliquã, quæ, ut plenus sit sermo, animò concipi-

tur; ob affectum verò reticetur: vel istiusmodi sit, casus sine etiam interjectione eâ consistat. Exemplis hæc fient planiora.

O, quando particula est exclamandi, regere dicitur nominandi, accusandi, & vocandi casum. Nominandi, ut Phorm. act. 11, sc. 11:

O vir fortis, atque amicus!

Accusandi, ut 1 Georg.

O fortunatos nimium, sua si bona norint!

Vocandi, ut Andr. act. 111, sc. 11:

O Dave, itane contemnor abs te?

Sed in primo sic sententia suppletur: O, *quam es vir fortis, atque amicus!* In secundo, hoc pacto: O *quam dicamus, vel, credamus fortunatos!* Sic illud Philipp. 111: O *præclarum custodem ovium, ut ajunt, lupum!* Intègrè erit: O, *quam habemus præclarum custodem!* Item, *O me miserum!* plene est, *quam me sentio miserum!* In tertio vocativus Dave non regitur ab interjectione: sed per se sufficit. Quod idem dictum velim de vocativis post *heus, & obe*, positus. Ut apud Terent. *Heus Syre.* Apud Martial. *

* lib. 4, ep. 46.

Obe jam satis est, obe libelle.

Item cum is casus sequitur, post *pro*, sive *prob, ab, & vah.* Ut Philipp. 11: *Pro sancte Iupiter!* Sic, *Ab amice. Vah impure.* Sed si accusativus sequatur, ellipsis fuerit. Ut Andr. act. 1, sc. v: *Pro Deum atque hominum fidem!* Quod suppleas, addendo *fidem.* Gemina verò ellipsis, una nempe verbi, altera accusativi, est in illo Terentii And. *Pro Deum atque hominum!* puta, *fidem imploro.* Sic Phorm. *Pro Deum immortalium!* At in illo, *Pro dolor!* nominativus est: integrèque erit, *pro quantus hic est dolor!* Maronis illud in VII: *Heu stirpem invisam!* citra ellipsin sic efferas: *Heu quam invisam stirpem video!* Verba enim sunt Iunonis, cum videret classem Trojanam in Italiam tendere. At Plauti illud Mil. *Heu mihi!* vel Maronis 11 Æn. *Hei mihi!* vel proverbiale hoc, *Vae victis;* aut Martialis istud lib. v, ep. xxxiv, *Vae tibi caussidice:* κατ' ἀπιστίας, sive ἐναλλαγῶ partis, dicuntur. Interjectio enim ponitur loco nominis, eum signantis affectum, cujus interjectio significationem habet. E. G. *væ* est interjectio comminantis triste aliquid, sæpe etiam funestum. Ergo *væ* ponetur pro *magno malo.* Proinde, *væ tibi caussidice,* significat, *magnum malum tibi, caussidice.* *Væ victis,* notat, *funesta omnia Gallis a Romano milite victis obringant.*

Flavius Caper, libro de Orthographia, dici ait, *væ populo, & populum.* Alii arbitrantur, nunquam ita veteres locutos: sed Caprum eo fallum esse, quòd legerat, *væ me:* nec attenderet, *me,* hic poni pro *mihi.* Festo teste, qui interdum id fieri probat, uno Ennii, altero que Lucilii loco. Sed utrobique decipi Festum, ostendimus cap. XLVI 11. Nec propterea aulim dicere,

cere, *væ populum*, quando nec Græci *ὡαί* aliter, quàm dativo, jungunt. Ita Apostolus 1 Cor. ix, 16 : *Ὁὐαί δέ μοι ἔσθιν, ἔαν μὴ εὐαγγελίσω · væ mihi est, nisi euangelizauero.* Et in Apocalypsi ix, 12 : *Ἡ οὐαί ἡ μία ἀπὸ τῶν τριῶν · ἰδὲ ἔρχονται δύο οὐαὶ μετὰ ταύτης · Væ unum abiit : & ecce veniunt duo væ post hæc.* Et xi, 14 : *Ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπὸ τῶν τριῶν · ἰδὲ ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχύ · Væ secundum abiit, & ecce væ tertium veniet cito.* Quæ loca eo lubentius adduxi, quia iis *væ* non solum jungitur cum dativo : sed etiam additum habet nomen adiectivum, atque aded verbum. Hoc imperitior aliquis valde illi dixerit adversari, quod in primo de Analogia * dicebamus, interjectione compleri sententiam citra opem verbi. Atqui istic loquimur de interjectione naturam suam retinente : locis verò adductis, & quando eundemque dativum additum habet, naturam ea accipit nominis, ut diximus. At si naturam non exuat, quomodo verbi opem requirat, cum in se nominis & verbi latentem habeat significationem ? Quomodo *væ* absolutè tantundem fere est, ac, *Malum instat, vel imminet.* Similiter *φῆς*, quod nunc *χρησίων* † est, nunc *θαυμασίων* ‡ ; ut monet Aristophanis scholiastes *. † de miseria alicuius conquerentis. Cum priori modo sumitur, tantundem signat, ac, *misere hoc factum.* Cum posteriori, valet *præclare actum.* Vel, si sophistis acclamaretur, *egregie dixisti.* ‡ admirantis. Vt Carthaginensi Rhetori factum refert Tertullianus adversus Valentinianum cap. vii. Verba apponam : *Rhetor Latinus, Phosphorus nomine, cum virum fortem peroraret : Veno, inquit, ad vos, optimi cives, de prælio cum victoria meâ, cum felicitate vestra, ampliatius gloriosus, fortunatus, maximus, triumphalis : & scholastici statim familie Phosphori φῆς acclamant.* Vbi familiam Phosphori appellat homines à Rhetore corrogatos, sæpe etiam emtos, ut dicenti applauderent. *Χέρον οὐκείον* similiter appellat Lucianus *ῥήτορ. διδασκ.* Eadem penè vis est particulæ *παρæ*. Ita in Eunuchis †, cum Chærea formam virginis describeret, mox Parmeno ait, *παρæ* : quasi dicat, *mira narras.* Nam, ut Donatus ibidem inquit, *παρæ interjectio est mira subito accipientis.* *Ὁὐαί* tantundem valet. Atque hoc ipsum quoque Rhetoribus iccirco acclamabatur, oratione habitâ. Quod valebat, *admirabiliter dixisti.* Vnde cum *θαυμασῶς* ‡ jungit Arrianus Dissertationum Epiῆteti lib. iii, cap. xxiii : † admirabiliter. *Ἐπαινέσόν με. τί λέγεις τὸ ἐπαινέσόν ; εἰπέ μοι, ὡς καὶ θαυμασῶς : Laudato me. Quomodo vis laudem ? Dic mihi παρæ, & admirabiliter.* Vbi videmus, *ὡαί, & θαυμασῶς*, vim habere admirantis & approbantis. Ac similiter alibi usurpat : uti & Dio in Nerone. At *θαυμασῶς* * est *ἐλλειπτικόν*, quia intelligitur * mirandum in modum. † dixisti. *εἰρηκας* †. Vt eadem vis fit in interjectione *ὡαί*, & *θαυμασῶς* : sed illo quasi per se ; hoc magis, si cum verbo intellecto consideretur. Et quid aliud *εἰμαρ* apud Plautum ? quamquam Varro in vi de l. l. dicat, verbum id nihil significare, esseque naturaliter effutitum. Censeam ego potius esse ab

εὐδὲν, quod exultantes Baccho acclamabant. *Euge* itidem Rhetoribus, ac
 poetis, acclamari solet: ut ex Persio, & Martiale, constat. Quid mirum,
 cum εὐ, & ὑπερβῶ, sic usurpet Plato: *euge* verò nihil aliud sit, quàm εὐ, &
 Προμῆτικὴ nimirum ad affectum exprimentū, nunc interjectionibus usi; ut
 φεῖδ, & *euge*, ac similibus: nunc adverbis, ut *θαυμασῶς*, & apud Theophras-
 tum*, ὀρθῶς †: apud Arrianum, ὑπερβῶς †: σοφῶς*, apud varios: apud
 Ciceronem †, *præclare, belle, festivo*: apud Horat. *pulchrè, bene, rectè*: aliæque
 apud alios. In cujusmodi lætis acclamatationibus defino: sed magis bo-
 ni omnis causâ, quàm quia vana illa confectet, eorum instar, qui Plinii †
 ætate nunc σοφουλῆς dicti, quia ambitiosè ad dicendum accederent, ut il-
 lud σοφῶς audirent: nunc *Laudiceni*, voce ambigua; quia antea sic dicti
Laodicenses, ut *Laumedon*, qui aliter *Laomedon*, posteaque novè id nomen am-
 bitiosulis illis inditum à *laude dicenda*; quæ res gloriæ animalculis unicus
 erat animæ passus. Vtinam verò in tam exiguo eorum numero, qui aliqua
 cum cura, literarum, vel eloquentiæ studia, tractant, non multos ad eò hic
 morbus, pestilentis instar sideris, afflisset. Quod non aliunde esse arbitror,
 quàm quia literis non jungunt, ut oportuit, solidæ sapientiæ doctri-
 nam. Aliter enim si esset, num esse, quàm videri sapientes mallent? Quan-
 to melius is, quem antea dixi, Arrianus, vel potius, cujus dissertationes re-
 fert, sapientissimus Epictetus; qui operam semper in dicendo scribendo-
 que dare jubet, non ut laudemur, sed ut profimus. Equidem sic prope ab
 adolescentia animatus fui; nunquam tamen fateor, quantum oportebat.
 Sed quo ætas accrescit magis, eò impensius allaboro, ut inania famæ con-
 temnam, verâque confectet bona. In qua cogitatione sæpius defixus, fa-
 cilius ab animo meo potui impetrare, ut, quamvis scirem fordescere ma-
 gis & magis studia literarum, maximeque ea, quæ propriè artem Gram-
 maticen spectant: nihilominus ætate hac aggravesciente, paullisper non
 quidem seponerem, sed remissius tamen tractarem studia graviora, iterum-
 que in manus sumerem veteres adolescentiæ labores; laborèque novo,
 ficubi impolitiores viderentur, polirem; & hæcenus ineditos, inter tot
 curas, divulgarem. Nempe conscientiam bene merendi de scholis, ac Rep-
 literariâ, contentus fui: beneque adhuc agi mecum puto, si pro laude ina-
 ni, & quali quali nominis celebritate, unum hoc inter homines consequar,
 ut faveant boni; beneque illi apud Deum precantur, quos adjutum ire
 volui hisce commentationibus meis.

FINIS LIBRI SEPTIMI DE RE GRAMMATI-
 CA, QUI EST DE STRUCTURA.

A D D E N D A

libro septimo de Arte Grammatica, qui
est de Constructione.

PAg. 4, vers. 12, post *vocant*, adde: idque præeunte Alexandro Grammatico. Veteres ἐπιθέτων nominant: appositionis appellationem nesciunt. Apud Fabium quidem, Charisium, Diomedem, Priscianum, & iis æquales, nusquam legas.

Ibid. 21, post *Batra*, adde:

Eriam hujus generis sunt *vinum absinthites*, *abrotonites*, aliæque id genus: quasi dicas, *vinum, quod dicitur absinthites*. Vbi itidem genus diversum, quia *absinthites*, & familia, virilia sunt: quæ propterea genere hoc donarunt, quia virile Græcis esset generale nomen ὄνος, quod in hisce, substantivis quidem, sed naturam adjectivorum respicientibus, respicitur.

Ibid. vers. ult. post *quibusdam*, adde. Quia de re diximus quoque lib. 1 de Anal. cap. xii.

6, 5, post *Medos*, adde: Hæc de appositione: de quâ, an Figuræ nomen mereatur, non satis est apertum. Priscianus quidē initio lib. xvi i i i, ellipticos genus facit. Nam pro exemplo adducit, *filius Pelei Achilles*: ac deinde addit: *subauditur participium verbi substantivi ENS: quod in usu nunc nobis non est: pro quo possumus, qui est, vel qui fuit Pelei filius, dicere, vel subaudire*. Sed enim mox idem subjungit, itidem hæc esse ἐπιθετικά: *commodus mihi amicus proficiscitur; pro, qui est mihi commodus. Vir faciem honestus, pro, qui est faciem honestus. Homo pedibus celer, pro, qui est celer*. Quam viam si insistimus, metuo, ne tandem omnis adjectivi, & substantivi, convenientia dicenda sit figurata.

7, vers. 4 à fine, post *similiter*, adde: eidem lib. 1 Mct.

Litora cum plausu clamor, superasque Deorum

Implevere domos.

Vbi, *clamor cum plausu*, tantundem est, ac, *duo illa, clamor cum plausu*. His enim duobus ait litora, & Deorum domos impletas. Item

8, 2, post *omittamus*, adde: Ac similiter Curtius lib. iv: *Pharnabazus cum Apollonide, & Athenagora, victi traduntur*.

Ibid. 13, post *ambe* adde: Virgil. 11 Æn.

Ascaniumque, patremque meum, juxtaque Creusam,

Atherum in alterius mactatos sanguine cernam.

Nativus sermo requirebat *mactatum*: sed *mactato*: ait, quia sententia est, *alios in aliorum sanguine mactatos*.

A D D E N D A.

9, 23, post *illo* adde: Ciceronis lib. 11 de Nat. Deor. *Quin etiam vires à caulibus brassicisque si prope sati sint, ut à pestiferis & nocentibus refugere dicuntur, nec eos ulla ex parte contingere.*

* lib. 10, p. 24. 10, 35, post *adversari*, adde: Plancus Ciceroni *: *Amor tuus, ac iudicium de me, utrum mihi plus dignitatis in perpetuum, an voluptatis, quotidie sit allaturus, non facile dixerim.*

Ibid. post *vers. ult.* adde:

Interdum junguntur substantivum virile, femininum, & neutrum, sequente adjectivo masculino. Valerius Max. lib. 1x, cap. 11: *Protinus caput ejus, & pedes præcisos, & manus, in cista chlamyde opertos, pro munere nataliio matri misit. Vbi opertos ad caput, pedes, & manus, pertinet.*

11, 12, post *ut cum*, subjunge: duobus virilibus animatis subjicitur neutrum. Solinus cap. XXI 11: *Sed & polyopus, & chameleon, glabra sunt.* Imò & tribus: ut hoc Taciti in v Annalium: *Parentes, liberos, fratres, vilia habuerunt.* Sed possis priori loco sic supplere, *duo ista glabra.* Posteriori sic, *tria hæc vilia.* Itidem

Ibid. 23, post *sumserat*, adde: Ovidius similiter:

Classe virisque potens, per quæ nova bella geruntur.

Vicinumque illud Statii VII Theb.

Jura, fidem, ac superos, unâ calcata ruinâ.

Quod sic suppleveris, universa hæc, & jura, & fidem, & superos, hæc, inquam esse calcata.

14, *vers. 4 à fine*, post *Similiter*, adde: cùm ad generale nomen respicitur: ut illo Ciceronis lib. 11 de Oratore: *Ceteræ fere artes, se ipsæ inveniunt per se singulæ: benedicere autem, quod est scienter, & peritè, & ornate dicere, non habet definitam aliquam regionem, cujus terminis septa teneatur.* Vbi Lambinus malit *septum*: sed repugnantibus libris. Nempe non cogitavit, Ciceronem *ars* respicere, quod longiùs antecessit. Præterea cùm vox per metaphoram ponitur pro proprio virili. Livius lib. x: *Capiti conjurationis virgis casti.* Pro, potissimi, sive principes, sive qui imprimis auctores ducesque erant. Item

15, 28, post *regale*, adde:

Fortasse autem hujus etiam loci sunt ista, in quibus Nonius ait, neutrum poni pro masculino. Vt *simile est*, pro, *similis est.* Titinnius Fullonibus: *Formicæ pol persimile est rusticus homo.* Nævius Gymnastico: *Pol haut parasitari pausilli simile es: quia enim ad os fers, quicquid nactus es.* Simile pro simile negotium, vel simile quid. Idem Nonius sic legit Captivis act. 11, sc. 111:

Fac fidele sis fideli, cave fidem fluxam geras.

Perne-

Perperam tamen *fidele* explicat *fideliter*. Nam si *simile* pro *similis* dixere, cur non & *fidele* pro *fidelis*? *Fidele* autem etiam est in Aldina, & aliis antiquis. Legitque ita Pylades Brixianus. Festus † quoque sic legit hunc Aululariæ locum act. II, sc. II :

*Cocus ille nundinale est, in nonum diem
Solet ire costum.*

Etiam MSSi plerique, & vet. editt. habent Mercatore act. v, sc. ult.
Eamus intro. non utibile hic locus factus tuis.

Vribile pro *utibile negotium*, vel *utibile quid*: ut diximus. Vel hoc verum est: vel fides deroganda plerisque codd. antiquis: imò Festo quoque, Nonioque, qui sic legerunt. Grutero tamen id displicuit: arbitratur autem loca esse corrupta, idque occasione eâ, quòd S foret extritum, & I facile in E commigraret. Nempe ut sic scriptum fuerit, *utibili st, nundinali st, fideli sis*, & ita in aliis.

16, 18, post *lavacro*, adde: unde Latini in muliebri dicunt *thermae*, quia *aque* intelligitur. At Strabo. Græcum respiciens substantivum, *Θερμὰ Καί-
ρῆσιν* ait. Variâque loca *Θερμὰ* dicta: ut Stephanus ait in Ethnicis.

18, 20, post *tabellarius*, adde: At *homo amicus* intelligitur illo Terentii Eun. act. II, sc. II:

— *Plurimâ salute Parmenonem
Summum suum impertit Gnatbo.*

Et Adel. act. III, sc. III:

Nam is nostro Simulo fuit summus, & nos colunt maximè.

Ibid. 35, post *redactus*: ut, adde: non Plautus modò, de quo vidimus lib. I de Analogia, cap. xxxiv: sed etiam

21, 35, post *nomen* adde: Nec tamen adveser, siquis in hoc posteriori *negotium* malit intelligere.

Ibid. vers. penult. post *æris*, adde: Intelligitur quoque idem in *assarius*, *assipondius*, *decussis*, *centussis*, *argenteus*, *aureus*. Livius lib. xxxviii: *Dum pro argenteis decem aureus unus valeret.*

25, 34, post *tempus*, adde: vel factam.

26, versu quarto à fine pro *τροπῆαι*, scribe, *τροπῆαισι*. Ac versu proximo post *revertentes*, adde: At *τροπῆαι* est femininum, quia intelligitur *τροπῆαι*. Masculino *τροπῆαισι*, sive *τροπῆαι*, usus Plinius lib. II, cap. xliiii. Puta à recto *τροπῆαισι*. Femininum *τροπῆαι* usurpat Aristoteles lib. v, problemate v, & xl. Nempe à recto *τροπῆαι*, qui apud Plutarchum in Othone.

29, 16, post *Parthico*, adde. Est & Lucani lib. ix:

Quam juxta Lethes tacitus prælabitur annis.

Lethes annis, pro *Lethe annis*,

33, 25, post *hostilis*, adde: Adducit quoque ex eadem comœdiâ act.
III, sc. I: --- Neque ego unquam oblocutor sum alteri in convivio.
Vbi oblocutor alteri videtur esse, ut obloquis alteri. Sed dicere possumus, simi-
le esse ac *hostis*, vel *inimicus* alteri.

35, 7, post *quæ*, adde: mox in adjectivis, posteaque

41, 4, post *unus* adde: nobilium fontium, sive. Et *ibid.* 19, post *Rapi-
dum*, adde, *Cret.e.*

45, 20, post *expertia*, adde: Item lib. 11:

Ipsa sua per se sponte omnia Dis agere experts.

Sallustius in Catil. Crudelitate foeneratorum plerique patriâ, *(sed omnes famâ
atque fortunæ expertes sumus.*

46, 28, post *notissimum*, adde: Vt sine dubio genuina sit lectio in tertio
de Amore:

Curia consilii nunc est dignissima tanti:

De stipulâ, Tatio regna tenente, fuit.

Ita enim maxima codd. pars; non *consilio tanto*, quod in nostris etiam
est membranis. Item apud Plautum Trinummo act. v, sc. 11:

Non ego sum salutis dignus? —

Vbi MSSi, & vett. editt. *salute*: sed *salutis* jam olim Nonius legit.

48, 15, post *comprobatur*, adde.

Quamquam quid si dicamus, & hic præpositionem intelligi? Παράδειξον
hoc, quia nulla Latinis præpositio regat dativum. Sed cogitandum, ut
Græcis eadem est terminatio dativi, & ablativi: ita & Latinis prius ean-
dem fuisse. Nec, (si exceperis, quòd in tertia nunc in ablativo sæpe est E
pro I,) aliter hi casus differunt, quàm quòd I, more Æolum, auferatur:
ut huic *Musæ*, hac *Musâ*; huic *fructus*, vel *speciei*, hoc *fructu*, hac *specie*. Quid
igitur impedit, quo minùs dicamus præpositionem animo concipiendam,
quæ olim dativum & ablativum rexerit: sive ea sit *in*, sive *pro*, vel alia? Sa-
nè Græci in dativis acquisitionis videntur præpositionem intelligere: ut
ἔτιστον τέτρω, *utile illi*, pro *ἐν*, vel *ἐνι* τέτρω, *in illo*, vel *ὀν* τέτρω, *cum illo*: vel *ἀ-
φ' ἑ* τέτρω, *pro illo*, sive *caussa illius*. Possit & *ὑπὸ*, *ὑπὲρ*, vel *ὑπὸς* concipi: quæ
& ipsæ recipiunt dativum. Sanè & Latini sæpe ejustmodi per præpositio-
nem efferunt. Vt, *Frivis illi*, vel *ad illud*: de quo postea. Item in aliis lin-
guis hæc nunc cum præpositione, nunc sine ea exprimuntur. Vt Belgis,
't is my goet, &, *'t is booz my goet*. q. d. *Bonum mihi*, & *pro me*.

Ibid. vers. seq. post *natura* adde: sive proprium, sive ἐλλειπτικὸν esse ser-
monem placet,

Ibid. 21, post *solet*, adde: Vbi, si præpositionem intelligi placet, ea fue-
rit *in*, q. d. *in vino cupide*: *in consiliis auctor*: *in studiis particeps*. Planè ut
Græcis intelligeretur *ἐν*, quæ dativum regit. *Ibid.*

Ibid. 28, post *nostris*, adde : Par ratio, cum Græci dicunt *συνεπίως* * *σε-* ^{* consensu tibi}
αυτῶν, vel *επιπῶν*. Vbi satis aperta est causa dativi, cum à præpositione de- ^{vel sibi.}
pendeat. Nam *super*, ut extra compositionem, ita in adjectivis cum ea com-
positis, exigit dativum.

56, 7, post *declaratio*, adde : Vbi tamen præpositio in aliquibus codd.
præteritur ; etiam editione Guiljelmii, & Gruteri. Ac similiter Varro lib.
III de R. R. cap. XVI : *Eri hacem vocant, quo favos extremos inter se congluti-*
nant, quod est aliud melle, propoli.

58, 5, post *addunt*, appone : Quasi dicas, *Doctior Varronis ; pro, Varrone.*
Dulcior mellis ; pro, melle.

60, 26, post *secundus*, adde : *Nulli, inquit, rei bellicæ laude inferior est. Vti*
& Plinius, *Nulli annuum celeritate inferior est.* Atqui *propis*, vel *propius*, nusquam
legitur. *Infera* genere quidem incutro legas apud Tullium ipsum. Sed *in-*
fer, vel *inferus*, apud neminem ejus ætatis : et si *infer* sit Catonis : *inferus*, Li-
vii Andronici.

61, 16, post *omnibus*, adde : Nempe, ut in positivo dicitur, *Fœcundus*, vel
amicus, præ illo. Vbi *præ* valet *ante.* Quomodo Maro 1 *Æn.* ait,

— *Scelere ante alios immanior omnes.*

Vbi poterat dixisse, *immanior aliis omnibus* : ut *præ* intelligeretur.

72, 1, post *misera*. *Virtus est vitium fugere* : pro, *vitii fuga.* Cic. Orat. ad ^{† Idem lib. 1,}
Brut. *Docere non habet dignitatem, si quasi è ludo.* Sallust. Catil. *Idem velle, at-* ^{† p. 1.}
que idem nolle, ea demum firma amicitia est.

Ibid. vers. antep. post *homines*, adde : Sic in Horatiano istoc :

Sunt † quos curriculo pulverem Olympicum

† lib. 1, od. 1.

*Collegisse jurvat. Item * :*

* Ibid.

Est qui nec veteris pocula Massici

Spernit. Eiusdem est † :

† lib. 2, sat. 1.

Sunt quibus in satyra videar nimis acer. —

73, 7, post *Sic*, adde : Livius de Papirii Curforis disciplina : *Bene habet*
Quirites, vicit disciplinam militaris. Eadem ellipsis in hoc, *Bene ei*, vel *male vertat.*
Item

74, 34, post *simile*, adde : nisi participium *dicentes*, vel *dicens*, intelligere
malis : de quo non pugnabo.

79, 22, post *lib. vii*, adde :

Atque hæc de enallage doctissimorum etiam hominum sententia est :
quæ nunc animus est expendere. Triplex verò exemplorum ratio est, quæ
adduximus. Primum, ubi spatium temporis in accusativo ponitur cum
verbo substantivo. Sed hoc cum fit, non tam cuallagen casus puto, quàm
ellipsis præpositionis *ante*. Nempe, ut dicimus, *Natus annos triginta ; pro,*
ante

A D D E N D A.

ante annos xxx : sic, *Est sex annos, cum venit* : pro, *est ante annos vi, cum venit*. Quâ de re iterum dicendum erit cap. XLIV. In altero accusativus ponitur post verbum *facio*, vel *opto* : ubi accusativum suspicor regi à verbo. Nimirum post *facio*, *scio*, *nescio*, vel eandem vim habentia, accusativus sæpius invenitur, qui pro nominativo poni videtur, quia præit, vel sequitur, ut *fit*, vel *fiat*, aut simile ; cum revera hæc redundant, aut pro *esse* sumantur ; accusativus autem regatur à verbo antea dicto. Ut in illo, *faciam diem exitabilem ut fiat* : accusativus regitur, à *faciâ* : sed ut *fiat*, *ἄλλοις* : vel ponitur pro *esse* : q. d. *faciam hunc diem esse exitabilem*. Item, *Faciam omnes bilaros ut fiant* : valet, *ἄλλοις*, *faciam omnes bilaros*, vel *faciam omnes bilaros esse*. Quandoque est ellipsis relativi *talis*. Plautus Amphit. *At ego te faciam ut miser sis*. Et Pseudolo : *Satis si hanc mulierem efficio ut tua sit*. Hæc sic supplevero : *Faciam te talem, ut miser sis*. *Hanc mulierem efficio talem, ut tua sit*. Similiter post *opto*, *volo*, aut *metuo*. *Illum optant ut vivat* : pro, *talem optant*. Idem Aulul. act. IV, sc. VI :

† Terent. Adel.
act. 5, sc. 4.

Nimis hercle ego illum corvum ad me veniat velim.

Sententia est, *Velim corvum talem esse, ut ad me veniat*. Vel, *Velim corvum, atque ut veniat ad me*. Terentius Phorm. act. III, sc. II :

--- *Metuo lenonem nequid suo suat capiti*. ---

Ajunt *lenonem* poni pro *leno*, quia conveniat cum *suat*. Sed distinguere fatius post *lenonem*. Quasi dixisset, *metuo lenonem* : *metuo, inquam, nequid capiti suo suat*. Idem in verbis *scio*, & *nescio* statuendum. Plautus Menæch. act. II, sc. I :

Ego illum scio, quam cordis sit carus meo.

Et Afin. act. I, sc. I :

Verum meam uxorem, Libane, nescis qualis fiet.

Sed post *scio*, & *nescis*, distinguendum. Copulâ insertâ, magis structuræ ratio parebit : nempe hoc pacto : *Scio illum, & quam carus sit : nescis uxorem, & qualis sit*. Utrobique & fuerit *ἕνεκεν*, ut sæpe accipitur. Itidem Terentii hoc Eun. act. V, sc. VIII :

--- *Scin me in quibus sim gaudiis !*

Sententia est, *nostri me, fortunamque meam, & in quantis sim gaudiis ?* Etiam enallagen statuunt in hoc Aulul. act. IV, sc. VII :

--- *Sed servum meum Strobilum*

Mirror ubi sit ; quem ego me jusseram hic opperiri.

Sed quid si hic quoque statuamus, *mirror* convenire cum nominativo *ille*, qui desideratur : quasi dixisset Comicus : *Quem ego Strobilum, servum meum, me jusseram hic opperiri, ille mirror ubi sit*.

Hactenus tantum institimus Comicorum exemplis. Expendamus nunc illa, quæ ex Cicerone afferuntur. Quale illud ad Quintum Fr. lib. II, ep. XIV : *Hæc me ut confidam faciunt*. Pro, *ego ut confidam*. Sed, puto, hic quoque

quoque sic supplendum, faciunt me ejusmodi ut confidam. Quasi dixisset, faciunt me confidentem. Multa etiam vulgò afferuntur, ubi accusativus pro nominativo poni dicitur ante verbum *videtur*. Tale ajunt hoc in Rullum: *Consulibus Senatus permisit, ut vini & olei decumas, quas ante te venderè in Sicilia quaestores consueverunt, Romæ venderent, legemque, his rebus, quam ipsis videretur, edicerent.* Pro, *quæ ipsis videretur.* Pro Rabirio perduellionis reo: *Fit Senatusconsultum, ut C. Marius, L. Valerius Consules, adhiberent Tribunos plebis, & prætores, quos eis videretur.* Pro, *qui us viderentur.* Imò Livium quoque ajunt eàdem enallage dicere: *Eam legionem primo quoque tempore in Sardiniam transmittendam curaret, mitteretque cum imperio, quem ipsi videretur.* Pro, *qui videretur.* Sed nulla istis locis enallage, quia loca hæc sic supplenda sunt: *legem, quam edicendam esse videretur, edicerent. Adhiberent prætores, quos esse adhibendos videretur. Mitteret, quem esse mittendum videretur.*

Tertium de enallage exemplorum genus erat: ubi vocativus usurpari dicitur pro nominativo. In quo Latini, more suo, imitantur Æoles: ut diximus lib. II de Analogia cap. v. Vbi familia adduximus loca Maronis, Persii, Aufonii. Estque geminum hoc ejusdem Persii sat. III:

Stemmata quod Thufco ramum millefime ducis.

Sed in hujusmodi locis non omnino exui vocativi naturam, facillè videbit, qui penitus consideràrit. Atque hoc poetarum licentiæ suffecit, ut casus eos permutarent. Hactenus de Enallage.

So, vers. ult. post *malebat*, adde: Et ita quoque Terentius Andr. act. II, sc. III:

Ipsus sibi esse injurius videatur. —

Et Adel. act. v, sc. vi: — *Meditor esse affabilis.*

Ovid. epist. Briseidos:

Quæ merni culpâ fieri tibi vilis, Achille?

Martialis lib. XIII, ep. LXVII:

Non edat hanc volucrem, qui cupit esse salax.

Quintilianus lib. III, cap. vi: *Non sustineo esse conscius. Quæ sic per accusativum, sed parum usitatè extuleris: Videtur sibi, se esse injurium. Studeo, me esse affabilem. Merni, me fieri vilem. Non sustineo, me esse conscius. Cupit, se esse salacem.* Quomodo Cicero in Catil. *Cupio, me esse clementem.* Vallam vide lib. III, cap. XXI.

82, 6, post *videatur*, adde:

Intender etiam accusativus non à fronte, sed à tergo desideratur per ellipsin. Ut illo Ciceronis ad Terentiam: *Me miserum! In tantas te calamitates me à culpâ incidisse? Supple, num tolerabile est? Terentius Andr. Act. I, sc. v:*

— *Servon' fortunas meas me commisisse futili?*

Intellige, *serendumne?* vel, *me nec dignum, aut simile.* Plin. ad Adrianum:

Hominemne Romanum tam Græcè loqui? Puta, an credibile est? Vallam ad lib. 11, cap. XIV.

Ibid. 27, post nequit, adde. Imò ut superbus scribatur, non hujus loci fuerit; sed conveniet cum putat: quia sententia erit; Ille superbus putat se jam, dejecto fratre, fedisse, sive in regno stabilitum.

83, vers. penult. post *ἰατρός*, adde: *Isocrates in Areopag. Προσίνει ἡμῶν βελτίστοις ἀπαντων ἀνθρώπων εἶναι. Convenit nobis, hominum esse optimus.*

85, 10, post *dicere*, adde: *Seneca de vita beata cap. 11: Qui opes sequuntur, qui gratiæ adulantur.*

89, vers. 4 à fine, post *nocuerunt*, adde. *Vitam vivere*, apud Terent. Adel. Ac Propertius quoque lib. 1, el. 14: — *Vitæ quodcumque sequetur,*

Hoc magis ad sueto vivere servitio.

95, 8, post *relinquit*, adde: *Quid quod Cæsar ipse libro 111 belli civilis dicat: Cæsar cum audisset, Pompejum Cyprî visum.*

Ibid. 34, post convalescit, adde: *Locus est lib. VII, ep. XVI. Vel cum Scoppio dicamus, integrè esse in ædibus domi. Ut domus sit totum; ædes dicantur singula conclavia: quomodo ea distinguere videtur Plautus. Vide, quæ dicimus cap. LXVI. Imò in illo quoque antè memorato, domi bellique, si durius illud, per domi tempore, expleri videatur, pro pacis tempore: possis domi bellique, sic supplere, in domi ædibus, inque militiæ tempore: vel in domi bellique loco.*

101, 20, post *gratiâ*, adde: *Possis etiam supplere hoc modo: misereri misericordiâ alicujus: indolescere dolore cujusquam: fastidire ullius fastidio: vereri verrecundiâ alterius: pudet pudore alicujus: tædet tædio alicujus, atque ita in aliis.*

105, 18, post *genitivi*, appone: aut ab accusativo *rem*, vel *pretium*: aut

115, 24, post *avenæ*, adde. *Idem in irascendi verbis. Ut pudet? ἢ ὀργῆς: furit iræ: quomodo Seneca in Thebaide*:*

— *Regni Laius rapti furit.*

125, 24, post *vidimus*, adde:

*Etiâ indulgeo ratione propriæ significationis olim accusativum rexit: postea, ubi eam exiit, dativum amavit. Propriam significationem cognoscere est ex simplici urgeo. Conflatum enim est ex hoc verbo, & præpositione in ἐπιπλήν, inserto D, & R, ut sæpe alias, in L mutato. Ergo ut, urgere aliquem, sic, indulgere aliquem, dixere. Terent. Eun. act. 11, sc. 1: *Nimis me indulgeo.* Vbi tamen Palatini MSSi, *mi*. Sed Donatus ME legit: atque addit: *Sic veteres, quod nos MIHI dicimus.* Subjicit deinde similem locum ex Heaut. act. v, sc. 11: *Te indulgebant.**

136, 10, post *nullo*, adde: *Horat. lib. 1, od. VI:*

*Scriberis Vario fortis, & hostium
Victor.*

Et in

Et in Ibin : *Filius & Cereris frustra tibi semper ametur.*

Ibid. 14, post *fororum*, adde :

Ovid. in Ibin :

*Et prius hanc animam, nimium tibi saepe petitam,
Auferet illa dies, quæ mihi sera venit.*

149, 31, post *dicere*, adde : Sanè hoc refellit vel locus ille ex parte antea adductus è Lælio Ciceronis : *Miles profectus sum ad Capuam, quinta quoque anno post ad Tarentum quæstor.* Nam in urbe sine dubio domicilium habuit.

153, 26, post *feceris*, adde :

Simile, *assentior istud, pro, quod ad istud.* Cicero lib. 1 de Orat. *Tum Scævola comiter, ut solebat, cætera, inquit, assentior Crasso.*

166, 31, post *stauri*, appone : dativum : eumque casum propriè in nominibus tertix declinationis locum habere. Perperam quoque ab aliis credi,

180, 33, post *signamus*, subijce :

Nec Græci solum præpositionem addunt ; sed sæpius & Latini. Ita Ennius :

— *Eoque volentibus cum magnis Dis.*

Cato de R. R. cap. XIV : *Circumagi cum Dis volentibus.* Livius lib. 1 : *Agite cum Dis bene iuvantibus.* Pluraque id genus apud Franciscum Sanctium est videre. Ut in re tam aperta non debuerit Emundus Richerius, Theologus, & Cardinalitii Collegii apud Parisienses moderator, Sanctium propterea culpæ, & acerbius quidem. Sic enim scribit : *Multa in super alia adducit Sanctius, quæ probare non possum, quia est nimius ostentator, & propagator eclipsæ : nullum enim ferme est genus loquendi, in quo vocis alicujus defectum non comminiscatur.* Equidem non ubique Sanctio acceffero, uti nec ejus fere vestigiis insistenti Grosippo : sed tamen nihil certius, quàm esse prope innumera, ubi brevitatæ studio ellipsin amemus : atque ut interdum eos fugerit ratio, non ea ellipsis ostentatio dici iccirco mereatur. Sanè ne nunc quidem Minerva Sanctiana in manus meas pervenit : Grosippiana nonnisi, dum hoc opere prælum fereret. Iucundissimum autem fuit, videre non pauca me cum iis communia habere, quæ ante annos xxx publicè docuiffem, partim etiam ante edita Grosippiana libris in aliis jam divulgatæ. Sed ad institutum redeamus.

193, 28, post *esset*, adde :

Præterita vocis passivæ sæpe ponuntur sine verbo substantivo. Terentius Heautont. act. 1, sc. 11 :

— *Virtus erat, mansum tamen oportuit.*

Vbi ajunt, *mansum* poni pro *manere*. Sed sumitur pro *mansum esse*. Nempe à *manetur*; unde *mansum est*, &, *mansum esse*.

198, 32, post *civium*, adde : Vbi *derisionem deridere* capiendum, non ut *deridere aliquem*, sed ut *ridere risum*.

206, vers. antep. post *scitatur*, adde : Nec refugit sequens seculum. Suetonius in Iulio cap. 11 : *Defedit apud Nisomedem, non sine rumore prostratae pudicitiae, quem rumorem auxit.* Plinius lib. v Hist. cap. x : *Iuxta Marcotim lacum, qui lacus antea Arapotes nominabatur.* Vbi tamen aliqui libri *locus*, sed *perperam*. Sextus Aurelius, sive quisquis scriptor libri de viris illustribus : *Morbo solutus (Numa) in lanculo sepultus est : ubi, post multos annos, arceia cumque libris à Terentio quodam exarata : qui libri, quia leves quasdam sacrorum causas continebant, ex auctoritate patrum cremati sunt.*

207, 18, post *versu*, adde : Terentii Andr. act. 1, sc. 1 :

Quas credi esse has, non sunt veræ nuptiæ.

Integrè sit, Hæ nuptiæ non sunt veræ, quas sive quales tamen esse has credis.

Ibid. 24, post *Terentius*, adde : Hecyrâ act. 1, sc. 11 :

Nocte illâ primâ virginem non attigit.

Quæ consecrata est nox, eam nihilo magis.

Ajunt esse enallagen casus, pro *nocte consecratâ*. Sed est ellipsis nominis antecedentis : integrèque fuerit : *Eâ nocte, quæ nox est consecrata.* Similiter

210, 24, post cap. vi, adde. At ἑλληπικὸν est : *Lugdunum, quæ* : pro, *urbis Lugdunum, quæ*. Sive *Lugdunum, quæ urbs*. Similis ellipsis in hoc Strabonis lib. vi : Εξῆς δ' ἐστὶ Μεταπόλιον, εἰς τὴν δὲ τῶν ἑπιπέδων τῆς Ἡρακλείας εἰς τὰς εἰκοσι Μερῶς τοῖς ἐκατόν. Pro, *eis δ.* Latine sit : *Exinde est Metapontum, ad quam à navali Heraclea sunt stadia centum & nonaginta.* Propriè esset, *Metapontum, ad quod.* Sed *Metapontum, ad quam*, puta urbem.

ἑλληπικὸν etiam videtur hoc Plauti Aulul. act. iv, sc. x :

— Ego te, *Euclio*,

De aliâ re reservisse censui, quod ad me attinet.

Scio, vulgo post *censui*, poni *τελείων σιγμῶ* : ut sequentia cum proximo versu cohæreant. Verùm nihil impedit in quod intelligere *negotium* : quomodo idem Plautus Epid. act. 1, sc. 11 :

— *Argenti dare quadraginta minas,*

Quod danistæ detur.

Nam integrè sit, *quod negotium*, hoc est, *quæ res*. Similèque hoc ejusdem : *Potius quam istam à me operam inpetres, quod postulas.* Item : *Amor amarum dat tibi, satis quod egerè sit.*

Ac simili ellipsi etiam ID ponitur post masculinum, aut femininum. Terentius Adelph. act. v, sc. 111 :

Principio, si id te mordet, sumtum filii

Quem faciunt. —

Vbi

Vbi dicendum videretur, *Si is te mordet, puta sumtus, quem sumtum filii faciunt.* Sed *id* non convenit cum *sumtus*, verum cum *negotium*. Ut integrè sit, *Id negotium sumtus, quem sumtum filii faciunt. Id negotium sumtus, valet ea res sumtus*, hoc est, *is sumtus*: cujus generis plura adduximus superius. Similiter Varro lib. I de R. R. cap. xxxi: *Vicia dicta a vincendo, quod itera capreolos habet ut vitis, quibuscum suisum vorsum serpit ad scapum lupini, aliumve, quem, ut hæreat, id solet vincire.* Vbi *id* ponitur, etsi *scapum* antecesserit. Sic lib. II de R. R. cap. I I: *Deterrent ab siliendo fiscellis è junco, alià ve quâ re, quod alligant ad naturam.* Vbi videtur fuisse dicendum *quam rem*. Sed quod convenit hic quoque cum generali voce *negotium*, quatenus idem valet ac *res*. Quasi dixisset, *id negotium, vel, quod apertius, eam rem*. Prout expressit ipse Varro in III de R. R. cap. XVI: *Μελιτῶνας ita facere oportet: quos alii μελισσοτροφεία appellant: eandem rem quidam meliaria. puta, appellant. Eandem rem dixit, pro, eos μελιτῶνας, vel, ea μελισσοτροφεία.* Imò Plautus non dubitat, nunc *negotium*, nunc *res*, addere. Ut in illo: *Quid negotii est, quamobrem mihi succenseas?*

Ad ἄλλων quoque refero, quando relativum convenit, non cum antecedentis genere, sed synonymæ vocis, quæ animo concipitur. Cicero ad Att. lib. x, ep. IV: *Multas à te accepi epistolas eodem die, omnes diligenter scriptas. Eam vero, quæ voluminis instar erat, sæpe legendam. Eam dixit, quia in animo erat epistolam.* Varro lib. I de re rustica cap. XII, ubi de villa ædificanda ait: *Sin cogare secundum flumen ædificare, curandum, ne adversum eum ponas.* Vbi *eum* convenit, non cum *flumen* (nam *id* esset dicendum) sed cum *fluvium*: quasi dixisset, *ne adversum eum fluvium ponas.* Lucretius etiam in IV, ait:

Primum animalia sunt jam partim tantula, coram

Tertia pars nullâ ut possit ratione videri,

Harum intestinum quodvis quale esse putandum est.

Cum præcessisset *animalia*, subjicit, *harum*, quia in animo erat *animantium*: quod quandoque femininum, quia respicitur ad *bestiarum*. Atque hæc ita esse, exinde colligimus, quòd synonymum, quicum convenit, interdum exprimitur. Catullus de nuptiis Thetidis & Pelei:

Illâ tempestate, ferox, quo tempore Theſeus.

Sallustius initio Iugurthinæ: *Si hominibus bonarum rerum tanta cura esset, quanto studio aliena petunt.* Vbi poterat dixisse, *quantâ petunt aliena.*

Quandoque etiam relativum convenit cum antecedente, quod implicitè antecessit, & explicitè repetitur. Cæsar lib. I de bello Civili: *Interim Cæsari nunciatur, Sulmonenses, quod oppidum à Cornificio VI I millium intervallo abest, cupere ea facere, quæ vellet.* *Sulmonenses* implicitè idem est ac, *cives, vel incolæ oppidi Sulmonis.* Cui propriè subjiciatur, *quod oppidum*: at post

Sulmonenses, nonnisi $\epsilon\tau\iota$ $\sigma\upsilon\nu\theta\epsilon\sigma\iota\nu$, & ratione $\sigma\upsilon\nu\omega\nu\mu\iota\alpha\varsigma$, quatenus *Sulmonenses*, si resolvas, continet in se, oppidum *Sulmonis* : ut vidimus.

211, 4, post *hic* adde, geminatur, eoque

Ibid. 33, post *quale*, adde : Idem ι Serm.

Occurrunt animæ, quales neque candidiores

Terra tulit. Pro, *tales, quales terra non tulit candidiores.*

Iid. post *versum ult.* adde :

De *synthesi distributivorum*, & *partitivorum* (quæ etfi vulgo nominibus accenseantur, veriùs tamen pronomina sunt) diximus cap. 111.

212, 29, post *ejus*, adde : Vel si nullâ hîc ambiguitas videatur, quia *fatis* pareat, nulla *Verrem* templa habuisse ; pro exemplo illud fuerit : *Verris expulit Sciam ex villa sua.* Vbi *Verris* potius villa intelligitur. Sin de villa *Sejæ* sermo est, *fatis* sit *ejus* dicere.

213, 3, post *fuisse*, adde : Idem pro *P. Sestio* : *Quisquis erat, qui aliquam partem sceleris Claudiani attingisset, quocunque venerat, quod iudicium sibi cunque erat, damnabatur.* Pro, *quocunque ei iudicium erat.* Et pro lege *Maniliâ* : *Ex eodem Ponto illa Medea profugisse dicitur : quam prædicant in fuga fratris sui membra in eis locis, quæ se parens prosequeretur, dissipavisse.* Se, pro *eam*.

217, 3, post *posse*, adde : Item pro *Sextio* : *Quem non tam admiror, quod meam legem contemnat, hominis inimici.*

Ibid. 6, post *gaudeam*, adde : *Virgil. in Ciri :*

Perque tuum memoris haustum mihi pectus alumna.

222, 7, *Terent. Eun. act. 11, sc. 111 :*

Quandoquidem illarum neque te quisquam novit, neque scit, qui sis.

Præterea forma, & ætas, ipsa st, facile ut pro eunucho probes.

Pro, *te probes.*

226, 1, post *Sed* &, adde : *unus aliquis, quisquam unus, nemo unus, sæpius apud Ciceronem, Cæsarem, Livium, reperias. Etiam omne quicquid, apud Valerium Max. Itidem cum dico, nemo quisquam, postterius redundat ; ut Priscianus ait in xviii.* Ita

244, 28, post, *Et alibi*, adde :

Sæpe etiam desideratur *post*, antè *quàm* electivam, numerali præeunte. *Columella lib. viii, cap. viii :* *Quinto die, quàm sustuleris, condire oportebit.* *Livius lib. i belli Maced. Altera die, quàm a Brundisio solvit.* Pro, *postquàm.*

245, in margine ad *alius*, vers. 29 appone : Nam ea, item præcedens, ac sequens *scena*, multis in libris non inveniuntur : nec *fatis* videntur *Plautinæ*, etfi sint scriptoris admodum antiqui.

246, 8, post *sapientia*, adde : *Quamquam parum natura est adjectivum. Nam factum ex $\pi\alpha\upsilon\sigma\iota\sigma$, eliso υ : ut ab eodem est *paulam*, ρ in ι abeunte.*

Parum

Parum igitur, & *paulum*, notant *breve*, vel *parvum*; ac intelligitur *negotium*.

Ibid. 10, post *fortasse*, adde: Imò similiter etiam naturâ suâ nomina videntur *magis*, & *mage*; *satis*, & *sate*, unde *sat* per apocopen factum. Quid igitur mirum, genitivum habere additum, si naturâ sint adjectiva, ac *res*, vel *negotium*, intelligatur? Nempe dicitur, *abunde*, vel *magis*, vel *satis fraudis*; pro *abunde*, vel *satis*, vel *magis negotium fraudis*. Nec obstat, quòd *magis*, & *satis*, sint terminationes masculinorum, & femininorum. Nam, si istoc durius, possis in istis intelligere *res*. Et quædam tamen in *is* olim fuere etiam neutrius: ut *potis*, pro *pote*; de quo alibi dictum.

De *nimum*, *quantum*, *aliquantum*, *multum*, *nimum*, & similibus, res longè apertior. Nam omnia hæc nomina sunt adjectiva, in quibus itidem intelligitur *negotium*: unde *is* genitivus regitur.

251, 14, post *signis*, adde: Nisi istæc omnia dici putes per ellipsin, quæ hoc pacto debeat suppleri: *Modulatio ex operis*; puta, *modulo*. *Composita ex æris*, & *terreni*; puta, *naturâ*. In *mœnium collocandorum*; nempe, *ratione*. *Vis aque ex imbrum*; supple, *casu*, vel simile. *Figurata ex cœlestium signorum*; videlicet, *figuris*. Quæ licet non damnem; tamen, quia Græcos sequi amat Vitruvius, verisimilius puto, ea integrè quidem, sed per Hellenismum dicta esse.

252, versu penult. post *consuisis*, adde.

Ajunt & *præter*, utrumque casum adsciscere. Priscianus lib. xviii: *Apud nos Præter accusativo conjungitur: & ablativo tum, cum pro sine accipitur. Vt Sallustius in Catilin. Præter rerum capitalium condemnatis. Pro, sine condemnatis. Quod & postea repetit. Idemque apud Cledonium legas. Verùm non videtur hic Præter esse præpositio, sed adverbium, pro Præterquam.*

256, 23, post *quod ad*, adde: Similiter in prosa. Tullius in Oratore: *Magnam enim partem ex jambis nostra constat oratio. Pro, ad magnam partem. Sic, Nimum, vel aliquid immutavit, aut auxit. Pro, ad nimum: &, ad aliquid. Vt Vlpianus loquitur l. i. §. vii. D. Nequid in flumine: Si ea res cursum fluminis ad aliquid immutavit. Ad partis etiam significationem refer nihil: quod significat, nec hilum, id est, nec minimâ ex parte. Vt illo Plauti Rudente, act. iiii, sc. vi: *Nihil salutem moror.**

257, 7, post *Apollinares*, scribe: Sic illo pro Roscio. *Comædo: Repromittis tu abhinc triennium Roscio. Pro, post triennium.*

259, 29, post *tempori*, adde: *Pro, in suo tempore. Discessit mane, sero.*

260, vers. 4 à fine, post *ædium*, adde: *Firmat quoque hanc sententiam illud Plauti Casinâ act. iiii, sc. v:*

Cur eum (gladium) habet? P. A. Insectatur omnes domi per ædes, nec quemquam

Prope ad se finit adire.

Vti & hoc Aulul. act. III, sc. II : --- *angulos omnium*

Mearum adium, & conclavium, mihi perviam facitis.

267, 25, post libro v, adde : Sic etiam & Macrobius lib. I Saturn. cap. II : *Existimo non nihil ad consuetudinem veterum etiam & pratoris verba conferre.*

Ibid. 32, post *putavi*, adde : Locutus similiter Vlpianus locis compluribus. Rævardum vide lib. v Variarum, cap. IX.

268, 9, post *procefferam*, adde : Et lib. II : *Ergo igitur senex ille, veritatis arbitrium in divinam providentiam reponamus. Quem locum malè mutat Colvius. Et lib. III : Ergo igitur jam & ipse possum mihi primam istam virtutis adorem numerare.*

Ibid. 10, post VII, adde : & IX.

269, 10, post *illac*, adde : Item illo Virgilii disticho in vitâ ejus recensita à Servio :

Monte sub hoc lapidum tegitur Balista sepultus.

Nocte die tutum carpe viator iter.

Pro quo è MSo Petri Danielis editio Parisiensis, *Nocte dicque tutum* : èaque ex lectione factum in vulgatis, *Nocto dicque tutum.*

270, 24, post *ex ipsis*, adde : Idem post *non solum*. Cicero lib. XIII, epist. XIV ad Famil. *Non solum, quia me libenter audire arbitrabatur; sed quia libentius ipse loquebatur, omnia mihi tua & dicta, & facta, laudabat. Idem lib. III Tusc. Quæst. Quæ (dies) ita mitigat, ut iisdem malis manentibus, non modò leviatur ægritudo, sed in plerisque tollatur.*

Ibid. 28, post *leva*, adde : Horat. lib. I, od. III :

--- *Tollere, seu ponere vult freta.*

Vbi plura interpretes.

Ibid. 31, post *nondum*, adde : Idem pro Archia : *Qui sedulitatem mali poetæ duxit aliquo tamen præmio dignam. Pro, et si mali poetæ.*

271, 9, post *parassem*, adde : Terent. Hec. act. IV, sc. II :

Quam fortunatus ceteris sum rebus, absque unâ hac foret!

Eandem ἐλλειψιν Priscianus in XVIIII his probat exemplis. Iuvenalis in primo :

Græculus esuriens, in cœlum jussisset, ibit.

Stаций in II Theb.

--- *Mutatosque velint transsumere cultus,*

Et Pallas doccat pharetras, & Delia cristas.

Pro, si velint. Virgil. in VI :

--- *Tu quoque magnam*

Partem opere in tanto, sineret dolor, Icare haberes.

Decit enim, Si. Horatius in primo Carminum od. XI :

Sapias, vina liques.

Pro, si sapias : ut quidem Priscianus exponit.

A D D E N D A.

exponit. Sed nihil impedit, quo minùs simpliciter sic exponatur : Hoc agamus, verè sapiamus, nec seriis vacemus, sed vino, & epulis, juxta insanam Epicureorum sapientiam.

Ibid. 11, post *expetens*, adde : Vt istoc ejusdem * :

* *Tinum*;
act. 2, sc. 4.

--- *Confit citò*,

Quàm si tu objicias formicis papaverem.

Ibid. 13, post *intelligitur*, adde : Vide multa hujuscemodi Ciceronis, Livii, Columellæ, Terentii, ac omnium penè Jurisconsultorum loca, apud Godsc. Stewechium libro de particulis.

Ibid. 34, post *consideratur*, adde : Vt apud Plautum Aul. act. IV, sc. VI :

Euge, euge, Di me salvum, & servatum volunt.

Vel, si id adverbium malis, saltem hoc Terentii Andr. act. I, sc. V :

Ah, tantamne rem tam negligenter agere ? Et Virg. Ecl. I :

Spem gregis, ah, silice in nuda connixa reliquit.

Item 11 ÆN.

Heu, nihil invitis fas quemquam credere divis.

Tibullus lib. II, el. III :

Ferrens est, eheu, quisquis in urbe manet.

Ibid. 32, post *omittitur*, adde : De more sophistis acclamandi *φειδ, εα, σσ-φωσ, euge, pulchrè*, similiæque. Epilogus de instituto in hoc opere.

272, 17, post *libelle*, adde : Vel post *au*. Vt illo Terentii :

Au, mi homo, sanusne es ?

Ibid. 23, post *immortalium*, adde : Locus est act. II, sc. III. Ad quem Donatus adducit hoc è Ciceronis Oeconomico : *Quid igitur, pro Deum immortalium, primum eam docebas, quæso ?* Etiam nominativum censet Linacer Eun. act. III, sc. V : — *Prò Iupiter !*

Nunc est profectò interfici cum perperis me possum.

At mirum, non vidisse, *Iupiter* esse vocativum, cum alibi dicat Terentius, *Pro sancte Iupiter !* Vbi *sanctus* dicere non ausim.

Ibid. 27, post *tendere*, adde : Vnde liquet de illo Ciceronis, oratione antequam iret in exsilium, *Eheu, conditionem hujus temporis*. Itémque hoc Terentii Phorm. *Eheu, me miserum*. Quæ ipsa verba usurpat Sallustius oratione Atherbalis ad Senatum.

F I N I S.

Sed de casibus non usquequaque convenit : quia multorum opinio est, diversos esse casus posse, si substantivo uni addatur alterum substantivum rei diversæ, quod aliquid significet inesse, vel adesse. Vt, *Vn magni ingenii, summæque industriæ*. Atque id ajunt locum habere, sive exprimatur conjunctio; ut illo Boethii lib. I de Consol. Philos. *Mulier reverendi admodum vultus, oculis ardentibus, colore vivido, atque inexhausti vigoris* : sive etiam conjunctio intelligatur; ut hoc Plinii lib. VII, cap. II : *Choromandarum gentem voc. u. Tauron sylvæstem, sine voce stridoris horrendi, hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis*. Sed hic ablativus non regitur inde, unde genitivus. Nam plene fit, *gentem stridoris horrendi, & cum oculis glaucis*. Vti in priori exemplo, *Mulier reverendi admodum vultus, & cum oculis ardentibus*.

Ajunt etiam casus dissentire, si alterum sit possessivum. Vt, *Est domus fratris, ac mea*. Sed integrè fit, *Est domus fratris, ac domus mea*. Vbi eundem videmus casum : nempe nominativum. Horat. epist. ad Pisones :

— *In Mei descendat judicis aures,*

Et patris, & nostras. —

Plene esset, *Mei aures, & patris aures, & aures nostras*. Vbi eundem similiter accusativum videmus.

Negant etiam convenire ista, *Malo Romæ esse, quàm Athenis*.

Juvenal. sat. 7.

Balnea t sexcentis, & pluri porticus emta. Interest Ciceronis, & mea. Sed idem casus fuerit, si citra ellipsin hæc sic efferantur : *Malo in Romæ Urbe esse, quàm in Athenis. Emta pro nummis sexcentis, & pro pluri æris precio. Interest de mea gratia, & de Ciceronis gratia*. Quibus, quia superiùs enucleatè satis expolita sunt nobis, nunc neutriquam insistam.

Quod negant diversos gradus conjungi, planè falluntur. Est enim Ciceronis in Lælio : *Sed hi nec comparentur Catoni, maximo, & spectato viro*. In quibusdam tamen legi fateor, *perfecto, & spectato viro*. Sed meliores aliter. Ac ejusdem Ciceronis est lib. I, ep. II ad Qu. Fr. *Homo & mei observantissimus, & sui juris dignitatique retinens*.

Nec minùs decepti, quando tradunt, nonniùs similes modos, ac tempora, jungi in verbis. Negligitur enim hoc in particula *quàm*. Vt, *Vinam cautior sis, quàm fueris*. Item in futuris diverforum modorum. Vt, *Interim & patrem conveniam, & literas scripsero*. Quomodo Terentius dixit Hec. act. IV, sc. II :

Et me hac suspitione exsolvam, & illis morem gesserò.

Et aliàs sæpe. Vt Terentius And. act. IV, sc. I :

Nisi me lactasses amantem, & falsâ spe produceres.

Cicero ad Att. *Confidebam, ac mihi persuaseram, fore, ut omnia placarentur inter vos*. Virgilius II Æn.

Quamquam

Quamquam animus meminisse horret, luctuque refugit

Incipiam.

Obertus Giffanius † suspicatur, esse verum † *Indice Lucretiano.*
μείνον, hoc est, qui extremâ sede pro spondeo habeat jambum: uti videre est iis in versibus, quos ex Livii Andronici Ione adducunt Terentianus Maurus, & Marius Victorinus:

Et jam purpureo furas include cothurno;

Baltheus & revocet volucres in pectore sinus:

Pressâque jam gravidâ crepitent tibi terga pharetrâ.

Dirige odorisequos ad cæca cubilia canes.

Verùm aliter statuendum de versu Maronis: quemadmodum & Servii iudiciû est. Nec Persius hujusmodi nexum averfatus. Ut cujus sit l. c. xv:
Tecum habita, & nôris, quàm sit tibi curta supellex.

Similiter Quintilianus lib. x, cap. i: *Ac historia non cessarit Græcis: nec opponere Thucydidi Sallustium vereor.*

Nec aliter capio illud Juvenalis sat. vi i:

Quis nescit, aut quis non vidit vulnere pati?

Quamquam Erythræus in Indice scripserit, *nescit*, poni, pro, *nesciuit*. Cumque ordinis particulae quoque sint conjunctiones: fortasse pertinet huc etiam illud Sallustii in Iugurthâ: *Favores legatorum, præterea magna pars gratiâ depravata, Athervalis dicta contemnere: Iugurthæ virtutem laudibus extollere: gratiâ, voce, denique omnibus modis, pro alieno scelere & flagitio, suâ quasi pro gloria, nitebantur.* Sed dicere possis, cum imperfecto *nitebantur* convenire imperfectum *aggrediebantur*, vel *incipiebant*, vel simile, quod intelligitur in infinitivis *contemnere*, & *extollere*. Vide, quæ de eo dicebamus cap. xix.

Et hæc de convenientia conjunctionum universè consideratâ. Ad specialem venio: quæ singulas potestatis sive significationis classes respicit. Hic primùm videamus de copulativis, & disjunctivis; tum concessivis; hinc de conditionalibus; denique de iis, quæ vel impulsivam, vel finalem causam designant.

Copulativas, & disjunctivas, quosvis modos conjungere, satis est aper-tum. Quare frustra iis immorer. Illud potiùs operæ est monere, copulativam *Nec* interdum poni pro *& non*: ac tum ratione copulæ ad aliud referri, quàm ratione negationis. Ovidius in tertio de Arte:

Ora nec immundâ tota perunge manu.

Pro, *Et non perunges os manu immundâ.* Vbi copula integram hanc sententiam superioribus adnectit: sed negatio prohibet, ne manu immundâ os inungamus. Similiter Virgil. sub initium III Georg.

*Hunc quoque tibi aut morbo gravis, aut jam seignior annis
 Desicit, abde domo, nec turpi ignosce senectæ.*

Torquet

Torquet se hoc in loco Guiljelmus Canterus lib. VI Novar. Lect. cap. VIII : *Quomodo, inquit, quis equum senem domi possit abscondere, & simul ejus secretum non ignoscere?* Itaque jubet, pro nec scribere hant : atque id se facere ait autore Iano Aurato, viro præstantissimo; ut nempe nulla sit elusio. Verum Crotone sanior est is Marensis locus : ac sententia est, *Et ignosce senectæ non turpi.*

Putant quoque, si vel præcedat, eandem disjunctivam sequi : sin aut antecedit, aut quoque subijci debere, nõ vel. At Martialis est lib. III, ep. III :

Ipsam crede Deam verbis tibi dicere nostris,

Aut aperi faciem, vel tunicata lava.

Ex concessivis, *quamquam, etsi, & tametsi*, indicativum ajunt exponere. Et multò quidem frequentius sic *quamquam* invenias : nec semper tamen. Est enim Ciceronis ad Lentulum lib. I, ep. II : *Quamquam aperte Vulcatio assentirentur.* Et ad Att. lib. I, ep. XIV : *Quamquam à me ipso divellerentur.* Quintilianus lib. I, cap. IV : *Cædi verò discipulos, quamquam illud receptum sit, & Chrysippus non improbet.* Thyphoninus L. penult. D. De vi, & de vi armata : *Quamquam ego moram fecero, quo minus interdicto te convenirem.* Vlpianus L. Non solum. II. D. De injuriis : *Quamquam adversus patronum liberti injuriarum actio non detur.*

Etsi quoque crebrius jungitur indicandi modo. Cicero tamen de Senectute : *Etsi plane illis orbatu essem, magnum tamen afferret mihi ætas ipsa solatium.* Et lib. V, ep. VI ad Anton. *Etsi ejus in me officia omnes desiderent.* Ad Att. lib. VI, ep. V : *Etsi aliquantum via processero.* Et ep. VII : *Etsi Etesia valde restaverint.* Item lib. VII, ep. III : *Etsi cupidissime expressum, & expectum à me sit.* Cæsar lib. VI de bello Gallico : *Etsi pars aliqua circumventa ceciderit.* Vlpianus L. Non solum. LXVII. D. De ritu nupt. *Etsi optimo consilio usus sit auxilio prætorio jurisdictionis.* Idem L. Servi. D. de furtis : *Sed etsi non possit, at tamen ratio haberi debet ejus, quod fecit.* Paullus L. VI. D. De S. C. Sylano : *Etsi percussor certus sit, tamen habenda quæstio est.* Tryphoninus L. cum in fundo. LXXVII. D. De jure dot. *Etsi non sit fundi domina, nihilominus competit dotis actio.*

Tametsi quoque, si orationem non inchoet, subjunctivo gaudet. Cicero Verr. V : *Non me hercule, quæ loquor, crederem, Iudices, tametsi vulgo audirem.*

Quamvis exigere volunt subjunctivum. Et sic passim reperias constructum. Interim Horatii quoque est lib. I, ep. XIV :

Me quamvis Lamiæ pietas, & cura moratur.

Et ejusdem lib. ep. XVI :

Quamvis, Scæva, satis per te tibi consulis, & friv.

Item Ovidii est lib. III Fast.

*Mœnia conduntur, quæ quamvis parva fuerunt,
Non tamen expedit transiisse Remo.*

Ejusdem quoque est lib. I de Ponto el. VII I :

*Quamvis est igitur meritis indebita nostris,
Magna tamen spes est in bonitate Dei.*

Columella quoque lib. II, cap. IX ait : *Quamvis de mensura auctoribus minus convenit : hant tamen esse commodissimam, magister usus docuit.*

Liset cum indicativo nondum, quod meminerit, legisse se ait Alvarus. Verum indicativo jungi video à jurisconsultis. Vlpianus l. cum hi. VII I. §. ult. D. De transact. Fructus habitationis præstat, licet ruinæ, vel incendio, subjecta transactio est. Modest. l. xx. D. De accusat. Licet non fuit condemnatio secuta. Iulianus l. Si ei. II. §. II, D. De jur. codicill. Et ideo licet directæ libertates deficiunt, attamen ad fidei commissarias eundum est.

Idem Alvarus ait, non occurrere, ubi etiamsi legerit cum indicativo. At sepe sic loquitur Cicero. *Vt de optimo genere Oratorum : Etiam si est in fenore tolerabili, certe non est in optimo. Et lib. I de Orat. Quibus etiam si ingenium, ut tu putas, non maxime defuit. Ad Att. lib. III, epist. XXIV : Nam ista veritas, etiam si jucunda non est, mihi tamen grata est. Quintilianus quoque lib. XI, cap. III : Etiam si non utique vocis sunt vitia. Vlpianus l. Bonorum. XLIX. D. De verb. signif. Æque bonis annumerabitur, etiam si quid est in actionibus, petitionibus, persecutionibus.*

Sed, ut, pro, quamvis, tantum subjunctivo jungi, arbitror. Nec enim indicativus locum videtur habiturus in illo Ciceronis lib. III in Verrem : *Vt ego assentiar orationi, defensionem tamen non probabo. Aut in hoc Cæsar lib. III de bell. Gall. Vt omnia contra opinionem acciderent, tamen se plurimum navibus posse. Ac par ratio in Ovidii istoc lib. III de Pont. el. IV :*

Vt desint vires, tamen est laudanda voluntas.

Et hæc de concessivis.

Conditionales, ut sunt, *si, si, siquidem, ni, nisi*, nunc indicativo junguntur, nunc subjunctivo. Veterum exemplis superfedeo, quia de eo satis convenit. Si tamen Diomedem audimus, non promiscuè utrique modo S I jungitur : sed indicativo adfiscit, siquid jam factum sit, ita ut certa sit actio : ut, *Si fecisti, ne nega.* Subjunctivo autem, si incerta sit actio, & ab conditione suspensa : ut, *Si valetudinem curâris, facile convalesces.* Sed discrimen id non observatur : ut Linacer ostendit in v.

Mirum autem, conditionale *nisi* interdum conjungere res diversas : ut sunt *liberi, & divitiæ.* Ita Plautus Menæchmorum prologo :

Ei liberorum, nisi divitiæ, nihil erat.

Superfunt causales. Ex quibus illæ subjunctivo adhærent, quæ significant

ficant causam efficientem, sive impulsivam. Vt, quia, quippe, quoniam, quod. Cum tamen pro quia, vel quandoquidem, semper subiectivum petit, si Linacrum audimus in v. Sed fallitur. Nam, ut ait Donatus, cum pro quia ponitur illo Terentii Phorm. act. v, sc. vii :

*Ego redigam vos in gratiam, hoc fretus, Chreme,
Cum e medio excessit, unde hæc suscepta est tibi.*

Ac similiter Andr. act. iiii, sc. ii :

*--- Quandoquidem est ingenio bono,
Cumque huic veritus est optime adolescenti facere injuriam.*

Vbi idem Donatus : Quando, & Cum, interdum sunt conjunctiones causales. Nec aliter capio in hoc Plauti Rudente act. iv, sc. iv :

*Ecce Gripi scelera ! cum istæ res male evenit, tibi,
Gripe, gratulor. —*

Etiam Cicero similiter ad Servium lib. xiii, ep. xxiv : Tibi maximas gratias ago, cum tantum mee literæ potuerunt, ut his lectis, &c.

Vt, cum significat causam finalem, requirit subiectivum. Cicero ad Lent. Non illi quidem, ut mihi stomachum facerent. Ac par ratio in Qui, cum pro ut sumitur. Ter. Prol. Andr.

*Nam in prologis scribundis operam abutitur,
Non qui argumentum narret, sed qui malevoli
Veteris poetæ maledictus respondeat.*

Vbi hoc pacto Donatus : QUI, pro VT : ergo non est modo pronomen. Eundem modum requirit VT, quando NE sequitur. Terentius Andr. act. i, sc. i :

*--- Nunc te per amicitiam, & per amorem obsecro,
Principio ut ne ducas.*

Vbi, ne, valet, non. Nam sententia est, ut non ducas. Nec subiectivus exigitur vi particulæ ne, sed ut. Quippe similiter dicas, obsecro ut ducas : & obsecro, ut ne ducas. Græci similiter dicunt *ὡς μή*.

Par ratio, cum ut reticetur per ellipsin. Cic. lib. iv Acad. Quæst. Vnde, ne illarum quoque rerum pulcherrimarum a te ipso minuatur auctoritas. Pro, vide ut ne, hoc est, ut non immittatur. Eoque hinc quoque subiectivus fit ob naturam particulæ VT intellectæ; non propter adverbium NE pro NON.

Post timendi verba passim invenias, ne, ut, ne non : sed significatione valde diversa. Nam, ex veterum mente, vereor ne fiat, siquid fieri nolim : vereor ut fiat, siquid fieri velim. Quod velle multis ostendere exemplis, non alius sit, quam qui otio suo abuti velit. Sed quaeritur, an hoc discrimen non interdum etiam negligatur ab antiquis. Putant id homines non in eruditi, & inter eos Linacer in sexto de structurâ. Vbi docet, metuo ne quandoque inveniri pro metuo ne non. Eâ nempe ratione, quâ etiam non modo,

modò, pro, non modò non, apud optimos quosque legas auctores. Quod inter alios observatum Mureto Variarum lect. lib. x, cap. vii. Sed de metuendi verbis non idem omnibus videtur. Quippe loca ea, quibus alii se tuentur, librariorum & sciorum culpà esse corrupta arbitrantur. Vt apud Ciceronem pro Plancio, ubi legi solet: Sed quam tempestatem nos vobiscum non tulissimus, metui ut eam ipse non posset opibus suis sustinere. Hic Lambinus legit, Metui, ne eam ipse sustinere non posset. Sed longius abit à libris, si ex ingenio hoc hausit. Malim cum Stewecho legere, ne eam ipse. Nam proclivis hic error, quo pro ut succedit ne. Etiam ex Tullio objectant: Vereor, ne satis diligenter in senatu actum sit de literis meis. Vbi idem Stewechius pro ne reponere jubet ut. Et magis mihi ejus opinio probatur.

C A P V T L X V I I I.

De pleonasmò conjunctionis. Quoque etiam. Tametsi tamen. Etsi quamvis. Quamquam etsi. Quamvis licet. Ergo igitur. Itaque ergo. Ne, & neque, si addantur negativæ particulae, vel voci inde compositæ, saepe negant; vel redundant. An &, ac, atque, supersint, cum ab iis incipit oratio. Mos in talibus Hebræorum, atque Arabum. De ellipsi conjunctionis, ac primum copulativæ: ubi disquisitum, quando copula in numeralibus exprimi, quando supprimi debet. Ellipsis disjunctivæ, adversativæ, concessivæ, aliarumque conjunctionum.

Nunc de figuratâ etiam structurâ videamus. Pleonasmus in variis conjunctionum classibus locum habet.

In copulativâ: ut, *quoque etiam*. Terentius Hec. act. v, sc. i:

— *Ego quoque etiam credidi.*

Ibidem: — *Ego pol quoque etiam timida sum.* — Ac similiter Plautus Epid. act. iv, sc. ii, & prologo Pœnuli, item Lucretius libro v*.

In concessivâ: ut cum *tametsi*, & *etsi*, conjunguntur: utcunque *tametsi* conflatum sit ex *tamenetsi*: quo usi Ennius Annal. iiii, Plautus Milite, Terentius Andr. etiam Cicero, Cæsar, Lucanus: quâ de re Muretum vide in Variis †, Ianum Guiljelmium in Verisimilibus ‡, & Plautinis*, ut alios † lib. i, cap. 17.
‡ lib. i, cap. 14.
* in Cig. cap. 32.

Sed *tametsi* antea scripsi, quæ existimavi scribi oportere: tamen hoc tempore breviter eommonendum putavi. Similiter junguntur, *etsi*, & *quamvis*. Cicero ad Att. lib. xvi, ep. vii: *Etsi quamvis non fueris suavor & impulsor profectiois meæ, approbator certè fuisti.* Item, *quamquam*, & *etsi*. Ita Appulejus Apologiæ parte quæ vulgo secunda dicitur: *Quamquam etsi districtius magum me dixisset, posset videri, excusabunda se filio, vim meam, quam voluntatem, causari maluisse.* Similiter Vlpianus l. i. §. ult. D. ut legato nom. cave: *Quamquam etsi sine hac*

adjectione caveveretur, verumtamen exceptione patrem, vel dominum, submoveremus.

Quamvis licet. Lucretius lib. VI :

Proinde licet quamvis cælum terramque reantur
Interrupta fore.

Cicero in Lælio : Quamvis licet excelleas.

In ratiocinativâ classe sociatur ergo igitur. Plaut. Trin. act. III, sc. III :

ME. Quo pacto ergo igitur? CAL. Clam dos depromi potest.

Appulejus I Met. Ergo igitur inefficaci celeritate fatigatus, commodium vestiperâ oriente ad balneas processeram. Et lib. IV : Ergo igitur cum in isto cogitationis sale fluctuarem. Similiterque locutus libro VII. Geminum est, Itaque ergo. Terentius Eun. act. II, sc. III :

Itaque ergo amantur. —

Livius lib. XXVIII : Itaque ergo prima Romanis initia provinciarum, postrema omnium nostrâ demum etate ductu auspicioque Augusti Cæsaris perdomita est.

Ad pleonasmum etiam referre possis, cum ne, & neque, particulæ alicui negativæ junguntur, aut voci inde compositæ : ut sunt, nemo, nullus, nego, nescio, nequeo, nusquam : quomodo sæpe non affirmant, sed negant : ita ut alterutra negatio redundet. Sic Plautus dicit, neque nescio, pro, & nescio : Terentius, nec nemo, pro, & nemo. Verba eorum adduximus cap. LXI : ubi expendebamus, utrum duæ negativæ ajant, an negent. Ac similiter idem Heaut. act. I, sc. I :

--- Agrum in his regionibus

Meliorum, neque pretii majoris, nemo habet.

Vbi sententia eadem erit, si vel pro, nemo, ponas, quisquam; vel pro, neque, dicas, vel. Cicero lib. I Acad. Quæst. Nullam denique esse artem, nec dicendi, nec differendi putant. Tantundem erit, si pro eo reponas, vel dicendi, vel differendi. Item si dicas, Denique esse artem nec dicendi, nec differendi, nihil putant. Ac par ratio in illo Maronis Ecl. V :

--- Nulla neque amnem

Libavit quadrupes, nec graminis attingit herbam.

† cap. 19, ex difinît. Gruter.

Livius quoque lib. XXXIII ¶ ait : Ludicrum deinde in a peractum est, ut nullius nec animi, nec oculi, spectaculo intenti essent. Pro, vel animi, vel oculi. Plurâque de hujusmodi particularum usu Linacer in VI, cap. de pleonasm.

Sunt qui ad pleonasmum etiam referant, cum &, ac, vel atque, inchoant orationem. Mihi non videntur penitus redundare : quia tum quoque, obscurius licet, dicenda dictis nectunt ; vel affectui inferviunt. Ut apud Terentium Phorm. act. I, sc. III :

Et si tibi res sit cum eo lenone, quocum mihi est, tum senties.

Vbi Donatus : E T modo non connexiva, sed inceptiva conjunctio est. Sallustii deinde similem locum apponit. Sed hodie in Terentii codd. pro E T legitur QVOD. At locos minimè controversos suggeret Valla lib. I, cap. LVIII. Verum ne istis quidē locis otiosa mihi copula videtur. Apud

Hebræos

Hebræos dispar ratio est: ubi ipsi etiam libri à 1 incipiunt: ut Exodi, Levitici, Iosuaë, Iudicium, Ruth, prior, posteriorque Samuelis ac Regum, posterior Chronicorum, item liber Esræ, Esther, & Ezechielis. Nempè id ex consuetudine linguæ fit: ut R. David Kimchi notavit ad initium libri Iosuaë. Atque idem monet, 5 raphatum apud Arabas eundem incipiendi usum obtinere.

Venio ad ellipsin conjunctionum. Ordior ab ea, quæ est copulativa- rum. Ut apud Ciceronem, *Terrâ mari*. Item, *Dicis factis*. Livio, *Equis viris*. Iurisconsultis, *Emtum venditum*. Similiâque, *æqui boni: utro citro: hac illoc*. Nihil verò usitatus eâ, quæ in numeris fit. Ut, *vigesimus octavus: centesimus quintus*. Nec tamen ubique ea locum habet. Vbi quia peccatur à non paucis, paulò rem pluribus exponam.

In numero cardinali usque ad x, voce utimur unâ ac simplici. Ut, *tria, quinque, novem, decem*. Post *decem* usque ad xv, utimur voce compositâ, in qua minor numerus præcedat. Dicimus enim, *undecim, duodecim, tredecim, quatuordecim, quindecim, sexdecim*. Post hunc numerum usque ad xx jubet Priscianus † numerum minorem præmittere, eique copulam cum majori numero subjicere, hoc pacto: *decem & septem, decem & octo, decem & novem*. Sed aut codices sunt corrupti, aut, quod reticet Priscianus, etiam dicere liceat, *septendecim, octodecim, novendecim*. Nam in Verrinis Ciceronis, & Suetonii Nerone, *septendecim* legas: uti *octodecim*, & *novendecim*, in Eutropii breviario. Itaque Linacæ existimat, utroque modo dici. Sed Elias Vinctus censet, quia de eo tacet Priscianus, veteres non ita locutos, ac Ciceronem, Suetonium, Eutropium, usos his notis xvii, xix, xix; quæ liberrarii vocibus integris, sed minùs Latinis, expresserint. Vt cunque est, tutius sequimur Priscianum: præsertim cum in antiquis codd. sic longè frequentius legatur.

† lib. de nume-
ris, numeris, &
ponderibus.

In ordinalibus post duodecimum copula omittitur, si minor numerus præcedat. Ut, *tertiusdecimus, quartusdecimus, quintusdecimus, sextusdecimus, septimusdecimus, octavusdecimus*, qui & *duodevigesimus, nonusdecimus, qui & undevigesimus*. Plinius lib. x, cap. lviij: *Namque octavo decimo die excludunt, statimque concipiunt*. Et si in his fere numerus per notas numerales exprimi potius soleat, quàm literis univèrsis. Sed si major numerus præceat, copulam addere jubet Priscianus. Ut, *decimus & septimus, decimus & octavus*. In vulgaribus tamen codd. legas, *decimus tertius, decimus quartus*, & ita deinceps sine copula. Sed hic quoque Vincti iudicium est, tutius nos Priscianum sequi, cujus temporibus integriores erant codd. quàm nostris.

A viginti usque ad centum, si prior sit numerus major, copula omittitur. Ut, *viginti octo, non, viginti & octo: trigesimus octavus, non, trigesimus & octavus*. Plinius

Plinius lib. VII, cap. XLVIII : *Ex fœminis Livia Rutilii nonaginta septem annos excessit.* Sic idem alibi, *quingagesimo quarto, sexagesimo quinto, & similia.* At, si minor præcedat, conjunctione utimur. Itaque dicimus, *primus & vicesimus*, vel etiam, *unus & vicesimus* : *secundus & quingagesimus*, vel quoque, *duo & quingagesimus.* Cicero de Senect. Plato *uno & octogesimo anno scribens est mortuus.* Gellius lib. V, cap. IV : *Duo & vicesimo anno, postquam Galli Romam ceperunt.* Similiter in distributivis sine copulâ dicemus, *viceni singuli, triceni bini, sexageni quaterni.* Sed cum copulâ, *singuli & viceni, bini & triceni, quaterni & sexageni.*

Post *centum* major numerus præcedit, sequitur minor, nunc cum copulâ, nunc absque eâ. Plinius lib. VII, cap. XLIX : *Epigenes centum duos annos impleri negavit posse* : *Berosus centum septendecim.* Idem inibi : *Faventie una mulier centum viginti quinque* : *Parmæ duo centum triginta.* Quintilianus lib. III, cap. I, de Gorgia : *Centum & novem vixit annos.* Similiter in ordinalibus. Cicero pro Milone : *Centesima lux est hæc ab interitu P. Clodii, & opinor, altera.* Ad Att. lib. VI, ep. I : *Pest Leutricam pugnam die septingentesimo sexagesimo quinto.* Interdum tamen & hîc minor numerus præit, sequitur copula cum majore. Plinius lib. VII, cap. LII, de Epimenide : *Vi tamen in septimum & quingagesimum atque centesimum duraret annum.* Vide fufius de his Linacrum in tertio.

In copulativis quoque sunt, quoque, & etiam. Quæ interdum intelliguntur post *Sed.* Cicero ad Lentulum : *Omnibus negotiis non interfuit saluum, sed præfuit.* Ulpianus D. De Senatoribus : *Liberos Senatorum accipere debemus non tantum senatorum filios, verum omnes, qui geniti ex ipsis.*

Disjunctivæ conjunctionis defectus est, *Velis nolis.* Pro, *velis, vel nolis.* Aut, *scu velis, scu nolis.* Sic, *Sex septem mensibus* : pro, *sex aut septem mensibus.* Catullus ep. IV :
Vocaret aura. Pro, *sive læva.*

Ellipsis concessivæ conjunctionis est illo Ciceronis pro Milone : *Qui nondum liber a civitate, tamen populi Romani comitiis liberatus est.* Pro, *Qui quamvis nondum.*

Ellipsis adversativæ est in hoc Ulpiani L. XXIII. D. de ædil. edict. *Et si venditio remansisset, nihil hæc res emtori proderat.* Pro, *nihil tamen.* Horat. lib. I, od. XXIV :

Multis ille quidem flebilis occidit.

Nulli flebilior, quam tibi, Virgili.

Pro, *sed nulli.*

Defectus caussalis conjunctionis est Ecl. I :

--- Nimum ne crede coloris ;

Alba ligustra cadunt, vaccina nigra leguntur.

Vbi, *nam, enim, quia,* vel similis intelligitur particula. Sic eâdem eclogâ :

Nec

Nec sum adeò informis. nuper me in litore vidi.

Pro, *nuper enim*, vel, *siquidem nuper.*

Ratiocinativæ conjunctionis est ellipsis, cum Terentius ait And. act. iv, sc. i: *Hac non successit, aliã aggrediamur viã.*

Pro, *ergo aliã*; vel, *aliã igitur.*

Conditionalis conjunctionis ellipsis est Phorm. act. ii, sc. i:

Vnum cognôris, omnes nôris. --- Catull. epigr. x:

Vtor tam bene, quam mihi parãsssem.

Pro, *quã si parãsssem.*

Electivæ conjunctionis ellipsis est in hoc Plauti*:

Non edepol pisces expeto, quã tui sermonis sum expetens.

Item hoc Livii lib. v belli Maced. *Homo non, quã isti sunt, gloriosus.*

Vbi tam intelligitur. At quã supplendum sæpe post plus: ut illo Terentii Eun. act. i, sc. ii: --- *Iam calesces plus satis.*

Et ibidem act. iii, sc. i: *Plus millies audivi. ---*

Idem Adelph. act. ii, sc. i:

Homini misero plus quingentos colaphos infregit mihi.

Idem fit post amplius. Catullus ep. c:

--- *Namque amplius horam*

Suffixum in summã me meminisse cruce.

Cælius ad Cic. ep. xiiii: *Amplius quadrãginta diebus mansit.* Plinius lib. v, cap. xxviii: *Torrentes verò amplius centum.*

Idem post minus. Varro de R. R. lib. i: *Neque enim si minus ccxx jugera oliveti colas.* Hoc ipsum post alios comparativos fit. Ut, *Ditior*, vel, *doctior* opinione vulgi: pro, *quã est in vulgi opinione.* *Tristior visus*: puta, *quã solet.* *Facere aliquem certior*: nempe, *quã prius erat.*

Nam etiam redundat in nummam: nempe ut *dum* in *ebodum*, *adesdum*, *manedum*: teste Donato in Ter. Hec. act. v, sc. iv.

C A P V T L X I X.

AB INTERIECTIONE nullum casum regi: sed casum additum regi à voce, quæ ob animi motum omittitur.

Superest Interjectio, quæ cum ad affectum animi exprimendum interferatur orationi: non reliquæ orationi cohæret, sed per se consideratur. Quare nec concordia, nec regimen, in ea spectatur. Vulgò tamen existimant, ab ea omnes casus regi, præter ablativum. In errorem eos induxit, quòd crebrò ei casus aliquis addatur. Verùm non is dependet ab interiectione; sed à voce aliquã, quæ, ut plenus sit sermo, animo concipi-

* Rudente act.
4, sc. 3.

tur; ob affectum verò reticetur: vel istiusmodi sit, casus sine etiam interjectione eà consistat. Exemplis hæc fient planiora.

O, quando particula est exclamandi, regere dicitur nominandi, accusandi, & vocandi casum. Nominandi, ut Phorm. act. II, sc. II:

O vir fortis, atque amicus!

Accusandi, ut I Georg.

O fortunatos nimium, sua si bona norint!

Vocandi, ut Andr. act. III, sc. II:

O Dave, itane contemnor abs te?

Sed in primo sic sententia suppletur: O, quam es vir fortis, atque amicus! In secundo, hoc pacto: O quam dicamus, vel, credamus fortunatos! Sic illud Philipp. II: O præclarum custodem ovium, ut ajunt, lupum! Integre erit: O, quam habemus præclarum custodem! Item, O me miserum! plenè est, quam me sentio miserum! In tertio vocativus Dave non regitur ab interjectione: sed per se sufficit. Quod idem dictum velim de vocativis post heus, & obe, positus. Ut apud Terent. Heus Syre. Apud Martial. *

* lib. 4, ep. 46.

Obe jam satis est, obe libelle.

Item cum is casus sequitur, post pro, sive prob, ab, & vab. Ut Philipp. II: Pro sancte Iupiter! Sic, Ab amice. Vab impure. Sed si accusativus sequatur, ellipsis fuerit. Ut Andr. act. I, sc. V: Pro Deum atque hominum fidem! Quod suppleas, addendo fidem. Gemina verò ellipsis, una nempe verbi, altera accusativi, est in illo Terentii And. Pro Deum atque hominum! puta, fidem imploro. Sic Phorm. Pro Deum immortalium! At in illo, Pro dolor! nominativus est: integrèque erit, pro quantus hic est dolor! Maronis illud in VII: Heu stirpem invisam! citra ellipsin sic efferas: Heu quam invisam stirpem video! Verba enim sunt Iunonis, cum videret classem Trojanam in Italiam tendere. At Plauti illud Mil. Heu mihi: vel Maronis II Æn. Hei mihi: vel proverbiale hoc, Væ victis; aut Martialis istud lib. V, ep. xxxiv, Væ tibi caussidice: κατ' ἀνιμεσίαν, sive ἐναλλογῶν partis, dicuntur. Interjectio enim ponitur loco nominis, eum signantis affectum, cujus interjectio significationem habet. E. G. væ est interjectio comminantis triste aliquid, sæpe etiam funestum. Ergo væ ponetur pro magno malo. Proinde, væ tibi caussidice, significat, magnum malum sit tibi, caussidice. Væ victis, notat, funesta omnia Gallis a Romano milite viciis obtinzant.

Flavius Caper, libro de Orthographia, dici ait, væ populo, & populum. Alii arbitrantur, nunquam ita veteres locutos: sed Caprum eo salum esse, quòd legerat, væ me: nec attenderet, me, hic poni pro mihi. Festo teste, qui interdum id fieri probat, uno Ennii, alteroque Lucilii loco. Sed utrobique decipi Festum, ostendimus cap. XLVI II. Nec propterea ausim dicere,

cere, *væ populum*, quando nec Græci *ἐὰν* aliter, quàm dativo, jungunt. Ita Apostolus 1 Cor. ix, 16 : *Ὁυὰν δὲ μοι ἔστω, ἔαν μὴ εὐαγγελίσω* • *væ mihi est, nisi euangelizauero*. Et in Apocalypsi ix, 12 : *Ἡ οὐὰν ἢ μία ἀπῆλθεν* • *id est ἔρχοι* ἔτι δύο οὐὰι μετὰ ταύτῃ • *Væ unum abiit* : *Et ecce veniunt duo væ post hæc*. Et xi, 14 : *Ἡ οὐὰν ἢ δεύτερα ἀπῆλθεν* • *id est ἡ οὐὰν ἢ τρίτη ἔρχεται ταχὺ* • *Væ secundum abiit*, *Et ecce væ tertium veniet cito*. Quæ loca eo lubentius adduxi, quia iis *væ* non solum jungitur cum dativo : sed etiam additum habet nomen adiectivum, atque adeò verbum. Hoc imperitior aliquis valde illi dixerit aduersari, quòd in primo de Analogia * dicebamus, interjectione compleri sententiam citra opem verbi. Atqui istic loquimur de interjectione naturam suam retinente : locis verò adductis, & quandocumque dativum additum habet, naturam ea accipit nominis, ut diximus. At si naturam non exuat, quomodo verbi opem requirat, cum in se nominis & verbi latentem habeat significationem ? Quomodo *væ* absolutè tantundem fere est, ac, *Malum instat, vel imminet*. Similiter *φῆυ*, quod nunc *χρηστικόν* † est, nunc *θαυμαστικόν* ‡ ; ut monet Aristophanis scholiastes *. Cùm priori modo sumitur, tantundem signat, ac, *miserè hoc factum*. Cùm posteriori, valet *præclare actum*. Vel, si sophistis acclamaretur, *egregie dixisti*. Ut Carthaginensium Rhetori factum refert Tertullianus aduersus Valentinianum cap. viii. Verba apponam : *Rhetor Latinus, Phosphorus nomine, cum vitium fortem peroraret : Venio, inquit, ad vos, optimi ciues, de prælio cum victoriâ meâ, cum felicitate vestra, ampliatius gloriosus, fortunatus, maximus, triumphalis : Et scholastici statim familie Phosphori φῆυ acclamant*. Vbi familiam Phosphori appellat homines à Rhetore corrogatos, sæpe etiam emtos, ut dicenti applanderent. *Χόρον οὐκείον* similiter appellat Lucianus *ῥήτορ. διδασκ.* Eadem penè vis est particulae *papæ*. Ita in Eunucho †, cùm Chærea formam virginis describeret, mox Parmeno ait, *papæ* : quasi dicat, *mira narras*. Nam, ut Donatus ibidem inquit, *papæ interjectio est mira subito accipientis*. *Ὁυὰ* tantundem valet. Atque hoc ipsum quoque Rhetoribus iccirco acclamabatur, oratione habitâ. Quod valebat, *admirabiliter dixisti*. Vnde cum *θαυμασῶς* ‡ jungit Arrianus Dissertationum Epicteti lib. iij, cap. xxiii : † *admirabiliter*. *Ἐπαινέσον με. τί λέγεις τὸ ἐπαινέσθαι; εἰπέ μοι, ἢ καὶ θαυμασῶς* : *Landato me. Quomodo vis laudem ? Dic mihi papæ, Et admirabiliter*. Vbi videmus, *ὄυα*, & *θαυμασῶς*, vim habere admirantis & approbantis. Ac similiter alibi usurpat : uti & Dio in Nerone. At *θαυμασῶς* * est *ἐλλειπτικόν*, quia intelligitur * *mirandum in modum*. † *dixisti*.

εὐδαίμων, quod exultantes Baccho acclamabant. *Engē* itidem Rhetoribus, ac poetis, acclamari solet: ut ex Persio, & Martiale, constat. Quid mirum, cum εὐ, & ἰσπερ εὐ, sic usurpet Plato: *engē* verò nihil aliud sit, quam εὐ, γὰρ Προμηθεὺς nimirū ad affectum exprimendū, nunc interjectionibus usi; ut *φειδ, εἰα, engē*, ac similibus: nunc adverbis, ut *θαυμαστῶς*, & apud Theophrastum *, *ὀρθῶς* †: apud Arrianum, *ἰσπερ εὐδαίμων* ‡: *σοφῶς* *, apud varios: apud Ciceronem †, *preclare, belle, festive*: apud Horat. *pulcre, bene, recte*: aliæque apud alios. In cujusmodi lætis acclamationibus desino: sed magis boni omnis causā, quā quia vana illa confectet, eorum instar, qui Plinii † ætate nunc *σοφοκλέης* dicti, quia ambitiose ad dicendum accederent, ut illud *σοφῶς* audirent: nunc *Laudiceni*, voce ambigua; quia antea sic dicti *Laodicenses*, ut *Laomedon*, qui aliter *Laomedon*; posteaque novè id nomen ambitiosius illis inditum à *laude dicenda*; quæ res gloriæ animalculis unicus erat animæ passus. Utinam verò in tam exiguo eorum numero, qui aliqua cum cura, literarum, vel eloquentiæ studia, tractant, non multos ad eò hic morbus, pestilentis instar fideris, afflāset. Quod non aliunde esse arbitror, quā quia literis non conjungunt, ut oportuit, solidæ sapientiæ doctrinam. Aliter enim si esset, num esse, quā videri sapientes mallent? Quanto melius is, quem antea dixi, Arrianus, vel potius, cujus dissertationes referret, sapientissimus Epicætetus; qui operam semper in dicendo scribendoque dare jubet, non ut laudemur, sed ut profimus. Equidem sic prope ab adolescentia animatus fui; nunquam tamen fateor, quantum oportebat. Sed quo ætas accrescit magis, eò impensius allaboro, ut inania famæ contemnam, veraque confectet bona. In qua cogitatione sapius defixus, facilius ab animo meo potui impetrare, ut, quamvis scirem fordescere magis & magis studia literarum, maximèque ea, quæ propriè artem Grammaticè spectant: nihilominus ætate hac aggravescente, paullisper non quidem sponerem, sed remissius tamen tractarem studia graviora, iterumque in manus sumerem veteres adolescentiæ labores; laborèque novo, sicubi impolitiores viderentur, polirem; & hæcenus ineditos, inter tot curas, divulgarem. Nempe conscientia bene merendi de scholis, ac Rep. literariâ, contentus fui: beneque adhuc agi mecum puto, si pro laude inani, & quali quali nominis celebritate, unum hoc inter homines consequar, ut faveat boni; beneque illi apud Deum precentur, quos adjutum ire volui hisce commentationibus meis:

FINIS LIBRI SEPTIMI DE RE GRAMMATICA, QUI EST DE STRUCTURA.

· A D D E N D A

libro septimo de Arte Grammatica, qui
est de Constructione.

PAg. 4, vers. 12, post *vocant*, adde : idque præeunte Alexandro Grammatico. Veteres *επιζητησιον* nominant : *appositionis* appellationem nesciunt. Apud Fabium quidem, Charisium, Diomedem, Priscianum, & iis æquales, nusquam legas.

Ibid. 21, post *Bactra*, adde :

Etiam hujus generis sunt *vinum absinthites*, *abrotonites*, aliæque id genus : quasi dicas, *vinum, quod dicitur absinthites*. Vbi itidem genus diversum, quia *absinthites*, & similia, virilia sunt : quæ propterea genere hoc donarunt, quia virile Græcis esset generale nomen *ἄνθρωπος*, quod in hisce, substantivis quidem, sed naturam adjectivorum respicientibus, respicitur.

Ibid. vers. ult. post *quibusdam*, adde. Quæ de re diximus quoque lib. 1 de Anal. cap. XII.

6, 5, post *Medos*, adde : Hæc de appositione : de quâ, an Figuræ nomen mereatur, non satis est apertum. Priscianus quidē initio lib. XVII, ellipsis genus facit. Nam pro exemplo adducit, *filius Pelei Achilles* : ac deinde addit : *subauditur participium verbi substantivi* E N S : quod in usu nunc nobis non est : pro quo possumus, *qui est, vel qui fuit Pelei filius, dicere, vel subaudire*. Sed enim mox idem subjungit, itidem hæc esse *ἐπιλεπτικά* : *commodus mihi amicus proficiscitur* ; pro, *qui est mihi commodus*. *Vir faciem honestus*, pro, *qui est faciem honestus*. *Homo pedibus celer*, pro, *qui est celer*. Quam viam si insistimus, metuo, ne tandem omnis adjectivi, & substantivi, convenientia dicenda sit figurata.

7, vers. 4 à fine, post *similiter*, adde : eidem lib. 1 Met.

*Litora cum plausu clamor, super aëque Deorum
Implevere domos.*

Vbi, *clamor cum plausu*, tantundem est, ac, *duo illa, clamor cum plausu*. His enim duobus ait litora, & Deorum domos impleras. Item

8, 2, post *omittamus*, adde : Ac similiter Curtius lib. IV : *Pharnabazus cum Apollonide, & Athenagora, victi traduntur*.

Ibid. 13, post *ambæ* adde : Virgil. II Æn.

Afcaniumque, patremque meum, juxtaque Creusam,

Alterum in alterius mactatos sanguine cernam.

Nativus sermo requirebat *mactatum* : sed *mactato* : ait, quia sententia est, *alios in aliorum sanguine mactatos*.

9, 23, post *illo* adde : Ciceronis lib. 11 de Nat. Deor. *Quin etiam vites à caulibus brassicisque si prope sati sint, ut à pestiferis & nocentibus refugere dicuntur, nec eos ulla ex parte contingere.*

* lib. 10, p. 24.

10, 35, post *adversari*, adde : Plancus Ciceroni * : *Amor tuus, ac iudicium de me, uti una mihi plus dignitatis in perpetuum, an voluptatis, quotidie sit allaturus, non facile dixerim.*

Ibid. post *vers. ult.* adde :

Interdum junguntur substantivum virile, femininum, & neutrum, sequente adjectivo masculino. Valerius Max. lib. IX, cap. 11 : *Protinus caput ejus, & pedes præcisos, & manus, in cista chlamyde opertos, pro munere natalicio matri misit. Vbi opertos ad caput, pedes, & manus, pertinet.*

11, 12, post *ut cum*, subjunge : duobus virilibus animatis subicitur neutrum. Solinus cap. XXI 11 : *Sed & polypus, & chamæleon, glabra sunt. Imò & tribus : ut hoc Taciti in v. Annalium : Parentes, liberos, fratres, vitia habuerunt. Sed possis Priori loco sic supplere, duo ista glabra. Posteriori sic, tria hæc vitia. Itidem*

Ibid. 23, post *sumserat*, adde : Ovidius similiter :

Classe virisque potens, per quæ nova bella geruntur.

Vicinumque illud Statii VI 1 Theb.

Jura, fidem, ac superos, unâ calcata ruinâ.

Quod sic suppleveris, universa hæc, & jura, & fidem, & superos, hæc, inquam esse calcata.

14, *vers. 4 à fine*, post *Similiter*, adde : cum ad generale nomen respicitur : ut illo Ciceronis lib. 11 de Oratore : *Ceteræ fere artes, se ipsa tuentur per se singule : benedicere autem, quod est scienter, & perite, & ornate dicere, non habet definitam aliquam regionem, cujus terminis septa tencatur. Vbi Lambinus malit septum : sed repugnantibus libris. Nempe non cogitavit, Ciceronem ars respicere, quod longius antecessit. Præterea cum vox per metaphoram ponitur pro proprio virili. Livius lib. x : *Capita conjurationis virgus caesi. Pro, potissimi, sive principes, sive qui imprimis auctores ducesque erant. Item**

15, 28, post *regale*, adde :

Fortasse autem hujus etiam loci sunt ista, in quibus Nonius ait, neutrum poni pro masculino. Ut *simile est*, pro, *similis est*. Titinnius Fullonibus : *Formicæ pol. persimile est rusticus homo. Nævius Gymnatico : Pol. haut parassitum aliorum simile est. Novius in Militibus Prometinenibus : Tu enim pueri paucilli simile es : quia enim ad os fers, quicquid nactus es. Simile pro simile negotium, vel simile quid. Idem Nonius sic legit Captivis act. 11, sc. III :*

Fac fidele sis fideli. cave fidem fluxam geras.

Perperam tamen *fidele* explicat *fideli*ter. Nam si *simile* pro *similis* dixere, cur non & *fidele* pro *fidelis*? *Fidele* autem etiam est in Aldina, & aliis antiquis. Legitque ita Pylades Brixianus. Festus t quoque sic legit hunc Aulariæ locum act. 11, sc. 11:

Cocus ille nundinale est, in nonum diem

Solet ire coctum.

Etiam MSSi plerique, & vett. editt. habent Mercatore act. v, sc. ult.

Eamus intro. non utibile hic locus factis tuis.

Utibile pro *utibile negotium*, vel *utibile quid*: ut diximus. Vel hoc verum est: vel fides deroganda plerisque codd. antiquis: imò Festo quoque, Nonioque, qui sic legerunt. Grutero tamen id displicuit: arbitratur autem loca esse corrupta, idque occasione eâ, quòd S foret extritum, & I facile in E commigraret. Nempe ut sic scriptum fuerit, *utibili st, nundinali st, fideli stis*, & ita in aliis.

16, 18, post *lavacro*, adde: unde Latini in muliebri dicunt *thermae*, quia *aquæ* intelligitur. At Strabo, Græcum respiciens substantivum, *Θερμαὶ Καί-πετραὶ* ait. Variæque loca *Θερμαὶ* dicta: ut Stephanus ait in Ethnicis.

18, 20, post *tabellarius*, adde: At *homo amicus* intelligitur illo Terentii Eun. act. 11, sc. 11:

— *Plurimâ salute Parmenonem*

Summum suum impertit Gnaibo.

Et Adel. act. 111, sc. 111:

Nam is nostro Simulo fuit summus, & nos coluit maximè.

Ibid. 35, post *redactus*: ut, adde: non Plautus modò, de quo vidimus lib. 1 de Analogia, cap. xxxiv: sed etiam

21, 35, post *nomen* adde: Nec tamen adveser, si quis in hoc posteriori *negotium* malit intelligere.

Ibid. vers. penult. post *aris*, adde: Intelligitur quoque idem in *assarius*, *assipondius*, *decussis*, *centussis*, *argentens*, *aureus*. Livius lib. xxxv 111: *Dum pro argenteis decem aureus unus valeret.*

25, 34, post *tempus*, adde: vel *factum*.

26, versu quarto à fine pro *τροπαίαι*, scribe, *τροπαῖοι*. Ac versu proximo post *revertentes*, adde: At *τροπαίαι* est femininum, quia intelligitur *πρωαί*. Masculino *τροπαῖοι*, sive *τροπαί*, usus Plinius lib. 11, cap. xli 11. Puta à recto *τροπαῖος*. Femininum *τροπαίαι* usurpat Aristoteles lib. v, problemate v, & xl. Nempe à recto *τροπαῖα*, qui apud Plutarchum in Othone.

29, 16, post *Parthico*, adde: Est & Lucani lib. 1x:

Quam juxta Lethes tacitus prælabitur annis.

Lethes annis, pro *Lethe annis*.

33, 25, post *hostilis*, adde: Adducunt quoque ex eadem comœdiâ act.
III, sc. I: --- Neque ego unquam oblocutor sum alteri in convivio.

Vbi oblocutor alteri videatur esse, ut obloquitur alteri. Sed dicere possumus, simili esse ac *hostis*, vel *mimicus* alteri.

35, 7, post *que*, adde: mox in adjectivis, posteaque

41, 4, post *unus* adde: nobilium fontium, sive. Et *ibid.* 19, post *Rapidum*, adde, *Cretæ*.

45, 20, post *expertia*, adde: Item lib. II:

Ipsa sua per se sponte omnia Dis agere experts.

Sallustius in Catil. *Crudelitate fœneratorum plerique patriâ, sed omnes famâ atque fortunæ expertes sumus.*

46, 28, post *notissimum*, adde: Ut sine dubio genuina sit lectio in tertio de Amore:

Curia consilii nunc est dignissima tanti:

De stipulâ, Tatius regina tenente, fuit.

Ita enim maxima codd. pars; non *consilio tanto*, quod in nostris etiam est membran. Item apud Plautum Trinummo act. v, sc. II:

Non ego sum salutis dignus? —

Vbi MSSi, & vet. editt. *salute*: sed *salutis* jam olim Nonius legit.

48, 15, post *comprobatur*, adde.

Quamquam quid si dicamus, & hic præpositionem intelligi? Παράδωκεν hoc, quia nulla Latinis præpositio regat dativum. Sed cogitandum, ut Græcis eadem est terminatio dativi, & ablativi: ita & Latinis prius eandem fuisse. Nec, (si exceperis, quòd in tertia nunc in ablativo sæpe est E pro I,) aliter hi casus differunt, quàm quòd I, more Æolum auferatur: ut huic *Musai*, hac *Musa*; huic *fructui*, vel *speciei*, hoc *fructu*, hac *specie*. Quid igitur impedit, quo minùs dicamus, præpositionem animo concipiendam, quæ olim dativum & ablativum rexerit: sive ea sit *in*, sive *pro*, vel alia? Sanè Græci in dativis acquisitionis videntur præpositionem intelligere: ut *χρησιμον τέτω*, *utile illi*, *pro eo*, vel *ἐν τῷ τέτω*, *in illo*, vel *τὸν τέτω*, *cum illo*: vel *ἀρῆει τέτω*, *pro illo*, sive *caussa illius*. Possit & *ἐπὶ*, *ἐξ*, vel *πρὸς* concipi: quæ & ipsæ recipiunt dativum. Sanè & Latini sæpe ejusmodi per præpositionem efferunt. Ut, *Utilis illi*, vel *ad illud*: de quò postea. Item in aliis linguis hæc nunc cum præpositione, nunc sine ea exprimuntur. Ut Belgis, *C'is my goet*, & *C'is booz my goet*, q. d. *Bonum mihi*, & *pro me*.

Ibid. vers. seq. post *natura* adde: sive proprium, sive ἐλλειπτικὸν esse sermonem placent,

Ibid. 21, post *solet*, adde: Vbi, si præpositionem intelligi placet, ea fuerit *in*, q. d. *in vino capide*: *in consiliis auctor*: *in studiis particeps*. Planè ut Græcis intelligeretur *ἐν*, quæ dativum regit.

Ibid.

Ibid. 28, post *nostris*, adde : Par ratio, cum Græci dicunt *συνεσθίς* * *σεν* * *confertus tibi* vel *sen*. Vbi satis aperta est causa dativi, cum à præpositione dependeat. Nam *σεν*, ut extra compositionem, ita in adjectivis cum ea compositis, exigit dativum.

56, 7, post *declaratio*, adde : Vbi tamen præpositio in aliquibus codd. præteritur ; etiam editione Guiljelmii, & Gruteri. Ac similiter Varro lib. III de R. R. cap. XVI : *Erit hacen vocant, quo favos extremos inter se conglutinant, quod est aliud melle, propoli.*

58, 5, post *addunt*, appone : Quasi dicas, *Doctior Varronis* ; pro, *Varrone. Dulcior mellis* ; pro, *melle.*

60, 26, post *secundus*, adde : *Nulli*, inquit, *rei bellicæ laude inferior est.* Vti & Plinius, *Nulli annium celeritate inferior est.* Atqui *propis*, vel *propus*, nusquam legitur. *Infera* genere quidem neutro legas apud Tullium ipsum. Sed *infer*, vel *inferus*, apud neminem ejus ætatis : etiam *infer* sit Catonis : *inferus*, Livii Andronicæ.

61, 16, post *omnibus*, adde : Nempe, ut in positivo dicitur, *Fœcundus*, vel *amicus*, præ illo. Vbi præ valet ante. Quomodo Maro 1 Æn. ait,

— *Scelere ante alios immanior omnes.*

Vbi poterat dixisse, *immanior alis omnibus* : ut præ intelligeretur.

72, 1, post *misera*. *Virtus* † est *vitium fugere* : pro, *vitiū fuga*. Cic. Orat. ad Brut. *Docere non habet dignitatem, si quasi è ludo.* Sallust. Catil. *Idem velle, atque idem nolle, ea demum firma amicitia est.*

Ibid. vers. antep. post *homines*, adde : Sic in Horatiano istoc :

Sunt † quos curriculo pulverem Olympicum

Collegisse juvat.

Item * :

Est qui nec veteris pocula Massici

Spernit.

Ejusdem est † :

Sunt quibus in satyra videar nimis acer. —

73, 7, post *Sic*, adde : Livius de Papirii Curforis disciplina : *Bene habet Quirites, vicin disciplina militaris.* Eadem ellipsis in hoc, *Bene ei, vel male vertat.*

Item

74, 34, post *simile*, adde : nisi participium *dicentes*, vel *dicens*, intelligere malis : de quo non pugnabo.

79, 22, post *lib. vii*, adde :

Atque hæc de enallage doctissimorum etiam hominum sententia est : quæ nunc animus est expendere. Triplex verò exemplorum ratio est, quæ adduximus. Primum, ubi spatium temporis in accusativo ponitur cum verbo substantivo. Sed hoc cum fit, non tam enallagen casus puto, quam ellipsin præpositionis ante. Nempe, ut dicimus, *Natus annos triginta* ; pro,

amis.

* *confertus tibi*
vel *sen*.

† lib. I, od. I.

* Ibid.

† lib. 2, sat. 7.

A D D E N D A.

ante annos xxx : sic, *Est sex annos, cum venit* : pro, *est ante annos vi, cum venit*. Quâ de re iterum dicendum erit cap. XLIV. In altero accusativus ponitur post verbum *facio*, vel *opto* : ubi accusativum suspicor regi à verbo. Nimirum post *facio*, *scio*, *nescio*, vel eandem vim habentia, accusativus sæpius invenitur, qui pro nominativo poni videtur, quia præit, vel sequitur, ut *sit*, vel *fiat*, aut simile; cum revera hæc redundant, aut pro esse sumantur; accusativus autem regatur à verbo antea dicto. Vt in illo, *faciam diem exitiabilem ut fiat*: accusativus regitur, à *faciã* : sed *ut fiat*, *ἵνα ᾖ* : vel ponitur pro esse : q. d. *faciam hunc diem esse exitiabilem*. Item, *Faciam omnes bilaros ut fiant* : valet, *ἵνα ᾖ*, *faciam omnes bilaros*, vel *faciam omnes bilaros esse*. Quandoque est ellipsis relativi *ralis*. Plautus Amphit. *At ego te faciam ut miser sis*. Et Pseudolo : *Satis si hanc mulierem efficio ut tua sit*. Hæc sic supplevero : *Faciam te talem, ut miser sis*. Hanc mulierem efficio talem, ut tua sit. Similiter post *opto*, *volō*, aut *metuo*. *Illum t optant, ut vivat* : pro, *talem optant*. Idē Aulul. act. IV, sc. VI :

† Terent. Adel.
act. 5, sc. 4.

Nimis hecyle ego illum corvum ad me veniat velim.

Sententia est, *Velim corvum talem esse, ut ad me veniat*. Vel, *Velim corvum, atque ut veniat ad me*. Terentius Phorm. act. III, sc. II :

— *Metuo lenonem nequid suo suat capiti.* —

Ajunt *lenonem* poni pro *leno*, quia conveniat cum *suat*. Sed distinguere fatius post *lenonem*. Quasi dixisset, *metuo lenonem* : *metuo, inquam, nequid capiti suo suat*. Idem in verbis *scio*, & *nescio* statuendum. Plautus Menæch. act. II, sc. I :

Ego illum scio, quam cordi sit carus meo.

Et Asin. act. I, sc. I :

Verum meam uxorem, Libane, nescis qualis sit.

Sed post *scio*, & *nescis*, distinguendum. Copulâ infertâ, magis structura ratio parebit : nempe hoc pacto : *Scio illum, & quam carus sit* : *nescis uxorem, & qualis sit*. Utrobique & fuerit *ἕνεκεν*, ut sæpe accipitur. Itidem Terentii hoc Eun. act. V, sc. VII :

— *Scin me in quibus sim gaudiis !*

Sententia est, *nosci me, fortunamque meam, & in quantis sim gaudiis ?* Etiam enallagen statuunt in hoc Aulul. act. IV, sc. VII :

— *Sed servum meum Strobilum*

Miror ubi sit ; quem ego me jusseram hic opperiri.

Sed quid si hic quoque statuamus, *miror* convenire cum nominativo *ille*, qui desideratur : quasi dixisset Comicus : *Quem ego Strobilum, servum meum, me jusseram hic opperiri, ille miror ubi sit.*

Hactenus tantum institimus Comicorum exemplis. Expendamus nunc illa, quæ ex Cicerone afferuntur. Quale illud ad Quintum Fr. lib. II, ep. XIV : *Hæc me ut confidam faciunt*. Pro, *ego ut confidam*. Sed, puto, hic quoque

quoque sic supplendum, faciunt me ejusmodi ut confidam. Quasi dixisset, faciunt me confidentem. Multa etiam vulgò afferuntur, ubi accusativus pro nominativo poni dicitur ante verbum *videtur*. Tale ajunt hoc in Rullum: *Consulibus Senatus permisit, ut vini & olei decumas, quas ante se penâvera in Sicilia quæstores consuessent, Romæ venderent, legemque, his rebus, quam ipsis videretur, edicerent.* Pro, *quæ ipsis videretur.* Pro Râbiriò perduellionis reo: *Fit Senatusconsultum, ut C. Marius, L. Valerius Consules, adhiberent Tribunus plebis, & prætores, quos eis videretur.* Pro, *qui iis viderentur.* Imò Livium quoque ajunt eâdem enallage dicere: *Eam legionem primo quoque tempore in Sardiniam transmittendam curaret, mitteretque cum imperio, quem ipsi videretur.* Pro, *qui videretur.* Sed nulla istis locis enallage, quia loca hæc sic supplenda sunt: *legem, quam edicendam esse videretur, edicerent. Adhiberent prætores, quos esse adhibendos videretur. Mitteret, quem esse mittendum videretur.*

Tertium de enallage exemplorum genus erat: ubi vocativus usurpari dicitur pro nominativo. In quo Latini, more suo, imitantur Æoles: ut diximus lib. I I de Analogia cap. v. Vbi familia adduximus loca Maronis, Persii, Aufonii. Estque geminum hoc ejusdem Persii sat. I I I:

Stemmata quod Thusco ramum millefime ducis.

Sed in hujusmodi locis non omnino exui vocativi naturam, facile videbit, qui penitus considerârit. Atque hoc poetarum licentiæ sufficit, ut casus eos permittant. Hæcenus de Enallage.

80, vers. ult. post *malebat*, adde: Et ita quoque Terentius Andr. act. I I, sc. I I I:

Ipsus sibi esse injurius videatur. —

Et Adel. act. v, sc. VI:

— *Meditor esse affabilis.*

Ovid. epist. Briseidos:

Quâ merui culpâ fieri tibi vilis, Achille?

Martialis lib. XIII, ep. LXVII:

Non edat hanc volucrem, qui cupit esse salax.

Quintilianus lib. III, cap. VI: *Non sustineo esse conscius. Quæ sic per accusativum, sed parum usitatè extuleris: Videtur sibi, se esse injurium. Studeo, me esse affabilem. Merui, me fieri vilem. Non sustineo, me esse conscium. Cupit, se esse salacem. Quomodo Cicero in Catil. Cupio, me esse clementem. Vallam vide lib. III, cap. XXI I.*

82, 6, post *videatur*, adde:

Interdum etiam accusativus non à fronte, sed à tergo desideratur per ellipsin. Ut illo Ciceronis ad Terentiam: *Me miserum! In tantas te calamitates meâ culpâ incidisse? Supple, num tolerabile est? Terentius Andr. Act. I I I, sc. v:*

— *Servonî fortunas meas me commississe fati?*

Intellige, *serendumne?* vel, *me nec dignum*, aut simile. Plin. ad Adrianum:

Hominemne Romanum tam Græcè loqui? Puta, an credibile est? Vallam ad lib. II, cap. XIV.

Ibid. 27, post *nequit*, adde. Imò ut *superbus* scribatur, non hujus loci fuerit; sed conveniet cum *putat*: quia sententia erit; Ille *superbus* putat se jam, dejecto fratre, sedisse, sive in regno stabilitum.

83, vers. penult. post *ιατροφῆς*, adde: Ilocrates in Areopag. *Προσίνει ἡμῶν βελτίστος ἀπάντων ἀνθρώπων εἶναι. Convenit nobis, hominum esse optimis.*

85, 10, post *dicere*, adde: Seneca de vita beata cap. II: *Qui opes sequuntur, qui gratiæ adulantur.*

89, vers. 4 à fine, post *nocuerunt*, adde. *Vitam vivere*, apud Terent. Adel. Ac Propertius quoque lib. I, el. IV: — *Vita quodcumque sequetur,*

Hoc magis adfueo vivere servitio.

95, 8, post *retinuit*, adde: Quid quod Cæsar ipse libro III belli civilis dicat: *Cæsar cum audisset, Pompejum Cypri visum.*

Ibid. 34, post *convalluit*, adde: Locus est lib. VII, ep. XVII. Vel cum Scoppio dicamus, integrè esse *in ædibus domi*. Ut *domus* sit totum; *ædes* dicantur singula conclavia: quomodo ea distinguere videtur Plautus. Vide, quæ dicimus cap. LXVI. Imò in illo quoque antè memorato, *domi bellique*, si durius illud, per *domi tempore*, expleri videatur, pro *pacis tempore*: possis *domi bellique*, si suppleri, *in domi ædibus, inque militia tempore*: vel *in domi bellique loco*.

101, 20, post *gratiâ*, adde: Possis etiam suppleri hoc modo: *misereri misericordiâ alicujus: indolescere dolore cujusquam: fastidire ullius fastidio: vereri reverentiâ alterius: pudet pudore alicujus: tædet tædio alicujus*, atque ita in aliis.

105, 18, post *genitivi*, appone: aut ab accusativo *rem*, vel *pretium*: aut

115, 24, post *avenæ*, adde. Itidem in irascendi verbis. Ut *μάταις ὀφθαλμοῖς: furit iræ*: quomodo Seneca in Thebaide *:

— *Regni Laius rapti furit.*

125, 24, post *vidimus*, adde:

Etiam *indulgeo* ratione propriæ significationis olim accusativum rexit: postea, ubi eam exiit, dativum amavit. Propriam significationem cognoscere est ex simplici *urgeo*. Conflatum enim est ex hoc verbo, & præpositione *in ἐπιπλεῖν*, inferto D, & R, ut sæpe alias, in L mutato. Ergo ut, *urgere aliquem*, sic, *indulgere aliquem*, dixerunt. Terent. Eun. act. II, sc. I: *Nimis me indulgeo*. Vbi tamen Palatini MSSi, *mi*. Sed Donatus ME legit: atque addit: *Sic veteres, quod nos MIHI dicimus*. Subjicit deinde similem locum ex Heaut. act. V, sc. II: *Te indulgebant*.

136, 10, post *ullo*, adde: Horat. lib. I, od. VI:

*Scriberis Vario fortis, & hostium
Victor.*

Et in

Et in Ibin : *Filius & Cereris frustra tibi semper ametur.*

Ibid. 14, post *sororum*, adde :

Ovid. in Ibin :

*Et prius hanc animam, nimium tibi sepe petitam,
Auferet illa dies, quæ mihi secula venit.*

149, 31, post *dicere*, adde : Sanè hoc refellit vel locus ille ex parte antea adductus è Lælio Ciceronis : *Miles profectus sum ad Capuam, quinctoque anno post ad Tarentum quæstor.* Nam in urbe sine dubio domicilium habuit.

153, 26, post *feceris*, adde :

Simile, *assentior istud pro, quod ad istud.* Cicero lib. 1 de Orat. *Tum Scævola comiter, ut solebat, cætera, inquit, assentior Crasso.*

166, 31, post *statui*, appone : dativum : cumque casum propriè in nominibus tertix declinationis locum habere. Perperam quoque ab aliis credi,

180, 33, post *signamus*, subijce :

Nec Græci solum præpositionem addunt ; sed sæpius & Latini. Ita Ennius :

— *Eoque volentibus cum magnis Dis.*

Cato de R. R. cap. XIV : *Circumagi cum Dis volentibus.* Livius lib. 1 : *Agitate cum Dis bene jurantibus.* Pluraque id genus apud Franciscum Sanctium est videre. Ut in re tam aperta non debuerit Emundus Richerius, Theologus, & Cardinalitii Collegii apud Parisienses moderator, Sanctium propterea culpæ, & acerbius quidem. Sic enim scribit : *Multa insuper alia adducit Sanctius, quæ probare non possum, quia est nimius ostentator, & propagator eclipsos : nullum enim ferme est genus loquendi, in quo vocis alicujus defectum non comminiscatur.* Equidem non ubique Sanctio accessero, uti nec ejus fere vestigiis insistenti Grosippo : sed tamen nihil certius, quàm esse prope innumera, ubi brevitatis studio ellipsin amemus : atque ut interdum eos fugerit ratio, non ea ellipsis ostentatio dici iccirco mereatur. Sanè ne nunc quidem Minerva Sanctiana in manus meas pervenit : Grosippiana nonnisi, dum hoc opere prælum ferveret. Iucundissimum autem fuit, videre non pauca me cum iis communia habere, quæ ante annos xxx publicè docuisssem, partim etiam ante edita Grosippiana libris in aliis jam divulgasssem. Sed ad institutum redeamus.

193, 28, post *esset*, adde :

Præterita vocis passivæ sæpe ponuntur sine verbo substantivo. Terentius Heautont. act. 1, sc. 11 :

— *Vtut erat, mansum tamen oportuit.*

Vbi ajunt, *mansum* poni pro *manere*. Sed fumitur pro *mansum esse*. Nempe à *manetur*; unde *mansum est*, &, *mansum esse*.

198, 32, post *civium*, adde: Vbi *derisionem deridere* capiendum, non ut *deridere aliquem*, sed ut *ridere risum*.

206, vers. antep. post *scilatur*, adde: Nec refugit sequens seculum. Suetonius in *Julio* cap. 11: *Defecit apud Nicomedem, non sine rumore prostratae pudicitiae, quem rumorem auxit*. Plinius lib. v *Hist.* cap. x: *Iuxta Marcotim lacum, qui lacus antea Arapotes nominabatur*. Vbi tamen aliqui libri *locus*, sed perperam. Sextus Aurelius, sive quisquis scriptor libri de *viris illustribus*: *Morbo solutus (Numa) in Ianiculo sepultus est: ubi, post multos annos, arcu cuius libris à Terentio quodam exarata: qui libri, quia leves quassam sacrarum causas continebant, ex auctoritate patrum cremati sunt*.

207, 18, post *versu*, adde: Terentii Andr. act. 1, sc. 1:

Quas credi esse has, non sunt vere nuptiae.

Integrè sit, *Hæ nuptiæ non sunt veræ, quas sive quales tamen esse has credis*.

Ibid. 24, post *Terentius*, adde: Hecyrà act. 1, sc. 11:

Nocte illà primà virginem non attigit.

Quæ consecuta est nox, eam nihilo magis.

Ajunt esse enallagen casus, pro *nocte consecuta*. Sed est ellipsis nominis antecedentis: integrèque fuerit: *Eà nocte, quæ nox est consecuta*. Similiter

210, 24, post *cap. vi*, adde. At *ἑλληνικὸν* est: *Lugdunum, quæ*: pro, *urbis Lugdunum, quæ*. Sive *Lugdunum, quæ* *urbis*. Similis ellipsis in hoc Strabonis lib. vi: *Ἐξ ἧς ἔστι Μεταπόλιον, εἰς ἧν δὲ τὸ Ἰθνηεῖς τῆς Ἡρακλείας εἰσὶ σταδίοι Μπαρὸς τοῖς ἐκατόν*. Pro, *eis* 6. Latine sit: *Exinde est Metapontum, ad quam à navali Heraclea sunt stadia centum & nonaginta*. Propriè esset, *Metapontum, ad quod*. Sed *Metapontum, ad quam*, puta *urbem*.

ἑλληνικὸν etiam videtur hoc Plauti *Aulul.* act. 1v, sc. x:

— *Ego te, Euclio,*

De alià re rescivisse censui, quod ad me attinet.

Scio, vulgo post *censui*, poni *τελείαν στήμω*: ut sequentia cum proximo versu cohæreant. Verùm nihil impedit in *quod* intelligere *negotium*: quomodo idem Plautus *Epid.* act. 1, sc. 11:

— *Argenti dare quadraginta minas,*

Quod danistæ detur.

Nam integrè sit, *quod negotium*, hoc est, *quæ res*. Similéque hoc ejusdem: *Potius quam istam à me operam inpetres, quod postulas*. Item: *Amor amarum dat tibi, satis quod agrè sit*.

Ac simili ellipsi etiam ID ponitur post masculinum, aut femininum. Terentius *Adelph.* act. v, sc. 111:

Principio, si ad te mordet, sumtum filii

Quem facium. —

Vbi dicendum videretur, *Si is te mordet, puta sumtus, quem sumtum filii faciunt.* Sed *id* non convenit cum *sumtus*, verum cum *negotium*. Vt integrè sit, *Id negotium sumtus, quem sumtum filii faciunt.* *Id negotium sumtus*, valet et *res sumtus*, hoc est, *is sumtus*: cujus generis plura adduximus superius. Similiter Varro lib. I de R. R. cap. xxxi: *Vicia dicta à vinciendo, quod item capreolos habet ut vitis, quibuscum fursum vorsum scripit ad scapum lupini, aliumve, quem, ut hæreat, id solet vincire.* Vbi *id* ponitur, et si *scapus* antecesserit. Sic lib. II de R. R. cap. II: *Deterrent ab saliendo fuscillis e junco, aliave quâ re, quod alligant ad naturam.* Vbi videtur fuisse dicendum *quam rem*. Sed quod convenit hic quoque cum generali voce *negotium*, quatenus idem valet ac *res*. Quasi dixisset, *id negotium*, vel, quod apertius, *eam rem*. Prout expressit ipse Varro in III de R. R. cap. XVI: *Μελιτῶνας ἴτα ἑκαστὸν ἔχειν ὡς ἔδειξεν: quos alii μελιτοσποροφεία appellant: eandem rem quidam meliaria. puta, appellant.* Eandem rem dixit, pro, *eos μελιτῶνας*, vel, *ea μελιτοσποροφεία*. Imò Plautus non dubitat, nunc *negotium*, nunc *res*, addere. Vt in illo: *Quid negotii est, quamobrem mihi succenseas?*

Ad ἄλλω quoque refero, quando relativum convenit, non cum antecedenti genere, sed synonymæ vocis, quæ animo concipitur. Cicero ad Att. lib. x, ep. IV: *Multas à te accepi epistolas eodem die, omnes diligenter scriptas. Eam vero, quæ voluminis instar erat, sæpe legendam. Eam dixit, quia in animo erat epistolam.* Varro lib. I de re rustica cap. xxi, ubi de villa ædificanda ait: *Sin cogare secundum flumen ædificare, curandum, ne adversum eum ponas.* Vbi *eum* convenit, non cum *flumen* (nam *id* esset dicendum) sed cum *fluvium*: quasi dixisset, *ne adversum eum fluvium ponas*. Lucretius etiam in IV, ait:

Primum animalia sunt jam partim tantula, coram

Tertia pars nullâ ut possit ratione videri,

Harum intestinum quodvis quale esse putandum est.

Cum præcessisset *animalia*, subjicit, *harum*, quia in animo erat *animantium*: quod quandoque femininum, quia respicitur ad *bestiarum*. Atque hæc ita esse, exinde colligimus, quod synonymum, quicum convenit, interdum exprimitur. Catullus de nuptiis Thetidis & Pelei:

Illâ tempestate, ferax quo tempore Theſeus.

Sallustius initio Iugurthinæ: *Si hominibus bonarum rerum tanta cura esset, quanto studio aliena petunt.* Vbi poterat dixisse, *quantâ petunt aliena*.

Quandoque etiam relativum convenit cum antecedente, quod implicite antecessit, & explicite repetitur. Cæsar lib. I de bello Civili: *Interim Cæsari nunciatur, Sulmonenses, quod oppidum à Cornificio vii millium intervallo abest, cupere ea facere, quæ vellet.* *Sulmonenses* implicite idem est ac, *oppes*, vel *incolæ oppidi Sulmonis*. Cui proprie subjiciatur, *quod oppidum*: at post

A D D E N D A .

Sulmonenses, nonnisi $\kappa\tau\iota$ $\sigma\upsilon\lambda\mu\omicron\nu\epsilon\sigma\upsilon$, & ratione $\sigma\upsilon\lambda\mu\omicron\nu\epsilon\sigma\upsilon$, quatenus *Sulmonenses*, si resolvas, continet in se, oppidum *Sulmonis* : ut vidimus.

211, 4, post *hic* adde, geminatur, eoque

Ibid. 33, post *quale*, adde : Idem 1 Serm.

Occurrunt animæ, quales neque candidiores

Terra tulit. Pro, tales, quales terra non tulit candidiores.

Ibid. post *versum ult.* adde :

De *synthesi distributivorum*, & *partitivorum* (quæ etsi vulgo nominibus accenseantur, veriùs tamen pronomina sunt) diximus cap. 111.

212, 29, post *ejus*, adde : Vel si nullâ hîc ambiguitas videatur, quia factis pareat, nulla Verrem templa habuisse ; pro exemplo illud fuerit : *Verres expulit Seiam ex villa sua.* Vbi Verres potius villa intelligitur. Sin de villa *Sejæ* sermo est, fatius sit *ejus* dicere.

213, 3, post *fuisse*, adde : Idem pro P. *Seftio* : *Quisquis erat, qui aliquam partem sceleris Claudiani attigisset, quocumque venerat, quod iudicium sibi quicunque erat, damnabatur.* Pro, quocumque et iudicium erat. Et pro lege *Maniliâ* : *Ex eodem Ponto illa Medea profugisse dicitur : quam prædicant in fuga fratris sui membra in eis locis, quæ se parens prosequeretur, dissipavisse.* Se, pro *eam*.

217, 3, post *posse*, adde : Item pro *Sextio* : *Quem non tam admiror, quod meam legem contemnat, hominis imitator.*

Ibid. 6, post *gaudeam*, adde : *Virgil. in Ciri :*

Perque tuum memoris haustum mihi pectus alumna.

222, 7, Terent. Eun. act. II, sc. III :

Quandoquidem illarum neque te quisquam novit, neque scit, qui sis.

Præterea forma, & ætas, ipsa st, facile ut pro euncho probes.

Pro, te probes.

226, 1, post, *Sed &*, adde : *unus aliquis, quisquam unus, nemo unus, sapius* apud Ciceronem, Cæsarem, Livium, reperias. Etiam *omne quicquid*, apud Valerium Max. Itidem cum dico, *nemo quisquam*, posterius redundat ; ut *Priscianus* ait in XVII. Ita

244, 28, post, *Et alibi*, adde :

Sæpe etiam desideratur *post*, antè quàm electivam, numerali præeunte. *Columella* lib. VIII, cap. VIII : *Quinto die, quàm sustuleris, condire oportebit.* *Livius* lib. I belli Maced. *Alterâ die, quàm à Brundisio solvit.* Pro, postquàm.

245, in margine ad *alius*, vers. 29 appone : Nam ea, item præcedens, ac sequens scena, multis in libris non inveniuntur : nec factis videntur *Plautinæ*, etsi sint scriptoris admodum antiqui.

246, 8, post *sapientie*, adde : *Quamquam parum* naturâ est adjectivum. Nam factum ex $\rho\alpha\upsilon\lambda\omicron\nu\omicron$, eliso υ : ut ab eodem est *paulum*, ρ in ι abeunte.

Parum

Parum igitur, & *paulum*, notant *breve*, vel *parvum*; ac intelligitur *negotium*.

Ibid. 10, post *fortasse*, adde: Imò similiter etiam naturâ suâ nomina videtur *magis*, & *mage*; *satis*, & *sate*, unde *sat* per apocopen factum. Quid igitur mirum, genitivum habere additum, si naturâ sint adjectiva, ac *res*, vel *negotium*, intelligatur? Nempe dicitur, *abunde*, vel *magis*, vel *satis*, vel *fratidis*; pro *abunde*, vel *satis*, vel *magis negotium fratidis*. Nec obstat, quòd *magis*, & *satis*, sint terminationes masculinorum, & femininorum. Nam, si istò durius, possis in istis intelligere *res*. Et quædam tamen in *is* olim fuere etiam neutrius: ut *potis*, pro *pote*; de quo alibi dictum.

De *nimum*, *quantum*, *aliquantum*, *multum*, *nimum*, & similibus, res longè apertior. Nam omnia hæc nomina sunt adjectiva, in quibus itidem intelligitur *negotium*: unde *is* genitivus regitur.

251, 14, post *signis*, adde: Nisi istæc omnia dici putes per ellipsin, quæ hoc pacto debeat suppleri: *Modulatio ex operis*; puta, *modulo*. *Composita ex aeris*, & *terreni*; puta, *naturâ*. In *mœnium collocandorum*; nempe, *ratione*. *Vs aque ex imbrium*; supple, *casu*, vel simile. *Figurata ex cœlestium signorum*; videlicet, *figuris*. Quæ licet non damnem; tamen, quia Græcos sequi amat Vitruvius, verisimilius puto, ea integrè quidem, sed per Hellenismum dicta esse.

252, versu penult. post *consuisis*, adde.

Ajunt & *præter*, utrumque casum adsciscere. Priscianus lib. xviii: *Apud nos Præter accusativo conjungitur: & ablativo tum, cum pro Sine accipitur. Ut Sallustius in Catilin. Præter rerum capitalium condemnatis. Pro, sine condemnatis. Quod & postea repetit. Idemque apud Cledonium legas. Verùm non videtur hic Præter esse præpositio, sed adverbium, pro Præterquam.*

256, 23, post *quod ad*, adde: Similiter in prosa. Tullius in Oratore: *Magnam enim partem ex jambis nostra constat oratio. Pro, ad magnam partem. Sic, Nimum, vel aliquid immutavit, aut auxit. Pro, ad nimum: & ad aliquid. Ut Vlpianus loquitur l. i. §. vii. D. Nequid in flumine: Si ea res cursum fluminis ad aliquid immutavit. Ad partis etiam significationem refer nihil: quod significat, nec hilum, id est, nec minimâ ex parte. Ut illo Plauti Rudente, act. iii, sc. vi: Nihil salutem moror.*

257, 7, post *Apollinares*, scribe: Sic illo pro Rosc. Comædo: *Repromittis tu abhinc triennium Roscio. Pro, post triennium.*

259, 29, post *tempori*, adde: *Pro, in suo tempore. Discessit mane, sero.*

260, vers. 4 à fine, post *ædium*, adde: *Firmat quoque hanc sententiam illud Plauti Catinâ act. iii, sc. v:*

Cur enim (gladium) habes? P A. Insectatur omnes domi per ædes, nec quemquam

Prope

Prope ad se finit adire.

Vti & hoc Aulul. act. III, sc. II : --- *angulos omnis.*

Mearum ædium, & conclavium, mihi perviam facitis.

267, 25, post libro v, adde : Sic etiam &. Macrobius lib. I Saturn. cap. II : *Existimo nonnihil ad consuetudinem veterum etiam & prætoris verba conferre.*

Ibid. 32, post *putavi*, adde : Locutus similiter Vlpianus locis compluribus. Rævardum vide lib. v Variarum, cap. IX.

268, 9, post *processeram*, adde : Et lib. II : *Ergo igitur senex ille, veritatis arbitrium in divinam providentiam reponamus. Quem locum malè mutat Colvius. Et lib. III : Ergo igitur jam & ipse possum mihi primam istam virtutis adorem numerare.*

Ibid. 10, post VII, adde : & IX.

269, 10, post *illac*, adde : Item illo Virgilii disticho in vitâ ejus recensita à Servio :

Monte sub hoc lapidum tegitur Balista sepultus.

Nocte die tutum carpe viator iter.

Pro quo è MSo Petri Danielis editio Parisiensis, *Nocte dieque tutum* : eâque ex lectione factum in vulgatis, *Nocto dieque tutum.*

270, 24, post *ex ipsis*, adde : Idem post *non solum*. Cicero lib. XII, epist. XIV ad Famil. *Non solum, quia me libenter audire arbitrabatur ; sed quia libentius ipse loquebatur, omnia mihi tua & dicta, & facta, laudabat.* Idem lib. III Tusc. Quæst. *Quæ (dies) ita mitigat, ut isdem malis manentibus, non modo leniatur ægritudo, sed in plerisque tollatur.*

Ibid. 28, post *læva*, adde : Horat. lib. I, od. III :

--- *Tollere, seu ponere vult freta.*

Vbi plura interpretes.

Ibid. 31, post *nondum*, adde : Idem pro Archia : *Qui sedulitatem mali poetæ duxit aliquo tamen premio dignam. Pro, etsi mali poetæ.*

271, 9, post *parassem*, adde : Terent. Hec. act. IV, sc. II :

Quam fortunatus ceteris sum rebus, absque unâ hac foret !

Eandem *ἐλλειψιν* Priscianus in XVIII his probat exemplis. Iuvenalis in primo :

Græculus esuriens, in cœlum jussus, ibit.

Stadius in II Theb.

--- *Mutatoque velint transsumere cultus,*

Et Pallas doccat phæretas, & Delia cristas.

Pro, si velint. Virgil. in VI :

--- *Tu quoque magnam*

Partem opere in tanto, sineret dolor, Icare haberes.

Decet enim, Si. Horatius in primo Carminum od. XI :

Sapias, vina liques.

Pro, si sapias : ut quidem Priscianus exponit.

A D D E N D A.

exponit. Sed nihil impedit, quo minùs simpliciter sic exponatur: Hoc agamus, verè sapiamus, nec feriis vacemus, sed vino, & epulis, juxta insanam Epicureorum sapientiam.

Ibid. 11, post *expetens*, adde: Vti istoc ejusdem*:

--- *Confit cito,*

* *Trinummus*
act. 2, sc. 4.

Quam si tu objicias formicis papaverem.

Ibid. 13, post *intelligitur*, adde: Vide multa hujuscemodi Ciceronis, Livii, Columellæ, Terentii, ac omnium penè Jurisconsultorum loca, apud Godsc. Stewechium libro de particulis.

Ibid. 34, post *consideratur*, adde: Vt apud Plautum Aul. act. IV, sc. VI:

Engé, engé, Di me salvum, & servatum volunt.

Vel, si id adverbium malis, saltem hoc Terentii Andr. act. I, sc. V:

Ah, tantamne rem tam negligenter agere? Et Virg. Ecl. I:

Spem gregis, ah, silice in nudâ commixa reliquit.

Item II Æt.

Heu, nihil invidis fas quemquam credere divis.

Tibullus lib. II, el. III:

Ferreus est, eheu, quisquis in urbe manet.

Ibid. 32, post *omittitur*, adde: De more sophistis acclamandi *œû, éã, σ-φώς, engé, pulcrè*, similiæque. Epilogus de instituto in hoc opere.

272, 17, post *libelle*, adde: Vel post *au*. Vt illo Terentii:

Au, mi homo, sanusne es?

Ibid. 23, post *immortalium*, adde: Locus est act. II, sc. III. Ad quem Donatus adducit hoc è Ciceronis Oeconomico: *Quid igitur, pro Deum immortalium, primum eam docebas, quæso?* Etiam nominativum censet Linacer

Eun. act. III, sc. V:

— *Pro Iupiter!*

Nunc est profectò interfici cum perpeti me possim.

At mirum, non vidisse, *Iupiter* esse vocativum, cum alibi dicat Terentius, *Pro sancte Iupiter!* Vbi *sanctus* dicere non ausim.

Ibid. 27, post *tendere*, adde: Vnde liquet de illo Ciceronis, oratione antequam iret in exilium, *Eheu, conditionem hujus temporis.* Itémque hoc Terentii Phorm. *Eheu, me miserum.* Quæ ipsa verba usurpat Sallustius oratione Atherbalis ad Senatum.

F I N I S.

I N D E X

LIBRI SEPTIMI DE RE GRAMMATICA,

QVI EST

DE STRUCTURA.

Romanus numerus caput, barbaricus paginam, A verò Addenda designat.

A, vel AB, præpositio omiſſa intelligitur in ablativo, quo motus è loco ſignificatur, XLVI. 170. quæ ipſa nõ raro exprimitur, *ibid.* Eadem intellecta, XLVII. 171. & XLVII. 173, 174. & XLVIII. 175, 176, 178. item LXVI. 258. A, vel AB, cum ablativo, loco genitivi, item loco nominis gentilis, poſſeſſivi, aut ſimilis, LXV. 253, 254. & LXVI. 258.

A Veſte, VII. 32.

Ab, & *Abs*, quibus conſonis præponantur, LXV. 253.

Abeſſe urbe, & *abeſſe ab urbe*, XLIII. 153.

Abhinc decem annos, pro *abhinc ante decem annos*, XLIV. 162. *Abhinc decem annis*, pro *in annis*, *ibid.*

Abire magiſtratu, pro *a magiſtratu*, XLVIII. 178.

Ablativus cauſæ, instrumenti & modi, proprie non regitur à nomine, ſed præpoſitione pro ellipſin præteriti, VII. 34, 35. neque à verbo regitur, ſed præpoſitione omiſſa A, vel A B, D E, E, vel E X, P R Æ, aut C V M, XLVII. 171, 172, &c. ac præpoſitiones eas quandoque exprimi, *ibid.* niſi quòd cum ablativis instrumenti non temere invenias, 173. Ablativus, qui abſolute poni dicuntur, cum participio præteriti temporis ſubjicitur id, quod poſtea conſecutum, regi à præpoſitione A, vel AB, eà ſignificatione, quæ POST ſignificant, XLIX. 179. At cum Ablativus eſt participium, vel nomè præſentis temporis, regi à præpoſitione IN, vel S V B, 179, 180. Ablativi additi verbis copiæ, vel inopiæ, dependent à ſuppreſſa præpoſitione A, vel D E, XLVII. 173, 174. At juncti verbis æſtimandi, aut morandi, à præpoſitione P R O, 174, 175. Subditi verbis vitandi, cavendi, prohibendi, liberandi, à præpoſitione A, XLVIII. 175. nitendi, ab IN, gloriandi, ab IN, vel D E, 175, 176.

Absente nobis, præſente legato, ſimiliæque, IV. 205.

Absinthites, vel *abrotanites vinum*, quomodo dicatur, A. 4. 21.

Abſolvendi verba non regunt genitivum: ſed genitivus iis additis regitur à nomine ſubſtantivo, quod intelligitur, XXVI. 97.

Abſolvere ſe, manu, 3, m, XXII. 89, *in art*, XXXI. 118,

Abundare pecunia, puta *copiâ*, xxx. 111.

Ac, & *atque*, num ſuperſint, cum ab iis incipit oratio: ac mos in talibus Hebræorum, & Arabum, LXVIII. 268.

Accuſandi, abſolvendi, & damnandi verba etiam apud Græcos amant genitivum; ſed itidem præpoſitione intellecta, XXXII. 114. Accuſandi, abſolvendi, damnandi verbis genitivus additus regi non à verbo, ſed ablativo intellecto; puta *crimine*, *actione*, *peccat*, & his ſimilibus, XXVI. 96, 97, &c. At ablativus regi à præpoſitione intellecta, *ibid.*

Accuſativus an per enallagen pro nominativo ponatur, ubi ſic Grammaticis traditum, A. 79. 22.

Acherunt eſſe, XLVI. 168, 169.

Acuta bell, *inania fame*; & familia, κατ' ἐλίειν dici, VII. 31.

Ad intellectum, LI. 190. LXIV. 249.

Ad Apollinis, in Veneris, à Veſte, ex Apollodori, & his affinia, VII. 32.

Ad ſubinde, nec ſemper tamen, locum potiùs propinquum, quàm ingreſſum in eum ſignificare, XLII. 149. *Ad*, pro *in*, XLII. 151. accuſativus ſpatium temporis ſignificantibus addita, κατ' ἐλίειν omitti non poſſunt, XLIV. 161. *Ad*, vel *in*, in communibus locorum nominibus interdum omittitur, LXVI. 255, 256.

Adhuc, pro *ad hoc*, VI. 25. & LXIV. 246.

Ad incita, vel *incitas*, VI. 18.

Adjectiva ſubſtantivè, ſubſtantiva adjectivè niſurpata, II. 5. Adjectiva plura interdum uni ſubſtantivo jungi, etſi aliter Servius putat, III. 6. Adjectivum accommodat ſe ſubſtantivo, non contra, III. 6. cum utro conveniat, ſi ſubſtantiva diverſi generis per Appoſitionem ſocientur, IV. 12. adjungitur ſubſtantivo genere diverſo, idque trifariam, v. 13, 14, &c. Adjectiva verbalia ſæpe etiam regunt caſum verbi ſui: ſæpe illa in *ſententis*, raro alia, IX. 38, 39. Adjectiva diſtingui oportet, quæ hiſtorici, aut poetæ, quæ item oratores genitivo adjungunt, x. 42. Adjectiva ſimilitudinis an genitivo addita ſemper ſignificent formam; aut dativo, mores, XI. 43. Adjectiva falſè credita regere

I N D E X.

gere genitivum, cum genitivus potius regatur ab substantivo intellecto, x. 40. ut in partitivè acceptis, *ibid.* comparativis, & superlativis, *ibid.* verbalibus, & adjectivis, 41. 42. item adjectivis amicitia, proprietatis, similitudinis, æqualitatis, xi. 43. mensuræ, copia, & inopia, 44. 45. Adjectiva contentus, dignus, alienus, & diversus, genitivo junguntur κατ' ἄλλαις substantivi, xi. 46. 47. Adjectivis commodi, vel similis significationis, infinitivus additus vim habet nominis, & intelligitur præpositio ad, xii. 50. Adjectivo additus ablativus causæ, vel modi, non regitur ab adjectivo, sed à præpositione subintellectâ, xiv. 53. 54. Adjectiva nullâ, uti neque verba, regere dativum; eum tamen casum illis convenire, xii. 47. 48. nec accusativus regitur ab adjectivo, sed à præpositione subintellectâ, xiii. 51. 52. idem de ablativi rectiōne statuendum, xiv. 53. 54. &c.

Adscribi Senatoribus, & in numerum Senatorum, xxxiv. 126.

Ad sedare, pro ad sedandum, t. 183.

Adverbium quibus vocibus jungatur, lxi. 231. Adverbium pronome, vel nomen pro adverbio, lxi. 231. 232. Adverbiorum pleonasmus, lxiii. 242. 243. Adverbia nullum casum regere, lxiv. 245. 246. &c. Adverbia κατ' ἄλλαις genitivo juncta, lxiv. 246. 247. 248. Adverbia derivata retinent casum suorum nominum, lxi. v. 248.

Adversari regem, adversus regem, & regi, xliiii. 156. 157.

Adulor cum accusativo personæ, xxi. 84.

Aedes, & domus, ut fortasse differant, lxvi. 260.

Vide & hic Addenda.

Æger corporis, x. 42.

Ægypti, pro in Ægypto, vel regione Ægypti, xxv. 94.

Ægypto venio, pro ab Ægypto venio, non esse solcismum, etsi id Quinctilianus putarit, xlvi. 171.

Æqui bonique facio, ἰσχυροῦς dici, xxix. 106.

Æstimandi verbis genitivum adjunctum regi à nomine per ellipsin omisso, xxix. 105. Ablativum autem, à præpositione subintellectâ, 106. 107.

Æstimandi verba Græcis quoque genitivo ἰσχυροῦς junguntur, xxxii. 116.

Affectuum verba Græcis etiam sociantur genitivo, xxxii. 114. 115.

Agroecius refellitur, li. 192.

Alienus cum genitivo, more Græco, xi. 47. Alienus, & alius, cur ablativo jungantur, xiv. 55. 56.

Aliquando, & olim, etiam sociantur præsentis, lxii. 241.

Alius ablativo junctum, xiv. 55. 56. & ibi Addenda: item lviii. 221.

Alatro, optimi ævi scriptores cum accusativo

potius usurpant, quam cum dativo, xxxix. 138.

Alter de femina, iv. 9.

Alter, alius, aliquis, quisquam, redundant post nullus, nemo, nihil, lix. 225. 226.

Altum, ævulum, tranquillum, ἀνώλως, intellectu mere, vi. 19.

Amabo, pro amabo te, xxiii. 91.

Ambo duo, per pleonasmum, lii. 7. item lix. 224.

Amstelodami celebri opido, an in celebri opido, aut opido celebri, dicendum, xxv. 94.

Annua pendere, puta æra, vel stipendia, vi. 24.

Ante intellectum, lxxvi. 256. Ante deficit in his formulis, tertio calendæ, nonis, idus, &c. lxxvi. 256. 257.

Ante hæc, pro ante hæc, vi. 25.

Antiochie, pro in opido Antiochie, xxv. 93.

Antiptosis nominativi, pro accusativo ante verbum infinitum, xx. 82.

Antiquum obtinere, puta ingenium, vi. 19.

Antiqua potentia, x. 42.

Apparere, xxxiv. 123.

Apollinaris refellitur, lvii. 220.

Apollonii Dyscoli laus, & qui eum sequantur, i. 2.

Appositionis nomen veteribus Grammaticis ignotum. A. 4. 12. An illa figura nomen mereatur. A. 6. 5. videri ἰσχυροῦς genus, ii. 4. ea duplex. ii. 5. non semper alterum nomen proprium habet, ii. 5.

Apprimere cum superlativo, xvii. 68. 69.

Appulejus emendatus, xxxv. 130. 131.

Appulit, puta navem, xxiii. 91.

Arbor abietis, pro abiete, vii. 29.

Arcere pecori, xxxvii. 135.

Ardua montium, similiaque, vii. 31.

Argui pigritiæ, puta criminis, xxvi. 97.

Arrius Reate, xiv. 54.

Attendere aliquem, & aliquid: item ad aliquid, & aliquid, xliii. 156.

Atticinusus verbi accusativum regentis suæ originis, vel cognatæ significationis, xxii. 89. 20.

Audio an dativo junctus reperitur, xxxix. 138.

Avellana, & castanea, puta mix, vi. 21.

Avelli aliquo, & ab aliquo avelli, lxviii. 178.

Aureus, pro nummus aureus. A. 21. 35.

Aut sequente vel, lxvii. 264. Aut intellectum, lxviii. 270.

B.

Belli militiæque, pro tempore belli militiæque, xxv. 95. Benedicere Deo, vel Deum, xxxv. 128.

O o 2

Bidons

Bidens cur femininum, VI. 22.
Bipennis naturâ adjectivum, e jusque etymon,
 VI. 23, 24.
Boni consilio, dicitur ἐλλειπτικῶς, & quomodo ellipsis
 ea supplenda, XXIX. 106.
Bono alicujus, & cum bono alicujus fieri, XLVII. 173.
Burichus, VI. 17.
Burra, puta *bucula*, VI. 16. *Burrus* nunc valet *rufus*,
 nunc *bispidus*, VI. 27.

C.

Ioachimus Camerarius Ioac. N. VII. 36.
Caper refellitur, XXVIII. 103.
Carere rei, XXX. 111.
Caro, vel *carē cmta*, XLVII. 174.
Cartagini, *Sicyoni*, *Lacedæmoni* esse *quempian*,
 cum dicimus, non dativos esse, quod Servius pu-
 tabat, sed ablativos, more antiquo desinentes in I,
 XLVI. 168, 169.
Caronis vetus lectio defensa, LIV. 201.
Carullus illustratus, LIX. 226. & LXV. 253, 254.
Cautionem cavere, XXII. 89.
Cavere malo, pro *à malo*, XLVIII. 175.
Celandi verba an geminum regant accusati-
 vum, XL. 149, 141.
Celer irasci, pro *ad irasci*, sive *irascendum*, LI. 190.
Centesima, puta *usura*, VI. 27.
Certandi verba per Hellenismum dativo sociata,
 ubi Latini uti solent ablativo cum præpositio-
 ne, XXXVII. 133, 134.
Certe hercle, LXIII. 243.
Certus sententiæ, X. 42.
Cetera, & *pleraque* accusativi, cum ellipsi præposi-
 tionis, XII. 52.
Chiridata quid, VI. 26.
Chryssipi Stoici geminum opus ἀδὲ συνθέσεως,
 sed *Dialecticum*, I. 2.
Circa intellectum, LXVI. 257.
Ciceronis ad Atticum locum illustratur, ipsèque
 multimodis defenditur ab inscitia, cuius à Gro-
 sippo arguitur, XLII. 145, 146.
Cenare olus, epulas, XXII. 90.
Coeundi, ac miscendi verba, per Hellenismum
 dativo sociata; pro quo Latini ablativos cum
 præpositione, XXXVII. 135.
Cognatæ significationis accusativus à verbo
 rectus, XXII. 89.
Collectivæ, ac partitivæ, singulo numero vim
 habent pluralivi, III. 8.
Colobus quid, VI. 26.
*Commodandi, consulendi, auxiliandi, mandan-
 di, nunciandi, ignoscendi* verbis dationem inesse,

ut iure dativum adsciscant, XXXIV. 122.
Comitor, cum dativo, more Græco, XXXV. 129.
Comparativorum, & superlativorum, eadem
 est ratio regiminis, quæ positivorum, XV. 56, 57.
Comparativos etiam partitivè acceptos, de pluri-
 bus, quam duobus, usurpari, contra Vallam ostendit-
 ur, XV. 57. *Comparativi* mensuræ genitivum
 adsciscunt, non ut comparativi, sed ex communi
 natura adjectivi, XV. 58. *Comparativos* vi sua non
 regere dativum, accusativum, vel ablativum, XVI.
 60, 61, &c. *Comparativi* cur aliquando minus sig-
 nificenter positivo, XVI. 62. *Comparatio* an rectè
 fiat, si dicatur quis fortior, vel doctior omnibus,
 XVI. 61. *Comparatio* etiam inficitur voce ho-
 monymâ inter res diversas, XVI. 61.
Comperius mendacii, XXVI. 99.
Comperio, audito, ablativi absolute positi, XLIX. 179.
Complere *supra*, XXX. 110.
Concumbere Deæ, pro *cum Dea*, XXXVII. 135.
Condemno furti, dicitur ἐλλειπτικῶς, pro *de furti cri-
 mine*, XXVI. 97.
Condono cum accusativo, deque ejus structura
 error Donati; item alter Julii Scalgeri; ac Era-
 smus adversus eum defensus, XXI. 85.
Conjunctio an aliquando connectat diversos
 casus, LXVII. 261, 262. eam diversos gradus,
 & in verbis diversos modos, ac tempora copula-
 re, validè probatur, LXVII. 262, 263.
Consequendi, & frustrandi verba apud Græcos
 quoque adsciscunt genitivum per ellipsin nomi-
 nis ἡγήμα, vel similis, XXXII. 117.
Constatre alicui, & *ex alicui*, XLVII. 172.
Contentus cum genitivo, & unde is regatur, XI.
 46. cur ablativo jungatur, XIV. 55. etiam absolu-
 tè ponitur sine ablativo, aut infinitivo, *ibid.*
Continens, puta *terra*, VI. 26.
Contumacia factum itur, præda prædatum itur, & simi-
 lia, per metalepsin sic dici; ac verus in istis lectio
 defensa, apud Catonem, Plautum, & Quinctilian-
 um, LIV. 201, 202.
Conturbare, pro *conturbare rationes; decoquere*, pro *de-
 coquere rem*, & similia, κατ' ἰδέειψιν intelligenda,
 XXIII. 91.
Convenientia Nominativi cum verbo sic trifra-
 ctam, XVII. 70. Verbum duobus appositum sub-
 stantivis diversi numeri cum utro conveniat, *ibid.*
 & 71. *Convenientia* verbi substantivi, quando
 convenit nominativum diversi numeri poste-
 riori, non est sermo figuratus, quod Budæus puta-
 bat, XVII. 71. *Convenientia* verbi infinitivi
 cum accusativo, XX. 80. aliquando est eadem nomi-
 nativi pro accusativo post verbum infinitum, *ibid.*
Convenientia casus, ubi non videtur esse, LV. 206.
 Copix,

I N D E X.

Copia, & **inopia** adjectiva non regere aliquem casum, XI. 44. **Copia** & **inopia** verbis genitivus additus regitur ab ablativo subintellecto; ablativus à præpositione, quæ quandoque additur, quandoque omittitur, XXX. 110, 111, 112. Græcis ea quoque genitivo junguntur, qui regatur à præpositione *ἐν*, XXXII. 117.

Copula in numeralibus quando exprimi debeat, quando supprimi, LXVI II. 269, 270.

Coryra, urbs, & insula, XXV. 95.

Cras, pro **crastino**, LXI. 232.

Crastinus, pro **cras**, LXI. 232, 233.

Creta, pro **in Creta**, aut **in insula Crete**, XXV. 94.

Cujus, vel **cujus interest**, XXIX. 107.

Cum intellectum, XLIX. 180.

Cum intelligitur in ablativis modi, aut comitatus, LXVI. 259.

Cum pro **quia** indicativo junctum, contra **Lincii** sententiam, LXVII. 265.

Cupidus scire, pro **sciendi**, & **familia**, LI. 185.

Curare, **puta rem**, XXIII. 91. **Curare corporis**, XXXIII. 118. **Curare rem aliquam**, & **alicui rei**, XXIV. 126.

Curiosus, & **incuriosus rei**, X. 42.

D.

Dalmatica, tunicae genus, VI. 26.

Damnare voti, & **voto**, XXVI. 98.

Dativus, pro **accusativo**, quando infinitivus esse ponitur post **licet**, **expedit**, **neesse est**, &c. XX. 82, 83.

David de Willelm, VI. 20.

De intellectum, XLVII. 171. & XLVII. 173. XVI. 258.

Decedere, pro **decedere de vita**, LXVI. 260. **Decedere provinciâ**, & **de provinciâ**, LXVIII. 178.

Decet, & **indecet**, cum **dativo**, XXXV. 130, 131.

Decies, **vicies**, **sexagesies** **sestertium**. Ellipticæ locutiones, in quibus subaudi **centena millia**, LXII. 237.

Decipi laboris, XXXI. 113.

Decoquere, **puta rem**, XXIII. 91.

Defendere pecori, XXXVII. 135.

Deficit mihi, & **deficit me**, XXXIV. 125.

Deinde **postea**, & **deinceps inde**, per pleonasmum, LXIII. 243.

Deiphobe Glanci, pluriatque, ubi **filia**, vel **uxor**, vel **servus**, aut **simile**, intelligitur, VII. 31.

Delectari aliquo, & **in aliquo**, XLVII. 172.

Delos urbs, & **insula ejusdem nominis**, LXII. 150.

Desperere mentis, XXVII. 107.

Desperato, **comperito**, **absoluto**, absque pronomine eo, IX. 230.

Dic potare, pro **de die**, XLIV. 163.

Dies sex spatii, pro **spatium sex dierum**, VII. 31.

Differendi, **distandi**, & **dissentienti** verba dativo per Hellenismum sociata, pro quo Latini utuntur ablativo cum præpositione, XXXVII. 134, 135.

Dignus cum genitivo, & unde is regatur, XI. 46. **Dignus consilii**, & **salutis**, A. 46. 28. **Dignus odium**, pro **ad odium**; ubi in structuræ ratione etiam hæsit **Donatus**, XIII. 52. **Dignus** cur ablativo jungatur, XIV. 55.

Disse cum **dativo**, XXXVII. 134.

Diversus, cum **genitivo**, more Græco, XI. 47.

Docendi, **monendi**, **rogandi**, ac **celandi** verba an regant **geminum accusativum**, XI. 139, 140.

Dominandi verba Græcis etiam genitivum adferunt, qui à præpositione per ellipsin regatur, XXXIII. 119, 120.

Dominari, & **regnare alicujus**, XXXIII. 119, 120. **Dominor** utriusque Latini **dativo**, an **ablativo**, jungatur, XXXIII. 120.

Domi, pro **in domo**, vel **loco domi**, XXV. 95.

Domo, **pro in domo**: quam præpositionem veteres etiam addunt scriptores, XLVI. 169, 170.

Domutio, vel **domum itio**, VII. 33.

Donus in **accusativo** singulari sæpe admittit præpositionem; ut **in domum intrare**, pro **domum intrare**, XLII. 151. in plurali etiam sine præpositione ponitur, 52.

Domus, & **edes**, ut propriè differant, LXVI. 260, & in **Addendis**.

Donati lapsus, XLII. 148.

Dono te libro, & **dono tibi librum**, cum similibus locutionibus, XI. 140.

Dosithei versio notata, XXI. 87.

Dotis legi, pro **dos logorum**, VII. 30, 31.

Duce te, **comite te**, locutiones Ellipticæ; illic **sub**, hic **cum** suppleendum, LXIX. 180.

Duodecim discere, **puta tabulas**, VI. 25.

Dulium cum **compositis**, item **janipridem**, & **mupey**, quando præterito, quando item præsentis socientur, LXII. 241, 242.

E.

E, vel **EX** intellectum, XLVII. 173.

Edopol, & **certe**, cum **infinitivo**, LXII. 247.

Egeo, **indigeo**, **careo**, cum **genitivo**, XXX. 111.

Egeo cum **accusativo**, XXX. 112.

Ellipsin videri, quoties duobus, vel pluribus singularibus, jungitur adjectivum, aut verbum plurale, I. 17. **Ellipsis** vocis alio numero repetendæ, V. 14. **Ellipsis** substantivi ostenditur in multis nominibus, quæ cum substantiva credantur, naturâ sua sunt adjectiva, VI. 15, 16, 17, &c. **Ellipsis** esse substan-

substantivi, ubi adjectivum genere neutro substantivè poni dicitur, exemplis illustribus comprobatur, v. 15, 16, 17, &c. & præcipuè, 19, 20, 21. Ellipsis quinctuplex substantivi regentis genitivum, vii. 31. Ellipsis verbi substantivi frequens, xix. 74. alterius etiam verbi crebra in proverbii, 75. item iis, quæ honestè dici non possunt, *ibid.* & verbi *capit*, ubi similis, ubi infinitivus vulgo dicitur poni pro imperfecto, *ibid.* & 76. Ellipsis partitivus unus, x. 41. Ellipsis nominativi quot modis suppleatur, xix. 72, 73. accusativi à verbo recti, xxi. 11. 91. nominis *ut*, vel *opidum*, in nominibus propriis opidorum, quæ in genitivo verbis addita falsò creditur ab iis regi, xxv. 93, 94. item nominis regio, vel *insula*, in propriis regionum, & insularum, 94. suppleta in *Aequi bonique facio*, & *Boni consulo*, xxix. 106. Ellipsis præpositionum *ob*, vel *propter*, *per*, *circa*, *vel a*, xliii. 153. substantivi, unde regitur gerundium in *di*, l. 111. 194, 195. pronominis *me*, *te*, *se*, lviii. 221, 222. adverbii, l. 111. 244. præpositionum *ante*, *post*, *propter*, *per*, &c. l. xvi. 256, 257, &c. Ellipsis casus à præpositione recti, atque adeo etiam præpositionis cum suo casu, l. xvi. 260. conjunctionum, l. xviii. 269, 270, 271.

Eldo te *annulum*, xxi. 85.

Eldere pugna, xxxi. 113.

Emendi, & vendendi verba, cum genitivo constructa apud Græcos, xxxii. 117.

En ecce, per pleonasmum, l. xii. 243.

Enallage accusativi, item vocativi pro nominativo, xix. 79. Enallages accusativi pro nominativo exempla quadam excussa. A. 79. 22.

Ennii in Erchtheo vetus lectio vindicata, l. xi. 233. idem apud Ciceronem emendatus, l. xv. 253.

Eous, pro *mane*, l. xi. 232.

Επείγουσις. A. 4. 12.

Ephesi, & *in Epheso*, xli. 167.

Epi, & *επι*, addita loci spatium significantibus diversam vim habere, xli. 159.

Eques Parthorum, pro *Parthicus eques*, vii. 29.

Ergo ablativus, sive dativus, ab *εργον*, l. xiv. 247.

Ergo igitur, per pleonasmum, l. xviii. 268. *Ergo* omisium per ellipsum, l. xviii. 271.

Erubescere fortune, xxvii. 101.

Erubescio genitivo jungitur à *Curcio*; sed cum accusativo usus est, xxvii. 102.

Erumper se, vel *stomachum*, xxii. 89.

Esse, aut *valere plaris*, *εξελπιζον*, pro *rem plaris preteriti*, xxix. 105.

Est amos *decem*, pro *est factum ante amos decem*, xli. v. 161.

Est mihi *nomen Petrus*, *Petri*, *Petro*; & *an* rectè etiam *Petrus* hic dicatur, xx. 11. 123.

Est loquens, pro *loquitur*, l. x. 229.

Est videre, & similia, dici *κατ' εἰδος* nominis *factus*, l. 186.

Esurire beatitudinis, xxx. 111.

Et non semper est connexiva, sed & *inceptiva*, *Imò Orientis populus etiam inchoat librum*, l. xviii. 268, 269.

Etesiae unde dicti, vi. 26.

Etiamsi cum indicativo, contra quam *Alvaro* visum, l. xvii. 265.

Eti *quavis*, per pleonasmum, l. xviii. 267.

Eux unde, l. xix. 273.

Evocationem male in figuris reponi, xix. 79.

Ex intellectum, l. xvi. 258.

Excedere patriam, xlii. 152.

Exequias ire, venire, pro *ad exequias*, l. xvi. 256.

Exire limen, & *limine exire*, xlii. 152.

Exire ore, & *exire ex ore*, xliiii. 153.

Expers cum ablativo. A. 45. 20. *Expers unguentis*, de unguento, xi. 45.

Expere flammæ, xxx. 110.

Exosus, quando accusativum, quando item dativum requirit, l. x. 229.

Ex vicini, similisque, vii. 32.

F.

F Abiis an rectè statuat *solocum esse*, *Aegyptus venio*, xli. 171.

Facio, pro *proficio*, an dativo jungatur, xxxix. 138.

Facio, *scio*, *nescio*, *opto*, *metuo*, habent interdum ante se nominativum, ubi nominativus multò usitator est. A. 79. 22.

Falli animi, vel *sermonis*, xxvii. 101. item xxxi. 113.

Familie erecti *ciende*, vel *ciscende*, quomodo dicatur, iv. 10.

Fas, & *nefas*, naturâ suâ videri adjectiva: & unde ea dicantur, viii. 35.

Fastidire alicujus, pro *alicujus causa*, xxvii. 100, 101.

Feræ, puta *bestiæ*, vi. 16.

Ferina ἀπλάς, pro *carne ferina*, vi. 17.

Ferox scelerosus, x. 42.

Festus locus corrigitur, vi. 25. *lapis ejus*, xlii. 147. *ejusdem geminus error*, xlii. 156. xlviii. 176, 177.

Fidele, pro *fidelis*, *mundinale*, pro *mundialis*. A. 15. 28.

Finis duplex, *ε*, & *θ*, xxxiv. 122.

Fluvia, pro *fluvius*, vi. 16.

Fluvius naturâ suâ adjectivum, in quo intelligitur *amnis*, vi. 16.

Foci, & *vicinie*, pro *in foci*, & *vicinie loco*, xxv. 96.

Franciscus Nannus, l. xi. 235.

Frustrari captiois, XXXI. 113.
Fruterii error, XLVIII. 176.
Fingor cum accusativo, XXI. 88.
Χαίρω, & συγχαίρω ἑτάς, XXXII. 115.

G.

Genitivus verbo substantivo additus non regitur à verbo, sed à nomine intellecto, XXIV. 92. Genitivus verbis additus, etiam apud Græcos, non regitur à verbo, sed vel à nomine, vel adverbio, vel præpositione intellectâ, XXXII. 113, 114, 115, &c. Genitivo verba juncta per Hellenismum, XXXIII. 118, 119, &c.

Gerunda rectius, vel gerundiva, dici, quàm *gerundia*, LIII. 194. omnem ea habere casum, præter vocativum, LIII. 195. *gerundia in di cum genitivo plurali*, *ibid.* In *dion* exeventia passivè accepta, an passivorum more admittant ablativum cum præpositione, LIII. 195, 196. an accusativum patientem recipiant, præcipue cum adest præpositio, 196. Terminata in *di* accusativum adfiscunt, maxime si adest præpositio, LIII. 196. cum verbis motus conjungi possunt, contra ac visum Valla. *Ibid.* *Gerundia omnia* κατ' ἑξῆς verbum infinitivum includere, quod vicem obeat substantivi, LIII. 197, 198. ac casum gerundiis additum non regià gerundio, sed à suppresso infinitivo, *Ibid.*

H.

Habeo *tolerandum, mibendum, & similia*, I. 187. *Habeo dicere*, pro *habeo dicendum*: hoc est, quod dicam, vel dicere debeam: & hic tam infinitivum, quàm gerundium, esse pro accusativo recto à verbo habeo, LI. 187.

Hactenus, & quatenus, pro hac, & quâ sine tenus, VI. 18. *Hactenus* κατὰ μέρος divisum invenitur, LXVI. 261.

Hellenismum dativi pro accusativo, post licet, expedit, necesse est, &c. xx. 82, 83.

Hic geminatum, ubi alterutro loco ille poni solet, LXV. 211. *Hic interdum ad remotius, ille ad propius refertur, ibid.*

Hoc noctis ambulas, cum dicitur, dubium, utrum hoc sit accusativus, an ablativus, XLIV. 164.

Honore honestare, xlv. 165.

Huc, pro hoc, ad huc, pro ad hoc, XLIV. 246.

Humi, pro in humo, vel humi solo, quod & in humum, XXV. 96.

Humo, & domo, pro humi, & domi, XLVI. 169.

Hypognosticon libri non sunt Augustini, XXI. 86.

Ianuaris, Februarius, Martius, naturâ suâ adjectiva, in quis intelligitur mensis, VI. 19.

Itcirco quod naturâ vocum convenientius esse, quàm propterea quod, LV. 210.

Id ætatis, pro ad vel circa id ætatis, XLIV. 164.

Id prope id, vel obi id, XLIII. 153.

Idem cum illo, recentioribus usitatum, pro quo antiqui dixerunt, idem qui, idem ac, idem atque, LVI II. 220, 221. *Idem illi, Græcorum more dictum*, 221.

Ignoscere delicti, XXXIII. 120.

Ilachrymare alicui, XXXIX. 137.

Ille πλεονάζει, præcipue post velut, ac sic, LIX. 225.

Illudere captum, in captum, capto, & in capto, XLIII. 155, 156.

Illum scio qualis sit. A. 79. 22.

Immense quantum, insanum quantum, & similia, κατ' ἑξῆς videri dicta, XIX. 74.

Impendat me, XLIII. 156.

Impendantur verbis Græci, & Latini, quandoque præpositionem addunt, XXXIII. 120.

Impersonalia ante fe habent nominativum, sed rarius expressum, sæpius intellectum, XIX. 73.

Impiper militie. x. 42.

Implere cæcum, xxx. 110. Implere vinum, puta liquore, xxx. 11. Implere alicujus, aliquo, & de aliquo, xxx. 110, 111, 112.

Impoverere alicui, cur pro decipere dicatur, XXIII. 91.

IN intellectum, XLVII. 172. LXVI. 257. XLVIII. 178. XLIX. 180. Item omisum ante regionum locorumque nomina, LXVI. 255. *In sæpe in ablativis desideratur*, LXVI. 259, 260. omisum in ablativis quietem in loco significantibus, sive ablativus ille sit proprium nomen opidi, sive appellativum, XLVI. 167, 168, 169. *In, & ex, cum genitivo apud Vitruvium*, LXV. 251. *In, pro ad, & ad, pro in, apud posterioris ævi scriptores*, XLII. 151. *In contra Grammaticorum præceptum cum accusativo; in significatione quietis, cum ablativo in significatione motus*, LXV. 251, 252.

Incoram sui, κατὰ σύνθεσιν dictum, LXIV. 247.

In quatuordecim, pro ordinibus, VI. 22.

In quinquennio, in hoc ævo, similiaque, XLV. 163.

In Veneris, VII. 32.

Inania fame, VII. 31.

Incesso aliquem, in aliquem, & alicui, XLIII. 154, 155.

Incertum, statum adjectivum, in quo intelligitur supinum, vel flagitium, VI. 24.

Incidere portas, pro incidere in portas, XXXV. 131.

Incidere in es, & in are, LXV. 252.

Incepere avaritiæ, XXXVI. 98.

I N D E X.

Incumbere, pro operam dare, accusativum appetere rectum à præpositione, xxxix. 138.

Indeet, xxxv. 131.

Indolat hujus rei, xxvii. 100.

Infantis discipline, x. 42.

Inficere aquæ, puta liquoræ, xxx. 111.

Infinitivus convenit cum accusativo, xx. 80. aliquando nominativus est pro accusativo, *ibid.* Infinitivus num regatur à verbo, an potius à præpositione intellecta, quibus modis cognosci possit, li. 186. Infinitivus vel oratio pro accusativo, quem verbum regit, xxii. 90, 91. pro nominativo, xviii. 71, 72. Infinitivi nominaliter positi generis neutri, l. 181. quemvis casum eodem vocis exitu referunt, ut nomina aptota, l. 182. Infinitivos duos rectè conjugii posse, contra quàm Servio visum, l. 182. Infinitivi verbi structura triplex, l. 184. Infinitivus pro nominativo, l. 181. pro genitivo, vel gerundio in *dis*, l. 182. pro dativo sæpius est Græcis, l. 183. pro accusativo, & vocativo, *ibid.* pro ablativo, l. 184. Infinitivus rectus à nomine tum adjectivo, tum substantivo, li. 185, 186. substantivum interdum intelligitur; ut cum *est* exponi solet *licet, ibid.* Infinitivum verbo finito aditum regi interdum à suppressa præpositione *ob*, *vel propter*, li. 188. idque etiam locum habere, cum post nomen adjectivum, quod voluntatem, aut facultatem notat, ponitur infinitivus, qui interdum etiam est formæ passivæ, l. 189. item à præpositione *ad*, cum jungitur verbis motum ad locum significativibus, l. 188, 189, 190. nonnunquam etiam à præpositione ablativi casus *a*, vel *in*, l. 191. Infinitivi Ellipsis, li. 191. Infinitivi cum accusativo constructio figurata duplex, Ellipsis & Antiphrasis, xx. 81. Infinitivi præteritum perfectum post verbum *memini*, li. 192, 193. Infinitivi passivi futurum habere post se ablativum cum præpositione, l. 191, 193. Infinitivum poni pro gerundio, non item gerundium poni pro infinitivo, l. 191, 194.

Inhiare hereditatem, & hereditati, xliiii. 156.

Injilio, vel injilio alicquem, in alicquem, & alicui, xliiii. 155.

Injicare illi, & illum, xliiii. 155.

Injitar non adverbium esse, sed nomen, lxiv. 248.

Interest unde constatum, & quid propriè signet, xxix. 109. *Interest, & refert mea*, quid signent, & quomodo locutiones hæc supplenda, xxix. 108, 109. *Interest, & refert*, non regere genitivum, aut ablativum pronominum, sed ista *est* *est* *est* dici, xxix. 107, 108, 109.

Interjectio nullum casum regit, lxix. 271, 272.

Inter paucos, valet præ e malis, xvii. 68.

Interrogari, argeri, pargari criminis, vel facti, xxvi. 98, 99.

Invado alicquem, in alicquem, & alicui, xliiii. 154.

Invictus laboris, x. 41.

Involvere rei alicujus, xxxiii. 115.

Involvere alicquem, & alicui, xxxiv. 124.

Invulco, unde dicitur, xxxiv. 124, 125.

Ipsæ, pro reciproco sui, vel suis, lvi. 213, 214.

Ipsæ egomet, lix. 225.

Irrumpere sese, xxiii. 89.

Is, & ille, pro reciproco sui, lvi. 214.

Io, Isaacius Pontanus, lxiii. 244.

Itaque ergo per pleonasmum, lxviii. 268.

Iubeo tibi non aliter, quàm Hellenismo, excusati, xxxvi. 132. Iubeo te ut hoc facias, barbarè dici, ibid. optimosque Latine linguæ scriptores non addere accusativum personæ verbo iubeo, nisi infinitivo sequente, aut intellecto, ibid. & 133.

Iurare jusjurandum, xxii. 89.

Iuro Deos, pro per Deos, xliiii. 153.

L.

L *Aborare cerebro, & ex cerebro, lxvii. 172.*

Lactantius adversus Vallà defensus, xvi. 63.

Latari malorum, & gaudere voti, xxxii. 115.

Latus umbrae, vel frugum, x. 41.

Lambinus refellitur semel, iterumque, lxviii. 177.

Largior bubus, pro dono bubus, lxviii. 176.

Largiter auri, lxiv. 246.

Latic mihi, vel me, xxxv. 128, 129.

Laudiceni qui, & unde dicti, lxix. 274.

Lethe annis, pro Lethe annis. A. 29. 16.

Liber legum, x. 41.

Liber terrare, pro à terrore, xiv. 54.

Libertari tutele, pro oncre, vel molestia tutele libertari, xxxiii. 120, 121. Libero ablativum habet à præpositione intellecta rectum, lxviii. 175.

Libertatis, pro libertatis causis, & alia id genus, vli. 31, 32.

Liburnica, puta navis, vi. 19.

Licet cum indicativo, lxvi. 265.

Limis, puta oculis, vi. 22.

Linacri error, ex non adversa distinctione, lix. 224.

Lito cum accusativo, xxii. 87.

Longè genitivum, lxv. 246.

Luce, pro in luce, vel de luce, aut cum luce, xlii. 163.

Lucere facem, vel cereum, xxii. 90.

Laudare laudibus, xlvi. 165.

M.

Macrobii adversus Vallam defensus, xvii. 66, 67.

Maestus est adjectivum copiae, quod etymum ostendit, xi. 44.

Magis, & **potius**, comparativis addita, *πλεονάζειν*, ut Græcis *μᾶλλον*, xvi. 63. lxi. 234.

Magna, & **bona spe esse**, pro *in magna* & *bona spe esse*, xlvi. 178.

Magno aestimare, *emere*, *vendere*, valet pro *magno*, xlvi. 175.

Magnopere etiam & *etiam*, lxiii. 243.

Majalis, puta *porcus*, vi. 23.

Majors aestimo, an rectè dicitur, xxix. 106.

Maledico, medicor, cum accusandi casu, xxi. 85, 86.

Malo potius, lxi. 234, 235.

Mane ablativus ab inusitato mans, in quo intelligitur *tempore*, vi. 25.

Mane venire, pro *in mane*, *de mane*, vel *cum mane*, xlvii. 163.

Manes, pro *mani*, id est *boni*, vi. 17.

Manifestus delicti, x. 41. **Manifestus**, vel **compertus mendacii**, xxvi. 99.

Manni etymon, vi. 17.

Paullus Manutius refellitur, xlii. 148.

Maxime cum superlativo, xvii. 69.

Me, te, se, intellecta, lviii. 222. **Me, te, se**, ubi redundare creduntur, quandoque ad integritatem pertinent sermone, lix. 227.

Mea, tua, sua, & similia, verbis *refert*, & *interest*, juncta, ablativi esse casus ostenditur, contra Donatum, & *Primum* Scaligerum, xxix. 108, 109.

Mea, tua, sua, pro *mei, tui, sui*, lvii. 216.

Medentes, pro *medici*, ix. 39.

Medicari alicui, & *aliquem*, xxi. 86.

Medicina naturæ adjectivum, ubi quandoque subintelligitur *taberna*, quandoque *ars*, vel *scientia*, vi. 24, 25.

Μεγάλην Βίτην, xxxii. 115.

Memini, an accusativum personæ adsciscat, xxviii. 103. **Memini, recordor**, *remiscor*, *illius, illud*, & *de illo*, xxviii. 103. **Memini de aliquo**, dici non solum cum significat, *in animo habere*, sed etiam cum notat *facere mentionem*. *Ibid.* **Memini memoriæ**, xlv. 165. **Memini etiam adsciscit infinitivum præteriti temporis**, contra quam putavit Agricæus, li. 192, 193, quod in aliis etiam verbis locum habet, *ibid.*

Memoriæ & oblivionis verbis genitivum additum regi à nomine, memoria, vel recordatio, vel res, aut alio, xxviii. 104. **Memoriæ & oblivionis**

verba etiam Græcis genitivo junguntur, intellecta præpositione *ἐπί*, xxxii. 116.

Meno, unde memini, & miscor, unde reminiscor, li. 192.

Mensura nomen additum adjectivo in casu accusativo regitur, non ab adjectivo, sed a præpositione *ad* subintellecta, xi. 44. xlii. 52.

Mercandi verba genitivo junguntur per ellipsin, xxix. 106.

Merito peti, pro *ex jure merito*, xlvi. 172.

Μετὰ μὲν λέγειν, & similia, cum genit. xxxii. 115.

Mibi eleganter insertum, lix. 226.

Mirari justitiæ, xxxiii. 118.

Miseri Deæ, xxxvii. 135.

Misereri alicujus, vel miseret alicujus, pro alicujus causa, est ἰσχυρίζομαι, xxvii. 101.

Miseror, & miseresco, an apud antiquos dativo juncta reperiantur, xxxix. 137.

Misereor, tantum cum accusativo, xxvii. 102.

Misi petere argentum, id est, *ad petere argentum*, hoc est, *ad petitionem argentum, sive argenti*, li. 189.

Mitto κατ' ἑλλείψιν positum, pro mitto nuncios, xxiii. 92.

Moderor affectum, & affectui, xxxiv. 125.

Moechari aliquam, non æquè videri probum, ac adulterare aliquam, xxi. 84.

Molossus, puta canis, vi. 17.

Monendi verba non quibusvis jungi accusativis, xxviii. 104. Genitivis iis additis dependere ab intellectu ablativo, *Ibid.* Monendi verba non quibusvis rei accusativis junguntur, xl. 139.

More hominum, pro, de, vel ex more, xlvi. 172.

N.

Nam, enim, quia, per ellipsin omittitur, lxviii. 270.

Nam redundans, lxviii. 271.

Natus annos decem, vel centum, dici, pro, ante annos, xlii. 53. xlv. 116. **Natus Submone, pro, in Submone**, xlv. 167.

Ne, post adverbia prohibendi, negare, contra Servium doceretur, lxii. 237, 238. **Ne, pro ut ne**, κατ' ἑλλείψιν dicitur, lxvii. 265. **Ne, & neque**, si addantur negativæ particula, vel voci inde compositæ, sæpe negant; vel redundant, lxviii. 268.

Nebrissenfis error de futuro infinitivi passivi, lii. 193.

Nec interdum poni, pro, & non, eaque occasione in Maronis loco vetus lectio contra Auratum, & Canterum, defenditur, lxvii. 263, 264.

Necesse, & opus, distinguuntur, viii. 37.

Negatio geminata utrum affirmandi, an negandi

I N D E X.

- gandī vim habeat, LXI. 233, 234.
Negotium intelligitur in adjectivis neutris substantivè positis: ac quandoque etiam exprimitur, VI. 19, 20.
Nemo alius, vel *nemo quisquam*, LIX. 226.
Nequicquam frustra, per pleonasmum, LXIII. 243.
Neutrum pro masculino, juxta Nonium, A. 25, 28.
Nihil quicquam per pleonasmum posterioris, LIX. 225.
Nihil estimare, hoc est, pro *nihilò estimare*, XLVII. 174, 175.
Nimium perparce, LXIII. 243.
Nisi conjungit interdum res divisas, LXVII. 265.
Nocco cum accusativo, XXI. 86.
Nocere noxam, XXII. 89.
Nomen, pro *caussa*, VI. 21.
Nomen pro adverbio, LXI. 232.
Nominativus pro accusativo positus ante verbum infinitum, xx. 82.
Non prohibentis imperativū respuit, LXII. 239.
Non modò, pro, *non modò non*, LXIII. 244.
Nonius Marcellus refellitur, XLIV. 160.
Nostri, & *vestri*, esse genitivos plurales, contrà quam visum Sulpicio Apollinari, LVII. 220.
Nostrium, & *vestrum*, genitivos plurales, sæpius partitivis ac similibus addi, attamen etiam usurpantur, ubi partitio locum non habet, LVII. 219, 220.
Notari impolitice, pro, *crimine impolitice notari*, XXVI. 99.
Novalia, puta *arva*, vel *rura*, vel *sola*: sed *novalis*, puta *terra*, VI. 16.
Nubere alicui, pro *nubere se alicui*, XXIII. 91.
Nullus alter, vel *nullus alius*, ubi posterius redundat, LIX. 225. *Nulius dixeris*, pro *non dixeris*, enallage partis, LXI. 232.
Numeralia quando exigant conjunctionem copulativam, LXVIII. 269, 270.
Nunquam præsidii, pro *præsidium numquam*, VII. 31.

O.

- O**ccquem casum regat, LXIX. 272.
Ob, vel *propter* intellectū, L. 138. LXVI. 257.
Obire, puta *mortem*, XXI. 81.
Oblocator alteri, A. 33. 25.
Obsaturari alicujus, xxx. 110.
Occumbere morti, & *mortem*, XXXIV. 126.
Ocius, sine ablativo, pro *dicto ocus*, XVI. 62.
Olere cum accusativo, XXI. 90.
Olei iniquenta forte κατ' ἑλλειψιν dictum, LXVI. 257.
Olere nardo, pro *à*, vel *ex nardo*, XLV. 166.
Olim quondam, LXIII. 242.

- Opidorum nominibus* interdum etiam præpositio additur, XLII. 148, 149.
Oportet tibi, per Hellenismum dici, xxxvi. 132.
Oppetere, puta *mortem*, XXI. 81.
Oppido quisam, LXIII. 244.
Orationis definitio vera ex Aristotele petenda, I. 1. etymologia vera ejus vocis adversus Diomedem & Alcuinum adfertur, *ibid.* definitio Diomedis & Prisciani refellitur, *ibid.*
Ordines intelligi, cum dicitur, in *quatuordecim* sede, vel, *è quatuordecim spectare*, VI. 22.
Ordine dicere, pro *ex*, vel *in ordine*, LXVI. 259.
Opus, nec adjectivum est, nec *neesse* notat, VIII. 35, 36.
Opus, & *neesse*, ut differant, VIII. 37.
Opus Sophistis acclamatum à laudantibus, LXIX. 273.

P.

- P**Acuivus correctus, XXVI. 100.
Palmerii opinio rejecta, LVII. 217.
Palpo cum accusativo, XXI. 86.
Paratus facere, pro, *paratus ad facere*, sive *faciendum*, LI. 190, 191.
Parco cum accusativo, XXI. 86, 87.
Pares cantare, pro *cantare*, hoc est, *à cantu*, vel *in cantare*, hoc est, *in cantando*, LI. 191.
Parietinae, VI. 23.
Participare consiliū κατ' ἑλλειψιν, pro, *de re consilii*, xxxiii. 121. Ac similiter Græci loquuntur. *Ibid.*
Participia in NS, nomina sæpe fieri, semper autem, si genitivum regant, IX. 39. Participia absolute posita etiam sine nomine, vel pro nomine, XLIX. 179. Participia *dictus*, *credidus*, *scitum* que interdum genere respondent non nominativo antecedenti, sed consequenti, LX. 227. Participio additus nominativus pro vocativo, LX. 228. Participium pro Infinitivo, LX. 228. Antiprosis participii nominativi pro accusativo, vel Ellipsis accusativi, *ibid.*
Partim non esse adverbium, sed accusativum antiquum, in quo intelligitur *ad*, vel *in*, LXVI. 248.
Partitivorum, & partitivè positorum structura, LVII. 219, 220.
Parvi cura an rectè dicatur, XXXIX. 106.
Passiva per Hellenismum dativum adsciscunt pro ablativo cum præpositione, xxxviii. 136. quomodo dignoscitur possit, an dativus ille passivus appositus sit ex propria passivi natura, an ex communi indole verborum, quæ acquisitionis vi dativum exigunt, *ibid.* Passivus *doceror*, *moventor*, *rogor*, & similibus, accusativi additi, num regantur à verbis

verbis, an à præpositione intellectâ, xli. 141, 142.
 Passivus partem vel adjunctum significantibus accusativus additus regitur à præpositione subintellectâ, similiter ut apud Græcos, xli. 142, 143. quæ structura passivis cum neutris sive absolutis est communis, 143. in quo à Græcis hîc differant Latini, 144. Passivorum accusativum regentium cum præpositione PER, vel ablativum cum præpositione A, canon Grammaticus refellitur, xli. 144. neque hanc constructionem passivorum propriam esse ostenditur, xli. 144.

Παθητικὰ verba tam personalia, ut *misereor, erubescio, & similia*, quàm impersonalia, ut *puet, piget, pœnitet, miscret, &c.* non regere genitivum, sed hunc dependere aliunde, xxvii. 100, 101. naturâ verò sua accusativum regere, 102.

Pecco regit accusativum cognatâ significatio- nis, xxii. 90.

Pendere animi, & animus, quomodo differant, xxvii. 101.

Φοβῆναι δυνάτε, xxxii. 115.

Per Varronis, vii. 32.

Per superlativo etiã præponi in compositio- nibus, contrâ quàm docuit Valla, xvi. 68. an augendi significatione comparativis rectè præponatur, xvi. 64. *Per* intellectum, lxvi. 257.

Pergere, puta *viam*, xxiiii. 91.

Periclitari capite, pro *de capite periclitari*, xxvi. 99.

Peritionis refellitur, lxi. 194.

Peritiam significantiã adjectiva apud Græcos nunc genitivo, nunc accusativo addita, idque cum, vel sine præpositione, l. 183.

Peroptimus, xvii. 68.

Perquam superlativo jungitur, xvii. 68.

Φεῖν nunc de miseria conquerentis, nunc lau- dantis est, & admirantis, lxi. 273.

Piget dativum regere, perperam putavit Cale- pinus, xxvii. 101.

Præcus an rectè dicatur Ciceroni locus in urbe Athenarum, non opidum, xlii. 147.

Piscina naturâ adjectivum, & intelligitur *aqua*, vi. 16.

Pistrinum, & pistrina, vi. 25.

Plaxdo cum accus. xxii. 90.

Plauti locus expensus, viii. 33. ejusdem vetus lectio defensa, liv. 202.

Pleonasmus pronominis, lix. 223, 224. non esse hunc in dativis illis, *mibi, tibi, sibi*, vel accusativis *me, te, se*, ubi vulgò statui solet, 226, 227. Pleonasmus adverbiorum, lxiii. 242, 243. Pleonasmus præpositionis sæpius statui, ubi nihil redundet lxi. 254.

Plinii locus expensus, xvii. 67.

Ploro artis, xxxii. 115.

Plus, minus, amplius, si jungantur nominativo, con- venientia est, si obliquo, rectio est, non à *plus, mi- nus*, vel *amplius*, sed nomine substantivo, verbo, aut præpositione, xv. 58.

Pluvia, puta *aqua*, vi. 16.

Post deinde, πῶς πλεονασμὸν, lxiii. 243.

Post deficit, cum *postriede* jungitur accusativo, lxvi. 257.

Posthac, vi. 25.

Postulare repetundarum dicitur intellecto ablativo hoc, actione, xxvi. 97.

Potiri cum accusativo, xxii. 78, 88. *Potiri di- cibus*, xxxi. 112. *Potiri hostium* passivè, *ibid.* & 113. *potivt servitius*, 113.

Præcandi verbis interdum additur dativus, mo- re Græco, xxxv. 129, 130.

Præ intellectum, xlvi. 172. & .xiv. 249. & lxvi. 260.

Præpositio ecquâ mente dici possit regere dati- vum. A. 48. 15. Interdum additur opidorum no- minibus, xlii. 148, 149. Contrâ non semper re- gionum, provinciarum, & locorum nominibus, additur præpositio, 150, 151. Præpositiones in no- minibus propriis opidorum perspicuitatis gratiâ ab Augusto adjungi solita, xlvi. 170. Præpositio omiſsa è verbo composito intelligenda, xlvi. 178. Eadem infinitivum habens pro casu suo, lxv. 253. Præpositione eadem in compositio- ne, & extra eam concurrente, utro illa loco superflua sit, lxvi. 254, 255. Præpositionum pleonasmus, lxvi. 254, 255. trajectio, 260, 261.

Præscire antè, simul concurrere, lxvi. 255.

Præstolor unde, quod & *præstolo ἀργυριῶν*, xxxiv. 123, 124. *Præstolari* aliquem, & *alicui*, xxxiv. 123, 124.

Præstolor, invideo, præsto, aliâque, cur casum adſciscant dandi, & accusandi, xxxiv. 123. *Præsto* nunc dati- vum, nunc accusativum admittit, xxxiv. 125.

Prætecta, puta *toga*, vi. 26.

Primâ luce, & cum primâ luce, xliv. 163.

Primas, vel posteriores ferre, vel secundas deferre, puta *partes*, vi. 23.

Primum jam à principio, lxiii. 242.

Primus, vel nemo Romanorum, pro *ex numero Romano- rum*, lxvi. 260.

Principium, pro *ad principium*, aliâque, ubi *ad defi- ciat*, lxvi. 256.

Prior etiã de multis dici, contra Agræcium ostenditur, xv. 57.

Priscianus, & alii, refelluntur, qui *esse solvendo* sexto casu dici, arbitrantur, xii. 49. Idem πῶς λογίας notatur, xxxi. 87, 88.

Pro intellectum, xlvi. 174, 175. Item in abla- tivis

eivis precii, LXVI. 259. Pro, sive prob, ecquem casum regat, LXX. 272.

Proci mari, pro a mari, LXIV. 249.

Profuens cum dicitur, aqua intelligitur, VI. 16.

Prolepsis Grammatica quid, XIX. 77, 78.

Pronomina possessiva meus, tuus, suus, &c. interdum activè, ac genitivos primitivorum, mei, tui, sui, nostri, &c. quandoq; passivè sumi, contra canonè Grammaticorum, LVII. 216. Pronominibus possessivis additis genitivos nominum, & participiorum, item ipsius, junius, duorum, paucorum, plurium, non regi à possessivo, ut vulgò creditur; sed convenire cum pronomine intellecto, & regi à substantivo, cui possessivum additur, LVII. 217, 218. Pronomina partitiva, & numeralia, non regere genitivum; sed casum hunc regi à nomine quod desideratur, LVII. 219. Pronominis me, te, se, ellipsis, LVIII. 221, 222. Pronominum pleonasmus, LIX. 223, 224. Pronomen, & Participium, sub Nomine, voce eà laxius acceptà, comprehendi possunt, LV. 265.

Properè ocus, LXIII. 242.

Propior cum accusativo, XVI. 61.

Propter intellectum, LXVI. 257.

Propugnare alicui, XXXVII. 135.

Propulsandi & arcendi verba dativo per Helenisimum sociata, ubi Latina consuetudo ablativum postulat cum præpositione, XXXVII. 135.

Prosa, seu profusa, pro recta: supple oratio, VI. 22.

Pudet, vel miseret tui, pro tui causâ, XXVII. 101.

Pugnare præteritum, XX. 90.

Purgare se alicujus facti, vel dicti, vel de aliquo, XXVI. 99.

Q

Quadrupes quæ Attio dicatur, XLII. 147.

Qualis, quantus, quot; talis, tantus, tot, relativè, ubi sæpe vel antecedens, vel redditivum desideratur, LV. 211.

Quàm redundans, LXIII. 243.

Quàm, pro magis quàm, item pro antequam, LXI. 235, 236.

Quàm, & tam, quibus comparationis gradibus convenient, LXI. 236.

Quàm potius, pro, potius quàm, LXIII. 244. quàm prius, pro prius quàm, 245.

Quam, per ellipsin omisam, LXVIII. 271.

Quamplures, an dicatur, XVI. 65.

Quamquam est, per pleonasmum, LXVIII. 267.

Quamvis licet, per pleonasmum, LXVIII. 268.

Quamvis, licet, est, per ellipsin reticentur, LXVIII. 270.

Quamquam, est, tametsi, etiam subjunctivo jungi:

quamvis, licet, etiam si, indicativo, contra Grammaticos ostenditur, LXVII. 264.

Quantus quantus, qualis qualis, generalitatem significat, LIX. 223.

Quasi ut, per pleonasmum, LXIII. 243.

Qui relativum ὅστις convenit generi, non substantivi antecedentis, sed consequentis, LV. 209. Hic tamen recta syntaxis probatur, etiam cum nomine proprium sequitur, contra ac sensit Servius, *Ibid.* Qualis similiter construi, 210. Relativi loco interdum adverbium poni, *Ibid.*

Quincilianus vetus lectio defenditur, LIV. 202.

Quid me fiet, & quid de me fiet, & quid mihi fiet, promiscuè dici, LXVIII. 176, 177.

Quod, etiam locum habet post verba opinandi, cupiendi, sciendi, fatendi, narrandi, quæque similem habent significationem, LXII. 238.

Quiescere somnum, XXXI. 90. Quiescere pugna, XXXIII. 119.

Qui, jubentis, vel hortantis, gaudet indicativo, vel imperativo, LXII. 240.

Qui alter, vel quis alius, LIX. 226.

Quisque jungitur etiam comparativis, item positivis, contra Valla mentem, XVI. 63.

Quoque etiam, per pleonasmum, LXVIII. 267.

Quoque, & etiam, post sed, per ellipsin reticentur, LXVIII. 270.

R.

RE in compositione abundans, LXVI. 255.

Reciprocorum canones tres, LVI. 212, 213.

Reciproci loco aliud relativum, & reciprocum pro relativo alio, LVI. 212, 213, 214.

Recreatus animi, X. 42.

Rectio verborum suæ originis, XIV. 164, 165. item cognate significationis, 166.

Refert mea, dici per ellipsin, & quomodo ea suppleta, XXIX. 108, 109. Refert, compositum ex re, sive rei, & fert, XXIX. 109.

Rege, vel regnante Alexandro, pro sub rege, vel regnante Alexandro, XLIX. 180.

Regiminis veri in Verbis canon princeps, si non unicus, de activis regentibus accusativum, XXI. 84.

Regionum & insularum nomina in genitivo posita, ubi utator est ablativus cum præpositione, xxv. 94.

Relativi, & antecedentis convenientia: ubi antecedens quandoque repetitur, & quamobrem id fiat, LV. 206. Ellipsis antecedentis, eadè duplex, 207. Hanc esse etiam, ubi vulgò *antecedens*, sive Enallage casus esse credatur, *Ibid.* & 208. Ellipsis Relativi casu diverso suppleta, 209. Relativi canon

canon ille, quo dicitur, in neutro genere convenire cum infinitivo precedente, verus, sed supervacuis est, LV. 210.

Repente subito, LXIII. 242.

Repetendarum postulari, puta pecuniarum, VI. 23.

Res, unde veniat, VIII. 35. Res, & negotium, promiscuè sumuntur, VI. 20, 21.

Res voluptatum, aut cibi, pro voluptatibus, ac cibo, VII. 28, 29.

Revereri alicujus, XXVII. 100.

Romæ est, pro quo Græci ἐν Ῥώμῃ διατρέχει, XXXIII. 114.

Româ venire, & à Româ venire, promiscuè sumi, contra quam visum Malaspinae, XLVI. 170.

Rudens, unde dicatur, VI. 18.

Ruri, ablativus antiquus, pro rure, XLVI. 169.

Rus, post verbum motus in singulari, sine præpositione ponitur; in plurali non item, XLII. 152.

S.

Sacres, pro sacri, VI. 17.

Claud. Salmastius, IV. 10. & VI. 27.

Samus urbs, & insula, XXV. 95.

Satin salve, VI. 23.

Satis superlativo junctum, XVII. 68.

Saturnius refellitur, qui genitivos aut comparativo addi per Hellenismum, XV. 58. idem notatus, LIII. 195, 196.

Saucius animi, vel fatigationis, X. 42.

Ios. Scaliger super eo defensus adversus Scopium, quod dicat latet me, XXXV. 128, 129.

Scatere ferarum, XXX. III.

Scilicet, & videlicet, cum infinitivo, LXII. 240, 241.

Scriptoribus propositum esse debet, non tam ut laudentur, quam ut profint, LXIX. 274.

Se in intellectum ἐλλειπτικῶς, LVIII. 222. Idem redundans per pleonasmum, LIX. 223.

Sententiâ meâ, consilio meo, pro de, vel ex sententia,

& consilio meo, XLVII. 171, 172.

Scorsum sapientie, vel sapientia, LXIV. 247.

Sequi, cum dativo, Hellenismus, XXXV. 129.

Sera, pro sero, LXI. 232.

Serena cæli, VII. 31. Sereno, puta cælo, VI. 17.

Serpens adjectivum, in quo intelligitur anguis, VI. 16.

Sestertii ctymon, VI. 21.

Serta, pro corona ferta, VI. 17.

Servare domi, puta rem, XXXIII. 91.

Servius refellitur, X. 41. LII. 193. & LV. 209.

Ejusdem & Galeotti Martii error, XXII. 87. Ejus lapsus de structura præpositionis tenuis, XXV. 250. falso putavit, malè duos jungi infinitivos, L. 182.

Servitium significatione est utriusque numeri, v. 14.

Servire servitute, pro in servitute servire, ut vita vivere, pro in vita vivere, &c. XLV. 165, 166.

Servum miror ubi sit. A. 79. 22.

Si promiscuè jungi indicativo & subjunctivo, contra ac visum Diomedii, LXVII. 265. Si omnifum, LXVIII. 271.

Sibilus naturâ adjectivum, idem valet quod sibilans, VI. 24.

Similitudinem significantia adjectiva eque casum regant, XI. 44.

Simul, pro simul ac, LXIII. 244. Simul fratre ac filio, per Hellenismum, aut ellipticè dici, LXIV. 249.

Solere, de mœchis, vel scortis dicitur absolute, II. 191.

Solæcismum esse, si quis dicat, Vivit Amstelodami, celebris emporii, proque eo, celebri emporio dicendum, XXV. 94.

Solvendo, in formula, qua dicitur quis solvendo esse, dativi esse casus, & κατ' ἐξουσίην intelligi adjectivum, XII. 49, 50. idemque valere, quod ad solvendum, ibid.

Sophists ut acclamari adverbium vel interjectiono admirantis soleat, LXIX. 273, 274.

Σοφοκλῆς qui dicti, LXIX. 274.

Spatium loci sæpius ponitur in accusativo, qui regitur à præpositione intellectâ ad, per, aut circa, XLV. 158, 159. Quandoque autem pro accusativo est ablativus, qui regitur à præpositione A, vel Ab, 159, 160.

Spatium temporis continui etiam ablativo exprimitur; contra intervallis distincti, accusativo, etsi aliter visum Nonio, XLIV. 160. Spatium temporis, quod per quamdiu significatur, nunc in accusativo, nunc ablativo ponitur, quorum ille regitur à præpositione per, vel intra, ac utraque interdum exprimitur; hic verò dependet ab intellectâ præpositione in, XLIV. 160, 161.

Species temporis, quæ per quando significatur, interdum in accusativo ponitur, regiturque à præpositione per expressa. At sæpius ablativo, ubi per ellipsin desideratur præpositio in: quæ sæpe etiam apponitur, interdum & cum, vel de. Quod si adsit particula abhinc, nunc accusativo utuntur, nunc ablativo, XLV. 162, 163, 164.

Stare pacto, promissis, jurejurando, pro in pacto, &c. XLVIII. 178.

Stativa, puta castra, VI. 17.

Studentes, pro studiosi, IX. 39.

Sudeo, pro saveo, & operam do, dativum: pro volo, cupio, accusativum exigit, XXXIV. 127. cum genitivo ellipticè construitur, ibid.

I N D E X.

Σύνω Ελάδος, XXXII. 115.
Suadeo cum accusativo, apud Tertullianum,
 XXI. 87.

Sub intellectum, XLIX. 180.
Subi me, vel *mihi*, item cum præpositione *in*, & *ad*,
 XLIII. 157.

Substantivum, quod appositione explicatur, inter-
 terdum mutatur in genitivum, II. 65. Substantivi
 genitivus ab alio substantivo rectus, quam variè
 sumatur, VII. 28, 29. activè, vel passivè, vel utro-
 que modo acceptus, 30. Substantivum regens, &
 rectum, casus suos interdum commutare, VII. 30,
 31. Substantivi regentis genitivum Ellipsis quin-
 tuplices, VII. 31. Substantiva nullum alium casum
 regunt, quam genitivum, VIII. 34. Substantivis
 etiam ablativos addi, qui à præpositione intel-
 lectà regantur, XIV. 54.

Subtristem cur malinus *tristior*em, quam *tristem*,
 dicere, XVI. 62.

Succedere muro, & *muro*, item cum præpositione
sub, *ad*, vel *in*, XLIII. 157.

Succurrit illius rei, XXVIII. 104.
Sueronii verus lectio defensa, LI. 192.

Sui, & *suis*, pro *ejus*, vel *illius*, LVI. 214, 215.
Summus *imaginum*, X. 42. *Summus* & & λως, pro *ami-
 co* summo. A. 18. 20.

Super, in ore Græco, cum genitivo apud Pau-
 lum I. C. LXV. 250, 251.

Superlativi, & partitiva, num genus sequantur
 genitivi, quem superlativus, aut partitivum, regit,
 an nominis substantivi, de quo sermo est, IV. 12.
 Superlativus nullum naturâ suâ casum regit, XVII.
 65. etiam conjungitur cum genitivo omnium, 65,
 66. imò admittit quoque exclusivam hanc, *inter
 cetera*, vel *ceterorum*, uti & *aliorum*, 66. Superlativus
 pro comparativo, XVII. 66. Superlativus parti-
 tionis an specie semper respondeat genitivo, XVII.
 66, 67.

Supina non esse verba, sed nomina quartæ de-
 clinat. eoque aliorum instar verbalium regere casum
 verbi sui, VIII. 33, 34. Supina in *um*, quia
 substantiva sint, non variare genus, ac propterea
βαρβαροῦ & *εὐ*, qui dicunt, *ire oppressam Romp.* vel *ire
 sublata latrocinia*, LIV. 200. regere casum sui verbi,
 regi verò non à verbo, ut vulgò creditur, sed à præ-
 positione accusativi casus, *ibid.* & 201. supina in
 V non regi ab ablativo, qui præcedit, sed ab omis-
 sa præpositione, LIV. 203. Pro supino hoc etiam
 substitui infinitivum, vel gerundium cum præpo-
 sitione *ad*, *ibid.* & 204. an æquè dativi casus sint, ac
 ablativi, *ibid.*

Syllepsis anomalia in convenientia adjectivi cū
 pluribus substantivis genere dissimilibus, IV. 9.

ejusque varia exempla, 9, 10, &c. Syllepsis ut
 à Zeugmate differat, XIX. 77.

Sylvius refellitur, LXI. 234.
 Synecdoche Grammatica quid, XLIII. 52.
 Syntaxis divisio, I. 3.

Synthesis vox ignota olim Grammaticis, quæ re-
 ctiùs *Synesis* diceretur, III. 8. *Synthesis* in quibus
 maximè habeat locum, V. 14, 15. est ea, cum nomi-
 ni singulari respondet verbum plurale, XIX. 78.
 Item est cum *synthesis* duplex concurrat, una nomi-
 nis, altera verbi, *ibid.*

T.

Tacitus defensus, XLVI. 171.
Tam cum superlativo, XVII. 68. *Tam* per
 ellipsin omisum, LXVIII. 271.

Tametsi, LXVIII. 267. *Tametsi tamen* per pleona-
 smum, LXVIII. 267.

Tandem denique per pleonasmum, LXIII. 243.
Tectum, puta *culmen*, VI. 17.

Tecum oro, pro *te oro*, LXVI. 255.
Tempero pro diversâ significatione, nunc dativum,
 nunc accusativum exigit, XXXIV. 126.

Tempori, antiquus ablativus, pro *in tempore*, XLIV.
 163.

Tempus est dicere, pro *dicendi*, LI. 185.
Teneri furti, vel *commodati*, XXVI. 99.

Tenus vel ablativum singularem requirit, vel ge-
 nitivum, aut ablativum pluralem, LXV. 250. falli
 autem Linacrum, & alios, qui arbitrantur, etiam
 regere accusativum, *ibid.* *Tenus* medio loco inter
 substantivum, & adjectivum, LXVI. 261.

Terra, pro *in terra*, vel *solo terræ*, & *in terram*, XXV.
 95.

Terra Gallia, Hispania, Arabia, an per Appositio-
 nem dicantur, *ibid.* *Terrâ marique*, pro *in terra*, &
in mari, hoc est, per ea, XLVI. 169.

Tertulliani verus scriptura vindicata, XXI. 87.
Τετραπόλις quæ, XLII. 147.

Thème cur Latini, ubi Græci *ἑρμῆς*. A. 16. 18.
Timidus *lucis*, X. 42.

Tribum varia appellationes, VI. 26.
Triremis, puta *navis*, VI. 19.

Tristior, pro *tristior solito*, XVI. 62.
Τροπῆαις. A. 26. vers. 4. à fine.

Tum deinde, pro pleonasmum, LXIII. 243.
Turbidum, pro *turbidè*, LXI. 232.

V.

Ve nullum casum regit, LXIX. 272, 273.
Vagari totâ Asia, & *toto foro*, pro *in Asia*, hoc
 est, per

I N D E X.

est, per *Asiam*; in *foro*, hoc est, per *forum*, XLVI. 169.

Vale pluris, pro *pluris pretii rem*, XXIX. 105, 106.

Valla partim excusatus, partim culpatus, XVI.

63. ejus error circa superlativi constructionem,

XXII. 66. refellitur idem, LIII. 196. Eiusdem error

de genitivo omnium, LVII. 218.

Varronis de *euax* opinio rejecta, LXIX. 273.

Vbi, quo, unde, cui, simileque particulae interro-

rogativae, etiam infinite sumptae, indicandi inter-

duo modo junguntur, LXII. 239, 240.

*Vbi*que itineris *et* *circum* dictum, LXIV. 247.

Vel per ellipsin praeteritum, LXVIII. 270.

Venit in mentem huius rei, haec res, & de hac re,

XXVIII. 104.

Verbalia interdum regunt casum verbi sui,

VIII. 33.

Verbum regit geminum, sed ejusdem, non di-

versae rei accusativum, XXI. 84. Verba regentia

accusativum suae originis, vel cognatae signifi-

cationis, more Attico, XXI. 89, 90. Verbum sub-

stantivum non regit genitivum, sed is substantivo

additus regitur a nomine intellecto, XXIV. 92.

Verba consequendi, & frustrandi, genitivo jun-

cta, XXXI. 112. Verbi cum dativo constructio ad

convenientiam, an ad rectionem, pertineat, XXXIV.

121, 122. Verbum idem, vel aliud ejusdem signi-

ficationis, cur nunc dandi, nunc accusandi casui,

jungatur, XXXIV. 129. Verbis multis dativum

addi, accusativo per Ellipsin suppresso, XXXIX.

138. Verba motum ad locum significantia non

regere accusativum, qui sit proprium opidi no-

men: sed regi eum a praepositione intellecta, XLII.

145, 146, & 147, 148, &c. Verba cum praeposi-

tione composita accusativum, vel ablativum re-

gentia, vi praepositionis extra compositionem re-

petenda, XLIII. 153. Verbis ablativus additus vel

suae originis, vel cognatae significationis, non re-

gitur a verbo, sed a praepositione intellecta, XLV.

164, 165. Nec quaecunque ejus generis admittunt

ablativum, etiam jungi accusativo, 166.

Vereor ut, & *vereor* ne, an semper differant, LXVII. 265.

Vere alicujus, pro *ab aliquo*, vel *alicujus causa*, XXVII. 100, 101.

Verre bidenti, VI. 22.

Vescor cum accusativo, XXII. 88.

Vespere, pro *in vespere*, vel *de vespere*, aut *cum vespere*, XLIV. 163.

Vetus ceremoniarum, X. 42.

Vicem alicujus sollicitus, pro *ob vicem*, XIII. 53.

Volucris cum dicitur substantivè, avis intelligitur, VI. 16.

Vivus intellectum, X. 41.

Vrbium, & *regionum* nomina in genitivo posita non regi a verbo, sed a nomine *urbis*, vel *regio*, quod intelligitur, XXV. 93, 94.

Vrgeri male administrate provincia, XXVI. 98.

Vivus vocem in formula ista, *Vivus est vires*, & *viribus*, pro substantivo usque positum videri, VIII. 38.

Vi sumus, vel *ut sumus*, pro *postquam*, I. 3.

Vi pati, pro *ut patiaris*, LXII. 241.

Vi, quod vulgò per *postquam* exponunt, indicativo jungitur, LXII. 238, 239. *Vi* finem, vel eventum significans, cum infinitivo, more Graeco, 241. *Vi* pro *quamvis*, LXVII. 265.

Vitor cum accusativo, XXII. 88, 89.

Vulcatii Sedigiti fenarius de Comitorum delictum ex conjectura correctus, XLIX. 179, 180.

Y.

Y *Septis* Sophistis acclamatum, LXIX. 274.

Z.

Z Eugmatis triplex appellatio pro situ diverso adjectivi, IV. 2. Zeugma interdum videri, quod non est, XIX. 76. Zeugma quod, & quorundem, XIX. 76. Zeugma inversum, XIX. 77.

F I N I S.

CORRIGENDA

LIBRO DE CONSTRUCTIONE.

PAg. 6, vers. 17, pro *substantivo*, scribe, *adjectivi*. P. 7, v. 34, pro *fluuios*, malim *amnes*. Item P. 12, vers. 29, pro *proprio*, scribe, *appellativo*: & pro *appellativo*, scr. *proprio*. 29, 33, pro *receptans*, scr. *receptans*, sive *inherens*. 43, 3, pro *mores*, scr. *formam*. 56, 6, pro, *Brutus ad Ciceronem lib. 111*, scribe, *Brutus & Cassius ad Antonium apud Cic. lib. XI, ep. 11*. 59, 34, pro, *imitti verbis*, gesto, *infringo*, pario, scribe: in primo quidem exemplo à *prepositione PER*, que intelligitur, regi: in secundo autem tertioque *imitti verbis infringo, & pario*. Versu proximo, post, *Triennio vixit*, adde, pro *in triennio*. 60, 15, pro *jungi*, malo *componi*. Ibid. 26, pro *inferiores*, scr. *inferior*. 62, vers. 1, 2, 3, dele illa verba: *Cui simile illud Æn. 1*, antea etiam adductum: --- *Ipsè ante alios immanior omnes*. Pro, *immanior omnibus*. 80, 5, pro, *ante licet*, scr. *post licet*. 83, 4, post *licet*, adde: *Ovid. lib. v Trist. el. 11*: *An magis infirmo non licet esse mihi*. Verbaque ea dele paginæ ejusdem vers. 21, & 22. Item pag. 98, v. 12, & 13, dele hæc verba: *quippe aliena ab eo loco*: *Et hoc Suetonii in Cesare: Dolabellam repetundarum postularit*. 105, 30, pro *homines*, scr. *honores*. 114, 2, pro *parui*, scr. *parii*. 121, 4, pro *genitivum*, scr. *prepositionis*. 158, 28, pro, *Hinc in spatio loci*, scr. *Hinc in spatio temporis*. 170, vers. 22, 23, 24, dele ab *Ejusdem*, usque ad *spusu*. 183, 24, pro *infinitivus*, scr. *nomen non*. 214, 11, pro, *Siti*, scr. *Stibi*. 230, 7, pro *Potavit*, scr. *Potans*. 237, 5, pro *infinitivum*, scr. *indicativum*. 246, 4, pro *aque*, scr. *aque*. 271, vers. 27, & 28, nempe, *Nam etiam redimulat &c.* transfer ad pag. 269, vers. 6, post *obtinere*. 272, 1, post *sit*, adde, *ut*.

M I N V T I Æ

etiam quædam sunt, quas subjeci, imperitorum gratiâ.

PAg. 6, vers. 29, pro *usi*, scr. *usu*. 9, 35, pro *Strymonem*, scr. *Strymone*. 10, 10, pro *consetebat*, scr. *consetebat*. 13, 17, pro *desertorum*, scr. *desertorum*. 19, 34, pro *antiquam*, scr. *antiquum*. 23, 4, pro *es*, scr. *es*. 46, vers. ult. pro *amirum*, scr. *avorum*. 61, 20, pro *institus*, scr. *institus*. 85, 33, pro *quærens*, scr. *quærens*. 94, 11, pro *proposito*, scr. *proposito*. 111, 20, post *salus*, pro puncto, comma pone. 114, 13, pro *dicere*, scr. *dicere*. 117, 9, pro *es*, scr. *es*. 119, 1, post *romis*, adde *in*. 144, 10, pro *vimus*, scr. *videmus*. 147, 7, pro *numillius*, scr. *numillius*. 161, 35, pro *invenit*, scr. *invenit*. 206, 34, pro *oportet*, scr. *oporteret*. 214, 35, pro *venderet*, scr. *venderet*. 221, 14, pro *idem*, scr. *idem*. 231, vers. antepen. scr. *pro nomine*. 234, 33, pro *tui*, scr. *sui*. 237, 7, pro *judicandi*, scr. *judicandi*. & vers. 4, à fine, pro *modus*, scr. *modos*. 242, 13, *Fortassis* typis, scribe, quibus sequentia. 246, 34, pro *aggeras*, scr. *oggeras*. 248, vers. 4 à fine, pro *finem*, scr. *finem*. 268, 12, pro *miria*, scr. *miria*. Non dubito, quin id genus plura sint; sed tam minutis insistere minuti nimis animi jure videatur.

F I N I S.

CAPVT IX.

De Pronominum Specie, & Figura. Rejicitur Canini *ετυμολογία* in patella, catinus, lepista, meus, & vester. Antiquum mius, pro meus, atque unde id veniat. Diminutio etiam pronomini accidit. Valli duplex significatio. Compositio pronominum quintuplex. Vbiquisque. Met meum, pro meummet, an Plantinum. Mihipte, mepte. Particulis, quibuscum componi ajunt pronominia, adjici debere, pse, piam, dem, dam, ac fortasse que, & quam, & cumque. Vterlibet trifariam sumitur. Vbiquæque. Ipse inde constat. Eapse, reapse. Harumpiam. Idem non est ex is, & demum. Hisdem. Quidam non semper per contentum dicitur. Geminatio, & additum cunque, tantumdem valent in quibusdam provocabilis. Cum in compositis omissum. De compositioe numerali, atque ut nunc minor, nunc major numerus, præponatur. Saturni error.

Superfunt ex iis, quæ accidentia Pronominum faciunt, Species, & Figura. Primitiva sunt *ego, tu, &* similia; quorum pleraque etfi à Græcis accepimus, eò tamen primitiva vocantur, quia in Latio originem nullam habent. At planè derivativa sunt, *meus, tuus, suus*, similiaque: etfi doctissimus Angelus Caninius * etiam istorum aliqua à Græco fonte derivabat. Ut ab *εμος, meus*; à *σφετερος, vester*; utrunque *κτ̄, μελάθεον †*, quæ, inquit, ratione patella est à *λοπάς, λοπάδος*. Sed multimodis fallitur. Primum enim patella est à *παίμα*, quod à *παλάμν*; ut à *κάτανος, catinus*; à *λεπυσή*, quod apud Athenæum ac Pollucem, Latinis *lepista*, genus vasis aquarii, ut exponit Festus. Deinde manifestum est, possessiva venire à genitivis primitivorum. Puta à *mei, tui, sui, nostri, vestri, & cujus; meus, tuus, suus, noster, vester, cujus; item nostras, vestras, cujas*. Atque hinc ratio paret, cur *mius* etiam pro *meus* dixerint veteres. Nam ut à *mei* fecerunt *meus*; ita à *miis* dicebant *mius*. De quo auctores sunt Sospiter, Diomedes, Priscianus; qui & Celsum id ostendisse scribit. Idem docet his verbis Velius Longus: *Item miis per I* (scribendum) *non meis per E, ut Terentius ‡*:

At enim istic nihil est magis, Syre, miis nuptiis advoorsum.

‡ Hæc. act. 4, sc. 3.

Vbi nunc in omnibus codd. legitur *meis*, per E.

Nec pronomina omnia derivata vel possessiva sunt, vel gentilia: sed quædam etiam diminutiva. Nam *nullus*, ex quo *nullus*, est ab *unulus*, quod ab *unus*, uti hoc ab *εὐός*. Nempe eà ratione, qua à *bonus* pro *bonus*, unde *bene*, est *benulus*, à quo *bellus*: item à *vinum, vinulum*, unde *villum*: à *varius*, *varulus*, *vallus*: aliâque significatione à *vannus, vammulus, vallus*, pro parva vanno.

Compositio pronominum est quintuplex. Prima est cum nomine.

A a

Qualia

Qualia sunt, *hujusmodi, ejusmodi, illiusmodi, istiusmodi.*

Altera fit cum pronomine: ut, *isthic, illic, quisquis.* Imò huc quoque pertinent, *alteruter, aliquis, unusquisque, quotquot, qualisqualis, undecim, decimus, sextus, vel sextusdecimus,* & similia.

Tertia fit cum verbis: ut, *quicvis, utervis, quilibet, uterlibet.* Quorum potestremum tum per optionem quandam ponitur, ut apud Ciceronem per Quinctio: *Utrumlibet elige; alterum incredibile est, alterum nefarium;* & ante hoc tempus *utrumque inaudium:* tum citra eam, ut in illo Livii: *Eos esse consules, quorum utrolibet duce, bellum Eruscum geri recte possit:* tum copulative, pro *utroque*, ut in hoc Fabii lib. 1x: *Nihil refert, quomodo appelletur utrumlibet eorum.* Iisdemque modis usurpatur *utervis;* ut docet Saturnius lib. v, cap. xxxii.

Quarta compositio fit cum adverbio: quomodo ab *ecce* veniunt, *ecceum, eccam; eccos, eccas; ellam, ellam; ellos, ellus.* Item a *ne*, pro *non*, est *neuter.* Ab *ubi* est *ubiquisque:* quod Maro usurpat vii Æn.

--- *Io mares audue ubiqueque Latine.*

pro quacunque.

In vulgatis Virgilio codd. legitur *quacunque:* quod ex interpretatione irreplisse videtur in contextum. Sanè Priscianus *ubiquisque* dici, eo ex loco probat: ac Pierius testatur, *ubiquaque* legi in Medicæo, & omnibus Vaticanæ bibliothecæ libris.

Etiã nobiles Grammatici huc referunt *idem:* quod conflatum ajuat ex *is, & demum:* sed significatio reclamationat. Quare cum Rhemnio Palæmone * statuitur, potius esse ex *is,* & syllabicâ adjectione, *dem:* de quâ inferius dicam.

* in arte grammatica de Pronomina.

Quintâ fit cum præpositione per Anastrophen: ut, *meum, tecum, nobiscum, quicum:* quæ Donato quidem sunt adverbia personalia; sed Diomedis, ac Prisciano, rectius, ob partem principis, inter pronomina referuntur.

Sexta fit cum conjunctione: ut, *quisque, utroque, equis.* Nam T in C abiit. Quamquam Priscianus malit, C esse ex N; ut integrum fit, *en quis.*

† lib. 5, ubi de Que in Uterque agit.

Septima fit cum syllabicâ adjectione, sive, ut Priscianus † vocat. *epectasi:* fortasse *postpositionem loquelarem* novè, at non ineptè, appelles; quomodo, *re, di, se,* & similes, vocant *præpositiones loquelares.* Particulas tales vulgò recensent quinque. Eas prius commemorabimus: post alias illis adiciemus.

Prima est *met:* quod vulgò persuasum est, non aliis apponi, quam tribus his, *ego, tu, sui.* Sed scrupulum injicit locus Plauti Curcul. Act. v, sc. 11:

--- *Tanquam met genium meum.*

Prout locus is à

Rob. Stephano adducitur in Thesaurò *, ac legitur in editione Plauti Venetâ, quæ cum variorum notis ante seculum, & amplius, prodit †; item aliis antiquis; imò & quam Camerarius recensuit, ut Paræanam taceam.

† voce Met.

† an. 1518.

Ita *met meum* κατ' ἀναστροφῶν ponetur, pro *meummet*. Verùm in plerisque MSSis reperitur: --- *Tanquam me, & genium meum.*

Quæ sine dubio genuina est lectio. Maluere aliqui:

— *Tanquam me genium meus.*

Sed libris omnibus invitis: à quibus non temere recedendum. Et quàm proclivis lapsus, ut librarii ex *me* & , facerent *met*?

Interdum autem *met* redundat. Seneca in Agamemnone act. IV, Sc. I:

A. *Secura vive.* C. *mors mihi est securitas.*

A. *Nullum est periculum tibi met.* C. *At magnum tibi est.*

Et Oedipo, act. IV, Sc. III:

SE. *Noscisne memet?* P. *Dubitat anceps memoria.*

Et Hippolyto, act. II, sc. II, vers. ult.

Tuus en, alumna, temet Hippolytus tenet.

Sed fortasse hoc metri necessitati, aut labanti tribuendum Latinitati.

Altera loquelaris particula est TE: quæ secundæ tantum personæ jungitur, *tue, tete.*

Tertia est CE: ut, *hicce, hujusce, hūce, hūce; ejusce, istiusce, illiusce.*

Quarta est PTE: quæ non tantum jungitur pronomiibus possessivorum; ut, *meapte, vestrapte*: sed etiam primitivis; ut, *mihipte*: quomodo Catonem locutum, ait Festus Pompejus: item *mepte*, pro *me ipsum*, apud Plautum Menæchmis Act. V, Sc. Men hodie usquam. Eandem vocem clarissimus, & amicissimus Meursius restituit Plaut. Afin. Act. I, I, sc. I, I.

Quinta est CINE; quæ additur pronomini Hic; sed iis duntaxat casibus, quæ in C terminantur: ut, *hiccine, huncine, hancine, hoccine, hœccine.*

Atque hæ sunt particulæ, quibuscum pronomina componi, etiam Grammaticorum vulgo, atque aded iis, qui necdum ære lavantur, notum est. Nunc istis quatuor alias adjungemus.

Sexta igitur esto PSE: ex qua, & provocabulo *is*, conflatum est *ipse*. Integrum esset *ipffe*: sed, sibilo omissio, *ipse* dicimus ob ἐῶπιζον †. In fe-^{* sonum meiorum} miniino provocabulum integrum remansit: nam ab *ea*, & *psē*, est *eapfe*; quod idem est ac *ipsa*. Vfus eo Plautus Mil. Glor. Act. II, Sc. I: & Festus quoque * auctor est, Scipionem Africanum, cum pro æde Castoris dice-^{* In Reapfe.} ret, eo modo locutum. Verba Scipionis, juxta Scaligeri restitutionem, sunt ista: *Quibus de hominibus cum ego saepe, atque in multis locis, operâ, factis, consiliis, reque eapfe bene meritis siem.* A re, & *eapfe*, est *reapfe*: quod nec Cicero refugit in primo de Divinatione, & epistolâ ad Papirium Pætum, quæ est decimaquinta libri IX.

Septima est PIA M: ut, *quispiam, quempiam*. Etiam cum *Hic* componitur. Claudianus Mamertus lib. II de statu animæ initio capitis duo-

decimi : *Igitur quamquam nonnullus locorum sit , ubi harumpiam scripturarum testimonius usus sim.*

Octavum locum damus adjectioni syllabicae DEM : ut , *idem, ejusdem.* Quod cum à demum venire, ajunt Priscianus, & alii, planè falluntur, ut diximus. Ac vel eo refelluntur, quod similiter dicamus, *tantumdem, totidem, pridem.* Imò fortasse dativus quoque pluralis provocabuli *hic* sibi dem adfciscit, ut sit *hisdem* : quod in antiquis codd. crebrum est. Ita, ut observavit Carrio ad lib. II Val. Flacci, in Bussidiano codice, atque aliis plerisque veteribus, scribitur secundo Æneidos :

— *Et sedibus hæret in hisdem.*

Siquis tamen malit *isdem*, pro *isdem*, non multum repugnabo.

Nona nobis est DAM. Ut enim à dem est *idem*, pro *isdem* : ita à dam est *quidam*, pro *quisdam*. Ac ponitur hæc vox sæpius in contemptum. Nec semper tam en, ut paret illo Quadrigarii lib. IX, cap. XIII : *Id subito perditium est cuiusdam T. Manlio, summo genere nato.* Et plura similia occurrunt.

Undecima fortassis addi possit, QVE : ac duodecima, QVAM : ut, *quisque, quisquam.* Nec enim vel *que* in illo naturam conjunctionis sapit ; vel *quam* in hoc vim habet provocabuli, aut adverbii. Par ratio est in *pleneque*. De quo assentientem habeo Priscianum in quinto. *Nihil aliud, inquit, est in hoc nomine QVE, nisi syllabica expectatis : quomodo CE in quibusdam pronomibus, & adverbis. Nam & plerus, plera, plerum, & plerisque, & pleraque, & plerumque, idem significant.*

Decimamtertiam similiter statuere fortasse liceat CVMQVE. Quod componitur cum *quis, qualis, quantus, quot.* Quænammodum & hæc ipsa in compositione geminantur. Utroque autem modo generalitas significatur : prout Priscianus monet in XVII. Ita nihil refert, utrum dicas, *quisquis, an quisunque ; qualisqualis, an qualiscunque ; quantusquantus, an quantuscunque.* Terentius Adelphis * :

Tu, quantusquantus es, nihil nisi sapientia es.

Vbi Donatus interpretatur *quantuscunque.*

Sic *quotquot, vel quotcunque.* Priori ita usus Horat. lib. II, sat. VII :

— *Vertumnis, quotquot sunt, natas iniquis.*

Similis vis in adverbis. *Quale, utut, vel utcunque.* Terent. Phorm. † *Vtut erant alia. Item ubinubi, vel ubicunque ; undecunde, vel undecunque ; quaquam, vel quacunque.*

Ibidem monet Priscianus, interdum *cum* syllabam omitti. Ut *quisque, pro quisunque ; qualisque, pro qualiscunque.* Et similiter in adverbis, *quoque, pro quocunque ; quaque, pro quacunque ; quandoque, pro quandocunque.*

Ad provocabula quoque, non ad nomina pertinent, quæ numerum ordinemve

* *id.* 3, s. 3.

† *id.* 3, s. 1.

dinémve significant. De plurium numerorum compositio ne, non unus est alterque scrupulus. Priscianus libello de Ponderibus ita numerare jubet : *decem, undecim, duodecim, tredecim, quatuordecim, quindecim, sedecim, decem & septem, decem & octo, decem & novem, viginti*. Apud Suetonium tamen in Nerone legitur, *septendecim*, itémque in Ciceronis Verrinis : *octodecim* quoque, & *novendecim*, scribitur in Eutropii breviario. Verùm suspicatur Elias Vinetus, librariorum, cùm numeros notis comprehensos invenissent, suo more integros extulisse. Illud quidem extra controversiam poni debet, sapius in antiquis codd. inveniri *decem & septem, decem & octo, decem & novem*, quàm *septendecim, octodecim, novendecim* : quæ sola nunc vulgò sunt in usu.

Idem Priscianus jubet dicere, *decimus & tertius, vel tertiusdecimus; decimus & quartus, vel quartusdecimus; decimus & quintus, vel quintusdecimus*; atque ita in aliis, usque ad *vigésimus*. Negari tamen nequit, in probatis quoque autoribus inveniri *decimus tertius, decimus quartus, decimus quintus*, &c. Interim, quòd facilis in his esse potuerit librariorum lapsus, quandoquidem, ut dicebamus, numeros nunc integros, nunc notis scripserint : tutius cum Elia Vineto judico, Priscianum hâc in parte sequi, quàm codices vulgatos. Nec causa est, cur de *septimusdecimus, octavusdecimus, nonusdecimus*, magis dubitemus, quàm de *tertiusdecimus*. Nam Ciceronis est in Cluentianâ : *Sententia septimadecima accederet*. Plinii lib. x : *Namque octavodecimo die excludunt*. Et Taciti est lib. xiii Annal. *Cum nonodecimo ætatis anno Cæsar Octavius civilia bella sustinuerit*.

Expectet fortasse aliquis hîc quoque nonnulla de erroribus, qui in gentilibus committuntur; quandoquidem Saturnius, in mediâ provocabulorum doctrinâ, tribus capitibus* de iis tractat. Verùm non quia ad provocabulum *cujas* respondetur *Arpinas*, aut *Corinthius* : iccirco hæc quoque provocabula dicenda sunt; non magis sanè, quàm provocabulum est *bonus*, aut *magnus*; quæ respondemus ad provocabula, *qualis, & quantus*. Quare iis contentus, quæ de Gentilibus in Nomine diximus, transeo nunc ad Participium.

* lib. 5, cap. 17, 18, 19.

CAPIT. X.

DE PARTICIPIO. De iunctis enim Participiis, acque ut a Stoicis appellatur, *Qui primo a Nominis & Verbo derivantur*. Quod est *Subj. vel participium pronominale*, & *prædicens participium* de] de præconi. *Angeli Decembris error*. Multa participia similia vera participia non sunt. Ut Verba participium habeant vel nullum, vel unum, vel duo, tria, aut quatuor. De significatione participiorum. Volens, pro] he] quod voluerit, ut videtur, quod quærendum est, volens, quod voluit. Participia passiva a voce, sed aliter significatione. *Quædam supra experta, non verba participia*. Terminantur tamen præteritum ad aliter quarta, *MS primum*. *Refelluntur, qui mortuis participiis exstant*. Ut quæque, qui participia præteritum, & futurum in *RWS*, à superioribus, quam dicitur supra, deducere maluerunt.

PARTICIPIUM Communis apud Charilianum definitur: *participium cum tempore & casu*. *Verbi, cum tempore, est, cum adsignatur tempore*. Nam nomen etiam tempus significat: ut *hora, ætas, mensis, annus*. Sed hæc primaria ejus significatio, est. At participium commune aliud habet cum verbo, quod tempus præteritum, ut loquitur *Rafiosophus* in *de participiis*. Quare clarior definitio est: Participium est illud verbum per casus, significans rem cum tempore. Nam cum verbo in eo convenit, quod tempus significat: sed discrepat ab illo, quod casus varietur. Cum nomine commune habet, quod varietur per casus: sed differt eo, quod tempus adsignificet. Ut igitur mulus alius, & equæ; hinc equi, & alius, unde generatur, participat in dolo: ita hujus classis omnia, & nominis, & verbi, participiant naturam: unde & merito *participia* nominantur.

Ex quibus etiam liquet, est] Stoici non separant participium a nomine, aut verbo; sed, Prisciano teste, vocant illud *nomen verbale, vel modum verbi casualem*: tamen juniores merito distinxerunt. Quorum primus fuit Trypho: cum secutus Apollonius, maximus Grammaticæ artis auctor: ut idem Priscianus de utroque testatur. Hæc naturæ convenientia cum nomine & verbo, fecit, ut Priscianus, qui ubique se Apollonium sequi profiteretur, tertio de participio egerit loco; quartum vero pronomini adsignavit. Et sane cum pronomen alterius solum obeat vices (nam ut nomen rei, ita pronomen nominis nota est) videri possit, vel omnibus debuisse orationis partibus postponi; vel ut sane ob dignitatem particulis præponeretur, non tamen collocari potuisse ante participium, quod primo rem significat. Nos aliter hæc consideravimus. Nomini, & verbo, primum locum

locum adsignamus, quia omnium consensu precipua sunt orationis partes: particulis postremum, quia primarius famulantur. Medii ordinis sunt pronomen, & participium; ex quibus, quo iure nomen prae verbo, eodem pronomen anteit participio. Nam pronomen nominis solum videtur obire: participium verò verbi fere locum supplere. Nam uti dico, *Socrates philosophatur*: ita aio, *Ille est philosophatus*.

Participia omnia à verbis originem capiunt, ideòque participium non est *fictus*. Nam fallitur cum multis Angelus Decembrius, qui lib. III de Politia literaria, cap. xxviii, ad participium esse vult a *finor*. Falluntur item omnes illi, qui participia faciunt, *proditus, pregnans*; multaque habitum significantia, ut *pileatus, tunicatus, galeatus, oblimidatus*; aliaque id genus, ut *columbaris, carpatis*, &c. Augustinus Saturnius * ea vocat participialia: verum non quia ementiantur participiorum naturam, participialia dici meruerunt: sed illis solum hoc nomen convenit, quæ è participiis in nomina trantierunt.

Sunt autem & quæ veniant à verbo, nec tamen participia sint. Sic *solens*, quo usus Plaut. Amph. † & Epidico ‡, nomen potius videtur. Idemque de *mans, mansus*, & aliis quibusdam, iudicium esto.

Porro licet omnia participia oriantur à verbo: non tamen par omnium verborum fecunditas, sed quibusdam nullum est participium: ut *apio*, quod non magis *fiens* habet, quam *fenalis*; etiam prius illud Diomedes probet. Quaedam unicum habent; ut *fur, furens; reor, ratus*. Aliqua duo; ut prope omnia activa, & passiva, ac maximam partem neutra, præter neutropassiva. Alia tria; ut *gaudeo, gaudens, gavisus, gavisurus*; *proficiscor, proficiscens, profectus, profecturus*. Quaedam quatuor; ut, *amplector, amplectens, amplexus, amplexurus, amplectendus*.

Et activorum quidem participia ἀναλόως significationem habent activam; passivorum participia, passivam; neutrorum, neutralem. Tamen participium *volens* passivè usurpat Sallustius lib. IV Hist. ubi *Volentis verbis*, id est, *placens* dixit, interprete Nonio. Sic *evadens* passivam habet significationem. Etiam *volvemini plastris* passivè usus Maro. Et similia quaedam inferius adducemus; cum de præsentis participio passivorum differetabimus.

Contra passivæ etiam vocis participia significant actionem: ut *circumspectus*, qui circumspicit; *consideratus*, qui considerat; *profusus*, qui profundit; *cavens*, qui cavet; *tacitus*, qui tacet; *fictus*, qui luevit; ac par ratio in compositis, *adsuetus, consuetus, insuetus*. Similiaque *argutus, falsus, asperatus*. Cujusmodi pleraque omnia nominum naturam induerunt.

Quodque neutra diximus ἀναλόως habere significationem neutram, ut etiam

C A P V T X.

De PARTICIPIO. *Definitio ejus, & ἑρμῶν, atque ut à Stoicis appelletur. Qui primi à Nomine, & Verbo distinxerint. Quo respectu vel participium pronomini, vel pronomen participio, possit præponi. Angeli Decembrii error. Multa participiis similia, vera participia non sunt. Vt Verba participium habeant vel nullum, vel unum, vel duo, tria, aut quatuor. De significatione participiorum. Volens, pro eo, quod volumus; ut evidens, quod clare videmus; volvens, quod voluitur. Participia passivæ vocis, sed activæ significationis. Neutra supini expertia, nisi nomen participii. Terminationibus tribus præteritorum additur quarta, VS purum. Refelluntur, qui mortuus participus excludunt. Vti quoque, qui participium præteritum, & futurum in RVS, à posteriori, quam priori supino, deducere maluerunt.*

PARTICIPIUM Comminiano apud Charisium definitur, *participationis cum tempore & casu.* Vbi, *cum tempore*, est, cum adsignificatione temporis. Nam nomen etiam tempus significat: ut *hora, dies, mensis, annus.* Sed hæc primaria ejus significatio est. At participium commune illud habet cum verbo, quod tempus *ἑσπερονικαιε**, ut loquitur Philosophus *ἡμετέρας†*. Quare clarior definitio erit: Participium est vox variabilis per casus, significans rem cum tempore. Nam cum verbo in eò convenit, quod tempus significet: sed discrepat ab illo, quod casibus varietur. Cum nomine commune habet, quod varietur per casus: sed differt eo, quod tempus adsignificet. Vt igitur mulus asini, & equæ; hinnus equi, & asinæ, unde generatur, participat indolem: ita hujus classis omnia, & nominis, & verbi, participant naturam: unde & merito *participia* nominantur.

Ex quibus etiam liquet, etsi Stoici non separent participium à nomine, aut verbo; sed, Prisciano teste, vocarint illud *nomen verbale*, vel *modum verbi casualem*: tamen juniores merito distinxisse. Quorum primus fuit Trypho: eum secutus Apollonius, maximus Grammaticæ artis auctor: ut idem Priscianus de utroque testatur. Hæc naturæ convenientia cum nomine & verbo, fecit, ut Priscianus, qui ubique se Apollonium sequi profiteretur, tertio de participio egerit loco; quartum verò pronomini adsignaverit. Et sanè cum pronomen alterius solum obeat vices (nam ut nomen rei, ita pronomen nominis nota est) videri possit, vel omnibus debuisset orationis partibus postponi; vel ut sanè ob dignitatem particulis præponeretur, non tamen collocari potuisse ante participium, quod primò rem significat. Nos aliter hæc consideravimus. Nomini, & verbo, principem locum

* adsignificet.

† de interpretatione.

locum adsignamus , quia omnium consensu præcipuæ sunt orationis partes : particulis postremum , quia primariis famulantur . Medii ordinis sunt pronomen , & participium ; ex quibus , quo jure nomen præit verbo , eodem pronomen anteit participio . Nam pronomen nominis solum vices obit : participium verò verbi fere locum supplet . Nam uti dico , *Socrates philosophatur* : ita aio , *Ille est philosophatur* .

Participia omnia à verbis originem capiunt , ideóque participium non est *fictus* . Nam fallitur cum multis Angelus Decembrius , qui lib. III de Politia literaria , cap. xxviii , id participium esse vult à *frigor* . Falluntur item omnes illi , qui participia faciunt , *præditus* , *prægnans* ; multaque habitum significantia , ut *pileatus* , *tunicatus* , *galeatus* , *chlamydatus* ; aliaque id genus , ut *columnatus* , *virgatus* , &c. Augustinus Saturnius * ea vocat participialia : verum , non quia ementiuntur participiorum naturam , participialia dici meruerunt : sed illis solum hoc nomen convenit , quæ è participiis in nomina transferunt .

Sunt autem & quæ veniant à verbo , nec tamen participia sint . Sic *solens* , quo usus Plaut . Amph. † & Epidico ‡ , nomen potius videtur . Idemque de *tratus* , *mestus* , & aliis quibusdam , iudicium esto .

* *Scena* , qui me alter .

† *Sc. Tamen* .

Porrò licet omnia participia oriantur à verbo : non tamen par omnium verborum fecunditas , sed quibusdam nullum est participium : ut à *sto* , quod non magis *fiens* habet , quam *fiendus* ; et si prius illud Diomedes probet . Quædam unicum habent ; ut , *furo* , *furens* ; *veor* , *vatus* . Aliqua duo ; ut prope omnia activa , & passiva , ac maximam partem neutra , præter neutropassiva . Alia tria ; ut , *gaudeo* , *gaudens* , *gavisus* , *gavisurus* : *proficiscor* , *proficiscens* , *profectus* , *profecturus* . Quædam quatuor ; ut , *amplector* , *amplectens* , *amplexus* , *amplexurus* , *amplectendus* .

Et activorum quidem participia ἀναλόγως significationem habent activam ; passivorum participia , passivam ; neutrorum , neutralem . Tamen participium *volens* passivè usurpat Sallustius lib. IV Hist. ubi *Volentia verba* , id est , *placencia* dixit , interprete Nonio . Sic *evidens* passivam habet significationem . Etiam *volventia plaustra* passivè usus Maro . Et similia quædam inferiùs adducemus ; cum de præsentis participio passivorum differetabimus .

Contrà passivæ etiam vocis participia significant actionem : ut *circumspectus* , qui circumspicit ; *consideratus* , qui considerat ; *profusus* , qui profudit ; *cavus* , qui cavet ; *tacitus* , qui tacet ; *suetus* , qui suevit ; ac par ratio in compositis , *adsuetus* , *consuetus* , *insuetus* . Similiaque *argutus* , *falsus* , *disertus* . Cujusmodi pleraque omnia nominum naturam induerunt .

Quodque neutra diximus ἀναλόγως habere significationem neutralem , id etiam

id etiam locum habet in neutropassivis : ut sunt *solitus*, & *ausus* ; quæ etsi terminationem habent passivorum, activam tamen retinent significationem.

Vulgò participium in *rus* à supino formant. Quædam tamen neutra supino destituuntur, non item participio. Ut *metuo*, *fileo*, *ambigo*, atque alia. Maro XII ÆN.

*Nuncius hæc Idmon Phrygio mea dicta tyranno
Hant placitura refer.*

* vers. 590.

Ovid. XIII Met. *

— *Non ut delubra, die seque*

Des mihi sacrificos, caliturasque ignibus aras.

† vers. 777.

Stat. VII Theb. †

— *Hant verito nudus jaciture sepulchro.*

Nociturus qui hæc inter reponat, fallatur ; non quia Latine non dicitur (nam usurpat Tacitus I histor.) verum quia & supinum in usu est. Iulii enim Cæsaris est lib. V belli Gallici : *Ipsi vero nihil nocuum viri*. Magis idoneum exemplum est *moriturus*. Item præteritum *mortuus* ; quod *απαλόω* ; *meritus* foret, si agnosceret supinum. Atque hinc liquet, tribus præteritorum terminationibus T V S, S V S, X V S, etiam quartam jungi debere : nempe V S purum. Nam falluntur, qui *mortuus* esse participium negant, cum varietur per casus, & cum re tempus significet.

Participium præteritum, ac futurum in R V S, vulgò formari ajunt à posteriori supino : ut *amatus*, & *amaturus*, ab *amatu* ; *dictus*, & *dicturus*, à *dictu*. Sed *secutus*, & *secuturus*, non sunt à *secutu* : quia deponentia carent posteriori supino. In causa est, quòd posterius supinum habeat significationem passivam. At deponentia, etiam in participio præterito, ac futuro in R V S, activè significant. Quocirca ut præceptum esset *καθολικὸν* †, rectius dixissent, & præterita, & futura in *rus*, venire à supino priori. Ita *secutus*, & *secuturus*, sunt à *secutum* ; *amplexus*, & *amplexurus*, ab *amplexum*. Quia autem utrumque hoc tempus à supino venit ; eò quæ supino carent, fere etiam carent participiis, quæ inde formantur : uti diximus.

† *universale*, ac *perpetuum*.

C A P V T X I.

Multarum, quæ deponentia vocantur, præterita in T V S passivè accepta. Participia in D V S sepius officium significare. Interdum tamen non officium notare. sed aliquid futurum : eoque falli, qui participiorum numero eximunt.

Superest particulatim dicamus de communibus, & deponentibus. Ac communium quidem præsentia, futuræque in *rus*, significant actionem : ut *tuens*, & *tuturus*. At futura in *dus* passionem notant : ut *tendus*. Præterita autem utrumque : ut *tuitus*.

Sola deponentiam futura in *dus* notant passionem : ut *sequendus*. At tam præterita, quàm futura in *rus*, actionem significant : ut *secutus*, *secuturus*.

Nec

Nec tamen hæc perpetua sunt. Nam præterita in *tus*, aut *sus*, ut de iis prius dicam, non raro passionem significant: nempe quia communia olim fuerunt. Hujusmodi, inter alia, sunt, quæ literarum serie subjecimus.

Adeptus. Cicero in Catone: *Senectutem ut adipiscantur omnes optant: eandem accusant adeptam.* Ovid. IV Trist. el. VII:

Ne cadat, & multas palmas inhoneſtet adeptas.

Aggreſſus. Iuſtinus lib. VII: *Facillimis quibusque aggreſſis.* De bellis fermo.

Comitatus. Cic. II Catil. *Illud etiam moleſte fero, quod ex urbe parum comitatus exierit.* Ovid. I de Arte:

--- *Populo per me comitata placebat.*

Commentatus. Q. Cicero ad Tironem lib. XVI, epiſt. XXVI: *Diu & multis lucubrationibus commentatâ oratione.*

Commentus. Ovid. VI Met. fab. VII:

Dat gemitus fictos, commentaque funera narrat.

Conatus. Livius lib. XXXIV: *Ne literæ interceptæ conata palam facerent.* hoc est, tentata.

Confessus. Cicero v Verr. *Confessa res, & manifesta.*

Conſolatus. Iuſtinus lib. XXI: *Sic conſolatus militibus, univerſas naves incendi jubet.*

Deprecatus. Idem lib. VIII: *Deprecati belli promiſſio.*

Deſpicatus. Terent. Eun. Act. II, ſc. III:

--- *Illis crucibus, quæ nos, noſtramque adoleſcentiam*

Habent deſpicatam. ---

Eblanditus. Ut *eblanditæ preces*, apud Plin. in Panegyrico.

Execratus. Horat. Epod. od. XVI:

Eamus omnis execrata civitas.

Exſecutus. Iuſtinus lib. VII: *Brevi tempore, exſecuto regis imperio.*

Exorſus. Virgil. x Æn. — *Sua cuique exorſa laborem,*

Fortunamque ferent.

Interpretatus. Cic. lib. II de Legg. *Vesta quaſi focus Urbis, ut Græco nomine est appellata: quod nos prope idem Græcum interpretatum nomen tenemus.*

Lamentatus. Silius lib. XIII:

--- *Quam ſunt tua fata per Urbem*

Lamentata diu!

Largitus paſſivè accipi, ait Robertus Stephanus, apud Plinium lib. XVII, cap. XI. Vbi ille, *Mago ante annum præſodere ſcrobis jubet, ut ſolem pluviaſque combibant: aut ſi id conditio largita non ſit, ignes in medio fieri ante menſes duos; nec niſi poſt imbres in his feri.* Locum integrum apoſui, ut pareat omnino accipi activè. Sed Salluſtium paſſivè dicere *dilargitus*, oſtendimus alibi*.

* lib. 3 de Arto
leg. cap. 6.

Machinatus quandoque sumi passivè, probant istoc Livii lib. **xxiv**, in descriptione obsidionis Syracusanæ: *Turres contabulatas, machinataque alia, quatiendis muris portabant.* Quomodo & Calepinus legit. Sed in melioribus libris est, *machinamentaque.*

Mensus. Cic. lib. **ii** de Nat. Deor. *Spatia mensa, quia consiciunt cursus Lunæ, menses vocantur.*

Mentitus. Cicero ibidem: *Mentita, & falsa, plenaque erroris.*

Mercatus. Plin. lib. **xxxvii**, cap. **ii**: *Alius hic furor, H-S C L. M. trullam unam non ante multos annos mercatam a matre familias, nec divite.* Scio, esse in aliquibus, *mercatâ matrefamilias.* Sed optimi quique, ac prope omnes, vel habent, ut retuli: vel, ut est in veteri Parmentii*, *Trulla una mercata à matrefamilias.*

* an. 1476.

Merius. Plin. lib. **vii**, cap. **xxviii**: *Quas Trebia, Ticinusque, aut Thrasymenus, civicas dedere? quæ Cannis corona merita?*

Opinatus. Cic. **i** Academ. *Quæst. Improvisa, nec opinata nobis.* Imò compositum *inopinatus* nunquam aliter sumitur.

Pactus. Horatius lib. **iii**, od. **iii**:

--- Ex quo destituit Deos

Mercede pactâ Laomedon.

Sic *pacta conventa*: sine copula, apud Cic. lib. **ii** de Orat. & apud Iuriconsultos passim: atque interdum cum copula; ut apud Cic. pro Cæcina: *Aut pacti & conventi formula.* Et Sen. de Benef. cap. **xv**: *Nec pacta conventaque impressis signis custodiremur.* Estque inscriptio, de *pactis & conventis*, apud Paulum lib. **i** Sentent. Tit. **i**.

Pollicitis. Ovid. **i** de Arte:

Pollicitis dices quilibet esse potest.

Professus. Ovidius lib. **iii** Am. el. **xiii**:

Solâque deformem culpa professa facit.

Seneca Medea:

Professa perdunt odia vindictæ locum.

Testatus. Cic. **ii** Verr. *Res ita notas, ita testatas.* Plin. lib. **viii**, cap. **xl**: *Actis populi Rom. testatam.*

1. 1. 6.

Præter ista, quæ jam vidimus, (quorum aliqua superiori etiam libro f allata, sed nunc aliis firmata testibus) multo quoque plurima sunt, quæ nunc omisimus; idque non aliâ de causâ, quàm ne actum ageremus. Nam sufficere posse arbitror, quæ de participiis hinc exposuimus; cum in deponentibus passivè acceptis versaremur. Vbi ostensum nobis, passivè etiam inveniri, *abominatus, admimiculatus, adortus, adulatus, aggressus, amplexus, arbitrat, architectatus, auxiliatus, blanditus, carnificatus, cavillatus, complexus, confectus, dignatus, ementitus, emixtus, frustratus, furatus, hortatus, cum compositis ad-*
hortatus,

*hortatus, exhortatus; jaculatus, militus, sive compositum immolitus, mediatas, me-
tatus, moderatus, modulatus, nacltus, orsus, percontatus, populatus, stipulatus, sive insti-
pularus, velificatus, nisi hoc à velifico esse malis, veneratus, usus cum composito
abusus.*

Est verò ubi simplex quidem activè semper accipiatur : compositum autem semper passivè. Fit hoc in *ultus*, & *inultus*. Quod videas etiam usu venire in neutris. Nam *ausus* activum est ; *in ausus*, passivum.

De præteritis satis. Futura in DVS passivè accipi solere, planè est pervulgatum. Hujusmodi sunt *ulciscendus* *, *obsequendus* †, *adipiscendus* ‡, *precandus* *, & plurima id genus, quibus propterea non insistam. Sed magis hoc insolens in iis, quæ non tam activam, quàm neutralem, sive absolutam significationem habent. Quomodo Paullus L. XIV. D. de injuriis, ait, *Cum de jure finiendi agatur*. Et Ulpianus L. XXXIII. De rebus auctoritate judicis possidendis, vel vendendis : *Si pupillus ex contractu suo non descindatur, ideoque bona ejus creditores possidere cæperint : diminutio ex his bonis fieri debet, rescendo pupilli causâ*. Hoc est, alendi.

Verùm, quæ hac de re diximus, plane alius sunt loci, si illa in DVS participia non sunt ; uti quorundam est sententia ; qui nec ratione destitui videntur. Nam censent, istiusmodi potiùs esse nomina, eò quòd non tam tempus significant, sive præsens, sive futurum ; quàm officium ac necessitatem. Nec mediocriter illud sententiam eorum juvat, quòd exponantur per *debet*, aut *oportet*. Ita dixit Cicero pro Fonteio : *Orandus erit nobis amicus meus Pletorius*. Et eadem : *Si illi bellum facere conabuntur, excitandus nobis erit C. Marius*. Longè verò clarissimè id perspicere est ex illo magistri Herenniani loco lib. III : *Iustitiæ partibus utemur, si aut innocentum, aut supplicum dicemus misereri oportere : si ostendemus, bene merentibus gratiam referri convenire : si demonstrabimus, ulcisci male meritos oportere : si fidem magnopere cæsi-
bimus conservandam : si leges & mores civitatis egregie dicemus servari oportere : si societates atque amicitias studiosè dicemus coli convenire : si quod jus in parentes, Deos, patriam, naturam comparavit, id religiosè colendum demonstrabimus : si hospitium, clientelas, cognationes, affinitates, castè colendas esse dicemus : si nec prece, nec pretio, nec gratiâ, nec periculo, nec similitate, à viâ rectâ ostendemus deduci oportere : si dicemus, in omnibus jus æquabile statui convenire*. Ex hoc loco, vel cæco paret, illa in DVS significare officium. Quis autem nescit, participia necessariò significare tempus ? Quare, quæ in DVS desinunt, videri possint nomina potiùs esse, quàm participia. Sensit hoc Augustinus Saturnius lib. v r, cap. ult. item præstantis judicii vir, Emmanuel Alvarus, extremo cap. de Constructione gerundiorum. Sunt tamen, quæ scrupulum injiciant. Nam quid si dicamus, ita officium signare, ut simul notent tempus futurum ?

* Fore. Latro
clamat. in Ca
† Gell. lib.
cap. 13.
‡ idem lib. 1
* Auson. Ep
meridi.

Accedit, quòd officium non significatur illo Ciceronis pro Sexto Roscio Amerino: *Quomodo occidit? ipse percussit, an aliis occidendum dedit?* Adhæc dici nequit, officium tum notari, quando vel præfens liquidò indicant; cuiusmodi aliquam multa inferius commemorabimus: vel futurum, ut cum Gellius ait lib. III, cap. x: *Ad homines quoque nascendos.* Pro quo Porcius Latro in declamatione suâ *nascituros* dixit. Video esse, qui * Gellianum illud respuat, ut propè barbarum. Sed Gellius nihil dixisset sine veterum auctoritate: ut sciunt, qui subactò sunt in istis iudicio. Et Varro prior usus, imò & Silius. Denique liquet ex gerundiis: ut hoc ejusdem Gellii lib. XVI II, cap. VI: *Nomine non adepto jam, sed cum spe, & omine jam adipiscendæ.* Quid apertius, quàm *adipiscendus*, hic futuri esse temporis; nec significare, quid fieri oporteret, sed quid fore speraretur? Aliâque ejus generis apud alios invenias. Quare non possum penitus rejicere sententiam veterum Grammaticorum, qui hæc participia faciunt: uti & doctissimus Fabius, qui lib. IX, cap. III, *gerendum* disertim *participium* appellat.

* Red. Cocl. Grammatic. problem. cap. 43.

C A P V T X I I.

De participiis anomalarum, & defectivorum. Ens quis veterum dixerit. Præfens *urium* à præ sit, an præ. Unde prius S in Ablens. Fiens, aut fiendus, an dicatur. Iens. Phocas male ita dici negabat. Meminens. Ofus.

DE participiis verborum, quæ ἀνάλογως, atque integrè declinantur, hæctenus vidimus. Nunc accedamus ad ea, quæ veniunt ab anomalis & defectivis.

Ab *eram* Iulius Cæsar in libris de Analogia non incongruè protulit *ens*; ut Priscianus ait in duovigesimo. Syllaba ultima, uti in aliis, mutatur in NS. Sed hoc si est, unde S in *præfens*, & *absens*? De priori ratio videtur esse in proclivi. Nempe ut conflatum dicatur, non ex *præ*; sed ex *præs*, & *ens*. Nam ait Festus, *prædem* dici, quòd interrogatus à populo, num *præs* esset, responderet *præs*, supple *sum*. Itaque *præesse* antiquitus significabat præsentem esse, & ἀρῆναι: quâ de re plura Scaliger ad Festum. Unde autem S in altero illo composito? An putandum, esse ex *Abs*, & *ens*? At hoc si foret, in secundâ, tertiâque, *abses*, & *absesit*, pro *aves*, & *avesit*, diceretur. Quid si ergo potius statuamus, ab *esum*, (quomodo, Varrone teste †, antiqui pro *sum* efferebunt) fuisse prius *esens*, atque ut κατ' ἀφαιρέσιν pro *esum* dixerit *sum*, ita ab *esens* fecisse *sens*; tandem etiam sibilum abjecisse; sed cum tamen remanuisse in compositis, *præfens*, *absens*? Nunc quidem nihil verisimilius occurrit.

† lib. 2, de Analoga.

Fio participio destituitur. Nam *fiens* non arbitror inveniri; *factus* verò est à

est à *facior*; quo usus Nigidius Comm. XIX*: *Id quod est huiusmodi facitur.* * apud Non. in Facitur. † lib. 6, cap. 5.
Fiendus quoque barbarum. Nam apud Plinium lib. XXIX (ut Saturnius † monuit) ex codice antiquo legi debet: *Quæ ut una cremari possit, minimum findenda est. non fienda.*

Sed unde *iens*? ab *ibam* esse non potest. nam ut à *seruiebam*, *bam* in *us* mutato, est *seruiens*: sic ab *ibam*, conuerso *bam* in *us*, foret *ius*. Imò unde ipsum *ibam*? Nam ne unica quidem hic litera est verbi principalis *Eo*. Quod si ἀναλογίαν spectemus, ut à *seruio*, pro *o* recepto *bam*, vel *ebam*, dixere *seruiebam*, & *seruiebam*: ita ab *eo*, pro *o* posito *bam*, vel *ebam*, fuerit *ebam*, vel *eebam*. Mihi sic videtur, ut Græci ab *εἶω* fecere *εἶω*, inde *εἶμι*, ac futurum *εἶσομαι*, *ibo*: sic Latinus quoque formare imperfectum, ac participium, ab *eo*. Vnde ἀναλόγως est *eibam*, & per ἀφαιρέσιν *ibam*: porro ab *eibam* esset *eins*, pro quo *εἶ* μετέθεσιν dictum *iens*, idque propterea, ut simile, non formatione quidem, sed exitu tamen, aliorum esset participiorum: qualia *faciens*, *ueniens*, cæteraque id genus.

Verùm de *iens* repugnat nobis Phocas, qui id participium respuit. Aduersus eum ad partes vocabimus optimum omnium patronum, Marcum dico Tullium: cuius est illud epist. IX, lib. IV ad Att. *Ante diem quartum Kalen. Majas iens in Pompejanum, bene mane hæc scripsi.* Et lib. XVI, epist. primâ: *Nonis Quintilibus veni in Puteolanum. Postridie iens ad Brutum in Nesi-dem, hæc scripsi.*

A defectiuo *memini* dixere *meminens*: cuius causâ est, quòd *memini* non minùs præsens, quàm præteritum, signet: ut observat Priscianus in XI. Vbi & eo usum docet Livium in Erotopægniois, his verbis: *Meminens Varro corde volutat.* Vsi quoque Aufonius, & alii; ut suprâ ostendimus.

Ab odi dicitur, & *ofus*, & *ofurus*. Plautus Amphitr. Act. III, sc. II:

Inimicos semper ofa sum obtuerier.

Festus †: *Osi sunt, ab Audio (ab Odio, rectè est in schedis Pomponii Læ- † in Ofi. ti) declinasse antiquos, testis est C. Gracchus in eâ, quæ est de lege Minucia, cum ait: Mirum, siquid ius injuriæ fit? semper eos ofi sunt. Quod nunc quoque cum præpositione elatum frequens est, cum dicitur perosi.* Gellius lib. IV, cap. VIII: *Ofusque eum morum causâ fuit.* Idem lib. I, cap. III: *Hæc, inquit, fini ames, tanquam fortè fortunâ ofurus.* Ab *ofus* remanit non modò *perofus*, sed etiam *exofus*; quod activè sumitur, cum jungitur accusativo: passivè, cum dativo; ut apud Gellium lib. II, cap. XVIIII: *Diis exofus.*

CAPVT XIII.

De participiis, quæ orta ab impersonalibus, quadripartitò actum: puta de presentibus in ns; futuris in rus; præteritis in tus, sus, xus; & futuris in dus. Pœniturum. Placendus. Multa participia præterita oriri ab impersonalibus, quæ perperam venire credantur ab integris. Læuius corrigitur. Appulejus emendatus. Sol occasus. Sospatii error. Properor. Regnor. Senecta membra, & ætas. Successa bona. Lambinus, & Stephanus, refutantur. Palmerius trifariam refellitur. Participia in dus ab impersonalibus progenita. Navis naviganda. Pereundus.

Veniamus ad participiorum illa, quæ ab impersonalibus gignuntur. Nam cum & impersonalia sint inter defectiva; proximus sanè hic iis locus debetur.

Prima terminatio est presentium in NS; ut *pœnitens*, quod crebrimè *pudens*, apud Horat. in Arte:

Cur nescire pudens, pravè, quam discere, malo?

* art. 1, sc. 1.

Ac similiter, *animi pudentis signum*, apud Ter. Heaut. * Nisi malis, ex participio in nomen degenerasse; ut *libens à libet*.

Altera terminatio est futurorum in RVS: ut apud Cic. lib. 11 ad Att. epist. 1: *Nihilò magis ei licitum esse plebeo, quam similibus ejus, me consule, patricius esset licitum*. Plin. lib. xxxv 1, cap. xv: *Cum puderet vivos, tanquam pudendum esset extinctos*. Fabius quoque, lib. ix, cap. 111, indicat, Sallustium scripssisse, *pœniturum*, pro, *pœnitentiam acturum*. Analogia tamen requirat, *pœniturum*. Et suspicor ita scripssisse Sallustium, Fabiumque. De *præstat*, constat, *vacat*, *event*, *convenit*, & similibus, minùs mirum; quia propriè impersonalia non sunt, utcumque absolute interdum in tertia inveniantur persona. Cujusmodi cum participium obtinent in RVS, etiam habent futurum in infinitivo. Terentius Hecyrà Act. IV, Sc. IV:

Nunc, cum ejus alienum esse à me animum sentiam,

Nec conventurum inter nos posthac arbuter;

Quamobrem, reducam?

Præterita exeunt in TVM, SVM, vel XVM: atque alia quidena veniunt ab activæ, alia à passivæ vocis impersonalibus. Activæ, ut, est *misertum*, vel *misertum*, *peresum*, *libitum*, *licitum*, & familia. Cicero pro Sex. Roscio: *Id quod postea, si per vos, judices, licitum erit, aperietur*. Idem 11 de Legg. *Libitum est vobis, me ad hoc impellere*. Virgilius Æneidos IV:

Si non peresum thalami, tædæque, fuisset.

Et IV:

Hinc trade, amissis superant qui navibus, & quos

Peresum

Pertasum magni incepti verumque tuarum est.

Claudius Quadrigarius annali primo * : *Id subito perditum est cuidam* * apud C. l. lib. 9, sep. 13.
T. Manlio, Staius lib. vii Thebaidos :

Nec pigium parvosque lares, humilesque subire.

Appulejus in Apolog. *Nonne vos pudium est. hæc crimina tali viro obiectare ?*

Imprimis verò hujusmodi præterita veniunt ab impersonalibus passivæ vocis. Ut à *pugnatur, pugnatum est* ; à *curritur, cursum est* ; & similia. Quædam & à deponentibus ; ut, *veritum est*. Cic. lib. ii de Fin. *Primum Aristippi, Cyrenæcorumque omnium ; quos non est veritum in ea voluptate, quæ maximè dulcedine sensum moveret, summum bonum ponere.*

Superfunt participia impersonalium, in DVS terminata : quæ similiter vel sunt à voce activa, vel passiva. Ab activâ, ut à *puget, pudendus* ; à *piget, pigendus*. Cic. de Clar. Orat. *Induci ad pudendum, ad pigendum*. Ovid. epist. Didûs ad Æn. — *Nullâ parte pigendus erit.*

Et quid mirum, sic dici, cum & *pudium, & pigium*, dicatur ? Similiter à *placet est placitus, & placendus*. Plautus Trinummo Act. v, sc. ii :

Si illa tibi placet, placenda dos quoque est, quam dat tibi.

Porrò longè plurima sunt participia vocis passivæ, quæ vulgo quidem creduntur à verbis integris descendere, cum revera oriuntur ab impersonalibus. Participia ejusmodi partim in TVS desinunt, partim in DVS. Illorum in TVS alia veniunt ab impersonalibus usitatis, alia inusitatis. Prioris generis sunt *cessatus, erratus, conspiratus*. Quæ non possunt esse ab integris verbis. Nec enim dicitur, *cessor, error, conspiror*. Sed in usu sunt, *cessatur, erratur, conspiratur* : unde participia, *cessatus, erratus, conspiratus* ; indeque præteritorum circumlocutio, *cessatum est, erratum fuit, conspiratum fuerat*. At *obsolescitur* non est in usu : unde tamen participium *obsoletus*. Nec ab *occido*, mediâ correptâ, dicimus *occiditur* : at tamen hinc, *occasus*. Vtriusque generis participiorum in TVS, vel SVS, pluscula congeffi, juxta feriem literarum.

Adultus. Ut *virgo adulta*, quæ adolevit, apud Tullium in Clar. Orat. & ibidem, *Iam adultis Athenis*. Petronius : --- *Non Solis adulti*

Manfuescit radiis, non verni temporis aurâ.

Vbi *adulti* rectè interpretantur *meridiani* : quomodo & Sidonius loquitur lib. iv, ep. viii.

Antecessus. Ut apud Senecam epist. cxix : *Bene credi tibi scio : itaque in antecessum dabo*. Et epist. vii : *In antecessum accipe*. Ac fortasse apud Petronium : *Vbi antecessa latrocinia didicistis ?* Quomodo legendum Scoppius in Verisimilibus docet.

Cessatus. Ovid. iv Fast.

Largo aque provénit cessatis messis in arvis ,
Et vix congestas area cepit opes.

Concretus. Cic. III de Nat. Deor. *Corpus concretum ex elementis*. Gell. lib. XII, cap. I : *Cujus ex sanguine concretus homo & coalitus sit. nonos ó juenos.*

Conspiratus. Suet. in Iul. c. LXXXI : *Affidentem conspirati specie officii circumsteterunt.*

Decretus, ut *concretus*. Livius, prout vulgò apud Priscianum vocatur, vel potius *Lævius*, ut est in MSo nostro, lib. III *Erotopægniôn* : *Nocte dièque decretum, & auctum. Quomodo nec idem refugisset, Luna decretâ: vel, oftreis decretus.*

Decessus, ó *ἀναρχος*. Ita apud Priscianum *Cæcilius*, ut est in vet. libb. five potius *Cælius*, in IV *Histor. Custodibus discessis, multi interficiuntur.*

Decursus. Lucretius lib. III :

— *Decursò limine vitæ.*

Solinus cap. XLVI : *Tennatur, cum, jam Leone decursò, ad extima Virginis curricula facit transitum.*

Defectus. M. Seneca Suaforiâ pro Cicerone : *Quippe non satiatu modo (Antonius) cadendis civibus, sed defectus quoque. Quinctilianus lib. III, cap. VIII : Aquâ, ciboque defecti. Seneca Hippolyto Act. II :*

— *Vadit incerto pede*

Iam viribus defecta.

Deflagratus. Ennius apud Cic. III *Tuscul.*

Fana flammâ deflagrata : tosti alti stant parietes.

Emeritus. VI, *Emeritus miles*, apud Lucanum in primo. *Emeritam puppim*, Martiali lib. x, ep. LXXXV, hoc est, jam carie ac vetustate fatiscentem.

Emersus. Cic. in Vatin. *E cæno emersus.*

Erratus. VI apud Maronem *Ecl. I, Pererratis finibus : III Æn. Errata li-tora. Vbi Servius, Participium sine verbo. Ovid. III Fast.*

Protinus erratis leti vescuntur in agris.

Evasus. Liv. lib. XXII : *Exercitum cæsum, evasumque se esse.*

Excretus. Virgil. III *Georg.*

— *Excretos prohibent à matribus hædos.*

Exoletus. Liv. lib. XXVII : *Exoleta annalium vetustate exempla.*

Festinat. VI, *Mors festinata*, apud Tacitum in vita Agricolæ : *Festinat honoribus*, apud Plin. in Panegyri. *Maturitatem festinatam*, Quinctiliano in proœmio lib. VI.

* apud Prisc.

Interitus, ó *ἀναισθησία*. Claudius Quadrigarius * : *Pugnâ acriter commissâ, mistis utrimque interitis.*

Inveteratus. VI *inveterata querela*, Ciceroni in *Lælio*.

Laboratus.

Laboratus. Maro II Æn. *Arte laborata vestes.*

Nuptus : ut passim *nova nupta* : & apud Plautum Casin. *Novus nuptus.*

Obitus. Livius, sive potius Lævius (prout in chirographis nostris est)
in Protefilao * : *Cupidius miserulo obito.* Sive potius ,

Cupidius obito miserulo.

* apud Priscianum lib. 9.

Vt sit jambicus dimeter. Quales iidem ex Laodamia Livii, vel potius Lævii, adducta † :

Nunc quæpiam alia te Ilio,

Asiatico ornatu affluens,

Aut Sardiniano ac Lydio

Eulgens decore, & gloria,

Pellicuit.

† à Prisciano lib. 10.

Sic in numeros redigendi hi versus, *Ilio* etiam rescripto, pro *illo* : ut optimè vidit maximus, nec sine laude nominandus, Hugo Grotius. Cæterum participium *obitus*, crebrum imprimis, cum *morte obitâ* dicitur. Vt apud Lucretium gemino in loco * :

Morte obitâ quorum tellus amplectitur ossa.

* lib. 5. v. 126.
et lib. 4. v. 735.

Item Maronem in x :

Morte obitâ quales fama est volitare figuræ.

Imò Cicero ipse pro Sextio : *Quos à majoribus nostris morte obitâ positos in illo loco videtis.* Est & Appuleji de Mundo : *Diis sacrificatur, genis ministratur, obitus libatione perfunditur.* In vulgari est, *aliis libatione p.* sed corruptè. proximè ad veram lectionem accedit MS. ubi est *obius libatione p.* Vnde *obitus* restituendum : quomodo idem eopse libro dixit : *Sors nascentium, obitorum loco pullulat.* Vbi Aristoteles, vel alius, quem Appulejus vertit : *αἰ μὲν γενέσεως ἐπανάξειλλεσι τὰς φεράς* : sive potius, prout Stobæus citat, *ἀνασπύσει τὰς φεράς*, quod est, *compensat obitus.*

Obsoletus. Vt *obsoletum amiculum*, apud Curtium lib. vi. Sic autem vocatur, quo quis ab longo tempore uti solet. Vt hoc quoque ostendat, potius esse à *soleo*, quàm ab *oleo* : de quo supra † diximus.

† lib. 3 de archæologia, cap. 23.

Occasus, ὁ δὲ ἄς. Leges xii Tabb. *Sol occasus suprema tempestas esto.* Et si pro eo *Solis occasu* legere sit lib. vi Varronis, etiam in editione Rom. Antonii Augustini. Plautus Epid. act. ii, sc. i : *Ante solem occasum.* Claudius Quadrigarius in primo Annali † : *Sole occaso.* Lucilius in secundo :

† apud Gell.

— *Quæ horis sublata duabus*

Omnia sunt Sole occaso, ductoque.

Quem versus ita Franciscus Duza non incommodè supplebat,

— *Sole occaso, obductoque tenebris.*

Satis verò mirari nequeo, quid in mentem venerit doctissimo Sospatro, ut libro xii scriberet : *Quædam nomina manent, ut, Occasus Solis.* Nam

dici

dici non potest, *Sol occasus*, ὁ ἄλιος. Quanto aliter Gellius lib. xvii, cap. ii. *SOLE*, inquit, *OCCASO*, non in suavi venustate est; si quis aurem habeat non sordidam, nec proculcaram. Nec tamen iis accedo, qui existimant, si milia esse, *sol occasus*, & *sol meridies*. Nam *occasus* est adjectivum, ὁ ὄλιος, qui occidit: quasi dicas, *sol decursus*: ut simile sit ac *sol exortus*, vel *sol adultus*, pro meridiano, apud Petronium. Plinius tamen, Gelliusque*, nec refugisse dicuntur †, *Sol meridies*: indèque colligunt, non solum dici posse, a *sole occaso*; verum etiam a *sole occasu*. Sed de eo alibi dicemus. Nunc hoc agamus, hoc est, de folis Participiis videamus.

Potus & activum, & passivum est. Verum *appotus* semper activè, vel neutraliter; *epotus* semper passivè accipitur.

Properatus. Ut *stylus properatus*, apud Quintilianum lib. x, cap. iii. At de isto quid mirum? quando & Plinius in Panegyrico ait: *Hinc porticus, hinc delubra, occultâ celeritate properantur*.

Redundatus. Ovid. iii Trist. el. x:

Sive redundatas flumine cogit aquas.

Et vi Fast.

Annæ redundatis fossa madebit aquis. hoc est, refusis.

Repuñatus quoque huc refertur, propter Maronis illud vi Æn.

— *Regnata per arva*

Saturno quondam —.

Cui geminum, *regnata* terra, apud Ovidium lib. iv Ponticorum, eleg. xv.

Nec mirandum, cum & *regnatur* dicatur. Tacitus lib. i Histor. *Neque enim hic, ut in cæteris gentibus, quæ regnantur, cæta dominorum domus.*

Requies. Columella lib. ii, cap. ix: *Vicibus annorum requiescunt volunt arborum*. Seneca de Tranquill. cap. xv: *Danda est remissio animis: meliores, acrioresque, requiescunt.*

Senectus, ὁ γρησέας, à *seneco*; quo usus Catullus, carm. in phaselum. Sallust. in iv Histor. *Omnes, quibus senecto corpore animus militaris erat.* Sic *senecta membra*, apud Lucretium lib. i ii; & *senecta ætas*, lib. v, & Plaut. Amphitr. act. iv, sc. ii.

Successus. Cicero filius lib. xvi, epist. xxi, ad Tir. *Nam cum omnia mea causâ velles mihi successa, tum etiam tuâ.* More suo facit Lambinus, cum præterit verba isthæc, *mibi successa*: quæ meritò retinuit Manutius. Improvidè quoque hæc verba in Pseudoclerone † suo damnat Henricus Stephanus; ubi ita scribit: *Ne Latinum quidem esse crediderim sermonem, si hæc addantur.* Quippe ita quoque locutus, sive Plautus, sive incertus, sed antiquus auctor prologi, qui præmittitur Plauti Pseudolo. Ejus est:

Hos fugitâstus, Quiritus, successis bonis.

Turbatus.

* lib. 3, cap. 2.
† Lips. lib. 2.
Elett. cap. 3.

Titubatus. Maro VI ÆN.

--- Vestigia presso

Haut tennit titubata solo.

Triumphatus, ut apud Mar. *triumphata* * *genes*, & *triumphata* † *Corinthus*. * 3 Georg. † 6 Æn.

Taciti quoque est, *Triumphati magis, quam victi Germani.*

Vigilatus. Ovid. I de Arte :

Attenuant juvenum vigilatæ corpora noctes.

Eodemque à fonte & alterum participium. Quintilianus lib. XI, cap. III : *Et vigilandæ noctes, & fuligo lucubrationum bibenda.*

Par ratio compositi *evigilo*. Cicero ad Att. lib. IX, epist. XIV : *At quam honesta, at quam expedita tua consilia ! quam evigilata tuis cogitationibus, qua vitæ, qua navigationis ! Sive, ut Lambinus mavult, Quam evigilatæ tuæ cogitationes !* Sed prius est in omnibus MSSis.

Miretur fortasse aliquis, à nobis præteritum esse *adventus*, pro eo, qui advenit : quomodo usi Terentius, & Sallustius ; si fides Palmerio in Spicilegiis * . Cujus iccirco sententiam nunc paulo accuratius examinabimus. Ac geminum quidè Terentii locum adducit. Prior est Andr. Act. V, sc. II :

Ego commodiorem hominem adventum ad tempus non vidi.

Sed præverbium *ad* abest ab optimis MSSis, ut Rivius quoque testis. Nec in meis chirographis, uno excepto, reperio. Eoque omnino sic legi ac distingui oportet :

Ego commodiorem hominem, adventum, tempus non vidi.

Quin & legit ita jam olim Donatus, ut hæc ejus verba ostendunt : *Posset & commodus esse quis, & alieno tempore supervenire potest. Et commodum in homine est : sed & opportunus malum etiam adventum habere potest. Nam commodum in homine est ; adventus in facto est ; tempus in opportunitate facti. Commodiorem hominem, adventum, tempus, σὺλληψίς.* Alter Comici locus est Phorm. Act. I, sc. III :

Adeon' rem rediisse, ut qui mihi consultum optumè velit esse,

Phœdria, patrem ut extimescam, ubi in mentem ejus adventi venit ?

Vbi ejus *adventi* interpretatur, patris qui advenit. Sed *adventi* est substantivum ; poniturque more antiquo, pro *adventus*. Imò in plerisque libb. *adventus* legitur. Sed rectum esse *adventi*, fidem fecerit vetus interpres, his verbis : *Sic veteres genitivo casu proferebant.* Et post pauca : *Multipliciter declinatur, & adventi, & adventus.* Sic & in *Andria* † : *Nihil ornati, & tumulti.* † Act. 2, sc. 2.

Credo, notationem unam esse ab Helenio Acrone, (quem in Terentium esse commentatum, Charisius nobis testis) alteram ab Donato. Nihil enim attinebat bis idem dici. Atque alibi quoque hoc fieri observo : ut commentarius ille non folius sit Donati, sed ex eo, & alio interprete, confarcinatus. Interea hæc ostendunt, *adventi* non participiū esse, sed nomen.

Præterea à Palmerio adfertur Sallustii locus in Iugurtinâ , ubi sermo de Capâ, Marii infidiis interceptâ: *Dein tertia multò ante lucem adventam pervenit in locum tumultuosum ab Capâ non amplius duum milium intervallo*. Sic enim existimat, Sallustium scripsisse, contra omnium, & MSSorum, & excusorum fidem : atque id censet levissimo impulsu argumento. Nempe non alio, quàm quia in Coloniensi simpliciter esset, *ante lucem* ; in aliis, *ante lucem advenientem*. Nos verò in nostris MSSis reperimus, *multò ante lucis ad-*

* in his Medicis
lanensis anni
1508, a Pompa-
nio Lato, &
Hyacintho Ar-
pinate castigata.

ventum. Ac sic quoque editiones veteres*, & recentes, ex MSSorum fide doctissimorum hominum industria recensitæ : ut, quin ea germana sit scriptura, minimè debeat dubitari.

Quemadmodum autem ab impersonalibus in T V R multa veniunt participia in T V S, vel S V S, quæ ab integris neutris vel absolutis proficisci existimantur : ita quoque non à verbis integris, uti traditur vulgò, sed ab impersonalibus vocis passivæ, descendunt participia compluria in D V S. Nec enim dicitur *juror*, vel *vigilor*, vel *audetor* : sed in usu sunt impersonalia, *juratur, vigilatur, audetur* : unde ut præterita *juratus, vigilatus, ausus* ; sic futura, *jurandus, vigilandus, audendus*. Horat. ad Augustum lib. II epist.

Invidandaque tuum per nomen ponimus aras.

Tibullus lib. I, eleg. II :

— *Cum fletu nox vigilanda venit.*

Livius de Annibale : *Nullâ re, quæ agenda audendaque magno futuro duci esset, prætermissa*. Similiaque Catullo, *nox dormienda* : Ovidio, *vir carendus, poena dolenda* : Persio, *olla cœnanda* : Tacito †, *exerendi ordinis jus* : ubi perperam aliqui, *exuendi* : Gellio ‡, *ad desinendam seditionem*. Item horrendus, pavendus, tremendus, erubescendus, & alia ejus monetæ. Apud Iuriconsultos quoque à *navigatur, navigandus* dixit Vlpianus. Vt, *Qui navis navigandæ causâ in nave sunt*. L. I. § I. D. de exercitoria : & L. I §. 2. D. nautæ. cau-pones. Fortasse & quemadmodum ab *itur est evendus*, ita à *peritur* est *per-*

† II Annal.
‡ lib. 2, cap. 12.

evendus. Plautus Epid. Act. I, sc. I :

--- *Puppis*

Perienda est probe.

Vt vulgati habent codices. Sed valde eò inclinatur animus, ut iis assentiam, qui corrigunt : *Puppis*, hoc est, *pueris*, sive *servulis*, *perendum est probe* : quasi dicas, de tergo eorum actum esse.

CAPVT XIV.

Participia in NS usurpata in significatione temporis præteriti. Vetus Novi fœderis interpretes ab Humfredi, atque aliorum reprehensione vindicatus. Eadem participia in NS sumta in significatione præsentis passivi. Diomedis locus emendatus. Participia in TVS, SVS, aut XVS, in eadem passivi præsentis significatione. Nonii error super voce Torti. Item participia in DVS similiter accepta. Ennii locus apud Varronem correctus. Scaligeri emendatio improbata. Participia in DVS sæpius significare officium. Esse nihilominus ea participia potius, quam nomina, contra Saturnium, atque alios, ostensum.

EX iis, quæ hæcenus diximus, cognoscere fuit, & activæ verborum formæ, & passivæ, duplex plurimum esse participium: activæ quidem præsens in NS, & futurum in RVS: passivæ, præteritum in TVS, SVS, XVS, & futurum in DVS. At constat, Græcos aliud præterea tempus habere in participiis, & activis, & passivis. In activis quidem præteritum, ut τετελεσμένος: in passivis autem præsens, ut τυπόμενος. Hinc quæstio exsurgit, quomodo Latini efferant hæc Græcorum participia. Communis ita fert opinio, tum præterita in voce activâ, tum præsentia in voce passivâ, Latine non nisi εὐρηστικῶς exprimi posse. At secus se res habent: quia Latini, quò linguæ Latinæ egestati hæc in parte succurrerent, sæpius & participiis in NS, præteriti; & participiis in DVS, præsentis donant significationem. Ac illa quidem in NS, non semper præsentis, sed præteriti quoque temporis significationem habere; multa multorum loca evincunt. Ita nusquam non vetus Novi fœderis interpretes vertit participium perfecti temporis per præsens. Plurcula ejus generis adducit doctissimus Gaspar Sanctius comm. in Act. Apost. cap. 1, vers. 2. Quibus præteritis, unum ex Euangelio Lucæ adferam. Lucæ cap. primo dicitur de Zachariâ: *Postulans pugillarem scripsit.* At fieri non poterat, ut scriberet, cum postularet. Sed *postulans* dixit, pro, *cum postulasset.* In Græco est, *καὶ ἀρτῆος πικνίδιον ἔγραψε.* Scio, à Laurentio Humfredo*, aliisque plurimis doctissimis viris, reprehendi hoc nomine interpretem. Sed ignorasse hi videntur, frequentari id ipsum loquendi genus, non dico ab aliis quoque scriptoribus Ecclesiasticis, (nam hos non immeritò censent potius habendos bene vivendi, quàm loquendi, magistros) sed optimis illis, ac classicis linguæ Latinæ autoribus. Ita ait Plautus Amphitr. †

Abscede, moneo, molestus ne fies, dum Amphitryo

Cum uxore, modo ex hostibus adveniens, voluptatem capit.

Adveniens, id est, postquam advēnit. Similiter Terentius Phormione ‡: ‡ Act. 5, sc. 1.

* lib. de ratione interpretandi.

† Act. 4, sc. 2. Quis ad fores est.

--- Offendi adveniens,

Quocum volebam, atque ut volebam, collocatam filiam.

Cicero pro Ligario: *A quo hoc ipse C. Pansa mihi nuncium perferente, concessas fasces laureatos tenui, quoad tenendos putavi. hoc est, cum nuncium pertulisset. Val. Maximus lib. v, cap. II: C. quidem Marii, non solum præcipuus, sed etiam præpotens gratæ mentis fuit impetus. Duas etiam Camertium cohortes, mirâ virtute vim Cimbrorum sustinentes, in ipsâ acie, adversus conditionem fœderis, cæcitate donavit. id est, quæ sustinuerunt. Columella lib. v, cap. I: Neque inficior, aliquam præterisse, quamvis inquirentem sedulo, quæ nostri seculi cultores, quæque veteres literarum monumentis prodiderunt. hoc est, quamvis inquisivissem. Plinius lib. VIII, cap. LII: Tunc apri inter se dimicant, indurantes virum a-borum costas. hoc est, ubi prius induraverunt costas. Martialis lib. x, epig. LXXIII:*

Vilior hæc nobis, alio mittente, fuisset.

Plura qui desiderat, adeat Augustinum Saturnium lib. VI Mercurii Majoris, cap. XI.

Vidimus, quomodo in activâ voce, citra circumlocutionem, exprimi queant præterita, cum finita, tum ἀβεῖσα*. Porro ostendam, in voce passivâ præsens, quo ea vox destitui videtur, trifariam posse per simplex participium significari. Ac primò per participium in NS. Diomedes lib. I: *Participia in passivis præsentis temporis non sunt. Abutuntur autem veteres a-ltivo pro passivo: veluti, Genibusque † volutans Hærebam. Deest Se, ut sit volutans se. κολιόμενος. Item, Præcipitans † traxi mecum, deest Se, ut sit, Præcipitans se. τακρημιζόμενος.* Sed locus hic Diomedis planè est corruptus. Legendum puto: *Præcipitans traxi mecum, deest Me, ut sit, Præcipitans me.* Impoluit oscitanti librario, quòd Diomedes, in *Volutans*, dixerat subintelligi *Se*; unde in cæteris parem esse rationem credidit. Alius existimet rescribendum, *Præcipitans traxit omnia. Deest se, ut sit, præcipitans se.* Quomodo legitur apud Charisium lib. III, cap. de Confusis, quem Diomedes exscripsit. Sed omnino potiùs Charisius ex Diomede emendandus. Nec enim verisimile est, alterutrum Grammaticum immutasse verba Maronis in VI; ubi sic loquitur Palinurus, uti adducit Diomedes.

Alter modus est, cum participium in TVS, SVS, aut XVS, induit significationem temporis præsentis. Vt apud interpretem divini scriptoris ad Hebræos cap. I: *Omnes sunt administratorii spiritus ad ministerium missi.* Græcè est, ἀποστέλλόμενοι, id est, qui mittuntur. Interdum hoc à claficis quoque fieri, ostendit Plinii illud lib. II, cap. CIII: *In Salentino juxta oppidum Manduriam, lacus ad margines plenus, neque exhaustis aquis minuitur, neque insusis augetur.* hoc est, neque, si exhauriantur aquæ, minuitur; neque, si infundantur, augetur. Et hoc Maronis primo Georg:

Quam

* in finita.

† 3. A. n.
vers. 607.
† 6. A. n.
vers. 351.

*Quam quibus in patriam ventosa per æquora vectis
Pontus, & ostriferi fauces tentantur Abydi.*

Vectis dixit de iis, qui vehuntur, Græcè ὄχρηνοίς. Plura hujusmodi adfert Saturnius libri ejusdem cap. XIII. Quibus non possum, quin addam illud Pacuvii in Duloreste :

*Nam te tenebricâ sepe lacerabo fume
Clansum, & fatigans artus torto disirabam.*

Quippe sententia est, *disirabam* artus tibi, dum torqueris. Vt omnino falsus sit Nonius Marcellus, & quos ille lexicographos in errorem induxit, quando hinc colligunt, *tortum* antiquè accipi pro *tormento* : quod solidiori sanè argumento adstruere eos oportebat.

At multò etiam magis id, quod diximus, præstant, (qui tertius modus est) participia in DVS : ut jam nec pueris ignotum esse debet ex illo Tulliano, in ipso penè ingressu primi de Officiis : *Orationem Latineam legendis nostris efficies pleniorum.* hoc est, legens nostra. Et hoc ejusdem lib. I de Oratore: *Exercenda est etiam memoria ediscendis ad verbum quam plurimis. & nostris scriptis, & alienis.* Quasi diceret, Exercere debemus memoriam ediscentes. Etiam indicium facit vox *volvenda* ; quæ crebrò ita accipitur. Maro *Æneidos* I : *Triginta magnos volvendis mensibus orbes.*

Et lib. IX :

*Turne, quod optanti Divum promittere nemo
Anderet, volvenda dies en aitulit ultro.* Id est, dies quæ volvitur.

Sed & Ennius apud Varronem lib. VI dixit :

Clamor (f. clamor) *ad cælum volvendis per æthera vagit.*

Ita habet & antiqua Mediolanensis anni CIO IO. Vellem autem vir illustri eum locum non sollicitasset. Nunc corrigit :

Clamor it ad cælum, volvitque per æthera vagor.

Sanè *volvendus* eo, quo dixi, modo usurpat quoque Lucretius : ut lib. VII, *volvenda etas* : & lib. VI, *glans volvenda.* hoc est, quæ volvitur. Respondet Alvarus, hujusmodi locis, *volvenda* figuratè poni, pro *volubilis*. Quomodo nempe *puđenda* usitatum, pro *puđibilia*; ut loqui maluit Lampridius in Heliogabalo : *Ad honores, inquit, reliquos promovit commendatos sibi puđibilium enormitate membrorum.* His ita occurrimus. *Puđendum* propriè est, cujus pudebit, vel jam pudet. Sed quod ejusmodi est, id turpe, vado-rèque dignum, sive, ut Lampridium loqui dicebamus, *puđibile* est. *Volvendus* propriè, qui volvetur, vel volvitur. Sed quæ volvuntur, ea volubilia esse necesse est. Quid igitur impediisset, quo minus promiscuè hæc usurpentur ? Verum non si loco illorum in DVS nominibus uti possumus, eo illa nunquam fuerint participia, vel esse jam desierint. Nam hodièque

is, nunc

iis nunc futuri, nunc præsentis significatio inest. Quid enim illustrius illo Livii lib. I : *Quæ ante conditam, condendamve urbem, poeticis magis decora fabulis, quam incorruptis rerum gestarum monumentis, traduntur, ea nec affirmare, nec refellere, in animo est.* Nam sententia hujus loci est, antequam urbs aut condita esset, aut jam conderetur. Vide quæ hoc de Livii loco scripsit P. Nannius lib. quincto ΣΥΜΜΙΤ. cap. II. Par ratio in voce *jurisjurandis*, Quamquam non ignoro, *jurjurandum*, ut & *volvenda*, prius fuisse futura; quod etiã monuit Iul. Scaliger, de causis L. L. cap. cXLIIII; & ex iis fatis liquet, quæ de propria participiorû in DV S significatione superius dicebamus.

C A P V T X V.

Participia nec compositione, nec comparatione, nomina fieri, docetur. Etiam participia passiva fieri nomina, contra Cæsarem Scaligerum ostenditur.

EXtremo illud loco considerandum, cujus debeat fieri, quod non parvo consensu à vulgo traditur Grammaticorum, participia vel compositione, vel comparatione, fieri nomina. Mihi longè aliud videtur. Nam compositione ea non mutare naturam, indicat hoc Terentii Andr. Act. III, Sc. IV :

Feci hodie, ut fierent, in sperante hoc atque invito Pamphilo.

Si enim participium sit, *me sperante*; utique erit &, *me neutiquam sperante*: si hoc, sanè & istoc, *me in sperante*. Quippe ubi eadem sit significatio. Par ratio in isto Tullii Ciceronis ad Tironem lib. XVI, ep. XXI : *Hac introductâ consuetudine, inscientibus nobis, & cœnantibus, obrepit.* Quemadmodum enim, cum dico, *me gnaro*; *me ignaro*; *gnarus*, & *ignarus*, ad eandem vocum classem pertinent: itidem cum ajo, *me sciente*, & *insciente*; *sciens*, & *insciens*, ejusdem fuerint classis.

Par ratio in præteritis. Horatius lib. III Carm. od. xxv :

Dicam insigne, recens, adhuc

Indictum ore alio.

Cato apud Agellium lib. XIII, cap. XXIII : *Decem hominibus vitam eripis indictâ causâ, injudicatis, indemnatis.* Addit Saturnius, ex ejusdem Agellii lib. IX, cap. X : *Anæus Cornutus, homo sanè pleraque alia non indoctus, neque imprudens.* Sed *indoctus* non notat tempus: eoque participium esse nequit. Neque obstat, quòd accusativum habet annexum. Nam id fit, Græcorum more, per *οράντων* Grammaticam: de quâ suo loco dicemus.

Nihilo magis Comparatio mutat participiorum naturam: quamquam id à Prisciano quoque traditum est in XVI. Ut *occlusissimus*, apud Plautum Curculione*: ubi perperam aliqui libri, *oculisissimus*. Similèque *exclusissimus*,

* Act. I, Sc. I.

ssimis, Menæchmis †: & apud Petronium. *Cognitior*, apud Nafonem † *art. 4. sc. 3.*
 iv. Trist. eleg. vi †. Apud Ciceroem quoque pro Cæcina, *armatissimus*: † *vett. edit. et.*
 & alibi, *expectatior, expectatissimus; optatior, optatissimus; intricatior, intricatissi-*
mus; confusior, confusissimus: item *tectior, spoliator; meruissimus, persuasissimus*; &
 similia, quamdiu tempus adsignificant. Ita Ciceronis est ad Cornificium
 lib. xii, epist. xxvi: *Ceterisque omnibus rebus habeas eos a me commendatissimos*:
 quo loco aduersus recentiores pro veteribus pugnat Iul. Scaliger lib. iv
 de caussis l. l. cap. ci. Et alios duos addam locos. Eiusdem Ciceronis
 est in Pison. *Tu abundantior consilio, ingenio, sapientiâ*. Et lib. i, epist. ult. ad
 Quinct. fratrem: *Sic enim habeto, nunquam me a caussis, & iudicis, districtiorem*
fuisse. Nam hæc participia esse, ostendit, quod tempus adsignificant, nec
 constructionem verbi mutant. Non quidem nego, ferè usu venire, ut quæ
 comparantur, eâve conflantur compositione, quam verbum non agnoscit,
 (quomodo *indoctus* dicitur, *indoceor* non dicitur) sæpius multò esse nomina,
 quam participia: verùm id neutiquam fit ob compositionem, vel compa-
 rationem; quemadmodum ex iis, quos adduxi, locis videre fuit: sed quod
 tempus amiserint, aut verbi constructionem. Interim est, ubi nec Iulio
 Scaligero adfentiri possim. Nam, ut *commendatissimus*, similiaque, nunquam
 nomina esse comprobet*, negat participia omnia in nomina posse transf-
 ire. Nam si, inquit, participia passiva semper passionem significant sub
 tempore, *quomodo nominum naturam adsciscant?* Atqui hæc quoque temporis
 amissione fieri nomina, vel indicio fit vox *doctus*. Nam *vir bene doctus*, idem
 est, quod summâ doctrinâ præditus, aut vir magnæ eruditionis. Quod si
 hæc non significant tempus, utique nec *doctus* semper significabit.

CAPVT XVI.

Quo ordine debeant collocari quatuor postremæ vocum classes. Adverbio unde no-
men impositum. Defenditur ea appellatio aduersus Cæsarem Scaligerum. Vera
adverbii τὸν γὰρ φη. Vetrum item definitiones recensentur, & censentur.

EXposuimus eas partes, quæ variantur per casus, numeros, modos, aut
 personas. Sequuntur, quæ mutationem istiusmodi ignorant: ut sunt
 adverbium, præpositio, conjunctio, & interjectio. Vnde liquet, haut rectè
 de participio inter adverbium & conjunctionem tractari à Donato,
 Aspero Iuniore, Servio, Sergio, & Cledonio. Accedat illa ratio, quod ut
 nomen & verbum, ita participium determinetur adverbio. Nam ut *bene*
doctus, & *bene dicere*; ita & *bene differens* dicimus. Quare ut nomen & ver-
 bum, ita participium præponi debet adverbio, tanquam determinatum
 determinanti. Nec de pronomine scrupulus injici debet. Nam caussæ

nihil video, cur non illud etiam adverbio determinetur. Vt enim dixero, *proffusus amicus*, sic *proffusus meus*: ut *propemodum liber*, sic *propemodum suus*: ut *magis Romanus*, aut *Græcus*, sic *magis nostras*: atque ita in aliis. Et quid mirum, cum pronomen ponatur pro nomine?

Quam feriem servare in his classibus oporteat, minimè convenit. Diomedii hoc ordine tractantur: adverbium, præpositio, conjunctio, interjectio. Prisciano autem istoc: præpositio, adverbium, interjectio, conjunctio. Atque is sequi se ait ordinem Apollonii, Græcorum doctissimi. Aliis illo ordine: adverbium, conjunctio, præpositio, interjectio. Ita Valerius Probus, Charisius, Donatus, Asper Junior, Servius, Sergius, Cleodnius. Nos Diomedem sequimur. Sed Cæsar Scaliger censet, præpositionem adverbio præmitti oportere, eo quod adverbium sit minus necessarium in oratione. At si ratio ea idonea sit, etiam præpositionem sequetur pronomen. Nec rectè præpositionem conjunctioni postponunt, cum hæc sententias conjurat; illa etiam simplici voce sit contenta, ut munus compleat. Atqui simplicia sunt priora compositis. Interjectio ultimum sortita est locum, non quia imperfectior aliis (nam per se complet sententiam) sed quia ferè continet sonum rudem atque inconditum, quem homines edunt, quando affectu aliquo moventur.

De causa nominis sic Apollonius Dyscolus lib. 1 Syntaxeos: *Ἐπιρρηματὰ μᾶλλον ἰσχύει τῆς συντάξεως πῶς ὀνομαστικῶν ἐλάσσειν, ἢ περὶ δὲ τῆ διλογίαινα. Adverbia magis à structura nomen acceperunt, quam à significatione.* Rectè Apollonius, quia primum inventa, ut verbo adjecta ejus significationem implerent. Quod exemplo ejusmodi declarat Charisius: *Cum dico, Palæmon docet, nondum significo fati vim plenam verbi, nisi adjecero, bene, aut male.* Idem plenius expressit Priscianus: *Hoc, inquit, perficit adverbium, verbis additum, quod adjectiva nomina appellativis nominibus adjuncta: ut prudens homo, prudenter agit: felix homo, feliciter vivit.* Non tamen solis adjicitur verbis; sed etiam nominibus, & participiis. Nomen igitur accepit, non ex eo quod semper, sed quod plurimum fit, & cujus causa primum est inventum. Atque hoc fati fuit, ut rectè istud nomen imponeretur: ut omnino injuriâ eam appellationem reprehendat Cæsar Scaliger.

Quid Adverbium sit, lib. III dicebamus. Ibi sic definitivimus, *Adverbum est vox, quæ nomini, verbo, aut participio, additur ad circumstantiam, aut qualitatem ejus significandam.* Vbi nominis voce & pronomen complectimur; quia nominis vicem subit. Videamus verò, in quo ea definitio difter ab antiquis.

Comminiano, & Julio Romano, itémque aliis, apud Charisium definitur, *pars orationis, quæ adjecta verbo significationem ejus implet, atque explanat.* Eandem

dem definitionem retinet Diomedes. Græci similiter, eodem Charifio teste : *Ἐπιρρημα* * *ἔστι μέρος λόγου ἀκλίτων, ὅτι τὸ ῥῆμα τῶν ἀναφορῶν ἔχει.* Scaurus * *Adverbium est pars orationis indeclinabilis, ad verbum habens relationem.* apud Diomedem ita describit : *Adverbium est, quæ modum rei ipsâ dictionis pronuntiatione definit.* Asper Iunior hoc pacto : *Adverbium est pars orationis, quæ verbi vim explicat.* Donatus in Edit. II, isto modo : *Adverbium est pars orationis, quæ adjecta verbo significationem ejus aut complet, aut mutat, aut minuit.* Maximus Victorinus sic : *Adverbium est pars orationis, quæ adjecta verbo, plenior, & manifestior redditur.* Priscianus denique in hunc modum : *Adverbium est pars orationis indeclinabilis, cujus significatio verbis adjicitur.* Omnes verò istæ definitiones in eo mihi deficere videntur, quòd adverbii ἔστιαν † in eo constituant, quòd adjiciatur verbo. Atqui accidit ei quoque, ut aliis classibus jungatur : ut cum dico, *bene doctus, scite pingens.* Fortasse nec illud verum est, quòd Priscianus appellat vocem indeclinabilem. Declinatur enim per gradus : quod Comparisonem appellant. Atque id manifestus fiet ex iis, quæ mox dicam. Interim scrupulus hic non difficulter exitur. Nam *declinandi* vox trifariam sumitur : communiter, propriè, & maxime propriè. *Communiter* dicitur de quacunque terminationis variatione, sive per genera, quæ vulgo *motio* dicitur : sive per gradus, quæ *comparatio* vocatur : sive per numeros & casus, quæ pressè, generis nomine, *declinatio* appellatur : sive per numeros, personas, ac modos, quæ *conjugatio* vulgò nuncupatur. Ex his *propriè* dicitur *declinatio*, quæ fit per numeros, casus, personas, aut modos. Itaque *motio*, & *comparatio*, ab hoc ejus vocis usu excluduntur. *Maxime autem propriè* pressèque *declinatio* est, quæ per numeros, & casus fit. Itaque & opponitur *conjugationi*, quæ fit per numeros, personas, & modos. Cum adverbium dicitur indeclinabilis vox, declinationis vox secundo accipitur modo : quo pacto comparisonem excludere dicebamus.

CAPVT XVII.

Comparatio etiam accidit adverbii, quæ non veniunt à nomine comparabili. Non tamen esse ejus generis sæpius, & sæpissimè, vel penitissimè ; cum etiam sæpissimus, & penitissimus, legatur. Numerum non accidere Adverbio; quod si unum oporteret, si de age, & agite, vera esset Prisciani sententia.

Comparationem autem, quàm vulgò prætereunt, rectè à nobis inter adverbii accidentia referri, liquidò comprobatur ex comparativis ejus, & superlativis. Ut cum Tacitus ait, penè initio quartidecimi Annualium. *Compositius cuncta, quam festinantius, agerent.* Huic argumento sic occurri video : accidere quidem adverbio comparisonem ; attamen non

primò, & suâ naturâ, verùm ratione vocis primogeniæ comparabilis, Nempe ut, quia absolutum *pulcher* format adverbium *pulchrè*, & à comparativo *pulchrior* alterum venit adverbium *pulchrùs*, & à *pulcherrimus* itidem descendit *pulcherrimè*; hinc fiat, ut non minùs istiusmodi adverbis, quàm nominibus, à quibus descendunt, institui possit comparatio, non quidem καὶ ἀλλο*, ἀλλὰ καὶ συμβεβηκός. Voluit id Comminianus apud Charisium: *Comparationem recipiunt adverbia, quoties appellationes, unde trahuntur, comparantur: ut doctè, doctius, doctissimè; quia doctus, doctior, doctissimus.* Eadem verba apud Diomedem legas lib. 1. Sed enim longè alia mihi, cur comparentur adverbia, ratio videtur. Nimirum, quia adverbia sepe qualitatem significant, & qualitas recipiat magis, & minùs; ut vel notum ex doctrina καὶ κατηγεσιών. Præterea nec illud perpetuum est, quod dicunt adverbia comparari, quia à nominibus, quæ comparantur, descendant. Nam (ut Priscianus ait in xv) *inveniuntur pauca, quæ quamvis à nominibus non deriventur, tamen habent comparativa, vel superlativa.* Huiusmodi est *satis* à *satis*; *secus* à *secus*; *dixi*, *dixius*, *dixissime*; *pene*, *penissime*. Plautus Mostellariâ: *Itane mea consilia pervertit penissime?* Item à tempore est *temporius*; quo uti Columella, & Ovidius; imò ipse Cicero. At tempore est à substantivo, & eijusmodi quidem, ut ex Aristotelis eâdem καὶ κατηγεσιών *ἔρως* norunt omnes, non admittat intentionem, aut remissionem, cum sit ex numero quantorum. Rectè igitur Priscianus PAVCA ait inveniri, quæ gradus admittant, præter nominum, unde veniunt, naturam. Quod & ante cum indicârat Valerius Probus lib. 1 Grammaticarum Institut. *Adverbia qualitatis sive quantitatis pleraque gradus recipiunt, PRÆSERTI M si à nomine veniant. Nam PERPAUCA sunt adverbia, quæ ab se orta gradus recipiunt.* At pauca si fuerint non venientia à nominibus, quæ nihilominus comparantur, suffecerit illud, ut Comparatio inter adverbii accidentia reponatur.

Quæritur, an in istis paucis, quæ Probus, & Priscianus, excipiunt, etiam sint comparativi, & superlativi, à *sape*, & *penitus*. De priori rectè negat Priscianus in xv, eò quod *antiqui* & *sepior*, & *sepiissimus*, protulisse inveniuntur. Quod ab eo verè dici, arguit illud Catonis Nepotis de actionibus ad populum ne lex sua abrogaretur †: *Facile vobis in mentem veniat, Quirites, ex ære alieno in hac civitate, & in aliis omnibus, propter diem, atque faxus, sepiissimam discordiam fuisse.* Itidem *penitissimè*, quo Plautus usus in Mostellariâ, venit à *penitus*: unde apud eundem Afinariâ: *Ex penitus faucibus.* Et in Persâ: *Ex penitissimâ Arabia.* Sed ut per gradus variari Adverbia fatemur; ita numerum quoque accidere ei, pernegamus. Estque eâ parte liberalior nobis Priscianus in xv, ubi ait: *Notandum videtur, quod Adverbium Age etiam plus-*

* per se, sed ex accidenti.

† Apud Priscianum lib. 3.

valem habet : ut *Virgilius in VIII :*

Ergo age, o juvenes, tantarum in munere laudum.

Nos negamus, *age, & age*, adverbia esse. Nam uti *vim obtinent imperativi activi*, (quod de iis agnoscit Charifius in secundo) ita etiam veri sunt imperativi verborum, non adverbia.

CAPVT XVIII.

Adverbiorum significatio multiplex. Quam multa veteres falso habeant pro adverbis. Repens, & repentinò, pro repente. *Adverbia prohibendi, excludendi, & personalia, comprehendi sub negandi, separandi, & qualitatis adverbis.*

TRanfeamus nunc ad significationem adverbiorum. Est ea multiplex. Charifius has viginti & unam recenset. Affirmationis, ut *eti- am*. Communicationis, ut *pariter*. Comparisonis, ut *potius*. Demonstrationis, ut *ecce*. Dubitationis, ut *fortasse*. Eventus, ut *forte*. Horrorationis, ut *eia*. Interrogationis, ut *cur*. Invocationis, ut *heus*. Loci, ut *hic*. Negationis, ut *non*. Numeri, ut *semel*. Optationis, ut *utinam*. Ordinationis, ut *deinde*. Prohibitionis, ut *ne*. Qualitatis, ut *bene*. Quantitatis, ut *nimirum*. Respon- sionis, ut *hem*. Separationis, ut *seorsum*. Similitudinis, ut *quasi*. Temporis, ut *heri*. Quibus duas ab aliis adjungi, idem Charifius ait : Monstrationis, ut *ecce* : & Percunctationis, ut *quicum, mecum* ; quæ ab nonnullis *Personalia* ait vocari.

His alias alii significationes addunt : sed , dum adverbia singula suas ad classes referre conantur, nimirum quantum de alieno sunt liberales. Ad eò multa inferciunt, quæ minimè ad hanc classem pertineant. Quod est ex parte ostensum nobis antea * : visumque pluribus id nunc ex ipsis commo- strare veteribus. Sic Charifio nomina, & pronomina, sunt adverbia, cum dicimus, *quanti* dantur, *magni* te facit, *magno* stabit, *eras Romæ*, *is Romam*, *ve- nit Romæ*; item, est *rure*, vel *ruri*, vel *domi*, venit *die quarto*, *post meridiem*, *ante me- ridiem*, comprehendã *brevi*, *Lilybæo* mittit, *primo pedato pedibus* ingressus, *ru- more* primo, *utero* suo recepit. Etiam *Plinius Secundus*, eodem auctore, *inter adverbia qualitatis* posuit, *dicendo, legendo; dicendi, legendi*. Idem Charifius testa- tur, esse qui inter adverbia referant, *quot, tot, aliquot* : atque ait, non esse *sua estimationis reprobare* hanc sententiam : interea suum se magistrum sequi profitetur, qui retulit ea inter nomina aptota pluralia ; uti alii inter pronomina. Idem *Grammaticus* autor est, alios *inter adverbia hæc* posuisse, quæ etiam apud veteres observata sunt, *translati, dimissivi, receptivi, ostentivi*, & quæ ejusmodi sunt alia. *Priscianus* lib. xv, non tantum *Romæ, Athenas, domi, mi- litiæ, ruri, vesperi, forte*, adverbia facit, sed etiam *forti*. Vti in illo *Georg. iv :*

* lib. 1. de ana-
log. cap. 2.

Sunt quibus ad portam cecidit custodia forti.

Item *alternis* : ut in Bucolico :

Alternis dicetis, amant alterna Camena.

At rectè idem postea : *Sponte suâ, & mane primo, nomina esse ostenduntur, conjunctione aliorum casualium, ut domi suæ.* Rectè etiam Donatus in Edit. II : *Facile, & difficile, quæ adverbia ponuntur, nomina potius dicenda sunt pro adverbis posita ; ut est, torvum clamat, horrendum resonat.* Quæ etiam excipit Cledonius in Arte suâ. Imò non adverbia sunt, sed ablativi, *primo, secundo, tertio, postremo ; puta loco.* Sic *servo, vel optato advenis.* Puta *tempore.* Ac par ratio in *horno.* Imò & *repente* itidem est ablativus à recto *repens.* Qui & ipse pro adverbio fumitur. Vt enim *libens* pro *libenter* fumitur ; sic *repens* pro *repente*, quasi *repenter* barbare dixeris, crebrū est. Recto usus Cic. III Tuscul. *Hosii repens adventus.* Varro lib. VI de L. L. *Recens ruina aperuit.* Silius lib. X :

Clamor sepe repens, & sepe silentia fixis

In tellurem oculis.

Et postea :

Hæc Libys, atque repens crepitantibus undique flammis

Æthereas anima exultans evasit in auræ.

Statius Papinius VII Theb.

— *Vocisque repens singultus apertum*

Intercluserit iter.

Terentianus Maurus :

Sed ne corporeum repens

Tabem arcesset otium.

Placidus Lactantius in commentariis illis, quos ex Hygino, Servio, paucisque aliis, congeffit, ad superiorem Statii locum, *Repens*, inquit, & *adverbium potest esse temporis, & nomen participiale.* Sed semper est nomen. Itaque idem in X Theb. * *repens* interpretatur *repentinus*. Repente igitur dicitur, ut *repentino*, puta *tempore.* Posteriori hoc Afranius utitur in Emanicipato :

* vers. 154.

Vt sint repentino apparande nuptiæ.

Item in Vopisco :

Vbique repentino huius consimile accidit.

Adducit utrumque locum Charisius : atque addit, Statilium Maximum notare, similiter loqui Ciceronem. Credo, signat illud pro Quinctio : *Moritur in Gallia Quinctius, cum adesset Nævius, & moritur repentino.* Hæc fati ostendunt, *repente, & repentino* dici, ut *brevi, subito, & similia* ; in quibus itidem *tempore* intelligitur. Etiam ablativi sunt *falso, & merito* ; ac suppleendum *jure : secreto*, ubi reticetur *modo* : ac par ratio in *perpetuo*. Vnde Plautus Mostell. Act. III, sc. I, promiscue ait : *Perii perpetuo, & in perpetuum modum.* Imò & *tanto, quanto, multo, & alia* ejus *farinæ*, sunt ablativi ; atque intelligitur *negotio*, hoc est, *re.* Vt *multo doctior* aut *melior*, pro *multo negotio*.

Quomodo

Quomodo dicimus, multis partibus, aut multis rebus melior. Lucilius :

Qui melior multis, quàm tu, fuit, improbe, rebus.

Eo me accusat, pro in eo, puta negotio. Sic eo veni, pro de eo. Ut dicimus, eà de causâ. Præpositio de omiffa, ut in *quare, pro, qua de re.*

Quod pronomen est, etiam cum dico, *Gaudeo, quod veneris* : vel illo Horatii lib. I, sat. IV :
--- *Incolumis lætor quod vivit in Vrbe.*

Nam integrè sit, *Gaudeo eo nomine, vel lætor ob id, sive propter id negotium, quod est, te venisse; hoc est, adventus tuus.* Sic in illo Terent. Eunuuch. Act. IV, sc. VII :

Sane, quod tibi nunc Vir videatur esse hic, Nebulo magnus est.

Vbi quod κατ' ἄλλοις ponitur, pro ad id, quod. Nam sententia est, Quod attinet ad illud, quod tibi hic videatur vir. Sic idem eadem comediâ Act. V, sc. VIII :

--- *Quod dicas mihi,*

Alium querebam, iter hac habui : peristi.

Pro, Ad illud, quod dicas. Sive, De illo. hoc est, quantum attinet ad istud. Favet his etiam Donatus, vel alius in illud Hecyrâ Act. III, sc. III :

Postquam me adspexere ancille advenisse, illico omnes simul

Lætæ exclamant : Veni, id quod me repente adspexerant.

Vbi in illud, ID QVOD ME, annotat : Deest PROPTER, ut sit, PROPTER ID : ac per hoc, IDEO. Ac ex altero, ut cenfeo, Grammatico subditur : *Causâ cur lætæ exclamaverint.* ID ergo, OB ID. Interdum & pronomen id exprimitur, ut solum desit præpositio. Cicero ad Quinctum fratrem lib. III, epist. II : *Teneo ab accusando vix mehercule : vel id quod nolo cum Pompejo pugnare, vel quod iudices nullos habemus.* Vtrobique id omittit Lambinus : sed est in vet. libb. Neque causâ est, cur furcillat. Nam id ponitur pro propter id, vel, ob id.

Referunt & huc præpositionem cum nomine positam. Ut *Inter-ea, pre-ter-ea, post-ea*, puta, tempora. Item *adhuc, pro, ad hoc tempus* : *ante-hac, & post-hac, pro ante, vel post hæc tempora.* Nam *huc, pro hoc, dixere* : & *hac, pro hæc.* At verè ablativus est in *hactenus, pro hac sine tenus.*

Quæ adduximus, vel nomina sunt, vel pronomina, vel participia, vel saltem ex præpositione cum pronomine conflata. Præterea verò & verba huc retulerunt : uti *age, agite*, de quibus antè diximus. Item *amabo* : quod semper esse Verbum, etiam agnoscit Cælius Calcagninus. Sic enim ille epist. VIII, lib. II : *AMABO minime adverbium est, ut Grammatici putavere (alioqui casum habere non posset) sed dicendi figura, qua ita rem nobis gratam fore ostendimus, ut inde amoris cumulus sit accessurus. Interdum sine casu pronunciamus : ut illud Catullianum ** :

Amabo, mea dulcis Hypsithilla.

Interdum

* Carm. 33.

lib. 9. ep. 21. *Interdum casum addimus, & tunc perfecta locutio est. Cicero ad Atticum * sic quandam finit epistolam: Amabo te, epistolam, & αὐτὸν ἠνέχθη. Vnde colligas, amabo, scribe epistolam, valere, amabo te: ut hic Cicero loquitur. At si dicas, amabo, scribite epistolam, significare, amabo vos. Eadem ratio in quæso, & similibus; quemadmodum dictum in primo de Analogia cap. secundo.*

Denique huc inferciunt particulas alius classis: uti quæ optandi, vel hortandi significationem habent. Nam illis sanè competit magis definitio interjectionis, quàm adverbii. Item ordinis significativas: ut sunt, *deinde, præterea, tum, insuper*: pro quibus vulgò dicunt, *secundo, tertio, quarto, &* ita deinceps. Sunt verò priora ista conjunctiones potius, quàm adverbia: nisi fortè, pro diverso respectu, diversarum classium facere visum est: quomodo *verò* non semper est conjunctio, sed quandoque etiam adverbium: ut cum affirmandi vim habet, atque idem valet ac *sane, vel profectò.*

Quo pacto usi Terentius, Cicero, alii.

Alterum etiam in classibus significationum digerendis errorem committunt. Nam multas, velut distinctas, recensent, quæ sub aliis comprehenduntur. Sanè prohibendi adverbia referenda sunt ad negandi adverbia, & adverbia excludendi complecti debemus sub adverbiiis separandi, eadèmq; ratio in quibusdam aliis.

Neque ulla sunt adverbia personalia. Nam *tuatim*, quo Plautus utitur in Amphitryone †, est qualitatis, quia significat *tuò move*. Neque obstat, quòd *tuus* personam notat. Nam si iccirco architectari insuper debeamus aliam adverbiorum significationem: pari ratione etiam tempus reposueris inter nominum accidentia, ob vocabula *crastinus, hœmus*, similiaque; quæ non minùs in nomine tempus notant, quàm in adverbiiis antiqua illa, *meatim*, ac *tuatim*, significant personam.

CAPVT XIX.

Adverbia diuerſe terminationis ſub eâdem ſignificatione : ut here, heri ; præſcine, præſcini; peregre, peregri : tutiſſimè, tutiſſimò ; arcane, arcandò ; cotidie, cotidio ; cotidianè, cotidiano ; commodè, commodò ; rare, rarò ; falſè, falſo : large, & largiter; amplè, & ampliter; durè, & duri-ter; laſcivè, laſciviter; humanè, humaniter; firmè, firmiter; inſanè, inſaniter; ſeverè, ſeveriter. In ſermone potiùs conſuetudinem ſequi oportet, quàm rationem. Diſertè, diſertim ; minutè, minutim; ſceleſtè, ſceleſſim; juxta, juxtim; hinc, & him; illinc, & illim; primò, primùm; publicè, publicitus. Discrimen, quod Prifcianus inter humanè, & humanitus, ſtatuit, non eſſe perpetuum, oſtenditur. In Plinio vetus lectio deſenſa, aduerſus Dalecampium

PLurima verò adverbia geminam habent terminationem : unde jam olim inter Grammaticos quæſitum fuit, hoc, an illo modo, proferre ea oporteret. Ac primùm ſunt, quæ promiſcùè in E, vel I, deſinant : ut *here, & heri*. Horat. II Serm. Sat. VII I :

*Nam mihi convivam quærenti, dictus here illic
De medio potare dic.*

Ita etiam Prifcianus legit in xv. Ac maniſteſtius in illo Juvenalis ſat. I :
*Res hodie minor eſt, here quam fuit; atque eadem oras
Deteret exiguis aliquid.*

Simile eſt præſcine, & præſcini : illo uſus eſt Afranius in Confobrino, hoc autem Titinnius in Setinâ ; Charifio teſtante lib. II. Vbi & peregre, & peregri, ita diſtinguit, quòd hoc in loco, illud in locum ſignificet. Sed nihilo amplius diſcriminis eſt inter iſta, quàm in prioribus. Quod probare nihil attinet, quia Charifius ipſe agnoſcit, peregri, pro peregre, dixiſſe Nævium, & Plautum.

Sunt item alia, quæ utrùm in E, an O, deſinant, olim fuerit quæſitum. E. G. *tutiſſimè*, an *tutiſſimò* ; *arcane*, an *arcandò*. Per E efferri vulgò audias : & ita etiam legas in plurimis codd. antiquis. Sed, uti Charifius obſervat, ipſius Ciceronis eſt ad Atticum lib. VII I : *Vbi tutiſſimò eſſent*. Et ad eundem : *Rhetoris convivis tui arcandò legis*. Inque Cæſaris lib. I de bello civili eſt : *Domitius arcandò cum paucis ſuis familiaribus colloquitur*. Ita eſt in optimis quibuſque MSSis ; etiam Palatinis : ut non debeant audiri, qui, in *Arcano*, reponunt. Ex eodem Charifio ſcimus, *cotidio*, pro *cotidie*, dicere Cæpionem, in M. Æmilium Scaurum, his verbis : *Cum ab iſto viderem cotidio hoſtes conſilii adjuvari*. Ac ſimiliter, teſte eodem, *cotidiano*, pro *cotidianè*, eſt apud Afranium in Vopifco, & Frontonem ad Marcum Imperatorem :

* pro Quintio. *Repentino* item apud Ciceronem *; ut superius dictum. Et *commodo*, pro *commode*, apud Plautum Frivolariâ : *Commodo dicitur*. Sed nisi aliorum exemplis nitere mur, hac quidem parte minor apud nos esset Plauti auctoritas; quia, ut ejusdem Charisii verba usurpem, *Ultra Sarsinum, Osceatinis, & Marrucinis, erat moris, E literam relegare; O videlicet pro eadem literâ claudentibus dictionem*. Nunc, præter Sarsinatem Plautum, ita alios loqui videmus. Est enim apud Titinnium in Iurisperitâ : *Nunc adeo visam: velle rem magnam ajebat sese ꝛ mecum loqui. Et commodo eccum exit.* id est, in tempore. Itê Sifennæ est Milesiarum decimotertio : *Eximus ad ipsum: atque ipse commodo de parte superiori descendebat*. In talibus neutrum damnabimus: sed eo sæpius utemur, quod veteres frequentarunt. Quomodo raro malim, quam rare: et si hoc Ciceronem usum esse Statilius notavit; ac Cato quoque, & Plautus Rudente, usurparint; ut Charisius observat. Similiter *false* non damnem, quando Charisius citat ex lib. iv Sifennæ : *Indicium false factum*. Sed *falso* magis amem : quomodo apud Tullium loco non uno legitur : & Sallustius ab eo Iugurtham suum orditur; idque Catonis sui exemplo, qui dixerat in orat. dierum dictarum de Consulatu suo : *Ei rei dant operam, ut mihi falso maledicatur*.

Præterea sunt adverbia, quæ exeant in E, & ER. Nec enim perpetua est regula illa Rhemnii Palæmonis in Arte Grammaticâ : *Ablativo distinguuntur adverbia. Si habuerit ablative O, adverbium in E mittit. Si vero ablativum in I exierit, adverbium in ER exierit*. Quo subnixus Charisius tenevè mavult, quam teneviter. Sed, uti dixi, regulam hanc securè transiliunt veteres : quod Charisius agnoscit; ac Donatus item in Edit. II. Nam *largiter*, pro *largè*, dixit Laberius in Augure : & *ampliter*, pro *ampè*, Plautus Bacch. & *duriter*, pro *durè*, Terentius Adelphis : & *longiter*, pro *longè*, Luccretius in tertio : & *lasciviter*, pro *lascivè*, Livius in *épou* *Γραμμάτιον* sexto. Itaque Cicero & *humanè*, & *humaniter*, usurpat; ut Priscianus in xv probat ex ejus epist. ad Panfam, & III Verr. Similè quoque est *firmè*, & *firmiter*. Nisi quòd, ut Charisius putat, veteres quoque *firmis* dixerunt : ut *hilaris*, & *hilaris*; unde *hilarè*, & *hilariter*. Sed ut duplex ista nominum terminatio in aliquibus habuerit locum; de omnibus tamen ex se formantibus duplicis terminationis adverbia, id verum esse non potest : ut in *insanus*, unde *insaniter*, apud Pomponium in Autorato : & in *severus*, unde *severiter*, apud Titinnium in fabula, cui nomen Proelia ꝛ : multaque id genus suppeditabit Priscianus in xv.

Nec tantum à nominibus secundæ, fiunt quandoque adverbia in ER differentia: sed etiâ à nominibus tertiæ veniunt adverbia in E; ut à *facilis*, *facile*. Quippe hoc nõ definit in R, nisi in compositione: ut *difficiliter*. Fuere tamen

Aut velle reddat, aut selet. Scaltger, in Cæll. præterit, velle. Malim ego omitti sese. Versus est jambicus octonarius cum sequenti tribus pedibus prius.

2 in Prisciano est Proelia; sed apud Nonium in MSO nostro est Prælia: & ita quoque edidit Marcellus.

tamen olim, qui contenderent, juxta illum Palæmonis canonē, *faculter* dici oportere. Testis Charifius, qui optimè respondet, *Ridiculum esse, legem adversus consuetudinem ferre*; quæ sola in nostro sermone dominatur. Eaq; consuetudine quoque docet, et si ἀναλόγως ab audaci, audaciter descendat: tamē *auda-
Eler* pronunciandū κτ' ουνοαλω. Sic enim Charifius: *Memnerimus Audaciter eruditorum consuetudine sine I luerâ elatum*; non ut *Procaciter, aut Loquaciter*.

Quemadmodum verò sunt, quæ per E, vel I, efferuntur, ut suprà diximus: ita etiam sunt, quæ in EM, & IM, desinunt: ut, *diserte, disertim; minuite, minuitim; caute, cautim; exquisiite, exquisitim; arte, artim*. Quibus adde, *scelestè, & scelestim*. Ennius Phœnice, apud Nonium:

Plus miser sim, s̄ scelestim faxim, quod dicam fore.

Ira est in membranis nostris, nec non MSO, quem sequitur *Mercerus*. In prioribus editt. malè *scelestum* legi solet.

Sunt etiam adverbia in IM, quæ aliàs in A, vel O, desinant. In A, ut *juxta, juxtim*; quod usurparunt Lucretius, & Tranquillus. In O, ut *privato, privatim*: illo (ut Priscianus in xv monet) usus Livius in xiv, hoc Sallustius in Catil. Imò & quædam in IM, vel INC, exhibant. Nam pro *hinc, & illinc*, veteres *him, & illim*, usurpabant: ut docet Muretus lib. xi r Var. Lect. cap. xi, & Giffanius indice Lucret. in *Illim*.

Adhæc multa per O, vel VM, proferebantur: ut *primo, primum; tertio, tertium; postremo, postremum*. Quæ tamen naturâ suâ sunt ablativi, & accusativi; ἀλλοτρίως positi. Item per E, & VS; ut, *publicè, & publicitus*. Sed in his subinde contingit, ut significatio variet. Quod Priscianus factum ait in *divinè, & divinitus; humanè, & humanitus*. Nam *divinè* notat, similiter ac divi: *humane*, similiter ac homines. At *divinitus* est ab *divis: humanitus*, ab hominibus. Tamen hoc Prisciani discrimen non observatur perpetuò. Nam *humanitus*, pro *hominum more*, dixit Cicerò Philipp. i: *Siquid mihi humanitus accidisset. Mortem ἀεὶ ὀπάσει*. Item Plinius lib. x, cap. lxi r. Vbi de coitu loquens animantium, *Vrsi*, inquit, *humanitus strati*. Doctissimus Dalecampius legit, *humi strati*; quomodo de iis loquitur Aristoteles Histor. lib. v, cap. i r. Sed Plinius amplius dicere voluit, quam istis verbis indicatur. Nam subjungit mox, *vulpes in latera projectas mifceri*: quæ sanè ipsæ etiam humi sternuntur; nec tamen iis convenit, quod Plinius de arvis dicere voluit, quia vulpes femellæ non ineuntur supinæ à pronis. Sed istiusmodi mittamus.

Denique etiam sunt, quæ in VM, & VS desinant: ut *rursus, rursus; prorsus, prorsus; adversus, adversus*. Frustra enim sunt, qui *rursus* negarunt rectè dici: quos Charifius refellit auctoritate Maronis, crebrò usurpantis; Nævii item, cujus hoc in Tarentillâ: *Quâ porro confidentiâ ausus fueris rursus verbum cum eo facere.*

C A P V T X X.

De adverbii derivatis. Fortunatim, testatim, columbatim, filatim, templatim, pectinatim, anseratim, cuspidatim, aliæque id genus multa. Fustim. Stephani Pighii emendatio gemina in dubium vocata. Blanditer, primum. Tuatim, meatim, nostratim. Sed suatim, ut canatim, bovatim. Perditim, coactim, cogitatim, similiaque.

Superest de Specie, & Figura. Ac de illâ prius videamus. Veniunt adverbia ab omnibus vocum classibus: sed terminatio multum variat.

Si nomen exeat in A, adverbium rarius finitur in ITVS; ut *medulla, medullitus*: plurimum in ATIM; ut, *centuriatim, decurvatim, copulatim, summatim, guttatim, semitatim, fortunatim*, quod apud Ennium; *testatim*, quomodo * apud Charisium. *Iuventius**, *Caput ei testatim defregero; particulatim*, apud Varronem satyrâ, Age modò; *columbatim*, Mæcenati; *tesellatim*, Apicio lib. vii, cap. ix; *fistulatim*, & *lacinatim*, Appulejo; *cochleatim*, apud Sidonium; *lunarim* Eulogio. Puto & à *coxa* prius fuisse *coxatim*; inde *coxim*, five *coffim*, Plauto.

Similiter ab O fuerit ATIM, si à *mucro*, *mucronatim*. Sed Charisius putat, potius esse à *mucronatus*.

Ab VM etiam quandoque est ITVS; ut, *coelum, coelitus*: frequentius verò ATIM; ut *membratim, ostiatim, filatim*, quod apud Lucretium lib. ii; *granatim*, Appulejo; *frustratim*, eidem, & Victori Vicensi; *templatim*, Tertulliano; nempe ad instar *ostiatim*.

Ab EN similiter terminantur: ut *agminatim; pectinatim*, quod apud Vitruvium lib. ii, cap. v.

Ab R secundæ declinationis venientia amant E: ut *piger, pigre; ager, agre; faber, fabre*, apud Plautum in Cœco, five Prædonibus: à *satur* item *sature*.

Quandoque ITIM, vel ATIM: ut, *vir, viritim; sequester, sequestratim*, apud Cassiodorum lib. xi, epist. i. Nisi hoc potius verbale.

Ab R tertiæ interdum in R terminantur: ut, *acer, acriter*; nisi potius ab *acris*. Sic *par, pariter; memor, memoriter*; quamquam aliquid est, quod in recto antiquissimi etiam *paris*, & *memoris*, dixerint.

Interdum autem in ATIS: ut, *anseratim, passeratim*; quæ apud Charisium: *aggeratim*, Appulejo. Sed ab *uber, ubertim*.

Ab ES in IM: ut *vices, vicissim*, unde *vicissatim*.

Ab IS, vel IX, in ER, ut, *felix, feliciter; fortis, fortiter; dapsilis, dapsiliter*, Navio Corollariâ.

Item

Item in E, ut *facilis, facile*. Similiter, si audimus Charisium, *vilis, vile*. A peregris quoque, (unde accusativus peregrum) peregre, vel peregrum: quo Plautum, & Titinium, usos, docet idem Charisius.

Item ATIM, ut *cuspidis, cuspidatim*, apud Plinium; *tennis, tenuatim*, Apicio lib. II, cap. VI; *fascis, fasciatim*. Nam non esse à *fascis*, eo probat Charisius, quia ut *centuriatim* est non per *centuriones*, sed per *centurias*, unde à *centuria* venire consequitur: sic *fasciatim* non est per *fascias*, sed per *fasces*: quod inde propterea derivari colligitur.

Etiam IM, ut *amissis, amissim*, unde *adamussim*. Imò à *fastis, fastim* quoque dixere, si recta est emendatio Stephani Pighii, apud Valerium lib. VI, cap. III, legentis: *Quod vinum bibisset, fastim interemit*. Vbi veteres libri *fasti*. Idem adverbium restituendum putat Plinio lib. XXI, cap. XII. Ego contra omnium codicum fidem vocem alibi non lectam inferre illis scriptoribus non auiam.

Ab VS, in E: ut *doctus, doctè*; *placatus, placatè*. Vt, *Placatè & moderatè feramus*, apud Ciceronem, quemadmodum observavit Strabonius Maximus † libro de Singularibus Ciceronis. Sic *effrenatè*, apud Cic. de Senectute. *Facetè, & defricatè*, apud Nævium Tarentillà. Ennius *:

Hispanè, non Romanè, memoreti loqui me.

In O, ut *citus, citò*. Sic *continuo, secreto, tuto, bipertito, tripartito, fortuito, continuo*. Helenius Acro † in Ter. Adelphos: *Vt falso, & consulto, ita sedulo dictitatum*. † apud Charis.

In ATIM, ut *gradus, gradatim*; *vicius, vicatim*; *articulus, articulatim*. Sic *angulatim, accrotatim, minutatim, cuneatim*, quod apud Appulejum; *cancellatim* Sidonio lib. IV, ep. III; *Græcatim* Tertulliano. *Saluatim* dubium, sitne à *salto*, an *salio*, aut *salto*. *Απαλόγως* à *salio* est *salim*, unde *exsalim*: à *salto* autem, & *saltus*, fit *salatim*. Nempe *u* infernum *κατ' ἐπίθετον*. A *cunctus* est *cunctim*, apud Sidonium.

In ITER, ut *largus, largiter*; *blandus, blanditer*. Sic *duriter* Terentio; *naviter* Plauto; *primitè* apud Titinium Maccis Geminis prioribus.

In ITVS, ut *fundus, funditus*; *humans, humanitus*. Item *antiquitus, publicitus*.

In VM, ut *primum, cæterum*. Sed hujusmodi potius sunt nomina κατ' ἄλλοις prolata. Sallustius Histor. lib. IV: *Scio equidem, tibi magnas opes virorum, aëtorum, & auri esse, & eà re ab nobis ad societatem; ab illis, ad prædā perzeris*. *Cæterum consilium est*, Tigranis regno integro, meis militibus belli prudentibus, procul à domo, per nostra corpora bellum conficere. Vbi Asper, Charisio teste, hæc annotavit: *Cæterum, quomodo positum est? pro, alioquin consilium est? an pro, reliquum consilium est? Puto ego, cæterum dici ἄλλοις, pro, ad cæterum, sive, ad reliquum quod attinet.*

Atque hæ sunt terminationes venientium ab VS secundæ. Ab VS tertiæ est *atim*; ut, *genus, generatim*.

Ab S præcedente consonâ, item ab X, quandoque finiuntur in ITVS: ut *stirps, stirpitus; radix, radicitus*; etiam à *mordix*, (unde *mordicibus* Plauto *) *mordicitus, & ἄστυχοπιω, mordicus, ἰδαξ*. *Partim*, vetus accusativus est, pro, *quod ad partem, κατ' ἄλλοις*.

* Aulul.

Sed sæpius in ER terminantur: ut, *elegans, eleganter; prudens, prudenter; opulens, opulenter*, quo usus Plautus in Cæco sive Prædonibus; *incidens, incidenter*, Laberio in Thuscâ; *demens, dementer; audens, audenter*, ut ex Verrio Flacco ait Charisius; *concors, concorsûter*, Ennio in 1 Annal. *proax, procaciter; loquax, loquaciter; audax, audaciter, audacter*.

Alia veniunt à pronomibus: de quo frustra ambigunt. Nam clarè id evincunt adverbia loci derivata ab *hic, iste, ille, is*. Vt *hic, huc, hac, hinc, istic, istuc, istanc, istinc &c.* Quod si *uter* est pronomen, ut diximus, etiam hujus loci est *utrum*. Sed de prioribus res est extra controversiam. Quare cautè parùm scripsit Charisius cap. de Adverbio: *Siqua videntur à pronomibus trahi adverbia, tantum in Grammaticorum commentariis animadvertimus; in consuetudine non videmus: quæ ut fuerint, tamen consensu publici usus antiquata sunt.* Hujusmodi est *tuatim*: quo utitur Plautus Amphitr. *Iam tuatim facis.* Vbi Sisenna (ut ibidem Charisius testatur) ita scripsit: *Tuatim, ut nostratim. Significat autem, tuo more.* Sic *meatim* est apud Diomedem lib. 1, Asperum Iunio in Arte, Donatum in Edit. 11, Cleonium in Arte 11. Addunt aliqui *suatim*. Sed hoc aliunde est. Nam notat, *summ more.* Quomodo & *canatim, & bovatim*, dixere: ut Nonius notavit, & ante eum Nigidius Figulus.

Præterea veniunt adverbia à verborum supinis, aut participiis. Ac plurimum in IM definiunt: ut *perditim amare*, apud Afranium Vopisco; *perplexim*, Plauto in Sticho; *blanditum*, Lucretio lib. 11. Item *staitim, raptim, caesim, stricim, cursim, afflictim, efflicim, fartim, pressim, discretim, contentim, tractim, singultim, præstrucim*, quod apud Tertullianum de Pallio; *coactim* Sidonio lib. 10, ep. 101; *secretim*, Vincentio Lirinensi. Sic illa in ATIM, *vellicatim, saltuatim, geminatim, memoratim, rotatim, glomeratim, celatim*, quod apud Gellium lib. 111, cap. 14; *cogitatim*, de quo Festus Pompejus; *congregatim*, Prudentio; *emicatim*, Sidonio lib. 11, ep. 1111; *tumultuatim*, eisdem lib. 1111.

Sunt etiam, quæ à præpositionibus deriventur: ut *subitus à sub; intro ab intra; clanculum à clam*.

Accidit & adverbii diminutio primitivi. Vt *celeriuscule*, apud scriptorè ad Herennium lib. 111: *sæpiuscule*, apud Plautum Casinâ. Hæc de Specie.

CAPVT XXI.

De figura adverbiorum. Forfit, ex duobus; forfitan, ex tribus conflatum. Quomodo, quare, quamobrem, utrum partim nomina, partim pronomina sint; an rectius adverbis accenseantur. Cur, ex cui rei, vel quare. Vnde pedetentim, perendie, nimirum. Per quandoque non prepositio, sed syllabica adjectio, & Latinis, & Grecis. Vtrique. Vtrinde. Quin, ex qui ne: ubi qui utriusque generis. Vnde conflatæ, ilicet, & deinceps. Adhæc. Amuffim adverbium; unde examuffim non minus, quam adamuffim, dicitur.

VT in aliis classibus, ita quoque in adverbis, compositorum alia fiunt è duobus; ut, *perdiu, abhinc*: alia è pluribus; ut, *forfitan*. Nam ut *forfit*, ex *fors*, & *fit*, quasi forte sit; ac *forfan* ex *fors*, & *an*; quod & in *forrassean*: ita *forfitan* ex tribus istis, *fors*, *fit*, *an*.

Nulla verò est vocum classis, (si interjectionem excipias) ex qua non adverbium componatur. Quod exemplis deinceps planum faciemus.

Ex duobus nominibus fiunt, *postridie*, quasi *postero die*; *nudius tertius*, quasi, *nunc dies tertius*.

Ex nomine, & pronomine, sunt *quare*, *adhuc*.

Verùm quæstio hic exoritur, utrum *quomodo*, *quare*, *quamobrem*, *adhuc*, & similia, rectè inter adverbia recenseantur. Vt de *quomodo* primum dicam, videtur id nomen compositum ablativi casus. Cicero lib. XII ad Att. ep. VI: *Quomodo hoc ergo lues? uno scilicet, si mihi librum miseris*. Plautus Truculentus act. V, sc. I:

PH. *Quem ego magis amo, quam te*. ST. *Quam me? quomodo?*

PH. *Hoc modo, ut molestus ne sis*.

Videmus, ad *quomodo* responderi, *uno modo*, *hoc modo*. Quæ & *quomodo* esse ablativum arguunt. Dicas obstare, quòd, si *quomodo* ablativus foret, ultimam produceret. Nunc corripit Horatius lib. I, sat. II:

Cum Victore sequor. Mæcenas quomodo tecum.

Sed enim jure oggerat aliquis, cum, *quo modo*, unam in vocem coalescit, ob pronunciationis celeritatem aliquid deteri de modulo ultimæ syllabæ: nec tamen illud, cum modulus solum sit accidens vocis, significationem variare: ex significatione autem statuendum esse, ad quam vocum classem aliquid pertineat. Puto igitur, verè esse nomen compositum; sed quod adverbii penè universam induerit naturam: cujusmodi appellantur nomina adverbiascentia; vel, *adverbia non nativa, sed reperta*, sive, ut dicunt, *resurpata*.

Quod de *quomodo* dixi, idem dictum velim de *quare*. Nam nomen est compo-

compositum ex *qua*, & *re*: quod κατ' ἑλλενισμῶν ponitur, pro *qua de re*, vel *qua in re*. Hæc integrè sic interdum reperias. Atque hoc non parùm confirmat id, quod de ellipfi dicebamus. Plaut. Pœn. act. 1, sc. 11:

A N. *Nimia nos sacordia hodie tenuit.* AD. *Quâ de re, obsecro?*

A N. *Quia jam non dudum ante lucem ad eadem Veneris venimus.*

Similiter Cornelius Nepos in Timoleonte: *Qui quidem, cum suas laudes audiret prædicari, nunquam aliud dixit, quàm se in eâ re maximas Divi gratias agere, atque habere.*

Idem de *cur* statuendum videtur. Est enim contractum ex *cui rei*. Integro hoc usus Plautus Pœnulo, act. 11, sc. 1:

— *Viscum legioni dedi,*

Fundasque eo præsternebant folia fariferi.

L Y. *Cui rei?* A N. *Ne ad fundas viscus adhaeresceres.*

Quamquam & dicere possis, *cur*, sive *quor* (sic enim veteres pro eo scripsere) κατ' ἁποκρίνω factum esse ex *quare*: quod pro *qua de re*, vel *qua in re*, poni, antea diximus. Sed ad composita ex aliis nunc classibus veniamus.

Ex nomine, & verbo, conflatur *pedetentim*: quasi *pede tentando*. Cato, dictum dictarum de consulatu suo: *Eam ego unam pedetentim tentabam.* Est apud Charisium in 11.

Ex nomine, & participio est, *perendie*, quasi ex *peremta die*: ut Grammaticos notâsse, idem ait Charisius.

Ex nomine, & adverbio, est *nimirum*, quasi *ne*, hoc est, non *mirum*. Sic *dextrorsum* pro *dextrovorsum*, quasi dextram versus. Item *mecastor*, ex adverbio *me*, quod Græcis *μα*, & *Castor*: quasi dicas, per Castorem.

Ex nomine, & præpositione, fiunt, *extemplo*, *illico*, *profectò*, *obviam*, *obiter*, *præfisciscini*, *peregre*.

Ex nomine, & syllabicâ adjectione, sunt, *tantisper*, *aliquantisper*: ubi per accessio est syllabica, ut in *parumper*, & Græco ὀλίγον, ac similibus.

Ex pronomine, & adverbio, resultat *alicubi*: puta ex *aliquo*, & *ubi*. Sic *alibi*, ex *alio*, & *ibi*; *alicunde*, ex *aliquo*, & *unde*, & familia. Nævius in Tarentillâ:

Vt tibi canaturus estis? hiccine, an in triclinio?

Cato pro Lusitanis: *De frumento utrobi bona, utrobi mala gratia capiatur; utrinde nam, utrinde factiones tibi pares.* Vtrumque hoc est apud Charisium. Huc etiam pertinet *Quin*. Est enim conflatum ex *qui*, & *ne*: ubi *ne* valet *non*, ut in *nefarius*, *nescio*, *nequaquam*: qui autem ponitur pro *quo*, vel *qua*; ut in *quicum*: hoc est, *cum quo*, vel, *cum qua*. Eaque causa est, cur *quin* dicatur de viro ac femina, & horum naturam sequentibus. Cic. ad Att. lib. vii, epist. xv: *Vt ab urbe discessi, nullum adhuc intermisi diem, quin aliquid ad te literarum darem.* Imò & naturam nominativi includit. Vt si dicam, *Nullus est mortuus*.

mortalis, quin peccet. Pro, qui mortalis non peccet. Itidem in feminino. Plautus *Perla Act. III, sc. I* :

S A. *Virgo, atque mulier, nulla erit, quin sit mala, Quae praeter sapientiam, quam placet parentibus.*

V I R. *Virgo, atque mulier, nulla erit, quin sit mala, Quae reticet, siquid fieri pervorsè videt.*

Vtrobique, *quin sit, pro, qui non sit.* Nam & qui in recto olim utebantur genere feminino.

Ex pronomine, & praepositione sunt, *antea, postea* : item *adhuc, adhuc.* Eorum prius ponitur pro *ad hoc* : quod integrè sit, *ad hoc temporis.* Posteriorius ab aliquibus viris doctissimis improbat. Sed *adhuc* legitur in optimis libris Ciceronis pro Flacco, item apud Sallustium, ac Tacitum saepius. Est tamen, cum unum pro altero irrepperit. Vnde Gellio lib. I, cap. IV, ubi vulgò *adhuc* legebatur, alterum illud, fidem MSSorum secutus, restituit Carrio lib. I Antiqu. Lect. cap. XIX.

Ex duobis verbis est *scilicet*, pro *scire licet* ; *videlicet*, pro *videre licet* ; item *ilicet*, pro, *eas licet* ; ut Celsus ait apud Charisium. Et si, ut ibidem ex Martio Salutari legas, quandoque interrogativum putent pro *hem*.

Ex verbo, & adverbio, fit *deinceps*, quasi *dein capiendo*. Nisi, quæ ordinem significant, conjunctionibus adnumeranda : de quo antea †.

Ex duobus adverbis sunt, *etiamnum*, pro *etiam nunc* ; *sicut*, pro, *sic ut*.

Ex adverbio, & praepositione, componuntur, *antequam, imbi, protenus, adeo, abhinc, deinde, perinde, proinde, subinde*. Ac hujus quoque loci est *adamussim*, quod significat *examinate*. Ac par ratio in *examussim*. Quamquam non desunt, qui, compositione novâ offensi, *examussim* Latine dici negent. Nos, ut *adamussim* probamus : quippe quo Varro utatur lib. I de R. R. cap. I, Macrobius lib. I Saturn. cap. IV, atque alii : ita *examussim* quoque Latini esse didicimus, cum ex Sisenna apud Charisium, & veteri glossario, atque aliis; tum Plauto, qui eo utitur saepius. Neque offendet, quòd praepositio *ex* videatur jungi accusativo. Nam *amussim* hic non accusativus est, sed adverbium obsoletum. Estque simile *exadversum*, quod non est ab *ex*, & nomine *adversus* (nam semper *exadverso* diceretur) sed adverbio, vel praepositione *adversum*.

Ex adverbio, & conjunctione, est *etiam*, pro, & *jam*.

Ex adverbio, & syllabicâ adjectione, est *parumper*. Nam *per* hic se habet, ut in *tanisper*, de quo dictum. Censeo & *que* in *quandoque*, & *quandocunque*, potius ad *ἐπιτελευτή* * pertinere, quàm ut conjunctio sit. De Adverbio ha-

† lib. I de Anaclogia, cap. 2, & hujusce libri, cap. 17.

* extensionem vocis.

CAPVT XXII.

De Præpositione. *Eam potius, quam Adverbium, Præverbum appellari. Virumque nomen ex eo desurni, quod plurimum fit. Ordinem quoque Præpositioni accedere. Prisciani & Casaris Scaligeri definitiones refelluntur. Vera definitio. Præpositionum distributio. Sola ex particulis præpositio casum naturâ suâ regere videtur. Male nonnullos in præpositionibus omittere ponè, palam, & secus. Ad versus, aut verum, non est præpositio. Ad meridiem verum. Ciceronis memorie lapsus. In Arvernos versus. A Concordiâ verum. Cur adversus, & adversum, adfiscant accusativum. Procul, & usque, non esse præverbia, casusque vis addi solitos regi à præpositione intellectâ, quæ quandoque etiam exprimitur. An, inter accidentia præpositionis, etiam Comparatio sit.*

Sequitur Præpositio, quam (ut Priscianus nos docet in XIV) Stoici non bene inter conjunctiones ponebant, præpositivam conjunctionem eam nominantes. Alio etiam nomine Præverbum dicitur. Varro lib. V de L. L. *Consuetudo autem communis, quæ cum præverbis conjuncta sunt, etiam nunc servat: ut adspicio, conspicio, respicio &c. Et eodem libro: A quibus iisdem principis, antepositis præverbis paucis, immanis verborum accedit numerus, quod præverbis additis, atque commutatis, aliud atque aliud sit. Ut enim Cessit, atque Recessit, sic Accessit, & Abscessit.* Itè Gellius lib. VII, cap. VII: *Addebas Anianus, AD præverbum acis, cum significat An̄t̄on̄: sicuti Adfabre, & Admodum, & Adprobe, dicuntur. Quare miror, à Sosipatro quæri, Præverbum, an Adverbium, dici debeat. Vbi & ista subjungit: Suetonius Tranquillus Præverbum putat dici debere, quod ante, vel Adverbium, quod post verbum appellatio ejus nomenque ponatur. Sanè adverbium, etsi in sermone usu sæpius præponatur verbo, (quomodo dicere solemus, male canit, celeriter currit) tamen naturâ posterius est: ut rectè docent, qui differunt de discrimine ordinis Grammatici, & Oratorii. Præpositio verò, ut usu, ita naturâ etiam prior est verbo suo. Ut omnino præpositioni potius, quam adverbio, præverbii nomen competat. Interim ista etiam appellatio ab eo sumitur, non quod semper, sed quod plurimum fit. Sunt enim præpositionum aliæ præpositivæ, aliæ postpositivæ. Priores non postponuntur, nisi figuratè; ut illo Sallustii i Histor. *Quos inter maxime.* Posteriores semper postponuntur. Ut *tenuis*: quomodo dicimus, *Pube t tenuis.* Ac *versus* etiam, & *usque*, quæ à plurimis præpositiones creduntur, frequentius postponuntur. Ac movit hoc nonnullos, ut Ordinem inter Præpositionis accidentia reponerent. Quos inter Nicomedes Frischlinus: atque idem veteres quosdam factitasse, auctor est Diomedes. Quare non placet definitio ista Prisciani, quâ dicitur esse *pars orationis indeclinabilis,**

bilis, quæ præponitur aliis partibus, vel appositione, vel compositione. Nam in eo peccat, quod non convenit cuivis præpositioni; uti *tenus*, quæ veriùs *postpositio* dici mereatur. Imò est, cum in compositione quoque postponantur: ut *hactenus, quatenus, quicum, mecum, quibuscum, nobiscum*. Atque adeò sibi etiam ipsi postponitur: ut, in *circumcirca, inante, exante*, & aliis, de quibus mox plura. Præterea definitio ista etiam competit conjunctionibus præpositivis: ut, *nam, si*. Item particulis optandi: ut, *utinam*. Atque aliis.

Ex acutissimo Iulio Scaligero videtur definitio ejusmodi extrui posse: *Præpositio est vox significans rei motum, vel quietem.* Sed *ob*, & *propter*, non motum, vel quietem signant, verum causam. Non fugit hoc perspicaciam Scaligeri; sed occurri eo putavit, quod olim habuerint loci rationem: ut, *Ob Romam obequitans Hannibal*: &, *Athesim propter amœnum*. Verùm hoc non est satis. Nam si de *esset* † præpositionis est, signare † *essentia* motum, aut quietem; etiam cum denotent causam, connotabunt motum, aut quietem: vel si ea non connotant, præpositiones esse desinent. Aliud quoque telum libramus. *Absque* non significat motum, aut quietem. At, inquit Scaliger *, *tametsi verum motum non dicat, significat tamen absentiam, & * de caus. p. 1. cap. 15+* *intervallum, quod possit esse locus rei motæ inter duo extrema.* Mirificum responsum, quasi idem foret, notare absentiam, ac notare locum: quasi item pro eodem censere oporteat motum, & locum, in quo motus fiat.

Melior *καταρχειν* † ista, quam etiam alibi dedimus, ut definiatur vox, † *absentia* quâ nomen adjungitur verbo, ad causam, locum, tempus, conjunctionem, aut privationem significandam. Sanè Frischlinus etiam, è Prisciano, ac Valla, distinguit præpositiones, in temporales, ut *circiter*: causales, ut *pro, præ, ob, propter, secundum*: privativas, ut *præter, absque, sine, clam*: comitativam, ut *cum*: locales, ut sunt cæteræ omnes, aliæ ad locum, aliæ in loco, aliæ per locum, aliæ de loco.

Quod si, ut verisimile credimus, inque libro de Structura ostendemus, adverbium nulla, nullæ etiam interjectiones, casum regunt: casusque additus potius regitur à præpositione *κατ' ἑλληνισμῶν* subauditâ: non melius præpositio definitur, quàm particula casum regens: sive, ut *ἑλληνισμῶν* illa apertius excludantur, naturâ suâ casum regens. Nec propterea existimandum, rectè præpositionem etiam adjungi adverbis, vel præpositionibus, quoties casus adponitur. Quippe ubi perpetua est *ἑλληνισμῶν* ex probatâ loquendi consuetudine: ibi nec nobis licet eam Latii legem migrare.

Ex iis, quæ de præpositionum naturâ generatim diximus, facile deinceps erit statuerè, ut quædam præpositionibus annumerent, quæ hujus loci non sunt: quædam contra prætereant, quæ iis conveniat accenseri. Hoc exemplis planius fiet. Ita *pone*, & *palam*, addi oportet, etiam Charisio

judice. Livius lib. x belli Macedonici : *Ponè castra*. Idem lib. vi ab V. C. Palam populo. Cicero, sive potiùs declamator vetus in Sallustium : *An turpius est scribentem mentiri, quam illum palam hoc ordine dixerit?* Nec displicet ibidem * : *His palam refelle* : ubi postponitur. Vti & in illo Horatii libro Epod. od. xi :

Vbi hæc severus te palam laudaveram.

Quo ex loco simul dilucet, falli Fl. Caprum libello de Orthographiâ, ubi legas : *Coram illo dicendum est* ; non, *Palam illo* : nam *palam* ad multos refertur. Quæ & Alcuini in Grammaticis, & aliorum, sententia fuit. Quæritur, an *secus* addi etiam oporteat. Sanè vulgatus interpres psal. i ait : *Ligno secus decursus aquarum*. Sed adversatur Solipater Charifius lib. i, ubi ait : *Secus adverbium significat aliter*. Unde nascitur *Secius*, ἀλλοιόλεπος. Cæterum id quod vulgus usurpat, *Secus illum sedi, id est, secundum illum, & fatuum, & sordidum est*. Verum non solum vulgus sic locutum videtur. Nam est Sempronius Afellionis lib. xiv Histor. *Ne possent stationes facere secus hic*. Et Plinius lib. xxiv, cap. xv, *Secus fluvios*. Item Fabius lib. vii i i, cap. ii : *Pessima sunt ἀδὸνιγα, hoc est, quæ verbis aperta occultos sensus habent : ut, Conductus est cæcus secus viam stare*. Vbi non satis video, cur is sensus sit obscurus. Nam satis liquet, hanc eorum esse verborum mentem : *Cæcus est pretio ad hoc conductus, ut staret juxta viam* : puta ad stipem emendicandam, vel aliud. Interim liquet, *secus* præpositionem esse ; verum quâ elegantia studiosus rectius abstinere : utcumque semel & iterum exciderit bonis scriptoribus, qui ex vulgari usu eam admiserunt, non ex consensu doctorum.

At perperam præpositionibus addere *versus*. Scio, Ciceronem ad Matium †, scribere, *Brundisium versus* : similiâque alibi legi. Verum est sermo hic ἐλλειπτικός, quia ad reticetur, unde *Brundisium* regitur ; non autem ab adverbio *versus*. Integre dixit Livius lib. i : *Deduxit in arcem, in lapide ad meridiem versus consedit*. Imò quandoque etiam in additur. Cæsar lib. vi i i de bello Gallico : *Quorum ille precibus permotus, castra ex Biturigibus movet in Arvernus versus*. Ac similiter fortasse Tullius, libro de Amicitia. Nam ubi vulgo editum : *Is primum instituit in forum versus agere cum populo* : quod plane ineptum : in libris vett. ut Carolus Langius, & Dionysius Lambinus, observarunt, legitur, *in forum versus*. Sermo est de C. Licinio Crasso ; qui cum alii, cum populo agentes, senatum versus spectare soleant ; faciem in forum versus convertibat, ut honorem populo præstaret. Plutarchus tamen id non de C. Crasso, sed C. Graccho narrat. Quæ nomina adeo sunt vicina, ut facilis in eo fuerit lapsus Tullio. Nam quo minus librarii culpa putetur, facit quòd Licinius, non Tiberius vocetur. Plutarchus, dum id refert, habet hunc in modum, πρῶτον τὸ πρὸς τὸν λαόν αὐτὸν ἀποστρέψασα. Eaque verba confirmant, quod diximus. Nam quod Plutarchus

† Πρῶτον τὸ πρὸς τὸν λαόν αὐτὸν ἀποστρέψασα.

tarchus, *σπαρθεῖς ἔξω πρὸς πλὴν ἀγορᾶν ἀμνησθῆσαι*, id Tullio est, *in forum versus agere cum populo*. Vnde aliquis conjectet, *versus*, quod *σπαρθεῖς* redditur, participium, non adverbium esse. Verum non minus probabile est, Plutarchum sententiam solum, ac vocis *ἐτρομον*, spectasse. Nam ad *Orientem*, vel *urbem*, vel *forum versus*, dicimus, quia eò nos vertimus, quò iter dirigimus.

Porro quòd non *versus* solum, sed etiam *versum* dixere, minime mirandum: quando in his nihil aliud est discriminis, quàm quòd illic sit recti casus forma, hic inacusativi. Cato dierum dictarum de consulatu suo: *Pone versum illac mare est*. Nec tantum dico, *ad Romam versum* etc: sed etiam *à Roma versum*. Quomodo locutus Varro lib. IV de L. L. *Tum quendam Curtium, virum fortem, armatum ascendisse equum, & à Concordiæ versum, cum equo in eum precipitatum*. Ei quòd hic dicitur, *à Concordiæ versum*, contrarium est, *ad Concordiæ versum*. Sive unà voce, sed composità, *adversus*, vel *adversum Concordiæ*, puta *ædem*. Sic *adversus*, vel *adversum urbem*, valet *ad urbem versus*, vel *ad urbem versum*. Atque hinc causam videmus, cur *adversus*, & *adversum*, regant accusativum: nempe non vi posterioris partis, quæ est *versus*, vel *versum*; sed prioris, quæ est *ad*.

Quà verò de causâ *versus*, & *versum*, è præverbis ejicimus: ob eandem inde arcemus *procul*, & *usque*. Non quidem ignoro, *procul* ablativo jungi. Ut apud Livium initio lib. XLIV: *Tumulo haut procul hostium castris capto*. Et lib. XLVIT: *Procul Oceano*. Item apud Suetonium in Claudio: *Procul dubio*: & Columellam præfat. lib. I: *Procul vero*. Sed enim hæc *ἐλλειπτικῶς* dicuntur, quia reticetur præpositio *à*, vel *ab*. Sanè ut Ennius*, *patriâ procul*: ita Maro †, *procul à patria*. Et Ovidius epist. Phædræ ad Hippolyt.

Sint procul à nobis juvenes, ut femina, comiti.

Fabius ‡, *Procul à lueris*. Item *, *Procul ab ostentatione*. Objectant, quòd & accusativo jungatur. Ac adferunt illud Livii lib. XXXI: *Locus procul muros suis æquus agendis vineis fuit*. Item hoc Plinii lib. IX, cap. LIII: *Villa est Campaniæ haut procul Neapolim*. Vtrumque locum sic adducunt Ninivita, & Linacer: priorem etiam Rob. Stephanus in Thesauro. Sed in melioribus Livii codd. est, *procul muro*: in Plinianis, *procul Neapoli*: quomodo & habet antiquissima & optima editio Parmensis. Atque hinc etiam liquet, cujus sit fidei, quòd è Curtii lib. IV, de Alexandro aciem disponente, vulgò obijciunt: *Impedimenta haut procul aciem in edito colle constituit*. Vbi Hadrianus Iunius ex codd. suis expressit, *haut procul ab acie*: sed ad oram addidit, in aliis libris legi: *haut procul acie*. Mirum, Modium quoque edidisse, *haut procul aciem*. Nisi, quæ Acidalii est suspicio, culpâ typhotetæ *aciem* pro *acie* irrepserit.

In *usque* similiter deceptos diximus. Nec diffiteor, accusativo jungi. Vt

* *Medea* apud Cic. lib. 7. epist. 6.
† *Eccl.* 10.

‡ *lib. 7. cap. 2.*
* *proximo lib. 4.*

Terent. Adelphi. act. iv, sc. v: *Miletum usque*. Et Cic. ad Att. lib. xv, ep. xxviii: *Usque Puteolos*. Sed ellipsis est præpositionis *ad*, quæ sæpe adiungitur. Vt Cic. lib. ii de Invent. *Usque ad hoc tempus*. Horat. lib. i, sat. iii: — *Ab ovo Usque ad mala* ---. Tacitus lib. xix: *Ad serum usque diem*. Et alibi crebrò. Quare quod dico, *Romam usque*, integrè fuerit, *usque ad Romam*. Ac similiter & ablativo jungitur cum præpositione. Vt Terent. Phorm. Act. ii, sc. iii:

Progeniem vestram usque ab avo, atque avavo proferens.

Cic. in Top. *Usque a capite arcessere*.

Videtur & *prope* magis adverbium esse. Nempe ut, *prope urbem*, usu receptum dicamus, loco integri, *prope ad urbem*: quomodo Belgæ dicunt **dicht by de stad**: ubi **by** (quod valet *ad*) exprimi videmus. Et cur non æquè intelligatur præpositio *ad*, cum accusativus sequitur: quàm exprimitur præpositio *a*, cum sequitur ablativus? Vt apud Ciceronem *, *Bel-lum prope a Sicilia*: item †, *Prope ab domo detineri*: & similibus. Nam ut dicimus, *prope abesse ab urbe*: sic dici potuit, *prope adesse ad urbem*. Valde etiam pro hac sententia est, quòd *prope* comparetur, & tum comparativus, tum superlativus, eidem casui jungatur. Vnde apud Livium, *Propius Albam*: item, *Propius fidem*: & apud Ciceronem vi Philipp. *Propius urbem*: & Philipp. x: *Quàm proxime Italiam*. item apud Sallustium in Jugurt. *Proxime Hispaniam Mauri sunt*. Iulius Scaliger lib. iv de L. L. cap. cx, colligebat ex ejusmodi structurâ, etiam comparationem inter præpositionis accidentia reponi oportere. Vellem, præter *prope*, adducere aliud potuisset. Nam hoc, an præpositio sit, in controversia est nobis. Alii aliter respondent. Nam dicunt, præpositiones comparatione fieri adverbia. Verùm nemo, qui philosophiæ oram adhiberit, ex accidente, quale est comparatio, iudicium facere volet de *voia* † vocum, ad quam pertinet classium distinctio. Quare si *prope* est præpositio, cum dico, *prope Romam*: præpositio quoque erit, cum aio, *propius Romam*, & *proxime Romam*. Sin hæ præpositiones non sunt, ne *prope* quidem fuerit. Fortasse & aliquid est, quòd hi gradus eadem significatione etiam dativo junguntur. Nam dicimus, *propius urbi*, & *urbem*; *propius castris*, & *castra*. Maro i Georg.

Agricola propius stabulis armenta tenerent.

Cæsar: *Quàm proxime potest hostium castris castra communit*. Atqui præpositiones nullæ dandi casum regunt. Oggeret pro Scaligero aliquis, cum aio, *propius*, vel *proxime urbi*, esse adverbia: at cum dico, *propius*, vel *proxime urbem*, esse præpositiones. Sed si utrobique eadem omnino significatio est, eadem quoque, uti dixi, erit pars orationis. Omnes enim orationis partes distinguuntur significatione, ut formâ essentiali, sive differentiâ, quam

* 7. Cic.
† 4. Terent.

§ essentia.

quam Græci *εἰσποιδόν*, vulgò autem *specificam* appellant. Nihil hîc obtinere possumus, nisi fortè, quod propriè non est regimen, cum dativus apponitur acquisitivis : de quo libro proximo.

Penè etiam est, ut ne *circiter* quidem præpositionem agnoscam. Nam aliquando suspicio mihi incidit, *circiter* esse conflatum ex *circum* vel *circa*, & *iter*. Ita *circiter Romam*, integrè sit, *circum iter ad Romam* : hoc est, *circa illud iter, quo Romam iur*.

CAPVT XXIII.

De præpositionum derivatione, & compositione. Origo præverbiorum propter, circum, secundum. Præfente, & absente, cum plurali, testibus, suis, omnibus, nobis, legatis, ambobus. Nobis insperanti. Præfiscini. Unde consentur apud, prope, post. Cum adverbis præpositiones componi, exemplis comprobatur. Deprocul, proporro, impridie, impalam, propalam &c. Appulejus emendatus. Ostenditur easdem cum se ipsis componi : ut, inante, exante, postante, circumsecus, incircum. Insuper cum accusandi casu. Insitperhabere. Incoram. Præpositionem compositione cum altera præpositione non fieri adverbium, contra quam credit Valla.

Accidit quoque præpositioni, tum derivatio, tum compositio. Derivatio, ut, *intra, extra, citra*. Item *inter, subter*. Quorum primogenia, *in, & sub*. Simile propter, à prope. Nam primò idem valuit ac *juxta*. Etiam à nomine veniunt : ut, *circum* à *circus*, quod à *κίρκος* : secundum à *secundus*, quia quod secundo loco situm est, id post aliud est, ac prope illud. Hinc Priscianus lib. xiv, quando præpositio est, significare dicit *usq̄*, vel *usq̄*. Atque ita ait accipi apud Sallustium, oratione Adherbalis ad Senatum : *Secundum ea, si desideranda erant, uti debitis uterer*. Et istoc Lucani lib. viii :

— Secundum

Emathiam his tantu datur —

At falsus cum aliis Linacer, cum *secundum* hîc exponit *super*. Nec audiendus Fulvii codex, qui apud Sallustium pro *secundum ea*, habet *sed ea*.

Ex his liquet, præpositionum aliquas à nominibus venisse. Prope igitur est, ut iis adfentiam, qui præfente, & absente, arbitrantur in præpositiones degenerare, quoties plurali sociantur ; idemque valere ac *coram*. Pomponius Syris :

Quidam apud forum, præfente vestibus, mihi vendidit.

Attius Menalippâ :

Est res aliqua, que, præfente his, mature prius insiuit.

Ita rescribo, metro compulsus : pro quo, prius mature, est apud Nonium. Qui & Fenestellam in secundo Annalium, & Novium in Maniâ Medicâ, similiter docet locutos. Illius est : *Et quedam extra præfenti suis, quedam ab-*
fente

sine porrecissima. Hujus est :

Te volumus dono donare pulcro, præsente omnibus.

Alibi etiam adducit ex Afranii Auctione :

*Sin * hic, absente nobis, venierit puer.*

Et Plauti hoc Amphitry. act. II, sc. II :

Nec, nobis præsente, aliquis nisi servus Sosia adfuit.

Quamquam verus iste, uti & prior, in codd. aliquot desideretur. Sed non levis est pro eo Nonii auctoritas. Et quid vulgatus illo Terentiano Eun. act. IV, sc. III :

Nescio quid profecto, absente nobis, turbatum est domi.

Vbi sic vetus interpres : Pro præpositione ponit **ABSENTE** : ac si diceret, coram nobis. Alter etiam vetus Grammaticus (nam ex duobus minimum confarinati illi commentarii) antè dixerat, vel in *absente* subaudiri me, quomodo post *absente* debeat distingui : vel esse ἀρρασιμὸν, ac similiter dixisse Pomponium : — Ergo istuc sine †,

Præsente amicis, inter cœnam —.

Item Varronem ad Marcellum : *Id, præsente legatis omnibus, exercitu † pronunciat.* Nec respere aurim eorum conjecturam, qui jam à Decemvirorum temporibus hoc loquendi genus arcessunt. Sic enim legunt in XII Tabb. **POST. MERIDIEM. PRÆSENTE. AMBOBVS. STLITEM. CONDICITO.** Quod nisi istiusmodi obstitarent, ubi *præsente* jungitur cum *suis, omnibus, amicis, legatis* : poterat in illo, *absente nobis, videri nobis*, per synecdochen poni pro *mibi*, vel *me*. Ut in hoc Catulli * : — *Insuper antique ipsa refers te*

Nobis.

Compositionem quoque præpositioni accidere, liquet ex *adversum*, & *absque*. Etiam apud, juxta Cæsarem Scaligerum, prius fuit *ad pedes*, *ἐπὶ πόδων*. Quo exemplo itidem *prope* dictum, quasi *pro pedibus*. Post etiam fortasse ex *pone*, & *est*. *Pone* autem à *ponendo*, id est, definendo. Non, ut visum aliquibus, ex *po*, pro *post*, (ut in *pomeridianus*) & *ne* : ut *sine* ex *se* (unde *sedulo, separo*) & eodem *ne*.

Componuntur autem præpositiones cum quibusvis classibus. Cum nomine ; ut, *prædives, subrubidus, præfiscini*, quasi *præ*, hoc est, *sine fascino, ἀεκάκτων*. Cum pronomine ; ut, *quicum, tecum* : quod malè negat Priscianus in XVII. Cum verbo ; ut, *perfero, cispello*, quod apud Plautum. Cum participio ; ut, *præcedens, inambulans*. Cum adverbio ; ut *perdocto, adprimè*. Cum se ipsa ; ut, *præterpropter*. Cum conjunctione ; ut, *absque*.

De adverbiiis tamen negant veteres. Verba sunt Maximi Victorini in Arte Grammaticâ : *Adverbiiis adjici præpositiones, negant omnes Technici : quamvis*

* *al. Adest, si hic a. Membræa nostra : Abest, si hac abiente. Sic hic malim. Senarius sit, Abest, si abiente hic n. v. p.*

† Ita numerum ergo respicit, pro, Sine ergo istuc.

‡ Distinctionis notam post exercitu sustuli, quia cetero exercitu non esse auferendi, sed dandi casus.

* *carm. 108.*

quamvis licenter veteres usi sint. Quod de veterum usu addit, exemplis istis comprobatur. Legimus apud illos, *de repente, de subito, de procul*, quo Plautus utitur Perf. act. IV, sc. II; & *proporro*, quod aliquoties apud Lucretium invenitur; *in simul*, quo usus Papinius primo Sylvarum; *in pridie*, ut apud Tertullianum ad Scapulam: *Sed iidem ipsi, qui per genios eorum in pridie usque juraverant.* Et *in palam*, ut apud Hilarium ad Constantinum: *Pugnaremus in palam cum fiducia contra negantes, contra torquentes, contra jugulantes.* Sic *propalam*. Appulejus de Mundo: *Species innumeras modo propalam, sepe confectas, ab uno principio agitari jubet.* Vbi Aristoteles, $\tau\omicron\lambda\epsilon \dagger \mu\epsilon\nu \alpha\phi\alpha\nu\zeta\omicron\mu\epsilon\nu, \omega\tau\omicron\tau\epsilon \delta\epsilon \phi\alpha\sigma\omicron\mu\epsilon\nu$. Vnde legendum liquet: *modo propalam, sepe confectas*: ut quidem emendat Vulcanius: vel potius *confectas*. In MSO est *confectas*, unius literulæ vitio. Similiter cum *ibi* conjunguntur variæ præpositiones. *In ibi, & inter ibi*, quod Appulejus in Apolog. usurpat: *Inter ibi revalesco.* Hoc est, *interea*. Vbi notat Scipio Gentilis: *Non memini alibi legere.* Sed etiam utitur Plautus. Ut & *post ibi*, apud eundem legas aliquoties. De quo Scoppius vide lib. I Sulp. Lect. cap. xv. Ac alia quædam in hanc mentem Rævardus lib. III Var. cap. iv.

Nihilo rectius dubitant, an etiam componantur cum se ipsa. Quod Donatus, Cledonius, alii, apertè testantur. Sergius in edit. II Donati: *Præpositionem præpositioni sic coherentem, ut pro una parte præpositionis habeatur, invenimus sepe apud Catonem: ut, circumcirca, id est, circa.* Simile est *præterpropiter*, apud Ennium; de quo Gellius lib. XIX, cap. x: *exadversus, & exadversum*, apud Terentium Phormione Act. I, Sc. II, Cicer. lib. I de Divin. * Appul. in Apolog. Itè *inante*, quo, juxta veteres aliquos codices, usus Cicero lib. II ad Att. ep. IX: *Inante diem XVI Kal.* Et Propertius lib. II, El. III:

Hic dominam exemplo ponat inante meam.

Ita rectè legit Georgius Fabricius. Ac Scaligeri conjectura est, eodem usum Catullum, Carm. de Acme. Estque simile *exante*. Cic. lib. III ad Att. epist. XVII: *Exante diem Non. Jun.* Appulejo quoque hanc vocem restituit Ianus Guiljelmus lib. II Verif. cap. IV. *Postante*, apud Varronem lib. V de L. L. *Circumsecus*, Appulejo lib. V, & XI. *Incircum*, apud Macrum Iurisconf. L. XXVI. D. de reliq. & sumt. funer. *Veluti incircum porticationes.* *Insuper*, quod eundem, ac *super*, casum regit. Vitruvius lib. V, cap. XII: *Deinde insuper eam exæquationem pila quam magna constituta fuerit, ibi struatur.* Eodemque modo & Cæsar, & alii, usurpant: sed sæpius sumitur adverbialiter. Nec minùs, quàm præpositiones cæteræ, cum verbo componitur. Nam *insuperhabere*, pro posthabere ac contemnere, usurpat Papinianus in Pandectis; uti & Agellius, & Appulejus.

Quod verò Laurentius ait, præpositiones fieri adverbia, quoties aliis

† modo condita, modo apparet.

* pag. 101, edit. Ald. Vbi exadversus habet omnium Ciceronis editionum veteris scriptura. In Stevanica, illa Lambini, & alius, est adversus.

præponuntur præpositionibus; id tantum verum est, cum casum amittunt.

Ut in illo Terentii Adelphi. * — Apud ipsum lacum

Est pistrilla, & exadvoosum fabrica: ibi est.

Livius lib. xxvi: In æde Concordiæ, Victoria, quæ in culmine erat, fulmine ricta decussaque ad Victorias, quæ inante fixæ erant, hæsit, neque inde procidit. Appulejus lib. ix Met. Insistens jubebat, incoram sui, plagas mihi quam plurimas irrogari. Et lib. x: Nam & junorem, incoram sui, funerari videbat.

C A P V T X X I V.

De præpositionibus inseparabilibus. Equivocæ eas & improprie præpositiones dici. A veteribus quoque vocari loquelares. Ve etiam loquelarem esse. Di, & dis, eandem esse; ut tra, & trans. Dis à dia. Con eandem videri ac cum, nisi aliter Fabius. Probis male di, & dis; co, & con, pro diversis habet. Nec an, & am, diverse sunt. Anquiro. Anus, & annus, unde veniant. Am extra compositionem in usu olim erat. Palemon male AS inter loquelares reponit: male item Diomedes AV. Asporto, & aspello, cur S pro B habeant. De au Diomedi favet Gellius. Idem Gellius emendatur. Ne loquelarem non esse. Sed pro se. Marid.

HAtenus egimus de præpositionibus separabilibus, hoc est, quæ extra compositionem sunt usitatæ: quas etiam solas, cum superius definiremus hanc classem, respiciebamus. Cæteræ æquivocæ præpositiones dicuntur; cum non voces sint, sed partes vocis, eoque ad nullam ex octo vocum classibus directè pertineant. Quod etiam Priscianus faterur; sed alias adducit causas, ob quas præpositionibus accenseantur. Sic enim loquitur in xiv: *Quamvis per se poni non possunt separata in contextu orationis, id eoque partes orationis dici verà ratione non possint: tamen, quia vim & significationem præpositionum habent, & in ipsâ compositione semper præpositivæ sunt; ideo & præpositionibus connumeravere.* Sed quod dicit, vim habere præpositionum, perpetuum non est. Nam repono est iterum pono; revertor, iterum vel retro verter; secubo, seorsim cubo. In cujusmodi non præpositionis, sed adverbii pars est. At rectè nobis largitur, non esse VERA RATIONE partes orationis. Vbi rationem vocat λόγον τῆς εἰσίας. Quod si est, nec compete-
re ei debet præpositionis definitio, cuius est explicare λόγον τῆς εἰσίας †.

† rationem natura.

Hujusmodi præpositiones à veteribus dicuntur loquelares. Valerius Probus lib. i, cap. de Præposit. Præpositiones duobus generibus constant. etenim aliæ sunt Loquelares, quæ ornandi sensus, aut augendi, vel minuendi gratiâ, cæteris partibus præponuntur; aliæ autem Casuales: vocantur, quod casibus servant. Loquelares sunt, an, co, con, re, se, di, dis. Hæc Probus, qui & paullo post indicat,

loque-

loquelares dici, quoniam *per compositionem loquelis inhæreant*. *Loquelare* verò dicitur, ut Græce *λελειπόν*. Ac monet Achilles Stadius, Observationum diffi-
ciliorum cap. XI, apud Tullium de Somnio Scipionis itidem legi: *Homi-
nes loquelariter annum tantummodo Solis, id est, unius astri reditu metuntur*. Sed
melius vulgati populariter: quod ipse Achilles non diffitetur.

In enumeratione præpositionum loquelarium Probum sequitur Gram-
maticorum vulgus. Sed profectò, & inutile, & malè, loquelares præposi-
tiones recensent. Nam *ve* prætereunt, quæ & ipsa inseparabilis est: ut in
vecors, vesanus, vehemens, vegrandis, veiovis. Nam cum *VE* tantum in com-
positione nominum præponi queat: quò potius, quàm ad præpositionem
loquelarem, referatur? Contra alias bis ponunt. Quemadmodum enim
TRA in compositione haut est aliud, quàm *TRANS*: quomodo di-
cimus *trudere*, & *transdere*; *tratio*, & *translatio*: ita & *DI* idem est, quod
DIS: unde *dispuadet*, apud Plaut. Bacchid. *

Nam alia memorare, quæ illum facere vidi, dispuadet.

Item *dispuadet*. Terent. Phorm. †

— *Nam me cum hoc ipso dispuadet loqui.*

Charifius cap. de Adverbiis interpretatur *valde tædet*. Est vero *DIS*
à *dis*. Nam quod Græcis est *διαφορῶ*, Latinis est *differe*: quod illis *διαγι-
νώσκω*, aut *διαλύω*, id his *dignosco*, aut *diluo*. Confirmat, quæ dixi, hic Velii
Longi locus lib. de Orthographiâ: *Et quatenus incidimus in mentionem præ-
positionis Dis; adnotabimus, & illam plenam præscribi cæteris, nisi his partibus oratio-
nis, quæ incipiunt à litera M, ut dimovit: aut N, ut dinoscit: aut L, ut diluit:
aut B, ut dibucinat: aut G, ut digerit: aut si à D litera incipit, ut dididit; quo-
modo Virgilius, Tua terris didita fama: aut in F literam transit, si ab hac eadem se-
quens vox incipiat, ut dissiudit*. De *tra*, & *trans*, ibidem sic scribit: *Trans quo-
que præpositio interdum plena est, ut transtulit: interdum minuitur, ut transiit, tra-
duxit*. Idem de *TRA*, & *TRANS*; *DI*, & *DIS*, legere est apud
Papirianum in Conlectaneis Cassiodori de Orthogr. Fortasse nec meliori
iurè *CON* inter loquelares reponunt, cum idem ac *CVM* esse videatur.
De quo tamen non pertinaciter repugnem, quando pro diversis etiam
habuit vir summus, Quintilianus, lib. I, cap. VII: *Frequenter, inquit, præ-
positiones quoque copulatio ista corrumpit: inde abstulit, aufugit, amisit, cum præpositio
sit AB sola: & coit, cum sit præpositio CON*. Idem cap. VI: *Inherent tamen
quidam molestissimâ diligentia perversitate, ut audaciter potius dicant, quàm aucter;
licet omnes oratores aliud sequantur; & emicavit, non emicuit; & conire, non coire*.
Vides, ut utrobique dicat *CON*, non *CVM*. Adi & Gellium lib. II, cap. XVII. At longè etiam spissior est error Valerii Probi in Catholicis:
ubi ut *DI*, & *DIS*, ita *CO*, & *CON*, pro diversis ponit. Nam

CO amifit N : ut in *cohæreo*, *coërceo*, *coalesco*, *cogo*, *cobibeo* &c.

Nec rectè inter præpositiones loquelares ponunt AN. Nam AM dicere debuerant, ut ex Festo Pompejo cognoscimus. Sanè dicitur *ambedo*, *ambages*, *ambigo*, *amplector*. Est autem à Græco ἀμφί. In compositione verò interdum M. commutatur in N : ut, *anquiro* : quo Cicero, aliique usi, pro am, hoc est, circum sive undequaque quæro. Nec in compositis tantum locum habet, sed etiam derivatis : ut in *anus* pro podice, & *annus* pro circo, unde *annulus*. Olim verò AM etiam separabile fuit. Siquidem Cato, *am terminum*, pro, *circum terminum*, dixit : ut cognoscimus ex Macrobio lib. I Saturn. cap. XIV. Vnde Commianus apud Charisium inter eas reponit, quæ casum regunt; exemplumque idem ponit, *Am segentes*. Et fortasse iccirco eam inter loquelares præterit Palæmon, apud eundem Charisium. Sed Palæmon ejus loco reponit AS, ut *aspello*. Malè. Est enim ex *abs*, & *pello*, eliso B : nisi ex *ab* esse malis, & B in S abire. Nihilò rectius Diomedes addit AV, ut *aufero*. Nam integrum est *abfero*. B in V abiit, ut in sexcentis. Et illum Palæmonis, & hunc Diomedis errorem refellit Priscianus in XIV : *In Aufero B in V convertitur, tam euphonicè, quam differentie causâ : ne, si adfero dicas, ab ad, & fero componi videatur. Asporto, in quo B in S commutatur, sicut & aspello, differentie causâ; ne si apporto, & appello, dicamus, ab AD composita existimentur. Imò longè antè idem docuerat Cicero in Oratore, ubi dicit (ut Gellius etiam monet lib. XV, cap. IIII.) verba hæc, aufugio, & aufero, composita quidem esse ex ab, & ex verbis fugio, & fero : sed eam præpositionem, quo fieret vox pronuntiata audituque levior, versam mutatamque esse in AV syllabam; ceptumque esse dici aufugio, & aufero, pro abfugio, & abfero. Diomedes tamen accedere videtur idem Gellius, quando postea subjungit : Sed illud magis inspicere quæritur dignum est, versane sit, & mutata AB præpositio in AV syllabam, propter levitatem vocis; an potius AV particula suâ sit propria origine, & proinde, ut pleræque aliæ præpositiones, à Græcis, ita hæc quoque inde accepta sit : sicuti est in illo versu Homeri **

Αὐτὶ ἔρυσαν μὲν ἀπὸ τῆς, Ἐὶ σφᾶζαν, καὶ ἐσφᾶραν.

καὶ ἀεροιμοὶ αὐτῶν ἰαχοί.

Prout locus is legitur etiam in Stephanicâ. Priorem habes versum Homeri Il. α; estque CCCCLIX : atque iterum Il. β, numero CCCXXII. Quæ sequuntur, non puto esse à Gellio, sed Græculo, qui similem locum adscripserit, hoc pacto : καὶ, Ἀεροιμοὶ, αὐτῶν ἰαχοί. Ut illud καὶ sit non Homeri, sed ejus, qui similem locum annectebat. Habes eum Il. N vers. XLII. Sed Eustathius censet, istoc γ in αὐτῶν, esse ab Æolicâ epenthesi, pro αὐτῶν : ut ἀγαυός, & ἀγαυρός, ab ἀγαός, & pro ἀπῆνεσς, ἀπῆνεσς dicitur.

Video etiam esse, qui NE inter loquelares referant, propter *nefrens*,
nefas,

* Retro traxerunt quidem, primum, & singularunt, & c. scribantur.

nefas, nefastus, nolo, quod ex *nevolō*, & similia. Sed hoc etiam extra compositionem obtinet. Vti in dehortatione: *Tu ꝛ ne cede malis*. Quod est, † 6 *En.*
non cedes. Terent. Phorm.*
 * *act. 1, sc. 3.*

Quod utinam ne Phormioni id suadere in mentem incidisset.

Vide Priscianum initio lib. xv. Sed enim, inquit, *ne* adverbium producit in compositis: ut *nequaquam, nequicquam*. Sanè producit in his; sed in aliis corripitur: ut in *neque*, & *nequeo*. Nec ex quantitate solà, quæ tantummodo accidens est; sed imprimis, ut sapius diximus, ex significatione iudicium fieri debet. Quare de *ne* statuimus, uti de *nec*: quod & ipsum, tum seorsim, tum in compositione, pro *non* sumitur. De quo vide, quæ Festus ex Sennio Capitone in *Nec* annotavit.

Pro *se* etiam *sed* dixere: teste Festo, qui *sine* exponit. Atque ita in lege vetustà, ut ibi Scaliger monet, *QVÆSTORQVE EAM PECUNIAM SED FRVDE SVA SOLVITO*. Metuo, ne semper *se* dixerint: nisi cum *d* apponeretur formà aliis etiam vocibus communi: ut cum *marid*, pro *meri*, legitur in columna Duillii. Aut cum *med* posuerit, pro *me*, unde *mederga*. Quomodo item à *se*, & *itio*, est *seditio*; à *re*, & *itio*, *reditio*. Verùm si non alià ratione, *sed fraude*, dixerint, nihil in eo erit proprium ac peculiare. Sanè *se* nunc tantum in compositione, nisi vocalis sequatur, invenias: ut *sedulo, separo, segrego*.

CAPVT XXV.

Conjunctio quid. Propriè ea sententias, non verba connectit. Aliqua inter conjunctiones falso referuntur. Aliqua item, pro diverso usu, nunc adverbia sunt, nunc conjunctiones. Igitur, pro postea. Quatinus, & quatenus, ut à veteribus grammaticis distinguantur.

Conjunctio, quam Græci σύνδεσμον, nonnulli ad verbum, sed duriusculè, *conjunctionem* nominant, est *pars orationis connectens ordinansque sententias*: prout à Comminiano apud Charisium, & à Palæmone apud Diomedem, non incommodè definitur.

At parùm rectè illi, qui dicunt jungere verba: quandoquidem non simplices connectit voces, quatenus tales: sed voces complexas, quatenus constituunt pronunciata plura vel reapse, vel potentià. Quomodo τῆν δυνάμει † duæ sunt sententiæ, Catonem fuisse bonum & senatorem, & † potentià, agricolam.

Non pauca verò sunt, quæ falso ad Conjunctiones retulerunt: quam rem etiam attingimus lib. IIII artis Grammaticæ*. Sanè nomina sunt *caussa*, & *gratia*, etiam cum pro *ergo* sumuntur: et si aliter visum Charisio. *Quam-*
 * *scilicet lib. I de Analog. cap. 2.*

*Quamobrem, quasobres, propterea, quare, & similia, non videntur hujus esse classis; quia non tam vox unica sunt, eaque composita, quam plures: cui rei argumento nobis est, quod structura, quæ in simplici voce locum non habet, in earum singulis observatur. Et vix causa apparet, cur *quamobrem* magis sit vox unica, quam *eam ob rem*: vel *quare*, quam, *eâ re*: ut illo Tulliano, *Eâ re statim ad ic Aristocrum misit*.*

Nec, quod vulgò conjunctionem disjunctivam faciunt, ex Festo discimus esse adverbium negandi, & idem valere, quod *non*. Nam ut ea præteream, quæ Festus adducit, etiam ex compositione id liquet. Quippe *negotium* dictum, quod *non* sit *otium*: *negligens*, quod *non* *legens*, ut idem Festus alibi testatur.

Quam Priscianus statuit conjunctionem electivam. Sed rectius lib. xv facit adverbium comparandi. Idem iudicium esto de *tanquam*, & *tam*. Item de *potius, magis, imò*: ut cum dico, *Hic eat, imò ille, aut potius iste*. *Quamquam* propterea Plinius ponat conjunctiones *relativas ad aliquid*: ut *Charisius, & Diomedes, perhibent*.

Sed neque *ἄνωγες* conjunctiones sunt, quæ utramque rem tollunt. Vt in isto, *Neque natare, neque literas novit*. Vbi *neque* magis negandi adverbium est, quam conjunctio. Certè in *eâ* particula duo sunt, *τὸ ne*, quod negandi adverbium est, & *τὸ que*, quod copulativa est conjunctio. Vtrumque munus præstat *neque*: ac quatenus negat, adverbium est: quia vero & disjunctas connectit sententias, quodammodo conjunctio est.

Multi etiam esse alia fatemur, quibus, & in adverbis, & hic, rectè tribuatur locus. Sic *deinde*, cum verbo jungitur ad circumstantiam temporis indicandam, adverbium est: conjunctio autem, cum tantum ad orationis juncturam pertinet. *Ac, &, atque*, conjunctiones sunt, cum dico, *Brutus, ac vel atque Cassius*. Adverbia sunt in isto, *Aliter facit, ac tu*, vel *atque tu*. Nam idem valent, ac adverbium comparandi *quam*.

Igitur quoque interdum non conjunctio est ratiocinativa; sed adverbium temporis; poniturque pro *deinde*, sive *postea*. Plautus *Mostellariâ* *:

— *Miserum est opus,*

Igitur demum fodere puteum, ubi situs fauces tenet,

Et *Amphitryone* †:

— *Sin aliter sient animati, neque dent, que petat,*

Se se igitur summâ vi, virisque, eorum oppidum expugnassere.

Vbi *igitur*, pro *deinde*, accipi, observat Nonius Marcellus: ut & Donatus ad illud Terent. *Eunucho*: *Quid igitur faciam?* Ac eodem modo locutus Propertius ‡, & fortasse Maro †. Vide Guil. Canterum lib. iv Nov. Lect. cap. xxxvi, & Ob. Giffanum Indice Lucret. voce *Igitur*.

* *Act. 2, Sc. 1. Igitur supremus.*

† *Act. 1, Sc. Et quis me alter.*

‡ *lib. 3, el. 2. 6 Act. 2. vsf. 384.*

In nonnullis verò hujus generis literarum aliquod discrimen commenta est Grammaticorum curiositas. Sic *Quatinus*, per I, ad causales re-
tulerunt. At *Quatenus*, per E, loci, vel temporis adverbium est, juxta
Caprum. Quomodo & in *Protinus*, ac *Protenus*, discrimen statuerunt.

CAPVT XXVI.

De potestate seu significatione, itemque de ordine Conjunctionis. Quomodo conjun-
ctiones aliquæ dicantur copulativæ, si omnes copulent: qui aliquæ disjunctivæ,
cum omnes conjungant. Ut subdisjunctivæ à disjunctivis differant. Adversativæ.
Diminutivæ. Causales, juxta Apollonium, quintuplices. Ratiocinativæ. Ra-
mirezii error. Ordinativæ. Expletivæ. Πλεονασμός alterius conjunctionis,
cum duæ junguntur ejusdem significationis: ut, quamvis licet, ergo igitur,
quoque etiam. Similis pleonasmus in adverbis; ut, jamnunc: in nominibus;
ut, totus integer, universi omnes, totæ perpetuæ. Enim interdum est
præpositiva. Encliticæ alteri junctæ voci, quam exigit ordo naturalis.

Potestas seu significatio conjunctionum variat. Aliæ sunt copulativæ;
ut, &, que, ac. Quæ copulativæ dicuntur strictè. Nam omnis quidem
conjunctionio copulat; uti ipsum arguit nomen: sed hæ simpliciter id præ-
stant citra disjunctionem sententiæ, aut causalitatem, vel ratiocinationem.
Gellius lib. x, cap. ult. *connexivas* vocat. Aliæ sunt *disjunctivæ*; ut, vel, aut.
Mirifica autem videtur appellatio, ut conjunctio sit disjungens. Sed con-
junguntur voces materialiter; disjunguntur formaliter. Nam ita conjun-
guntur sententiæ, ut iis res disjungi significetur. E. G. cum ita dissero,
Vel dies est, vel nox est, non utraque, sed alterutra significatur vera. Item
cum dico, *Vel hoc fac, vel illud*, non utrumque, sed alterutrum præcipitur.
Atque hoc est, quod Boëthius agebat, conjunctionem ea, quæ conjungit
inter se, disjungere in tertio.

A *disjunctivis* non immeritò eas distinguit Priscianus, quas *subdisjuncti-
vas* vocat. Nam in disjunctivis unum esse, alterum non esse, indicatur.
Exemplo fuerit, *Aut dies est, aut nox est*. Contrà in subdisjunctivis utrum-
que esse significatur. Ut, *Alexander, sive Paris*; pro, *Alexander, qui & Paris
dicitur*.

Disjunctivis etiam adfines sunt *adversativæ*. Quæ inserviunt sententiis
rei propositæ subjungentibus aliam priori adversantem. Ut, *quidem, verò:
quamquam, tamen*. His cognatæ sunt *diminutivæ*. Quale est *saltem*.

Præter istas sunt *causales*. Ut, *nam, quoniam*. Has verò Apollonius,
Herodiani pater, Prisciano teste, in quinque species dividebat: in *conti-
nuativas, subcontinativas, causales, adjunctivas, effectivas*. *Continuativæ* sunt,
quæ

quæ significant ordinem præcedentis rei ad sequentem : idque cum dubitatione de essentia rerum. Vt, *Si ex animo quidem ista dixit, sanè dignus est amore nostro.* Subcontinuativæ causam continuationis ostendunt consequentem cum essentia rerum. Vt, *Quia ista ex animo dixit, dignus est, quem amemus.* Causales vocantur, quæ causam reddunt superioris sententiæ. Vt, *Amore dignus est. Nam vir probus est, & amat nos.* Vbi significatur causa impulsiva. Adjunctivæ sunt, quæ subjunctivis verbis adduntur. Vt, *Amo te, ut vicissim ames.* Vbi est causa finalis. Approbativæ dictæ, quæ rei approbationem continent. Vt, *Equidem fateor, te semper dignum fuisse amore nostro.*

Proximum post causales locum obtinent *ratiocinativæ*, quæ & *illativæ* nuncupantur. Vt, *ergo, proinde, itaque.* Hæ conclusionem accommodant præpositæ rationi. Cave autem credas Laurentio Ramirezio de Prado, docto cæteroquin Hispano ; qui *ergo* interdum non conjunctionem esse censet, sed idem valere, quod Græcum ἐργω, vel Latinum *reapse* : atque ita in Notis suis capere jubet apud Martialem lib. IV, epigr. XXVII :

Sæpe meos laudare soles, Auguste, libellos.

Invidus ecce negat. non minus ergo soles.

Et penultimo ejusdem libri epigrammate :

Ergo nec argenti sex scriptula Septitiani,

Missa nec à querulo mappa cliente fuit.

Quæ sententia, salvo aliorum judicio, nec refutatione digna est.

Præterea sunt & conjunctiones *ordinativæ* ; ut, *Demde, postea, in super, denique,* & similes.

Expletivæ sunt, quæ nullâ necessitate sententiæ, sed explendi tantum gratiâ, usurpantur. Vt quæ metri, vel ornatus causâ, inferuntur. Sallust. in Catil. *Verum enimvero is demum mihi vivere, & sui animâ, videtur.* Vbi *verum* redundat. Virgil. in XII :

— *Equidem merui, nec deprecor, inquit.*

Plena fuerit sententia, licet *equidem* tollas. Huc refero, quando altera conjunctio redundat ἔπειτα. Nam, ut passim legimus, *nunc jam* : ita etiam, *quamvis licet*, dixit Lucretius † : *ergo igitur*, aliquoties usurpat Appulejus, ut lib. XI, ubi Isis Dea ita Appulejum, tum asinum, compellat : *Jam tibi providentiâ meâ illucescet dies salutaris.* Ergo igitur imperiis istis meis animum intende sollicitum. Plautum quoque Sticho ita locutum, censet Gaspar Schoppius : quem vide lib. quinto Suspect. lect. epist. XIII. Nempe is veterum mos fuit, ut interdum conjungerent voces idem significantes. Vnde & similiter legimus, quoque etiam. Vt Epid. act. IV, sc. II :

Hanc quoque etiam, si me appellet filiam, matrem vocem.

Apud eundem Cifell. actu III in manuscriptis Camerarij, ac Langij, legitur,

† lib. 6. v. 800,
& 620.

legitur, *propere ocysus*. Idem in nominibus fieri (ut obiter hoc addam) docet, quod dixere, *totus integer*; quo Agellius usus, ut in noctibus Parisinis ad eum scriptorem docuit H. Stephanus. Item, *universi omnes*; & *totæ perpetuæ*; quomodo locuti Plautus, & Appulejus; ut docet Schoppius, eâ, quam supra dicebamus, epistolâ.

Conjunctioni etiam accidit Ordo: secundum quem aliæ sunt præpositivæ; ut, *Et, nam*: aliæ postpositivæ; ut, *quoque, autem*: aliæ communes; ut, *et, quidem, itaque*. Igitur sæpius postponitur. Enim etiam est particula præpositiva. Terent. Phor. Act. v. Sc. viii: *Enim nequeo solus*. Ita enim est in melioribus libris. Plaut. Epid. Act. v. sc. ii: *Enim istæc captio st.* Eum crebrè imitatus Appulejus: cujus loca, hujusce rei ignorantia, corrumpit, vir alioqui multæ lectionis, Philippus Beroaldus. Locutus & ita Tacitus lib. iv Histor. *Asiaticus (enim is libertus) malum potentiam servili supplicio expiavit*. Item Julianus lib. xxx Digest. *Enim dum proprietatem adquisivis, jus omne legati usus fructus omittis*. Vide plura apud Godscalcum Stevechium ad quartum Arnobii, & Obertum Giffanum in indice Lucretiano: ubi & ostendit, enim, cum postpositiva est, tertio nonnunquam quartoque loco poni, ac hujusce quoque rei ignaros multa loca depravâsse.

Ad postpositivas etiam pertinent Encliticæ. Ex his que interdum alteri verbo jungitur, quam nativus verborum ordo exigebat. Ut apud Horat. lib. ii, od. xix:

Ore pedes, tetinque crura.

Pro, *cruraque tetigit*. Tibullus lib. i, eleg. iii:

Messallam terrâ, dum sequiturque mari.

Pro, *marique sequitur*. Insolens etiam est illud Plauti Captivis*:

* Act. 2, sc. 2.

Est profecto Deus, qui, quæ nos gerimus, auditque, & videt.

Sed de Ordine satis, præsertim quando alieno loco. Nec enim rectè ordinèque grammatici hoc loco de Ordine tractant, quia consideratio ejus non ad voces singulas, sed ad vocum structuram pertinet.

CAPVT XXVII.

De Conjunctionum compositione. Quoniam, hac propter, iccirco, unde constat. Sedum. Equidem non dici, quasi ego quidem. Iungi quibusvis personis cujuscumque numeri. Etiam an dicatur quasi, & jam. Iam dissyllabon. Et etiam. Etiamque. Et ab 771.

Componitur Conjectio etiam cum se ipsa. Ut, *etsi, verumtamen, siquidem, etenim, sedem, quoniam*, quod ex quom sive cum, & jam.

Item cum adverbio: ut, *neque, quandoquidem, dummodo*, quod est, *si modo*.

Est verò cum utraque compositi pars alterius est classis. Ita ex nomine,

Hh

mine,

mine, & pronomine, fit *quare* : quod utrùm hujus loci fit, vidimus antea. Sed ut naturâ sua conjunctio non fit, vim tamē habet conjunctionis *itaque*.

Ex duobus pronominebus nascitur *ideo* : ex pronomine, & verbo. *quamvis*, & *quamlibet* : ex pronomine, & præpositione. *quocirca*, *iccirco*. Nam integra essent, *quod circa*, *id circa*. Similiaque, *quapropter*, *hacpropter* ; si vox unica sint. Sed videtur & hic iusta structura, ut, *quapropter* sit *propter quæ* ; *hacpropter*, *propter hæc*, κατ' ἀναστροφῆν. Veteres enim *quæ*, pro *quæ*, dixerunt : unde in compositis, *siqua*, *aliqua*.

Item conflantur ex præpositione, & adverbio : ut, *proinde*. Estque & hujus generis *sed*, sive *set*. Nam ut ex *ne*, & *dum*, *nedum* : sic ex *se*, præpositione loquelari, & *dum*, est *sedum* : unde κατ' ἀρσιπρον, *sed*. Veteres *sedum*, pro *sed*, dixisse, auctores sunt Charisius lib. i. Mar. Victorinus lib. i. artis Grammaticæ †, & Isidorus lib. i, cap. xxvi. Alioqui poterat videri, *D* esse ex usu veterum ; ut *marid*, pro *mari* : vel dici quasi *se* & : quando promiscuè *sed*, & *set*, legas in vet. libris.

Duæ verò conjunctiones sunt, de quibus, an composita sint, dubitatur, *Eæ* sunt *equidem*, & *etiam*. *Equidem* ex *ego*, & *quidem*, conflatum esse, scribit Servius in i. *Æn*. Sed Priscianus in fine sextidecimi duplici telo hanc jugulat opinionem. Vnum est, quia *etiam* cum *ego* jungitur : ut in illo Sallustii in *Catilinariâ* : *Equidem ego sic existimo, Patres conscripti*. Cui simile hoc in *Iugurth*. in orat. Miciphæ : *Equidem regnum ego vobis trado firmum*. Et similiter dixerat Plautus *Amph. Act. 11, Sc. 11* : *Ego equidem ex te audivi*. Alterum est, quia jungitur verbis secundæ, tertiæque personæ. Secundæ : ut apud Persium *sat. v* : *Non equidem hoc dubites*. Tertiæ verò, ut apud Catonem in *Originebus* : *Equidem principatus originis semper Scythis debetur*. Et Ciceronem fortasse *, *epist. xxvi, lib. xi* ad Att. *Equidem credibile non est, quantum scribam die*. Et certius illo Propertii *lib. 11, eleg. xxxi* :

Hic equidem Phæbo visus mihi pulchrior ipso.

His adde, quod etiam jungitur plurali. Cum primâ quidem persona : ut apud Sallustium in orat. Catonis : *Iampridem equidem nos vera rerum vocabula amisimus*. Cum tertiâ verò : ut apud Plautum *Epidico*, *Sc. Quid est pater* : *Adolescentem equidem dicebant emisse*. Et Pers. *sat. 1* :

— *Per me equidem sint omnia protinus alba.*

Quæ pluribus eo profectus sumus, quia quantivis pretii argumentum illud esse videtur, quod Maro religiose illud observârit, ut ne alteri jungeret, quàm verbo singulari primæ personæ. Nos propter ea, quæ diximus, simplex esse putamus ; vel, si compositum est, valere, & *quidem*.

Vbi

* Fortasse ego, quia postquam equidem distinguere, ut illud conveniat cum scribam. Addit Nicolaus e lib. 2 de Dicitat. Huic equidem Antipho. Et quoque Rob. Stephanius edidit. Verum Lambinus mallet, Sed eadem Quod ad leca orat. pro Plancio, & ad Att. lib. 12, ep. 16, pro equidem utrobique legit, & quidem. Prima plurali addi ajunt lib. 2 de Fin. tertia plurali ad Quintum Fratrem lib. 3, ep. 1, & lib. 4 Tusc. Quæ Sed prioribus locis pro equidem est, & quidem : postremo, pro eodem est quidem. Et Cicero non minus, quàm Maro, semper primâ plurali jungere equidem videtur.

Vbi & vim prope eam habet, quàm in illo Maronis primo Æn.

— *Et quisquam numen Iunonis adoret*

Præterea?

Etiã videtur dici, quasi, & *jam*. Quod aliqui probatum eunt isto Martialis lib. 1, epigr. LXXII ad Fidentinum:

Hac etiã ratione tu poeta es.

Vbi *etiã* disyllabum esse ajunt. Sed in melioribus libris est, *Hac & tu ratione*. Objectant alii, quòd, si à *jam* veniret, disyllabon foret: contra quàm in Horatiano illo fit lib. 1, sat. 11:

Hunc perminxerunt calones, quin etiã illud.

Et lib. 11, sat. 111:

Clarus eris fortis, justus, sapiens, etiã rex.

Et lib. 11, epist. 1:

— *Paullatim vello, demo unum, demo etiã unum.*

Item epist. 11:

Si tamen attendas, quæveris super hoc etiã, quòd.

Sed dici potest, & simplex iam interdum disyllabon esse: uti agnoscit Cæsar Scaliger cap. XII de caussis L. L. Exemplo est trimeter iste in prologo Afinaræ:

Hoc agite sultis, spectatores, nunc iam.

Nam quòd ajunt, ut *hice* pro *hic*, sic *jame* pro *jam*, dici solere, commentum non placet. Denique objiciunt, quòd *etiã* inveniatur conjunctum cum &, vel *jam*. Cum &, ut apud Cic. epist. xxvi, lib. ix ad famil. *Autoritate tuã nobis opus est, & consilio, & etiã gratiã*. Itẽmque Oppium de bello Africano: *Cæsare clamante, & etiã aciem sustentante*. Quomodo & apud Vitruvium non semel *Etiãque* invenias. Cùm *jam* verò jungitur lib. 11 ad Att. epist. ix: *Populares isti jam etiã modestos homines sibilare docuerunt*. Sed his quoque non difficulter obviam itur. Nam, &, nunc idem est ac Græcum *ναι*, nunc idem quòd *ἔτι*, hoc est, *præterea, insuper*. Atque ita hic sumitur. Imò forte ab *ἔτι* fit &, κατ' ἀποκοπήν. Cum *jam* verò conjungi, nihil mirum, cùm Latini non refugiant, *jam nunc*. Itaque, ut Græci ajunt, *ἔτι νῦν*, ita quoque Latini dicunt, *etiã nunc*, quasi, & *jam nunc*.

De Interjectione. Cur ita dicatur. An distincta sit classis ab adverbis. Bisariam interjectionem differre ab adverbio. Variæ definitiones interjectionis ex antiquis. Male pro interjectionibus habita. Trit. Bat. Bat tat ti. Malum ἔσθλας non esse interjectionem. Si interjectio. Erythræi error. Si, pro ὅ si. Serui ἀμάρτημα. Io nunc gaudens est, unde júbilo nomen: nunc dolentis. Babæ, bom-bax. Pax. Πάξ. Terentio lux. Priscianus emendatus. De Interjectionum derivatione, & compositione. Sis, Sodes, Sultis, unde. Phantus correctus. Item vetus Persi interpres.

Restat classium extrema, Interjectio. Hujus appellatio non similiter se habet ac Conjunctionis. Nam cum hæc dicatur conjunctio, quia conjungat: interjectio tamen, non quia interjacet, sed quia interjicitur, nomen accipit. Nec tamen de *ὄρα* ejus est, ut interjiciatur; cum per se compleat sententiam, nec raro ab ea incipiat oratio.

In dubium aliquis vocet, annon rectius sub adverbis comprehendatur: uti fit apud Græcos. Sanè *Vmbrius Primus* interjectionibus locum non dedit: ut testatur Charisius cap. de Adverbio. Sed rectius, meo judicio, Charisius ipse ibidem, cum ait: *Hanc partem orationis inde, non ut numerum o. lo partium articulo, id est, τὸ ἀπ. σπ.ω. deficiente supplerent: sed quia videbant adverbium esse non posse, segregaverunt.* Nempe in eo ab adverbio differt, quòd hoc circumstantiam, vel qualitatem rei, signet: interjectio autem sit animi affecti nota: unde & *Comminiano* apud Charisium definitur, *pars orationis significans adfectum animi.* *Cajo Julio Romano* ibidem sic: *pars orationis motum animi significans.* *Palæmoni* apud eundem in hunc modum: *Interjectiones sunt, quæ nihil docibile habent: significant tamen adfectum animi.* Quæ definitio nunc in *Palæmone* non compareret: sed fuerit è libro de Artibus, ubi in extremo hoc libello ait cætera se de Particulis plenius persecutum. *Dio-medi* ita definitur: *Pars orationis adfectum mentis significans voce inconditâ.* Quas definitiones quatenus vel probemus, vel improbemus, diximus lib. I de Analogia, cap. II, & III.

Alterum etiam est discrimen harum partium; quia interjectio, contra quam in adverbio fit, per se implet sententiam. Hanc causam adducit *Priscianus* extremo lib. xv, cum ait: *Interjectionem Græci inter adverbia ponunt: quoniam hæc quoque vel adjungitur verbis, vel verba ei subaudiuntur. Ut si dicam, Papa, quid video? vel per se, Papa! etiamsi non addatur, Miror; habet in se ipsius verbi significationem: quæ res maxime fecit Romanarum artium scriptores separatim hanc partem ab adverbis accipere; quia videtur affectum habere in sese verbi,*

verbi, & plenam motus animi significationem, etiam si non addatur verbum, demonstrare.

Quod si interjectio est animi adfecti nota, ut Charisius agnoscit: jam voces bestiarum hujus loci non erunt. Malè igitur idem huc refert TRIT; quæ murum vox est apud Nævium Corollariâ. Par ratio erit Aristophanici *ἄπειρα ἐξέξ*: quæ vox ei Ranarum.

Idem censendum de rei inanimæ sono; vel humano quidem, sed nec ex instituto aliquid significante, nec animi affectum testante. Vt *bat*, qui sonus est ex ore cornicinis lituum eximentis; quemadmodum ex Cæsello Vindice observat Charisius. Vt *ur* Plautus Pseud. Item *bat tat ti*, *fructus quidam*, & *sonus vocis effeminatior, ut esse in sacris anagmenorum, vocum veterum interpretes scribit*: & ex eo idem Charisius, extremo lib. II.

At sunt alia, quæ, etsi animi adfectum testentur, ad hanc tamen classem non pertinent. Vt, *malum*; quod rectè interjectionum numero eximit Cælius Calcagninus lib. II, epist. VIII. Sed est *ἐπιπρόνυμα* per interpositionem; ut Donatus quoque annotavit super Terentii non uno loco. Similis ratio in istis, *miserum*, *infandum*, *nefas*, atque aliis: ut diximus lib. de Analogia primo.

Sed ut istiusmodi malè ad interjectiones retulerunt: ita contrà non pauca, quæ hujus sunt loci, inter adverbia reposuere: quemadmodum ostendimus ibidem.

Etiam optandi interjectionibus annumerari debet SI. Nam eadem significatio est ejus, ac particulæ *utinam*. Hoc inde appàret, quia, ut dixit Naso*:

O utinam tum, cum Lacedæmona classe petebat,

Obrutus infans esset adulter aquis!

Sic dixerit Maro Æn. VIII:

Quamquam ô si solita quicquam virtutis inesset!

Erythræus in Virgiliano indice, ubi de SI tractat, his addit illud in sexto:

Este duces ô si qua via est.

Sed *siqua* dixit Maro voce unicâ. Nec ô hîc est optantis, sed orantis. Interdum autem, ut *utinam*, ita *si* quoque per se est optantis. Quemadmodum apud Maronem VI Æn.

--- Sic ore precatur:

Si nunc se nobis ille aurcus arbore ramus

Ostendat nemore in tanto!

Quem ad locum ita Servius: *Si adverbium rogantis, & optantis, est per se plenum: sicut & O, licet neotericis hæc jungant, & pro uno ponant. Persius 1:*

--- O si

Ebullit patrum præclarum fumus! ---

† Sat. 2.

Hæc Servius, quæ sanè doctissimo Grammatico excidisse miramur. Nam quod Persius, atque alii, quos neotericos vocat, *ô si* conjunctim dicunt; id Maronis faciunt exemplo, quem ita esse locutum, paulò ante vidimus.

Doloris interjectiones sunt, *hei, heu, ah, ô*. Sed pro *ah* in veteribus libris sæpius *â* legas absque spiritu: ut *prò, ἀρτί τῷ πρò*. Et sanè similiter Græci *â* sine spiritu dicunt. Imò Priscianus in xv disertim ait, A esse & nomen literæ, & præpositionem, & interjectionem: ac Probum apud Maronem legisse invenit. *A virgo infelix!* Quomodo etiam in optimo cod. Romano Pierius invenit. Futius de hoc Achilles Statius Observationum, ut ipse vocat, difficultium cap. xxxii.

* Ovid. initiis
lib. 2. de arte
Amandi.

Ad gaudii interjectiones refer non solum *euax*, sed etiam *io*: ut *, *Dicitur io p. can.* Unde *jubilum*, & *jubilare*. Calphurnius Ecl. vii:

Et tua merentes expectant júbila tauri.

† pag. 176.

§ vers. 267.

* lib. 2, eleg 4.

Interdum tamen (ut ad Claudianum Parrhasius † monuit) *io* dolorem indicat. Quomodo Claudianus in *ix* de raptu Proserpinæ † usurpat: & Tibullus, in isto *

Vror, io, remove, seva puella, faces.

Et apud Sophoclem Philoctetes idemtidem clamat, *io, io*: item Polymestor apud Euripidem Hecubâ.

Eux est bacchantis. *Baba*, & *bombax*, sunt hominis cum admiratione aliquid approbantis, aut mala ingesta læto animo rejicientis. Ita utroque utitur Plautus Pseud. Act. i, Sc. Pseudole non audis.

† notis in Ter.
Heaut. 23.

‡ lib. 1, esp. 19.

* 112, ad signi-

ficandum, ser-

moni finem ef-

fe. *Phemist*

Hesychius, 112

citans esse emen-

ta evotodōn, Cal-

ecamentum,

quod facile in-

duratur. Atque

inde baxæ,

Plauto Menech.

act. 2. sc. 2. Vix

is: fortasse a

baxæ, &c.

Malè autem quidam interpretes † posuere *pax* inter admirationis interjectiones. Nam, ut pluribus ostendit Ios. Scaliger in Aulonianis lectionibus †, est silentium sibi, aut alteri, imponentis. Hesychius: *Πᾶς * ὄν τὸ τέλος ἔχειν*. Vfus hoc pacto Plautus Mil. act. *iii*, sc. *Cobibete intra limen*. Item Terentius Heaut. act. *ii*, sc. *iii*. Nam cum Syri verba interrumperet Clinia, veniam sibi hac voce postulavit: ut bene observavit doctissimus, & amicissimus Meursius. At in codd. vulgatis malè ea vox Syri claudit sermonem. Hinc cum se extricare non possent interpretes, eorum nonnulli admirantis esse adverbium persuadere aliis studuerunt. Atque hoc etiam in Bemini Terentii margine annotatum fuit, *Fæcno teste: qui in eo legi testatur, pax interjectionem esse tranquillantis, admirantis, & sollicitudinem adimentis*. Sed hoc classici scriptoris autoritate comprobandum fuerat. Quâ quia destituebantur, fortè fatius foret, si tantummodo dicerent, *adverbium esse Comicum, quo Terentius utatur, quod similiter Grecum est*. Ita Priscianus lib. *xiv*. Sed ne id quidem hic locum habere potest, cum eundem post sermonem insistat Syrus. Siquis est Comici locus, qui

qui eam interpretationem admittat, is fuerit hic eadem Heaurontimorum comœdiâ, act. IV, sc. III :

Vnus est dies, dum argentum eripio. pax! nihil amplius.

Quod verò in superiori Prisciani loco editio Putschiana habet, *pax, πει-τελώς* (quomodo & legitur in veteri Venetâ anni c10 cccclxxxiv) Græcum illud interpretamentum planè est nihili, neque est à Prisciano, cum is dicat, esse à Græco *παξ*, quod longè aliud signare, ex Hesychio ostendimus : præter quem vide sis doctissimum Cataubonum lib. II Animadvers. in Athen. cap. xxvi. Quare τὸ πειτελώς planè furellandum è Prisciano. Quod eo facimus fidentius, quia etiam in MSSo nostro, Græcorum alioqui retinentissimo, planè abest.

Superest de interjectionum derivatione, & compositione dicamus. *Interjectionum voces proprie sunt primitivæ* : ut ait Priscianus extremo lib. xvii, *hem, pax, euax, hei, au,* & similia. Qui speciem inter accidentia ejus referunt, pro exemplo adducunt, *ehem,* ab *hem*; & *ehen,* ab *heu*. Alii compositionem hic agnoscunt. Neutris accedimus. Sed compositionem invenimus in *euge*. Nam Græcum est *εὐγε*, quod ex *εὐ*, & *γε*. Similiter in *ehodum*. Item in *sis, sodes, & sultis*, si eas interjectiones esse placet. Nam *sis* est, *si vis*; *sodes* est, *si audes*; *sultis*, *si vultis*; Festo, & Donato, testibus. Et sententiam eorum confirmat vetus Persii Scholiastes à Pythæo editus in sat. III, vers. xxxix : ubi sic scribit : *Sodes antiquæ affectationis est, adeo ut soluto eo quidam nisi sint : ut Plautus, qui per solutionem sic ait : Dic mihi, si audes, quæ est quam ducere vis uxorem?* Verùm locus is Plauti aliter nunc concipitur in libris vulgatis. Ita enim legitur Aulul. Act. II, Sc. I : *Dic mihi, quæ est, quæ ea est, quam vis ducere uxorem?* Quare tum apud Plautum, tum Persii interpretem, legendum censeo : *Dic mihi, si audes, quæ ea est, quam ducere vis uxorem?* Nam *quis*, non *quæ*, legit quoque Priscianus lib. xiiii. Illud verò *quæso* ex glossemate irrepsit. Cæterùm miror locum cum, qui est in Plauti Aululariâ, à Prisciano citari è Vidulariâ. Ita enim non modò in Putschianâ editione, sed etiam Aldinâ, imò & Venetâ anni c10 cccclxxvi, atque adeò & optimo MSSo meo, constanter legitur. Ut Prisciani ipsius *μνημονικὸν ἀμάρτημα* †, aut librarii error, videatur.

† memoria la-
psæ.

Haecenus de octo vocum classibus : necnon *ἀναλογία*, & *ἀνωμαλία*, quatenus definiuntur, illa quidem *similium similis declinatio*, hæc verò *inequalitas declinationum consuetudinem sequens* : ut apud Gellium legere est lib. II, cap. xxv. Atque hinc videmus, strictè vocem *ἀναλογίας* sumtam in privis duntaxat vocibus considerari, non item in verborum structura : etsi in eâ quoque similitudo, & ut ita dicam, regularitas spectetur : quemadmodum libro proximo videbimus. Quod si analogia, & anomalia, in declinationis simili-

similitudine & diffimilitudine consistant: solum videntur ἀναλογία, & ἀνωμαλία, in quatuor declinabilibus vocū classibus inveniri. Hæ enim solæ inclinantur in genera, numeros, casus, tempora, personas, ac modos. Ac propterea negare non possumus, præcipuè hic ἀναλογίαν attendi. Falluntur tamen, qui eam penitus à cæteris classibus excludunt. Nam, ut nihil dicam de comparatione per gradus, quæ in quibusdam particulis invenitur: saltem in illis locum habet derivatio, quæ Varroni dicitur declinatio voluntaria: quia nempe terminatur quidque, ut tulit voluntas eorum, qui primæ voces eas induxere. Hanc declinationis ἀναλογίαν etiam in particulis considerat Terentius Varro; & ex eo Gellius loco antè memorato; ubi cum de ἀναλογία, & ἀνωμαλία, quædam præmississet, ista subjungit: *M. Varronis ad Ciceronem de lingua Latina liber octavus, nullam esse observationem similitum docet. Itaque in omnibus penè verbis dominari consuetudinem ostendit. Sicuti cum dicimus, inquit, Lupus, lupi; Probus, probi; & Lepus, leporis. Item, Pavo, paravi; Lavo, lavi; Pungo, pupugi; Tundo, tundi; & Pingo, pinxi. Cùmque, inquit, à Cæno, & Prædeo, & Poto, & carnatus, & pransus, & potus sum, dicamus: & ab Adstringor, tamen, & Extergeor, & LAVOR, adstrinxi, & extersi, & lavi, dicimus. Item cum dicamus ab Osco, Thusco, Græco; Osce, Thuscè, Græcè: à Gallo tamen, & à Maurico; Gallicè, & Mauricè dicimus. Item à Probus, probe; a Doctus, doctè: sed à Rarus non dicitur rare, sed alii raro dicunt, alii rarer. Unde fatis liquet, in particularum etiam derivatione attendi declinationis similitudinem, & diffimilitudinem; quam ἀναλογίαν, & ἀνωμαλίαν, dicimus.*

FINIS LIBRI SEXTI.

A D D E N D A

libro tertio , & quarto de Analogia.

PAg. I, post **QVINCTVS**, quod est vers. 7, adde,
QVI EST DE VERBO.

3, 22, post *Imò nec*, adde: Solinus refugit cap. XLVII: *Bucephalus cum ab equario suo alias etiam molliter sederetur. Nec*

4, 8, post *resolvi*, adde: Sed dixeris, parum id referre, dum res ipsa clamet, posse sic resolvi. Est interea & tertia ratio, quâ possit nominativus intelligi, vel saltem quod nominativi expleat vicem. Nam ut in præsentibus, præteritis imperfectis, & futuris, verus intelligitur nominativus: ita in præteritis perfectis, & plusquamperfectis, intelligere licet infinitivum pro nomine positum. E. G. Cum dico, *pugnatur, pugnabatur, & pugnabitur*, intelligitur *pugna*. At in illo *pugnatum fuit*, vel *pugnatum fuerat*; intelligere licet, *pugnare*; quod pro *pugna* positum eâ ratione, quâ *scire* ponitur pro *scientia*. Ut igitur neutro genere dicitur, *Scire tuum*: ita eodem genere dicitur, *pugnare est pugnatum*. Par ratio in exemplis antea allatis. Nam, *Non est ab isto perseveratum*; integrè sit, *Perseverare non est perseveratum*. Vbi, *perseverare*, idem valet ac, *perseveratio*. Item, *Procursum est ab hoste*, valet, *currere est percursum*. Hoc est, *cursus est percursus*. Solum hoc discriminis est, quod infinitivi pro nomine positi sunt generis neutrius; verbalia verò in **A**, vel **IO**, sunt muliebria. Ac quanto magis hanc sententiam attendo, tanto impensius placet. Nam *pugnatum, perseveratum, cursum*, & similia, non sunt verba, sed participia, quæ necessariò sunt adjectiva. Non possunt igitur in oratione poni, nisi intelligatur vel verum substantivum, vel verbum infinitum, quod veri substantivi locum suppleat; atque ita usurpatum, generis fiat neutrius. Plurâque in hanc mentem dicimus libro de Structura cap. XIX: lucemque etiam afferent, quæ de gerundiorum constructione differuntur ejusdem libri cap. LIII.

21, 23, post *de R. R.* adde: cap. VIII: *Venirent illuc, & ipsi pro se sacrificarentur.*

24, 3, post lib. III adde: Vide inferiùs, *Fatcor*. Pluraque de eo in Participiis*.

27, II, post *cap. XIII*, adde.

Intuor. Turpilius Pedio: — *Tamen oculis*

Longâ intercapedine appetunt, cupide intui.

Videtur de virginibus loqui, quæ conspici volunt.

Ibid. vers. ult. post *publica*, adde:

* lib. seq. cap. 11.

Moror. Papinianus L. v. §. 1. D. ut legator. nom. cav. *Si petitionis dies moraretur.* Paullus L. LXXXV. §. ult. D. de diversis reg. Iuris : *Quoties aequitate desiderii naturalis ratio, aut dubitatio juris moratur.* Id est, tardatur, differtur. 28, 22, post *επαρ γ' ελλωλει* adde : Ac Brissonius Παπέριον libro singulari docet, similiter dixisse Ulpianum : *Aelio pollicetur* : id est, promittitur.

* lib. seq. 11.

31, 8, post *aliis*, adde : Et plura hujusmodi adducam in Participiis* .
Ibid. 25, post *subjecimus*, adde.

Admuniculo, pro *admuniculor.* Varro Cato, vel de liberis educandis : *Quod petisti, ut ejus educationis fierem tibi socius, quoad potui admuniculavi tuam voluntatem scribendo.*

Ibid. 28, post, cap. XI I, adde : Appulejum quoque in v de A. A. Aufonium in Gratiarum actione, & vett. glossis.

Ibid. 30, post *dudum*, adde : Ac similiter Appulejus in 11 Met. *Et mentis sacrilegâ coarguenti mario altercat.*

Ibid. 31, pro *Gellio*, sic supple : Fabio lib. 1, cap. v, & lib. v, cap. 1v : item Gellio lib. 11, cap. xxv, &

32, ante vers. 1, adde :

Arbitro. Plautus Stichus :

Probiores credo arbitrabunt, si probis narraveris.

Ibid. 24, post VIII, adde :

† Beroald. re-
medium. Sed
aliter MSSi.

Communisico. Appulejus lib. 1v Met. *Medium† è re nata validum, eo volente, comminiscimus.* Vbi *commisimo* est in editione Venetâ an. MDCCCXCI. Sed *comminiscimus* est in optimis membranâ nostris. Atque ita edidit Colvius.

33, 10, post *leg.* adde : Diomedes adducit è Nævii Corollariâ : *Hæc demolite.* Et è Varronis libris poeticis : *Et tamen non demolio rostra.* Item ex Epistolicis ejus *Quæst. Demolivit tectum.*

Ibid. 23, post *suos*, adde :

Fabulo, pro *fabulor.* Plautus Milite, & Truculento. Item Appulejus Floridis. *Gloss. fabulat, λαλει.*

34, 9, post *Inyqum*, adde : Iustinus lib. 1x : *Ve in convivio, antea primum cum Attalo, mox cum ipso patre jurgaret.*

Ibid. 18, post *luctant*, adde : Plautus similiter Vidulariâ :

Quid multa verba? plurimum luctavimus.

Terentius Hecyra act. v, sc. 111 :

Dicitque sese illi annulum, dum luctat, detraxisse.

Ibid. vers. ult. post *miseretur*, adde : Ennius Hecubâ :

Miserere manus (vel potius, mei annis) dato ferrum, qui me animâ privem.
35, 11, post *moderare*, adde : Est & Rufini de metris Horatianis : *Desinit jambicus*

jambicus videri, nisi percussione ita moderaveris.

Modulo, modulator, dixere, teste Prisciano.

Ibid. 18, post *imperas*, adde: Similiterque Pacuvius Hermionâ:

Pancis absolvit, ne moraret diutius.

Ibid. 20, post *abstulit*, adde: Similiter Gellius lib. XVIII, cap. XII.

Ibid. 24, post in VIII, adde: Atque ita Plautus Aululariâ: *Oïsonavit*
horus.

Omino, pro ominor. Pomponius Cretulâ, vel Petitore:

Bene eveniat. Ita & tibi bene sit, qui recte ominas. Sic legendum.

Ibid. 25, post *idem*, adde, Priscianus.

36, 5, post *Punici*, adde:

Persecrui, pro persecutor. Plautus Aulul. act. IV, sc. IV:

Postremo jam hunc persecrui. —

Ibid. 18, post *Nonio*, adde:

Preco, pro precor, teste Prisciano in VIII.

Proco, pro procor. Livius Ægistho:

— *Quin, quod parere vos majestas mea*

Procat, toleratis, temploque hanc deducitis?

Citat Nonius in *Procacitas.*

Ibid. 23, post *recordavit*, adde: Glossæ Philoxeni: *Recordat, ἀναμνησκω.*

Ibid. 27, post *epist. LV. Qui tamen illud damnat libro de Grammaticâ.*

37, 14, post *agros*, adde: Varro lib. XX rerum humanarum: *Cum venerint*
censores, inter sese fortiant.

Ibid. 20, post VIII, adde:

Tumultuo, pro tumultuor. Plautus Rudente act. II, sc. III:

Ut mihi istuc negotii dicas, quod tumultuos.

Macrobius lib. II Saturn. cap. X: *Populum Romanum objurgat, quod Ro-*
scio gestum agente, tumultuaverit.

Ibid. vers. 4, à fine post *Leet.* subjice:

Vocifero veteres dixisse, testis Priscianus in VIII. Atque ita Ennius Eu-
menidibus: Nisi patrem materno sanguine exanclando ulciscerem.

Vers. ult. post *vixere*, adde: Antiqui verò semper *vociferor*: si calcos ex-
cipias, & antiquarium Varronem. Vti III de R. R. cap. IX: *Vociferant*
sepe in certamine pertinaces.

38, versu 4 à fine, post *carebant*, adde: etsi etiam non diffitear sæpe pro-
miscuum esse indicativi, & subjunctivi usum, quod magnâ ferie explorâ
luculentè Grosippus* comprobavit; longèque majori evincere possumus.

44, 5, post *gerundis*, adde: Præterea etsi infinitivi verbis non malè ac-
censeantur, tamen multum quoque trahunt ex nominum natura: quod ex

* In Grammaticis institut. p. 57. & deinceps.

corum structura libro parèbit septimo cap. I.

Ibid. vers. ult. post *sint*, adde: Præsertim quando in allatis exemplis, *spektandi gratià* tantundem est, ac si dicas, *ob spektationem*.

50, 17, post *Rabirium* adde: Nec ratio obscura est: quia actio, & passio, non differunt, nisi ratione. Nam qui arma capit, ut interficiat Saturninum, is ea capit, ut ratiocinetur Saturninus. Et cùm Cicero se offert alteri, à se alteri offertur. Quare etsi participia in DVS formæ sint passivæ: & gerundia cum eorum obliquis conveniant terminatione: in eo tamen recedunt, quòd quandoque potiùs activè intelligantur.

51, 22, post *Saturnius*, adde: pro triplici regimine (ut pinguiori Minervâ, laxiusque eâ utar appellatione, quâ suo loco * accuratiùs ventilabo)

53, 29, post *spektatum*, adde: Dixeris, etiam infinitivo, quod verbum est, dici, *Volo, volui, & volam spektare*. Sed enim dispar hic ratio est, quia supinum semper est nomen; infinitivum verbum nunc verbi, nunc nominis obtinet naturam. Si tempus adsignificet, & naturâ suâ verbum erit. Vt in isto, *Dicitur ludos spektare*. Nam aliud est, *spektavisse*. Naturam verò exiit, cùm ajo, *Eo spektare*; vel, *ivi spektare*; vel, *ibo spektare*. Nam *spektare* hic non significat tempus, sed vim nominis accipit, quia ponitur pro *ad spektare*, hoc est, *ad spektationem*. In supinis, ne quidem si naturam attendas, est temporis significatio: sed semper se habent, ut infinitivus ille degenerans, nominifque induens naturam. Quare nunquam verba, sed semper sunt nomina.

57, 20, post *abusu*, adde: Quamquam etiam in his omnibus motus ad aliquid intelligitur, si placet, quod capite superiori dicebamus, supina regi à præpositione intellectâ. Nam, *ultrò ibit nuptum*, integrè sit, *ibit ad nuptum*: quasi dicas, *ad nuptionem*, vel *ad nubere*, sive *ad nubendum*. Sic, *bonos eatis perditum*; valeat, *ad perditum bonos*; sive, *ad perditionem bonos*, vel *bonorum*. Et fere par ratio in passivo: ut, *Contumelia factum iur*, pro, *iur ad factum*: hoc est, opera datur, ut fiat. Quam rē accuratè exponemus libro de Structura.

70, 5, post *dura*, adde: sive, ut in Ascensianâ est, *dati*.

77, 19, post *corripitur*, adde: Ovidius VIII Met.

Cum subit illa nemus, quod nulla ceciderat ætas.

Lucanus lib. IV: *Terga fugæ, donec vetererunt castra, cecidit.*

84, 1, post *urgeant*, adde: Præsertim, quando similiter jungit Plautus Curcul. act. II, sc. III:

Postquam cœnati atque appoti, talos poscit sibi in manum.

Vbi *cœnati* æquè est nomen, ac *appoti*, id est, ebrii. Ac similis ratio illius in Aulul. act. II, sc. VII:

*Si autem deorsum comedent, siquid coxerint,
Superi incœnati sint, cœnati inferi.*

Sententia est, si coqui, quicquid in puteo coxerint, priusquam inde sursum attollatur, ipsi absumferint: sanè illi, in infero agentes loco, facturi erunt, ac saburrati: qui autem superius expectabant cibum, coenae expertes ac famelici cubitum discedent. Ut nihil causæ videatur, quo minus & *cœnatus*, & *incœnatus*, nomina sint.

86, 20, post *CS*, adde: Et hoc sine dubio verius. Nec *mixtus* dammare possum; quod in tot antiquis monumentis invenitur, ac prope accedit ad Græcum *μίστω*, unde *μίστικ*, *mistio*.

89, 22, post *Horatio*, adde: Cæterum *tenco* non tantum *tenui* fecit; sed & *retini*, & *tenivi*. De priori testatur Festus: de altero Charisius. Sed utrumque obsoletum.

93, 19, post, *Et ita*, adde: vel saltem, *lambio*, *lambui*, ut *rapio rapui*.

96, 22, post *ingestu*, adde: & *obrunfo alio*, legatur apud Columellam lib. VI, cap. VIII.

118, versu penult. post *subjiciunt*, adde: Arbitror autem *veno*, & *venni*, esse ab antiquo *venus*; hoc autem venditionem vel mercatum notare. Nempe ab Æolico *ἄνωος* pro *ἄνωος*, quod, Hesychio teste, id ipsum significat. Sic *venum* accusativus fuerit: & *venum ire* dicatur pro *ad venum ire*: ut Plautus *mercatum ire*, pro, *ad mercatum*. Locus est prologo Mercatoris: ubi cum prius dixisset,

Pater ad mercatum hic me meus misit Rhodum:

post multa subjungit, *Dico, esse iturum me mercatum, si velit.*

Fortasse *malis, mercatum* priori loco esse nomen, posteriori *supinum*. Sed alibi ostendimus, *supina* in *VM* esse accusativos rectos à præpositione intellectâ. Hoc igitur solum discriminis est inter *venum ire*, & *mercatum ire*, quòd hoc verbale sit à *mercator*: illud non sit à verbo Latino, sed Græco: puta *ἄνωω*, unde *ἄνωος*. Vti autem *venco ex venum eo*; ita & *vendo ex venundo*; q. d. *do venum*.

119, 3, post *En*, adde:

Fulcio, fulsi, fultum. Ovid. epist. Deian.

Quod te latrum est caelum, prius ipse tulisti:

Hercule supposito sidera fulsit Atlas.

Ibid. ad oram vers. 14, post *reperi*, adde: Sed lib. v legas passivè, *stipendium mensum*. Et eò fortasse spectavit Stephanus.

120, 20, post *Propertius*, adde: lib. I, el. III:

Omniaque ingrato largibar munera somno.

Idem

121, 2, post *tabernaculo*, adde. Et ne solum sic Plautum loqui putes; aut Cæcilium, Pomponium, aliosque deperditos, de quibus nunc non dicam: sanè apud Terentium sæpius legas, *scibo*, *scibus*, *scibit*: idem in Hecyra ait

act. 111, sc. v :

Matris servibo commodis. —

Catonis quoque est in libb. de R. R. *dormibit lubentius*. Palladius etiam lib. 111, Tit. xxxi, *Vas operies ac limbis*. Ipléque Horatius lib. 111, od. xxxi 11 :

Mollibit averfos penates.

122, 28, post *relaxat*, adde : quæ non à *denso*, sed *denſeo*, venire, arguit hoc Lucretii lib. 1 : *Tum putat id fieri, quia se condenscat aer.*

123, 6, post *Lucretio*, adde :

Parque ratio in *tonere* : ut apud Varronem Eumenidibus : *Tibi tympana non inani sonitu matris Deum tonimus.*

Item *boant*, & *boum* : quo, Nonio teste, usi Pacuvius Medo, & Varro Parmenone.

124, 13, post, & IX, adde. Atque ita apud Statium legas, *tuor, centuor, intuor.*

125, 5, post *duodecimo*, adde :

Teneo hujus etiam loci videtur, quia veteres *tenivi* quoque dixere, teste Charifio in 11.

126, 17, post *adoritur*, adde :

Fodere, & *fodire* : ut apud Columellam lib. xi, cap. 11 : *Runcari, & adhuc fodiri possunt*. Et alibi apud eundem.

Ibid. vers. 4, à fine, post *circumloquimur*, adde : nisi satius videatur, in totum præteritis passivorum, ac deponentium, initio inter inflectendum abstinere)

129, 3, post & c adde : *Potesse*, vel *potisse*, pro *posse*, apud Ennium, Lucilium, Terentium Eunuchum, Lucretium lib. 1, 11, 111, Catullum. Vide Lipsii Varias lib. 1, cap. xiv.

Ibid. 12, post *imperius*, adde : *Quadrigarius* lib. 111 Annal. *Adco memorari vix potestur, ut omnes simul suum quisque negotium adorti essent.*

133, 19, post *salis*, adde : Vel etiam Columella lib. 11, cap. x : *Dum est in siliquâ, estur.*

Ibid. versu 5 à fine, post, *præbeas*, adde : Cicero quoque lib. ix, epist. ad Pœtum : *Cura, si me amas, ut valeas; ne ego, te jacente, tua bona comedim*. Ita non solum Nonius legit : sed Victorius quoque reperit in Medicæo, ac Petrarchæ libro. Fortasse, si ita scripserit Cicero, alluserit ad aliquem veteris poetæ locum.

143, 31, post *adegerint*, adde : *Taxis*, ex *tetigeris*. Varro Modio : *Opervulle, ne meum taxis librum.*

148, 5, post *lamentatur*, adde :

Ad ἀνομαλίαν in conjugando etiam refer præterita judicativi perfecta syncopen passa in secunda persona. Vt Catullo, *abstersti*, pro *absterfisti* : *ad-
versti*,

versti, apud Plautum Mercat. *auxsti*, pro *auxisti*, Aufonio : *consumsti*, apud Propertium : *emunxsti*, in Mostellaria : *evasti*, pro *evastisti*, Horatio lib. 11, fat. v 11, uti & Silio : *extinxsti*, 1v Æn. *luxsti*, pro *luxisti*, Catullo : *percusssti*, Horatio lib. 11, fat. 111 : *surrexsti*, Martiali lib. v.

Quandoque etiam in persona tertia : ut *absisti*, pro *absistit*, apud Ovid. de quo diximus * . Statui quoque est in 11 Sylv. *Porxit & obtuso pallentes* * cap. 20. *germine flores*. Sed de eo quoque neutiquam mirum : quia & *porgere* dicebant pro *porrigere*. Ita Cicero in Arateis : *Hic dextram porgens*. Et Silius in 1x :
— *Porgebat proximus ensem*.

Item in plusquamperfecto : ut *surpnerat*, Horatio. Sed hoc quoque minus mirandum ; quia & *surpente* idem ait, pro *surripie* ; ut Lucretius *surpere*, pro *surripere*.

Etiam in præteritis subjunctivi hæc syncope obtinet. Ut *excessis*, pro *excesseris*, apud Ter. Andr. *noxit* pro *nocuerit*, apud Lucill.

Inguen ne existat, papula, tama, ne bova noxit.

Item in plusquamperfectis ejusdem modi : ut, *recesset*, pro *recessisset*, apud Plaut. Mercat. *Vixet*, pro *vixisset*. Virgil. in 11 :

Vixet, cui vitam deus, aut fortuna, dedisset.

Valde etiam usitata esse in præteritis perfectis infinitivi, ostendi cap. xxx. Atque hoc quoque indicant, *adduxe*, pro *adduxisse*, Plauto Rudente ; *clepse*, pro *clepssisse*, Tusc. 11 ; *dixe*, in Amphitru. & Aufonio ; *fluxe* pro *fluxisse*, Varr. lib. 11 de R. R. cap. ult. *illuxe* apud Plaut. Merc. & Tull. lib. 111 de Nat. Deor. *induxe*, Varroni apud Non. *subduxe*, pro *subduxisse*, eadem in 11 de R. R.

149, 22, post *debere*, appone : quorundam opinio est ; quam superius refutavimus. Verius illi, qui *superescit* retinent : sed deducunt non à *supero*, verum *esum* pro *sum*. Cujus futurum *escio* pro *ero* : quemadmodum

160, 7, post *alios*, adde.

Excussimus Speciem, & Figuram ; quarum beneficio primigenium verbum in formas penè innumeras diffunditur. Habet id locum etiam in nominibus : sed magis in verbis ; præsertim si pro diversis habeamus, quæcunque numero, persona, vel alio declinationis accidente variant. Est hac de re illustris locus apud Varronem lib. v de L. L. *Cum*, inquit, *verborum declinantium genera sint quatuor : unum quod tempora adsignificat, neque habet casus ; ut ab lego, legis : alterum, quod casus habet, neque tempora adsignificat ; ut ab lego, lectio, & lector : tertium, quod habet utrumque, & tempora, & casus ; ut ab lego, legens, leiturus : quartum, quod neutrum habet ; ut ab lego, lecte, lectissime : horum verborum si primigenia sunt ad mille (ut Cosconius scribit) ex eorum declinationibus verborum discrimina quingenta millia esse possunt : ideo quia singulis verbis primigenis*

primigeniae circiter quingentæ species declinationibus sunt. Primigenia dicuntur verba, ut lego, scribo, sto, sedeo; & cætera, quæ non sunt ab aliquo verbo, sed suas habent radices. Contrâ, verba declinata sunt, quæ ab aliquo oriuntur, ut ab lego, legis, legit, legem; & sic itidem hinc permulta. Quare si quis primigeniorum verborum origines ostenderit, si ea mille sunt, quingentum millium simplicium causas aperuissit. Et si verò satis mirabile sit, quod de tantâ unius verbi fecunditate Varro ex Cosconio ait: tamen longè ea major est, quàm ipsi putarunt. Quippe à recentioribus est observatum, ex uno verbo doceo deduci species non quingentas solùm, ex numero Varroniano: sed mille sexcentas, & quinquaginta. Ac eo ipso longè fecundius esse verbum duco: ex quo, si septendecim ejus composita accenseas; proveniant voces amplius quater mille. Quod monitum quoque aliis, & in iis, erudito viro, Thomæ Freigio. Hæc fecunditas mirum in modum ditavit sermonem: qui quo uberior, eo meliùs certiusque animi sensa exponimus. Sed ad hæc artis Grammaticæ miracula non attendit vulgus; sapientes verò penè obtupestunt.

167, 7, post xxxv, adde:

Cæterus, & reliquus, interdum referunt antecedens diversæ speciei. Columella lib. II: Leguminum non alia cura, quàm reliquorum frumentorum. Plinius lib. IX: Delphini, & reliqua cete, simili modo coeunt. Sed dixeris, frumentum & cete, laxius hic capi, ut illud legumina, hoc & delphinos comprehendat. Sed quid dicemus de isto Appuleji lib. VII de A. A. Jamque me (asinum) cursu celeri cæteros equos antecellentem mirabantur omnes.

Ibid. 9, post pertinent, adde: vel si ad Methodicen pertinent, non in Ἀρζολογία, sed Συναζέει de iis agi debet: nempe ubi de Convenientia nominum tractatur.

Ibid. 20, post item, adde: meus, in hoc Perii:

Vindictâ postquam meus à prætore recessi.

Cumque Euripides ait, Ἐγὼ δ' ἐμὸς εἶμι. Quod & Priscianus observat in xvii. Item

Ibid. 24, post putavit, adde: De quo proprius erit agendi locus libro de Structura: ubi Grammaticorum ἐκκλήσιω five evocationem expendam.

172, 6, post comœdia, adde. Sanè damnat quoque Rhemnius Palæmon, cumque sequitur Beda. Glossæ tamen Cyrilli: Ἀλλο, ἰψὺδ.

173, 1, post monuit, adde: Et possis similiter capere Rudente act. I, sc. III: Hæc bonorum ejus sunt reliquæ. Prout est in MSSis.

Ibid. 31, post ult. adde: Assentio quoque iis, qui apud Plautum legunt Pseudolo, act. III, sc. I:

Is odos demissis pedibus in cælum volat.

Im odorem cœnat Iupiter quotidie.

Nempe

Nempe ut *im* non elidatur, primâque sede sit anapæstus. In MSSis pro eo est, *Eum modorem*; in excusis, *eum in odorem*. Nempe *im* aliquis interpretatus fuit *eum*: quæ glossa in contextum irrepit.

174, 9, post à quo, adde: in plurali pro *ea* videntur dixisse eo: unde *ad eo*, pro *ad ea*: q. d. ad eum locum. Nempe ut *quoad*, pro *ad quæ*: & *quousque*, pro *ad quæ usque*: de quibus cap. prox. Ab eodem *is*

Ibid. vers. penult. post *veteres* adde: ut Victorinus lib. 1 Grammatices testatur.

175, 3, post *per Q*, adde: Donato teste in Andr. act. 1, sc. 1.

Ibid. 29, post *immutat*, adde:

Ab hoc dativo *quoi* est ablativus *quo*, omisso *i*: quomodo, abscissâ eâdem vocali, à veteribus dativis, *musai*, & *poploi*, sunt ablativi *musæ*, & *poplo*. Nec inde solum apertus ablativus *quo*, sed etiam dubius, sive *quo* adverbiale, quando ponitur pro *ad quid*. Ut cum Cicero ad Gallum sic scribit: *Martius vero signum quo mihi pacis auctori?* Vel in illo Horatii lib. 1, ep. v:

Quo mihi fortuna, si non conceditur uti?

Nam *quo* valet *quoi*, puta *rei*, vel *negotio*. Sed *quo* in *quoad* non est à *quoi*; verum mutatione vocalis venit à *qua*: *qua* verò, vocali abscissâ, à *quai*, sive *quæ*: ut *quapropter*, pro *quæpropter*; *hacpropter*, pro *hæcpropter*. Ergo *quoad* valet ad *quo*: ut pro eo Afranius in *Promo* dixit, & iterum in *Privigno*, teste Nonio. *Ad quo* valet *ad quæ*; uti *ad qua*, notat *ad quæ*. Ac similiter *quousque* valet *quausque*, sive *quæusque*.

Ibid. vers. seq. post *Chariso*, adde; & *Festo*,

176, 33, post *disputat*, adde: Etiam *quicum* in plurali legas apud Plautum Captivis act. v, sc. iv: --- *Quasi patriciis pueris, aut monednæ,*

Aut anates, aut coturnices dantur, quicum lussent:

Itidem hæc mi advenienti upupa, qui me delectem, data est.

Imò Ianus Duza in *Centurionatu* Plautino lib. 1, cap. xxv, censet *quibuscum* barbarè dici, proque eo semper *quicum* dicendum. Nempe ut singulari sit ex *qui*; plurali ex *quis*.

177, 2, post *ceteris*, adde: *Caro* in *Censura* de vestitu, & de vehiculis: *Nam perinjurium fiet, cum mihi ob eos mores, quos prius habui, honos detur; ubi datus est, tum uti eos mutem, atque alii modi sim.* Ait *Dausquejus**, corruptè hunc locum legi apud *Priscianum* in novissimâ *Puthschianâ*. Nam in ea *perinjurium* scribi pro *perinjurium*. Sanè bis eum locum citat *Priscianus*: prius in vi, iterum in vii. Utrobique autem in eâ *perinjurium* excusum est: ut in erudito viro senile sit *καρόπαρα*. Nec aliter vel *MSus* noster, vel antiqua editio *Venera*.

Ibid. vers. penult. post *MSSi*, adde: Etiam *Terent.* *Eun.* act. v, sc. vi:

* in Orthographico p. 94.

Mihi solæ ridiculo fuit, quæ, quid timeret, sciebam.

Et Heaut. act. II, sc. II : — *Hoc ipsa, in itinere alteræ*

Dum narrat, forte audivi. —

Imò & Cicero in secundo de Divinatione : *Sed si eadem hora à aliæ pecudis jecur nitidum atque plenum est, aliæ horridum & exile.*

Etiam duo, & ambo, pronomina sunt ; uti numeralia omnia. Et hæc mistam declinationem habent. Nam juxta secundam habent *duorum, & duos, amborum, & ambos.* Sed secundum tertiam habent *ambobus, & duobus.* Pro *ambos, & duos,* etiam *ambo, & duo,* inveniri, fati ostendimus libro de analogia secundo, cap. sexto. Solùm addam, veteres in tribus casibus, sed neutro duntaxat genere, etiam *dua pro duo* dixisse. Attius apud Ciceronem in Oratore : *Video sepulcra dua duorum corporum.*

Posteriores verò id tantum retinere in compositione. Fabius lib. I, cap. v : *Quid quod quedam, quæ singula procul dubio vitiosa sunt, juncta sine reprehensione dicuntur ? Nam & dua, & tre, & pondo, diversorum generum sunt barbarismi. At duapondo, & trepondo, usque ad nostram ætatem AB OMNIBVS dictum est : & recte dici, Messalla confirmat.*

180, vers. ult. post *alius*, adde : Nonnullis magis placet, *alterutrius* conflare ex *alteri, & utrius.* Mihi ob hoc solùm id minùs placet, quia sic fieret ex antiquo genitivo in I, & usitato in IVS. Eoque malo recurrere ad elisionem literæ S in priori parte. Nec aliter de *alterutras* statuo. Sed si nec hoc satisfacit, superest dicamus, *alteruter* nunc ex altera, nunc ex utraque parte declinari.

189, 22, post *sustinerit*, adde : Sed hæc non minùs ad *σὺς & ἔω*, quàm huc pertinent. Vt enim *quartusdecimus* vox una censeatur : tamen *quartus & decimus*, oratio est.

191, 6, post *philosophatus*, adde :

Sunt viri eruditi, qui negant, verum esse, quod dicebamus, participia ad significare tempus, & eo differre à nominibus. Nam (ut Grosippus contendit) *nullum participium est certi ac definiti temporis, cum omnia omnibus temporibus deseruiant. Vt præsentis : Sum amans, amaturus, amatus, amandus. Præterito, Fui amans, amaturus, amatus, amandus. Futuro, Ero amans, amaturus, amatus, amandus.* Aliquid diceret vir doctissimus, si nihil referret, cujus temporis participium verbo adderetur. Nunc significatio non minùs variat ex participio, quàm verbo. Nam ex verbo quidè, non ex participio, variat tempus, cum dico, *sum amans, fui amans, ero amans.* Item in his, *sum amaturus, & fui amaturus.* Sed ex participio, non è verbo, est varietas temporis in istis : *sum amans, sum amatus, sum amaturus, sum amandus.* Nam verbum est ejusdem temporis : & tamen diversum signatur tempus : quod unde, nisi è parti-

participio tempus definiente? Sic aliud tempus notat, *Socrates est philosophans*; aliud, *Socrates est philosophatus*; aliud *Socrates est philosophaturus*. Nec mirum, verbum præsens triplicis temporis participiis aptari. Nam, ut philosophi docent, solum præsens propriè est: præteritum non est, sed fuit: futurum non est, sed erit: nec de præterito quicquam verum est, nisi quia potuit in præsentem, cum res fieret, dici, *est*: nec de futuro quicquam verum, nisi quia dici aliquando poterit, *est*. Quare proprius imprimis sermo, *Socrates est philosophans*. Sed dicitur quoque, *Socrates est philosophatus*: quia de philosophato dici antea potuit, *est philosophans*. Ac similiter dicitur, *est philosophaturus*: quia postea dici poterit, esse philosophantem. Interdum autem tum ex verbo, tum ex participio, tempus definitum cognoscitur: ut *philosophatus fui*: ubi præteritum præterito jungitur. Item, *philosophaturus ero*: ubi futurum additur futuro. Quod si verbum præteritum societur participio temporis futuri, duplex tempus indicatur. Ut *fui amaturus*. Parque ratio, si verbum futurum addatur participio temporis præteriti: ut, *ero amatus*. Quomodo Cicero ait: *Scipionis amicitiam, & Lælii, notam posteritati fore*. Item Cæsar: *Commissum cum equitatu fore prælium videbatur*.

201, 29, post *diximus*, adde: Nempè ut à *solere est insoleo, & insoleco*: ita ab *exoleo, exoleco, unde exoletus*.

208, 9, post *dicebamus*, adde:

Participia hujusmodi in NDVS, quando veniunt à verbis tertiæ aut quartæ, olim pro E habuere V. Tale est, *prologis scribundis*, apud Ter. And. *præda dividenda* apud Cat. teste Gellio, *reddenda* apud Lucret. Ac sic loquitur etiam Cicero. Ut pro Cæcina: *Cum ad vim faciendam veniretur*. Et Verr. VII: *Quid censetis in hoc fœdere faciundo voluisse Mamertinos impendere labores?* Ac observatum Hotomanno, similiter esse in vet. lib. Verr. v: *Ornatioribus, tuo iudicio, ad testimonia dicunda venerunt*. Et ibidem: *Ob jus dicendum*. Item in III: *Iurisdicundi*. Est & Velleji Paterculi lib. II: *II viros agris dividundi*. Similiæque, rei gerundæ causâ, *regundorum finium, hercisicunda familia*, aliæque in vet. inscript. Participiorum naturam gerundia sequuntur. Ut Verr. v: *Emundi duo sunt genera*. *Visundi* apud Sallust. in Jug. & sexcenta hujusmodi: quibus, ut notiffimis, quid inlitam?

212, 16, post *secus*, adde: Nisi *satius*, à *satior*; & *secius*, à *secior*. *Satior* est apud Plinium lib. XVII, cap. v: *Erit igitur hæc* (terra tenera, quæ vocatur pulla) *optima, & operi satior*. Altero usus Appulejus: apud quem in VI, & VII de A. A. legas, *sequior sexus*. At non memini me legere *dintior, dintissimus*; vel etiam *penissimus*: eoque hujus fortasse generis sunt.

214, 10, post *horno*, adde: Etiam *din noctuque*, (quæ adverbium Fabio dicuntur lib. I, cap. IV) veri sunt ablativi. Vnde Ennius, *Hæc noctu, & quæ noctu,*

noctū, & noctū concubiā : & *Quadrigarius, de noctū, & noctū multā*. Vide de eo Macrobiū lib. I Sat. cap. IV. Addereque potuit, similiter Plautum loqui Amphitr. act. I, sc. II, & alibi. Fortasse & *interdiū* ablativus est, cū Cicero dicat, *noctū, ac interdiū* : ac apud Plautum fit *interdiū*, Aulul. act. I, sc. I :

Tum autem interdiū,

Quasi claudus sutor domi sedet totos dies.

215, 4, post *de re*, adde : In *fortuito* omiffum *casu*. Nec diffiteor, sæpius hæc per copulam jungi. Sed tum *fortuitū* semper scribendum. Ut apud Cornificium in primo ad Herennium : *Casu, & fortuitū, navis in portum delata est.*

218, 10, post *descendebat*, adde : Similia, *assiduò* apud Plautum Trucul. *assiduè* Maroni Ecl. II : *tacitè* Cicero sæpe, *tacitò* idem Verr. IV, uti & Iustinum lib. XVIIII de Didone : *Tacitò fugam molitur.*

Ibid. verf. 4 à fine, post, in XV adde : & *Dausquejus* in Orthographicis.

119, 13, post *solet*, adde : *Vulgare etiam confuse*, pro quo *confusum* Plin. lib. XVIII, cap. XVI : *De ea*, & *cythiso, volumen Amphilocheius fecit confusum*. Pro *occulie, occultim* Solinus cap. X. Pro *perplexè, perplexim* Plautus Stich. Pro *restrictè, restrictim*, Afranius Thaide. Etiam *directè* Cicero : at *directim* Macrobius lib. VII, cap. XIII, & Appulejus *ἰπρωτεύας*.

Ibid. 22, post *positi*, adde : Sic, *quanto, quantum; tanto, tantum; aliquanto, aliquantum; paullo, paulllum; multo, multum; nimio, nimium;* ubi *paullo*, pro à *paullo*; *paulllum*, pro ad *paulllum*; *nimio*, pro à *nimio*; *nimium*, pro ad *nimium*, & ita in aliis. Plautus : *Nimio satius* : &, *Nimum libenter*. Item *æterno*, pro ab *æterno*; *æternum*, pro ad vel in *æternum*. Priori usus Plinius lib. II, cap. CVII. *Viret æterno hunc fontem igneum contegens fraxinus*. Vbi tamen antiquissima *Parmensis**, *ex æterno*. Sed prope omnes MSSi, & alii, aliter.

* an. 1476.

Aliqua etiam efferuntur per O, & V S, sive I T V S : ut *primò, primitus*.

Ibid. verf. ult. post *facere*, adde : Duplex verò his terminatio, quia dicitur *versus, & versum*; unde veniunt. Nam *rursus*, à *revorsus*; *rursum*, à *revorsum*; *prorsus*, à *provorsus*; *prorsum*, à *provorsum*. Par ratio in aliis inde derivatis. Ut *retrorsus*, quod apud Plinium, Fabium, alios : *quorsus* apud L. Senecam non semel, & Appul. lib. I Flor. *introrsus* apud Ovid. XI Met. *deorsus* apud Appul. lib. VII, & IX : ut mittam, *antrorsus, dextorsus, extorsus*; de quibus Charisius. Etiam alia videntur utramque hanc terminationem habuisse : ut *demum*, pro quo Livius Andr. *demus*, teste Festo.

224, post verf. 28, puta post *similibus*, adde :

Ex duobus pronomibus, ut *ideo*. Nam prior pars est *id*, pro *ob id* : quomodo Terentius ait Andr. act. II, sc. IV : *Si id succenscat nunc*. Posterior

rior pars est *eo*, pro *ex eo*, hoc est, ea de causa. Quomodo idem Hec. ait act. II, sc. I: *Enim lassam oppido tum aiebant: eo ad eam non admissa sum.*

225, 21, post *sic ut*, adde: Item *tanquam*: quod tamen integrè fit ex duobus nominibus, *tantum, quantum.*

226, 23, post *ponatur*, adde: Vnde cognoscimus, secundùm Tranquillum, quæ vulgò dicuntur *Adverbia*, alio ea nomine *præverbia* nuncupari: et si, ex mente Varronis, præpositiones potius præverbiorum obtineant nomen. Cornelius Fronto, libello de vocabulorum differentiis, quæ adverbia sunt, cum Tranquillo & ipse vocat *præverbia*, planèque rejicit *adverbii* vocabulum. Ita enim loquitur: *Præverbium est ἐπιρημιον: adverbium & vitiosum, & fictum est: tamen in usu nunc est receptum.* In libello autem Terentii Scauri quatuor ista, *ex, in, ad, ab*, vocantur *adverbia localia*: sed additur, aliis *præverbia* nominari. In hoc appellationū dissensu, Varronem tutius sequimur; neque id solū ob viri auctoritatē, sed etiam quia pro eo stat ratio.

227, 30, post *additur*, subde: adverbio, si dativum exceperis,

Ibid. 35, post *migrare*, adde: Dixeris, regimen non ad singularum vocum ἀναλογίαν, sed ad structuram earum, quam σύνταξιν dicimus, pertinere. Non diffiteor: verūm nihil hoc officit nobis. Quippe si voces singulæ sint propter orationem, cujus est structura: à structura, tanquam sine, singularum vocum petere discrimen ac definitionem licet. Ut præteream illud, quòd hîc universè modò dicatur, præpositionum esse naturam, ut extra compositionem casum regant: non autem additur, quem casum regant: quia posterius hoc σύνταξις explicetur.

229, 8, post *incusarivi*, adde: vel illic masculini generis, hic neutrius.

234, 32, post *etius*, adde: Et tamen indirectè ad aliquam saltem classem, sive ea præpositio, sive adverbium sit, pertinere, argumento est, quòd compositio vocis sit accidens; ut ex ea simpliciter iudicium de essentia fieri non debeat: quodque extra etiam compositionem quædam olim in usu fuerint, ut *am*: quædam etiam à Græcis acceperimus; ut *dis*, quod è *δῖς*, ut postea explicabitur.

236, 4, post *ἀμφί*, adde: unde integrè erat *ambo*: de quo dictum lib. I I de arte, qui est de syllabis, cap. XVII I.

242, 15, post *libris*, adde:

Quamquam fit ex duobus adverbiiis, sive uno secum geminato; sed quod vim habeat nominis, unde factum. Nam *quam* ex *quantum*. Ut illo Livii lib. V belli Maced. *Homo non quàm isti sunt gloriosi.* hoc est, *quantum*. Sic in composito II Æn. *Quamquam animus meminisse horret.*

Pro, *quantumquantum*, id est, *quantumcunque.*

I N D E X

LIBRI TERTII, ET QUARTI, DE ANALOGIA.

Prior numerus Romanus librum, alter caput designat. Barbaricus indicat paginam. A remittit ad *Addenda*. Numerus subsequens est ejus, qui in *Addendis* exprimitur.

A pro *ab*, interjectio dolentis, IV. XXVIII. 246.
Ab in compositione mutatur in *A S*, & *AV*, IV. XXIV. 236.

Abermior passivè, III. VI. 22.
Abscido, pro *abscondo*, III. XXVI. 97.
Abscondo abscondi, & *abscondidi*, *absconditum*, & *absconsum*, III. XXVI. 99.
Absenti in jure qui, III. XXIV. 89.
Absinco cum accusativo constructum, III. IV. 15.

Absit pro *absint*, III. XXXI. 113. Item A. 198. 5.
Absisteri, pro *absisteristi*. A. 148. 5.
Ac, & *atque*, pro *quam*, adverbio comparandi, IV. XXV. 238.

Accedisse, pro *accessisse*, III. XXVI. 98.
Acet, III. XLIII. 199.
Actio, & *passio*, non sunt diversarum categoriarum nomina, III. IX. 49.
 Activa quædam transitiva malè neutrorum classi à Grammaticis adscribi, III. III. 7.

Activa multa passivè, vel absolutè usurpata, III. III. 8. vel potiùs per ellipsin accusativi, 14.

Acuit, pro, acidum fuit sive factum est, *ab acceseo*, sive *acco*, III. XXII. 86.
Acceptus, passivè, IV. II. 193.
Adaræx, pro *adluxisse*. A. 198. 5.
Aded, unde. A. 174. 9.
Adglomerò passivè acceptum, II. III. 8.
Adhæc, an Latine dicatur, IV. XXI. 225.
Adhuc, pro *ad hoc tempus*; *antehac*, pro *ante hæc tempora*, IV. XVIII. 215.
Adipsiscer passivè, III. VI. 22.

Adjuvatum, & *adjuvaturus*, at non item *adjuvatum* dicitur, III. XX. 78.

Admuniculo, pro *adminiculator*. A. 31. 25.
Admuniculatus passivè, III. VI. 22.
Admiror passivè, *ibid.*
Adoleo, *adolevi*, & *adolevi*, etiam de ætate, III. XXIII. 89.

Adortus passivè, III. VI. 22.
Adiufco, *confufco*, *inufco*, cum accusat. constructa, III. IV. 15.

Advenit genitivus, pro *adventus*, IV. XIII. 203.

Adventus, an participialiter sumatur pro eo, qui advenit, IV. XIII. 203. 204.

Adverbium cur nomini, & verbo, postponatur, IV. XV. 209. 210. unde nomen hoc ei impositum, 210. Definitio vera ponitur, & veterum definitiones variè recensentur, & censentur, 210. 211. Adverbia multa habita veteribus, quæ nomina, pronomina, aut verba sunt, IV. XVIII. 213. 214. Adverbia diversæ terminationis sub eadem significatione, IV. XIX. 217. Adverbia ab omnibus vocum classibus derivantur, & variè eorum terminationes, IV. XX. 220. 221. &c.

Adversus, & *adversum*, cur accusativum adsciscant, IV. XXII. 229.

Adulo, pro *adulator*, III. VII. 31. Item A. 31. 28.
Adulor passivè, III. VI. 22.
Adultus, pro *meridianus*, IV. XIII. 199.
Ægyptii quomodo triplex tempus signarint, III. XXXIII. 59.
Æquo passivè, vel absolutè acceptum, III. III. 8.

Æternò. A. 219. 13.
Affector, pro affecto, III. v. 19.
Age, & agite, non esse adverbia, contra Pri-
scianum ostenditur, IV. xvii. 213.
Aggredior commune, III. vi. 22.
Aggredior aggredieris, & aggredieris, III.
xxxv. 126.
Aggressus passivè, IV. xi. 198.
Agmatim, IV. xx. 220.
Agnitus, & agnotus; agnitus, & agnoturus; ignosci-
turus, & ignoturus, III. xxv. 94.
Aibant, pro aiebant, III. xl. 140.
Ai, ibid.
Apo defectivum, ibid.
Alii, pro alius, IV. iv. 177. Alii modi, pro
aliusmodi, ibid.
Aliquis, quilibet, omnis, vocandi casu, IV. III.
168. 169.
Aliqui, pro aliquis, IV. viii. 183.
Altum, & altum, ab alo: sed illud præferri ad
ambiguitatem vitandam, III. xxviii. 103.
Aliud cur dicatur, & non alium, IV. v.
172.
Alius quoque de duobus invenitur, IV. II.
167.
Aluta, IV. v. 172.
Allucii, pellicui pro allexi, & pellexi, exoleta, III.
xxxii. 114.
Alteræ, & aliæ, pro alteri, & alii, IV. vi. 177.
Alterco, pro altercor, III. vii. 31. Item A.
31. 30.
Alteræ, pro alterius. A. 177. vers. penult.
Alteruter, alteriusutrius in genitivo: & aliis
item casibus utraque ex parte declinatur, IV.
vii. 180.
Alvarus Plauti locum parum commodè
exposuit, III. xviii. 74.
Am olim etiam separabilis fuit præpositio,
IV. xxiv. 236.
Amæ, & amato, itemque amare, & amator, unius
ejusdemque temporis videri, III. xiv. 62.
Amabo semper verbum, IV. xviii. 215.
216.
Amaminor, doceminor, similiaque, rectè dici,
III. xiv. 64.
Ambo, pro ambos. A. 177. vers. penult.
Amctur, & amentur, similiaque, perperam ad

imperativum referri, III. xiv. 64.
Amicio, amicui, & amixi, III. xxxiii. 117.
Amplecto, & amplexo, pro amplector, & amplexor,
III. vii. 31.
Amplector passivè, III. vi. 22.
Amussum adverbium: unde exami, Tum non
minùs, quàm adamussum, dicitur, IV. xxi. 225.
An in compositione idem, quod am, IV.
xxiv. 236.
Analogian, & anomaliam, etiam in particu-
lis attendi, IV. xxviii. 247. 248. strictè
funtam in singulis duntaxat vocibus confide-
rari, ibid.
Anet, III. xliii. 149.
Angelus Bargæus, III. xliv. 151.
Angelus Decembrius, III. xxvi. 99.
Angerona, dea silentii, unde dicta, III.
xlvi. 158.
Anno transivè sumptum, III. iv. 15.
Annuvit, pro annuit, III. xxxiii. 113.
Anquiro, IV. xxiv. 236.
Ansuccessus participium passivum, IV. xiii.
199.
Antistor passivè, III. vi. 22.
Antus, & antus, unde veniant, IV. xxiv.
236.
Anxius non videtur esse participium ab
ango, sed nomen verbale, III. xxvii. 101.
Apiscor, aptus sum, III. xxv. 94.
Appulejus emendatus, IV. xliii. 201. Et
alter ejus locus, IV. xxiii. 233.
Apud unde constatur, IV. xxiii. 232.
Arbitro, pro arbitror. A. 32. ante versum I,
Arbitro passivè, III. vi. 23.
Arcanè, & arcano, IV. xix. 217.
Architectatus passivè, III. vi. 23.
Argumentatus passivè, ibid.
Aspello, IV. xxiv. 236.
Aspernor commune, III. vi. 23.
Asporto, & aufero, composita ex Ab, cur S,
& V, pro B habeant, IV. xxiv. 236.
Assctor passivè, III. vi. 23.
Assentio, & Assentior, III. vii. 31. Item
A. 31. 31.
Assiduo, A. 218. 10.
Artii versus numeris redditus, III.
xxxvi. 11, 135. IV. xxi. 231. 232.

Attotonse τῆ *συμφορῶ* positum, pro *attotondisse*,
III. XIX. 76.

Attulo, & *abstulo*, pro *adfero*, & *aufero*, III.
XXXVII. 131.

AV an inseparabilis præpositio sit, IV.
XXIV. 236.

Aucupo, pro *aucupor*, III. VII. 32.

Audaciter, IV. XIX. 219.

Audendus, IV. XIII. 204.

Augeo passivè acceptum, III. III. 8.

Auguro, pro *augurer*, III. VII. 32.

Auguror passivè, III. VI. 23.

Aurelius Opilius, III. VI. 22.

Ausi, *gavisi*, præterita antiqua, III. XXI. 84.

Ausim, ex *auferim*, III. XLI. 144.

Auspico, pro *auspico*, III. VII. 32.

Austrû perculi, an rectè pro *parcemia* habeant
Erasinus, & Rhodiginus, III. XXVIII. 104.

Αὐτῶν ἴνατος & quis modus, III. VIII. 41.

Austus, *mansus*, IV. XI. 195.

Auxilio, pro *auxilior*, III. VII. 32.

Auxilior passivè, III. VI. 23.

Auxilii, A. 148. 5.

Axites, *axitiosi*, qui, & unde, III. XLI. 142.

Axo, & *adaxo*, pro *agam*, & *adigam*, vel *egerat*,
& *adagero*, unde fiant, III. XLI. 142. 143.

B.

B *Abæ*, *bombæ*, IV. XXVIII. 246.

Baxæ, *ibid.*, in margine.

Bellor, pro *bello*, III. V. 19.

Beroaldus notatus, IV. XXVI. 241.

Blanditum, IV. XX. 222.

Blanditus passivè, III. VI. 23.

Blatero unde, III. XLVI. 158.

C.

C *Achimo*, & *cachimor*, III. VII. 32.

Cedo, *cecidi*, non *cacidi*, III. XIX. 77.

Celo unde, III. XLVI. 158.

Cæsius Diomedem sæpe corrumpit, *ibid.*

Ceterum, pro *ad ceterum*, IV. XX. 221.

Calturnus, III. XXIV. 92.

Calpurnius Terentii interpres quando vi-
xerit, IV. V. 173.

Calumnior passivè, III. VI. 23.

Canatim, & *bovatim*, IV. XX. 222.

Cano canui, pro *cecini*, III. XXIX. 105.

Canutus, apud Priscianum quis, III. VI. 22.

Canteri in Parrone emendatio rejecta,
III. XXIX. 106.

Capero, pro *caperor*, III. III. 8.

Capesso, *capessivi*, *capessitum*, III. XXXI. 110.

Capto non est frequentativum, III. XLV.

152.

Carbsi per B, III. XXV. 92.

Carino, III. XLVI. 157.

Carnificatus passivè, III. VI. 23.

Cassum nomen est, non supinum à *carco*, III.

XXIV. 90.

Catini etymon, IV. IX. 185.

Catum non est supinum, III. XXIV. 90.

Cavere, penultima brevi, III. XXXV. 124.

Cavillatus passivè, III. VI. 23.

Causa, & *gratia*, etiam cum pro *ergo* sumun-
tur, nomina sunt, non conjunctiones, IV. XXV.

237.

Cautum, supinum à *carceo*, τῆ *συμφορῶ* factum

ex *cavium*, III. XXIV. 91.

Cecidi, priori correptâ. A. 77. 19.

Cedo, pro *dic*, *presto* pro *coram* cur usurpentur.

è Rudolpho Agricola ostensum, III. XL. 141.

Celero transitivè acceptum, III. IV. 15.

Celsus unde, III. XLVII. 159.

Censcor, pro *censeo*, III. V. 19.

Censire antiquum, pro *censere*. *Censitor* pro *cen-*

for, & *reconfusus*, penultima productâ, pro *reconfusus*,

III. XXIV. 90.

Censorinus cujas, & quando vixerit, III.

XXIX. 105. Locus ejus expensus, *ibid.*

Certifco, non *certiffo*, apud Nonium legendum,

III. XLIII. 148. 149.

Cessatus participium passivum, IV. XIII. 199.

200.

Cette, pro *cedite*, id est *date*, III. XL. 142.

Charisius falso credidit, *ego* habere vocati-

vum, IV. III. 168. quàm multa perperam

inter adverbia referat, IV. XVIII. 213.

Cieo *cies*, & *cio* *cis*, III. XXXV. 124.

Circiter an præpositio sit, IV. XXII. 231.

Circum propositio à *circus*, IV. XXIII. 231.

Circumcirca, IV. XXIII. 233.

Circum-

Circumsecus, *ibid.*
Cispello, IV. XXI. 232.
Clamo transitivè acceptum, III. IV. 15.
Clango clangi, non *clangui*, III. XXVII. 101.
Clarigo unde, III. XLVI. 158.
Clepo, *clepsi*, & antiquè *clepi*, III. XXX. 107.
 108.
Clepsi, pro *clepsisse*, A. 148. 5.
Co, vide *Con*.
Coactum, IV. XX. 222.
Cochlearum, IV. XX. 220.
Cœnati, A. 84. 1.
Cuno, *prandeogus*, tantum *cœnavi* facere, & *prandi*, non *cœnatus*, & *pransivi sum*, III. XXI. 83.
Cœo cum accusativo constructum, III. IV. 15.
Cœpi ab antiquo *cœpio*, III. XXXIX. 139.
Cœsus sum, pro *cœpi*, *ibid.*
Cogitatum, IV. XX. 222.
Cognitor, IV. XV. 209.
Cohorto, pro *cohortor*, III. VII. 32.
Collucio, à *colliquesco*, sive potius *colliqueo*, III. XXIV. 90.
Columbatim, IV. XX. 220.
Comedim, A. 133. ver. 5. à fine.
Comes, & *comest*, pro *comedis*, & *comedit*; sic *exest*, pro *exedit*; *comessem*, pro *comedissem*, III. XXXVII. 132.
Comesse, pro *comedere*, III. XXXVII. 133.
Comestus, & *comestus*, III. XXVI. 99. III. XXXVII. 133.
Comitatus passivè, IV. XI. 190.
Comito, pro *comitor*, III. VII. 32.
Comitor passivè, III. VI. 23.
Commentatus, IV. XI. 193.
Commentus passivè, III. VI. 23.
Cominisco, A. 32. 24.
Cominiscor, & *reminiscor* unde, III. XXXIX. 138.
Commodè, & *commodò*, IV. XIX. 218.
 Communia quæ vocantur, & deponentia, quid differant, III. VI. 21. communè genus non est naturâ diversum à deponenti, III. VI. 31.
Communicor, pro *communico*, III. V. 20.
Como *comas*, passivè acceptum, III. III. 9.
Compactum nunc à *compingo*, nunc à *compago*, vel *compaciscor*, dicitur, III. XXVII. 103.

Comparatio etiam accidit adverbis, quæ non veniunt à nomine comparabili, IV. XVII. 211. 212. Ea an ex præpositione faciat adverbium, IV. XXII. 230.

Comperio, & *comperior*, eadem significatione: sed præteritum tantum est *comperi*, III. XXXIII. 119.

Comperior, & *experior*, unde veniant, III. XLVII. 159.

Complecto, pro *complector*, III. VII. 32.

Completor commune, III. VI. 23.

Complexus passivè, III. XXXI. 112.

Complutus, pro *pluvia madefactus*, III. XXXI. 115.

Composita non semper retinent simplicium formam, vel conjugationem, III. XLVII. 159. nec raro pro simplicibus sumuntur, 160. Compositio verborum quot modis fiat, III. XLVII. 158. Compositorum multorum simplicia exoleverunt, III. XLVII. 158.

Con eandem videri ac *cum*: etsi aliter Fabius, IV. XXIV. 235. *Co*, & *con*, malè pro diversis habet Probus, 235. 236.

Concessivus modus, III. VIII. 40.

Concredui, pro *concredidi*, III. XXVI. 99.

Concreatus, IV. XIII. 200.

Concurro, *percurro*, *excurro*, *procurro*, *decurro*, præteritum interdum habent geminatum, III. XIX. 75.

Confessus, IV. XI. 193.

Confessus passivè, III. VI. 24. 26.

Confictus, *infictus*, pro *confixus*, & *infixus*, III. XXVII. 101.

Confido, *confidi*, & *confisus sum*, III. XXVI. 27.

Confisum, A. 219. 13.

Congemio passivè acceptum, III. III. 9.

Congredio, *progredio*, pro *congrador*, *progredior*, III. VII. 32.

Congruo, *ingruo*, *congrui*, *ingruui*, & quid propriè notent, III. XXXII. 115.

Conjugationum divisio, & earum characteristica, III. XVIII. 74.

Conjunctio quid, IV. XXV. 237. propriè easententias, non verba connectit, *ibid.* 115. quædam ei falso à Grammaticis adscripta, IV. XXV. 237. 238. aliqua item pro diverso usu nunc

I N D E X.

adverbia sunt, nunc conjunctiones, *ibid.* earum genera pro generibus vinculorum, quibus variè aliquid enunciat, distincta, IV. XXVI. 239. 240. Conjunctionum nomen quomodo mereantur, quæ à distinguendo *disiunctivæ* vocantur, *ibid.* Conjunctiones quam variè inter se, & cum aliis vocibus componantur, IV. XXVII. 241. Coniunctio interdum redundat, IV. XXVI. 240. atque illustratum hoc finili pleonasmò in adverbis, & nominibus, 241. *Coniunctivus modus* unde dicatur, III. VIII.

40.
Connexus pro *comexus*, III. XXXI. 112.
Connexivæ conjunctiones, IV. XXV. 239.
Connivo, convivi, & comixi, III. XXIV. 91.
Connivo, & conivo, III. XXXV. 123.
Conquiesco conquiesci, quid, III. XXV. 94.
Conscribito, III. XLV. 156.
Consequor, & consector passivè, III. VI. 24.
Constiisse, pro *constitisse*, III. XXVI. 98.
Consisto, pro *constituo*, III. IV. 15.
Consolatus passivè, IV. XI. 193.
Consolo, pro *consolor*, III. VII. 32.
Consolor passivè, III. VI. 23.
Conspiratus, IV. XIII. 200.
Conspicor passivè, III. VI. 24.
Consumpsi, A. 148. 5.
Contemplo, pro *contemplor*, III. VII. 32.
Continuativa, IV. XXVI. 239.
Converitor, III. XXX. 109.
Conversus à converro, *ibid.*
Convivo, pro *convivor*, III. VII. 33.
Copulo, pro *copulo*, III. V. 20.
 Comutus non est dicendus, qui in Persium scripsit, sed Helenius Acro, IV. VII. 180.
Coxim, sive cossim, IV. XX. 220.
Crepusculasco, III. XLIII. 149.
Cretum, pro *statutum*, III. XXIX. 107. hinc *cretio*, *ibid.*
Crevi, pro *vidi*, & *constitui*, à *cerno*, III. XXIX. 107.
Crimino, pro *crimino*, III. VII. 33.
Crimino commune, III. VI. 24.
Crucio passivè acceptum, III. III. 9.
Cubasse à cubo apud Quintil. III. XX. 82. & *incubavere* apud Plinium, *ibid.*
Culo cudi, non *cusi*, III. XXVI. 98.

Cujatis, nostratis, vestratis, pro *cujas, nostras, vestras*, IV. VIII. 184.
Cujus, cujus, cum, *ibid.*
Cum, & si, particula, rectius in subiunctivi inflexione omittuntur, III. VIII. 40.
Cuncto, pro *cunctor*, III. VII. 33.
Cupere, & cupere, III. XXXV. 125.
Cui ex cui rei, vel quare, IV. XXI. 224.

D.

D *Assi*, pro *dari*, III. XVIII. 74.
Decem & septem, decem & octo, sæpius in antiquis codd. inveniri, quam *septemdecim, octodecim*, IV. IX. 189.
Decent, & dedecere, III. XLII. 145. *deceant*, 146.
Decessus, IV. XIII. 200.
Declinationis vox trifariam accipitur, IV. XVI. 211.
Declino transitivè sumtum, III. III. 16.
Decoquo passivè, vel absolute, acceptum, III. III. IX.
Decretus, IV. XIII. 200.
Decursus, participium passivum, *ibid.*
Dedecui, III. XLII. 147.
 Defectiva præterito carentia improprie præteritum habere dicuntur, quia aliunde id mutuantur, III. XXXVIII. 136. 137.
Defectus participium passivum, IV. XIII. 200.
Deflagratus, *ibid.*
Defricatè, IV. XX. 221.
Defricatus, infricatus, perfricatus, III. XX. 82.
Defrutum quid, & unde dictum, III. XXXII. 116.
Deinceps unde, IV. XXI. 225.
Deinde nunc adverbium, nunc conjunctio est, IV. XXV. 238.
Deleo unde, III. XLVII. 158.
Delibutus à quo verbo, III. XXXII. 115.
Delitor, & delitus, III. XXIX. 106.
Dememini, pro *non memini*, an apud Martialem, legatur, III. XXXIX. 138.
Demolio, pro *demolior*, III. VII. 33. 35. A. 33. 10.
Demolior passivè, III. VI. 24.

Demus, A. 119. *vers. ult.*
Denso densas, & *denseo denses*, III. xxxv. 122.
 A. 122. 128.
Depascifcor, depactus, vel depescifcor, & depactus, III. xxv. 95.
Depeculor passivè, III. vi. 24.
Deponentiù passivè acceptorum syllabus, III. vi. 22. 23. *Deponentia*, & *communia*, sunt ejusdem generis, III. vi. 31. quomodo differant, III. vi. 22. 31. *Deponentia quædam olim in O*, & *OR*, terminata, III. vii. 31.
Deprecatus, IV. xi. 193.
Depracul, IV. xxiii. 233.
Depso, depsoi, III. xxxi. 111.
Descendendi, pro descendendi, III. xxvi. 96.
Desiderativa rectius vocari ea, quæ in RIO exeunt; *meditativa*, quæ in SSO, III. xlv. 155. verba in RIO unde formentur, & ut interdum pro primitivis ponantur, *ibid.*
Desinendus, IV. xiii. 204.
Despero transitivè acceptum, III. iv. 16.
Despicatus, IV. xi. 193.
Despondeo, despondi, & desponendi, III. xix. 76.
Desitus, & *desertus*, pro *insito* sive *inserto*, III. xxx. 108. & 109.
Destino, praesino, obfino, unde deriventur, III. xlvi. 157.
Detestor, detestatus, passivè, III. vi. 24.
Detonco, detonci, & detonandi, III. xix. 76.
Detorsum, pro detortum, III. xxiv. 89.
Dextrorsus, A. 119. *vers. ult.*
Di, in compositione idem, quod *dis*, IV. xxiv. 235. ejusque etymon, *ibid.*
Dicebo, III. xxxv. 124.
Digno, pro dignor, III. vii. 33.
Dignor communè, III. vi. 25.
Dilargius passivè, III. vi. 27.
Dimico dimicui, sapius dimicavi, III. xx. 79.
Diminutiva sunt verba in LO, III. xlv. 156. *Vnicone*, an gemino L, scribenda, *ibid.*
Diomedea Verbi definitio rejecta, I. I. I.
Diomedes refellitur, qui putabar, impersonalia in TVR semper agendi habere significa-

tionem, I. I. 3. idem perperam credit, *ama*, & *amato*, similiaque, differre significatione, & nonnisi *αμαρτυριώως* pro eodem sumi, III. xiv. 63. Idem emendatus, III. xxvi. 98. Item IV. xiv. 206.

Directim, A. 119. 13.
Dirutus, III. xxxii. 116.
Dis præpositio unde. A. 234. 32.
Discurus, III. xxv. 94.
Discrepo, quandoque *discrepui*; sed *discrepavi* usitatus est, III. xx. 78.
Diseritè, & diserim, IV. xix. 219.
Dispuer, IV. xxiv. 235.
Dissero, desero, infero, quid propriè notent, III. xxx. 108.
Disteder, IV. xxiv. 235.
Dixit, A. 148. 5.
Docco verbum non quingenta solum habet derivata, ut Varro censet; sed mille sexcenta & quinquaginta. A. 160. 7.
Doliturus, nociturus, aliaque participia à neutris, quæ existimantur carere supino, III. xxiv. 91.
Domino passivè, III. vi. 25.
Domo domavi apud Florum; hinc *domator*, III. xx. 82.
Donatus quando vixerit, IV. v. 173. ejus locus correctus, IV. v. 172. 173. Solius ejus non est commentarius in Terentium, sed partium Acronis, IV. xiii. 203.
Dormibo, A. 121. 2.
Dormito malè statuitur frequentativum, III. xlv. 152.
Duo, pro duo, A. 177. *vers. penult.*
Dubitativus modus idem qui subjunctivus, III. vii. 39.
Dumt, pro dent, III. xxxvii. 133.
Duo, pro duos, A. 177. *vers. penult.*
Durè, & duriter, IV. xix. 218.
Duro transitivè acceptum, III. iv. 16.
DVS an participiorum sit terminatio, IV. xi. 195. Sæpius sic exeuntia officium signare, *ibid.*
DVS terminatio participiorum, quæ ab impersonalibus veniunt, IV. xiii. 204.

E.

E *Abus*, IV. V. 174.
Eblandus, IV. XI. 193.
Ecce, *eccam*, *ecca*, & *eccisa*, IV. VII. 180.
Equus, & *ecqua*, femininum ab *ecquis*, IV. VIII. 183. 184.
Equi, pro *ecquis*, IV. VIII. 183.
Edice, pro *edic*, III. XVIII. 75.
Edam, pro *edam*, III. XXXVII. 133.
Edo anomalum unde tempora sua formet, *ibid.*
Effrenate, IV. XX. 221.
Ego, *tu*, *sui*, malè credi adjectiva, IV. VIII. 181.
Ego equidem, juncta, IV. XXVII. 242.
Electum an Maroni corripit priorem, I. II. XXXVI. 129.
EM, & **AM**, terminatio, nunc præsens est, nunc futuri, III. XV. 65. 66.
Ementitus passivè, III. VI. 25.
Emergo transitivè acceptum, III. IV. 16.
Emeritus, IV. XIII. 200.
Emersus participium passivum, IV. XIII. 200.
Emicatum, IV. XX. 222.
Emico, *emicui*, III. XX. 79. at Solino *emicavi*, 81. *emicaturus* apud Senecam, *ibid.*
Emmanuelis Alvari laus, IV. XI. 195.
Emuxsi, A. 148. 5.
Enim interdum præponitur, IV. XXVI. 241.
Enixus, & *enixus*, differunt, juxta Grammaticos: sed discrimen eorum non observatur, III. XXXI. 113. *Enixus* passivè, III. VI. 25.
Ennius correctus, III. VII. 36. III. XIX. 76. III. XXXVIII. 136. ejus in versu conjectura, IV. VII. 179.
Ennius Rudias, III. XXXVI. 128.
Ens participium analogum; unde *præsens*, *absens*, III. XXXVI. 128.
Ens quis veterum primus dixerit, IV. XII. 196.
Eo in compositis etiam passivè conjugatur, III. XXXVIII. 134.
Epectates syllabicae pronomini; ut *met*, *ce*,

cine, & similes, IV. IX. 186. & seqq.

Equidem an constatum sit ex *ego*, & *quidem*, IV. XXVII. 242. quibusvis personis cujuscumque numeri jungitur, *ibid.*

Eram unde sit, III. XXXVI. 127.

Ergo an interdum idem valeat, quod *Græcum* *εργον*, vel *Latinum* *reapse*, IV. XXVI. 240.
Erratus, IV. XIII. 200.

Erumpo, *prorumpo*, transitivè accepta, III. IV. 16.

Erumpor, & *prorumpor*, pro *erumpo*, & *prorumpo*, III. V. 20.

Esca, III. XXXVI. 127. 128.

Es, pro *eds*, & *esse*, pro *edere*, III. XXXVI. 133. sic *conesse*, pro *conedere*, *ibid.* *Est*, pro *est*, *ibid.*

Esium, pro *sum*, III. XXXVI. 127.

Estur, pro *edatur*, III. XXXVII. 133. A. 133. 12.

Evasus, IV. XIII. 200.

Et, pro *preterea*, IV. XXVII. 243.

Etiam, quasi *et jam*, *ibid.* *Etiannum*, quasi *et jam nunc*, *ibid.*

Euæ, IV. XXVIII. 246.

Euge unde constatum, IV. XXVIII. 247.

Evasii, A. 148. 5.

Evidens passiva significatione, pro eo quod clarè cernitur, IV. X. 191.

Evigilandus, IV. XIII. 203.

Exante, IV. XXI. 233.

Exadvorsum, IV. XXI. 234.

Excantasso, *levasso*, & similia, pro *excantavero*, *levavero*, III. XV. 67.

Excello, & *excelleo*, III. XXVIII. 104.

Excessis, pro *excesseris*, A. 148. 5.

Excludendi adverbia non faciunt clarescentem distinctam, IV. XVIII. 216.

Exclusissimus, & *occlusissimus*, IV. XV. 208.

Executus, IV. XI. 193.

Execratus passivè, III. VI. 25.

Execratus, IV. XI. 193.

Exhibeam, *indulgeam*, & similia, sequioris ævi scriptores dixerunt pro *exhibebo*, *indulgebo*, III. XXXIV. 121.

Exoletus, IV. XIII. 200. A. 201. 29.

Exorsus passivè, III. VI. 25. & IV. XI. 193.

Expole,

Expedito, pro *expeditur*, III. III. 9.
Expersisco, pro *expersiscor*, III. VII. 33.
Expersitus, & *expersit*, ab *expersiscor*, ut distin-
 guant veteres, III. XXV. 95.
Experientus, &
Expertus passivè, III. VI. 26.
Explesio, III. XLVI. 157.
Exposcitus, III. XXV. 94.
Exsecro, pro *exsecror*, III. VII. 33.
Exsequor passivè, III. VI. 26.
Extorsus. A. 119. vers. ult.
Extincti. A. 148. 5.
Exugebo, III. XXXV. 124.
Exuo unde, III. XLVII. 159.

F.

F *Abre*, IV. XX. 220.
Fabricor, pro *fabrico*, III. V. 20.
Facefco, *facefivi*, vel *facefssi*, *facefssitum*, III. XXXI.
 IIO.
Facefco nō esse frequentativū, III. XLIV. 153.
Faciem, pro *faciam*, III. XIII. 59.
Facitur, III. XXXVIII. 136.
Factus sum, non est prateritum à *fo*: sed ab an-
 tiquo *facior*, ibid.
Factus, à *facior*, non à *fo*, IV. XII. 196. 197.
Falsè, an *falsè* præster, IV. XIX. 218.
Farcitum, è *farcitur*, III. XXXIII. 118.
Fari passivè, III. VI. 26.
Faris *fatur*, defectivum ab inusitato *for*; unde
effor; & *fans*, unde *infans*, III. XL. 140.
Fascium, IV. XX. 221.
Fateor passivè, III. VI. 26.
Faxim, *axim*, pro *secrum*, *exerum*, unde, III. XLI.
 143. *faxem*, pro *fecissem*, ibid.
Fixo, pro *faciam*, vel *secero*, unde derivetur,
 III. XLI. 142. 143.
Feneror, pro *senoro*, III. V. 20.
Fensus, III. XLVII. 159.
Fero, & *edo*, anomala, unde tempora sua for-
 merit, III. XXXVII. 130. 131.
Fero sine praterito, & supino, III. XXXIII.
 118.
Ferre gradum Latine dicitur, III. XXXVII.
 131.
Ferveo, & *fervo*, III. XXXV. 125.

Fervi, & *ferbui*, dici; sed à verbis diversis,
 III. XXIV. 91.
Fessus, & *defessus*, non videri participia, III.
 XXV. 94.
Festinus, IV. XIII. 200.
Fiendus malè comprobant Plinii auctori-
 tate, IV. XII. 197.
Fiens, quod Diomedes agnoscit, barbarum
 videri, IV. XII. 196.
Filatus, IV. XX. 220.
Finitivus modus Diomedii idem ac *indicativus*,
 III. VIII. 39.
Fio, in imperativo *fi*, *site*, III. XXXVIII. 135.
 Unde sit, 136.
Firme, & *firmiter*, IV. XIX. 218.
Firi antiquum, pro *feri*, III. XXXVIII. 136.
Fisulatum, IV. XX. 220.
Fitur, *fiabantur*, *fitum* est, obsoleta, III. XXXVIII.
 136.
Flammisco, an *flammeo*, dicendum, III.
 XLIII. 149.
Fligo, *flivi*, & inde verbale *fielus*, III. XXVII.
 102: & III. XLVIII. 159.
Fluctio, non *flucto*, quo verbo usus est Syria-
 dos scriptor, III. XLIV. 151.
Fluctum, pro *fluxum*, vetus supinum, III.
 XXXII. 116.
Fluctor, pro *fluctuo*, III. V. 20.
Fluxe. A. 148. 5.
Fodico, pro *foedio*, III. XLIV. 154.
Fodire. A. 126. 17.
Forem veterum iudicio insolens, III. XLI.
 144.
Forfit ex duobus, *forfitan* ex tribus consti-
 tum, IV. XXI. 223.
Fortuitu aliud, ac *fortuito*. A. 215. 4.
 Frequentativorum quæ vocant variæ clas-
 ses, & terminationes, III. XLIV. 151. Frequen-
 tativa in *TO* non semper frequentem actio-
 nem signare, III. XLIV. 152. Verba in *SO*
 non esse inchoativa, quod Valla putavit: nec
 desiderativa, quod Saturnio visum, 152. 153.
 In *ISO* non semper sunt imitativa, 154. In
XO multiplicat, vel augent significationem:
 in *CO* idem quod primitivum, vel ejus im-
 minutionem, significant, ibid.
Fricatio, & *frictio*, à *frico*, III. XX. 82.

Frigo, frigid, frigus, & frictum, III. XXVII. 101.
Fruſtro, pro *fruſtror*, III. VII. 33.
Fruxi nunc eſt à *frigo*, nunc à *frigeo*, III.
 XXIII. 87.
Frondeo idem quod *frondeo*, III. XLIV. 154.
Frontonis diſcrimen inter *parſi*, & *parci*,
 inane eſt, III. XXV. 93.
Fruſtus etymon, III. XXXII. 116. 117.
Fruor, fruuius, & fructus, unde *perfructus, fructuarius*,
 ibid.

Fruſtratum, IV. XX. 220.
Fruſtror, fruſtratus paſſivè, III. VI. 26.
Frutico, & fruticor, III. VII. 33.
Fui, ſerem, fore, ex antiquo *ſuo*, III. XXXVI.
 128. *ſivi*, pro *ſui*, ibid.
Fulgeo, & fulgo, III. XXXV. 124.
Fulſi, à *fulcio*. A. 119. 3.
Fuo unde, III. XXXVIII. 136.
Furatus paſſivè, III. VI. 26.
Furiò, quod apud *Servium*, & *Sedulium*, re-
 jicitur, III. XXX. 110.

Furo caret præterito, & ſupino, ibid.
Fuſſim adverbium an rectè apud *Valerium*
 & *Plinium* reponatur à *Pighio*, IV. XX. 221.
Futura ſecundæ in *Bo*, ſequioris ævi ſcri-
 ptores interdù per *A M* efferunt, III. XXXIV.
 121. *Futurum perfectum*, quod in *RO* de-
 ſinit, diſtinguitur à futuro ſimplici ſive inſe-
 cto, III. XIII. 59. 60. eſtque non minùs in-
 dicativè, quàm ſubjunctivè modi, 60. *Græci*
 quomodo id exprimitur, ibid. *Futurum indi-*
cativè pro imperativo poſitum, III. XIV. 65.
Futura futuris rectè jungi, imò & præteritis
 tum activè vocis, tum paſſivè, III. XVI. 70.
Futura in *R V M* antiquis omnis generis, &
 numeri, ibid. circumſcribitur etiam hoc tem-
 pus per verbum *fore*, 70. antiquis in *Aſſere*
 terminabatur, XVII. 72.

Gellius vel, quod malim, *Agellius*, bis e-
 mendatus, III. VI. 26. malè negat veteres
paſſim dixiſſe, III. XXVI. 96. idem corre-
 ctus in voce *monito*, pro quo *monito* ſcriben-
 dum, III. XLIV. 151.

G.

GENO, PRO GENIO, III. XXIX. 105.

Gentilia etiam dici, quæ notant aliquem
 eſſe ſectæ ejuidem, IV. II. 164.

Gerundia unde dicantur, III. XI. 53. *Ge-*
rundia ſupinag; olim idem ſignificabant, III.
 IX. 42. *Gerundia*, & *gerundiva*, olim eadem
 ac quomodo diſtinxerint juniores, III. IX.
 43. *Gerundia* non eſſe verba, quia caſus ha-
 bent, ibid. nec item eſſe participia, quia non
 ſignificant tempus, 44. nec à participiis, ſed
 immediatè à verbo venire, III. IX. 47. paſ-
 ſivè etiam uſurpari, multis exemplis proba-
 tur, 47. 48. 49. non omnia tamen ſimul acti-
 vam, & paſſivam, habent ſignificationem, 49.
Gerundia deponentium etiam paſſivà ſigni-
 ficatione inveniuntur, III. IX. 50. *Gerundiva*
 quoq; non ſolùm paſſivè, ſed præterea activè
 interdum ſignificant, ibid. *Gerundia* etiam re-
 ctum & dativum caſum habere, exemplis o-
 ſtenditur, III. X. 50. 51. 52.

Geſte, pro *geſtor*, III. III. IX.

Granatum, IV. XX. 220.

Groſſupus reſellitur ſuper eo, quòd neg-
 get, participia adſignificare tempus. A.
 191. 6.

H.

H. *Grotius*, III. XXXI. 112. ejus laus,
 III. XLII. 146. IV. XIII. 201.

Habui, ſeu *habuivi*, pro *habui*, III. XXII. 85.

Hæc propter. A. 175. 29.

Hæc pluraliter, pro *hæc*, IV. V. 172.

Harumpiam, IV. IX. 188.

Haurio, hauſi, hauſtum, vel hauſum, & hauri, hauri-
tum, III. XXXIII. 118. 119.

Hauſillo, III. XLV. 156.

Helenius Acro, *Peſſi* interpres, qui *Cor-*
nutus putatur, IV. VII. 180. ex parte etiam
 is auctor veteris commentarii in *Terentium*,
 IV. XIII. 203.

Here, & heri, IV. XIX. 217.

Hic unde derivatum, IV. V. 172.

Hic, ille, ipſe vocandi caſu uſurpata reperiu-
 tur, IV. III. 168.

Hicpam, ut *quiſſiam*, IV. IX. 187. 188.

Hieronymus Ruſcellus, III. VIII. 39.

Him, pro *hinc*, IV. XIX. 219.

Hifſere.

Hiflem, IV. IX. 188. [188.
Hortor, adhortor, cohortor, exhortor paffivè, III.
Huic, & hunc, & hoc, quomodo ab *hic* *avarogoyus*
 formentur, IV. V. 172.
Humanè, & humanitèr, IV. XX. 218.
Humanè, & humanus, pro, hominum more,
 IV. XIX. 119.
Humfredus refellitur, IV. XIV. 205.

I.

I*Am* difyllabon, IV. XXVII. 243.
Ianus Rutgerfius, III. XIV. 64.
Iaxo, in jexo, III. XLI. 142. 143.
Ibus, pro *is*, IV. V. 174.
Icirco unde compositum, IV. XXVII. 242.
 ICVLO terminatio in verbis deriva-
 tis, III. XLVI. 158.
Idem nō est *ex is*, & *demon*, IV. IX. 186. VI. 26.
Iens, an dicatur, & unde, IV. XII. 197.
Ignofciturus, & ignoturus, III. XXV. 94.
Igitur, pro *deinde*, five *poftea*, adverbium tem-
 poris, IV. XXV. 238.
Illicet, pro *ire licet*, IV. XXI. 225.
Illexe. A. 148. 5.
Illus, pro *illuc*, IV. XIX. 219.
Illuceſco tranſitivè acceptum, III. IV. 16.
Im, pro *cum*, IV. V. 173. A. 173. 31.
Imūto, pro *imūto*, III. VII. 33.
Immolitus paffivè, III. VI. 24.

Imperativus unde dicatur, III. VIII. 41.
 rectius *poſtulatīvus* diceretur, *ibid.* Imperati-
 vus paffivus quo pacto imperativi ſignifica-
 tionem habere poſſit, III. XIV. 61. Imperati-
 vus non minùs primà caret plurali, quàm ſing-
 ulari, III. XIV. 63. Tertia ejus ſingularis nun-
 quam in *T*, ſed in *TO* ſemper deſinit.
 ſecunda pluralis in *TE*, vel *TOTE*,
 terminationem habet, *ibid.* Pluralia in *VN-
 TOTE* non ſunt Latina, ſed inane Gram-
 maticorum commentum, 64. Imperativi paſ-
 ſivi præterita perfectà, & pluſquam perfectà,
 æquè circumſcribi poſſunt ac indicativi, item-
 què ſubjunctivi paffivi, III. XIV. 61. 62.

Impersonalia quoque tum activè, tum paſ-
 ſivè vocis, crebrò ante ſe nominativum ha-
 bent, III. I. 2. & ſi *is* non eſt expreſſus, ta-

citè intelligitur, *ibid.* & 3. an ſemper & quid
 propriè ſignificent, 4. & 5. Impersonalibus in
 TVR non ſemper actionem ſignificari, nec
 ſemper intelligi nominativum cognatè ſigni-
 ficationis, III. I. 3. nec ſemper generalitate
 menſurari, 5. Impersonalia non deſicere
 tertià plurali, III. XLII. 145. 146. nec tantum
 inſecti in indicativo, ſed & in cæteris
 modis, III. XLII. 146. ante ſe habent nomi-
 nativum expreſſum, non intellectum; etiam
 illa paffivè vocis. A. 4. 8.

Impersonativus modus, quis, III. VIII. 38.
Impertio, & impertior, III. VII. 33.
Impugnare, expugnare, & ſimilia futura an-
 tiqua, pro *impetratum eſſe, expugnatum eſſe*, III.
 XVII. 72. 73.

Inante, exante, IV. XXIII. 233.
Inceſſo, inceſſi, III. XXXI. III.
Incircum, IV. XXIII. 233.
Inchoativa an rectè dicantur, & an non po-
 tiùs *continuativa* dici debeant, III. XLIII. 150.
 151. an habeant præteritum, & quo in-
 dicio cognofci poſſit, utrum præteritum ſit ab
 inchoativo, an à primigenio, *ibid.* Inchoativo-
 rum in ſcò deſinentium ſyllabus, & unde ea
 formentur, III. XLIII. 148. 149.

Incipiſſo, pro *incipio*, III. XLIV. 154.
Incoram, IV. XXIII. 234.
Increpo ſæpius *increpui, increpitum*, etiam objur-
 gandi ſignificatione, III. XX. 78.

Indicativi, imperativi, & ſubjunctivi, variaz
 appellationes, III. VIII. 39. Indicativus
 etiam circumſcribitur per *EO*, aut *ITVR*,
 & per ſupinum, III. XVII. 73.

Indice. A. 148. 5.
Infectum ſubjunctivi pro pluſquamperfecto,
 III. XXIX. 106.

Inſinitivus unde vocetur, & variaz ejus ap-
 pellationes, III. VIII. 41. non eſſe modum
 actû, ſed poteſtate, quia in modos propriè di-
 ctos reſolvitur, 41. 42. Inſinitivi futurum ac-
 tivum duplex, infectum, & perfectum, ma-
 lè à Grammaticis confundi, III. XVI. 69. In-
 ſinitivi præſens non eſt voce idem ac præteri-
 tum infectum, III. XVI. 68. circumſcribitur
 per ſupinum, & verbum *ire*, XVII. 71. ut præ-
 teritum per *viſſe*, 73. ſed & extra inſinitivum
 hæc

hæc circumlocutio locum habet, *ibid.* Infinitivi futuri passivi circumlocutio per supinum in VM ab omni numero & genere absolutum, & verbum *iri*, III. XVII. 73. Infinitivi præteritum activum circumscribitur per supinum in VM, & præteritum *ivisse*. III. XVII. 73.

Inse, pro *incipit*, defectivum unde, III. XL. 141.

Jugumino passivè acceptum, III. III. 9.
 To nunc gaudentis est, unde *jubilo* nomen; nunc dolentis, IV. XXVIII. 246.

Inolesco transitivè acceptum, III. IV. 16.

Inpalam, IV. XXIII. 223.

Inprædie, *ibid.*

Inquo, *inquimus*, *inquitis*, *inquiebant*, *inquisti*, *inquies*, *inquiet*, *inque*, III. XL. 140.

Inquam, & *αὐτοκράτωρ* ex *inquēbant*, *ibid.*

Inseruilo, III. XLV. 156.

Insevi, *conferri*, habent significationem seminandi: at *inserui*, *conferui*, ordinandi, III. xxx. 109.

Insalte unde dicantur, III. VII. 34.

Insidio, pro *insidiator*, III. VII. 33.

Insinuo, pro *insimulor*, III. III. IX.

Insuper eundem, ac *super*, casum regit, IV. XXIII. 233.

Insuper habere, *ibid.*

Intellegcrit, pro *intellexerit*, III. XXVII. 101.

Interdus, & *interdus*. A. 214. 10.

Interitus, pro *sublatius*, IV. XIII. 200.

Interpretatus passivè, IV. XI. 193.

Interjectio cur ita dicatur, IV. XXVIII. 244. an distincta sit classis ab adverbis. Variæ definitiones interjectionis ex antiquis, *ibid.*

Interebi, pro *interea*, IV. XXIII. 233.

Interrogativa nominibus adscripta ad pronomina pertinere, contra quam Priscianus putavit, IV. II. 164.

Interpretor, *interpretatus* passivè, III. VI. 27.

Intonatus, à tono, III. XX. 81.

Intorrorfus. A. 218. vers. ult.

Intuor passivè. A. 27. II.

Inveterratus, IV. XIII. 200.

Ioviani Pontani laus, III. XLV. 156.

Ipsè unde, IV. IX. 187.

Ipsi, pro *ipsus*, IV. VI. 177.

Ipsus, pro *ipse*. *Ipsud* cur non æquè dicatur, atque *illud*, IV. v. 172. A. 172. 6.

ISSO terminatio verborum cujus sit formæ in derivatis, III. XLIV. 154.

Isto, pro *isti*, IV. VI. 177.

Item, & *ita*, unde esse videantur, IV. v. 174.

Jubilo, IV. XXVIII. 246.

Juratus sum, pro *juravi*, vide *Juro*.

Jurgo, pro *jurgor*, III. VII. 34. A. 34. 9.

Jurgo unde, III. XLVI. 158.

Juro constructum cum accusativo non rei modo, sed & personæ, III. IV. 16.

Juro, *juravi*, & *juratus sum*, III. v. 20, & III. XXI. 84.

Iusso, pro *jussero*, & *jussit*, pro *jussit*, III. xv. 67. 68.

Juvatorius, III. XX. 78.

Juro præteritum *ovi*, vel *juvi*, priore brevi, III. XX. 79.

Luxta, & *juxta*, IV. XIX. 219.

L.

L *Abfarc*, pro *lavfarc*, III. XXV. 92.

Lacesso, *laccessivi*, *laccessii*, & *laccessi*, *laccessum*, III. XXXI. 110. III.

Lachryme, & *lachrymor*, III. VII. 34.

Laciniæ etymon, III. XLVI. 157.

Lævi ex *Erotopægnis* versus correcti, III. XXXI. 112. *Lævi* nomen fortè Prisciano restitutum, III. XXXV. 126.

Lambero quid, & unde derivatum, III. XLVI. 158.

Lambini emendatio in Plauto rejecta, III. XIV. 64.

Lambo, *lambi*, pro quo posterioris sæculi scriptores *lambis*, vel *lambeo*, III. XXV. 93.

Lamentatus, IV. XI. 193.

Languet, *langui*, III. XXIV. 91.

Lapsus, *labfus*, pro *labfus*, III. XXV. 92.

Largibar. A. 120. 20.

Largio, pro *largior*, III. VII. 34.

Largitur, IV. IX. 193.

Latro cum accusativo personæ, & rei, constructum, III. IV. 17.

Latium, supinum mutuativum verbi *fero*, quomodo à *tollo* seu *tolo* derivetur, III. XXXVII. 132

Lavo

I N D E X.

Lavo, intransitivè acceptum, III. III. 10.
Lavo, *lavas*, & *lavo*, *lavis*, III. xxxv. 122. 123.
Laciniatum, IV. xx. 220.
Lenio, pro *lenior*, III. III. 10.
Lepista, genus vasis aquarii. IV. ix. 185.
Levasso, *impetrasso*, & unde formentur, III. xli. 143.
Levi, à *leo*, & *lino*, III. xxiii. 87.
Licesit, pro *licuevit*, III. xv. 67.
Licitus, nunc est à *licet*, nunc à *liceor*. item *licuit* nunc à *licet*, nunc à *liqueo*, III. xxii. 86.
Linctum supinum vel participium à *lango*, III. xxvii. 101.
Linibo. A. 121. 2.
Lino, *lini*, *livi*, & *levi*, III. xxix. 106.
Liqueo, *liquo*, *liquor*, III. xxiv. 89. 90.
Litum supinum à *lino*. hinc *delitor*, III. xxix. 106.
 Livius Andronicus apud Nonium correctus, III. vii. 37.
 T. Livius Patav. in Martii vatis versibus emendatus, III. xxvii. 102.
Longifco, III. xliii. 149.
Loquelares quæ præpositiones dicantur, IV. xxiv. 234.
Loquelariter an Tullius dixerit, IV. xxiv. 235.
Luvit, antiquis pro *luit*, III. xxxii. 115.
 Lucretius apud Priscianum correctus, III. xxxv. 124.
Lucefcit, pro *luccfcit*, vet. libris approbari, III. xliii. 149.
Lucto, pro *luctor*, III. vii. 34. A. 34. 9.
Ludifco, & *ludifcor*, III. vii. 34.
Lunatum, IV. xx. 220.
Lurcinor, idem quod *lurcor*, III. xlvi. 157.
Luxi, à *luceo*, & *lugeo*, III. xxiii. 87.
Luxi. A. 148. 5.
Luxurio, & *luxurior*, III. vii. 34.

M.

M *Achinatus* passivè, III. vi. 27. an Livio passivè fumatur, IV. xi. 194.
Maculo, pro *maculor*, III. III. 10.
 Malaspina refellitur de præteritis compositorum à *curro*, III. xix. 76.

Malum *χαιλισπιον* non esse interjectionem, IV. xxviii. 245.
Mando, *mandi*, III. xxvi. 96.
Maneo transitivè acceptum, III. iv. 17.
Maneri, à *maneo*, III. xliii. 147.
Marid, pro *mari*, IV. xxiv. 237.
 Martialis locus expensus, III. xlv. 156.
Meatim, IV. xx. 222.
Mecassor unde, IV. xxi. 224.
Mederga, IV. xxiv. 237.
Medico, & *medicor*, III. vii. 34.
Meditativa rectius vocantur, quæ in SSO exeunt; desiderativa, quæ in RIO, III. xlv. 155.
Meditatus passivè, III. vi. 27.
Memens, participium quasi à *memino*, III. xxxix. 138. & IV. xii. 197.
Menordi, *spondei*, per e olim scripta, pro *monordi*, *spondi*, III. xix. 77.
Mentus passivè, IV. xi. 194.
Mentio, & *mentum*, unde, III. xxxix. 138.
Mentitus passivè, IV. xi. 194.
Mercatus passivè, *ibid*.
Merco, *merui*, & *mercor*, *meritus sum*, III. vii. 34.
Mergo unde, III. xlvi. 158.
Meritus passivè, IV. xi. 194.
Meu meum, pro *meummet*, an *Plautinum*, IV. ix. 186. 187. *Met* redundans, 187.
Metatus passivè, III. vi. 27.
Meto, *messui*, III. xxxi. 112.
Metutus, III. xxxii. 115.
 Io. Meursius, IV. ix. 187.
Meus, pro *mi*, IV. vii. 178.
Meum, *tuum*, *nostrum*, pro *meorum*, *tuorum*, *nostro- rum*, IV. iv. 171.
Mi vocativus sing. à *meus*, pro quo sequioris ævi scriptores *meus* maluerunt. item vocativus pluralis *mi* contractus ex *mei*, IV. vii. 178. 179. *Mi* *fidus*, pro *meum*, *mi* *parens*, pro *mea*, similia- que, IV. viii. 181. 182.
Mibi, est ab antiquo genitivo *mis*, IV. iv. 170.
Mibipite, & *mepte*, pro *mibi ipsi*, *me ipsum*, IV. ix. 187.
Mingo, vel *barbarum*, vel *obsoletum*, pro quo usitatus *mejo*, III. xxvii. 100.

Minito, pro *mimitor*, III. VII. 34.

MINOR esse veram imperativi terminationem, III. XIV. 64.

Miro, pro *miror*, III. VII. 34.

Mis, & *uis*, antiqui genitivi pro *mei*, & *tui*; unde dativi *mihi*, & *tibi*, IV. IV. 169. 170.

Miserere, & *misereror*, III. VII. 34.

Miserere, *miserescite*, ab antiquo *miserreo*, & *miseresco*, III. XLII. 147.

Misero, pro *miseror*, III. VII. 34. A. 34. 9.

Mistum, an *nuxum*, dicendum, III. XXII. 86.

Mius, pro *meus*, & unde id veniat, IV. IX. 185.

Moxus, pro *nassus*, an *probum*, A. 86. 20.

Moderatus passivè, III. VI. 27.

Modero, pro *moderor*, III. VII. 35.

Modi tantum tres sunt, indicativus, imperativus, subjunctivus, III. VIII. 39.

Modularis passivè, III. VI. 27.

Modulo, *modulor*, A. 35. II.

Modus potèntialis, & concessivus, ad subjunctivum pertinent, II. VIII. 40. promissivus sub imperativo; hortativus, & precativus, sub imperativo comprehenduntur, 41.

Mæsius nomen est, non participium à *mæreo*, III. XXIV. 90.

Molior passivè, III. VI. 27.

Molitur, à *molo*, III. XXVIII. 103.

Molibo, A. 121. 2.

Mordicitus, & *mordicus*, IV. XX. 222.

Morior, *moriris*, & *moreris*, III. XXXV. 125.

Moriturio, pro *mori cupio*, III. XLV. 155.

Moro, pro *moror*, III. VII. 35. A. 35. 18.

Moror passivè, A. 27. II.

Mortuus, an sit participium, IV. X. 192.

Moveo passivè acceptum, III. III. 10.

Mugino unde videatur, III. XLVI. 157.

Mulgeo, *mulsi*, & *mulxi*, *multum* potius facit supino, quam *mulsum*, III. XXIII. 87.

Mulsi, à *mulceo*, & *mulgeo*, *ibid*.

Mulsum unde dicatur, *ibid*.

Multor, pro *multo*, III. V. 20.

Muneror, pro *munero*, *ibid*.

Munito perperam inter frequentativa retulere, III. XLIV. 152.

Muto, pro *mutor*, III. III. 10.

Mutuo, pro *mutior*, III. VII. 35.

N.

Nactus passivè, III. VI. 28.

Nævius emendatus, III. XXXI. II. 14.

Natino, III. XLVI. 157.

Navigandus, IV. XIII. 204.

Ne an loquelaris præpositio sit, IV. XXIV. 236. 237.

Nec adverbium negandi, IV. XXV. 238.

Neco *necai*, quod & *necai* Ennio. *Nectum*, & *nectus*, non legitur, præterquam in compositis, III. XX. 79.

Necto, *nexi*, & *nexui*, III. XXXI. II. 2.

Nectum, pro *nexum*; unde *connectus* pro *connectus*, III. XXXI. II. 2.

Negio, III. XLVI. 157.

Neglegi, & *intellegi*, pro *neglexi*, & *intellexi*, III. XXVII. 101.

Neque quatenus adverbium, quatenus conjunctio sit, IV. XXV. 238.

Nequitur, III. XXXVIII. 136.

Netum supinum à *neo*, apud Corippum, III. XXIV. 89.

Neutra propriè nulla esse, sed absoluta potius dicenda, quia actionem noent, licet immanentem, III. III. VII. Neutra sive absoluta, accepta & constructa more transitivorum, III. IV. 14. 15. Neutra quadam sine supino, non tamen sine participio, IV. X. 192.

Neutro-passiva quæ dicantur, III. XXI. 84.

Nexo, *nexas*, & *nexo*, *nexis*, III. XXXV. 123.

Nimirum unde, IV. XXI. 224.

Ningo, *nixi*, & *ninxus*, III. XXVII. 101.

Ninnius *Craffus*, III. XXIV. 91.

Nitor, *nisis*, & *nixus*; unde *enissus*, & *enixus*: in

quis discrimen, quod inter hæc ponunt Grammatici, nõ semper observatur, III. XXXI. II. 3.

Nocitum supinum à *noceo*; unde *nociturus*, IV. X. 192.

Noctesco, III. XLIII. 149.

Noctu, ablativus est. A. 214. 10.

Nominativus *meus* cum nomine suo non raro pro vocativo ponitur, IV. VII. 178. 179.

Novimus, pro *novimus*, III. XXXIX. 139.

Nonius *Marcellus* de *ortis* voce refellitur, IV. XIV. 207.

Nos, & *vos*, unde *veniant*, IV. IV. 170.
Noftratis, pro *nostras*, IV. VIII. 184.
Noftri, & *nostrum*, *veftri*, & *veftrum*, in genitivo plurali rectè dici, IV. IV. 170. 171.
N O T E non est terminatio imperativi, contrà quàm Grammaticis traditum, III. XIV. 64.
Novi cur defectivum ftatuatur, cum *nofco* fit in ufu, III. XXXIX. 139.
Novins apud Nonium correctus, III. VII. 36. 37.
Noxit, pro *nocuerit*. A. 148. 5.
Nubo *nupfi*, & *nupta fum*, III. XXV. 93. *Nubere* cum aliquo, pro *alicui*, *ibid.*
Nulli, pro *nullius*, IV. VI. 177.
 Numeraliũ illud, quod est minus, in compositione non raro præponitur, IV. IX. 189.
 Numerus an adverbio accidat, IV. XVII. 212.
Nutrico, & *nutricor*, eodem fignificatu, III. V. 20.

O.

O *Beditum*, fupinum ab *obedio*; hinc *obediturus*, III. XXXIII. 118.
Obitus participium paffivum, IV. XIII. 201.
Oblifcor, *oblitus*, paffivè, III. VI. 28. *Oblifcor* unde derivatum, III. XLVII. 159.
Obfoleo, *exoleo*, unde *obfoletus*, *exoletus*, dubium, num ex *oleo*, an ex *foleo*, composita fint, III. XXIII. 88.
Obf. lectus, IV. XIII. 201.
Obfono, & *obfonor*, III. VII. 35.
Obtufus, pro *obtusus*, III. XXVI. 96. vide & *Addenda*.
Occano, & *recano*, pro *occino*, & *recino*. Item *recamii*, *occamii*, *concanii*, pro *recinii*, &c. à *cavo*, III. XXIX. 105.
Occafus, *occafurus*, *recafurus*, III. XXVI. 99.
Occafus participium paffivum, IV. XIII. 201. 202.
Odi, ab *odio*; unde *odientes*, *odienti*, *odiatur*, III. XXXIX. 137.
Oleo an olim *olevi* habuerit, III. XXIII. 88.

Oleo unde, III. XLVII. 158.
Oletum pro loco malè olenti non à fupino venit, fed à præfenti *oleo*, III. XXIII. 88.
Ollus, vel *olle*, unde pluralis *oloe*, pro *olli*, vel *illi*, IV. V. 172.
Omnio, pro *ominor*, XXXV. XXIV.
Omnis, & *quisque*, de duobus interdum dicuntur, IV. II. 167.
Ons Germanicum ex Latino *nos* per transpositionem, IV. IV. 170.
Oporior, *oportus*, & *oportus*, III. XXXIII. 119.
Opinatus paffivè, IV. XI. 194.
Opino, pro *opinor*, III. VII. 35.
Opitulo, pro *opitulor*, *ibid.*
Oporteto, *oportebant*, III. XLII. 145.
Oporteto, *oportuerint*, 146.
Opfiti, ab *obfto*, five *opfti*, per P. III. XXV. 92.
Optativus fub fubjunctivo comprehenditur, III. VIII. 39. 40. ejus terminatio in R E M. triplici tempori accommodata, III. XV. 66.
Opuifco, III. XLIII. 149.
Ordinative, IV. XXVI. 240.
Orior *oritur*, & *oretis*, III. XXXV. 126.
Orfus, *orditus* paffivè, III. VI. 28.
Oſceatinus, & *Marrucinus* mos, O pro E in adverbii extremo loco ponere, IV. XIX. 218.
Oſculo, pro *oſculor*, III. VII. 35.
Oſus fum, pro *odi*, III. XXXIX. 137. Sic per-
ofus, & *exofus fum*, 138.
Oſus active; unde *oſurus*, IV. XII. 197.
Oſtendo, *oſtendi*, *oſtenſum*, & *oſtentum*; unde *oſtenturus*, III. XXVI. 97. 98.
Oſtento perperam putatur frequentativum, III. XLIV. 152.

P.

P *Pacifco*, pro *pacifcor*, III. VII. 35.
Pacſus paffivè, III. VI. 28. IV. XI. 194.
Pagina etymon, III. XLVI. 157.
Palam præpoſitio eſt ablativum regens, IV. XXII. 229.
Palæmon de Artibus, IV. XXVIII. 244.
 Palmerii ſententia excuſſa de participio *adventus*, IV. XIII. 203. 204.

I N D E X.

- Palpo, & palpor*, III. VII. 35.
Pasium, pro passum recte dici, III. XXVI. 95.
96. *Parco, parsi, peperci, & olim parci*, III. XXV.
93. *Parere, & parere, à pario: unde aperio, operio, reperio*, III. XXXV. 125.
Parvi an pro peperci dixerit Manilius, III. XXXII. 114.
Parvium apud Scavolam, à parvo, III. XXIV.
92. Participialis modus qui dictus, continebat gerundia, & supina, III. IX. 42.
 Participii propriam notam non esse, quod habeat structuram verbi sui, contra Saturnium ostenditur, III. IX. 45. ejus definitio & etymon, urque à Stoicis appelleretur, IV. X. 190. adsignificire tempus. A. 191. 6. Participia passivæ vocis, sed activæ significationis, IV. X. 191. Participiis multa similia, quæ tamen vera participia non sunt, *ibid.* Participia præterita, & futura in RV S, rectius à priori, quam posteriori supino, deduci, IV. X. 192. præterita multa in TV S, & SV S, eorum quæ deponentia vocantur, passivè accipi, 193. 194. Participia in DVS sæpius officium signare, interdum tamen non officium, sed aliquid futurum, 195. & IV. XIV. 208. Participiis an sint accensenda, quæ in DVS exeunt, IV. XI. 195. Participia præterita ab impersonalibus cum activæ, tum passivæ vocis orta, IV. XIII. 198. 199. & seqq. item participia in *dus* ab impersonalibus passivis, 204. Participia in NS usurpata in significatione temporis præteriti, IV. XIV. 205. Item præsentis passivi, 206. & participia præterita in eadem passivi præsentis significatione, 206. 207. Item similiter usurpata participia in DVS, 207. Participia etiam comparantur, & in comparatione constructionem verbi sui servant, IV. XV. 208. 209.
Parvi vetus accusativus, IV. XX. 222.
Partio, pro partior, III. VII. 35.
Parvisaciatur, satisfaciatur, III. XXXVIII. 136.
Pasco, pro pascor, III. III. 11.
Passiva quædam activè accepta, III. V. 19.
- Passum, ex passum, à pando; ut fressum, ex fressum, à fredo*, III. XXIV. 90.
Pateo sine supino, ibid.
Parthe etymon, IV. IX. 185.
Patio, pro patior, III. VII. 36.
Pax, an sit interjectio admirationis, IV. XXVIII. 246.
Pectinatum, IV. XX. 220.
Pectio, pexui, & pexi, pecum, pectitum, pectum, unde impectare, III. XXXI. 112.
Pedetentum unde, IV. XXI. 224.
Peditus, vel peditum, verbale à pedo, III. XXVI. 97.
- Pegi, pro pauci, à pingo hoc est fgo. at pegiri à pago, hoc est paciscor*, III. XXVII. 102. 103.
Pendi, pro peveni, III. XXVI. 97.
Petro transitivè acceptum, III. IV. 17.
Pentus nomen, unde *penitissimus*, IV. XVII. 212.
Per quandoque non præpositio, sed syllabica adjectio, IV. XXI. 224. 225.
Peragro, pro peragro, III. V. 21.
Percoato, pro percontor, III. VII. 36.
Percontatus passivè, III. VI. 28.
Perdant te Di, & similia, num præsentis, an futuri habeant significationem, III. XV. 66.
Perdium, IV. XX. 222.
Perdium ire, madefactum iri, & similia, etiam femininis junguntur, III. XVII. 73.
Perdolitum, IV. XIII. 199.
Perduaxint apud Plautum scriptura suspecta, III. XLI. 143.
Perdunt, III. XXXVII. 133.
Peregre, & peregr, IV. XX. 221.
Perendie unde, IV. XXI. 224.
Perendus, IV. XIII. 204.
Perosus, & exosus aliquem, III. XXXIX. 138.
Perplexim, IV. XX. 222. A. 219. 13.
Persecuto, pro persecutor. A. 36. 5.
Persii interpres vetus correctus, IV. XXVIII. 247.
 Personaliū definitio, ex eo petita, quod habeant ante se nominativum, rejicitur, III. I. I.
 Personaliū, & Impersonaliū doctrina, ad quem Grammaticæ locum pertineat, *ibid.*
Perisso, appetisso, expetisso vel *adventuro* sunt, vel primitivorum loco usurpantur, III. XLIV. 153.
 Petarcha

Perrarcha feritum dixit, absque veterum auctoritate, II. xxxiii. 118.

Pierius refellitur eo, quod tremesco maluit, quam tremisco, III. xliiii. 149.

Pigitum, IV. xlii. 199.

Pigneror, pro pignero, III. v. 21.

Pinsere, pisere, pinsire, III. xxxi. 111.

Pinsio, pinsu, pinsitum, pinsum, pinsum, ibid.

Pissio unde, III. xlii. 154.

Plausitum percudit, parœmia explicata, III. xxviii. 104.

Plauri locus expositus contra sententiam Alvari, III. xviii. 74. ejus versus numeris redditus, III. xlv. 155. ad oram. Idem expensus, IV. iv. 170. A. 173. i. correctus, IV. xxviii. 247.

Plecto, plectui, & plecti, antiquè, III. xxxi. 112.

Pleo, III. xlvii. 159.

Plico, plicui, plicavi: unde composita applico, explico, implico, complico, Cicero in præterito sapius effert per AVI, quam per VI, III. xx. 80. 81.

Pluvi, pro pluvi, III. xxxii. 115.

Polliceo, pro polliceor, III. vii. 36. Polliceor passivè, III. vi. 28. A. 28. 22. Pollicitus passivè, IV. xi. 194.

Polluceo, polluci, compositum à luceo, III. xxiii. 87.

Pone, unde conflatum, IV. xxiii. 232.

Pone, olim posivi: hinc composita reposivi, deponivi, III. xxix. 106.

Pone, palam, & secus, malè à nonnullis in præpositionibus omitti, IV. xxii. 227. 228.

Pono passivè, vel absolutè acceptum, III. iii. 11.

Pœnteo, pro pœntet me, III. xlii. 147. pœnturum, ibid.

Populatus passivè, III. vi. 28.

Populo, pro populor, III. vii. 36.

Possum, quasi potis sum, III. xxxvi. 128.

Porgere, A. 148. 5.

Porxit, ibid.

Postulo unde, III. xlvi. 158.

Post, unde conflatum, IV. xxiii. 232.

Postpositiones loquelares, IV. ix. 186.

188. 189.

Postulo, ustulo, similiaque, à supinis ve-

niunt, III. xlvi. 158.

Potentialis modus. Vide Modus.

Potestur, poteratur, possetur, antiqua & obsoleta,

à possum, III. xxxvi. 129. A. 129. 12.

Potiri, potitus, passivè, III. vi. 28.

Potior, potirus, & poteris, III. xxxv. 126.

Potis, vel pote est, III. xxxvi. 128. 129.

Potisse, A. 129. 3.

Potus, IV. xlii. 202.

Poto, in supino potatum, & πὶ συγυγίω potum hinc potaturus, & poturus, III. xx. 79.

Precaudus, III. vi. 29.

Premi, pro pressi, & alia, quæ apud antiquos reserbant consonam præsentis, III. xxix. 106.

Preſo quid propriè significet, III. xlii. 153.

Præcepto passivè sumptum, III. iii. 11.

Præcurro, præcurri, & præcurri, III. xix. 75.

Præfficio unde conflatum, IV. xxiii. 232.

Prælio, pro prælior, III. vii. 36.

Præmordeo, præmemordi, & præmorsi, III. xix. 76. 77.

Præpositio potius, quam adverbium, præverbium appellatur, IV. xxii. 226. definitiones Prisciani, & Scaligeri rejectæ, & vera definitio proposita, ibid. & 227.

Præpositiones an comparatione fiant adverbia, IV. xxii. 230.

Præpositionum cum adverbii, item cum seipsis compositarum, exempla, IV. xxiii. 232.

233. an cum seipsis compositæ semper fiant adverbia, quod credidit Valla, 233. 234.

Præpositionum aliæ casuales, aliæ loquelares, IV. xxiv. 234.

Præpositiones inseparabiles, æquivoce præpositiones dici, IV. xxiv. 234. cur à veteribus loquelares vocentur, 235.

Præſens, & absens, unde IV. xii. 196.

Præſente, & absente cum plurali sociata, an in præpositiones degenerent, IV. xxiii. 231. 232.

Præſtatum, præſtaturus, constaturus, & similia, III. xx. 79. 80.

Præſto, præſtiti, reſto, reſtiti potius, quam præſtavi, reſtavi, III. xx. 79.

Præſtruiſim, IV. xx. 222.

Præter-propter, IV. xxiii. 233.

Præteritorum in compositis primum gemina-

minationem retinentium syllabus, III. XIX. 75.

Prævertor, pro *præverto*, III. v. 21.

Præverbius, A. 226. 23.

Præcor, pro *præcor*, A. 36. 18.

Primitiviorum species quingentæ, & pro his verborum quingenta millia, juxta Varro- nem. A. 160. 7.

Primo, & *primum*, IV. XIX. 219.

Primum, & *cæterum*, nomina *κατ' ἐξῆς* pro- lata, IV. XX. 221.

Priscianus refellitur, qui existimabat, in im- personalibus passivis semper intelligi nomi- nativum cognatæ significationis, I. 1. 3. Idem correctus, III. VI. 29. Et IV. VI. 177. Et IV. XVIII. 247. maximè in omnibus Apol- lonium secutus, IV. X. 190. ut multa malè inter adverbia reponat, IV. XVIII. 213.

Præcor, pro *præcor*, A. 36. 18.

Præcui, & *usque*, non esse præpositiones, IV. XXII. 229. 230.

Produxæ, pro *produxisse*, III. XIX. 76.

Professus, IV. VI. 194.

Proficisco, pro *proficiscor*, III. VII. 36.

Prohibendi adverbia non continentur clas- sem distinctam, IV. XVIII. 216.

Promissæ, pro *promississe*, III. XIX. 76.

Præonomi, & *provocabulum*, rectè pro eo- dem sumi, etsi distinxerit Varro. IV. I. 161.

162. Pronomen quatenus nominis, & nomen pronominis nota sit, IV. I. 162. hujus, an ver- bi doctrina præcedere debeat, IV. I. 163. Prono- minum plerumque differentiam, quæ vulgò statuitur Grammaticis, non rarè negligi ab antiquis, IV. II. 166. Pronominum quin- tuplici, quæ vulgò adfertur, significationum classi addendam esse fecit, IV. II. 156. Idem pronomen, pro usu aut respectu diverso, di- versam ad classem pertinere, IV. II. 156. Prono- mina genitivum in I V S, dativum in I, fi- nientia, olim genitivum per I, dativum per O, inque feminino utrumque per Æ ter- minabant, IV. VI. 176. 177. Pronomina om- nia utrumque numerum habent, IV. II. 168. omnis sunt personæ, non tertiæ solius, exceptis *ego*, & *tu*, *ibid.* non omnia carere vocativo, quæ vulgò Grammaticis eo carere putantur, IV.

III. 168. Partitiva quoque, & distributiva, eundem casum habent, 168. 169. Pronomi- num compositio quotuplex, IV. IX. 185. 186.

Propalam, IV. XXIII. 233.

Prope sine adverbium, an præpositio, dubi- tatum, IV. XXII. 230.

Prope unde constat, IV. XXIII. 232.

Properor, IV. XIII. 202.

Proporro, IV. XXIII. 233.

Propter à *prope*, IV. XXIII. 231.

Propter, vel *ob*, *κατ' ἐξῆς* intellectum, IV.

XVIII. 215.

Prosus, A. 219. *vers. ut.*

Psalto, *psalli*, III. XXVIII. 103.

Public, & *publicus*, IV. XIX. 219.

Pudendus, *pigendus*, *placendus*, IV. XIII. 199.

Pudens, *parentis*, *puditorius*, *parentis*, IV. XIII.

198.

Pudent, III. XLII. 145.

Pudeo, III. XLII. 147.

Pudibile, IV. XIV. 207.

Puduit, & *puduitum* est, III. XLII. 147.

Pulcre, *pro*, III. XLIII. 149.

Pulsi, *pro pepuli*, III. XXVIII. 103.

Pulvero intransitive acceptum, III. III. 12.

Puro, *purè*, & *punitus* *son*, III. XXXIII. 119.

Puro, *pro puro*, III. V. 21.

Q.

Q *Va de re integrè*, pro *quare*, IV. XXI. 224.
Quæso, *quæsit*, *quæserit*, *quærens*, à *quæso*, III.

XLI. 144. 145.

Quæso, pro *posco*, & *invoco*, quare sumatur, III.

XLI. 144.

Quam adverbium comparandi, IV. XXV.

238.

Quanquam, A. 240. 15.

Quantus quantus, pro *quantus-cumque*, IV. IX.

188.

Qua-propter, & *hæc-propter*, an unica vox sint,

IV. XXVII. 242.

Quapropter unde, A. 175. 29.

Quare, pro *qua de re*, vel *qua in re*, IV. XXI.

223. 224.

Quarta conjugat. verba olim dicta ter-
tia.

tiæ productæ, III. xxxiiii. 117. in imperfecto erat IBAM pro IEBAM, III. xxxiv. 120. futuro IBO, quod & in verbis tertiæ locum habuit, 121.

Quæssi præteritum à quatio non legitur, III. xxxii. 115.

Quasso passivè acceptum, III. III. 12.

Quatinus, & quatenus, ut à Grammaticis distinguantur, IV. xxv. 239.

Que Enclitica alteri juncta voci, quàm exigit ordo naturalis, IV. xxvi. 241.

Queo anomalum quartæ. Hinc quibo, quirem, III. xxxviii. 134. 135. quitur, queuntur, nequitur, 135.

Quis, pro qui, & quæcumque, pro quicumque, IV. vi. 175.

Qui ablativus, pro qua, IV. vi. 176.

Qui, æqui, & aliquis, pro quis, æquus, & aliquis, IV. viii. 183.

Quibus quomodo à quis veniat, IV. vi. 175.

Quicum in ablativo plurali. A. 176. 33.

Quidam non semper per contemptum dicitur, IV. ix. 188.

Quin ex qui, & ne, pro non, IV. xxi. 224. 225.

Quiritor, pro quirito, III. v. 21.

Quis etiam rectè de duobus usurpatur, IV. ii. 167.

Quis, & qui, quomodo ex sese cujus, & cui gignant, IV. vi. 174.

Quis unde, IV. viii. 183.

Quit, pro quid, apud Tullium in vet. lib. III. xxxviii. 135.

Quitus, & quita sum, pro quivi, ibid.

Quocirca, IV. xxvii. 242.

Quo ablativus, & adverbium, unde. A. 175. 29.

Quoad. A. 174. 9.

Quod pronomen etiam, ubi adverbium creditur, IV. xviii. 215.

Quoja vox, IV. viii. 184.

Quojus, pro cujus, IV. v. 174. 175. quoi, pro cui, nec Maro, nec Cicero ipse, refugerunt, 175.

Quoniam unde constatum, IV. xxvii. 241.

Quomodo, quare, quamobrem, utrum partim nomina, partim pronomina sint; an rectius adverbis accenseantur, IV. xxi. 223. 224. Quomodo cur postremam corripiat, ibid.

R.

R Amirezius, IV. xxvi. 240.

Raro, an rare præstet, IV. xix. 218.

Raucio, raucui, an rausi faciat: III. xxxviii. 119. Rausurus, ibid.

Reapse unde, IV. ix. 187.

Recurus, III. xxvi. 99.

Recano, pro recino, III. xxix. 105.

Recesset, pro recessisset. A. 148. 5.

Recordo, pro recordor, III. vii. 36. A. 36.

23. Reddibo, fugebo, pro reddam, fugam, III. xxxiv. 121.

Redino, III. xlvi. 157.

Redundans, IV. xiii. 202.

Refrago, suffrago, pro refragor, suffragor, III. vii. 36.

Refricaturus, III. xx. 82.

Regnor, IV. xiii. 202.

R E M terminatio triplici temporis accommodata, III. xv. 66.

Repens, repente, repente, nomina sunt, non adverbialia, IV. xviii. 214.

Replico, replicavi, potius quàm replicui, III. xx. 81.

Repungo, repunxi, & repunxi; in quibus Capri discripen rejectum, III. xix. 77.

Requiesco transitivè acceptum, III. iv. 17.

Requicus, IV. xiii. 202.

Respexis, pro respexeris, III. xli. 144.

Respondeo, respondes, & respondo, respondis, III. xxxv. 123.

Revelli, & revulsi, III. xxviii. 104.

Revertor, & revertor, III. vii. 36.

Rhetorico, pro rhetoricor, III. vii. 36. 37.

Rideo, & rido, III. xxxv. 124.

Ringo hodie nusquam legitur, sed ringor, III. xxvii. 100.

R I M terminatio nunc simplicis præteriti, nunc futuri perfecti; **R O** semper futuri perfecti significativa est, III. xv. 66. 67.

R I O terminatio est desiderativorum, III. xlv. 155.

Rixor, pro rixor, III. vii. 37.

I N D E X.

Rogandi, ac respondendi modus, quis Varroni dicatur, III. VII. 39.

Rudo, rudi, & rudivi, nisi hoc sit à rudio, III.

XXVI. 99.

Rugo passivè acceptum, III. III. 12.

Ruminor, pro rummo, III. V. 21.

Rursum, & rursus, IV. XIX. 219.

Ruo, rui, rutum: unde ruta caesa, & dirutus, rutum, unde ruturus, & dirutus, III. XXXII. 116.

Ruo, iruo, proruo, transitivè accepta, III. IV. 18.

Rummo, & ruminor, III. VII. 37.

Rursus, A. 219. *vers. ult.*

S.

Sacrificor, pro sacrificio, III. V. 21.

Sapies, ac sapiissime, item penitissime, adverbia deducta à nominibus sapior, sapiissimus, penitissimus, IV. XVII. 212.

Salo, salivi, salii, & saliu, III. XXXIII. 117.

Sallo, & fallio, III. XXXV. 125.

Sallustii locus expensus, IV. XIII. 204.

Salmastii laus, III. XLVI. 158.

Saluatim, IV. XX. 221.

Sapio, sapivi, vel sapu, sapui, respici, respivivi, respivivi, III. XXXII. 114. 115.

Sapio transitivè acceptum, III. IV. 18.

Satius, & satior, à satis. A. 212. 16.

Saturnius refellitur de verbis meditativis, & desiderativis, III. XLV. 155.

Sancio, sancivi, & sanxi, III. XXXIII. 119.

Scabo, scabi, III. XXV. 92.

Ios. Scaligeri sententia rejecta, Matium pro Nimio reponentis, III. XXIV. 91. ejus in Tibullo correctio improbat, IV. VIII. 182. & alia in Ennii apud Varronem loco, IV. XIV. 207.

Iul. Scaliger refellitur, super Verbi definitione, I. I. I. Item super eo, quod putarit, participia passiva non fieri nomina, IV. XV. 207.

Scalpurio, pro scalpo, III. XLV. 155.

Scavio, & ligurio, non esse desiderativa, *ibid.*

Seclerus, pro scelestus, III. XXX. 108.

Scibam, lenibam, & similia, pro sciebam, leniebam, III. XXXIV. 120.

Scibo, expedibo, pro sciam, expediam, *ibid.*

Scindo, scidi, scisum, pro quo vulgo scissum, III. XXVI. 97.

Scrisi per B. III. XXV. 92.

Scuto, pro servator, III. VII. 37.

Secaturus, à seco, III. XX. 81.

Sector passivè, III. VI. 29.

Secundum, à secundus, IV. XXIII. 231.

Secus, pro juxta, an fatuum, & sordidum sit, IV. XXII. 229.

Sed, pro se, hoc est, sine, extra compositionem, IV. XXIV. 237.

Sed unde compositum, IV. XXVII. 242.

Sedo passivè sumptum, III. III. 12.

Sedum, IV. XXVII. 242.

Senecta membra, & etas, IV. XIII. 202.

Senectus adjectivè sumtum, III. XXV. 94.

Sentino, III. XLVI. 157.

Sepelio in supino sepelitur, & sepulum, III. XXXIII. 119.

Sepio, sepsi, & sepivi, III. XXXIII. 118.

Sequor. A. 212. 16.

Serò olim duplex fuisse videtur, III. XXX. 109.

Serui, pro sevi, III. XXX. 108.

Servibo. A. 121. 2.

Servius malè negabat passum dici, III. XXVI. 96. idem perperam credit, successo esse frequentativum, III. XLIV. 153. reprehensus super *Ofi*, IV. XXVIII. 145.

Servitus opulento, obtemperatio legibus, & similia verbalia cū casu verbi constructa, III. IX. 46.

Seiscidi, sceiscidi, vel sciscidi, prateritum antiquum à scindo, III. XIX. 77.

Si, pro *osti*, optandi interjectio, IV. XXVIII. 245.

Sido, sidi, III. XXVI. 99.

Significor, pro significo, III. V. 21.

Sim, ex *sem*, III. XXXV. 128.

Smo, sivi, vel su, interdum & sini, III. XXIX. 107.

Siquis utrumque sexum comprehendit, IV. VIII. 183.

Siqui, pro *sigus*, *ibid.*

Sis, pro *sus*, vel *eis*, ut *sam*, pro *suam*, vel *eam*, & *fos*, pro *suos*, vel *eos*, IV. VII. 179.

Sifenna apud Priscianum correctus, III. XXXV. 125.

Sisse.

- Sifto, fiti, statum*; unde *stator* *Iupiter*, III. XXXI.
 113.
*S*O terminatio in verbis cujus significatio sit index, III. XLIV. 152.
Sodes, sis, sulus, unde IV. XXVIII. 247.
Sole, pro *solius*. A. 177. *vers. penult.*
Solui à *soleo*, prateritum antiquum, III. XXI.
 84.
Sonaturus, à *sono*, III. XX. 81.
Sorbeo, sorbui antiquis, *Lucano* & junioribus *forpsi*, III. XXII. 85.
Sorbillo, conscribillo, haußillo, quid notent, III. XLV. 156.
Sos, pro *suos*; *sas*, pro *suas*, IV. VII. 179. 180.
SSO terminatio ad quam derivatorum formam pertineat, disputatum, III. XLIV. 153. Est ea terminatio meditatorum, III. XLV. 155.
Sortio, pro *fortior*, III. VII. XXXVII. A. 37.
 114.
Spargo unde, III. XLVI. 158.
Spector, pro *specto*, III. V. 21.
Sperno unde videatur, III. XLVI. 157.
Spero transitive acceptum, III. IV. 18.
Statii interpres *vetus* *Lutatius* unde suos *commentarios* *conscribuit*, IV. XVIII. 214.
Statum, raptim, similiaque à *supinis*, aut *participiis*, derivata, IV. XX. 222.
Stator, *Iovis* cognomen, unde, III. XXXI.
 113.
 H. *Stephanus* *perperam* *damnabat* *successus* *adjective* *sumtum*, IV. XIII. 202.
Sternuo, sternui, III. XXXII. 115.
Servi, III. XXXI. 112.
Stinguo in raro usu, III. XXVII. 102.
Stipulor *commune*, III. VI. 29.
Strideo, & *strido*, III. XXXV. 125.
Strido, stridi, non *stridui*, III. XXVI. 99.
Suates *cur* *non* *dixerint* *Romani*, *uti* *dicunt* *nos* *strates*, & *vestrates*, IV. II. 164.
Suatin, pro *suum more*, IV. XX. 222.
Suavio, pro *suavior*, III. VII. 37.
Subcontinuative, IV. XXVI. 239.
Subdisiunctive *quomodo* *à* *disiunctivis* *differant*, IV. XXVI. 239.
Subduxe. A. 148. 5.
Subiunctivus *sapius* *pro* *imperativo* *poni-*

tur: ut *facias*, pro *fac*; *faciatis*, pro *facite*, & *similibus*, III. XIV. 65. *Subiunctivi* *terminatio* *EM*, vel *AM*, *nunc* *presentis* *est*, *nunc* *futuri*, III. XV. 65; 66. *RIM* *terminatio* *nunc* *simplex* *prateritum*, *nunc* *futurum* *perfectum*; *RO* *semper* *futurum* *perfectum* *significat*, 66. 67. *futurum* *perfectum* *olim* *in* *SSO* *terminabatur*, 67.

Subfedi *dubium*, *sitne* *à* *subsideo*, an *subsideo*, III. XXVI. 100.

Successus *participium* *passivum*, IV. XIII. 202.

Suevius, vel *Sævius*, à *Cornelio* *Severo* *diversus*, III. XXXVII. 131.

Suffareno *idem*, *quod* *suffarcio*, III. XLVI. 157.

Suffragor *unde* *derivetur*, III. XLVII. 159.
Sugo, & *sugeo*, III. XXXV. 124.

Sui *cur* *nominativo* *careat*, & *quomodo* *defectus* *eius* *suppleri* *possit*, IV. IV. 171.

Sui, sibi, se, unde *deriventur*, *ibid.*
Sun, es, est, unde *formentur*, III. XXXVI. 127.
erant, ero *unde*, *ibid.*

Superescit, III. XXXVI. 128.
Superesso, pro *superero*, *vox* *apud* *Festum* *Ennio*, & *Attio*, *restituta*, III. XV. 68.

Supina *unde* *nomen* *acceperint*, III. XI. 52. 53. *Supina* *in* *VM* *nec* *verba*, *nec* *participia* *esse*, *sed* *nomina*, III. XI. 53. 54. & A. 53. 24. *In* *V* *esse* *nomina* *ablativi* *casus*, III. XI. 54. 55. *Supina* *priora* *naturà* *suà* *significancant* *motum* *ad* *locum*, III. XII. 55. 56. 57. *eadem* *interdum* *passive*; & *contra* *supina* *posteriora* *active* *etiam* *accipiuntur*, 57. 58. A. 57. 20. *Posteriora* *quoque* *exponi* *posse* *per* *verbale*, *contra* *quam* *traditum* *Vallæ*, III. XII. 58.

Surpae. A. 148. 5.
Surpueat, *ibid.*

Surreptum *erit*, *sitne* *prateritum*, *an* *futurum*, *disputantur* *olim* *doctissimi* *etiam* *Romanorum*, III. XIII. 59.

Surrexti. A. 148. 5.
Sustuli, à *sustollo*, *contuli*, *protuli*, à *contollo*, *protollo*, III. XXXVII. 132.

Syncope *in* *prateritis* *perfectis* *infinitivi* *crebra*, III. XIX. 76.

T.

T *Acido*, pro *tacite*, A. 218. 10.
Tanto, quanto, multo, & alii ablativi, in quibus substantivum intelligitur, IV. XVII. 1. 214. 215.

Taxo, frequentativum à *tago*, III. XLIV. 154.

Taxis, ex *tetigeris*, A. 143. 31.

Templaim, IV. XX. 220.

Temporum in verbis distinctio, etiam florente Româ, doctissimos viros exercuit, III. XIII. 58. 59.

Tempus triplex cur Ægyptii signarint capite leonis, lupi, & canis, III. XIII. 59.

Tempus aliud infectum, aliud perfectum; & utrumque horum triplex, III. XIII. 59. 60.

Tendi, pro *tetendi*, III. XXVI. 97.

Tenivi, à *teneo*, A. 89. 22. 125. 5.

Tentum supinum à *teneo*, vel *tendo*, III. XXIV. 89.

Tentum, à *tendo*, ut *ostentum*, ab *ostendo*, III. XXVI. 97.

Terui, pro *trivi*; *teritum*, pro *tritum*, III. XXX. 108.

Tessellatum, IV. XX. 220.

Testatim, ibid.

Testatus passivè, III. VI. 29. Item, IV. XI. 194.

Tetini, à *teneo*, A. 89. 22.

Tetuli, pro *tuli*, III. XXXVII. 131.

Tetuli non à *fero* esse, sed *tolo*, unde *tolero*, III. XXXVII. 130.

Tibi est ab antiquo genitivo *th*, IV. IV. 170.

Tibubatus, IV. XIII. 203.

Tibullus an dixerit, *mi anus*, IV. VIII. 181. 182.

Tis, pro *tui*, IV. IV. 169.

Tis unde, IV. VIII. 183.

Tondeo intransitivè acceptum, III. III. 12.

Tolero unde *veniat*, III. XXXVII. 130. 131. & III. XLVI. 158.

Tollisse, pro *nulisse*, III. XXXVII. 130.

Tonere, A. 123. 6.

Torsum supinum antiquum à *torqueo*, III. XXIV. 89.

TOTE vera est imperativi terminatio, III. XIV. 63.

Toti, pro *totius*, & *toto*, pro *toti*, IV. VI. 177.

Totus relativum *quos*, IV. II. 165.

Tra in compositione idem quod *trans*, IV. XXIV. 235.

Transgressiva, & mixta verba quæ, III. XXI. 84.

Transierit, pro *transibit*, III. XXXVIII. 134.

Tremisco, non *tremesco*, contra ac scriptum *Piero*, III. XLIII. 149.

Tri, bat, item *bat*, *tat, ti*, malè pro interjectionibus habita, IV. XXVIII. 245.

Triumphatus, IV. XIII. 203.

Trypho Grammaticus putabat, pronomina omnia, præter *T V*, habere vocativum, IV. III. 168. primus separavit participium a nomine, IV. X. 190.

Tuam, pro *tuo more*, IV. XVIII. 216. & XX. 222.

Tuor passivè, III. VI. 30.

Tumultuo, pro *tumultuor*, A. 37. 20.

Turbo, pro *turbor*, III. III. 12.

Turnebus rectène putarit, diminutiva in verbis unico *L* scribenda, III. XLV. 156.

Tuto, pro *utor*, III. VII. 37.

V.

V *Ago*, pro *vazor*, III. VII. 37.

Valli duplex significatio pro duplici etymo, IV. IX. 185.

Vario, pro *varior*, III. III. 13.

Varro in adductis Manilii versibus emendatus, III. XXXII. 114.

Vasi, à *vado*, rarum est extra compositionem, III. XXVI. 100.

Vaticinor non esse compositum, contra ac creditum *Perotto*, III. XLVI. 157.

Vaiquisque, pro *quicunque*, IV. IX. 186.

Vnubi, IV. IX. 188.

Ve etiam præpositionem inseparabilem esse, IV. XXIV. 235.

Vectus, pro eo qui vehitur, IV. XIV. 207.

Veho, pro *vehor*, III. III. 13.

Vejovis, IV. XXIV. 235.

Velsicatus passivè, III. VI. 30.

I N D E X.

- Vesifco, & vesifcor*, III. VII. 37.
Vesim quo pacto ex volo descendat, III. xxxvii. 130. [104.]
Velli, & velli, revelli, & revulsi, III. xxviii. Vellio, pro vello, III. XLIV. 154.
Vendito male frequentativis accensetur, III. XLIV. 152.
Vendo, pro venundo, à venum, & do, III. xxxviii. 134.
Veneo, veni, sine supino, III. xxxiii. 118. unde factum, *ibid.*
Veneratus passivè, III. VI. 30.
Venero, pro veneror, III. VII. 37.
Venum non est supinum, sed nomen, III. xxxiii. 118. Hinc, *veno exercere, ponere, & veni* subjicere, *ibid.* Vnde *venu*. A. 118. vers. penult.
 Verbalia cum casu verbi constructa, ut obtemperatio legibus, *servitus opulento, vitabundus castra*, III. IX. 46.
 Verbalia primæ, A in antepenultima fere amant, etsi supina in ITVM sint usitiora, III. xx. 82.
 Verbi definitio vera adfertur, falsis reje-ctus, III. I. I.
 Verba apud Latinos, & Græcos, non habent genus propriè dictum, III. II. 5. eoque cum verba activi & passivi generis vocantur à Grammaticis, *generis* vox impropiè sumitur pro significatione, vel potius forma, aut terminatione, 6. Verbum activum & passivum aliud Grammaticis, aliud philosophis dicitur, III. II. 6. Verba supina quæ dicantur Diomedii, *ibid.* Verborum variz divisiones, & quarum earum aptissima videatur, III. II. 6. 7. Verba plurima geminam habent conjugationem, idque vel in eadem significatione, vel in diversa, III. xxxv. 122.
Vereor passivè, *veritum est* impersonaliter, III. VI. 30.
Vergo, invergo, devergo, evergo, nunc absolutè, nunc transitivè capiuntur, III. IV. 18.
Verro, verri, versum, III. xxx. 109.
Veritum est, impersonali significatione, IV. XIII. 199.
Versus unde dicantur, III. xxx. 109.
Versus, aut *versum*, non est præpositio, IV. xxii. 228. 229.
- Verto, pro vertor*, III. III. 13.
Vescendus, pro alendus, IV. XI. 195.
Vestio, pro vestior, III. III. 13.
Vestri, & vestrum, rectè dici casu pluralivo, IV. IV. 170. 171.
Vestrum, pro vestrum, IV. IV. 171.
Veto, vetavi, indeque vetatus, III. xx. 82.
Vetus scriptura interpretis bibliorum defensa, IV. viii. 182. Vide inferius *Vulgatus*.
Vexo, à vé, & vé, à veho, III. XLIV. 154.
Vigilatus, vigilandus, IV. XIII. 203.
Virectum, pro viretum, III. xxiii. 88.
Viscellus apud Prisc. quis, III. VI. 25.
Vitabundus castra, III. IX. 46.
Vivebo, III. xxxv. 124.
Vixer, pro vixisset. A. 148. 5.
Vlesco, pro vlescor. A. 37. vers. 4. à *fin.*
Vlescor, vlescendus, ultus passivè, III. VI. 30.
Vllus, ex vllus diminutivè ab *ovus*, IV. IX. 185.
Vndeunde, IV. IX. 188.
Vndus participiorum terminatio pro *endus*. A. 208. 9.
Vngis, pro unxi, III. xxvii. 102.
Vni, pro unius, IV. VI. 177. [191.]
Volens passivè, pro eo quod volumus, IV. x. *Volo*, cum compositis *nolo, & malo*, unde tempora sua formet, III. xxxvii. 130.
Voluto, pro volutor, III. III. 14.
Volvenda dies, pro die quæ volvitur, IV. xiv. 207. [191.]
Volvens passivè, pro eo quod volvitur, IV. x. *Volveo, pro volvor*, III. III. 14.
Vos unde sit Latinis, IV. IV. 170.
Vro transitivè acceptum, III. IV. 19.
Vrforum congressus, IV. XIX. 219.
Vsque non est præpositio, IV. xxii. 29. 230.
Vsus optimus loquendi magister, IV. XIX. 219. [167.]
Vter superlativo junctum invenitur, IV. II. *Vterlibet, & utervis*, quot modis usurpentur, IV. IX. 186.
Vtor, abutor, passivè, III. VI. 30.
Vtribi, utrinde, IV. XXI. 224. [II. 167.]
Vtrum de multis quandoque interrogat, IV. *Vt, pro utcumque*, IV. IX. 188.
Vulgatus Scripturæ interpres defensus, III. VI. 24. Vide superius *Vcus*.

C O R R I G E N D A
L I B R O T E R T I O , E T Q U A R T O
D E A N A L O G I A .

PAg. 19, vers. 20, pro *passiva*, scribe, *absoluta*. Ibid. 29, pro *passivâ*, scr. *activâ*. 23, 30, pro *commentor*, scr. *commisitor*. 30, 17, pro *Vencor*, scr. *Atque eodem modo*. 42, 19, pro *passivè*, scr. *activè*. 55, 29, pro *naturâ suâ significant motum ad locum*: scribe, *ante se habere verba, qua adsignificant motum*. 61, 18, pro *agentem*, scr. *patientem*. 72, 29, pro *impetratum ire*, scr. *impetraturum esse*. 104, 8, dele est. 117, 13, pro *producere*, scr. *subjicere*. 155, 10, pro *hæc malim illa*, & pro *illa, hæc*. 162, 24, pro *priora*, scribe *posteriora*. 183, 28, pro *Obertus Viktorius*, scr. *Ob. Giffanius*. 202, 19, pro *repugnatus*, scr. *regnatus*. 217, 31, pro *Rhetoris convivis tui arcano legis*, scr. *lib. xvi ep. iiii: Lege arcano convivis tuis*. 227, 33, dele, vel *præpositionibus*. 228, 16, pro *ad dionysii* scr. *ad dionysii*. 234, 4, 5, locum Livii transfer ad pag. præcedentis vers. 27, post *Fabricius*.

M I N U T I A S

quædam adjiciam.

PAg. 1, vers. 18, *Grammatici*, scribe, *Grammatici*. 11, 27, pro *Livem*, scr. *Lirim*. 12, 27, pro *Nequis*, scr. *Ne quis*. 17, 34, pro *lumina*, scr. *limina*. 30, 17, pro *tueretur*, scr. *tuerentur*. 31, 25, pro *syllabam*, scr. *syllabum*. 36, 30, pro *ergo*, scr. *ergo*. 56, 33, pro *supini*, scr. *supinum*. 63, 3, pro *amo*, scr. *ama*. 65, 26, pro *subjunctiva*, scr. *subjunctivi*. 70, 32, pro *observatam*, scr. *observata*. 71, 5, pro *error* scr. *error*. 94, 1, pro *quidem*, scr. *quidam*. 103, 23, pro *molitâ*, scr. *molita*. 106, 21, pro *parietum*, scr. *parietem*. 123, 9, *nexebunt*, pro *nexebant*. Ibid. 14, pro *ini*, scr. *uni*. 153, 26, pro *laccessere* scr. *laccessere*. 171, 8, pro *eos* scr. *parietem*. 179, 5, pro *red* scr. *sed*. 180, 2, pro *Sic* scr. *si*. 181, 4, pro *quis*, scr. *qua*. 219, 8, pro *E M*, scr. *E*, 220, à fine vers. 5, pro *ATIS* scr. *ATIM*. 221, 5, pro *facia* scr. *facia*.

Et credo, sunt alia quædam hujusmodi, quæ oculos nostros fugerint.

F I N I S .

